

• પ્રકાશક :

શ્રીમદ્ યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા
અતે

શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ-મહેસાણા
વતી

વકીલ ચીમનલાલ અમૃતલાલ શાહ
શ્રી ખાત્રુલાલ જેશીંગલાલ મહેતા

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

૧ શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ
મહેસાણા [ઉ. ગુજરાત]

૨ શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ
પાલીતાણા [સૌરાષ્ટ્ર]

:

મુદ્રક :

મણિલાલ છગનલાલ શાહ,
ધી નવપ્રભાત પ્રીટીંગ પ્રેસ,
ચીકાંટારોડ : : અમદાવાદ.

ટૂંક નિવેદન

સંસારના પ્રત્યેક આત્માની સાથે કર્મનો સંબંધ અનાદિનો છે. અને એ અનાદિનો કર્મસંબંધ તૂટ્યા સિવાય જીવનો મોક્ષ નથી, એટલે જ કર્મના બંધ, ઉદય, ઉદીરણા અને સત્તા તથા તેના ભેદ-પ્રભેદાદિકનું સમ્યગ્ રીતે જ્ઞાન મેળવવું જરૂરી છે, શ્રી જૈન શાસ્ત્રોમાં કર્મનું જે સૂક્ષ્મ અને સાંગોપાંગ સ્વરૂપ અને તેના નાશના ઉપાયો બતાવવામાં આવ્યા છે. તેવું સ્વરૂપ કે નાશના ઉપાયો ઇતર શાસ્ત્રગ્રંથોમાં જોવા નહિ મળે. વીતરાગદેવના શાસન અને શાસ્ત્રગ્રંથોની અલૌકિકતા સર્વતઃ ઉત્કૃષ્ટ છે.

કર્મ અંગેની હકીકતને સ્ફુટ કરતા ઘણા ગ્રંથો છે. એમાં કર્મગ્રંથો મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાવર્ગમાં કર્મગ્રંથોનું અધ્યયન ચાલુ છે. અને તેમાં પણ સંસ્થાદ્વારા પ્રકાશિત થયેલ કર્મગ્રંથોનો જ મોટા ભાગે ઉપયોગ થાય છે. એથી ૩ જી આવૃત્તિ ખલાસ થતાં આજે આ પાંચમાં અને છઠ્ઠા કર્મગ્રંથની ચોથી આવૃત્તિ પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.

૧ થી ૫ કર્મગ્રંથના રચયિતા શ્રી દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ છે. જ્યારે છઠ્ઠા કર્મગ્રંથના રચયિતા પૂર્વધર પૂર્વાચાર્ય છે. છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ દૃષ્ટિવાદ નામના ખારમા અંગમાંથી ઉદ્દ્યુત છે.

અભ્યાસકેને આ ગ્રંથનો સરળતાથી બોધ થાય એ હેતુથી મૂળગાથા, શબ્દાર્થ, ગાથાર્થ, વિવેચન તરીકે ૫૦ શ્રી જીવ વિજયજી મહારાજ કૃત બાળાવબોધ, ફૂટનોટ અને ચંત્રો વગેરે આખી કર્મગ્રંથના ગહન સ્વરૂપને સરળ કરવા શક્ય પ્રયત્નો કરેલ છે.

સંસ્થાના પુસ્તકોનું છાપકામ, બાઈન્ડીંગ અને સંશોધન સુઘડ અને સુંદર હોવા છતાં દરેક અભ્યાસકે લાભ ઉઠાવી શકે એ હેતુથી જ પડતર કિંમતે પુસ્તકોનું વેચાણ થાય છે. પણ આજે મોંઘવારી સખ્ત છે. કાગળ અને મુદ્રણ વગેરેના ભાવો ઘણા વધી ગયા છે. જેથી અગાઉની આવૃત્તિઓ કરતાં આ આવૃત્તિની કિંમત વધુ હોય તે સ્વાભાવિક છે. છતાં કરકસર પૂર્વક આ

પુસ્તકનું પ્રકાશન થતું હોવાથી લગભગ પપ્પ કર્માના હિસાબે તે રખાયેલ મૂલ્ય ઓછું છે.

આ નવી આવૃત્તિમાં શ્રી મુક્તિકમલ જૈન મોહનમાળા વડોદરા તરથી છપાયેલ, પંડિત ચંદ્રલાલ નાનચંદ સીનોરવાળાએ તૈયાર કરેલ પંચમ કર્મગ્રંથ અંગેના ચંત્રો પંચમ કર્મગ્રંથને અંતે આભાર સાથે આપવામાં આવ્યા છે. આશા છે કે એ ચંત્ર-સંગ્રહ અભ્યાસકેને વિશેષ ઉપયોગી બનશે. તેમજ અંતભાગમાં શ્રી સૂક્ષ્મતત્ત્વબોધ જૈન પાઠશાળા-પાલિતાણાના અધ્યાપક પં. કપૂરચંદ રણછોડદાસ વારૈયાએ તૈયાર કરેલ ખાસઠ માર્ગાણાને વિષે નામકર્મના બંધસ્થાન, ઉદયસ્થાન અને સત્તાસ્થાન તથા તેના ભાંગા અંગેની સમજુતી પરિશિષ્ટરૂપે આપવામાં આવેલ છે, જે અભ્યાસીઓને સારી રીતે ઉપયોગી થશે.

આ આવૃત્તિનું પ્રૂફ સંશોધન શ્રી કપૂરચંદ રણછોડદાસ વારૈયાએ કાળજી પૂર્વક કરેલ છે.

આ ચોથી આવૃત્તિ છપાવતાં પહેલાં આપું મૂળમેટર કાળજી-પૂર્વક તપાસી જવામાં આવ્યું છે. અને ઘટતા સુધારા-વધારા કરેલ છે છતાં દષ્ટિદોષ, પ્રેસદોષ કે મતિમંદતા આદિ કોઈ કારણે કોઈ પણ પ્રકારની ભૂલ રહી જવા પામી હોય તો મિથ્યાદુષ્કૃત દેવાપૂર્વક સુજ્ઞ વાંચકોને જે જે સ્ખલનાઓ જણાય તે તે અસને જણાવવા નમ્ર સૂચન છે.

લિ.

વકીલ ચીમનલાલ અમૃતલાલ શાહ
શ્રી બાબુલાલ જેશીંગલાલ મહેતા
ઓન. સેક્રેટરી

મહેસાણા
શ્રાવણ સુદ ૧૫
સંવત ૨૦૩૪

શ્રીમદ્દ યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા
અને
શ્રી જૈન ટ્રેડર મંડળ-મહેસાણા.

अथ शतकनामा पंचम कर्मग्रंथः ।

नमिअ जिणं धुवबंधो-दयसंता घाइपुन्नपरिअत्ता ।
सेअर चउहविवागा, वुच्छं बंधविह सामी अ ॥१॥
वन्नचउतेअकम्मा,-गुरुलहुनिमिणोवघायभयकुच्छा ।
मिच्छकसायावरणा, विग्घं धुवबंधि सगचत्ता ॥२॥
तणुवंगागिइसंघयण, जाइगइखगइपुठ्विजिणुसासं ।
उज्जोआयवपरघा-तसवीसा गोअवेअणिअं ॥३॥
हासाइजुअलदुगवेअ-आउ तेवुत्तरो अधुवबंधी (धा) ।
भंगा अणाइसाई, अणंतसंतुत्तरा चउरो ॥४॥
पढमविआ धुवउदइसु, धुवबंधिसु तइअवज्जभंगतिगं ।
मिच्छंमि तिन्नि भंगा, दुहावि अधुवा तुरिअभंगा ॥५॥
निमिणथिरअथिरअगुरुअ-सुहअसुहतेअकम्मचउवन्ना ।
नाणंतरायदंसण, मिच्छं धुवउदय सगवीसा ॥६॥
थिरसुभिअर विणु अधुव, बंधी मिच्छविणुमोहधुवबंधी ।
निहोवघायमीसं सम्मं पणनवइ अधुवुदया ॥७॥
तसवन्नवीससगतेअ,-कम्म धुवबंधिसेस वेअतिगं ।
आगिइतिग वेअणिअं, दुजुअल सगउरलुसासचउ ॥८॥

खगईतिरिदुग नीअं, धुवसंता सम्म मीस मणुयदुगं ।
 विउविवक्कार जिणाऊ, हारसगुच्चा अधुवसंता ॥९॥
 पढमतिगुणेषु मिच्छं, निअमा अजयाइअदुगे भज्जं ।
 सासाणे खलु सम्मं, संतं मिच्छाइदसगे वा ॥१०॥
 सासणमीसेसु धुवं, मीसं मिच्छाइनवसु भयणाए ।
 आइदुगे अण निअमा, भइआ मीसाइनवगंसि ॥११॥
 आहारसत्तगं वा, सव्वगुणे वितिगुणे विणा तित्थं ।
 नोभयसंते मिच्छो, अंतमुहुत्तं भवे तित्थे ॥१२॥
 केवलजुअलावरणा, पण निदा बारसाइमकसाया ।
 मिच्छं ति सव्वघाई, चउनाणतिदंसणावरणा ॥१३॥
 संजलण नोकसाया, विग्घं इअ देसघाइ य अघाई ।
 पत्तेयतणुऽट्ठाऊ, तसवीसा गोअदुगवन्ना ॥१४॥
 सुरनरतिगुच्चसायं, तसदस तणुवंग वइरचउरंसं ।
 परघासग तिरिआऊ, वन्नचउ पणिंदि सुभखगई ॥१५॥
 बायाल पुण्णपगई, अपढमसंठाणखगइसंघयणा ।
 तिरिदुगअसायनीओ,—वघायइगविगलनिरयतिगं ॥१६॥
 थावरदस वन्नचउक्क, घाइ पणयाल सहिअ बासीई ।
 पावपयडि त्ति दोसु वि वन्नाइगहा सुहा असुहा ॥१७॥
 नामधुवबंधिनवगं, दंसण पणनाण विग्घ परघायं ।
 भयकुच्छमिच्छसासं, जिण गुणतीसा अपरिअत्ता ॥१८॥

तणुअट्ट वेअ दुजुअल, कसाय उज्जोअगोअदुग निदा ।
 तसवीसाउ परित्ता, खित्तविवागाऽणुपुब्बीओ ॥१९॥
 घणघाइदुगोअजिणा, तसिअरतिगसुभगदुभगचउसासं ।
 जाइतिग जिअविवागा, आउ चउरो भवविवागा ॥२०॥
 नामधुवोदय चउतणु, -वघायसाहारणिअरुजोअतिगं ।
 पुग्गलविवागि वंधो, पयइठिइरसपएस त्ति ॥२१॥
 मूलपयडीण अडसत्त, -छेगबंधेसु तिन्नि भूगारा ।
 अप्पतरा तिअ चउरो, अवट्ठिओ न हु अवत्तव्वो ॥२२॥
 एगादहिगे भूओ, एगाई ऊणगंमि अप्पतरो ।
 तम्मत्तोऽवट्ठियओ, पढमे समए अवत्तव्वो ॥२३॥
 नव छ चउ दंसे दुदु, ति दु मोहे दुइगवीस सत्तरस ।
 तेरस नव पण चउ ति दु, इक्को नव अट्ट दसदुन्नि ॥२४॥
 तिपणछअट्टनवहिआ, वीसा तीसेगतीस इग नामे ।
 छस्सगअट्टतिबंधा, सेसेसु य ठाणमिक्किक्कं ॥२५॥
 वीसयरकोडिकोडी, नामे गोए अ सत्तरी मोहे ।
 तीसियरचउसु उदही, निरयसुराउंमि तित्तीसा ॥२६॥
 मुत्तुं अकसायठिइं, बार मुहुत्ता जहन्न वेअणिए ।
 अट्टट्ट नामगोएसु, सेसएसुं मुहुत्तंतो ॥२७॥
 विग्घावरण असाए, तीसं अट्टार सुहुमविगलतिगे ।
 पढमागिइसंघयणे, दस दुसुवरिमेसु दुगवुड्डी ॥२८॥

चालीस कसाएसुं, मिउलहुनिधुणहसुरहिसिअमदुरे ।

दस दोसदू समहिआ, ते हालिदंविलाईणं ॥२९॥

दस सुहविहगइउच्चे, सुरदुगथिरलुक्कपुरिसरइहासे ।

मिच्छे सत्तरि मणुदुग, इत्थीसाएसु पन्नरस ॥३०॥

भयकुच्छअरइसोए, विउव्वितिरिउरलनिरयदुगनीए ।

तेअपण अथिरलुक्के, तसच्चउ थावर इग पणिंदी ॥३१॥

नपुकुखगइसासच्चऊ-गुरुक्कखडरुक्कखसीयदुग्गंधं ।

वीसं कोडाकोडी, एवइआवाह वाससया ॥३२॥

गुरु कोडिकोडि अंतो, तित्थाहारण भिन्नमुहु बाहा ।

लहु ठिइ संखगुणूणा, नरतिरिआणाउ पल्लतिगं ॥३३॥

इगविगल पुव्वकोडी, पलिआऽसंखंस आउच्चउ अमणा ।

निरुक्कमाण छमासा, अवाह सेसाण भवतंसो ॥३४॥

लहुठिइबंधो संजलण, -लोहपणविग्घनाणदंसेसु ।

भिन्नमुहुत्तं ते अट्ट, जसुच्चे वारस य साए ॥३५॥

दोइगमासो पक्खो, संजलणतिगे पुमदठ वरिसाणि ।

सेसाणुक्कोसाओ, मिच्छत्तठिईइ जं लद्धं ॥३६॥

अयमुक्कोसो गिंदिसु, पलियाऽसंखंसहीण लहुबंधो ।

कमसो पणवीसाए, पन्ना सय सहस संगुणिओ ॥३७॥

विगलअसन्निषु जिदूओ, कणिदूओ पल्लसंखभागूणो ।

सुरनिरयाउ समा दस, सहस्स सेसाउ खुडुभवं ॥३८॥

सव्वाण वि लहुबंधे, भिन्नमुहु अबाह आउजिट्ठेवि ।
 केइ सुराउसमं जिण,—मंतमुहु विति आहारं ॥३९॥
 सत्तरस समहिआ किर, इगाणुपाणुंमि हुंति खुड्डभवा ।
 सगतीससयतिहुत्तर, पाणू पुण इगमुहुत्तंमि ॥४०॥
 पणसट्ठिसहस पणसय—छत्तीसा इगमुहुत्तखुड्डभवा ।
 आवलिआणं दोसय—छप्पन्ना एगखुड्डभवे ॥४१॥
 अविरयसम्मो तित्थं, आहारदुगामराउय पमत्तो ।
 मिच्छदिट्ठी वंधइ, जिट्ठिट्ठिं सेस पयडीणं ॥४२॥
 विगलसुहुमाउगतिगं,तिरिमणुआ सुरविउव्विनिरयदुगं ।
 एगिंदिथावरायव, आईसाणा सुरूकोसं ॥४३॥
 तिरिउरलदुगुज्जोअं, छिवट्ट सुरनिरय सेस चउगइआ ।
 आहारजिणमपुव्वो,—ऽनिअट्ठिसंजलणपुरिसलहुं ॥४४॥
 साय जसुच्चावरणा, विग्घं सुहुमो विउव्विछ असन्नी ।
 सन्नी वि आउ बायर—पज्जेगिंदी उ सेसाणं ॥४५॥
 उक्कोसजहन्नेअर, भंगा साई अणाइ धुव अधुवा ।
 चउहा सग अजहन्नो, सेसतिगे आउचउसु दुहा ॥४६॥
 चउभेओ अजहन्नो, संजलणावरणनवगविग्घाणं ।
 सेसतिगि साइ अधुवो, तह चउहा सेसपयडीणं ॥४७॥
 साणाइअपुव्वंते, अयरंतो कोडिकोडिओ न हिगो ।
 बंधो नहु हीणो न य, मिच्छे भव्विअरसन्निमि ॥४८॥

जइलहुबंधो बायर, पज्जअसंखगुण सुहुमपज्जऽहिगो ।
एसि अपज्जाण लहू, सुहुमेअर अपज्जपज्जगुरु ॥४९॥
लहु विअपज्जअपज्जे, अपजेअरविअगुरुऽहिगो एवं ।
तिच्चउअसन्निसु नवरं, संखगुणो विअअमणपज्जे ॥५०॥
तो जइजिट्ठो बंधो, संखगुणो देसविरयहस्सिअरो ।
सम्मचउ सन्निचउरो, ठिइबंधाणुकमसंखगुणा ॥५१॥
सव्वाणवि जिट्ठिई, असुभा जं साइसंकिलेसेणं ।
इअरा विसोहिओ पुण, मुत्तुं नरअमरतिरिआउं ॥५२॥
सुहुमनिगोआइखण-प्पजोग बायरय विगलअमणमणा ।
अपज्जलहु पढमदुगुरु, पजहस्सिअरो असंखगुणो ॥५३॥
अपजत्ततसुक्कोसो, पज्जजहन्निअरु एव ठिइठाणा ।
अपजेअर संखगुणा, परमपजविए असंखगुणा ॥५४॥
पइखणमसंखगुणविरिअ अपज्जपइठिइमसंखलोगसमा ।
अज्झवसाया अहिआ, सत्तसु आउसु असंखगुणा ॥५५॥
तिरिनिरयतिजोआणं, नरभवजुअ सच्चउपल्ल तेसट्ठं ।
थावरच्चउइगविगला-यवेसु पणसीइसयमयरा ॥५६॥
अपढमसंघयणागिइ-खगईअणमिच्छदुहगथीणतिगं ।
निअनपुइत्थि दुतीसं, पणिंदिसु अवंधठिइ परमा ॥५७॥
विजयाइसु गेविज्जे, तमाइ दहिसय दुतीस तेसट्ठं ।
पणसीइ सययबंधो, पल्लतिगं सुरविउव्विदुगे ॥५८॥

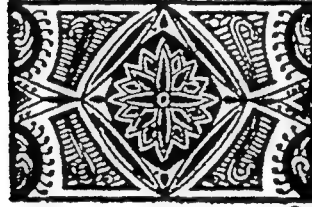
समयादसंखकालं, तिरिदुगनीएसु आउ अंतमुहू ।
 उरलि असंखपरट्टा, सायठिइ पुव्वकोडूणा ॥५९॥
 जलहिसयं पणसीअं, परघुस्सासे पणिंदि तसचउगे ।
 वत्तीसं सुहविहगइ—पुमसुभगतिगुच्चचउरंसे ॥६०॥
 असुखगइजाइआगिइ, -संघयणाहारनिरयजोअदुगं ।
 थिरसुभजसथावरदस, नपुइत्थीदुजुअलमसायं ॥६१॥
 समयादंतमुहुत्तं, मणुदुगजिणवइरउरलुवंगेसु ।
 तित्तीसयरा परमो, अंतमुहु लहूवि आउजिणे ॥६२॥
 तिब्बो असुहसुहाणं, संकेसविसोहिओ विवज्जयओ ।
 मंदरसो गिरिमहिरय, -जलरेहासरिसकसाएहिं ॥६३॥
 चउठाणाई असुहो, सुहऽन्नहा विग्घदेसआवरणा ।
 पुमसंजलणिगदुतिचउ—ठाणरसा सेस दुगमाइ ॥६४॥
 निंबुच्छुरसो सहजो, दुतिचउभागकठिइकभागंतो ।
 इगठाणाई असुहो, असुहाण सुहो सुहाणं तु ॥६५॥
 तिब्बमिगथावरायव, सुरमिच्छा विगलसुहुमनिरयतिगं ।
 तिरिमणुआउ तिरिनरा, तिरिदुगछेवट्ट सुरनिरया ॥६६॥
 विउविसुराहारगदुगं, सुखगइवन्नचउतेअजिणसायं ।
 समचउपरघातसदस, पणिंदिसासुच्च खवगा उ ॥६७॥
 तमतमगा उज्जोअं, सम्मसुरा मणुअउरलदुगवइरं ।
 अपमत्तो अमराउं, चउगई मिच्छा उ सेसाणं ॥६८॥

थीणतिगं अणमिच्छं, मंदरसं संजमुम्मुहो मिच्छो ।
 विअ तिअकसाय अविरय-देसपमत्तो अरइसोए ॥६९॥
 अपमाइ हारगदुगं, दुनिदअसुवन्नहासरइकुच्छा ।
 भयसुवघायमपुव्वो, अनिअट्ठी पुरिससंजलणे ॥७०॥
 विग्घावरणे सुहुमो, मणुतिरिआ सुहुमविगलतिगआउं ।
 वेउव्विच्छकममरा, निरया उज्जोअउरलदुगं ॥७१॥
 तिरिदुगनिअंतमतमा, जिणमविरयनिरयविणिगथावरयं ।
 आसुहमायव सम्मोव, सायथिरसुभजसा सिअरा ॥७२॥
 तसवन्नतेअचउमणु, खगइदुगपणिंदिसासपरघुच्चं ।
 संघयणागिइनपुथी, सुभगिअरतिमिच्छुचउगइआ ॥७३॥
 चउत्तेअवन्न वेअणिअ, -नामणुक्कोस सेसधुवबंधी ।
 घाईणं अजहन्नो, गोए दुविहो इमो चउहा ॥७४॥
 सेसंसि दुहा, इग दुग-णुगाइ जा अभवणंतगुणिआणू ।
 खंधा उरलोचिअवग्गणा उ तह अगहणंतरिआ ॥७५॥
 एमेव विउव्वाहार, तेअभासाणुपाणमणकम्मे ।
 सुहुमा कसावगाहो ऊणूणंगुलअसंखंसो ॥७६॥
 इक्किक्कहिआ सिद्धा णंतंसा अंतरेसु अग्गहणा ।
 सव्वत्थ जहन्नुाचआ, निअणंतंसाहिआ जिट्ठा ॥७७॥
 अंतिसचउफासदुगंध, -पंचवन्नरसकम्मखंधदलं ।
 सव्वजिअणंतगुणरस, -अणुजुत्तमणंतयपएसं ॥७८॥

एगपएसोगाढं, निअसव्वपएसओ गहेइ जिओ ।
 थोवो आउ तदंसो, नामे गोए समो अहिओ ॥७९॥
 विग्घावरणे मोहे, सव्वोवरि वेअणीइ जेणप्पे ।
 तस्स फुडत्तं न हवइ, ठिईविसेसेण सेसाणं ॥८०॥
 निअजाइलद्धदलिआ-णंतंसो होइ सव्वघाईणं ।
 वज्झंतोण विभज्जइ, सेसं सेसाण पइसमयं ॥८१॥
 सम्मदरसव्वविरई, अणवीसंजोअ दंसखवगे अ ।
 मोहसमसंतखवगे, खीणसजोगिअरगुणसेढी ॥८२॥
 गुणसेढी दलरयणा-णुसमयमुदयादसंखगुणणाए ।
 एयगुणा पुण कमसो, असंखगुणनिज्जरा जीवा ॥८३॥
 पलिआऽसंखंसमुहू, सासणइअरगुणअंतरं हस्सं ।
 गुरु मिच्छि वे छसट्ठी, इअरगुणे पुग्गलद्धंतो ॥८४॥
 उद्धारअद्धखित्तं, पलिअ तिहा समयवाससयसमए ।
 केसवहारो दीवो-दहिआउतसाइपरिमाणं ॥८५॥
 दव्वे खित्ते काले, भावे चउह दुह बायरो सुहुमो ।
 होइ अणंतुस्सप्पिणि, परिमाणो पुग्गलपरट्ठो ॥८६॥
 उरलाइसत्तगेणं, एगजिओ मुअइ फुसिअ सव्वअणू ।
 जत्तिअकालि स थूलो, दव्वे सुहुमो सगन्नयरा ॥८७॥
 लोगपएसोसप्पिणि, -समया अणुभागबंधठाणा य ।
 जहतह कममरणेणं, पुट्ठा खित्ताइथूलिअरा ॥८८॥

अप्पयरपयडिवंधी, उक्कडजोगी अ सन्निपज्जत्तो ।
 कुणइ पएसुक्कोसं, जहन्नयं तस्स वच्चासे ॥८९॥
 मिच्छअजयउआऊ, वितिगुणविणुमोहिसत्तमिच्छाई ।
 छण्हं सतरस सुहुमो, अजया देसा वितिकसाए ॥९०॥
 पणअनिअट्टीसुखगइ, नराउसुरसुभगतिगविउव्विदुगं ।
 समचउरंसमसायं, वइरं मिच्छो व सम्मो वा ॥९१॥
 निदापयलादुजुअल-भयकुच्छातित्थ सम्मगो सुजई ।
 आहारदुगं सेसा, उक्कोसपएसगा मिच्छो ॥९२॥
 सुमुणी दुन्नि असन्नो, निरयतिगसुराउसुरविउव्विदुगं ।
 सम्मो जिणं जहन्नं, सुहुमनिंगोआइखणि सेसा ॥९३॥
 दंसणळगभयकुच्छा, वितितुरिअकसायविग्घनाणाणं ।
 मूलछंगेऽणुक्कोसो, चउह दुहा सेसि सव्वत्थ ॥९४॥
 सेढिअसंखिज्जंसे, जोगट्टाणाणि पयडिठिइभेआ ।
 ठिइबंधज्झवसाया-णुभागठाणा असंखगुणा ॥९५॥
 तत्तो कम्मपएसो, अणंतगुणिआ तओ रसच्छेआ ।
 जोगा पयडिपएसं, ठिइअणुभागं कसायाओ ॥९६॥
 चउदसरज्जू लोगो, बुद्धिकओ सत्तरज्जुमाणघणो ।
 तदीहेगपएसो. सेढी पयरो अ तव्वग्गो ॥९७॥
 अणदंसनपुंसित्थी, वेअच्छक्कं च पुरिसवेअं च ।
 दो दो एगंतरिए, सरिसे सरिसं उवसमेइ ॥९८॥

अणमिच्छमीससम्मं, तिआउङ्गविगलथीणतिगुज्जोअं।
 तिरिनिरयथावरदुगं, साहारायवअडनपुत्थी ॥९९॥
 छगपुमसंजलणा दो,—निहाविग्घावरणखए नाणी ।
 देविंदसूरिलिहिअं, सयगमिणं आयसरणट्टा ॥१००॥

अथ सप्ततिकानामा षष्ठः कर्मग्रन्थः ।

सिद्धपण्हिं महत्थं, बंधोदयसंतपयडिठाणाणं ।

बुच्छं सुण संखेवं, नीसंदं दिट्ठिवायस्स ॥१॥

कइ बंधंतो वेयइ !, कइ कइ वा संतपयडिठाणाणि ।

मूलुत्तरपगईसुं, भंगविप्पा मुणेअव्वा ॥२॥

अट्ठविहसत्तल्लब्धं अट्ठेव उदयसंतंसा ।

एगविहे तिविगप्पो, एगविगप्पो अवंधमि ॥३॥

सत्तट्ठबंध अट्ठुदय-संत तेरससु जीवठाणेसु ।

एगंमि पंच भंगा, दो भंगा हुंति केवल्लिणो ॥४॥

अट्ठसु एगविगप्पो, छस्सुवि गुणसन्निहसु दुविगप्पो ।

पत्तेअं पत्तेअं, बंधोदयसंतकम्माणं ॥५॥

पंचनवदुन्निअट्ठा-वीसा चउरो तहेव बायाला ।

दुन्नि अ पंच य भणिया, पयडीओ आणुपुव्वीए ॥६॥

बंधोदयसंतंसा, नाणावरणंतराइए पंच ।

बंधोवरमेवि उदय,-संतंसा हुंति पंचेव ॥७॥

बंधस्स य संतस्स य, पगइट्ठाणाइ तिण्णि तुल्लाइं ।

उदयट्ठाणाइं दुवे, चउ पणगं दंसणावरणे ॥८॥

वीआवरणे नवबंधए (गे) सु, चउपंचउदय नवसंतंसा ।

छच्चउबंधे चेवं, चउबंधुदए छलंसा य ॥९॥

उवरयबंधे चउ पण, नवंस चउरुदय छच्चउसंता ।
 वेअणिआउयगोए, विभज्ज मोहं परं वुच्छं ॥१०॥
 गोअंमि सत्त भंगा, अट्ट य भंगा हवंति वेअणिए ।
 पण नव नव पण भंगा, आउचउक्के वि कमसो उ ॥११॥
 चावीस इक्कवीसा, सत्तरसं तेरसेव नव पंच ।
 चउ तिग दुगं च इक्कं, बंधठाणाणि मोहस्स ॥१२॥
 एगं व दो व चउरो, एत्तो एगाहिआ दसुक्कोत्ता ।
 ओहेण मोहणिज्जे, उदयट्टाणाणि नव हुंति ॥१३॥
 अट्ट य सत्त य छ चउ, तिग दुग एगाहिआ भवे वीसा ।
 तेरस बारिक्कारस, इत्तो पंचाइ एगूणा ॥ १४ ॥
 संतस्स पयडिठाणाणि, ताणि मोहस्स हुंति पन्नरस ।
 बंधोदयसंते पुण, भंगविगप्पा बहू जाण ॥१५॥
 छब्बावीसे चउ इगवीसे, सत्तरस तेरसे दो दो ।
 नवबंधगे वि दुण्णि उ, इक्किक्कमओ परं भंगा ॥१६॥
 दस चावीसे नव इगवीसे, सत्ताइ उदयकम्मंसा ।
 छाई नव सत्तरसे, तेरे पंचाइ अट्टेव ॥१७॥
 चत्तारिआइ नवबंधएसु, उक्कोस सत्तमुदयंसा ।
 पंचविहबंधगे पुण, उदओ दुण्हं मुणेअव्वो ॥१८॥
 इत्तो चउबंधाइ, इक्किक्कुदया हवंति सब्बेवि ।
 बंधोवरमे वि तहा, उदयाभावे वि वा हुज्जा ॥१९॥
 इक्कग छक्किक्कारस, दस सत्त चउक्क इक्कगं चेव ।

एष चउवीसगया, वार दुगिक्कमि इक्कारा ॥२०॥

[पाठांतरं—चउवीसं दुगिक्कमिक्कारा. एतन्मतांतरं]

नवतेसीइसएहिं, उदयविगप्पेहिं मोहिआ जीवा ।

अउणुत्तरितीआला, पयविंदसएहिं विन्नेआ ॥२१॥

नवपंचाणउअसए, उदयविगप्पेहिं मोहिआ जीवा ।

अउणुत्तरि एणुत्तरि, पयविंदसएहिं विन्नेआ ॥२२॥

तिन्नेय च वावीसे, इगवीसे अट्टवीस सत्तरसे ।

छच्चेव तेरनवबंधएसु पंचेव ठाणाणि ॥ २३ ॥

पंचविहचउविहेसुं, छछक्क सेसेसु जाण पंचेव ।

पत्तेअं पत्तेअं, चत्तारि अ बंधवुच्छेए ॥ २४ ॥

दसनवपन्नरसाइं, बंधोदयसंतपयडिठाणाणि ।

अणिआणि मोहणिज्जे, इत्तो नामं परं वुच्छं ॥२५॥

तेवीस पण्णवीसा, छवीसा अट्टवीस गुणतीसा ।

तीसेगतीसमेगं, बंधट्टाणाणि नामस्स ॥ २६ ॥

चउपणवीसा सोलस, नव वाणउईसया य अडयाला ।

एयालुत्तर छाया—लसया इक्किक्क बंधविही ॥२७॥

वीसिनवीसा चउवी—सगा उ एगाहिआ य इगतीसा ।

उदयट्टाणाणि भवे, नव अट्ट य हुंति नामस्स ॥२८॥

इक्क विआलिकारस, तित्तीसा छस्सयाणि तित्तीसा ।

चारससत्तरससयाण—हिगाणिबिपंचसीईहिं ॥ २९ ॥

अउणत्तीसिक्कारस, सयाणिहिअ सत्तरपंचसट्ठीहिं ।
 इक्किक्कं च बीसा,—ददुदुदयंतेसु उदयविही ॥३०॥
 तिदुनउई गुणनउई, अडसी छलसी असोइ गुणसीई ।
 अट्ठयछप्पन्नत्तरि, नव अट्ठ य नामसंताणि ॥३१॥
 अट्ठ य वारस वारस, वंधोदयसंतपयडिठाणाणि ।
 ओहेणाएसेण य, जत्थ जहासंभवं विभजे ॥३२॥
 नवपणगोदयसंता, तेवीसे पन्नवील छव्वीसे ।
 अट्ठ चउरट्ठवीसे, नव सगिगुणतीस तीसंमि ॥३३॥
 एगेगमेगतीसे, एगे एगुदय अट्ठ संतंमि ।
 उवरयबंधे दस दस, वेअगसंतंमि ठाणाणि ॥३४॥
 तिविगप्पपगइठाणेहिं, जीवगुणसन्निएसु ठाणेसु ।
 भंगा पउंजियव्वा, जत्थ जहासभवो भवइ ॥३५॥
 तेरससु जीवसंखेवएसु, नाणंतरायतिविगप्पो ।
 इक्कंमि तिदुविगप्पो, करणं पइ इत्थ अविगप्पो ॥३६॥
 तेरे नव चउ पणगं, नव संतेगंमि भंगमिक्कारा ।
 वेअणिआउयगोए, विभज्ज मोहं परं वुच्छं ॥३७॥
 पज्जत्तगसन्निअरे, अट्ठ चउक्कं च वेअणियभंगा ।
 सत्त य तिगं च गोए, पत्तेअं जीवठाणेसु ॥३८॥
 पज्जत्ताऽपज्जत्तग, समणे पज्जत्तअमण सेसेसु ।
 अट्ठावीसं दसगं, नवगं पणगं च आउस्स ॥३९॥

अट्टसु पंचसु एगे, एग दुगं दस य मोहबंधगए ।

तिग चउ नव उदयगए, तिग तिग पन्नरस संतंमि ॥४०॥

पण दुग पणगं पण चउ, पणगं पणगा हवंति तिन्नेव ।

पण छप्पणगं छच्छ, प्पणगं अट्टट्ट दसगं ति ॥४१॥

सत्तेव अपज्जत्ता, सामी सुहुमा य बायरा चेव ।

विगलिंदिआउतिन्निउ, तहय असन्नी असन्नी अ ॥४२॥

नाणंतराय तिविहमवि, दससु दो हुंति दोसु ठाणेसु ।

मिच्छासाणे बीए, नव चउ पण नव य संतंसा ॥४३॥

मिस्साइ नियट्ठीओ, छ चउ पण नव य संतकम्मंसा ।

चउबंध तिगे चउपण, नवंस दुसु जुअल छस्संता ॥४४॥

उवसंते चउ पण नव, खीणे चउरुदय छच्च चउ संता ।

वेअणिआउ अ गोए, विभज्ज मोहं परं वुच्छं ॥४५॥

चउ छस्सु दुन्नि सत्तसु, एगे चउगुणिसु वेअणिअभंगा ।

गोए पण चउ दो तिसु, एगट्टसु दुन्नि इक्कंमि ॥४६॥

अट्टच्छाहिगवीसा, सोलस वीसं च बारस छ दोसु ।

दो चउसु तीसु इक्कं, मिच्छाइसु आउए भंगा ॥४७॥

गुणठाणएसु अट्टसु, इक्किक्कं मोहबंधठाणं तु ।

पंच अनिअट्ठिठाणे, बंधोवरमो परं तत्तो ॥४८॥

सत्ताइ दस उ मिच्छे, सासायणमीसए नवुक्कोसा ।

छाई नव उ अविरए, देसे पंचाइ अट्टेवे ॥४९॥

विरए खओवसमिए, चउराई सत्त छच्च पुव्वंमि ।
 अनिअट्टिवायरे पुण, इक्को व दुवे व उदयंसा ॥५०॥
 एगं सुहुमसरागो, वेएइ अवेअगा भवे सेसा ।
 भंगाणं च पमाणं, पुव्वुद्धिट्ठेण नायव्वं ॥५१॥
 इक्क छडिक्कारिका—रसेव इक्कारसेव नव तिन्नि ।
 एए चउवीसगया, बार दुगे पंच इक्कंमि ॥५२॥
 बारसपणसट्ठिसया, उदयविगप्पेहिं मोहिआ जीवा ।
 चुलसीई सत्तुत्तरि, पयविंदसएहिं विन्नेआ ॥५३॥
 अट्ठुग चउ चउ चउरट्ठुगा य, चउरो अ हुंति चउवीसा ।
 मिच्छाइअपुव्वंता, बारसपणगं च अनिअट्ठी ॥५४॥
 जोगोवओगलेसा,—इएहिं गुणिआ हवंति कायव्वा ।
 जे जत्थ गुणट्ठाणे, हवंति ते तत्थ गुणकारा ॥५५॥
 अट्ठट्ठी वत्तीसं, वत्तीसं, सट्ठिमेव बावन्ना ।
 ओआलं दोसु वीसा विअ, मिच्छमाइसु सामन्नं ॥५६॥
 तिन्नेगे एगेगं, तिग मीसे पंच चउसु तिग पुव्वे ।
 इक्कार वायरंमि उ, सुहुमे चउ तिन्नि उवसंते ॥५७॥
 छन्नव लवकं तिग सत्त, दुगं दुग तिग दुगंति अट्ठ चउ ।
 दुग छच्चउ दुग पण चउ, चउ दुग चउ पणग एग चऊ ॥५८॥
 एगेगमट्ठ एगेगमट्ठ, छउमत्थकेवलजिणाणं ।
 एग चऊ एग चऊ, अट्ठ चऊ दु छक्कमुदयंसा ॥५९॥

चउ पणवीसा सोलस, नव चत्ताला सया य बाणउई ।
 वत्तीसुत्तर छायाल-सया मिच्छस्स बंधविही ॥६०॥
 अट्ट सया चउसट्टो वत्तीससयाइं सासणे भेआ ।
 अट्टावीसाईसुं, सव्वाणऽट्टहिगछन्नउई ॥ ६१ ॥
 इगचत्तिगार वत्तीस, छसय इगतीसिगारनवनउई ।
 सतरिगसि गुतीसचउद, इगारचउसट्टि मिच्छुदया ॥६२॥
 वत्तीस दुन्नि अट्टय, वासीइसया य पंच नव उदया ।
 वारहिआ तेवीसा, वावन्निकारस सया य ॥ ६३ ॥
 दो छक्कट्ट चउक्कं, पण नव इक्कार छक्कं उदया ।
 नेइआइसु सत्ता, ति पंच इक्कारस चउक्कं ॥६४॥
 इग विगलिंदअ सगले, पण पंच य अट्ट बंधठाणाणि ।
 पण छक्किक्कारुदया, पण पण बारस य संताणि ॥६५॥
 इअ कम्मपगइठाणाणि, सुट्टु बंधुदयसंतकम्माणं ।
 गइआइएहिं अट्टसु, चउप्पयारेण नेयाणि ॥६६॥
 उदयस्सुदीरणाए, सामित्ताओ न विज्जइ विसेसो ।
 मुत्तूण य इगयालं, सेसाणं सव्वपयडीणं ॥ ६७ ॥
 नाणंतरायदसगं, दंसणनव वेअणिज्जमिच्छत्तं ।
 सम्मत्त लोभ वेआ-उआणि नवनाम उच्चं च ॥६८॥
 तित्थयराहारगविरहिआउ, अज्जेइ सव्वपयडीओ ।
 मिच्छत्तवेअगो सा-सणोवि गुणवीससेसाओ ॥६९॥
 छायालसेस मीसो, अविरयसम्मो तिआलपरिसेसा ।
 तेवन्न देसविरओ, विरओ सगवन्नसेसाओ ॥७०॥

इगुणट्टिसप्पमत्तो. बंधइ देवाउअस्स इअरोवि ।
 अट्ठावन्नमपुटवो, छप्पन्नं वावि छवीसं ॥७१॥
 बावीसा एगूणं, बंधइ अट्ठारसंतमनिअट्ठि ।
 सत्तरस सुहुमसरागो, सायममोहो सजोगुत्ति ॥७२॥
 एसो उ बंधसानित्त,—ओहो गइआइएसु वि तहेव ।
 ओहाओ साहिज्जइ, जत्थ जहा पगइसब्भावो ॥७३॥
 तित्थयरदेवनिरया-उअं च तिसु तिसु गईसु बोधव्वं ।
 अवसेसा पयडीओ, हवंति सव्वासु वि गईसु ॥७४॥
 पढमकसायचउक्कं, दंसणतिग सत्तगा वि उवसंता ।
 अविरयसम्मत्ताओ, जाव निअट्ठित्ति नायव्वा ॥७५॥
 सत्तट्ठ नव य पनरस, सोलस अट्ठारसेव गुणवीसा ।
 एगाहि दु चउवीसा, पणवीसा बायरे जाण ॥७६॥
 सत्तावीसं सुहुमे, अट्ठावीसं च मोहपयडीओ ।
 उवसंतवीअराए, उवसंता हुंति नायव्वा ॥७७॥
 पढमकसायचउक्कं, इत्तो मिच्छत्तमीससम्मत्तं ।
 अविरयसम्मे देसे. पमत्ति अपमत्ति खीअंति ॥७८॥
 अनिअट्ठिवायरे थोण-गद्धित्तिगनिरयतिरिअनामाओ ।
 संखिज्जइमे सेसे, तप्पाउग्गाओ खीअंति ॥७९॥
 इत्तो हुणइ कसाय—ट्ठगंपि पच्छा नपुंसगं इत्थीं ।
 तो नोकसायल्लक्क. लुहइ संजलणकोहंमि ॥८०॥
 पुरिसं कोहे कोहं, माणे माणं च लुहइ मायाए ।

मायं च लुहइ लोहे, लोहं सुहुमंपि तो हणइ ॥८१॥
 खीणकसायदुचरिमे, निदं पयलं च हणइ छउमत्थो ।
 आवरणसंतराए, छउमत्थो चरमसमयंमि ॥८२॥
 देवगइसहगयाओ, दुचरमसमयभविअंमि खीअंति ।
 सविवागेअरनामा, नीआगोअंपि तत्थेव ॥८३॥
 अन्नयर वेयणीअं, मणुआउअमुच्चगोअनवनामे ।
 वेएइ अजोगिजिणो, उक्कोसजहन्नमिकारा ॥८४॥
 मणुअगइजाइतसवायरं च, पज्जत्तसुभगमाइज्जं ।
 जसकित्ती तित्थयरं, नामस्स हवंति नव एआ ॥८५॥
 तच्चाणुपुव्विसहिआ, तेरस भवसिद्धिअस्स चरमंमि ।
 संतंसगमुक्कोसं, जहन्नयं बारस हवंति ॥ ८६ ॥
 मणुअगइसहगयाओ, भवखित्तविवागजिअविवागाओ ।
 वेअणिअन्नयरुच्चं चरमसमयंमि खीअंति ॥ ८७ ॥
 अहसुइअसयलजगसिहर-मरुअनिरुवमसहावसिद्धिसुहं ।
 अनिहणमव्वावाहं, तिरयणसारं अणुहवंति ॥ ८८ ॥
 दुरहिगम-निउण-परमत्थ-रुइरवहुभंगदिट्ठिवायाओ ।
 अत्था अणुसरिअव्वा, बंधोदयसंतकम्माणं ॥ ८९ ॥
 जो जत्थ अपडिपुत्तो, अत्थो अप्पागमेण वद्धोत्ति ।
 तं खमिऊण बहुसुआ, पुरेऊणं परिकहंतु ॥ ९० ॥
 गाहगं सयरीए, चंदमहत्तरमयाणुसारीए ।
 टीगाइ निअमिआणं, एगूणा होइ नउईओ ॥९१॥

શ્રી શહેશ્વર - પાર્શ્વનાથાય નમઃ ।

અથ શક્તિકનામા પંચમ-કર્મગ્રંથઃ ।

~*~*~*~*~

મંગળ અને અભિધેય

નમિઞ્ જિજ્ઞં ધ્રુવવંધો-દ્યસંતા ઘાઙ્પુત્રપરિઅન્તા;
સેઅર ચ્ચઙ્હવિવાગા, વુચ્છં વંધવિહ સામી અ ॥૧॥

નમિઞ્=નમસ્કાર કરીને

જિજ્ઞં=તીર્થ'કરને

ધ્રુવવંધ=ધ્રુવખંધી

દ્યસં=ધ્રુવઉદયી

સંતા=ધ્રુવસત્તા

ઘાઙ્=ઘાતી-સર્વઘાતી, દેશઘાતી

પુત્ર=પુત્ર્ય પ્રકૃતિ

પરિઅન્તા=પરાવર્તમાન

સેઅર=પ્રતિપક્ષી સહિત

ચ્ચઙ્હ=ચાર પ્રકારે

વિવાગા=વિપાક દેખાડનારી

વુચ્છં=કહીશું

વંધવિહ=ખંધના લેહો

સામી=ખંધના સ્વામી

અ=ઉપશમશ્રેણિ અને ક્ષપકશ્રેણિ.

અર્થ:-તીર્થ'કર દેવને નમસ્કાર કરીને ધ્રુવખંધી, ધ્રુવઉદયી ધ્રુવસત્તા, ઘાતી, પુત્ર્ય અને પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ તેની પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિ સહિત, તથા ચાર પ્રકારે વિપાક દેખાડનારી પ્રકૃતિ, ચાર ખંધવિધિ, ખંધસ્વામિત્વ, ઉપશમશ્રેણિ અને ક્ષપકશ્રેણિ વગેરે કહીશું. ॥ ૧ ॥

વિવેચન:-શ્રી જિન પ્રત્યે નમસ્કાર કરીને એટલાં દ્વાર કહીશ. ઇતિ સંખંધ. ધ્રુવખંધી ૧, અધ્રુવખંધી પ્રકૃતિ ૨, ધ્રુવોદયી ૩, અધ્રુવોદયી ૪, ધ્રુવસત્તા ૫, અધ્રુવસત્તા ૬, ઘાતી ૭, અઘાતી ૮;

* સત્તા ઇતિ પાઠાતરે.

પુન્ય પ્રકૃતિ ૯, પાપ પ્રકૃતિ ૧૦, પરાવર્તિની ૧૧, અને અપરાવર્તિની ૧૨, એમાં પ્રથમ છ સૂત્રોક્ત અને છ એથી ધતર [પ્રતિપક્ષી] સહિત એવં ૧૨. ચાર પ્રકારે વિપાક તે સ્વશક્તિનું દેખાડવું, તે કઈ? ક્ષેત્રવિપાકી ૧, જીવવિપાકી ૨, ભવવિપાકી ૩, પુદ્ગલવિપાકી ૪, એવં ૧૬. ચાર ભેદે બંધવિધિ તે પ્રકૃતિ-બંધ ૧, સ્થિતિબંધ ૨, રસબંધ ૩ અને પ્રદેશબંધ ૪ એવં ૨૦. તથા અદ્યપતર બંધ, ભૂચસ્કાર બંધ, અવાસ્થત બંધ તે અવક્તવ્ય બંધ, તેની વિધિ અને તેના સ્વામી કોણ? તે ૪, એવં ૨૪. ચ શબ્દથી ઉપશમશ્રેણિ ૨૫, ક્ષપકશ્રેણિ ૨૬, એમ છવીંશ દ્વાર કહીશ.

ધ્રુવબંધ—અવશ્ય બંધ હોય જેનો તે ધ્રુવબંધિની કહીએ ૧, જેનો બંધ હેતુ સંભવે પણ બંધ હોય અને ન પણ હોય તે અધ્રુવબંધિની ૨, જેનો નિરંતર સદાય ઉદય હોય જ તે ધ્રુવોદયી ૩, અને જેનો ઉદય વિચ્છેદ જાય અને વળી તથાવિધ કારણ પામીને ફરી ઉદય થાય તે અધ્રુવોદયી ૪, અનાદિ મિથ્યાત્વી જીવને જે નિરંતર સત્તાએ હોય જ તે ધ્રુવસત્તા ૫, અને જે કોઈવાર સત્તાએ હોય કોઈવાર ન પણ હોય તે અધ્રુવસત્તા ૬, સર્વથા પોતાના જ્ઞાનાદિ વિપયને હણે તે સર્વઘાતી અને કાંઈકે હણે તે દેશઘાતી ૭, અને જે જ્ઞાનાદિ ગુણને કાંઈ ન હણે તે અઘાતી ૮, શુભ તે પુણ્ય પ્રકૃતિ ૯, અશુભ તે પાપ પ્રકૃતિ ૧૦, અનેરી [બીજી] પ્રકૃતિનો બંધ અથવા ઉદય નિચારીને પોતાનો બંધ તથા ઉદય દેખાડે તે પરાવર્તિની ૧૧, અને જે પરનો બંધ ઉદય વાર્યા વિના જ પોતાનો બંધ ઉદય દેખાડે તે અપરાવર્તિની ૧૨.

યતઃ—વિણિવારિય જા ગચ્છહ વંધં ઉદયં ચ અણ્ણપયઈપ ।

સા હુ પરિઅત્તમાણી અણિવારંતી અપરિયત્તા ॥ ૧ ॥

વિપાક તે ક્ષેત્રાદિક પામીને કર્મની શક્તિનું દેખાડવું તે ચાર ભેદે છે, એવં સોળ. ॥ ૧ ॥*

* આદ્યશને વિષે જ અપાતરાલ ગતિમાં જેનો ઉદય હોય, તે ક્ષેત્ર-વિપાકી પ્રકૃતિ.

જીવને વિષેજ પોતાની શક્તિ દેખાડે, તે જીવવિપાકી પ્રકૃતિ.

ધ્રુવબંધી ૪૭ પ્રકૃતિ.

^૪વન્ન^૧ચ^૧ઉ^૧તે^૧અ^૧ક^૧મ્મા^૧—^૧ગુ^૧રુ^૧લ^૧હુ^૧નિ^૧મિ^૧ણો^૧વ^૧ધા^૧ય^૧મ^૧ક^૧ચ્છા^૧;

^૧મિ^{૧૬}ચ્છ^{૧૪}ક^૫સા^{૪૭}યા^{૪૭}વર^{૪૭}ણા, વિ^{૪૭}ગ્ધં ધ્રુવ^{૪૭}બંધિ સગ^{૪૭}ચ^{૪૭}ત્તા ॥૨॥

વન્નચઉ=વર્ણ ચતુષ્ક
તેઅ=તૈજસ શરીર
કમ્મા=કાર્મણ શરીર
અગુરુલહુ=અગુરુલધુ નામકર્મ
નિમિણ=નિર્માણ નામકર્મ
ઉવધાય=ઉપધાત નામકર્મ
મય=ભય મોહનીય
કુચ્છા=ગુણ્યા મોહનીય

મિચ્છ=મિથ્યાત્વ
કસાય=કષાયો
આવરણા=આવરણો-જ્ઞાનાવરણ
પાંચ અને દર્શનાવરણ
નવ મળી ૧૪
વિગ્ધં=પાંચ અંતરાય
ધ્રુવબંધિ=ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિઓ
સગચ્છા=સુડતાળીસ.

વિવેચન:—ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિ કહે છે. વર્ણાદિક ચાર તે વર્ણ
૧, ગંધ ૨, રસ ૩, સ્પર્શ ૪, તૈજસ શરીર ૫, કાર્મણ શરીર ૬,
અગુરુલધુ નામ ૭, નિર્માણ નામ ૮, ઉપધાત નામ ૯, ભય ૧૦,

નારક તિર્યંગાદિ ભવને વિષે જ જેનો ઉદય હોય, તે ભવવિપાકી પ્રકૃતિ.
શરીર પુદ્ગલોને વિષે જ પોતાની શક્તિ દેખાડે, તે પુદ્ગલવિપાકી
પ્રકૃતિ

સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશનો સમુદાય તે પ્રકૃતિબંધ
અધ્યવસાય વિશેષે ગ્રહણ કરેલાં કર્મદલિકોને વિષે સ્થિતિકાળનું
ચોક્કસ કરવું, તે સ્થિતિબંધ.

કર્મપુદ્ગલોનો જે શુભાશુભ કે ઘાતિ અઘાતિ રસ, તે અનુભાગ-રસબંધ.
સ્થિતિ રસની અપેક્ષા વિના જે કર્મપુદ્ગલોનું જ ગ્રહણ કરવું [દલિક-
સંખ્યાની જ મુખ્યતાએ], તે પ્રદેશબંધ.

એજ ચાર પ્રકારના બંધના જન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટણે જે સ્વામી તેના
ચાર પ્રકાર.

‘ચ’ શબ્દથી ઉપશમન્ત્રેણ તથા ક્ષપકન્ત્રેણ આદિ. એ પ્રમાણે
સર્વ મળી ૨૬ દ્વાર કહેવાશે.

કુન્ધા ૧૧, મિધ્યાત્વમોહનીય ૧૨, મોળ કપાય ૨૮, પાંચ જ્ઞાનાવરણ ૩૩, નવ દર્શનાવરણ ૪૨ અને પાંચ અંતરાય ૪૭; એ સુડતાલીશ ધ્રુવવંધી પ્રકૃતિ જાણવી. એમાં જે ગુણઠાણા લગે જેનો ખંધ કહ્યો છે, ત્યાં લગે તે અવશ્ય ધાંધાય છે તે માટે એ ધ્રુવખંધી કહેવાય છે.

પહેલે ગુણઠાણે મિધ્યાત્વનો ધ્રુવખંધ. થીણુદ્વીતિક અને અનંતાનુખંધી ૪ કપાય, એ સાતનો ખીજ ગુણઠાણા સુધી ધ્રુવખંધ. અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કપાયનો ચોથા ગુણઠાણા સુધી ધ્રુવખંધ. પ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કપાયનો પાંચમા ગુણઠાણા લગે ધ્રુવખંધ. બે નિદ્રાનો આઠમાના પહેલા ભાગ લગે ધ્રુવખંધ. વર્ણાદિ ૪, તૈજસ ૧, કાર્મણ ૧, અગુરુલધુ ૧, નિર્માણ ૧ અને ઉપધાત ૧, એ નવ પ્રકૃતિ આઠમાના છઠા ભાગ લગે ધ્રુવખંધી. ભય, કુન્ધા એ બે આઠમાના અંત લગે ધ્રુવખંધી. સંજ્વલન કોથનો નવમાના ખીજ ભાગ લગે ધ્રુવખંધ, સંજ્વલન માનનો ત્રીજ ભાગ લગે, સંજ્વલની માયાનો ચોથા ભાગ લગે અને સંજ્વલન લોભનો પાંચમા ભાગ લગે ધ્રુવખંધ. જ્ઞાનાવરણીય ૫, દર્શનાવરણીય ૪, અંતરાય ૫, એ ૧૪ નો દશમા ગુણઠાણા લગે ધ્રુવખંધ છે. ॥ ૨ ॥

અધ્રુવખંધી ૭૩ પ્રકૃતિ.

તણુંવંગાગિહસંઘયણ, જાહગઢ્ઘગઢ્ઘપુઠિવજિણુસાસં;
ઉજ્જોઆયદપરઘા, -તસવીસા ગોયવેઅણિઅં ॥ ૩ ॥

તણું=ત્રણ શરીરો-ઓદારિક,
વૈકિય, આહારક.
ઉવંગા=ત્રણ અંગોપાંગ.
આગિહ=આકૃતિ-સંસ્થાન છ.
સંઘયણ=છ સ ઘયણ
જાહ=પાંચ જાતિ
ગઢ=ચાર ગતિ
ઘગઢ=વિહાયોગતિ બે
પુઠિવ=ચાર આનુપૂર્વી

જિણ=જિન નામકર્મ
સાસં=ધાસોન્ધાસ નામકર્મ
ઉજ્જોઅ=ઉદ્યોત નામકર્મ
આયદ=આતપ નામકર્મ
પરઘા=પરાધાત નામકર્મ
તસવીસા=ત્રસવીશક
ગોય=બે ગોત્ર કર્મ
વેઅણિઅં=બે વેદનીય કર્મ

અર્થ:—ત્રણ શરીર, ત્રણ ઉપાંગ, છ સ્થાન, છ સંઘચણ, પાંચ જાતિ, ચાર ગતિ, બે વિહાયોગતિ, ચાર આનુપૂર્વી, જિન નામકર્મ, ઈન્દ્રિયાનામ નામકર્મ, ઉદ્યોત નામકર્મ, આતપ નામકર્મ, પરાધાત નામકર્મ, ત્રસવીશક, બે ગોત્રકર્મ, બે વેદ-નીયકર્મ, ૩

વિવેચન:—અધ્રુવબંધી કહે છે—તૈજસ અને કાર્મણ ધ્રુવ-બંધીમાં કહ્યાં તે સાટે શેષ ૩, શરીર-ઓદારિક ૧, વૈક્રિય ૨, આહારક ૩, એજ ત્રણ શરીરનાં ત્રણ ઉપાંગ ૬, છ સંસ્થાન ૧૨, છ સંઘચણ ૧૮, એકેન્દ્રિયાદિક પાંચ જાતિ ૨૩, ચાર ગતિ ૨૭, બે વિહાયોગતિ ૨૯, ચાર આનુપૂર્વી ૩૩, જિનનામ ૩૪, ઉન્દ્રિયાનામ ૩૫, ઉદ્યોતનામ ૩૬, આતપનામ ૩૭, પરાધાત-નામ ૩૮, ત્રસનો દશકો અને સ્થાવરનો દશકો એ વીશ ૫૮, બે ગોત્ર ૬૦, બે વેદનીય ૬૨. ॥ ૩ ॥

હાસાઈજુયલદુગલેઅ, —આડ તેવુત્તરી અધુવબંધી [ધા];
મંગા અણાઈસાઈ, અણંતસંતુત્તરા ચડરો ॥ ૪ ॥

હાસાઈ=હાસ્યાદિક
જુયલદુગ=બે યુગલ
લેઅ=ત્રણ વેદ
આડ=ચાર આયુષ્ય કર્મ
તેવુત્તરી=તહોંતેર
અધુવબંધી=અધ્રુવબંધી
મંગા=ભાંગા

અણાઈ-સાઈ=અનાદિ અને સાદિને
અણંતસંતુત્તરા=અનંત અને સાંત ઉત્તરપદમાં
જોડેલા છે એવા
ચડરો=ચાર ભાંગા

અર્થ:—હાસ્યાદિ બે યુગલ, ત્રણ વેદ અને ચાર આયુષ્ય-કર્મ, એ તહોંતેર અધ્રુવબંધી પ્રકૃતિ છે. [એ ધ્રુવબંધી, અધ્રુ-વબંધી, ધ્રુવઉદયી અને અધ્રુવઉદયી પ્રકૃતિના બંધને આશ્રીને]
અનાદિ અને સાદિને અનંત અને સાંત ઉત્તરપદમાં જોડેલા છે એવા ચાર ભાંગા થાય છે. ॥ ૪ ॥

વિવેચન:—હાસ્ય ૧, રતિ ૨ અને અરતિ ૧, શોક ૨ એ બે યુગલ ૬૬, ત્રણ વેદ ૬૯, ચાર આયુ: ૭૩, એ તહોંતેર પ્રકૃતિ

અધુવંધી હોય ત્યાં પરાધાત ૧, ઉચ્છ્વાસ ૨, તે પર્યાપ્તિ નામ સાથે જ બંધાય, આતપ તે એકેન્દ્રિય યોગ્ય પ્રકૃતિ સાથે જ બંધાય, ઉદ્યોત તે તિર્યગ્ગતિયોગ્ય પ્રકૃતિ સાથે જ બંધાય, જિતનામનો બંધ તો સગ્યકત્વપ્રત્યયિક જ છે, આહારકદ્વિકનો બંધ તો સંયમપ્રત્યયિક જ છે, અને શેષ ૬૬ પ્રકૃતિઓ તો માંહે-માંહે પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિ છે તે એક બંધાય ત્યારે બીજી ન બંધાય એ કારણે એ ૧૦૩ અધુવબંધી હોય. ૮૯ બુદ્ધબંધી ૧, અધુવબંધી ૨, બુદ્ધોદયી ૩ અને અધુવોદયી ૪ ને વિષે ચાર ભાંગા હોય, તે કયા ? અનાદિ અને સાદિ તેની આગળ અનંત અને સાન્ત ગણે બેડીએ, તે આ પ્રમાણે-અનાદિ અનંત ૧, અનાદિ સાન્ત ૨, સાદિ અનંત ૩, સાદિ સાન્ત ૪, એ ચાર ભાંગા હોય. ૥ ૪ ૥

ધુવબંધ્યાદિને વિષે ભાંગા

પદસવિઆ ધુવઉદયસુ, ધુવવંધિસુ તદ્અવજ્જમંગતિગં;
વિચ્છંમિ તિન્નિ મંગા. દુહાવિ અધુવા તુરિઅમંગા ॥૫॥

પદસવિઆ=પહેલો અને બીજો ભાંગા

ધુવઉદય=બુદ્ધોદયી પ્રકૃતિને વિષે

ધુવવંધિસુ=ધુવબંધી પ્રકૃતિને વિષે

તદ્અવજ્જ=ત્રીજો ભાંગા વર્ણને મંગતિગં=ત્રણ ભાંગા હોય

વિચ્છંમિ=મિથ્યાત્વ મોહની-
યને વિષે

તિન્નિ=ત્રણ

દુહાવિ=બંને પ્રકારે

અધુવા=અધુવ [અધુવબંધી,
અધુવોદયી]

તુરિઅમંગા=ચોથા ભાંગાવાળી

અર્થ:—બુદ્ધોદયી પ્રકૃતિને વિષે પહેલો અને બીજો ભાંગા હોય, બુદ્ધબંધી પ્રકૃતિને વિષે ત્રીજો વર્ણને ત્રણ ભાંગા [પહેલો,

૨ જેનો પ્રારંભ અને વિચ્છેદ ન હોય, તે અનાદિ અનંત.

જેનો પ્રારંભ ન હોય, વિચ્છેદ હોય, તે અનાદિ સાન્ત

જેનો પ્રારંભ હોય, વિચ્છેદ ન હોય તે સાદિ અનંત

જેનો પ્રારંભ અને વિચ્છેદ બંને હોય, તે સાદિ સાન્ત

ખીજો, ચોથો] હોય, મિથ્યાત્વ મોહનીયને વિષે ત્રણ ભાંગા હોય અને બે ને પ્રકારે અધ્રુવપ્રકૃતિ ચોથા ભાંગાવાળી છે. ॥ ૫ ॥

વિવેચન:—ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિને વિષે પહેલો અને ખીજો ભાંગા હોય, ત્યાં અભવ્યને ધ્રુવોદયી ૨૭ પ્રકૃતિનો અનુદય કોઈ વારે નહીં થાય તે માટે પહેલો અનાદિ અનંત ભાંગા હોય અને ભવ્યને અનાદિનો ઉદય છે પણ આગળ પારમે તેરમે ગુણઠાણે ઉદય ટળશે, તે માટે અનાદિ સાન્ત ભાંગા હોય, ધ્રુવખંધી ૪૭ પ્રકૃતિને વિષે ત્રીજો ચર્ચને પહેલો, બીજો, ચોથો એ ત્રણ ભાંગા હોય, તે આવી રીતે-અભવ્યને ધ્રુવખંધી ૪૭ પ્રકૃતિનો ખંધ અનાદિનો છે અને કોઈ વારે અખંધક નહીં થાય તે માટે અનાદિ અનંત ભાંગા હોય ૧. તથા ભવ્યને એ ધ્રુવખંધીનો અનાદિનો ખંધ છે પણ ગુણઠાણે ચઢતાં ખંધ ટળશે તે માટે અનાદિ સાન્ત ખીજો ભાંગા હોય ૨. તથા તેજ ગુણઠાણે ચઢતાં અખંધક થઈ ને પડતાં ખંધે તે વારે સાદિ ખંધ અને તે વળી કાળાન્તરે ગુણઠાણે ચઢતો અખંધક થશે એટલે તેને સાદિસાન્ત ચોથો ભાંગા હોય ૩. અને પૂર્વે ખંધની આદિ છે પણ આગળ અંત નથી એ સાદિ અનંત ભાંગા તો કોઈ પ્રકૃતિને હોય જ નહીં. ધ્રુવોદયીને વિષે તો બે ભાંગા પૂર્વે કહ્યા છે પણ મિથ્યાત્વમોહનીય ધ્રુવોદયીને વિષે ત્રણ ભાંગા હોય, તે આવી રીતે અભવ્યને મિથ્યાત્વનો ઉદય અનાદિ અનંત છે ૧, ભવ્યને અનાદિ સાન્ત છે ૨, અને પરિવડિયા [સ્મૃતિતથી પરલા] ને સાદિ સાન્ત ભાંગા હોય ૩. અધ્રુવખંધી ૭૩ પ્રકૃતિનો તો અધ્રુવપણા માટે જ તેના ખંધ ઉદયની આદિ પણ હોય અને અંત પણ હોય. ॥ ૫ ॥

ધ્રુવોદયી ૨૭ પ્રકૃતિ

નિમિષાથિરઅથિરઅગુરુઅ, સુહઅસુહતેઅકમ્મચ્ચવન્ના
નાણંતરાયદંસજ, મિચ્છં ધ્રુવઉદય સમવીસા ॥ ૬ ॥

નિમિણ=નિર્માણ નામકર્મ
 ધિર=સ્થિર નામકર્મ
 અધિર=અસ્થિર નામકર્મ
 અગુરુઘ=અગુરુલઘુ નામકર્મ
 સુહ=ગુણ નામકર્મ
 અસુહ=અગુણ નામકર્મ
 તેજ=તૈજસ નામકર્મ
 કમ્મ=કાર્મણ્યશરીર નામકર્મ

ચણ્ડવન્ના=વર્ણ્યનુકે
 નાગંતરાય=જ્ઞાનાવરણ પાંચ
 અને પાંચ અતરાય મળી દશ
 દંડણ=ચાર દર્શનાવરણ
 મિઠ્ઠં=મિથ્યાત્વ
 ધુવ્ડચ્ચ=ધ્રુવોદયી=નિરંતર
 ઉદયવાળી
 સગવીસા=સત્તાવીસ

વિવેચન:—હવે ધ્રુવોદયી કહે છે—નિર્માણ નામકર્મ ૧,
 સ્થિરનામ ૨, અસ્થિરનામ ૩, અગુરુલઘુ નામ ૪, ગુણનામ ૫,
 અગુણ નામ ૬, તૈજસ શરીર નામ ૭, કાર્મણ્ય શરીર નામ ૮,
 વર્ણ ૧, ગંધ ૨, રસ ૩, સ્પર્શ ૪, એ વર્ણાદિક ચાર સહિત
 ચાર, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૧૭, પાંચ અતરાય ૨૨, ચાર દર્શના-
 વરણીય ૨૬, મિથ્યાત્વ મોહનીય ૨૭, એ સત્તાવીસ પ્રકૃતિના
 જેટલા ગુણકાણા લગે ઉદય કહ્યો છે ત્યાં લગે અવિચ્છિન્નપણે
 નિરંતર ઉદય રહે, તે નાટે ધ્રુવોદયી કહીએ. મિથ્યાત્વ પહેલેજ
 ગુણકાણે ધ્રુવોદયી, જ્ઞાનાવરણ ૫, દર્શનાવરણ ૪ અને અંતરાય
 ૫, એ ૧૪ ભારમા લગે ધ્રુવોદયી અને શેષ નામકર્મની ૧૨
 પ્રકૃતિ તેરમા ગુણકાણા લગે ધ્રુવોદયી હોય. ॥ ૬ ॥

અધ્રુવોદયી ૯૫ પ્રકૃતિ

ધિરસુનિઞ્ઞરત્રિણુ અધુવ, —વધી સિચ્છત્રિણુ મોહધુવવંધી
 નિદ્રોદવાયમીસં, સમ્મં પણનવહ અધુવુદયા ॥ ૭ ॥

ધિરસુનિઞ્ઞર=સ્થિર-અસ્થિર
 ગુણ-અગુણ નામ

ત્રિણુ=ત્રિના

અધુવવંધી=અધુવખંધી પ્રકૃતિ

સિચ્છત્રિણુ=મિથ્યાત્વ ત્રિના

મોહધુવવંધી=મોહનીય કર્મની

[૧૮] ધ્રુવખંધી

નિદ્રા=પાંચ નિદ્રા

ઉવવાય=ઉપવાત નામ

મીસં=મિશ્ર મોહનીય

સમ્મં=સમ્યક્ત્વ મોહનીય

પણનવહ=પંચાણુ,

અધુવુદયા=અધ્રુવોદયી

અર્થ:—સ્થિર, શુભ અને તેથી ધતર તે અસ્થિર ને અશુભ એ ચાર વિના અધ્રુવબંધી ૬૯ અને મિથ્યાત્વ વિના મોહનીય કર્મની ધ્રુવબંધી ૧૮, નિદ્રા ૫, ઉપઘાતનામ, મિત્રમોહનીય, સમકિત મોહનીય કુલ ૯૫ અધ્રુવોદયી જાણવી. ॥ ૭ ॥

વિવેચન:—હવે અધ્રુવોદયી કહે છે—સ્થિર ૧, અસ્થિર ૨, શુભ ૩, અશુભ ૪, એ ચાર ધ્રુવોદયી સાંહે ગણી છે તે માટે તે ચાર વિના અધ્રુવબંધી ૬૯ અને મિથ્યાત્વ ઇલાં ધ્રુવોદયી સાંહે ગણ્યુ તે માટે તે વિના મોહનીયકર્મની ધ્રુવબંધી ૧૮ તે ઇલાં અધ્રુવોદયી જાણવી ૮૭, પાંચ નિદ્રા ૯૨, ઉપઘાત નામ ૯૩, મિત્રમોહનીય ૯૪, સરયક્ત્વ મોહનીય ૯૫, એ પંચાણુ પ્રકૃતિ અધ્રુવોદયી હોય. જે પ્રકૃતિનો જેટલા ગુણઠાણાને વિષે ગુણપ્રત્યયથી ઉદયનો વ્યુત્તેદ નથી કહ્યો તે છતાં તેજ ગુણઠાણે તે પ્રકૃતિ દ્રવ્ય ક્ષેત્રની અપેક્ષાએ ઉદય આવે અથવા ઉદયે ન પણ આવે તે માટે અધ્રુવોદયી કહીએ. ॥ ૭ ॥

ધ્રુવ સત્તા પ્રકૃતિ ૧૩૦

^{૨૦}તસવન્નવીસસગતેઅ,^{૨૦}—^૭કમ્મ^{૪૧} ધ્રુવબંધિસેસ^૩ વેઅતિગં;
^{૧૭}આગિહિતિગ^૨ વેઅગિઅં,^૪દુજુઅલ^૭ સગડરલ^૪સાસચઠ.૮

તસવન્નવીસ=ત્રસવીશક અને
વર્ણવીશક

સગતેઅકમ્મ=તૈજસકાર્મણુ સમ્પદ

સેસ=બાકીની-વર્ણચતુષ્ક અને
તૈજસ કાર્મણુ શિવાયની ૪૧

વેઅતિગં=ત્રણ વેદ.

આગિહિતિગ=આકૃતિત્રિક એટલે
છ સંસ્થાન, છ સંઘયણ
અને પાંચ જાતિ

વેઅગિઅં=વેદનીય

દુજુઅલ=બે યુગલ

સગડરલ=ઔદારિક સમ્પદ

સાસચઠ=ઉદ્યાસચતુષ્ક

અર્થ:—ત્રસવીશક, વર્ણવીશક, તૈજસ કાર્મણુ સમ્પદ, બાકીની (૪૧) ધ્રુવબંધી, ત્રણ વેદ, બે વેદનીય, બે યુગલ, ઔદારિક સમ્પદ, ઉદ્યાસ ચતુષ્ક. ॥ ૮ ॥

વિવેચન:—હવે ધ્રુવ સત્તા કહે છે:—ત્રસદશકો, સ્થાવર દશકો એ ૨૦; વર્ણ ૫, ગંધ ૨, રસ ૫, સ્પર્શ ૮, એ વીશ મળી ૪૦. તૈજસ શરીર ૧, કાર્મણ શરીર ૨, તૈજસ તૈજસ બંધન ૩, તૈજસ કાર્મણ બંધન ૪, કાર્મણ કાર્મણ બંધન ૫, તૈજસ સંઘાતન ૬, કાર્મણ સંઘાતન ૭, એ તૈજસકાર્મણ સમ્પદ મેળવતાં ૪૭. વર્ણ ચતુષ્ક અને તૈજસ કાર્મણ એવં ૬ ઉપર કહી તે માટે તે યાજી દોષ ધ્રુવબંધી ૪૧, એવં ૮૮, ત્રણ વેદ ૯૧, આકૃતિત્રિક તે સંસ્થાન ૬, સંઘયણ ૬, જાતિ ૫, એ ત્રણની ૧૭ લેવી એટલે ૧૦૮; એ વેદનીય ૧૧૦; હાસ્ય રતિ, શોક અરતિ એ બે યુગલ ૧૧૪, ઔદારિક શરીર ૧, ઔદારિક અંગોપાંગ ૨, ઔદારિક સંઘાતન ૩, ઔદારિકઔદારિક બંધન ૪, ઔદારિક તૈજસ બંધન ૫, ઔદારિક કાર્મણ બંધન ૬, ઔદારિક તૈજસ કાર્મણ બંધન ૭, એ ઔદારિક સમ્પદ મળી ૧૨૬; ઉચ્ચાસ ૧, ઉદ્યોત ૨, આતપ ૩, પરાઘાત ૪, એ ઉચ્ચાસ ચતુષ્ક મળી ૧૨૫. ॥ ૮ ॥

અધ્રુવસત્તા પ્રકૃતિ ૨૮

^૧ ^૨ ^૧ ^{૧૩૦} ^૧ ^૧ ^૨
 યગર્હતિરિદુગ નીઅં, ધ્રુવસંતા સમ્મ સીસ મણુયદુગં;
^{૧૧} ^૧ ^૪ ^૭ ^૧ ^{૨૮}
 વિડવિદ્ધાર જિણાઠ, હારસગુચ્ચા અધ્રુવસંતા ॥૯॥

યગર્હતિરિદુગ=અગતિદ્વિક અને

તિર્થચદ્વિક

નીઅં=નીચગોત્ર

ધ્રુવસંતા=ધ્રુવસત્તા

સમ્મ=અમકિત મોહનીય

સીસ=મિશ્રમોહનીય

મણુયદુગં=મનુષ્યદ્વિક

વિડવિદ્ધાર=વૈકિય એકાદશક

જિણ=જિન નામકર્મ

આઠ=ચાર આયુષ્ય

આહારસગ=આહારકસમ્પદ

ઉચ્ચા=ઉચ્ચગોત્ર

અધ્રુવસંતા=અધ્રુવસત્તા

અર્થ:—અગતિદ્વિક, તિર્થચદ્વિક, નીચગોત્ર એ [૧૩૦ પ્રકૃતિ] ધ્રુવસત્તા જાણવી. સમ્યક્ત્ર મોહનીય, મિશ્રમોહનીય, મનુષ્યદ્વિક,

વૈકિય એકાદશ, જિન નામકર્મ, ચાર આયુષ્ય, આહારક સંપ્રક અને ઉચ્ચગોત્ર; એ [૨૮ પ્રકૃતિ] અધ્રુવસત્તા કહેવાય છે. ૯
 વિવેચન:-એ વિહાયોગતિ ૧૨૭, તિર્યંગતિ, તિર્યંગાનુપૂર્વી
 એ તિર્યંગદ્વિક ૧૨૯, નીચૈર્ગોત્ર ૧૩૦, એ એકસોત્રીશ પ્રકૃતિ
 ધ્રુવસત્તા હોય. સમ્યક્ત્વ પામ્યા પહેલા સર્વ જીવને સદાય સત્તાએ
 હોયજ તે માટે ધ્રુવસત્તા કહીએ. હવે અધ્રુવસત્તા કહે છે-સમ્ય-
 ક્ત્વ મોહનીય ૧, નિશ્ચમોહનીય ૨, મનુષ્યગતિ ૧, મનુષ્યાનુ-
 પૂર્વી ૨, એવં ૪; દેવગતિ ૧, દેવાનુપૂર્વી ૨, નરકગતિ ૩,
 નરકાનુપૂર્વી ૪, વૈકિય શરીર ૫; વૈકિય ઉપાંગ ૬ વૈકિય સંઘા-
 તન ૭, વૈં વૈં બંધન ૮, વૈં તૈંજસ બંધન ૯, વૈકિય કામર્મ-
 ણુ બંધન ૧૦, વૈં તૈં કાં બંધન ૧૧, એ વૈકિયૈકાદશક ૧૫,
 જિનનામ ૧૬, ચાર આયુઃ ૨૦; આહારક શરીર ૧, આં ઉપાંગ
 ૨, આં સંઘાતન ૩, આં આં બંધન ૪, આં તૈં બંધન
 ૫, આં કાં બંધન ૬, આં તૈં કાં બંધન ૭, એ આહાર-
 ક સંપ્રક ૨૭ અને ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૨૮, એ અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિ અધ્રુવ
 સત્તા કહીએ, તે આ પ્રમાણે-સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૧, નિશ્ચમો-
 હનીય ૨ એ એ તો અલવ્યને સત્તાએ હોય નહીં, બહુકાલીન
 લવ્યને પણ ન હોય અને કેટલાએક અદ્યપકાલીનને હોય. મનુ-
 ષ્યદ્વિક તેઉકાય વાયુકાય માંહે ગયે ઉવેલે તેને સત્તાએ ન હોય.
 અનેરા એટલે ખીજને હોય. વૈકિયૈકાદશક ત્રસપણુ ન પામ્યા
 હોય તેને બંધના અભાવ થકી અથવા બંધ કરીને સ્થાવર
 મધ્યે જતાં તે સ્થિતિનો ક્ષય થયે સત્તા ન પામીએ, અનેરાને
 સત્તા હોય પણ ખરી. તથા સમ્યક્ત્વ હેતુ છતે પણ જિનનામ
 કોષને હોય કોષને ન હોય. તથા સ્થાવરને નરકાયુ દેવાયુની,
 અહમિ દ્ર [નવઐવેયક અને પાંચ અનુત્તરના દેવો] ને તિર્ય-
 ગાયુની સત્તા સર્વથા ન હોય; તે બાંધવાના અભાવ થકી.
 અનેરાને તો હોય, તથા સંયગ હેતુ છતે પણ આહારકસંપ્રકની
 કોષને સત્તા હોય કોષને ન હોય, તથા તેજે વાયુ માંહે ગયા
 સ્થિતિને ક્ષયે ઉદ્વલના પ્રયોગે કરીને ઉચ્ચૈર્ગોત્રની સત્તા ટળે ત્યારે
 સત્તા ન હોય. તથા તેજે વાયુ માંહેથી નીકળી અન્ય તિર્યંચસાં
 ગયે છતે અપર્યાપ્તપણે ઉચ્ચૈર્ગોત્રની સત્તા ન હોય, અનેરાને હોય
 એટલા માટે અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિની સત્તા જ્યાં કહી છે ત્યાં પણ કોઈ

વારે ન હોય, તે નાટે અમુવસત્તા કહીએ, વક્રિયૈકાદશની સત્તા
એકેન્દ્રિયમાં ગયાંજ ઉવેલે, મનુષ્યદ્વિક અને ઉચ્ચૈર્ગોત્ર નીસત્તા
તેઉ થાઉ માંહેજ ઉવેલે. ॥ ૯ ॥

ગુણુઠાણે મુવસત્તા

પદ્મતિગુણેસુ નિચ્છં, નિઅન્ના અજંયાહ્મદ્વમે મજ્જં;
સામાણે સ્વલુ સમ્મં, સંતં મિચ્છાહ્મદ્વમે વા ॥ ૧૦ ॥

પદ્મતિગુણેસુ=પહેલા ત્રણ
ગુણુઠાણા વિષે
નિઅન્ના=નિશ્ચયે
અજંયાહ્મ=અવિરતાદિ
અદ્વમે=આઠ ગુણુઠાણે
મજ્જં=ભજના
સામાણે=સાસ્વાદને

સ્વલુ=નિશ્ચયે
સમ્મં=સમકિત મોહનીય
સંતં=વિદ્યમાન હોય
મિચ્છાહ્મદ્વમે=મિથ્યાત્વાદિ દશ
ગુણુઠાણે
વા=વિકલ્પે હોય

અર્થ:-પહેલા ત્રણ ગુણુઠાણાને વિષે મિથ્યાત્વ મોહનીય
નિશ્ચયે હોય. અવિરતાદિ આઠ ગુણુઠાણે ભજના જાણવી. સાસ્વા-
દન ગુણુઠાણે સમ્યક્ત્વ મોહનીય નિશ્ચયે વિદ્યમાન હોય મિથ્યા-
ત્વાદિ દશ ગુણુઠાણે વિકલ્પે હોય ॥ ૧૦ ॥

વિવેચન:-પહેલાં ત્રણ ગુણુઠાણાં મિથ્યાત્વ ૧, સાસ્વાદન ૨,
મિશ્ર ૩, એને વિષે મિથ્યાત્વમોહનીયની સત્તા નિશ્ચયે હોયજ,*
અને અવિરતાદિ આઠ ગુણુઠાણે ભજનાએ-હોય અને ન પણ
હોય. જેણે મિથ્યાત્વ ક્ષય કર્યું હોય, તેને સત્તા ન હોય અને
જેણે ઉપશમાવ્યુ હોય તેને સત્તા હોય. ૨૪ ની સત્તાવાળાને
મિથ્યાત્વ સત્તાયે હોય અને ૨૧, ૨૨, ૨૩ ની સત્તાવાળાને ન હોય
સાસ્વાદન ગુણુઠાણે નિશ્ચયે સમ્યક્ત્વમોહનીય સત્તાએ હોય.

* પહેલા ત્રણ ગુણુઠાણે મોહનીય કર્મના ૨૮, ૨૭, ૨૬, અને ૨૪
ના સત્તાગ્રાહી યથાસંભવ હોય અને આ ચારે સત્તાસ્થાનોના મિથ્યાત્વ
મોહનીય છે, તેથી મિથ્યાત્વમોહનીયની સત્તા નિશ્ચયે હોય.

ઉપશમ સમ્યક્ત્વ એ તર્કુહૂર્તનું છે, તેમાંથી જઘન્યથી ૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટ ૭ આવલી થાકતી-આકી હોય ત્યારે સાસ્વાદન પામે, ત્યાં તે નિશ્ચયે ૨૮ની સત્તાવાળોજ હોય તે માટે, અને મિથ્યાત્વ આદિ દર્શને ઉપશાન્તમોહ લગે સાસ્વાદન વળીને દશ ગુણુઠાણે વા વિકલ્પે-હોય અને ન પણ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૬ ની સત્તાવાળા અનાદિ મિથ્યાત્વીને તથા ઉદ્વલિત સમ્યક્ત્વ પુંજવાળાને સમ્યક્ત્વ મોહનીય સત્તાએ ન હોય; અનેરા ખીજને હોય. તથા મિશ્રમાં પણ સમ્યક્ત્વ ઉવેદ્યે ૨૮ની સત્તાએ સમ્યક્ત્વ મોહનીય ન હોય અન્યથા હોય. અવિરતાદિક ઉપશાન્તમોહ લગે ૭ પ્રકૃતિને ક્ષયે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીને સમ્યક્ત્વ મોહનીય ન હોય, અનેરાને હોય. ॥ ૧૦ ॥

સાસળમીસેસુ ધ્રુવં, સીલં મિચ્છાહનવસુ મયળાણ;

૪

આહુદુગે અણ નિઅમા, મહા સીસાહનવર્ગમિ ॥૧૧॥

સાસળમીસેસુ=સાસ્વાદન અને
મિશ્રગુણુઠાણે

ધ્રુવં=ધ્રુવ-નિત્ય

સીલં=મિશ્રમોહનીય

મિચ્છાહનવસુ=મિથ્યાત્વાદિ
નવ ગુણુઠાણે

મયળાણ=વિકલ્પે

આહુદુગે=પહેલા યે ગુણુઠાણે

અણ=અનંતાતુખંધી

નિઅમા=નિશ્ચયથી હોય

મહા=ભજના

સીસાહનવર્ગમિ=મિશ્ર આદિ નવ
ગુણુઠાણે

અર્થ:—સાસ્વાદન અને મિશ્ર ગુણુઠાણે નિશ્ચયે મિશ્ર મોહનીય હોય, મિથ્યાત્વાદિ નવ ગુણુઠાણે વિકલ્પે હોય. પહેલા યે ગુણુઠાણે અનંતાતુખંધી કપાય નિશ્ચયે હોય, મિશ્રાદિ નવ ગુણુઠાણે ભજના જાણવી. ॥ ૧૧ ॥

વિવેચન:—સાસ્વાદને અને મિશ્ર ગુણુઠાણે નિશ્ચયે સદાયે મિશ્ર મોહનીય હોય, તે કેમ? સાસ્વાદન તો નિશ્ચયે ૨૮ ની સત્તાવંત હોયજ અને મિશ્ર તો ૨૮ ની સત્તાવંત હોય, સમ્યક્ત્વ

ઉવેદ્યે ૨૭ ની સત્તાવાંત હોય અને અનંતાનુષંગી ઉવેદ્યે ૨૪ ની સત્તાવાંત હોય, તે માટે એ સત્તાસ્થાનકે અવશ્ય મિશ્રમોહનીય હોય. અને ૨૬ ની સત્તા તો મિશ્રે હોય જ નહિ તે માટે સાસ્વાદને અને મિશ્રે નિશ્ચયે અવશ્ય મિશ્રમોહનીય હોય, મિથ્યાત્વથી ઉપશાન્તમોહ લગે સાસ્વાદન મિશ્ર વર્ણને નવ ગુણુઠાણુ લજનાએ-હોય અને ન પણ હોય. જે મિથ્યાત્વી ૨૬ ની સત્તાવાળો હોય, તેને મિશ્રમોહનીય સત્તાએ ન હોય અને-રાને હોય, તથા અવિરતાદિ ઉપશાન્તમોહ લગે જે ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ છે તેને મિશ્રમોહનીય સત્તાએ ન હોય, અનેરાને હોય તે માટે લજના. પહેલે એ ગુણુઠાણુ અનંતાનુષંગિ ૪ ક્ષાય નિશ્ચયે હોય. પહેલે તો બંધે અને ઉદ્યે છે, બીજે બંધે અને ઉદ્યે નિશ્ચયે હોય તો સત્તાએ તો હોયજ અને મિશ્રાદિક ઉપશાન્તમોહ લગે નવ ગુણુઠાણુ લજનાએ કહેવા, ૨૪ ની સત્તાવાળા મિશ્રને ન હોય અને ૨૭, ૨૮ની સત્તાવાળાને હોય. તથા ચોથાથી ૧૧ માં લગે ૨૧-૨૨-૨૩-૨૪ ની સત્તાવાળાને અનંતાનુષંગી સત્તાએ ન હોય અને ૨૭, ૨૮ની સત્તાવાળાને હોય, તે માટે લજના. ॥ ૧૧ ॥

આહારસત્તગં વા, સવ્વગુણે વિતિગુણે વિના તિત્થં;
નોમયસંતે મિચ્છો, અંતમુહુત્તં ભવે તિત્થે ॥ ૧૨ ॥

આહારસત્તગં=આહારકસપ્તક
વા=વિકલ્પે હોય
સવ્વગુણે=સર્વ ગુણુઠાણુ
વિતિગુણે=બીજા ત્રીજા ગુણુઠાણુ
વિના=વિના
તિત્થં=તીર્થ કર નામકર્મ
ન=ન હોય

અમયસંતે=આહારક સપ્તક અને
જિનનામ એ બંનેની
સત્તા હતે.
મિચ્છો=મિથ્યાત્વી
અંતમુહુત્તં=અ તર્કાદૂર્ત પર્યં ત
ભવે=હોય, થાય
તિત્થે=તીર્થ કર નામકર્મ હતે

અર્થ:—આહારકસપ્તક સર્વ ગુણુઠાણુને વિષે વિકલ્પે હોય. બીજા અને ત્રીજા ગુણુઠાણુ વિના બાકીના સર્વ ગુણુઠાણુને વિષે તીર્થ કરનામકર્મ વિકલ્પે હોય. બંને [આહારકસપ્તક અને જિન

નામકર્મ] ની સત્તા છતે મિથ્યાત્વી ન થાય, તીર્થંકર નામકર્મ સત્તામાં છતે અંતર્મુદ્ધૂર્ત પર્યાંત મિથ્યાત્વી થાય. ॥ ૧૨ ॥

વિવેચન:—તથા આહારક શરીર ૧, આહારકોપાંગ ૨, આહારક સંવાતન ૩, આહારક આહારક બંધન ૪, આહારક તૈજસ બંધન ૫, આહારક કાર્મણ બંધન ૬, આહારક તૈજસ કાર્મણ બંધન ૭, એ આહારકસમૂહ સર્વ [૧૪] ગુણુઠાણે વા ધતિ વિકલ્પથી સત્તાએ હોય. જે અપ્રમત્ત સાધુ સંયમપ્રત્યયિક આહારકસમૂહનો બંધ કરીને ઉપરલે ગુણુઠાણે ચઢે અથવા હેઠા પડે તેને સર્વ ગુણુઠાણે સત્તા પામીએ અને જે તેનો બંધ કરેજ નહિ તેને ન હોય. તથા બીજા ત્રીજા ગુણુઠાણા વિના શેષ સર્વ ગુણુઠાણે તીર્થંકર નામની સત્તા વિકલ્પે હોય; સમ્યક્ત્વપ્રત્યયિક તીર્થંકરનામ બાંધીને ઉંચો ચઢે ત્યારે ઉપરલે સર્વ ગુણુઠાણે સત્તા પામીએ અને કોઈક જીવે પૂર્વે નરકાયુ બાંધ્યું હોય અને પછી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને તથાવિધ અધ્યવસાયે તીર્થંકરનામ બાંધીને અંત્ય સમયે સમ્યક્ત્વ વમી મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણે આવી નરકે જાય, ત્યારે મિથ્યાત્વે જિનનામની સત્તા પામીએ અને જે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ છતે પણ જિનનામ ન બાંધે, તેને સર્વ ગુણુઠાણે જિનનામની સત્તા ન હોય અને જિનનામની સત્તાવાળો જીવ સાર્વાદન મિશ્રે તો સ્વભાવેજ ન આવે તે માટે નિષેધ્યાં. જિનનામ ૧, આહારકસમૂહ ૨, એ બેની ભેળી સત્તાવાળો જીવ મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણે ન જાય—મિથ્યાત્વી ન હોય, તીર્થંકરનામની સત્તાવાળા જીવને મિથ્યાત્વ આવે તો અંતર્મુદ્ધૂર્ત જ રહે, તે આ પ્રમાણે—પૂર્વે નરકનું આયુ બાંધીને પછી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને તીર્થંકરનામ બાંધે તે જીવ મરતાં સમ્યક્ત્વ વમીને મિથ્યાત્વે આવી નરકે ઉપજે ત્યાં વળી તુરત+ સમ્યક્ત્વ પામે, એટલુંજ—અંતર્મુદ્ધૂર્તજ મિથ્યાત્વ રહે. ॥ ૧૨ ॥

+ આ હકીકત નિકાચિત જિનનામકર્મની અપેક્ષાએ છે. નિકાચિત જિનનામની સત્તાવાળો ઉપર પ્રમાણે મિથ્યાત્વે જઈ ત્યાં પર્યાંત થઈ તરત અવશ્ય સમ્યક્ત્વ પામે છે, એટલે જ મિથ્યાત્વે જિનનામની સત્તા અંતર્મુદ્ધૂર્ત હોય તેમ કહ્યું છે.

ઘાતી પ્રકૃતિ ૪૫

કેવલજુઝલાવરણા, પળ નિદ્રા વારસાઈમકસાયા;
 મિચ્છં તિ સર્વઘાઈ, ચડનાળતિદંસળાવરણા ॥૧૩॥

કેવલજુઝલ=કેવળ દર્શનના
 આવરણા=આવરણો-આચ્છા-
 પળ=પાંચ દનો
 નિદ્રા=નિદ્રા
 વારસા=ભાર
 આઈમ કસાયા=પહેલા કપાયો

મિચ્છં તિ=મિથ્યાત્વ એ પ્રકારે
 સર્વઘાઈ=સર્વઘાતી
 ચડ=ચાર
 નાળ=જ્ઞાનના [અને]
 તિદંસળ=દર્શનના ત્રણ
 આવરણા=આવરણો.

અર્થ:—કેવલયુગલના આચ્છાદનો બે, પાંચ નિદ્રા, પહેલા ભાર કપાયો અને મિથ્યાત્વ એ પ્રકારે [વીશ પ્રકૃતિ] સર્વઘાતી હોય. ચાર જ્ઞાનના અને ત્રણ દર્શનના આવરણો. ॥ ૧૩ ॥

વિવેચન:—હવે ઘાતી દ્વાર કહે છે. કેવળ જ્ઞાનાવરણીય ૧, કેવળ દર્શનાવરણીય ૨, પાંચ નિદ્રા એ ૭, ધુરિલા પહેલા ભાર કપાય તે કયા? અનંતાનુબંધીય ૪, અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪, પ્રત્યાખ્યાનીય ૪, એવાં ૧૨ કપાય એ ૧૯; મિથ્યાત્વમોહનીય ૨૦, એ વીશ પ્રકૃતિ સર્વ પોતાના સ્વવિષયી ગુણને હોણે તે માટે સર્વઘાતી× કહીએ. તે કેમ? કેવળદ્વિકને સર્વથા આવરે, ઉપજવા ન દે અને તે આવરણ સર્વથા ટળ્યેજ કેવળાદ્વક ઉપજે તે માટે તે સર્વઘાતી. નિદ્રાપાંચક પણ ઊંદ્રયના અવગ્રોધને સર્વથા આવરે તે માટે સર્વઘાતી. કપાયની ત્રણ ચોકડી પણ અનુક્રમે સમ્યક્ત્વ, દેશ-વિરતિ અને સર્વવિરતિરૂપ ગુણને સર્વથા હોણે તે માટે સર્વઘાતી. મિથ્યાત્વ પણ સમ્યક્ત્વને સર્વથા હોણે તે માટે સર્વઘાતી કહીએ. હવે

× જેનો ઉપયોગ પોતાના ક્ષયોપશમ સાથે વિરોધવાળો હોય તે સર્વઘાતિ.

દેશઘાતી^૧ પ્રકૃતિ કહે છે—મત્યાદિ ચાર જ્ઞાનાવરણીય અને ત્રણ દર્શનાવરણીય એ ૭. ॥ ૧૩ ॥

સંજલણ^૪ નોકસાયા^૮, વિગ્ધ^૫ ઇઅ^{૨૫} દેસઘાઈ^{૭૫} ય અઘાઈ^{૮૫}.
પત્તેય^૮ તણુડાઝ^{૩૫}, તસવીસા^૪ ગોઅદુગવન્ના^૪ ॥ ૧૪ ॥

સંજલણ=સંજવલન કષાયો.
નોકસાયા=નવ નોકષાયો.
વિગ્ધ=પાંચ અંતરાય.
ઇઅ=એ.
દેસઘાઈ=દેશઘાતી જાણવી.
અઘાઈ=અઘાતી.
પત્તેય=પ્રત્યેક પ્રકૃતિ આઠ.

તણુડા=શરીરાદિ અષ્ટક.
આઝ=ચાર આયુષ્ય.
તસવીસા=ત્રસવીશક.
ગોઅદુગ=ગોત્રદ્વિક-એ ગોત્ર,
એ વેદનીય.
વન્ના=વર્ણચતુષ્ક.

અર્થ—સંજવલન કષાયો, નવ નોકષાયો અને પાંચ અંતરાય એ [પચીશ પ્રકૃતિ] દેશઘાતી જાણવી. આઠ પ્રત્યેક પ્રકૃતિ, શરીરાદિ અષ્ટક, ચાર આયુષ્ય, ત્રસવીશક, ગોત્રદ્વિક અને વર્ણચતુષ્ક એ [એ ૭૫ પ્રકૃતિ] અઘાતી જાણવી. ॥ ૧૪ ॥

વિવેચન—ચાર સંજવલન કષાય ૧૧, નવ નોકષાય ૨૦, પાંચ અંતરાય ૨૫, એ પચીશ પ્રકૃતિ દેશઘાતી પોતાના વિષય [પોતાને આવરણ કરવા યોગ્ય ગુણ] ને હણે તે માટે દેશઘાતી કહીએ, એની ભાવના સુગમ જ છે. સંજવલન ૪ કષાય અને નવ નોકષાય તે ચારિત્રમાં અતિચાર ઉપજાવે, તે માટે દેશઘાતી;

૧ જેનો ઉદય ક્ષયોપશમ સાથે અવિરોધી હોય તે દેશઘાતી.

૨ કેવળજ્ઞાનાવરણ વડે આચ્છાદિત નહિ થયેલ એવા જ્ઞાનાંશને—મતિ આદિ જ્ઞાનાવરણચતુષ્કને હણે—આવરે તેથી તેને દેશઘાતી કહીએ; મત્યાદિ જ્ઞાનચતુષ્કના વિષયભૂત અર્થોને ન જાણે તેજ મતિજ્ઞાનાદિના આવરણને;

યદુક્તં-સવ્વેવિય અદ્યારા, સંજલણાણં તુ ઉદયઓ હંતિ ॥

મૂલુચ્છિજ્જં પુણ હોઈ, વારસપહં કસાયાણં ॥ ૧ ॥

હવે અઘાતી ૭૫ પ્રકૃતિ કહે છે. પરઘાઝસાસં ઇત્યાદિ આઠ પ્રત્યેક પ્રકૃતિ ૮, તણુવંગાગિહં ઇત્યાદિ શરીર ૫, ઉપાંગ ૩, સંસ્થાન ૬, સંઘયણ ૬, જાતિ ૫, ગતિ ૪, ખગતિ ૨, આનુપૂર્વી ૪, એવં ૩૫, ચાર આયુ એ સર્વ મળી ૪૭, ત્રસનો દશકો તથા સ્થાવરનો દશકો એવં ૨૦ મળી ૬૭, બે ગોત્ર, બે વેદનીય ૭૧, ચાર વર્ણાદિ મળી ૭૫, એ પંચોતેર પ્રકૃતિ જ્ઞાનાદિ ગુણનો ઘાત ન કરે તે માટે અઘાતિની કહીએ. તે દેશઘાતિની સાથે વેદાતી તેના સરખી જ થાય અને સર્વઘાતિની સાથે વેદાતી તે સરખી જ થઈ જાય. જેમ પોતે ચોર ન હોય પણ ચોર સંઘાતે મળ્યો થકો ચોર સરખો જ થાય ॥૧૪॥

ઉદય જાણવો અને તેના અવિષયભૂત [કેવળજ્ઞાનના વિષયભૂત] અનંત ગુણોને જે ન જાણે તે કેવળજ્ઞાનાવરણનો ઉદય જાણવો. દર્શનત્રિક માટે પણ એ પ્રકારે જાણવું. સંજલન કષાય અને નોકષાય પણ ચારિત્રવાળાને તેના ચારિત્રના દેશને હણે કારણ કે ચારિત્રના મૂળગુણ અને ઉત્તરગુણમાં અતિચાર ઉપજાવે છે માટે તે દેશઘાતી કહીએ દાન, લાભ, ભોગ અને ઉપભોગને ગ્રહણ ધારણ યોગ્ય પુદ્ગલ દ્રવ્યો સર્વ પુદ્ગલાસ્તિકાયના અનન્તમા ભાગરૂપ એક દેશ જેટલા છે તેથી પુદ્ગલાસ્તિકાયના દેશરૂપ પુદ્ગલ દ્રવ્યોને દાનાદિ ક્રિયામાં આવરે માટે તે દાનાતરાયાદિને દેશઘાતી કહીએ. વીર્યાંતરાય પણ દેશઘાતી જ છે કેમકે તે સર્વ વીર્યને હણતું નથી. સૂક્ષ્મનિગોદ જીવને પણ વીર્યાંતરાય કર્મનો ઉદય વર્તે છે તે આહારપરિણમન, કર્મદલિકગ્રહણ અને ગત્યંતરગમનરૂપ વીર્યલગ્નિ હોય છે, તે વીર્યાંતરાયનો ક્ષયોપશમ જાણવો નિગોદથી માંડી ક્ષીણભોહ ગુણસ્થાનવર્તિ જીવો પર્યંત વીર્યની તરતમતા જાણવી. આ સર્વ કેવળીના વીર્યનો એક દેશ જાણવો તે માટે દેશઘાતી કહીએ; સર્વઘાતી હોય તો એટલો જઘન્ય ગુણ પણ ન હોઈ શકે.

* સંજલન કષાયોના ઉદયથી ચારિત્રમાં અતિચારો ઉત્પન્ન થાય અને પહેલા પ્યાર કષાયનો ઉદય તો મૂળગુણને જ છેદ કરનારો હોય.

૪૨ પુણ્યપ્રકૃતિ.

^{૩ ૩ ૧ ૧ ૧૦ ૫ ૩ ૧ ૧}
સુરનરતિગુચ્ચસાયં, તસદસ તણુવંગ વહ્નચડરંસં ।

^{૭ ૧ ૪ ૧ ૧}
પરઘાસગ તિરિઆઝ, વન્નચડ પર્ણિદિ સુમખગઈ ।૧૬।

સુરનરતિગ=દેવત્રિક, મનુષ્યત્રિક

ચડવ=ઉચ્ચગોત્ર

સાયં=સાતા વેદનીય

તસદસ=ત્રસદશક

તણુ=પાંચ શરીર

વંગ=ત્રણ ઉપાંગ

વહ્ન=વજ્રઋષભનારાય સંઘયણ

ચડરંસં=સમયતુરસ્ત્ર સંસ્થાન

પરઘાસગ=પરાઘાતસપ્તક

તિરિઆઝ=તિર્થંગાચુઃ

વન્નચડ=વર્ણચતુષ્ક

પર્ણિદિ=પંચેન્દ્રિય જાતિ

સુમખગઈ=શુભ વિહાયોગતિ

વિવેચન—હવે પુણ્ય પ્રકૃતિ કહે છે—દેવત્રિક ૩, મનુષ્યત્રિક ૬, ઉચ્ચગોત્ર ૭, સાતાવેદનીય ૮, ત્રસનો દશકો ૧૮, પાંચ શરીર ૨૩, ત્રણ ઉપાંગ ૨૬, વજ્રઋષભનારાય સંઘયણ ૨૭, સમયતુરસ્ત્ર સંસ્થાન ૨૮, પરાઘાતનામ ૧, ઉચ્ચવાસનામ ૨, આતપનામ ૩, ઉદ્યોતનામ ૪, અશુરુલધુનામ ૫, તીર્થંગરનામ ૬, નિર્માણનામ ૭, એ સાત મળી ૩૫, તિર્થંગાચુઃ ૩૬, વર્ણાદિ ચાર શુભ ૪૦, પંચેન્દ્રિય જાતિ ૪૧ અને શુભવિહાયોગતિ ૪૨. ॥ ૧૫ ॥

૮૨ પાપપ્રકૃતિ.

^{૪૨ ૫ ૧ ૫}
ચાયાલ પુણ્ણપગઈ, અપઢમસંઠાણખગઈસંઘયણા ।

^{૨ ૧ ૧ ૧ ૧ ૩ ૩}
તિરિદુગઅસાયનોઓ, —વઘાયઈગવિગલનિરયતિમં ।૧૬।

ચાયાલ=ખહેતાલીશ

પુણ્ણપગઈ=પુણ્યપ્રકૃતિ

અપઢમ=પહેલાને વર્ણને

સંઠાણ=સંસ્થાન [પાંચ]

ખગઈ સંઘયણા=વિહાયોગતિ

અને સંઘયણ,

તિરિદુગ=તિર્યંચદ્વિક
અસાય=અશાતા વેદનીય
નીચ=નીચ ગોત્ર
ઉવઘાય=ઉપઘાત નામ

ફગવિગલ=એકેંદ્રિય, વિકલેં-
દ્રિય.
નિરચતિંગ=નરકત્રિક

વિવેચન—એ એંતાલીશ શુભ પ્રકૃતિ છે તે માટે પુણ્ય પ્રકૃતિ કહીએ. હવે પાપ પ્રકૃતિ કહે છે. ‘પહેલું’ ટાળીને પાંચ સંસ્થાન ૫, પહેલી ટાળીને અગતિ એટલે અશુભ વિહાયોગતિ ૬, પહેલું ટાળીને પાંચ સંઘયણ ૧૧, તિર્યંચદ્વિક ૧૩, અસા-તાવેદનીય ૧૪, નીચૈર્ગોત્ર ૧૫, ઉપઘાત નામ ૧૬, એકેંદ્રિય-જાતિ ૧૭, ત્રણ વિકલેંદ્રિય ૨૦, નરકત્રિક ૨૩. ॥ ૧૬ ॥

૧૦

૪

૪૫

૨

થાવરદસ વજ્રચઢક, ઘાઈ પળયાલ સહિઅ વાસીઈ.

પાવપચડિ તિ દોસુ વિ, વજ્રાઈગહા સુહા અસુહા ॥૧૭॥

થાવરદસ=સ્થાવર દશક
વજ્રચઢક=અશુભ વર્ણાદિ
ચતુષ્ક
ઘાઈ=સર્વઘાતી અને દેશઘાતી
પળયાલ=પીસ્તાલીશ
સહિઅ=યુક્ત-સહિત
વાસીઈ=વ્યાસી

પાવપચડિતિ=પાપપ્રકૃતિ એ
પ્રકારે
દોસુ વિ=પુણ્ય અને પાપ બં-
નેને વિષે વળી
વજ્રાઈગહા=વર્ણાદિકનું ગ્રહણ
કરવાથી.
સુહા=શુભ
અસુહા=અશુભ

વિવેચન—સ્થાવરનો દશકો ૩૩, વર્ણાદિક ચાર અશુભ ૩૭, સર્વઘાતિની ૨૦ અને દેશઘાતિની ૨૫; એવં ૪૫ ઘાતી પ્રકૃતિ એ સર્વ મળીને બ્યાસી પાપ પ્રકૃતિ કહીયે, અશુભ માટે. એ બન્નેને વિષે-પુણ્યપ્રકૃતિને વિષે અને ‘પાપપ્રકૃતિને વિષે વર્ણાદિક ૪ લીધા તે પુણ્ય પ્રકૃતિને વિષે શુભ કહેવા અને પાપપ્રકૃતિને વિષે અશુભ કહેવા, પણ તે એક જ છે. ॥૧૭॥

૨૯ અપરાવર્તમાન પ્રકૃતિ.

નામધ્રુવબંધિનવગં, દંસણ પળનાણ વિગ્ધ પરઘાયં ।
ભયકુચ્છમિચ્છસાસં, જિણ ગુણતીસા અપરિચ્છા ॥૧૮॥

નામ=નામકર્મની
ધ્રુવબંધિનવગં=નવ ધ્રુવબંધી
દંસણ=ચાર દર્શનાવરણ
પળ નાણ=પાંચ જ્ઞાનાવરણ
વિગ્ધ=પાંચ અંતરાય
પરઘાયં=પરાઘાત નામ

ભય-કુચ્છ-મિચ્છ=ભય, જુગુપ્સા
ને મિથ્યાત્વ
સાસં=ઉચ્છ્વાસ નામકર્મ
જિણ=જિનનામ
ગુણતીસા=ઓગણત્રીશ
અપરિચ્છા=અપરાવર્તમાન

વિવેચન—હવે અપરાવર્તમાન પ્રકૃતિ કહે છે—નામકર્મની ધ્રુવબંધી નવ, તે કઈ? વર્ણ્યતુષ્ક ૪, તૈજસનામ ૫, કાર્મણ્ય નામ ૬, અગુરુસંધુનામ ૭, નિર્માણનામ ૮, ઉપધાતનામ ૯, એ નવ; દર્શનાવરણ ચતુષ્ક ૧૩, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૧૮, પાંચ અંતરાય ૨૩, પરાઘાત નામ ૨૪, ભય ૨૫, જુગુપ્સા ૨૬, મિથ્યાત્વ ૨૭, ઉચ્છ્વાસ નામ ૨૮, જિનનામ ૨૯, એ ૨૯ પ્રકૃતિ પોતાને બંધે ઉદયે વા ઉભયે અનેરી પ્રકૃતિનો બંધ ઉદય વા તદુભય નિવારે નહીં તે માટે અપરાવર્તમાન કહીએ. ॥૧૮॥

૯૧ પરાવર્તમાન તથા ૪ ક્ષેત્રત્રિપાડી પ્રકૃતિ.

તણુઅટ્ટ વેઅ હુજુઅલ, કસાય ઉજ્જોઅગોઅદુગ નિદ્દ ।
તસવીસાઉ પરિચ્છા, ચિત્તત્રિવાગાંણુપુલ્લીઓ ॥૧૯॥

તણુઅટ્ટ=શરીરાદિ અષ્ટકની ૩૩
વેય=વેદ ત્રણ
હુજુઅલ=એ યુગલ
કસાય=સોળ કપાય

ઉજ્જોઅ=ઉદ્યોતદ્વિક
ગોઅદુગ=ગોત્રદ્વિક-ગોત્ર ને વેદ-
નીય
નિદ્દા=નિદ્રા

તસવીસ=ત્રસવીશક
આહ=ચાર આયુ
પરિત્તા=પરાવર્તમાન

ચિત્તચિવાગા=ક્ષેત્રવિપાકી
આણુપુન્વીઓ=ચાર આનુપૂર્વી

અર્થ:—શરીરાદિ અષ્ટક, ત્રણ વેદ, બે યુગલ, સોળ કષાય, ઉદ્યોતદ્વિક, ગોત્રદ્વિક, નિદ્રા, ત્રસવીશક, ચાર આયુષ્ય એ [૮૧ પ્રકૃતિ] પરાવર્તમાન જાણવી. ચાર આનુપૂર્વીઓ ક્ષેત્રવિપાકી છે. ॥ ૧૯ ॥

વિવેચન—હવે પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ કહે છે—તૈજસકાર્મણ પૂર્વે કહ્યાં તે માટે તે શિવાયનાં શરીર ૩, ઉપાંગ ૩, સંસ્થાન ૬, સંઘયણ ૬, જાતિ ૫, ગતિ ૪, ખગતિ ૨, આનુપૂર્વી ૪, એવં ૩૩, વેદ ત્રણ ૩૬, હાસ્યાદિ બે યુગલ ૪૦, સોળ કષાય ૫૬, ઉદ્યોતનામ ૧, આતપનામ ૨, એ બે મળી ૫૮, બે ગોત્ર અને બે વેદનીય ૬૨, પાંચ નિદ્રા ૬૭, ત્રસનો દશકો, સ્થાવરનો દશકો ૮૭, ચાર આયુ ૮૧, એ એકાણુ^૧ પ્રકૃતિ અનેરી—ખીજ પ્રકૃતિનો અંધ ઉદય કે તદુલય નિવારીને પોતાનો અંધ ઉદય કે તદુલય કરે તે માટે પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ કહીએ, તિહાં ૧૬ કષાય અને પાંચ નિદ્રા એ ૨૧ પ્રકૃતિ ધ્રુવઅંધી છે માટે ઉદયે જ પરાવર્તમાન છે. સ્થિર ૧, અસ્થિર ૨, શુભ ૩, અને અશુભ ૪, એ ચાર અંધે જ પરાવર્તમાન છે, શેષ ૬૬ પ્રકૃતિ તદુલયે—અંધ અને ઉદયે પણ પરાવર્તમાન છે. પરસ્પર વિરુદ્ધ છે માટે.

હવે ચાર પ્રકારે વિપાક કહે છે.—ક્ષેત્ર તે આગામિ ભવે જાતાં વચમાં વિગ્રહગતિએ વર્તતાં પોતાનો વિપાક દેખાડે—ઉદય આવે તે ક્ષેત્રવિપાકી કહીએ. તે ચાર આનુપૂર્વી જાણવી. ॥૧૯॥

૭૮ જીવવિપાકી તથા ૪ ભવવિપાકી.

^{૪૭} ઘણઘાઙ્ઘુગો^૪ અજિજ્ઞા^૧, તસિ^૩ અરતિ^૩ ગસુ^૪ મગદુ^૪ મગચ^૪ ડસા^૧ સંસાં^૧
^{૧૧} જાઙ્ઘિતિ^{૭૮} ગ જિય^૪ વિવાગા. આઠ ચડરો ભવવિવાગા ॥૨૦॥

૧ ઉદયની અપેક્ષાએ સમ્યન્—મિશ્ર સહિત ૯૩—ધતિ શ્રી યશોવિજયજી
કૃત કર્મપ્રકૃતિ વૃત્તિ

ઘનઘાટી=ઘનઘાતી (૪૭)
 દુગોચ=ગોત્રદ્વિક-ગોત્ર ને
 વેદનીય
 જિના=જિન નામકર્મ
 તસિઅરત્તિગ=ત્રસત્રિક,
 સ્થાવરત્રિક

સુભગદુભગચર=સુભગચરતુષ્ક
 અને દુર્ભગચરતુષ્ક
 સાસં=ઉદ્યાસ નામકર્મ
 જાદતિગ=જાતિત્રિક
 જિયવિવાગા=જીવવિપાકી
 આરુચ્ચરો=ચાર આયુઃ
 મવવિવાગા=ભવવિપાકી

અર્થ:—૪૭ ઘનઘાતી, ગોત્રદ્વિક, જિન નામકર્મ, ત્રસત્રિક, સ્થાવરત્રિક, સુભગચરતુષ્ક, દુર્ભગચરતુષ્ક, ઉદ્યાસનામકર્મ, જાતિત્રિક એ [૭૮ પ્રકૃતિ] જીવવિપાકી છે. અને ચાર આયુષ્ય ભવવિપાકી છે ॥ ૨૦ ॥

વિવેચન—જ્ઞાનાવરણ ૫, દર્શનાવરણ ૯, મોહનીય ૨૮, અંતરાય ૫, એ ૪૭ પ્રકૃતિ ઘનઘાતી કહીએ. એ ગોત્ર, એ વેદનીય ૫૧, જિનનામ ૫૨, ત્રસત્રિક તે ત્રસ ૧, આદર ૨, પર્યાપ્તિ ૩, ઇતરત્રિક તે સ્થાવર ૧, સૂક્ષ્મ ૨, અપર્યાપ્તિ ૩, એવં ૫૮; સુભગ ૧, સુસ્વર ૨, આદેય ૩, યશ ૪, એ સુભગચરતુષ્ક ૬૨ દુર્ભગ ૧, દુઃસ્વર ૨, અનાદેય ૩, અયશ ૪, એ દુર્ભગચરતુષ્ક ૬૬, ઉચ્છવાસનામ ૬૭, જાતિ ૫, ગતિ ૪, ખગતિ ૨, એ ૧૧, એવં ૭૮, એ ૭૮ પ્રકૃતિ જીવવિપાકી છે, જીવને જ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રાદિક આત્મગુણને વિષે તથા ઇન્દ્રિય ઉચ્છવાસાદિકને વિષે પોતાનો કરેલો અનુગ્રહ ઉપદાત દેખાડે તે માટે જીવવિપાકી કહીએ. સર્વે પ્રકૃતિ જીવને જ વિપાક દેખાડે છે તો ક્ષેત્રાદિક જૂદા જૂદા વિપાક કેમ કહ્યા? તત્રોત્તરં-યદ્યપિ સર્વે પ્રકૃતિ વિપાક તો જીવને જ દેખાડે છે તો પણ ક્ષેત્રાદિકના પ્રાધાન્યપણા માટે વિપાકપણે કહી. ચાર આયુ તે ભવવિપાકી છે. ઇહ ભવે પરિણામવિશેષ જે ભવભોગ્ય આયુ બાંધ્યું હોય તે તેજ ભવે અનુભવાય તે માટે મવવિપાકી કહીએ. અને ગત્યાદિક તો કેટલાએક ભવાંતરણે પણ હોય તે માટે તે જીવવિપાકી. ॥ ૨૦ ॥

૩૬ પુદ્ગલવિપાકી તથા ૪ પ્રકારનો બંધ.

નામધુવોદય ચ્વતત્તણુ, - વધાયસાહારણિઅરુજોઅતિગં ।

પુગલવિવાગિ બંધો, પયઙ્ઠિઙ્ઠિરસપણ્ણ સ્તિ ॥૨૧॥

નામ=નામ કર્મની

ધુવોદય=ધુવોદયી ૧૨ પ્રકૃતિ

ચ્વતત્તણુ=શરીરચતુષ્ક

વધાય=ઉપધાત

સાહારણ=સાધારણ નામ

અર=પ્રત્યેક નામ

અરુજોઅતિગં=ઉદ્યોતત્રિક

પુગલવિવાગિ=પુદ્ગલવિપાકી

બંધો=બંધ

પયઙ્ઠિઙ્ઠિ=પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિબંધ

રસપણ્ણસ્તિ=રસબંધ અને પ્રદેશ

બંધ એ પ્રકારે

અર્થ:—નામકર્મની ધુવોદયી બાર પ્રકૃતિ, શરીર ચતુષ્ક, ઉપધાત નામકર્મ, સાધારણ નામકર્મ, પ્રત્યેક નામકર્મ, ઉદ્યોત ત્રિક, એ [૩૬ પ્રકૃતિ] પુદ્ગલવિપાકી જાણવી. પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિબંધ, રસબંધ અને પ્રદેશબંધ એ [ચાર] પ્રકારે બંધ જાણવો. ॥ ૨૧ ॥

વિવેચન—નિર્માણનામ ૧, સ્થિરનામ ૨, અસ્થિરનામ ૩, અગુરુલધુનામ ૪, શુભનામ ૫, અશુભનામ ૬, તૈજસ ૭, કાર્મણ ૮, વર્ણચતુષ્ક ૧૨, એ નામકર્મની ધુવોદયી બાર પ્રકૃતિ અને શરીર ૩, ઉપાંગ ૩, સંસ્થાન ૬, સંઘચણ ૬, એ ૧૮ તનુચતુષ્કની મળી ૩૦, ઉપધાત નામ ૩૧, સાધારણ નામ ૩૨, ઈતર તે પ્રત્યેક નામ ૩૩, ઉદ્યોતનામ ૧, આતપનામ ૨, પરાધાતનામ ૩, એ ત્રણ મળી ૩૬ એ છત્રીશ પ્રકૃતિ પુદ્ગલવિપાકા છે, શરીરના પુદ્ગલને જ અનુગ્રહ ઉપધાત કરે તે માટે પુદ્ગલવિપાકી કહીએ. હવે ચાર (૪) ભેદે બંધ કહે છે.—પ્રકૃતિબંધ ૧, સ્થિતિબંધ ૨, રસબંધ ૩, પ્રદેશબંધ ૪, એ ચાર ભેદે બંધનું સ્વરૂપ પ્રથમ કર્મત્રયમાં મોઢકને દૃષ્ટાન્તે વર્ણવ્યું છે. ॥ ૨૧ ॥

કર્મ પ્રકૃતિ	ઓથે ૧૫૮	સાં ૫	દર્શન ૯	વેદન ૨	મોહન ૨૮*	આયુ ૪	નામ ૧૦૩	ગોત્ર ૨	અંતન ૫
અંબુજાલકેતિ	૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
જાતિબુજા	૭૮	૫	૯	૨	૨૮	૦	૨૭	૨	૫
જાતિબુજા	૪	૦	૦	૦	૦	૪	૦	૦	૦
જાતિબુજા	૪	૦	૦	૦	૦	૦	૪	૦	૦
બુદ્ધિ નામ	૮૨	૫	૯	૧	૨૬	૧	૩૪	૧	૫
બુદ્ધિ નામ	૪૨	૦	૦	૧	૦	૦	૩૭	૧	૦
બુદ્ધિ નામ	૨૯	૫	૪	૦	૩	૦	૧૨	૦	૫
બુદ્ધિ નામ	૯૧	૦	૫	૨	૨૩	૪	૫૫	૨	૦
બુદ્ધિ નામ	૭૫	૦	૦	૨	૦	૪	૬૭	૨	૦
બુદ્ધિ નામ	૨૫	૪	૩	૦	૧૩	૦	૦	૦	૫
બુદ્ધિ નામ	૨૦	૧	૬	૦	૧૩	૦	૦	૦	૦
બુદ્ધિ નામ	૨૮	૦	૦	૦	૨	૪	૨૧	૧	૦
બુદ્ધિ નામ	૧૩૦	૫	૯	૨	૨૬	૦	૮૨	૧	૫
બુદ્ધિ નામ	૯૫	૦	૫	૨	૨૭	૪	૫૫	૨	૦
બુદ્ધિ નામ	૨૭	૫	૪	૦	૧	૦	૧૨	૦	૫
બુદ્ધિ નામ	૭૩	૦	૦	૨	૭	૪	૫૮	૨	૦
બુદ્ધિ નામ	૪૭	૫	૯	૦	૧૯	૦	૯	૦	૫

+ મોહનીયમાં સમ્યં દેશઘાતી અને મિશ્રમોહનીય સર્વઘાતી છે, વળી એ બંને પરાવર્તમાન અને પાપ-પ્રકૃતિ હૃદય-વિશેષ:

મૂળ પ્રકૃતિના ભૂયસ્કારાદિ બંધ

મૂળપયડીળ અડસત્ત,—છેગવંધેસુ તિન્નિ મૂગારા ।

અપ્પતરા તિઅ ચડરો, અવઢિઆ ન હુ અવત્તવ્વો ॥૨૨॥

મૂળપયડીળ=મૂળ પ્રકૃતિના

અડસત્તછેગવંધેસુ=આઠ, સાત,

છ અને એકના બંધ

સ્થાનને વિષે

તિન્નિ=ત્રણ

મૂગારા=ભૂયસ્કાર બંધ હોય

અપ્પતરા=અદ્વૈતર બંધ

તિય=ત્રણ

ચડરો=ચાર

અવઢિઆ=અવસ્થિત બંધ

ન હુ=નથી જ

અવત્તવ્વો=અવક્તવ્ય બંધ

અર્થ:—મૂળ પ્રકૃતિના આઠ, સાત, છ અને એક પ્રકૃતિના બંધસ્થાનને વિષે ત્રણ ભૂયસ્કાર બંધ હોય, અદ્વૈતર બંધ ત્રણ અને અવસ્થિતબંધ ચાર હોય, અવક્તવ્યબંધ નથી જ. ॥૨૨॥

વિવેચન:—હવે પ્રથમ પ્રકૃતિબંધ કહે છે.—આઠ મૂળ પ્રકૃતિનાં ચાર બંધસ્થાનક છે. તે કયા? આયુબંધકાળે અષ્ટવિધ બંધક ૧, આયુબંધ કાળ વિના સપ્તવિધ બંધક ૨, દશમે ગુણઠાણે મોહનીય વિના પદ્ધિ બંધક ૩, ૧૧-૧૨-૧૩ ગુણઠાણે એક સાતાવેદનીયજ બાંધે ત્યારે એકવિધ બંધક ૪, એ ચાર બંધસ્થાનકને વિષે ત્રણ ભૂયસ્કાર હોય, ઉપશમશ્રેણિએ એક સાતા વેદનીયનો બંધક થઇને પડતો સૂક્ષ્મ સંપરાયે પદ્ધિ બંધક થાય ત્યાં પહેલે સમયે પહેલો ભૂયસ્કાર ૧, તે પછી વળી પડતો નવમે ગુણઠાણે સપ્તવિધ બંધક થાય તથા અગ્યારમાથી કાળ કરી ચોથે ગુણઠાણે આવે ત્યારે સપ્તવિધ બંધક થાય ત્યાં પહેલે સમયે બીજો ભૂયસ્કાર ૨, તે પછી આયુબંધકાળે અષ્ટવિધ બંધક થાય ત્યાં પહેલે સમયે ત્રીજો ભૂયસ્કાર બંધ કહીએ ૩. ત્રણ અદ્વૈતર હોય તે કેમ? આયુબંધકાળે અષ્ટવિધ બંધક હોય તે આયુ બાંધી રહ્યા પછી સપ્તવિધ બંધક થાય ત્યાં પહેલે સમયે પહેલો અલ્પતર વધ હોય ૧, દ્વિતીયાદિક સમયે સર્વત્ર અવસ્થિત વધ જાણવા. તે

સમવિધ બંધક શ્રેણિએ ચઢતો સૂક્ષ્મસંપરાયે પડવિધ બંધક થાય, ત્યાં પહેલે સમયે બીજો અદ્યતરબંધ હોય ૨, ત્યાંથી વળી ચઢતો અગ્યારમે બારમે ગુણઠાણે એકવિધબંધક થાય ત્યાં પહેલે સમયે ત્રીજો અદ્યતર બંધ હોય, તથા ચારે બંધસ્થાનકે પહેલા સમય પછી દ્વિતીયાદિક સમયે ચાર અવસ્થિત બંધ હોય; તથા અબંધક થઇને ફરી બંધક થાય ત્યારે પહેલે સમયે અવક્તવ્ય કહીએ, તે તો મૂળ પ્રકૃતિને વિષે હોય નહીં, જે માટે આઠ મૂળ પ્રકૃતિનો અબંધક તો અયોગી અને સિદ્ધ હોય તે તો ફરી કર્મ બાંધે નહીં તે માટે અવક્તવ્ય બંધ હોય નહીં ॥ ૨૨ ॥

ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ

एगादहिगे भूओ, एगाई ऊणगंमि अप्पतरो ।

तम्मत्तोऽवट्टियओ, पढमे समए अवत्तव्वो ॥२३॥

एगादहिगे=એકાદિ અધિક પ્રકૃતિનો બંધ છે

भूओ=ભૂયસ્કાર બંધ

एगाई ऊणगंमि=એકાદિ પ્રકૃતિવડે હીન બંધ છે

अप्पतरो=અદ્યતર બંધ

तम्मत्तो=તેટલોજ-તેટલીજ પ્રકૃતિનો બંધ

अवट्टियओ=અવસ્થિત બંધ

पढमे समए=અબંધક થયા પછી પુનર્બંધના પહેલા સમયે

अवत्तव्वो=અવક્તવ્ય બંધ

અર્થ:—એકાદિ અધિક પ્રકૃતિનો બંધ છે ભૂયસ્કાર બંધ થાય, એકાદિ પ્રકૃતિવડે હીન બંધ છે અદ્યતર બંધ થાય તેટલી પ્રકૃતિનો બંધ તે અવસ્થિતબંધ અને અબંધક થયા પછી પુનઃ બંધના પહેલા સમયે બંધ થાય તે અવક્તવ્ય બંધ હોય. ॥૨૩॥

વિવેચન:—એ ભૂયસ્કારાદિનો અર્થ કહે છે.—પૂર્વે થાડી પ્રકૃતિ બાંધતો હોય અને પછી એકાદિ અધિક બાંધે તે મૂયસ્કાર વચ્ચે ૧, પૂર્વે ઘણી પ્રકૃતિ બાંધતો હોય અને તે પછી એકાદિકે.

ઉણી-ઓછી બાંધે તે અલ્પતર વંધ કહીએ ૨, પૂર્વે બાંધતો હોય તેટલી જ પ્રકૃતિ જ્યાં લગે બાંધે ત્યાં લગે અવસ્થિત વંધ કહીએ ૩, અને સર્વથા અબંધક થઈને ફરી પ્રકૃતિ બાંધવા માંડે ત્યારે પહેલે સમયે અવક્તવ્ય વંધ કહીએ ૪. ॥ ૨૩ ॥

+ હવે સામાન્યે ઉત્તર પ્રકૃતિનાં બધસ્થાનક ઓગણત્રીસ છે, તેનાં નામ કહે છે—એક, સત્તર, અઠાર, ઓગણીશ, વીશ, એકવીસ, બાવીસ, છવીશ, ત્રેપન, ચોપન, પચાવન, છપ્પન, સત્તાવન, અઠાવન, ઓગણસાઠ, સાઠ, એકસઠ, ત્રેસઠ, ચોસઠ, પાસઠ, છાસઠ, સડસઠ, અડસઠ, ઓગણોત્તેર, સીત્તેર, એકોત્તેર, બહોત્તેર, તહોત્તેર, અને ચુમ્મોત્તેર, એ ઓગણત્રીશ બંધસ્થાનક છે, ત્યા ભૂયસ્કાર બધ અઠાવીશ હોય તે કહે છે.—

ઉપશાંતમેહ ગુણહાણુ એક વેદનીય બાધીને પડતો દશમે ગુણહાણુ જ્ઞાનાં પાંચ, દર્શનાં ચાર, અંતરાય પાંચ, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર અને યશકીર્તિ સાથે વેદનીય બાધતા સત્તર પ્રકૃતિને બધે પ્રથમ સમયે પ્રથમ ભૂયસ્કાર બંધ, ત્યાથી પડતો નવમે ગુણહાણુ સંન્વલન લોભ સાથે અઠાર પ્રકૃતિ બાધતાં વીજો ભૂયસ્કાર બંધ. તે સંન્વલનની માયા સાથે ઓગણીશ બાધતા ત્રીજો ભૂયસ્કાર બંધ. તે સંન્વલન માન સાથે વીશ બાધતા ચોથો ભૂયસ્કાર બંધ. તે સંન્વલન ક્રોધ સાથે એકવીશ બાધતા પાંચમો ભૂયસ્કાર બંધ તે પુરુષ-વેદ સાથે બાવીશ બાધતા છઠ્ઠો ભૂયસ્કાર બંધ, તે મધ્યે હાસ્ય, રતિ, ભય અને જુગુપ્સા એ ચાર પ્રકૃતિનો અધિક બંધ કરતાં અપૂર્વકરણને સાતમે ભાગે છવીશનો બધ કરતા સાતમો ભૂયસ્કાર તે મધ્યે આહમાને છટ્ટે ભાગે દેવપ્રાયોગ્ય નામકર્મની અઠાવીશ પ્રકૃતિ બાંધતા ત્રેપનનો બંધ [અહીં યશકીર્તિ પૂર્વે છવીસ પ્રકૃતિ મધ્યે આવી છે તેથી દેવપ્રાયોગ્ય સત્તાવીશને બંધ ત્રેપન પ્રકૃતિ હોય] એ આઠમો ભૂયસ્કાર. પુનઃ જિનનામ સહિત દેવપ્રાયોગ્ય ઓગણત્રીસ બાધતા ચોપનના બધે નવમો ભૂયસ્કાર બધ, તથા આહારકદિક સહિત અને જિનનામરહિત ત્રીસ બાધતાં પંચાવનના બધે દસમો ભૂયસ્કાર, તે પંચાવન જિન નામ સહિત બાધતા છપ્પનના બંધે અગિઆરમો ભૂયસ્કાર અપૂર્વકરણના પ્રથમ ભાગે છપ્પનને જિન નામ રહિત તથા નિદ્રા અને પ્રયના સહિત બાંધતાં સત્તાવનના બંધે ચારમો ભૂયસ્કાર તે વળી જિનનામ સહિત અઠાવનના બંધે તેરમો ભૂયસ્કાર. ન દેવાયુ સ.થે અપ્રમત્તે ઓગણસાઠ બાંધતાં ચૌદમો ભૂયસ્કાર, દેશવિરતિ ગુણહાણુ દેવપ્રાયોગ્યની અઠાવીસ પ્રકૃતિ બાંધતા જ્ઞાનાં પાંચ, દર્શનાં ૭, વેદનીય એક, મોહનીય તેર, દેવાયુ એક, નામની અઠાવીશ,

ઉત્તરપ્રકૃતિના ભૂયસ્કારાદિ બંધ.

૧૧ ૨૨

નવ છ ચ્ચઝ દંસે દુ દુ, તિ દુ મોહે દુઙ્ગવીસ સત્તરસ ।
તેરસ નવ પળ ચ્ચઝ તિ દુ, ઇકો નવ અઢ દસ દુન્નિ ૨૪ ।

નવ=નવ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાનક
છ=છ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાનક
ચ્ચઝ=ચાર પ્રકૃતિનું બંધસ્થાનક
દંસે=દર્શનાવરણીય કર્મની
ઉત્તર પ્રકૃતિના
દુ=બે ભૂયસ્કાર બંધ
દું=બે અદ્યતન બંધ
તિ=ત્રણ અવસ્થિત બંધ
દુ=બે અવક્તવ્ય બંધ
મોહે=મોહનીય કર્મને વિષે
દુઙ્ગવીસ=બાવીસનું બંધસ્થા-
ન, એકવીશનું બંધસ્થાન

સત્તરસ=સત્તર પ્રકૃતિનું બંધ-
સ્થાન
તેરસ=તેર પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન
નવપળચ્ચઝ=નવ, પાંચ અને
ચાર પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન
તિદુઙ્ગો=ત્રણ બે અને એક
પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન
નવ=નવ ભૂયસ્કાર બંધ
અઢ=આઠ અદ્યતન બંધ
દસ=દશ અવસ્થિત બંધ
દુન્નિ=બે અવક્તવ્ય બંધ

અર્થ:—દર્શનાવરણીય કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિનાં નવ, છ અને ચાર પ્રકૃતિનાં [એમ ત્રણ] બંધસ્થાન હોય. બે ભૂયસ્કાર, બે

ગોત્રની એક અને અંતરાયની પાંચ, એવં સાઠ પ્રકૃતિ બાંધતાં પંદરમો ભૂયસ્કાર. તે જિનનામ સહિત એકસઠને બંધે સોલમો ભૂયસ્કાર, અહીંયાં દોઢ પ્રકારે એક જીવને એક સમયે બાસઠ પ્રકૃતિનો બંધ સંભવે નહીં, તેથી તેનો ભૂયસ્કાર પણ ન કહ્યો. ચોથે ગુણકાણે આયુ અબંધકાળે દેવપ્રાયોગ્ય નામની અઠાવીસ પ્રકૃતિ બાંધતાં જ્ઞાનાં પાંચ, દર્શનાં છ, વેદનીય એક, મોહનીય સત્તર, ગોત્રની એક, નામની અઠાવીશ અને અંતરાયની પાંચ. એ ત્રેસઠ પ્રકૃતિ બાંધતાં સત્તરમો ભૂયસ્કાર દેવાયુના બંધ સહિત ચોસઠ પ્રકૃતિ બાંધતાં અઢારમો ભૂયસ્કાર જિનનામ સહિત પાંસઠ બાંધતાં ઓગણીસમો ભૂયસ્કાર. ચોથે ગુણકાણે દેવતા હોય, તેને મનુષ્યપ્રાયોગ્ય ત્રીસ પ્રકૃતિ બાંધતા છાસઠના બંધે વીસમો ભૂયસ્કાર. મિથ્યાત્વ ગુણકાણે જ્ઞાનાં પાંચ, દર્શનાં નવ, વેદનીય એક, મોહનીય બાવીશ, આયુની એક,

અદ્યતર, ત્રણ અવસ્થિત અને એ અવક્તવ્ય બંધ હોય. મોહનીય કર્મને વિષે બાવીશ, એકવીશ, સત્તર, તેર, નવ, પાંચ, ચાર, ત્રણ, એ અને એક પ્રકૃતિનાં એમ દશ બંધસ્થાનાં હોય. નવ ભૂયસ્કાર, આઠ અદ્યતર, દશ અવસ્થિત અને એ અવક્તવ્યબંધ હોય. ॥ ૨૪ ॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તરપ્રકૃતિ આશ્રયી ભૂયસ્કારાદિક કહે છે.—
દર્શનાવરણીય કર્મની નવ પ્રકૃતિને વિષે ત્રણ બંધસ્થાનક છે, તે કયા ? પહેલે બીજે ગુણકાણે નવે પ્રકૃતિ બાંધે તે પહેલું બંધસ્થાનક ૧, ત્રીણદ્વિત્રિકનો બંધ ટળ્યે ત્રીજા થકી આઠ-માના પહેલા ભાગલગે છ બાંધે એ બીજું બંધસ્થાનક ૨, તે ઉપરાંત એ નિદ્રાનો બંધ ટળ્યે દશમા લગે ચાર બાંધે એ ત્રીજું બંધસ્થાનક ૩. તિહાં શ્રેણિથી પડતાં ચાર બાંધતો છ બાંધે એ પહેલો ભૂયસ્કાર ૧, છ બાંધતો સાસ્વાદને નવ બાંધે એ

નામની ત્રેવીશ, ગોત્રની એક અને અંતરાયની પાંચ, એ સડસઠ પ્રકૃતિ બાધનાં એકવીસમો ભૂયસ્કાર. ત્યાં નામકર્મની પચ્ચીશ અને આયુ રહિત અડસઠ બાધતાં બાવીસમો ભૂયસ્કાર આયુસહિત ઓગણોત્તેર બાધતાં ત્રેવીસમો ભૂયસ્કાર. તે વળી નામકર્મની છઠ્વીસ પ્રકૃતિ સાથે સીતેર બાધતાં ચોવીસમો ભૂયસ્કાર. તે આયુ રહિત અને નામકર્મની અઠ્ઠાવીસ સાથે એકોતેર બાધતા પચીસમો ભૂયસ્કાર. તે ઓગણત્રીશ નામકર્મની સાથે બહોતેરના બંધે છઠ્ઠવીસમો ભૂયસ્કાર. આયુ સહિત તહોતેર બાધતાં સત્તાવીસમો ભૂયસ્કાર. તે વળી નામકર્મની ત્રીશ બાધતાં જાનાં પાંચ, દર્શનાં નવ, વેદનીય એક, મોહનીય બાવીશ, આયુ એક, નામની ત્રીશ ગોત્રની એક અને અંતરાયની પાંચ, એવ યુગ્મોતેર બાધતાં અઠ્ઠાવીસમો ભૂયસ્કાર અહીંયા પ્રકારાંતરે અનેક બંધસ્થાનક સંભવે તે આપણી બુદ્ધિથી વિચારી લેવા. એમ અઠ્ઠાવીશ અદ્યતર બંધ પણ વિપરીતપણે લેવા અને ઓગણત્રીશ બંધસ્થાનક ભણી અવસ્થિત બંધ પણ ઓગણત્રીસ લેવા. અહીંયા અવક્તવ્ય બંધ ન સંભવે, જે ભણી સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિનો અબંધક અયોગી ગુણકાણે જીવ હોય, ત્યાંથી પડવું નથી માટે અવક્તવ્ય બંધ ન હોય.

ધતિ જયસોમસૂરિકૃતબાલાવબોધે.

ખીજે ભૂયસ્કાર ૨, તથા મિથ્યાત્વે નવનો બંધક થકો. મિશ્ર તથા સમ્યક્ત્વ પામતો છ બાંધે ત્યાં પહેલે સમયે પહેલો અદ્યતન બંધ હોય ૧. આઠમે ગુણુઠાણુ છ બાંધતો ચાર બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે ખીજે અદ્યતન બંધ હોય ૨. તથા ત્રણ બંધસ્થાનકે પ્રથમ સમય પછી દ્વિતીયાદિક સમયે ત્રણ અવસ્થિત બંધ હોય. તથા ઉપશાંતમોહે અબંધક થઈને પડતો દશમે ગુણુઠાણુ ચાર બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે પહેલો અવક્તવ્ય બંધ હોય ૧. ઉપશાંતમોહે સર્વથા અબંધક થકો કાળ કરી અનુત્તરવિમાને ઉપજે ત્યાં ચોથે ગુણુઠાણુ પ્રથમજ છ બાંધે ત્યાં પહેલે સમયે ખીજે અવક્તવ્ય બંધ હોય ૨. એટલે દર્શનાવરણીય કર્મના ત્રણ બંધસ્થાનકે બે ભૂયસ્કાર બંધ, ત્રણ અવસ્થિત બંધ અને બે અવક્તવ્ય બંધ હોય.

મોહનીય કર્મની બંધે ૨૬ પ્રકૃતિ છે. તેને વિષે દશ બંધસ્થાનક છે, તે કયા? ૨૨, ૨૧, ૧૭, ૧૩, ૯, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧. તે કેમ? મોહનીયની ૨૮ પ્રકૃતિ છે. તેમાંથી સમ્યક્ત્વ મોહનીય અને મિશ્રમોહનીય એ બે બંધે ન હોય, તે ટાળી ૨૬ બંધે હોય. તેમાં પણ ત્રણ વેદનો બંધ સમકાળે ન હોય, એકજ વેદનો બંધ હોય. અને હાસ્ય ૧, રતિ ૨: શોક ૧, અરતિ ૨: એ બે યુગલ માંહેથી એકજ યુગલ એક સમયે બંધાય એટલે ૨૬ માંહેથી ૪ ટાળ્યે ઉત્કૃષ્ટો ૨૨ પ્રકૃતિનો બંધ મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણુ હોય ૧, ત્યારપછી મિથ્યાત્વ ટાળ્યે સાસ્વાદને ૨૧ નો બંધ ૨, મિશ્રે અને અવિરતે અનંતાનુબંધી ૪ ટાળ્યા માટે ૧૭ નો બંધ ૩. અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ ટાળ્યે દેશવિરતિએ ૧૩ નો બંધ ૪. પ્રત્યાખ્યાનાવરણ ૪ ટાળ્યે પ્રમત્ત થકો અપૂર્વકરણુ લગે ૯ નો બંધ; ચર્ચાપ ઈહાં અરતિ શોક ટાળ્યાં છે તો પણ તે ઠામે હાસ્ય રતિ છે તે માટે ૯ નો જ બંધ હોય ૫, હાસ્ય, રતિ, ભય અને કુચ્છા એ ચાર ટાળ્યે અનિવૃત્તિને પહેલે ભાગે પાંચનો બંધ ૬, ખીજે ભાગે પુરુષવેદ ટાળ્યે ૪ નો બંધ ૭, ત્રીજે ભાગે સંજવલન કોષ ટાળ્યે ૩ નો બંધ ૮, ચોથે ભાગે સંજવલન માન ટાળ્યે ૨ નો બંધ ૯. પાંચમે ભાગે સંજવલની માયા ટાળ્યે એક સંજવલન લોભનો જ બંધ ૧૦. એ દશ બંધસ્થાનકને વિષે નવ ભૂયસ્કાર બંધ હોય, આઠ અદ્યતન હોય, દશ અવસ્થિત હોય અને બે અવક્તવ્ય હોય. તે કેમ? એક

પ્રકૃતિ બાંધતો થકો પડતાં બે બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે પહેલો ભૂચસ્કાર થાય ૧. બે બાંધતો ત્રણ બાંધે ત્યારે બીજો ભૂચસ્કાર ૨. એમ પ્રકૃતિબંધ વધતો થકો ચાવત ૨૧ થકી ૨૨ બાંધે ત્યારે નવમો ભૂચસ્કાર હોય ૯. એમ નવ ભૂચસ્કાર જાણવા. ત્યાં ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬ અને ૧૩ બાંધતો કાળ કરે તો દેવતા થાય, ત્યાં ૧૭ નો બંધક થાય પણ તે ભૂચસ્કાર ૧૭ નો એક જ જાણવો; જૂદા નહી. તથા મિથ્યાત્વે ૨૨ બાંધતો થકો ચઢતાં મિથ્રે અને સંમ્યક્ત્વે ૧૭ બાંધે તે પહેલો અદ્યતર બંધ ૧, સાસ્વાદન તો પડતાં જ હોય; તે માટે ચઢતાં ૨૧ નો બંધ ન ન હોય. ૧૭ બાંધતો ૧૩ બાંધે એ બીજો અદ્યતર બંધ ૨, એમ પ્રકૃતિ ઘટાડતો ચાવત એક બાંધે એ આઠમો અદ્યતર બંધ ૮. એ આઠ અદ્યતર બંધ જાણવા. તથા દશે બંધ-સ્થાનકે પ્રથમ સમય પછી દ્વિતીયાદિક સમયે દશ અવસ્થિત બંધ જાણવા. તથા ઉપશમશ્રેણિએ મોહનીયનો સર્વથા અબંધક થઈ ને પડતો નવમે ગુણુઠાણે સ જવલન લોભ બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે અવક્તવ્ય બંધ હોય, એ પહેલો અવક્તવ્ય બંધ ૧. તથા ઉપશમશ્રેણિએ અબંધક થઈને ત્યાં જ કાળ કરી અનુત્તર વિમાને જઈ ત્યાં પ્રથમ જ ચોથે ગુણુઠાણે સત્તરનો બંધક થાય, એ બીજો અવક્તવ્ય બંધ ૨ એટલે મોહનીયના દશ બંધસ્થાનકે નવ ભૂચસ્કાર બંધ હોય, આઠ અદ્યતર બંધ હોય, દશ અવસ્થિત બંધ હોય અને બે અવક્તવ્ય બંધ હોય. ॥ ૨૪ ॥

૨૩ ૨૫ ૨૬ ૨૮

૨૯

૩૦

૩૧ ૧

તિપણછઅટ્ઠનવહિઆ, વીસા તીસેગતીસ ઇગ નામે;
છસ્સગઅટ્ઠતિવંધા, સેસેસુ ય ટાળમિક્કિંકં ॥૨૫॥

તિપણછઅટ્ઠનવહિયા વીસા=
ત્રણ, પાંચ, છ, આઠ
અને નવ બાંધક વીસ
એટલે ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮
૨૯ પ્રકૃતિનાં બંધસ્થાન

તીસ=ત્રીશ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન
પગતીસ=એકત્રીશનું બંધસ્થાન
ઇગ=એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન
નામે=નામકર્મને વિષે

છ=છ ભૂયસ્કાર બંધ	વેદનીય, આયુ, ગોત્ર
સ્સગ=સાત અદ્યતન	અને અંતરાય] કર્મને
અઠ્ઠ=આઠ અવસ્થિત બંધ	વિષે
તિવંધા=ત્રણ અવક્તવ્યબંધ	ઠાળં=બંધસ્થાન
સેસેસું=ખાડીના [જ્ઞાનાવરણ,	શ્કિકં=એક એક

અર્થ:—ત્રેવીશ, પચીશ, છવીશ, અઠ્ઠાવીશ, ઓગણત્રીશ, ત્રીશ, એકત્રીશ અને એક પ્રકૃતિનાં [એમ આઠ] બંધસ્થાન નામકર્મને વિષે હોય. છ ભૂયસ્કાર, સાત અદ્યતન, આઠ અવસ્થિત અને ત્રણ અવક્તવ્ય બંધ હોય અને ખાડીના કર્મને વિષે એક એક બંધસ્થાન હોય. ॥ ૨૫ ॥

વિવેચન—નામકર્મની બધે ૬૭ પ્રકૃતિ છે તેને વિષે ૮ બંધ સ્થાનક છે, તે કયા ? ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. તે કેમ ? વર્ણચતુષ્ક ૪, તૈજસ ૫, કાર્મણ ૬, અશુરુદ્ધ ૭, નિર્માણ ૮ અને ઉપધાત ૯ એ નવ પ્રકૃતિ આઠમા ગુણઠાણના છઠ્ઠા ભાગ લગે સર્વજીવ સદાય નિશ્ચયે બાંધે તે માટે ધ્રુવબંધી ૯, તિર્થંગગતિ ૧૦, તિર્થંગાનુપૂર્વી ૧૧, એકેન્દ્રિયજાતિ ૧૨, ઔદારિક શરીર ૧૩, હુડક સ્થાન ૧૪, સ્થાવર ૧૫, અપર્યાપ્ત ૧૬, અસ્થિર ૧૭, અશુભ ૧૮, દુર્ભંગ ૧૯, અનાદેય ૨૦, અયશઃ ૨૧, સૂક્ષ્મ બાદર માંહેલી એક ૨૨, સાધારણ પ્રત્યેક માંહેલી એક ૨૩, એ ત્રેવીશ અપર્યાપ્તએકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય તે એકેન્દ્રિય, ત્રિકલેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય મિથ્યાત્વી બાંધે, એ ત્રેવીશનું પહેલું બંધસ્થાનક ૧. તે ૩૩ માંહે ઉદ્યાસનામ ૧, પરાધાત ૨, એ બે ભેળવીએ અને અપર્યાપ્ત ૧, અસ્થિર ૨, અશુભ ૩ અને અયશઃ ૪, એ ચારને ઠેકાણે એની પ્રતિપક્ષી પર્યાપ્ત ૧, સ્થિર ૨, શુભ ૩ અને યશઃ ૪, એ ચાર કહીએ, તે એ પચ્ચીશ પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય તથા અપર્યાપ્ત બેધદ્રિયાદિક પ્રાયોગ્ય બંધાય, એ બીજું બંધસ્થાનક ૨, એ ૨૫ માંહે ઉદ્યોત તથા આતપ એ બે માંહેની એક ભેળવીએ, એ ૨૬ પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધાય, એ ત્રીજું બંધસ્થાનક ૩. તથા દેવગતિ ૧, દેવાનુપૂર્વી ૨, પંચેન્દ્રિયજાતિ ૩, વૈક્રિય શરીર ૪, વૈક્રિયોપાંગ ૫, સમચતુરસ સંસ્થાન ૬, ઉદ્યાસ ૭, પરાધાત ૮, શુભવિહાયોગતિ ૯, ત્રસ ૧૦, બાદર

૧૧, પર્યાપ્તિ ૧૨, પ્રત્યેક ૧૩, સ્થિર અસ્થિર માંહેલી એક ૧૪, શુભ અશુભ માંહેલી એક ૧૫, યશ અયશ માંહેલી એક ૧૬, મુલગ ૧૭, સુસ્વર ૧૮, આદેય ૧૯ અને નવ દ્રુવખંધી ૨૦, એ ૨૦ દેવપ્રાયોગ્ય પ્રકૃતિઓને પ્રથમના ચાર ગુણઠાણાવાળા મનુષ્ય તિર્યચ બાંધે, એ ચોથું બંધસ્થાનક ૪. એ માંહે જિનનામ ભેળવીએ તે ૨૯ અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય જ દેવગતિ યોગ્ય બાંધે અથવા પૂર્વોક્ત ૨૫ માંહે ખગતિ ૧, સ્વર ૧, સંઘયણ ૧, ઔદારિકોપાંગ ૧, એ ૪ ભેળવીએ તથા એકેન્દ્રિયને ઠેકાણે પંચેન્દ્રિય, અને સ્થાવરને ઠેકાણે ત્રસ કહીયે, એ ૨૯ પર્યાપ્તિ પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોગ્ય બાંધે, એ પાંચમું બંધસ્થાનક ૫. તથા પૂર્વોક્ત ૨૮ માંહે આહારકદ્ધિક ભેળવીએ અને સ્થિર શુભ, યશજ કહીએ પ્રતિપક્ષી ન કહીએ, તે એ ૩૦ દેવયોગ્ય અપ્રમત્તસંયત બાંધે, અથવા પૂર્વોક્ત ૨૮ માંહે વજ્રઋષભનારાય સંઘયણ ૧, જિનનામ ૨, એ બે ભેળવીએ અને દેવદ્વિકને ઠામે [ઠેકાણે] મનુષ્યદ્વિક કહીયે, એ ૩૦ મનુષ્ય-યોગ્ય સમ્યગ્દષ્ટિ દેવતા બાંધે, એ છટ્ટું બંધસ્થાનક ૬. તથા દેવયોગ્ય ૩૦ માંહે જિનનામ ભેળવીએ, એ ૩૧ દેવયોગ્ય અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનવર્તી સાધુ બાંધે, એ સાતમું બંધસ્થાનક ૭. તથા અપૂર્વાદિ ત્રણ ગુણઠાણે રહ્યો થકો સાધુ એક યશઃકીર્તિ સહજે જ બાંધે પણ કોઈ ગતિયોગ્ય નહીં, એ આઠમું બંધસ્થાનક ૮. હવે એ ૮ બંધસ્થાનકને ત્રિષે છ ભૂયસ્કાર હોય, સાત અદ્યતર હોય, આઠ અવસ્થિત હોય અને ત્રણ અવક્તવ્ય હોય, તે કેમ? કોઈક જીવ અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૩ બાંધીને તદ્યોગ્ય વિશુદ્ધિપણે ૨૫ બાંધે, ત્યારે પહેલે સમયે પહેલો મૃયસ્કાર હોય ૧. તે વાર પછી ૨૬ બાંધતે બીજો ભૂયસ્કાર. ૨૮ બાંધતે ત્રીજો ૩. ૨૯ બાંધતે ચોથો ૪. ત્રીશ બાંધતે પાંચમો ૫. આહારકદ્ધિક યુક્ત ૩૦ બાંધીને ૩૧ બાંધતાં પહેલે સમયે છઠ્ઠો ભૂયસ્કાર ૬. અથવા એક યશઃકીર્તિ બાંધતો શ્રેણિથી પડતો અપૂર્વકરણે ૩૧, અથવા ૩૦, અથવા ૨૯, અથવા ૨૮ બાંધે, ત્યાં પહેલે સમયે ભૂયસ્કાર હોય પણ છઠ્ઠો જ પણ સાતમો નહીં. જે ભણી એકત્રીશાદિક આધકી બાંધે તે તેજ છે, નવી નથી તે માટે, એ ભૂયસ્કાર બંધ જાણવા. હવે અલ્પતર બંધ ૭ છે, તે આ

પ્રમાણે-અપૂર્વકરણે દેવગતિયોગ્ય ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ બાંધીને શ્રેણિ ચઢતાં તે બાંધને વ્યુચ્છેદે એક ચશ બાંધે, ત્યાં આઘ સમયે પહેલો અદ્યતર બાંધ ૧. કોઈક મનુષ્ય આહારકદ્વિક અને જિનનામ સહિત દેવયોગ્ય ૩૧ બાંધતો મરીને દેવલોકે જાય, ત્યાં પહેલે જ સપયે મનુષ્ય યોગ્ય ૩૦ બાંધે; ત્યાં બીજે અદ્યતર ૨. તે જ દેવલોકથી ચ્યવી મનુષ્ય થયો થકો વળી જિનનામ સહિત દેવગતિ યોગ્ય ૨૯ બાંધે, તેને આઘ સમયે ત્રીજે અદ્યતર ૩. જ્યારે કોઈ મનુષ્ય વા તિર્યચ તિર્યગ્ગતિ યોગ્ય ૨૮ બાંધતો વિશુદ્ધ પરિણામે દેવગતિ યોગ્ય ૨૮ બાંધે, ત્યારે આઘ સમયે ચોથો અદ્યતર ૪. તે ૨૮ બાંધતો સાંકલષ્ટ પરિણામવશે એકેન્દ્રિયયોગ્ય ૨૬ બાંધે, ત્યાં પાંચમો અદ્યતર ૫. તેજ ૨૬ વાળો ૨૫ બાંધે ત્યારે છઠ્ઠો અદ્યતર ૬. તેજ ૨૩ બાંધે ત્યારે સાતમો અદ્યતર બાંધ જાણવો. તથા એ આઠે બાંધસ્થાનકે દ્વિતીયાદિક સમયે આઠ અવસ્થિત વંધ હોય. તથા ઉપશાન્તમોહ ગુણઠાણે નામકર્મનો સર્વથા અબાંધક થઈને પડતો એક ચશ બાંધે ત્યારે પ્રથમ સમયે પહેલો અવક્તવ્ય ૧. ઉપશાન્તમોહે કાળ કરીને અનુત્તર વિમાને જાય ત્યાં પહેલે જ સમયે જિનનામ સહિત મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૩૦ બાંધે, ત્યાં બીજે અવક્તવ્ય ૨. તેજ કોઈક જિનનામ વિના ૨૯ બાંધે, ત્યાં પ્રથમ સમયે ત્રીજે અવક્તવ્ય બાંધ હોય ૩. એટલે એ નામકર્મને ૮ બાંધસ્થાનકે છ ભૂયસ્કાર બાંધ હોય, સાત અદ્યતર બાંધ હોય, આઠ અવસ્થિત બાંધ હોય અને ત્રણ અવક્તવ્ય બાંધ હોય.

શેષ જ્ઞાનાવરણીય ૧, વેદનીય ૨, આયુ ૩, ગોત્ર ૪, અંતરાય ૫, એ પાંચ કર્મને વિષે એકેકું જ બાંધસ્થાનક છે, તે કેમ ? જ્ઞાનાવરણીયની પ્રકૃતિ ૫ સૂક્ષ્મસંપરાય લગે ભેળી જ બાંધાય, ત્યાં ભૂયસ્કાર કે અદ્યતર બાંધ હોય નહીં; અવસ્થિત બાંધ એકે સદાય હોય, ઉપશાન્તમોહે જ્ઞાનાવરણનો સર્વથા અબાંધક થઈને પાછો પડતો પાંચે પ્રકૃતિ સમકાળે બાંધે ત્યારે તેને પહેલે સમયે અવક્તવ્ય બાંધ હોય, એમ અંતરાય કર્મ પણ કહેવું. વેદનીયની બે પ્રકૃતિ માંહેલી એકજ બાંધાય, અહીં પણ ભૂયસ્કાર અને અદ્યતર ન હોય, -સદાય અવાસ્થિત જ

આઠ કર્મની ઉત્તરપ્રકૃતિને વિષે અંધસ્થાન તથા ભૂયસ્કારાદિ અંધનું કોષ્ટક.

૭૬

શતકનામા પંચમ કર્મગ્રંથ

૮ કર્મ	જ્ઞાનાવરણદર્શનાવરણ	વેદનીય	મોહનીય કર્મ	આયુ	નામકર્મ	ગોત્ર	અંતરાય
ઉત્તર પ્રકૃતિ	૫	૯	૨૬	૪	૬૭	૨	૫
હેટલા અંધસ્થાન	૧	૩	૧૦	૧	૮	૧	૧
હેટલી પ્રકૃતિનાં અંધસ્થાન	૫	૯,૬, ૪	૨૨,૨૧,૧૭,૧૩ ૯,૫,૪,૩,૨,૧.	૧	૨૩,૨૫,૨૬,૨૮ ૨૯,૩૦,૩૧,૧	૧	૫
ભૂયસ્કાર અંધ	૦	૨	૯	૦	૬	૦	૦
અદ્યપતર અંધ	૦	૨	૮	૦	૭	૦	૦
અવસ્થિત અંધ	૧	૩	૧૦	૧	૮	૧	૧
અવક્તવ્ય અંધ	૧	૨	૨	૧	૩	૧	૧

ખંધ હોય, એનો અખંધ અયોગી ગુણઠાણે થાય અને તે પછી ફરી વેદનીય ન બાંધે તે માટે અવક્તવ્ય ખંધ પણ હોય નહીં. આયુઃકર્મની પ્રકૃતિ ચાર છે, તે માહેની એક ભવે એકજ બાંધે અને તે એક જ વાર બાંધે. તે ખંધને પહેલે સમયે અવક્તવ્યખંધ એક હોય, પછી ખંધકાળ લગે અવસ્થિતખંધ હોય ભૂયસ્કાર કે અદ્યતર હોય નહીં. ગોત્રકર્મની બે પ્રકૃતિ માહેથી પણ એક સમયે એક જ બંધાય ત્યાં ભૂયસ્કાર કે અદ્યતર હોય નહીં. સદાય અવસ્થિત હોય. ઉપશાન્તમાહે સર્વથા અખંધક થઈ પાછો બાંધે, ત્યાં પ્રથમ સમયે અવક્તવ્ય હોય ॥ ૨૫ ॥

૮ ચૂળ કર્મનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ.

ત્રીસચરકોડિકોડી, નામે ગોણ અ સત્તરી મોહે ।

ત્રીસચરચડસુ ઉદહી, નિરચસુરાડંમિ તિત્તીસા ॥૨૬॥

ત્રીસ=ત્રીશ.

અચરકોડિકોડી=કોડાકોડ સાગરોપમ.

નામે=નામકર્મને વિષે.

ગોણ=ગોત્રકર્મને વિષે.

સત્તરી=સિતેર કોડાકોડ સાગરોપમ.

મોહે=મોહનીય કર્મને વિષે.

ત્રીસ=ત્રીશ કોડાકોડ સાગરોપમ
અચરચડસુ=ખાકીના ચાર કર્મને વિષે

ઉદહી=સાગરોપમ.

નિરચસુરાડંમિ=નારકી અને દેવતાના આયુષ્યને વિષે
તિત્તીસા=તેત્રીશ સાગરોપમ.

અર્થ—ત્રીસ કોડાકોડ સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ નામકર્મ અને ગોત્રકર્મની હોય. મોહનીયકર્મની ૭૦ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય. ખાકીના ચાર કર્મને વિષે ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય. નારકી અને દેવતાના આયુષ્યને વિષે તેત્રીસ સાગરોપમ સ્થિતિ હોય. ॥ ૨૬ ॥

વિવેચન:—હવે સ્થિતિવંચ કહે છે.—ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ નામકર્મ અને ગોત્રકર્મની હોય. સિતેર [૭૦] કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ મોહનીયકર્મની હોય. ઇતર તે જ્ઞાનાવરણીય ૧, દર્શનાવરણીય ૨, વેદનીય ૩ અને અંતરાય ૪, એ ચાર કર્મની ત્રીશ કોડાકોડી

સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. નારકી અને દેવતાના આયુઃકર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તેત્રીશ સાગરોપમની હોય, એ ૩૩ સાગરોપમ કહ્યાં તે ભોગ્યકાળ આશ્રયી જાણવાં પણ ખાંધે તો તે પૂર્વકોટીને ત્રીજે ભાગે અધિક ૩૩ સાગરોપમ ખાંધે. ભગવતી સૂત્રે શતક ફક્તાના ત્રીજા ઉદ્દેશે એમ કહ્યું છે, તથા સમવિધ બંધકનો કાળ પણ ૩૩ સાગરોપમ પૂર્વકોટીને ત્રીજે ભાગે અધિક અને છમાસે ઊણા કહ્યો છે, તે માટે ૩૩ સાગર પૂર્વકોટીને ત્રીજે ભાગે અધિક xઆયુઃકર્મની સ્થિતિ જાણવી. ॥ ૨૬ ॥

૮ મૂળકર્મનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ.

મુતું અકસાયઠિં, વાર મુહુત્તા જહન્ન વેઅણિણિ
અદ્દહ નામગોણસુ, સેસણસું મુહુત્તંતો ॥ ૨૭ ॥

મુતું=છોડીને=ત્યાગ કરીને

અકસાય=અકપાયીને

ઠિં=સ્થિતિ

વારમુહુત્તા=બાર મહુર્ત

જહન્ન=જઘન્ય

વેઅણિણ=વેદનીયકર્મને વિષે

અદ્દહ=આઠ આઠ મહુર્તની

નામગોણસુ=નામકર્મ અને

ગોત્રકર્મને વિષે

સેસણસું=ખાકીના પાંચ કર્મને

વિષે

મુહુત્તંતો=અંતમહુર્ત

અર્થ:—અકપાયીને x ત્યાગ કરીને [સકપાયીને] વેદનીય કર્મને વિષે જઘન્ય સ્થિતિ બાર મહુર્ત હોય નામ અને ગોત્ર કર્મને વિષે આઠ આઠ મહુર્ત જઘન્ય સ્થિતિ હોય. ખાકીના પાંચ [જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ, મોહનીય, આયુ અને અતરાય] કર્મને વિષે જઘન્ય સ્થિતિ અંતમહુર્ત હોય. ॥ ૨૭ ॥

વિવેચન:—હવે જઘન્ય સ્થિતિ કહે છે. અકપાયી તે ૧૧, ૧૨, ૧૩, ગુણઠાણાવાળા, તેની સ્થિતિ વર્ણને [જે ભણી

x આયુકર્મને વિષે દેવાયુ અને નરકાયુની સ્થિતિ મર્વ કરતા વધારે હોવાથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધમાં ગ્રંથલાઘવ માટે તે બેની સ્થિતિ કહી છે.

અકપ્રાચીને તો વેદનીયની સ્થિતિ બે xસમયની જ હોય તે માટે તે વિના] સકપ્રાચીને વેદનીયની સ્થિતિ જઘન્યથી^૧ ખાર મુહૂર્તની હોય. નામકર્મ અને ગોત્રકર્મની આઠ આઠ મુહૂર્તની જઘન્ય સ્થિતિ હોય. અને શેષ પાંચ કર્મની જઘન્યસ્થિતિ અંતર્મુહૂર્તની^૨ હોય. ૨૭.

x પહેલે સમયે બધાય, બીજે સમયે વેદાય સને ત્રીજે સમયે નાશ પામે.

૧ અન્ય સ્થળે [ઉત્તરાધ્યયનમાં] અંતર્મુહૂર્તની પણ કહી છે.

૨ અહીં કર્મનો અખાધાકાળ [અનુદયકાળ] ઉત્તર પ્રકૃતિને આશ્રયીને જ આગળ કહેવામા આવશે, તેથી તેને અનુસારે મૂળ પ્રકૃતિનો અખાધાકાળ પણ લેવો.—એટલે—જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ, વેદનીય અને અંતરાય કર્મનો ત્રણ હજાર વર્ષ, મોહનીયનો સાત હજાર વર્ષ, નામ તથા ગોત્ર કર્મનો બે હજાર વર્ષ અને આયુષ્ય કર્મનો અંતર્મુહૂર્ત તથા પૂર્વદોડીનો ત્રીજો ભાગ. સ્થિતિમાંથી અખાધાકાળ બાદ કરતા શેષ રહે તે નિષેકકાળ [ભોગ્યકાળ] બાળવો. અખાધાકાળ એટલે દલિકની રચના વિનાનો કાળ. જે સમયે જેટલી સ્થિતિવાળું જે કર્મ આત્મા બાંધે છે અને તેના ભાગમા જેટલી કર્મવર્ગણાઓ આવે છે તે વર્ગણાઓ તેટલો કાળ નિયત ફળ આપી શકે તેટલા માટે તેની રચના કરે છે. શરૂઆતના કેટલાક સ્થાનકમાં તે રચના કરતો નથી, તેને જ અખાધાકાળ કહેવામાં આવે છે અખાધાકાળ પછીના પ્રથમ સ્થાનકમા વધારે, બીજામાં ઓછા, ત્રીજામાં ઓછા એમ સ્થિતિબંધના ચરમ સમય પર્યંત દલિક ગોઠવે છે, તેને નિષેક કહે છે ક્રમશઃ ભોગવવા માટે કરેલી દલિકરચના તે નિષેક અખાધાકાળનો એવો નિયમ છે કે—જઘન્ય સ્થિતિબંધે અંતર્મુહૂર્તનો અખાધાકાળ સમયાધિક જઘન્ય સ્થિતિબંધથી મ'ડી યાવત્ પદ્યોપમના અસંખ્યાત ભાગ બધ મુ'ત્રી એક સમયાધિક અંતર્મુહૂર્ત અખાધાકાળ પદ્યોપમના અસંખ્ય ભાગાધિક બંધથી આરંભી બીજો પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી બે સમયાધિક અંતર્મુહૂર્તનો અખાધાકાળ પડે. એમ પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગાધિક સમયસમયનો અખાધાકાળ વધારતા પૂર્ણ દોડદોડી સાગરોપમના બધે સો વરસનો અખાધાકાળ હોય એટલે તેટલા વખતના જેટલા સમયો થાય તેટલા સ્થાનકમાં દલિક રચના ન કરે.

ઉત્તરપ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ.

વિગ્ધાવરણ^૫ અસા^{૧૪}ણ, તીસં^૧ અઢાર^૩ સુદૃમ^૩વિગલતિગે^૩.

પઢમાગિહસંઘચણે^૧, દસ દુસુવરિમેસુ^૧ હુગવુડ્ઢી ॥૨૮॥

વિગ્ધાવરણઅસાણ=પાંચ અં-
તરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણ,
નવ દર્શનાવરણ અને
અશાતાવેદનીય કર્મને
વિષે

તીસં=ત્રીશ કોડાકોડી સાગ-
રોપમ

અઢાર=અઠાર કોડાકોડી સાગ-
રોપમ

સુદૃમવિગલતિગે=સૂક્ષ્મત્રિક

અને વિકલત્રિકને વિષે

પઢમાગિહસંઘચણે=પ્રથમ સં-
સ્થાન અને પ્રથમ સં-
ઘચણને વિષે

દસ=દશ કોડાકોડી સાગરોપમ
દુસુ=બેને વિષે

અવરિમેસુ=ઉપરના સંસ્થાન
અને સંઘચણને વિષે

હુગવુડ્ઢી=બંને કોડાકોડી સાગ-
રોપમની વૃદ્ધિ જાણવી

અર્થ:—પાંચ અંતરાય, ચૌદ આવરણ અને અશાતા વેદ-
નીયને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય.
સૂક્ષ્મત્રિક અને વિકલેન્દ્રિયત્રિકને વિષે અઠાર કોડાકોડી સાગ-
રોપમ હોય; પહેલા સંસ્થાન અને પહેલા સંઘચણ એ બેને
વિષે દશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય અને ઉપરના સંસ્થાન
અને સંઘચણને વિષે બંને કોડાકોડી સાગરોપમની વૃદ્ધિ
જાણવી ॥ ૨૮ ॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કહે છે-
પાંચ અંતરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, નવ દર્શનાવરણીય અને
એક અશાતાવેદનીય એવાં ૨૦ પ્રકૃતિની ત્રીશ કોડાકોડી સાગ-
રોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય, સૂદૃમ ૧, અપર્યાપ્ત ૨, સાધારણ
૩. એ સૂદૃમત્રિક, બેન્દ્રિય ૧, તેન્દ્રિય ૨, ચતુર્ન્દ્રિય ૩,
એ વિકલત્રિક, એ છ પ્રકૃતિની અઠાર કોડાકોડી સાગરોપ-
મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. પ્રથમાકૃતિ તે સમયતુરસ્ત્ર સંસ્થાન
અને પ્રથમ સંઘચણ તે વજ્રકપલનારાય સંઘચણ એ બે
પ્રકૃતિની દશ કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય, ઉપરના
બંનેને વિશે બંને સાગરોપમ વધારીએ. તે આ પ્રમાણે—ન્યગ્રાધ

અને ઋષભનારાયની ખાર, સાદિ અને નારાયની ચૌદ, કુખજ અને અર્ધનારાયની સોળ, વામન અને કીલિકાની અઠાર અને હુંડક તથા છેવટાની વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. ॥ ૨૮ ॥

૧૬ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧
ચાલીસ કરાણસું, મિડલહુનિદ્ધુવહસુરહિસિઅમહુરે ।
૪
દસ દોસડૂ સમહિઆ, તે હાલિદ્વિલાઈણં ॥ ૨૯ ॥

ચાલીસ=ચાલીશ કોડાકોડી
સાગરોપમ

કરાણસું=કપાયોને વિષે
મિડલહુનિદ્ધુ=મૃદુ, લઘુ, સ્નિ-
ગ્ધસ્પર્શ

વહસુરહિ=ઉષ્ણસ્પર્શ, સુર-
લિગંધ

સિઅમહુરે=શ્વેતવર્ણ અને

મધુર રસને વિષે

દસ=દશ કોડાકોડી સાગરોપમ

દોસડૂસમહિઆ=અઠી કોડાકોડી

સાગરોપમ સાધિક

તે=તે [દશ કોડાકોડી સાગરોપમ]

હાલિદ્વિલાઈણં=પીતવર્ણ આ-

મ્ભરસ વગેરેની જાણવી

અર્થ:—૧૬ કપાયોને વિષે ચાલીશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય, મૃદુ, લઘુ, સ્નિગ્ધ અને ઉષ્ણસ્પર્શ, સુરલિગંધ, શ્વેતવર્ણ અને મધુરરસને વિષે દશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય અને તે [દશ કોડાકોડી સાગરોપમમાં] અઠી કોડાકોડી સાગરોપમ સાધિક સ્થિતિ પીતવર્ણ અને આમ્ભરસ વગેરેની જાણવી. ॥ ૨૯ ॥

વિવેચન:—સોળ કપાયની ચાલીશ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. મૃદુસ્પર્શ ૧, લઘુસ્પર્શ ૨, સ્નિગ્ધસ્પર્શ ૩, ઉષ્ણસ્પર્શ ૪, સુરલિગંધ ૫, શ્વેતવર્ણ ૬ અને મધુરરસ ૭, એ સાતની દશ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. હેઠલા વર્ણ રસને વિષે અઠી અઠી વધારીએ, તે આ પ્રમાણે હારિદ્ર [ખીજો] વર્ણ તથા આમ્ભરસની

સાડાખાર, રક્ત વર્ણ તથા કપાય રસની પન્નર, નીલવર્ણ તથા કટકરસની સાડાસત્તર અને કૃષ્ણવર્ણ તથા તિફારસની વીગ કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય. ॥ ૨૯ ॥

દસ^૧ સુહવિહગ^૧હૃડચ્ચે^૨, સુરદુગ^૩થિરછક્ક^૪પુરિસ^૫રહાસે^૬ ।

મિચ્છે^૭ સત્તરિ^૮ મણુદુગ^૯, ઇત્યોસાણસુ^{૧૦} પન્નરસ^{૧૧} ॥૩૦॥

દસ=દશ કોડાકોડી સાગરોપમ

સુહવિહગહૃ=શુભવિહાયોગતિ

હૃડચ્ચે=ઉચ્ચગોત્રને વિષે

સુરદુગ=દેવદ્વિક

થિરછક્ક=સ્થિરપટક

પુરિસ=પુરુષવેદ

રહાસે=રતિમોહનીયને અને

હાસ્યમોહનીય વિષે

મિચ્છે=મિથ્યાત્વે

સત્તરિ=સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમ

મણુદુગઇત્યોસાણસુ=મનુષ્યદ્વિક,

સ્ત્રીવેદ અને સાતા વેદ-

નીયને વિષે

પન્નરસ=પંદર કોડાકોડી સાગરોપમ

અર્થ:—શુભવિહાયોગતિ અને ઉચ્ચગોત્રને વિષે તથા સુરદ્વિક, સ્થિરપટક, પુરુષવેદ, રતિમોહનીય અને હાસ્યમોહનીયને વિષે દશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય; મિથ્યાત્વને વિષે સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમ હોય અને મનુષ્યદ્વિક, સ્ત્રીવેદ અને સાતા-વેદનીયને વિષે પંદર કોડાકોડી સાગરોપમ હોય ॥ ૩૦ ॥

વિવેચન:—શુભવિહાયોગતિ ૧, ઉચ્ચગોત્ર ૨, દેવગતિ ૩, દેવાનુપૂર્વી ૪, સ્થિરનામ ૧, શુભનામ ૨, સુભગનામ ૩, સુસ્વરનામ ૪, આદેયનામ ૫ અને યશ નામ ૬, એ સ્થિર

* જો કે વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ એ વર્ણચતુષ્કને તેના ભેદ વિનાજ અંધમા ગ્રહણ કરેલ છે અને કર્મપ્રકૃતિ વગેરેમા તેની વીશ કોડાકોડી સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કહી છે, તોપણ વર્ણાદિ ચતુષ્કના વીશ ભેદની જૂદી જૂદી સ્થિતિ પંચસંગ્રહમાં કહેલી છે તે અનુસારે અહીં પણ કહેવામાં આવી છે. બધને આશ્રયીને તો વર્ણચતુષ્કન લેવું.

૫૬૬ ૧૦, પુરુષવેદ ૧૧, રતિ ૧૨ અને હાસ્ય ૧૩, એ તેર પ્રકૃતિની દસ કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય. મિથ્યાત્વ મોહનીયની સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય મનુષ્યગતિ ૧, મનુષ્યાનુપૂર્વી ૨, સ્ત્રીવેદ ૩, અને શાતાવેદનીય ૪, એ ચાર પ્રકૃતિની પત્તર કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય. ॥ ૩૦ ॥

૧ ૧ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨ ૨ ૧
મયકુચ્છઅરહસોષ, વિડવિવિતિરિડરલનિરયદુગનીષ ।

૫ ૬ ૪ ૧ ૧ ૧
તેઅપળ અથિરછકે, તસવડ થાવર ઇગ પર્ણિદી ॥૩૧॥

મયકુચ્છઅરહસોષ=ભય, બુગુ-
પ્સા, અરતિ અને શોક
મોહનીયને વિષે.

વિડવિવિતિરિડરલનિરયદુગનીષ=
વૈકિયદ્વિક, તિય'ચદ્વિક,
ઔદારિકદ્વિક, તથા નરક-
દ્વિક અને નીચ ગોત્રને

વિષે.

તેઅપળ=તૈજસપંચક [અને]
અથિરછકે=અસ્થિરપટકને વિષે.
તસવડ=ત્રસચતુષ્ક,
થાવરઇગપર્ણિદી=સ્થાવર, એકે-
દ્રિય અને પંચેદ્રિય
જાતિને વિષે

અર્થ:—ભય, બુગુપ્સા, અરતિ અને શોક મોહનીયને વિષે,
વૈકિયદ્વિક, તિય'ચદ્વિક, ઔદારિકદ્વિક, નરકદ્વિક અને નીચ
ગોત્રને વિષે; તૈજસપંચક અને અસ્થિરપટકને વિષે; ત્રસચતુષ્ક,
સ્થાવર નામ, એકેદ્રિય અને પંચેદ્રિય જાતિને વિષે. ॥ ૩૧ ॥

વિવેચન:—ભય ૧, કુચ્છા ૨, અરતિ ૩, શોક ૪, વૈકિય-
દ્વિક ૬, તિય'ચદ્વિક ૮, ઔદારિકદ્વિક ૧૦, નરકદ્વિક ૧૨,
નીચગોત્ર ૧૩, તૈજસ ૧, કાર્મણ ૨, અગુરુસંધુ ૩, નિર્માણ ૪
અને ઉપવાત નામ ૫, એ તૈજસ પંચક ૧૮, અસ્થિર ૧,
અશુભ ૨, દુર્ભાગ ૩, દુઃસ્વર ૪, અનાદેય ૫, અને અચશ ૬,
એ અસ્થિરપટક ૨૪, ત્રસ ૧, બાદર ૨, પર્વાસ ૩ અને પ્રત્યેક-
૪, એ ત્રસચતુષ્ક ૨૮, સ્થાવર ૨૯, એકેદ્રિયજાતિ ૩૦, પંચે-
દ્રિય જાતિ. ૩૧. ॥ ૩૧ ॥

નપુકુલગદ્સાસચક્ર-ગુરુકલ્લડરુલ્લસીયદુર્ગાંધે ।

વીસં કોડાકોડી, ઇવદ્આબાહ વાસસયા ॥ ૩૨ ॥

નપુ=નપુંસક વેદ.

કુલ્લગદ્=અશુભ વિહાયોગતિ

સાસચક્ર=ધાસ ચતુષ્ક.

ગુરુકલ્લડરુલ્લસીય=ગુરુ, ક.

કર્કશ, રક્ષ, અને શીતસ્પર્શ

શને વિષે.

દુર્ગાંધે=દુરલિગંધને વિષે.

વીસં કોડાકોડી=વીશ કોડાકોડી

સાગરોપમ.

ઇવદ્આ=એટલી

અવાહ=અખાધા.

વાસસયા=સો વર્ષ.

અર્થ:—નપુંસક વેદ, અશુભવિહાયોગતિ, ધાસચતુષ્ક, ગુરુ, કર્કશ, રક્ષ અને શીત સ્પર્શ અને દુર્ગાંધને વિષે વીશ કોડાકોડી સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. [જેટલા કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય] એટલા સો વર્ષ અખાધા જાણવી. ॥ ૩૨ ॥

વિવેચન:—નપુંસક વેદ ૩૨, અશુભવિહાયોગતિ ૩૩, ઉચ્ચાસ ૧, ઉદ્યોત ૨, આતપ ૩, પરાધાત ૪, એ ધાસચતુષ્ક ૩૭, ગુરુસ્પર્શ ૩૮, કર્કશ ૩૯, રક્ષસ્પર્શ ૪૦, શીતસ્પર્શ ૪૧ અને દુર્ગાંધ ૪૨, એ ૪૨ પ્રકૃતિની વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. આહારક વર્ણને બીજા અંધન સંઘાતનની સ્થિતિ પણ પોતપોતાના શરીરની સ્થિતિ જેટલી જ હોય, તે માટે ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય એમ જાણવું.

હવે અખાધાકાળ કહે છે.—જે મૂળ પ્રકૃતિ તથા ઉત્તર પ્રકૃતિની જેટલા કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય તે પ્રકૃતિની તેટલા શત (સો) વર્ષનો x અખાધાકાળ હોય;

x જેમકે પાંચ અતરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણ, નવ દર્શનાવરણ અને અસાતા વેદનીય, એ વીશ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિપદ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ છે તો તેનો ઉત્કૃષ્ટ અખાધાકાળ ત્રીસ શતવર્ષ એટલે ત્રણ હજાર વર્ષનો હોય અને ત્રણ હજાર વર્ષ હીન ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ જોગ્યકાળ હોય; એ પ્રકારે સર્વ પ્રકૃતિઓને માટે જાણવું.

બાંધ્યા પછી પણ એટલા કાળસગે તે કર્મ ઉદય ન આવે તે અબાધાકાળ કહીયે. તથા અબાહુણિઆ કમ્મઠિઈ કમ્મનિસેગો । इति प्रज्ञापनायाम् त्रेवीशमे पदे पाठ छे, तस्याऽर्थः—पोतपो-
ताने અબાધાકાળે હીન જે કર્મસ્થિતિ તે કર્મનો નિષેક કહેતાં ભોગ્યકાળ જાણવો. નિષેક તે કર્મના ઉદયકાળે પ્રથમ બહુપ્રદે-
શાત્ર ભેળા ઉદય આવે અને પછી હીન હીનતર ઉદય આવે
યાવત્ કર્મની સ્થિતિને છેલ્લે સમયે અત્યંત અલ્પ પ્રદેશોનો
ઉદય હોય એ નિષેક કહીએ. ॥ ૩૨ ॥

गुरु कोडिकोडि अंतो, तित्थाहाराण भिन्नमुहु बाहा ।
लहु ठिइ संखगुणूणा, नरतिरिआणाउ पल्लतिगं ॥३३॥

ગુરુ=ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ
કોડિકોડિઅતો=અંતઃકોડા-
કોડિ સાગરોપમ
તિત્થાહારાણ=તીર્થંકર નામ
કર્મ અને આહારકદ્વિકની
ભિન્નમુહુ=અ તર્મુહૂર્ત
વાહા=અબાધાકાળ

લહુઠિઈ=જઘન્યસ્થિતિ
સંખગુણૂણા=સંખ્યાતગુણ ઓછી
નરતિરિઆણા=મનુષ્ય અને તિ-
ર્થંચના
આહ=આયુષ્યની
પલ્લતિગં=ત્રણ પદ્યોપમ

અર્થઃ—તીર્થંકર નામકર્મ અને આહારકદ્વિકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમ છે, અબાધાકાળ અંતર્મુહૂર્ત હોય. જઘન્ય સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ હીન અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમ હોય. મનુષ્ય અને તિર્થંચના આયુષ્યની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રણ પદ્યોપમ જાણવી ॥ ૩૩ ॥

વિવેચન—જિનનામ અને આહારકસપ્તક એ આઠ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમની હોય. ઇહાં શિષ્ય પૂછે છે કે—જિનનામનો એટલો કાળ તો તિર્થંગ્ગતિ વિના પૂરો ન પડે અને તિર્થંગ્ગતિ માંહે તો જિનનામની સત્તા નિષેધી છે, તો એ વાત કેમ થટે ?

तत्रोत्तरं—जमिह निकाइयतित्थं, तिरियभवे तं निसेहियं संतं ॥

इयंमि नत्थि देसो, उव्वट्टणावट्टणात्तज्जे ॥ १ ॥ अर्थः—
 જે તિર્યંચમાં જિનનામની સત્તા નિષેધી છે તે ત્રીજે ભવેજ
 અંધાય એવા નિકાચિતની અપેક્ષાએ જાણવું. તે નિકાચિત કર્મ
 તો સકલ કરણને અસાધ્ય હોય અને નિકાચ્યું ન હોય તે
 કર્મની અપવર્તના [સ્થિતિ-રસતુ ઘટાડવું] ઉદ્વર્તના [સ્થિતિ-
 રસતું વધારવું] તથા સંક્રમણ તે પરપ્રકૃતિ માંહે સંક્રમાવવું
 ઈત્યાદિક કરણ સાધ્ય હોય. તે જિનનામ ઘણા ભવ પહેલાં
 પણ અંધાય. તથા અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ પણ
 અપવર્તનાએ ઘટતાં તથા પરપ્રકૃતિમાંહે સંક્રમાવતાં કાંઈ દૂષણ
 નહીં. તથા એ આઠ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય અબાધા-
 કાળ ભિન્ન મુદૂર્તનો હોય, જે ભણી જિનનામ બાંધ્યા પછી
 અતર્મુદૂર્તે પ્રદેશોદય અવશ્ય હોય. તેણે કરી તેને અન્યજીવની
 અપેક્ષાએ વિશેષ મહિમા પૂજા આદિ મહત્ત્વવૃદ્ધિ હોય. તથા
 અપૂર્વકરણ લગે જિનનામનો નિરંતર અંધ કરી પછી અઅંધક
 થઈને અંતર્મુદૂર્તે તેરમે ગુણઠાણે જિનનામનો ઉદય થાય અને
 આહારક અપ્રમત્તે બાંધીને અંતર્મુદૂર્તે પ્રમત્તે ઉદય આવે તે
 માટે એ અબાધાકાળ ઘટે. તથા એ આઠ પ્રકૃતિની જઘન્ય
 સ્થિતિ પણ અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ હોય, પણ
 એટલું વિશેષ જે ઉત્કૃષ્ટી અંતઃકોડાકોડી થકી જઘન્ય અંતઃ-
 કોડાકોડી તે સંખ્યાતગુણ હીન [ઓછી] જાણવી. જે ભણી
 અંતર્મુદૂર્તની જેમ અંતઃકોડાકોડીના પણ અસંખ્યાતા ભેદ
 હોય, તે માટે ઇલાં વિરદ નહીં. મનુષ્યાયુ-તિર્યગાયુની ઉત્કૃષ્ટી
 સ્થિતિ ત્રણ પદ્યોપમની હોય; અહિં ગ્રંથે અધિક ન કહી તો
 પણ પૂર્વકોડીને ત્રીજે ભાગે આધક જાણવી. તેટલે આયુ થાકતે
 પરભવાયુ બાંધે તે માટે એટલો અબાધાકાળ ઉત્કૃષ્ટો જાણવો
 અને ત્રણ પદ્યોપમ તે ભોગ્યકાળ જાણવો. ॥ ૩૩ ॥

× જિન નામકર્મ બાંધ્યા પછી કોઈકને અંતર્મુદૂર્તે તેનો પ્રદેશોદય થાય છે, અને તેથી બીજા જીવો કરતાં તેની આરા અને ઐશ્વર્યાદિક અદ્વિ વિશેષ-વધારે પ્રમાણમાં હોય છે, એમ દેટલાક આચાર્ય કહે છે.

૪
 ઇગ્નિગલ પુવ્વકોડી, પલિઆસંઘસ આઠચઠ અમળા ।
 નિરુવકમાળ છમાસા, અવાહ સેસાળ ભવતંસો ॥૩૪॥

ઇગ્નિગલ=એકેન્દ્રિય અને વિક્ક-
 લેન્દ્રિય.

પુવ્વકોડી=પૂર્વકોટિ વર્ષનું
 આયુષ્ય બાંધે.

પલિઆસંઘસ=પદ્યોપમનો અ-
 સંખ્યાતમો ભાગ.

આઠચઠ=આયુષ્ય ચતુષ્ક
 [ચારે આયુષ્ય.]

અમળા=અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય

પર્યાપ્ત

નિરુવકમાળ=નિરુપકંમ આયુષ્ય-
 વાળાને

છમાસા=છ મહિના

અવાહ=અબાધા કાળ [હોય છે]

સેસાળ=બાકીના [સંખ્યાત વર્ષ-
 ના આયુષ્યવાળા સોપ

કંમી અને નિરુપકંમી]ને.

ભવતંસો=ભવનો ત્રીજો ભાગ.

અર્થ:—એકેન્દ્રિય અને વિક્કલેન્દ્રિય પૂર્વકોટિ વર્ષનું આયુષ્ય
 બાંધે અને અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિયપર્યાપ્ત ચારે આયુષ્ય પદ્યોપમનો
 અસંખ્યાતમો ભાગ બાંધે. નિરુપકંમ આયુષ્ય વાળાને છ માસ
 અબાધાકાળ હોય અને બાકીના જીવોને ભવનો ત્રીજો ભાગ
 અબાધાકાળ હોય. ॥ ૩૪ ॥

દિવેચન:—જે જીવ આગામિ ભવાયુ જેટલું બાંધે તે કહે
 છે. એકેન્દ્રિય અને વિક્કલેન્દ્રિય જીવ આગામિ ભવનું ઉત્કૃષ્ટ
 પૂર્વ કોટિનું આયુ પોતાના ભવને ત્રીજો ભાગે અધિક બાંધે.
 અને અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ
 પૂર્વકોટિના ત્રીજા ભાગે અધિક જાણવું. જે અધિક તે એનો
 અબાધાકાળ જાણવો. નિરુપકંમ આયુષ્યવાંત તે દેવતા, નારકી
 અને યુગલિકે મનુષ્ય-તિર્યચ તે પોતાનું આયુ છ માસ બાકી
 રહે ત્યારે પરભવાયુ બાંધે, એ ૬ માસ પરભવાયુનો અબાધા-
 કાળ જાણવો. કેટલાએક આચાર્યો કહે છે જે યુગાલયાં પદ્યો-
 પમનો અસંખ્યાતમો ભાગ પોતાનું આયુ બાકી રહે ત્યારે
 પરભવાયુ બાંધે, ત્યારે એટલો તેનો અબાધાકાળ જાણવો.
 યદાહ-પલિયાસંઘિજ્જંતં, જુગધમ્મીણં વયંતન્ને । इति, શેષ
 સંખ્યાત વર્ષાયુવાળા સોપકંમી નિરુપકંમી સર્વ ઉત્કૃષ્ટપણે
 ભવનો ત્રીજો ભાગ થાકતે પરભવાયુ બાંધે તેને તેટલો પરભ-
 વાયુનો અબાધાકાળ હોય. ॥ ૩૪ ॥

ઉત્તરપ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ

લહુઠિફ્વંધો સંજલણ,—લોહપણવિગ્ધનાણદંસેસુ ।

ભિન્નમુહુત્તં તે અદ્દ, જસુચ્ચે વારસ ય સાપ ॥૩૫॥

લહુઠિફ્વંધો=જઘન્યસ્થિતિબંધ
સંજલણલોહ=સંજવલન લોહ,
પણવિગ્ધ=પાંચ અંતરાય,
નાણદંસેસુ=જ્ઞાનાવરણ અને
દર્શનાવરણને વિષે.

ભિન્નમુહુત્તં=અંતર્મુહૂર્ત.

તે અદ્દ=આઠ મુહૂર્ત
જસુચ્ચે=યગદીર્તિ નામકર્મ
અને ગોત્રને વિષે.

વારસ=બાર મુહૂર્ત.

ય=અને

સાપ=સાતા વેદનીયને વિષે.

અર્થ:—સંજવલન લોહ, પાંચ અંતરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણ અને ચાર દર્શનાવરણને વિષે જઘન્ય સ્થિતિબંધ અંતર્મુહૂર્ત હોય. યશ નામકર્મ તથા ઉચ્ચગોત્રને વિષે આઠ મુહૂર્ત અને સાતાવેદનીયને વિષે બાર મુહૂર્ત જઘન્ય સ્થિતિબંધ હોય ॥૩૫॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તરપ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કહે છે—સંજવલન લોહ ૧, પાંચ અંતરાય ૬, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૧૧ અને ચાર દર્શનાવરણીય ૧૫, એ પંદર પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ ભિન્નમુહૂર્તનો હોય; સંજવલન લોહનો નવમા ગુણકાણાને છેડે પોતાના બંધને ઉચ્છેદ કાળે છેલ્લો બંધ અંતર્મુહૂર્તનો જ બંધાય તે માટે. યશ નામ અને ઉચ્ચગોત્ર એ બેનો જઘન્ય બંધ આઠ મુહૂર્તનો દશમા ગુણકાણાને અંતે હોય. સાતાવેદનીયનો સંપરાય [કપાય પ્રત્યયિક] બંધ જઘન્યથી બાર મુહૂર્તનો દશમાને અંતે હોય. ॥ ૩૬ ॥

દોઝગમાસો પક્ષો, સંજલણતિગે પુમદ્દ વરિસાણિ ।

સૈસાણુકોસાઓ, મિચ્છત્તઠિર્દૈ જં લદ્ધં ॥૩૬॥

દોહગમાસો=એ માસ અને એક માસ.

પક્ષો=પખવાડીઉં.

સંજલણતિગે=સંજવલનત્રિકને વિષે.

પું=પુરુષ વેદ.

અઠ્ઠવરિસાણિ=આઠ વર્ષ.

સેસાણ=ખાકીની પંચાશી પ્રકૃતિનો.

ઝક્કોસાઓ=પોતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ થકી.

નિચ્છત્તઠિહ્=મિથ્યાત્વની સ્થિતિ વડે ભાગતાં.

જં=જે.

લદ્દં=પ્રાપ્ત થાય.

અર્થ:—સંજવલનત્રિકને વિષે અનુક્રમે એ માસ, એક માસ અને એક પક્ષ જઘન્ય સ્થિતિખંધ હોય; પુરુષવેદનો આઠ વર્ષ અને ખાકીની પંચાશી પ્રકૃતિનો પોતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને મિથ્યાત્વસ્થિતિ વડે ભાગતાં જે પ્રાપ્ત થાય તે [એકેન્દ્રિયને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ જાણવો. ઇત્યાદિ સંખંધ આગળની ગાથામાં] ॥ ૩૬ ॥

વિવેચન—સંજવલન ક્રોધનો જઘન્ય ખંધ એ માસનો. સંજવલન માનનો જઘન્ય ખંધ એક માસનો અને સંજવલની માયાનો જઘન્યખંધ એક પખવાડીઆનો હોય, પુરુષવેદનો જઘન્ય ખંધ આઠ વરસનો હોય. એ ચારેનો જઘન્ય ખંધ નવમે ગુણઠાણે પોતપોતાના ખંધને ઉચ્છેદ સમયે હોય. હવે શેષ ૮૫ પ્રકૃતિનો જઘન્યખંધ એકેન્દ્રિય માંહે જ પામીએ, તે કેટલો હોય; તે કહે છે—શેષ ૮૫ પ્રકૃતિના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધને મિથ્યાત્વની સ્થિતિએ ૭૦ કોડાકોડિએ ભાગ દીધે જે આવે તેથી દેશોના જઘન્ય સ્થિતિ જાણવી, તે આ પ્રમાણે અસાતા અને નિડાપંચકની સાગરોપમના સાતીયા ત્રણ ભાગ જઘન્ય-સ્થિતિ, મિથ્યાત્વની એક સાગરોપમ; બાર કષાયની સાગરોપમના સાતીયા ચાર ભાગ; મનુષ્યદ્વિક અને સ્ત્રીવેદની ચૌદીયા ત્રણ ભાગ; સૂક્ષ્મત્રિક અને વિકલત્રિકની પાંત્રીશીયા નવ ભાગ; સ્થિરપંચક; હાસ્ય, રતિ, શુભખગતિ, પ્રથમ સંઘયણ, પ્રથમ સંસ્થાન, મુગંધ, સ્વેતવર્ણ અને મધુરરસ. મૃદુ, લઘુ, સ્નિગ્ધ અને ઉબળ એ ચાર સ્પર્શ, એ ૧૭ પ્રકૃતિની સાતીયા એક ભાગ; બીજા સંઘયણ-સંસ્થાનની પાંત્રીશીયા છ ભાગ; ત્રીજા સંઘયણ-સંસ્થાનની પાંત્રીશીયા સાત ભાગ; ચોથા સંઘયણ-સંસ્થાનની પાંત્રીશીયા આઠ ભાગ; પાંચમા સંઘયણ અને

પાંચમા સંસ્થાનત્રી પાંત્રીશીયા નવ ભાગ; છેવટા સંઘવણુ અને હુંડક સંસ્થાનત્રી સાતીયા બે ભાગ; હારિદ્રવર્ણ અને આમ્લરસની અઠ્ઠાવીશીયા પાંચ ભાગ; લોહતવર્ણ અને કથાય-રસની અઠ્ઠાવીશીયા છ ભાગ; નીલવર્ણ અને કટુરસની અઠ્ઠા-વીશીયા સાત ભાગ; કૃષ્ણવર્ણ, તિક્તરસ, દુર્ગંધ, ખર સ્પર્શ, ગુરુસ્પર્શ, રક્ષસ્પર્શ અને શીતસ્પર્શ, એ સાતની સાતીયા બે ભાગ; ત્રસચતુષ્ક, અગુરુલઘુ, ઉપઘાત, પરાઘાત, ઉદ્યાસ, અસ્થિરપટ્ક, ઔદારિકદ્વિક, તિર્યગ્દ્વિક, એકેન્દ્રિય તથા પાંચેન્દ્રિય જાતિ, નિર્માણુ નામ, આતપ, ઉદ્યોત, કુખગતિ, સ્થાવર, તૈજસ, કાર્મણુ, નીચગોત્ર, અરનિ, શોક, ભય, કુચ્છા અને નંદુસકવેદ, એ ૩૩ પ્રકૃતિની જઘન્યસ્થિતિ એક સાગરોપમના સાતીયા બે ભાગ હોય, ઇહાં વર્ણાદિક ૨૦ ની સ્થિતિ જૂદી જૂદી કહી પણ બાંધે સામાન્યપણે ચાર જ લઈએ. એ ૮૫ પ્રકૃતિની એકેન્દ્રિયને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કહી તે વળી પદ્યોપમને અસંખ્યાતમે ભાગે ઓછી કરીએ તેને જઘન્ય સ્થિતિ કહીએ, એ એકેન્દ્રિયમાં જ પામીએ, પાંચસંગ્રહને અભિપ્રાયે પણ એમ જ વ્યાખ્યા છે, તથા કર્મપ્રકૃતિને અભિપ્રાયે કાંઈક ફેર પડે છે, પણ તે વિચારવા યોગ્ય છે, જે ભણી પંત્રવણુ સૂત્રને ત્રેવીશમે પદે જઘન્ય સ્થિતિ એમ જ કહી છે. ઇહાં પદ્યોપમનો સંખ્યાતમો ભાગ હીન નથી કહ્યો પણ આગલી ગાથામાં કહેશે તે માટે ઇહાં પણ કહેવો, ૨૨ પ્રકૃતિનો જઘન્ય બાંધ પૂર્વે કહ્યો, ૮૫ નો એકેન્દ્રિયને વિષે ઇહાં કહ્યો, વૈક્રિયાદિક તો અસંખી પાંચેન્દ્રિયજ બાંધે તે માટે તેનો જઘન્ય બાંધ ત્યાં કહેવો અને આહારકદ્વિક જિનનામ, મનુષ્યાયુ અને તિર્યગાયુ એ પાંચનો જઘન્ય બાંધ જૂદો જ કહેશે; એ પ્રમાણે ૧૨૦ પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબાંધ જાણવો. ॥ ૩૬ ॥

અયમુક્કોસોગિંદિસુ, પલિયાસંઘસહીણ લહુવંધો ।
કમસો પળવીસાણ, પન્ના સય સહસ સંગુણિઓ ॥૩૭॥

અયમ્=આ [પૂર્વોક્ત રીતે ગણતાં
આવે તે.]

મુક્કોસો=ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબાંધ
ગિંદિસુ=એકેન્દ્રિયને વિષે જાણવો.

પલિયાસંઘસહીણ=પદ્યોપમના

અસંખ્યમા ભાગે ઓછો.

લહુવંધો=જઘન્ય સ્થિતિબાંધ

કમસો=અનુક્રમે.

પણવીસાણ=પચીસે.

પન્ના=પચાસે

સય=સોએ અને

સહસ=હજારે

સંગુણિઓ=ગુણતાં

અર્થ:—એકેંદ્રિયને વિષે એ પૂર્વોક્ત સ્થિતિખંધ ઉત્કૃષ્ટ જાણવો અને જઘન્ય સ્થિતિખંધ પલ્લોપમના અસંખ્યેય ભાગે ઓછા જાણવો. અનુક્રમે પચીસ, પચાસ, સો અને હજારે ગુણતાં ॥ ૩૭ ॥

વિવેચન:—એ સાગરોપમના ભાગરૂપ સ્થિતિ કહી તે એકેંદ્રિયને વિષે ઉત્કૃષ્ટો સ્થિતિખંધ જાણવો. એકેંદ્રિય ૧૦૯ પ્રકૃતિ બાંધે, તે માંહે ૮૫ નો તો અગાઉ કહ્યો તેમ જાણવો. અને જ્ઞાનાવરણીય ૫, દર્શનાવરણીય ૪ અને અંતરાય ૫, એ ૧૪ ની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને ૭૦ કોડાકોડીએ ભાગ દેતાં સાતીયા ત્રણ ભાગ આવે, સાતા વેદનીયની ચૌદીયા ત્રણ ભાગ, યશનામ અને ઉચ્ચૈર્ગોત્રની સાતીઓ એક ભાગ, પુરુષવેદની સાતીઓ એક ભાગ, ચાર, સંજ્વલની કષાયની સાતીયા ચાર ભાગ, બે આઉખાં પૂર્વકોડની સ્થિતિએ બાંધે, એવં ૧૦૯ પ્રકૃતિની એકેંદ્રિયને ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ હોય, તે પલ્લોપમને અસંખ્યાતમે ભાગે ઓછી કરીએ તેટલી એકેંદ્રિયને ૧૦૭ પ્રકૃતિની જઘન્ય સ્થિતિ હોયx અને બે આશુ તો જઘન્ય ક્ષુલ્લકભવ પ્રમાણુ બાંધે. એ એકેંદ્રિયને બે આશુ ટાળી ૧૦૭ પ્રકૃતિનો જે ઉત્કૃષ્ટો ખંધ તે અનુક્રમે પચીસ ગુણુ કરીએ, પચાસ ગુણુ કરીએ, શત ગુણુ કરીએ, અને સહસ ગુણુ કરીએ ત્યારે ॥ ૩૭ ॥

x આ બાબતમાં પંચસંગ્રહ-પાંચમું દ્વાર ગા. ૫૪-૫૫ અને ઉપાધ્યા-યજ્ઞવાળી કર્મપ્રકૃતિની છાપેલી ટીકા પૃ. ૭૮ ઉપર નીચે મુજબ હકીકત છે:—

મિથ્યાત્વની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ વડે, તે તે પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને ભાગ દેતાં જે આવે તે, તે પ્રકૃતિ આશ્રયી અને એકેંદ્રિય આશ્રમી જઘન્ય સ્થિતિ છે અને તેમાં પલ્લોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ વધારીએ એટલી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે.

એકેંદ્રિયની જઘન્ય સ્થિતિને પચીસ આદિએ ગુણીએ ત્યારે બેધદ્રિય આદિની જઘન્ય સ્થિતિ આવે છે અને ઉપર મુજબ પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગાધિક ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને પચીસ આદિએ ગુણીએ ત્યારે બેધદ્રિયાદિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ આવે છે.

વિગલઅસન્નિસુ^૩ જિઢો, કણિઢુઓ^૧ પલ્લસંઘમાગૂળો ।

સુરનિરયાડ^૨ સમા દસ, સહસ્સ સેસાડ^૨ સુદ્ધભવં ॥૩૮॥

વિગલઅસન્નિસુ=વિકલેન્દ્રિયઅને

કાચુની

અસન્નિ પંચેન્દ્રિયને વિષે

સમા=૧૫

જિઢો=ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ હોય

દસસહસ્સ=દશ હજાર

કણિઢુઓ=જઘન્ય સ્થિતિખંધ

સેસાડ=ખાકીના આયુ [મનુષ્યાયુ

પલ્લસંઘમાગૂળો=પદ્યોપમના

તિર્યંગાયુ] ની

સંખ્યાતમે ભાગે ઓછા

સુદ્ધભવં=શુદ્ધલક ભવ

સુરનિરયાડ=દેવાયુ અને નર-

અર્થ:—વિકલેન્દ્રિય અને અસન્નિપંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ [અનુક્રમે] હોય અને જઘન્ય સ્થિતિખંધ પદ્યોપમના સંખ્યાતમે ભાગે ઓછા હોય. દેવાયુ અને નરકાચુની જઘન્ય સ્થિતિ દશ હજાર ૧૫ અને ખાકીનાની શુદ્ધલકભવ જઘન્ય સ્થિતિ હોય. ॥ ૩૮ ॥

વિવેચન:—અનુક્રમે બેઈન્દ્રિય ૧, તેઈન્દ્રિય ૨, ચૈરિન્દ્રિય ૩ અને અસન્નિ પંચેન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ થાય, એટલે પચીસ ગુણો કર્યે બેઈન્દ્રિયનો થાય, પચાસ ગુણો કર્યે તેઈન્દ્રિયનો થાય, શતગુણો ચૈરિન્દ્રિયનો અને સહસ્સ ગુણો અસન્નિ પંચેન્દ્રિયનો થાય, તથા એ અસન્નિ પંચેન્દ્રિયને નરકદ્વિક અને વૈકિયદ્વિક એ ચારનો સાતીયા એક હજાર ભાગનો ખંધ, ચાર આયુનો પદ્યના અસંખ્યાતમા ભાગનો ખંધ, એવં ૧૧૭ ખંધે. એ એ બેઈન્દ્રિયાદિકનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ખંધ તે પદ્યોપમને સંખ્યાતમે ભાગે ઓછા કરીએ ત્યારે તેનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ થાય.*

હવે ૪ આયુનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ કહે છે.—દેવાયુ તથા નરકાચુની સ્થિતિ જઘન્યથી દશ હજાર ૧૫ની હોય અને શેષ તે મનુષ્યાયુ અને તિર્યંગાયુ, એ બેની જઘન્ય સ્થિતિ શુદ્ધલક ભવની હોય. સર્વ ભવચક્રી નહોતો ભવ ૨૫૬ આવલિકાનો હોય તેને શુદ્ધલક ભવ કહીએ. ॥ ૩૮ ॥

સવ્વાણ વિ લહુવંધે, મિન્નમુહુ અવાહ આઝજિદ્દે વિ।

કેદ્ સુરાઝસમં જિણ, — સંતમુહુ વિંતિ આહારં ॥૩૧॥

સવ્વાણવિ=સર્વ પ્રકૃતિનો વળી
લહુવંધે=જઘન્ય સ્થિતિબંધને
વિષે

મિન્નમુહુ=અંતર્મુહૂર્ત.
અવાહ=અખાધા [અનુદય]
કાળ.

આઝજિદ્દેવિ=આયુષ્યના ઉત્કૃષ્ટ

સ્થિતિ બંધને વિષે પણ
કેદ્=કેટલાએક આચાર્ય
સુરાઝસમં=દેવાયુની તુલ્ય
જિણં=જિન નામકર્મને.
અંતમુહુ=અંતર્મુહૂર્તબંધે.
વિંતિ=કહે છે.

આહારં=આહારકદ્વિક.

અર્થ:—સર્વ પ્રકૃતિનો વળી જઘન્ય સ્થિતિને વિષે અખાધા-
કાળ અંતર્મુહૂર્ત હોય. આયુષ્યના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધને વિષે
પણ અખાધાકાળ અંતર્મુહૂર્ત પણ હોય, કેટલાએક આચાર્ય
જિનનામ કર્મને દેવાયુષ્યની તુલ્ય જઘન્યબંધ વાળું અને
આહારકદ્વિકને જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત બંધવાળું કહે છે. ॥૩૧॥

વિલેચન:—સર્વ પ્રકૃતિને જઘન્યબંધે અંતર્મુહૂર્તની
અખાધા હોય અને આયુ: કર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને વિષે પણ
જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ અખાધા હોય. ઇહાં ચલિતગી હોય=જઘન્યાયુ:
જઘન્યાખાધા ૧, જઘન્યાયુ: ઉત્કૃષ્ટ અખાધા ૨, ઉત્કૃષ્ટાયુ: જઘન્યા-
ખાધા ૩ અને ઉત્કૃષ્ટાયુ: ઉત્કૃષ્ટાખાધા ૪x જિનનામ અને
આહારકદ્વિકની જઘન્ય સ્થિતિ પૂર્વે કહી છે પણ ઇહાં મતાંતરે
કહે છે—કેટલાએક આચાર્ય દેવતાના આઉખા જેટલી જિન-

x અંતર્મુહૂર્ત આયુ ખાકી છતે અંતર્મુહૂર્ત આયુ: બાધે, ત્યારે જઘ-
ન્યાયુ: જઘન્યાખાધા [૧]

અંતર્મુહૂર્તઆયુ, પૂર્વકોટીત્રિભાગ જેટલું આયુ ખાકી છતે બાધે,
ત્યારે જઘન્યાયુ ઉત્કૃષ્ટાખાધા. [૨]

અંતર્મુહૂર્ત આયુ. ખાકી છતે તેત્રીશ સાગરોપમ આયુ બાધે ત્યારે
ઉત્કૃષ્ટાયુ: જઘન્યાખાધા. [૩]

તેત્રીશ સાગરોપમ આયુ; પૂર્વકોટીત્રિભાગ જેટલું આયુ: ખાકી છતે
બાધે, ત્યારે ઉત્કૃષ્ટાયુ. ઉત્કૃષ્ટાખાધા [૪]

નામની જઘન્યસ્થિતિ કહે છે; જિનનામ બાંધ્યા પછી દેવતાનો એક પદ્યોપમનો જઘન્ય ભવ કરીને અથવા દશ હજાર વર્ષનો નારકીનો જઘન્ય ભવ કરીને જિન થાય તે માટે. અને આહારક-
દ્વિકની અંતર્મુહૂર્તની જઘન્ય સ્થિતિ કહે છે; આઠમા ગુણકા-
ણાને પ્રાંતે ચરિમખંધ અંતર્મુહૂર્તનો છે માટે ॥ ૩૯ ॥

શુદ્ધકલ્પ સ્વરૂપ.

૧૭

સત્તરસં સમહિત્ત્વા કિર, ઇગાણુપાણુંમિ હુંતિ શુદ્ધમવા ।

૩૭૭૩

સગતીસસયતિહુત્તર, પાણૂ પુણ ઇગમુહુત્તમિ ॥૪૦॥

સત્તરસં સમહિત્ત્વા=કાંઈક અધિક

શુદ્ધમવા=શુદ્ધકલ્પ.

સત્તર.

સગતીસસયતિહુત્તર=સાડત્રીશ-
શે તહોંતેર [૩૭૭૩]

કિર=નિશ્ચયે.

ઇગાણુપાણુંમિ=એક થાસો-

પાણૂ=પ્રાણુ=થાસો થાસ.

થાસમાં.

ઇગમુહુત્તમિ=એક મુહૂર્તમાં.

હુંતિ=થાય છે.

અર્થ:—એક થાસો થાસમાં કાંઈક અધિક સત્તર શુદ્ધક
[નામા] ભવો નિશ્ચયે થાય છે અને એક મુહૂર્તમાં સાડત્રી-
શસો તહોંતેર થાસો થાસ થાય છે. ॥ ૪૦ ॥

વિવેચન:—હવે શુદ્ધક લવણ સ્વરૂપ કહે છે—સર્વ ભવ થકી
હોંનો ભવ તે શુદ્ધક ભવ કહીએ. તે એક થાસો થાસ માંહે
સત્તર ભવ ઝાઝેરા થાય, એમાં તીર્થંકર દેવોએ કહ્યું છે અને
સાડત્રીશસો તહોંતેર [૩૭૭૩] થાસો થાસ એક મુહૂર્તને વિષે
હોય. તથા એક થાસો થાસનાં ફપપડક ભાગ કલ્પીએ, તેવા
૩૭૭૩ ભાગ એક ભવમાંહે જાય; તે માટે ફપપડક ને ૩૭૭૩
વડે ભાગ લીજે [ભાગીએ] એટલે લાઘ્યા ૧૭ અને શેષ ૧૩૮૫
વધે તે માંહે ૨૩૭૮ અંશ બીજા હોય તે અઠારમો ભવ પૂરો
થાય, એટલે સત્તર ભવ ઝાઝેરા એક થાસો થાસ માંહે થાય.
એ શુદ્ધક ભવ કહીએ. ॥ ૪૦ ॥

૬૫૫૩૬

પણસદ્વિસહસ પણસય-છત્તીસા ઇગમુહુત્તલુહુભવા ।

૨૫૬

આવલિઆણં દોસય-છપ્પન્ના ઇગલુહુભવે ॥૪૧॥

પણસદ્વિસહસ=પાંસઠ હજાર,
પણસય છત્તીસા=પાંચસો અને
છત્રીશ
ઇગમુહુત્ત=એક મુહૂર્તમાં.

આવલિઆણં=આવલિકાના.
દોસયછપ્પન્ના=બસોછપ્પન.
ઇગલુહુભવે=એક શુદ્ધિકલ્પને
વિષે.

અર્થ:-એક મુહૂર્ત [એ ઘડી] માં પાંસઠ હજાર પાંચસો અને છત્રીસ શુદ્ધિકલ્પો થાય છે અને એક શુદ્ધિકલ્પને વિષે બસો છપ્પન આવલિકા થાય છે. ॥ ૪૧ ॥

વિવેચન:-એક મુહૂર્તમાંહે ૩૭૭૩ થાસોથાસ થાય તે માટે સત્તર લવ અને ૧૩૮૫ શેષ અંશો, એ ૧૭ ને ૩૭૭૩ ગુણા કરીએ અને ૧૩૮૫ ઉમેરીએ ત્યારે ૬૫૫૩૬ થાય એટલા એક મુહૂર્તને વિષે શુદ્ધિકલ્પ લવ થાય; એ ઔદારિક શરીરી મનુષ્ય તિર્યચ સર્વ માંહે હોય, શ્રી ભગવતી વચનાત્ કર્મ-પ્રકૃતિને વિષે પણ એમજ કહ્યું છે તથા શ્રી આવશ્યકટીકાએ શુદ્ધિકલ્પ લવ તે વનસ્પતિ માંહે જ હોય એમ કહ્યું છે તે મતાંતર જાણુવું, તથા એક મુહૂર્તમાંહે ૧૬૭૭૭૨૧૬ એટલી આવલિકા થાય તેને ૨૫૬ ભાગે હરીએ ત્યારે ૬૫૫૩૬ એટલા એક મુહૂર્તના લવ થાય. બસો છપ્પન આવલિકાએ એક શુદ્ધિકલ્પ લવ થાય. એક થાસોથાસમાંહે ૪૪૪૬ આવલિકા અને એક આવલિકાના ૩૭૭૩ ભાગ કરીએ એવા ૨૪૫૮ ભાગ વધે, ત્યારે એક થાસોથાસમાંહે ૧૭ લવ પૂરા થાય અને ઉપર સાડી ચોરાણું આવલી ઝાઝેરી વધે. એ શુદ્ધિકલ્પ લવનું સ્વરૂપ જાણુવું. ॥ ૪૧ ॥

ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધના સ્વામી

અવિરયસમ્મો તિત્થં, આહારદુગ્ધામરાહય પમત્તો ।

મિચ્છદિદ્દંતીં વંધઈ, જિદ્ધિઠિં સેસ પયડોળં ॥૪૨॥

અવિરચસમ્મો=અવિરત સમ્ય-
 ગ્દષ્ટિ મનુષ્ય
 તિત્થં=તીર્થં કર નામકર્મને
 આહારદુગં=આહારકદ્વિક [અને]
 અમરાડ=દેવતાના આયુષ્યને
 ચ=વળી

પમત્તો=પ્રમત્ત યતિ
 મિચ્છદ્વિદ્ધી=મિથ્યાદષ્ટિ
 વંધત=બાંધે છે
 જિદ્ધિદ્ધિં=ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને
 સેલપયડીળં=બાકીની [૧૧૬]
 પ્રકૃતિની

અર્થ:—અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ જિનનામકર્મને, પ્રમત્તયતિ આહારકદ્વિક તથા દેવાયુને અને મિથ્યાદષ્ટિ બાકીની [૧૧૬] પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને બાંધે છે. ॥ ૪૨ ॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તરપ્રકૃતિ આશ્રયીને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ-બાંધના સ્વામી કહે છે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય પૂર્વે નરકાયુ બાંધીને પછી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ વ પામી મરણ સમયે મિથ્યાત્વે જાય તે અગાડિના સમયે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનું તીર્થં કર નામ બાંધે. તથાવિધ ઉત્કૃષ્ટ શંકિલપ્ટ પરિણામના સંભવ માટે. તથા અપ્રમત્તભાવથી નિવર્તમાન થતો પ્રમત્તયતિ ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશ શુક્ત ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનું આહારકદ્વિક બાંધે, ઉત્કૃષ્ટ

૧ પ્રમત્તયતિ આહારકદ્વિકનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરે એમ કહ્યું પણ તે કેમ થટે ? કારણ કે તે આહારકદ્વિકનો બંધ બંધ કરતો નથી, રસબંધના અધિકારમાં પણ આહારકદ્વિકનો જન્ય રસબંધ અપ્રમત્તથી પ્રમત્તે જતાં સંકિલપ્ટ અધ્યવસાયે અપ્રમત્તને અને આય એમ કહ્યું છે જે સ્થિતિબંધ પ્રમત્તે થાય તો જન્યરસબંધ પણ ત્યાં જ થવો જોઈએ પુન્યપ્રકૃતિમાં જન્ય રસબંધ અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ સાથે જ થાય છે.

પ્રાચીન શતકમાં શ્રી શિવશર્માસૂરિ મહારાજ પણ તેમ કહે છે—

દેવાડયં પમત્તો, આહારગમપ્પમત્ત વિરયો હ ।

તિત્થયરં ચ મણૂસો, અવિરચસમ્મો સમજ્જેઈ ॥૬૦॥

ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધાધિકારની આ ગાથા છે તેમાં કહ્યું છે કે ..

દેવાયુનો પ્રમત્ત, આહારકદ્વિકનો અપ્રમત્ત અને તીર્થં કર નામકર્મનો અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરે છે.

ઉપાધ્યાયજી શ્રી યશોવિનયજી મહારાજકૃત કર્મપ્રકૃતિટીકાના પાન ૮૬ની પહેલી બાજુમાં સ્થિતિબંધના સ્વામિત્વ પ્રસંગે પણ આજ હકીકત

સ્થિતિ અતિસંકલ્પતાએજ અંધાય માટે. તથા અપ્રમત્તભાવને
અભિમુખ પ્રમત્તયનિ પૂર્વકોડિના આયુવાળો, પૂર્વકોડિના શેષ
ત્રીજે ભાગે ઉત્કૃષ્ટ [પૂર્વકોડિને ત્રીજે ભાગે આંધક તેત્રીશ
સાગરોપમનું] દેવતાનું આયુ આંધે, આ શુભસ્થિતિ વિશુદ્ધિ
એ અંધાય માટે. શેષ ૧૨૬ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પર્યાપ્તો
સર્વ સંકલ્પ પરિણામી મિથ્યાત્વીજ આંધે, તેનો અંધ સંકલેશ
હેતુક છે તે માટે. પણ ત્યાં તિર્ય આયુ અને મનુષ્યાયુ તો ઉત્કૃષ્ટ
તત્પ્રાયોગ્ય વિશુદ્ધ પરિણામી આંધે. એ પ્રકારે ગુણઠાણને
વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિઅંધ કહ્યો ॥ ૪૨ ॥

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ବିଷୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ସ୍ଥିତିପାଞ୍ଚି

33 33

3

2

2.

विगलसुहुमाहमतिनं, तिरिषणुआ सुसविडुविनिरियदुगं।

एगिंदिथावरायव, आर्हीलाणा सुरकोसं ॥४३॥

विगलसङ्गमाङ्गतिगं=विडल-
त्रिक, सूक्ष्मत्रिक अने
अःपुष्यत्रिक.

तिरिमणुआ=[भित्तिपट्टी]
तिरु'य्य अने मनु'य.

સુરવિઝવિનિરસદુગં=સુરદ્વિઙ્, વૈઙ્વિઙ્ અને નરદ્વિઙ્ને

एतिदिथावरायव=अकेन्द्रिय जाति,
 स्थावर नाम अने आत्य
 नामकर्मने

आईसाणा=धर्मान सुधीना
सुर=देवो.

उक्तोसं=७१५५ स्थितिः आंध्र

અર્થ:—મિથ્યાત્વી તિર્થંચ અને મનુષ્ય-વિકલેન્દ્રિયત્રિક,
સૂક્ષ્મત્રિક અને આયુષ્યત્રિકને તથા મુરદ્વિક, વૈકિંચદ્વિક અને
નરકદ્વિકને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ બાંધે, ઇશાન દેવલોક પર્યાંતના દેવો
એકેન્દ્રિય જાતિ, સ્થાવર નામ અને આત્મ નામકર્મને ઉત્કૃષ્ટ
સ્થિતિએ બાંધે. ॥ ૪૩ ॥

कडी छे ते न्या प्रमाणे-आहारकृदिकस्याप्रमत्तयति: प्रमत्तताभिमुखः

શ્રી પચસગ્રહના પાંચમા દ્વારની ગાથા ૬૪ની ટીકામાં પણ આજ હકીકત છે—આહારકદ્વિકસ્યાપિ યોઽપ્રમત્તસંચતઃ પ્રમત્તભાવાભિ-મુખઃ સ તદ્વંધકેષુ સર્વેસંક્લિષ્ટઃ ઇત્યુત્કૃષ્ટં સ્થિતિવંધં કરોતિ ।

વિવેચન:—હવે ગતિને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિઅંથ કહે છે,—
 વિકલત્રિક ૩, સૂક્ષ્મત્રિક ૬, દેવાયુ વર્ણને આયુત્રિક ૯, સુરક્રિક
 ૧૧ વૈક્રિયક્રિક ૧૩ અને નરકક્રિક ૧૫, એ ૧૫ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ
 સ્થિતિ સિથ્યાત્વી મનુષ્ય તિર્યંચજ ખાંધે પણ દેવતા નારકી
 ન ખાંધે, તેને ભવ પ્રત્યયેજ એનો અંથ નથી તે માટે. ત્યાં
 વિકલત્રિક અને સૂક્ષ્મત્રિકને અંધે તદ્વોગ્ય સંકલિષ્ટ કહેવા; અતિ
 સંકલિષ્ટ તો તે અંધ ઉલ્લંઘીને નરક યોગ્ય ખાંધે તે માટે.
 આયુત્રિકને અંધે મનુષ્ય-તિર્યંચાચુના અંધમાં તદ્વોગ્ય વિશુદ્ધ
 અને નરકાયુના અંધમાં તદ્વોગ્ય સંકલિષ્ટ કહેવા; અતિ વિશુદ્ધ
 અને અતિ સંકલિષ્ટને આયુર્અંધનો સર્વથા નિષેધ છે, નરકક્રિક
 વૈક્રિયક્રિકને અંધે અતિ સંકલિષ્ટ કહેવા. દેવક્રિકને અંધે પણ
 તદ્વોગ્ય સંકલિષ્ટ કહેવા. દેવક્રિકને અંધે પણ તદ્વોગ્ય સંકલિષ્ટ
 કહેવા અતિ સંકલિષ્ટ તો મનુષ્યાદિ પ્રાયોગ્ય ખાંધે અને અતિ
 વિશુદ્ધ તો ઉત્કૃષ્ટ અંધ ન ખાંધે તે માટે. એકેન્દ્રિયજાતિ ૧,
 સ્થાયર ૨ અને આતપ ૩, એ ત્રણ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ
 ભવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી, સૌંધર્મ અને ધર્શન સુધીના
 દેવતા સર્વ સંકલિષ્ટ સિથ્યાત્વીજ ખાંધે. સનતકુંભારાદિક દેવતા
 અને નારકી તો એકેન્દ્રિય યોગ્ય પ્રકૃતિ ન ખાંધે, ત્યાં ઉપજવું
 નથી તે માટે. અને મનુષ્ય તિર્યંચ તો એટલે સંકલેશે વર્તતા
 એ અંધ ઉલ્લંઘીને નરક યોગ્ય ખાંધે તે માટે ને નહીં. ॥ ૪૩ ॥

તિરિરલદુગુજોઅં, છિવદ્દ સુરનિરય સેસ ચડગહઆ ।

આહારજિણમપુઢવો, ડનિઅટ્ટિસંજલણપુરિસલહું ॥૪૪॥

તિરિરલદુગ=તિર્યંચક્રિક અને	અપુઢવો=અપૂર્વકરણ ગુણકારણ
ઓદારિકક્રિક,	વર્તતો કષપક શ્રેણિવાળો,
ડજોઅં=ઉચોત નામકર્મ.	આહારજિણ=આહારક્રિક અને
છિવદ્દ=સેવાર્ત સંઘયણ.	જિનનામને,
સુરનિરય=દેવતા અને નારકી	અનિયટ્ટિ=અનિવૃત્તિ ખાદર સં-
[ખાંધે છે.]	પરાયવાળો.
સેસ=ખાડીની દર પ્રકૃતિ.	સંજલણપુરિસ=સંજવલન કપાય
ચડગહઆ=ચારે ગતિવાળામિ-	અને પુરૂષ વેદનો.
થ્યાત્વી.	લહું=જવન્ય સ્થિતિઅંથ.

અર્થઃ—તિર્યગ્દ્વિક, ઔદારિકદ્વિક, ઉદ્યોત નામકર્મ અને સેવાર્ત સંઘયણને દેવતા અને નારકી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ બાંધે, બાકીની ૯૨ પ્રકૃતિ ચારે ગતિવાળા મિથ્યાત્વી બાંધે. અપૂર્વકરણ ગુણઠાણે વર્તેલા ક્ષપક શ્રેણીવાળો આહારકદ્વિક અને જિનનામને જઘન્ય સ્થિતિએ બાંધે. અનિવૃત્તિ બાદર સંપરાયવાળો સંજવ-લન કપાય અને પુરૂપવેદનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરે. ॥ ૪૪ ॥

વિવેચનઃ—તિર્યગ્દ્વિક ૨, ઔદારિકદ્વિક ૪, ઉદ્યોત ૫, છેવટું સંઘયણ ૬, એ છ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દેવતા નારકી સર્વ ઉત્કૃષ્ટ સંકલિષ્ટ મિથ્યાત્વીજ બાંધે. મનુષ્ય તિર્યગ્ ન બાંધે. તે તો તદ્દબધ ચોગ્ય સંકલેશે વર્તે તો એ છની ઉત્કૃષ્ટપણે પણ ૧૮ કોડાકોડી સાગરોપમની મધ્યમજ સ્થિતિ બાંધે અને તેથી અધિક સંકલેશે વર્તે તો તે બંધ અતિક્રમીને નરક ચોગ્યજ બાંધે તે માટે તે ન બાંધે, અને દેવતા નારકી ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશે વર્તે તો પણ તિર્યગ ચોગ્યજ બાંધે, તે માટે એ ૬ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટી ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ બાંધે. અહીં સેવાર્ત સંહનન અને ઔદારિક અંગોપાંગની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધનાર સર્વ સંકલિષ્ટ સનતકુમારથી સહસ્રાર લગેના દેવતા જાણવા, હેઠલા નહી. શેષ ૧૯૨ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ ચાર ગતિના મિથ્યાત્વી બાંધે, ત્યાં પણ સાતા ૧, હાસ્ય ૨, રતિ ૩. સ્ત્રીવેદ ૪. પુરૂવેદ ૫. અત્ય વર્ણને પાંચ સંસ્થાન અને પાંચ સંઘયણ ૧૫, મનુષ્યદ્વિક ૧૭, સુખગતિ ૧૮, સ્થિરપટ્ટ ૨૪ અને ઉચ્ચૈર્ગોષ્ઠ ૨૫, એ ૨૫ પ્રકૃતિની તથોગ્ય સંકલેશે વર્તે તો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે અને શેષ ૬૭ની ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશે વર્તે તો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે. હવે જઘન્ય સ્થિતિબંધના સ્વામી કહે છે—આહારકદ્વિક અને જિનનામ, એ ત્રણનો જઘન્યબંધ અપૂર્વ-

૧ શેષ ૯૨ પ્રકૃતિઓ નીચે પ્રમાણે.

૫ જ્ઞાનાવરણ, ૯ દર્શનાવરણ, ૨ વેદનીય, ૨૬ મોહનીય, ૧ મનુષ્ય ગતિ, ૧ પચૈદ્રિયગતિ, ૧ તૈજસ શરીર, ૧ કાર્મણ શરીર, ૫ આદિના પાંચ સંઘયણ, ૬ સંસ્થાન, ૪ વર્ણચતુષ્ક, ૧ મનુષ્યાનુપૂર્વી, ૨ વિહાયો-ગતિ, ૧ પરીધાત, ૧ ઉશ્વાસ, ૧ અશુરુદ્ધ, ૧ નિર્માણ, ઉપધાત, ૧૦ ત્રસદશક ૧ અસ્થિર, ૧ અંશુભ, ૧ દૌર્ભાગ્ય, ૧ દુઃસ્વર, ૧ અનાદેય, ૧ અયશ. ૨ ગોષ્ઠ અને ૫ અંતરાય.

કરણે ક્ષપકશ્રેણીવાળો બાંધે, તેના બાંધક માંહે એજ અતિ વિશુદ્ધ છે માટે, અને તિર્યગ્નરદેવાયુ વર્ણને શેષ સર્વ પ્રકૃતિની જઘન્ય સ્થિતિ વિશુદ્ધિ પ્રત્યયિક હોય તે માટે. સંજવલન કષાય અને પુરુષવેદ એ પાંચની જઘન્ય સ્થિતિ અનિવૃત્તિ બાદરે ક્ષપક શ્રેણીવાળો જ બાંધે. પોતાને છેલ્લે સ્થિતિબાંધે વર્તીતો અતિ વિશુદ્ધ હોય માટે. ॥ ૪૪ ॥

૧ ૧ ૧ ૯ ૫ ૬
સાય જસુચ્ચાવરણા, વિગ્ધ સુહુમો વિડ઼િવિલ્લ અસન્ની ।

૮૫
સન્ની વિ આડ બાયર-પજ્જેગિંદી ડ સેસાણં ॥૪૫॥

સાયજસુચ્ચ=સાતા વેદનીય,
યશઃ નામ, ઉચ્ચગોત્ર;
આવરણાવિગ્ધ=પાંચ જ્ઞાનાવરણ,
ચાર દર્શનાવરણ મળી
નવ આવરણ અને પાંચ
અંતરાય.
સુહુમો=સૂક્ષ્મસંપરાય વાળો
વિડ઼િવિલ્લ=વૈકલ્પિક પટ્ક,
અસન્ની=પર્યાપ્તો અસંજિ પં.

ચેન્દ્રિય તિર્યંચ.
સન્ની=સંજિ પંચેન્દ્રિય.
વિ=અસંજિ પણ.
આડ=ચાર આયુને
બાયરપજ્જેગિંદી=બાદર પર્યાપ્ત
એકેન્દ્રિય,
ડ=તે,
સેસાણં=બાકીની [૮૫]
પ્રકૃતિનો,

અર્થઃ—સૂક્ષ્મસંપરાય વાળો સાતાવેદનીય; યશનામ, ઉચ્ચ-ગોત્ર; નવ આવરણ અને પાંચ અંતરાયને જઘન્ય સ્થિતિએ બાંધે. પર્યાપ્તો અસંજિ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ વૈકલ્પિકને જઘન્ય સ્થિતિએ બાંધે, સંજિ અને અસંજિ પંચેન્દ્રિય ચારે પ્રકારના આયુષ્યને જઘન્ય સ્થિતિએ બાંધે. અને બાદર પર્યાપ્તો એકેન્દ્રિય બાકીની ૮૫ પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબાંધ કરે. ॥ ૪૫ ॥

વિવેચનઃ—સાતાવેદનીય ૧, યશનામ ૨, ઉચ્ચગોત્ર; ૩, પાંચ જ્ઞાનાવરણ ૮, ચાર દર્શનાવરણ ૧૨ અને પાંચ અંતરાય ૧૭, એ સત્તરની જઘન્ય સ્થિતિ સૂક્ષ્મસંપરાયે ક્ષપકશ્રેણીવાળો ચરમસ્થિતિબંધવર્તી બાંધે; તે અતિ વિશુદ્ધ છે માટે. નરકદ્વિક

દેવદ્વિક, વૈકિયદ્વિક, એ વૈકિયપટક અસંજીપર્યાપ્તો તિર્યચ પંચે -
દ્રિય લઘુ સ્થિતિનાં બાંધે. સાગરોપમના સાતીયા એ હજાર ભાગ
પદ્યને અસંખ્યાતમે ભાગે ઊણા એટલી જઘન્ય સ્થિતિ વૈકિય-
પટકની છે તે અસંજીજ બાંધે; એકેદ્રિય તથા વિકલેદ્રિય તે
બાંધે જ નહીં અને સંજી પંચેદ્રિય તે અધ્યમ કે ઉત્કૃષ્ટ
બાંધે તે માટે તે નહીં. સંજી અને અપિ શબ્દથી અસંજી.
પણ ચારે આયુ જઘન્ય સ્થિતિનાં બાંધે. ત્યાં દેવનારકાયુના
બાંધનાર પંચેદ્રિય તિર્યચ મનુષ્ય અને નરતિર્યચાયુના બાંધ-
નાર એકેદ્રિયાદિકે જાણવા શેષ ૮૫ પ્રકૃતિની જઘન્યસ્થિતિ
બાદર પર્યાપ્ત સર્વવિશુદ્ધ એકેદ્રિયજ બાંધે. અનેરા એકેદ્રિય તે.
તેવી વિશુદ્ધિ રહિત માટે આધક બાંધે અને વિકલેદ્રિય તથા
પંચેદ્રિય તે સ્વભાવે જ અધિકી બાંધે, તે માટે તે નહીં. ॥ ૪૫ ॥

સ્થિતિબંધનાં મૂળ પ્રકૃતિના ૭૮ ભાંગા.

ઉક્કોસજહન્નેઅર, મંગા સાઈ અળાઈ ધુવ અધુવા ।
ચઢહા સગ અજહન્નો, સેસતિગે આઝચઝસુ દુહા ॥ ૪૬ ॥

ઉક્કોસજહન્ન=ઉત્કૃષ્ટબંધ, જઘ-
ન્ય બંધ.

અર=પ્રતિપક્ષી તે અનુત્કૃષ્ટ,
અને અજઘન્ય બંધ.

મંગા=ભાંગા.

સાઈ=સાદિ બંધ.

અળાઈ=અનાદિ બંધ.

ધુવ=ધ્રુવ બંધ.

અધુવા=અધ્રુવ બંધ.

ચઢહા=ચાર પ્રકારે.

સગ=સાત મૂળ પ્રકૃતિ સંબંધ

અજહન્નો=અજઘન્ય બંધ.

સેસતિગે=આકીના ત્રણ [જઘન્ય,
ઉત્કૃષ્ટ, અનુત્કૃષ્ટ] ને વિષે

આઝચઝસુ=ચાર આયુષ્યને વિષે.

દુહા=એ પ્રકારે-સાદિ, અધ્રુવ.

૧ શેષ ૮૫ પ્રકૃતિઓ નીચે પ્રમાણે—

૫ નિદ્રા, ૧ અશાતા, ૧૨ આદિ ૧૨ કપાયો, ૧ મિથ્યાત્વ, ૬
હાસ્યપટક ૧ સ્ત્રીવેદ, ૧ નપુ સકવેદ, ૧ મનુષ્યગતિ, ૧ તિર્યગગતિ, ૫
ભતિ, ૧ ઔદારિકશરીર, ૧ તૈજસશરીર, ૧ કાર્મણશરીર, ૧ ઔદારિકા-

અર્થ:—ઉત્કૃષ્ટ બંધ, જઘન્ય બંધ, અનુત્કૃષ્ટ બંધ અને અજઘન્ય બંધ એ ચાર ભાંગા અથવા સાદિબંધ, અનાદિબંધ, ધ્રુવ બંધ અને અધ્રુવબંધ એ ચાર ભાંગા જાણવા, સાત મૂળ પ્રકૃતિ સંબંધ અજઘન્ય બંધ ચાર પ્રકારે છે અને બાકીના ત્રણ બંધને વિષે સાદિ અધ્રુવ એ બે પ્રકારે બંધ છે. ચાર આયુષ્યને વિષે સાદિ અને અધ્રુવ એ બે ભાંગે બંધ છે. ॥ ૪૬ ॥

વિવેચન:—હવે સ્થિતિબંધને વિષે ચાર ભાંગા કહે છે—ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય બંધ, ધૃતર તે તેના પ્રતિપક્ષી એટલે અનુત્કૃષ્ટ અને અજઘન્ય બંધ, એ ચાર. ત્યાં સર્વને ઉપરિવર્તી તે ઉત્કૃષ્ટ બંધ ૧, તે ઉત્કૃષ્ટથી માંડીને સમય સમયની હાનિ જ્યાં લગે જઘન્ય થાય ત્યાં લગે સર્વે અનુત્કૃષ્ટ બંધ ૨, એ બે ભેદ માંહે સર્વ સ્થિતિવિશેષ આવ્યા. સર્વથકી અધોવર્તી તે જઘન્ય બંધ ૧, તે જઘન્યથી માંડીને સમય સમયની વૃદ્ધિ જ્યાં લગે ઉત્કૃષ્ટ થાય ત્યાં લગે સર્વ અજઘન્યબંધ ૨; એ બે ભેદમાંહિ પણ સર્વ સ્થિતિના ભેદ આવ્યા. વળી પ્રકારાંતરે બંધ ચાર ભેદ છે; સાદિબંધ ૧, અનાદિબંધ ૨, ધ્રુવબંધ ૩ અને અધ્રુવબંધ ૪. ત્યાં જે વ્યુચ્છેદ પામીને ફરી બંધાય તે સાદિવંચ ૧, અનાદિકાળથી અવ્યુચ્છિન્ન હોય તે અનાદિવંચ ૨, જે આગળ કોઇ વારે વ્યુચ્છેદ નહી પામે તે અલવ્ય સંબંધી ધ્રુવવંચ ૩, અને જે આગળ કોઇવારે વિચ્છેદ પામશે તે લવ્ય સંબંધી અધ્રુવવંચ ૪. આયુ વર્ણને સાત મૂલ પ્રકૃતિનો અજઘન્યબંધ તે ચાર ભેદે હોય.—સાદિ ૧; અનાદિ ૨, ધ્રુવ ૩ અને અધ્રુવ ૪, તે કેમ? સાત મૂલ પ્રકૃતિમાંહે ક્ષપકને મોહનીયનો અનિવૃત્તિ બાદરે છેલ્લો સ્થિતિબંધ તે જઘન્યસ્થિતિ બંધ અને શેષ ૬ પ્રકૃતિનો સૂક્ષ્મસંપરાયે છેલ્લો સ્થિતિબંધ તે જઘન્ય સ્થિતિબંધ તે ક્ષપકથી ઉપશમશ્રેણિ વાળો બમણો બાંધે તે માટે ત્યાં ઉપશમ શ્રેણિવાળાનો છેલ્લો બંધ તે અજઘન્યબંધ કહીએ; તે

ગોપાંજ, ૬ સ ધયણ, ૬ સંસ્થાન, ૪ વર્ણયતુષ્ક, ૧ તિય્યાનુપૂર્વી, ૧ મનુષ્યાનુપૂર્વી, ૨ વિહાયોગતિ, ૧ પરાઘાત, ૧ ઉશ્વાસ, ૧ આતપ, ૧ ઉદ્યોત, ૧ અગુરુસ્રુ, ૧ નિર્માણ, ૧ ઉપઘાત, ૯ ત્રસનત્રક, ૧૦ સ્થાવરદશક, ૧ નીયગોત્ર.

ઉપશાન્તમોહાવસ્થાએ અજઘન્યબંધનો અબંધક થઇને ત્યાંથી પડતો પાછો અજઘન્ય બાંધે ત્યારે તે અજઘન્યબંધ સાદિ ૧, ઉપશાન્તમોહાવસ્થા અણુપામ્યા જીવને કોઇ વખતે વ્યુચ્છેદ ગયો નથી તે માટે તેને અનાદિ ૨, અલવ્યને અંત નથી તે માટે ધ્રુવ ૩, લવ્યને અંત છે તે માટે તે અજઘન્યબંધ અધ્રુવ ૪, સાત મૂળ પ્રકૃતિના શેષ જઘન્ય ૧, ઉત્કૃષ્ટ ૨ અને અનુત્કૃષ્ટ ૩ એ ત્રણ બંધને વિષે સાદિ અને અધ્રુવ એ બે ભેદ હોય તે કેમ ? ક્ષપકને મોહનીયનો અનિવૃત્તબાદરને ચરમસ્થિતિબંધે અને શેષ ૬ નો સૂક્ષ્મસંપરાયને ચરમસ્થિતિ બંધે જઘન્ય બંધ હોય, તે પૂર્વે કોઇવારે એ જઘન્ય બંધ બાંધ્યો નથી તે માટે સાદિ ૧, તે પછી ક્ષીણમોહાવસ્થાએ તે બંધ સર્વથા નહીં હોય તે માટે અધ્રુવ ૨, જઘન્યબંધે એ બેજ ભેદ હોય અન્ય બે ન હોય. ઉત્કૃષ્ટ બંધ તો ૩૦, ૭૦, ૨૦, કોડાકોડી સાગર પ્રમાણુ તે તો સર્વ સંકલિષ્ટ મિથ્યાત્વી પર્યાપ્ત સંજ્ઞી પાંચે-દ્રિયમાંહે પામીએ; તે તો અનુત્કૃષ્ટ બંધ થકી ઉતરીને કોઇવારેજ બાંધે પણ સદાય તે ન હોય તે માટે સાદિ ૧, અંતર્મુહૂર્ત પછી અવશ્ય અનુત્કૃષ્ટ બાંધે તે માટે અધ્રુવ ૨, ઉત્કૃષ્ટથકી પડીને અનુત્કૃષ્ટ બાંધે એટલે અનુત્કૃષ્ટ પણ સાદિ ૧, ત્યાર પછી તે જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તે ઉત્કૃષ્ટથી અનંતી ઉત્સર્પિણીએ ફરી ઉત્કૃષ્ટ બંધ કરે તે માટે અધ્રુવ ૨, એમ ઉત્કૃષ્ટ અનુત્કૃષ્ટને વિષે જીવ ભ્રમણ કરે તે માટે એ બેને અનાદિપણુ અને ધ્રુવપણુ ન હોય.

આઉખાના ઉત્કૃષ્ટાદિ ૪ ને વિષે સાદિ અને અધ્રુવ એ બેજ ભાંગા હોય, લવમાંહે એકજ વાર આયુ બંધાય તે માટે બાંધતાં સાદિ અને અંતર્મુહૂર્તે બાંધી રહે તે માટે અધ્રુવ.

એ પ્રકારે સાત મૂળ પ્રકૃતિ માંહે એકેકીના દશ દશ એવં ૭૦ અને આયુના ૮ એમ ૭૮ ભાંગા થાય. ॥ ૪૬ ॥

સાણાહઅપુવ્વંતે=સાસ્વાદનથી
 માંડીને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાન
 સુધી
 અયરંતો કોડિકોડિઓ=અંતઃ
 કોડાકોડી સાગરોપમથી
 ન હિગો=ન અધિક [બંધ]
 હોય.

વંછો=બંધ

નહુ=નજ હોય
 હીનો=હીન—ઓછો
 ન ચ=વળી ન જ હોય
 મિચ્છે=મિથ્યાદષ્ટિ
 મન્વિયરસન્નિમિ=ભવ્ય
 અને અભવ્ય સંજ્ઞિને
 વિષે

અર્થઃ—સાસ્વાદનથી અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાન પર્યંત અંતઃ
 કોડાકોડી સાગરોપમથી અધિક બંધ ન હોય, તેમજ તેનાથી
 હીન બંધ પણ ન જ હોય. મિથ્યાદષ્ટિ ભવ્ય અને અભવ્ય
 સંજ્ઞિને વિષે પણ હીન બંધ ન જ હોય. ॥૪૮॥

વિવેચન—હવે સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિયને ગુણઠાણે કર્મના સ્થિતિ-
 બંધ કહે છે.—ત્યાં જે ૭૦, ૩૦ અને ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમના
 સ્થિતિબંધ છે તે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણેજ હોય. ત્યારપછી સાસ્વા-
 દન ગુણઠાણાથકી માંડીને અપૂર્વકરણ લગે અંતઃકોડાકોડિ સાગ-
 રોપમ પ્રમાણજ બંધ હોય. પણ તેથી અધિક ન હોય, અંતઃ
 કોડાકોડી થકી અધિકો તો મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે હોય. તથા
 સિદ્ધાન્તે એમ કહ્યું છે જે ગ્રંથિભેદ કર્યા પછી મિથ્યાત્વે જાય
 તો પણ અંતઃકોડાકોડિ સાગરોપમથકી અધિકી સ્થિતિ ન બાંધે,
 વંચેણ ન લોલહ કયાલિ, इत्यावश्यकवचनात् અને કર્મગ્રંથમતે તો
 ગ્રંથિભેદ કર્યા પછી સાસ્વાદનાદિકેજ અધિકી સ્થિતિ ન બાંધે
 પણ મિથ્યાત્વે આવ્યો અધિકી બાંધે, ચાવત ઉત્કૃષ્ટી પણ બાંધે
 પણ તીવ્રાનુભાગે ન બાંધે, કર્મપ્રકૃતિગ્રંથે પણ એમ કહ્યું છે,
 અને જે એકેન્દ્રિયાદિકે સાસ્વાદન ગુણઠાણે સાગરોપમના ભાગ
 બાંધે છે, તે તો તેથી પણ હીણો બાંધે છે, પણ ઇહાં તે એકે-
 દ્રિયાદિકની વિવક્ષા નથી; ઇહાં તો સંજ્ઞીપંચેન્દ્રિયની વિવક્ષા છે,
 માટે તે સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય સાસ્વાદનાદિકે અપૂર્વકરણ લગે અંતઃ-
 કોડાકોડી સાગરોપમથકી હીણો—ઓછો પણ ન બાંધે; અનિવૃ-
 ત્તિકરણાદિકે હીણો બાંધે ઇત્યર્થઃ. ઇહાં કોઇક પૂછે જે સાસ્વા-

દનથી આઠમા ગુણઠાણા લગે જો હીનાધિકપણું નથી તો સ્થિતિ-
બંધનું અદ્યપખલુત્વ કહેશે ત્યાં સાધુના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ થકી
દેશવિરતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ સંજ્યાતગુણો, અને તેથી
અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ પર્યાપ્તા અપર્યાપ્તાના જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ
સ્થિતિબંધ સંજ્યાતગુણા હોય, એ કેમ ઘટે ? તત્રોત્તર-જેમ
નવ સમયથી માંડીને સમયોન મુહૂર્ત લગે અંતમુહૂર્તના
અસંજ્યાતા ભેદ હોય તેમ સાધુના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધથી માંડીને
સમયાધિકે પર્યાપ્ત સંજ્ઞા પંચેન્દ્રિયના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ લગે
અસંજ્યાતા સ્થિતિબંધના ભેદ હોય, તે સર્વ અંતઃકોડાકોડિ
કહીએ; તેથી સંજ્યાતગુણા કહેતાં કાંઈ દૂષણ નહીં અને
મિથ્યાદષ્ટિ ભવ્ય તથા અભવ્ય સંજ્ઞા પંચેન્દ્રિયને વિષે અંતઃ-
કોડાકોડિ સાગરોપમ થકી ઓછો બંધ ન જ હોય, અસંજ્ઞા
વિકલેન્દ્રિય અને એકેન્દ્રિયાદિકને તો મિથ્યાત્વે પણ હીણા હોય
એ તે ધણાં વિવક્ષ્યા નહિં. ॥ ૪૮ ॥

સ્થિતિબંધનું અદ્યપખલુત્વ.

જહલહુવંધો વાયર, પજ્જઅસંખગુણ સુહુમપજ્જહિગો ।
एसि अपज्जाण लहू, सुहुमेअर अपज्जपज्जगुरु ॥ ४९ ॥

જહલહુવંધો=યતિનો જઘન્ય
સ્થિતિબંધ.

વાયરપજ્જ=બાહર પર્યાપ્તા
એકેન્દ્રિયનો

અસંખગુણ=અસંજ્યાત ગુણ
સુહુમપજ્જ=સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા
એકેન્દ્રિયનો

હિગો=વિશેષાધિક
एसि=એના [બાહર સૂક્ષ્મ
એકેન્દ્રિયના]

અપજ્જાણ=અપર્યાપ્તાનો

लहू=લધુ-જઘન્યસ્થિતિબંધ

सुहुमेअरअपज्जपज्जगुरु=સૂક્ષ્મ

અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, બાહર

અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય

સૂક્ષ્મપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય અને

બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો

ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ

અર્થ:—યતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ સર્વથી થોડો હોય,
બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ તેથી અસંજ્યાત

સ્થિતિબંધમાં ઉત્તર પ્રકૃતિના ૯૯૬ ભાંગા.

ચડમેઓ અજહન્તો, સંજલણાવરણનવગવિઘ્નાણં ।

સેસતિગિ સાહ અધુવો, તહ ચડહા સેસપયડીણં ॥૪૭॥

ચડમેઓ=ચાર લેદે.

અજહન્તો=અજઘન્ય બંધ.

સંજલણાવરણનવગવિઘ્નાણં=સં-
જલણ કષાય, નવ આવરણ
અને પાંચ અંતરાયનો.

સેસતિગિ=બાકીના ત્રણ બંધને
વિષે.

સાહઅધુવો=સાદિ અને અધુવબંધ

તહ=તેમજ=સાદિ, અધુવ,

ચડહા=જઘન્યાદિ ચાર પ્રકારનો
બંધ

સેસપયડીણં=બાકીની [૧૦૨]
પ્રકૃતિનો.

અર્થ:—સંજલણ કષાય, નવ આવરણ અને પાંચ અંત-
રાય સંબંધિ અજઘન્ય સ્થિતિબંધ ચાર લેદે છે અને એજ
પ્રકૃતિઓના બાકીના ત્રણ બંધને વિષે સાદિ અને અધુવ બંધ
હોય. બાકીની ૧૦૨ પ્રકૃતિ સંબંધિ જઘન્યાદિ ચાર પ્રકારનો
બંધ તેવીજ રીતે [સાદિ અધુવ] છે. ॥ ૪૭ ॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે ભાંગા કહે છે.—ચાર
સંજલણના કષાય ૪, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૬, ચાર દર્શનાવરણીય
૧૩ અને પાંચ અંતરાય ૧૮, એનો અજઘન્ય બંધ ચાર લેદે
હોય. ઉપશમશ્રેણિ વાળાને ૧૮ પ્રકૃતિનો અજઘન્ય બંધ કહીએ;
તે-ઉપશાંતમોહાવસ્થાએ અબંધક થઇને પડતો પાછો અજઘન્ય
બંધે તે સાદિ ૧, ઉપશાન્ત મોહાવસ્થા પાસ્યા અગાઉ કોઇવારે
વ્યુચ્છેદ નથી ગયો તે માટે અનાદિ ૨, અભવ્યને અંત નથી તે
માટે ધ્રુવ ૩, અને ભવ્યને અંત છે તે માટે અધુવ ૪. એ ૧૮
પ્રકૃતિના શેષ જઘન્ય ૧, ઉત્કૃષ્ટ ૨ અને અનુત્કૃષ્ટ ૩ એ ત્રણ બંધને
વિષે સાદિ ૧, અધુવ ૨, એ બે ભાંગા હોય, તે કેમ? ક્ષપક
શ્રેણિએ પોતપોતાના બંધના ઉચ્છેદ સમય અગાઉ જઘન્ય બંધ
હોય, તે પ્રથમજ બંધવા માંડ્યો છે તે માટે સાદિ ૧, આગળ.

અબંધક થશે તે માટે અમુવ ૨, ઉત્કૃષ્ટ બંધ તો સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય મિથ્યાત્વી કરે, તે તો અંતર્મુહૂર્ત રહે પછી વળી અનુત્કૃષ્ટ કરે. એમ આરોહણ (અડધું) અવતરણ (ઉતરડું) કરીને એ બેને સાદિ અમુવપણું હોય. શેષ ૧૦૨ પ્રકૃતિનો ચારે પ્રકારનો બંધ તે પણ એમજ સાદિ ૧, અમુવ ૨, એ બે ભાંગે હોય. તે કેમ? નિદ્રાપંચક ૫, મિથ્યાત્વ ૬, બાર કષાય ૧૮, ભય ૧૮, જુગુપ્સા ૨૦, તૈજસ ૨૧, કામણ ૨૨, વર્ણચતુષ્ક ૨૬, ઉપધાત ૨૭, અગુરુલધુ ૨૮ અને નિર્માણ ૨૯, એ ઓગણત્રીશ પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ સર્વ વિશુદ્ધ બાદર એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તો કરે. તે અંતર્મુહૂર્ત પછી સંકલ્પ થઇને અજઘન્ય બંધ કરે, વળી તેજ ભવમાં અથવા ભવાંતરે શુદ્ધિ પામીને ફરી પણ જઘન્ય સ્થિતિ-બંધ કરે; એમ જઘન્ય અજઘન્યની પરાવૃત્તિ (ફેરફાર) થાવે કરીને એ જઘન્ય અજઘન્ય બંધ સાદિ અમુવ હોય. અને એ રહતો ઉત્કૃષ્ટ બંધ તો સર્વ સંકલ્પિત સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તો જ કરીને વળી અંતર્મુહૂર્ત ફરી અનુત્કૃષ્ટ બંધ કરે, વળી કોઈ વારે ઉત્કૃષ્ટ કરે, એમ એ બે પણ સાદિ અમુવ હોય અને શેષ ૭૩ પ્રકૃતિ તે તો અમુવબંધી છે તેના જઘન્ય ૧, અજઘન્ય ૨, અનુત્કૃષ્ટ ૩, અને ઉત્કૃષ્ટ ૪, એ ચારે બંધ તે અમુવબંધી છે માટે ૪ સાદિ અને અમુવ એ બે ભેદે હોય. પૂર્વોક્ત ૧૮ પ્રકૃતિના એકેકીના દશ દશ એવં ૧૮૦ ભાંગા થાય અને ૧૦૨ પ્રકૃતિના એકેકીના આઠ આઠ એવં ૮૧૬ ભાંગા થાય, એ બે મળીને ૯૯૬ ઉત્તર પ્રકૃતિના ભાંગા થાય અને મૂળ પ્રકૃતિના ૭૮ ભાંગા, એ સર્વ મળીને એક હજાર ચુમ્ભોત્તર [૧૦૭૪] સ્થિતિબંધના ભાંગા થાય. ॥ ૪૭ ॥

ગુણઠાણે સ્થિતિબંધ.

સાળાહઅપુવંતે, અયરંતો કોલિકોલિઓ ન હિગો ।
વંધો નહુ હીગો ન ય, મિચ્છે ભવિવઅરસન્નિમિ ॥૪૮॥

ગુણ હોય અને સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો તેથી વિશેષાધિક હોય. એ [બાહર સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય] ના અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ તેથી વિશેષાધિક; તે થકી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, બાહર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય અને બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ અતુકમે વિશેષાધિક હોય. ॥૪૯॥

વિવેચન:—હવે એકેન્દ્રિયાદિકને વિષે સ્થિતિબંધનું અવપ-
ખલુત્વ કહે છે.—સર્વથકી થોડો ચતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ,
સૂક્ષ્મસંપરાયે અતર્મુહૂર્તનોજ હોય તે માટે ૧, તે થકી બાહર
પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ અસંખ્યાત ગુણો, સાગ-
રોપમના ભાગનો હોય તે માટે ૨, તે થકી સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક હોય ૩; તે થકી એ-
બેના અપર્યાપ્તાનો લઘુ એટલે બાહર અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિ-
બંધ વિશેષાધિક ૪; તે થકી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિ-
બંધ વિશેષાધિક ૫; તે થકી ધતર તે બાહર અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ
સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૭, તે થકી સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ
સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૮, અને તે થકી બાહર પર્યાપ્તા
એકેન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૯; ॥ ૪૯ ॥

લહુ^{૧૦} વિઅપજ્જઅપજ્જે^{૧૧}, અપજેઅરપિઅગુરુ^{૧૨}હિગો^{૧૩} એવં ।

તિચડઅસન્નિસુ^{૧૦} નવરં^{૨૧}, સંઘગુણો^{૨૫} વિઅઅમળપજ્જે ॥૫૦॥

લહુ=જઘન્ય સ્થિતિબંધ,

વિય=એકેન્દ્રિય

પજ્જઅપજ્જે=પર્યાપ્તા અપર્યા-
પ્તાને વિષે

અપજેયર=અપર્યાપ્તા અને
પર્યાપ્તા

વિયગુરુ=એકેન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ
સ્થિતિબંધ

અહિગો=આધિક

એવં=એ પ્રકારે

તિચડઅસન્નિસુ=તેકેન્દ્રિય

ચૌરેન્દ્રિય અને અસંજ્ઞિ

પંચેન્દ્રિયને વિષે

નવરં=એટલું વિશેષ

સંઘગુણો=સંખ્યાત ગુણ

વિયઅમળપજ્જે=એકેન્દ્રિય

પર્યાપ્તા અને અસંજ્ઞિ

પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે

અર્થ:—બેઈંદ્રિય પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિ ભંધ તે થકી સંખ્યાતગુણ અને વિશેષાઠ, તે થકી બેઈંદ્રિય અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક; તેઈંદ્રિય ચૌરિંદ્રિય અને અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયને વિષે એ પ્રકારે [બેઈંદ્રિયમાં કહ્યા પ્રમાણે] જાણવું. એટલું વિશેષ કે બેઈંદ્રિય પર્યાપ્તા અને અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે સંખ્યાતગુણ કહેવો. ॥ ૫૦ ॥

વિવેચન:—તે થકી બેઈંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિભંધ સંખ્યાત ગુણ ૧૦, પચ્ચીશ ગુણ માટે; તે થકી બેઈંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૧૧; તે થકી બેઈંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૧૨; તે થકી બેઈંદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૧૩; એમ તેઈંદ્રિય ચૌરિંદ્રિય, અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયને વિષે પણ ચાર ચાર ખોલ કહેવા, એટલું વિશેષ છે જે-બેઈંદ્રિય અને અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયને પહેલે ખોલે સંખ્યાત ગુણ કહેવા; અન્યત્ર સઘળે વિશેષાધિક કહેવા. તે આ પ્રમાણે—તે થકી તેઈંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક, ૧૪, તે થકી તેઈંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૧૫, તે થકી તેઈંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૧૬, તે થકી તેઈંદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૧૭, તે થકી ચૌરિંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૧૮ તે થકી ચૌરિંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૧૯, તે થકી ચૌરિંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૨૦, તે થકી ચૌરિંદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૨૧, તે થકી અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિભંધ સંખ્યાત ગુણ છે, ચૌરિંદ્રિય થકી દશ ગુણ માટે ૨૨, તે થકી અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૨૩, તે થકી અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૨૪, તે થકી અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ વિશેષાધિક ૨૫. ॥ ૫૦ ॥

૨૬

૨૭

૨૮

તો જહ્નિજિહ્વો વંધો, સંઘગુણો દેસવિરચહસ્સિઅરો।

૩૨

૩૬

સમ્મચ્ચડ સન્નિચ્ચરો, ઠિહ્વંખાઽણુકમ સંઘગુણા॥૫૧॥

તો=તે થકી.

જહ્નિજિહ્વોવંધો=ચતિનો ઉત્કૃષ્ટખંધ

સંઘગુણો=સંખ્યાત ગુણ.

દેસવિરચહસ્સ=દેશવિરતિનો

જઘન્ય [અને]

હ્યરો=ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ.

સમ્મચ્ચડ=સમ્યગ્દ્રષ્ટિના

ચાર પ્રકારના [સ્થિતિખંધો]

સન્નિચ્ચરો=સંજ્ઞા પંચેન્દ્રિય

મિથ્યાદ્રષ્ટિના ચાર

ઠિહ્વંખા=સ્થિતિખંધો

અણુકમ=અનુક્રમે,

સંઘગુણા=સંખ્યાત ગુણા.

અર્થ:—તે થકી ચતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણ; તે થકી દેશવિરતિનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ, સમ્યગ્દ્રષ્ટિના ચાર સ્થિતિખંધ અને સંજ્ઞા પંચેન્દ્રિય મિથ્યાત્વીના ચાર સ્થિતિખંધ અનુક્રમે સંખ્યાતગુણ હોય. ॥ ૫૧ ॥

વિવેચન:—તે થકી ચતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ સંખ્યાત ગુણો છટ્ઠે પ્રમત્ત ગુણઠાણે અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ ખાંધે તે માટે ૨૬, તે થકી દેશવિરતિનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો ૨૭, તે થકી દેશવિરતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ સંખ્યાત ગુણો ૨૮. તે થકી અવિરતિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિના ચાર ખોલ તે કેમ? સમ્યક્ત્વી પર્યાપ્તનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો ૨૯, તે થકી સમ્યક્ત્વી અપર્યાપ્તનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો ૩૦, તે થકી સમ્યક્ત્વી અપર્યાપ્તનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો ૩૧, તે થકી સમ્યક્ત્વી પર્યાપ્તનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો ૩૨, તે થકી સંજ્ઞાના ચાર ખોલ તે કેમ? તે થકી સંજ્ઞા પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો ૩૩, તે થકી, સંજ્ઞા પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો ૩૪, તે થકી સંજ્ઞા પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો ૩૫, તે થકી સંજ્ઞા પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ સંખ્યાતગુણો, ૭૦ કોડાકોડી સાગરપ્રમાણ છે માટે ૩૬. એ સ્થિતિખંધમાં અનુક્રમે

૨૬ થી માંડીને ૩૬ લગે ૧૧ બોલ સંખ્યાતગુણા કહેવા, ઇહાં ૨૬ થકી ૩૫ લગે ૧૦ બોલ અંતઃકોડાકોડિ સાગર પ્રમાણ કર્મ-પ્રકૃતિમાં કહ્યા છે પણ તે સંખ્યાતગુણા કેમ થાય? વિશેષા-ધિકેજ ઘટે, એ વિચારવા ૧ યોગ્ય છે. પંડિતે વિચારવું. ॥૫૧॥

કર્મ સ્થિતિનું શુભાશુભપણું.

સવ્વાળવિ જિઠ્ઠિઠ્ઠ, અસુમા જં સાહસંકિલેસેણં ।
ઇઅરા વિસોહિઓ પુણ. મુત્તું નરઅમરતિરિઆડં ॥૫૨॥

સવ્વાળવિ=સર્વ[કર્મ પ્રકૃતિ]ની
જિઠ્ઠિઠ્ઠ=ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ
અસુમા=અશુભ-અપ્રશસ્ત
જં=જે કારણ માટે
સા=તે [ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ]
અહસંકિલેસેણં=તીવ્ર કપાયના
ઉદયે

ઇઅરા=જઘન્ય સ્થિતિ
વિસોહિઓ=વિશુદ્ધિવડે
પુણ=યજ્ઞી.
મુત્તું=મૂકી દઈને-વળીને
નરઅમરતિરિઆડં=મનુષ્ય, દેવ
અને તિર્યચના આયુષ્યને

અર્થ:—મનુષ્ય, દેવ અને તિર્યચના આયુષ્યને વળીને બાકીની સર્વે કર્મપ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે અશુભ જાણવી, જે કારણ માટે તે તીવ્ર કપાયના ઉદયે બંધાય. જઘન્ય સ્થિતિ વિશુદ્ધિવડે બંધાય. ॥૫૨॥

વિવેચન:—સર્વે શુભ અશુભ પ્રકૃતિની જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે અશુભ જાણવી, જે લાણી તે જ્યેષ્ઠ સ્થિતિ અતિ સંકલેશે-તીવ્ર કપાયોદયે-ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધના અધ્યવસાયસ્થાનકે કરીને બંધાય, સર્વ શુભાશુભ પ્રકૃતિની સ્થિતિ સંકલેશની વૃદ્ધિએ વધે અને સંકલેશ ઘટવાથી ઘટે, અને અનુભાગે તો કપાયવૃદ્ધિએ અશુભ પ્રકૃતિનો વધે અને શુભ પ્રકૃતિનો ઘટે, અને કપાયની હાનિએ અશુભ પ્રકૃતિનો ઘટે, અને શુભ પ્રકૃતિનો વધે ઠિઠ્ઠાણુમાગં કસાયાઓ. વચ્ચાત અને ઇતર જે જઘન્ય સ્થિતિ તે વિશુદ્ધિએ-કપાયને મંદપણે બંધાય, તે શુભ જાણવી, જેમ જેમ જે સર્વોત્કૃષ્ટ વિશુદ્ધિવંત થાય તેમ તેમ તે કર્મની જઘન્ય

સ્થિતિ બાંધે. મનુષ્યાયુઃ ૧; દેવાયુઃ ૨ અને તિર્થંગાયુઃ ૩. એ ત્રણ આયુ વર્ણને શેષની જ્યેષ્ઠ સ્થિતિ અશુભ જાણવી, પણ એ ત્રણની નહીં. એ ત્રણ તે વિશુદ્ધિની વૃદ્ધિએ વધે, વળી એ ત્રણ આયુનો સ્થિતિની વૃદ્ધિએ રસ પણ વધે અને તે પણ શુભ હોય. ॥૫૨॥

યોગતું અદ્યખ્યહુત્વ.

૧ ૨ ૫ ૬ ૭
સુહુમનિગોઆદ્યજ્ઞ, -પ્પજોગ વાયરય વિગલમમણમણા ।
૮ ૧૧ ૧૩
અપજ્જલહુ પઠમહુગુરુ, પજ્જહસ્તિઅરો અસંસ્તગુણો ॥૫૩॥

સુહુમનિગોઅ=લઘિ અપર્યાપ્તા
સૂક્ષ્મનિગોદનો
આદ્યજ્ઞ=[ઉત્પત્તિના] પહેલા
સમયે
અપજ્જોગ=અદ્યપયોગ.
વાયરય વિગલમમણમણાપજ્જ=
બાદરનિગોદ, વિકલેન્દ્રિય,
અસંજિ પંચેન્દ્રિય અને સંજિ

પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો
લહુ=જઘન્ય યોગ-
પઠમહુ=પ્રથમદ્વિક [અપર્યાપ્તા
સૂક્ષ્મણાદર નિગોદ] નો
ગુરુ=ઉત્કૃષ્ટ યોગ [અને]
પજ્જહસ્તિઅરો=પર્યાપ્તાનો જઘન્ય
અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ.
અસંસ્તગુણો=અસંખ્યાતગુણ

અર્થ:—સૂક્ષ્મ નિગોદ [લઘિ અપર્યાપ્તા] નો પહેલા સમયે અદ્ય યોગ હોય. તે થકી અપર્યાપ્તા એવા બાદર એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, અસંજિ અને સંજિ પંચેન્દ્રિયનો, પહેલા સમયે જઘન્ય યોગ [કર્મે] અસંખ્યાત ગુણ હોય. તે થકી પહેલા દ્વિકનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ તે થકી પહેલા દ્વિકનો પર્યાપ્તાનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ અનુક્રમે અસંખ્યાત ગુણ હોય. ॥૫૩॥

વિવેચન:—હવે યોગતું અદ્યખ્યહુત્વ કહે છે. -xયોગ તે

x મનોયોગ વચનયોગ અને કાયયોગ એમ યોગ ત્રણ પ્રકારે છે. આ યોગરૂપ વીર્ય તે પરિણામ આલયન અંતે ગ્રહણતું સાધન છે, તે આ પ્રમાણે-યોગરૂપ વીર્ય વડે ઔઘરિકાદિ શરીર પ્રાયોગ્ય પુદ્ગલો જીવ પ્રથમ

વીર્ય-સ્થામ-ઉત્સાહ-પરાક્રમ-ચેષ્ટા-શક્તિ-સામર્થ્ય કહીએ. વીર્યાંતરાયના ક્ષયોપશમથી ઉપન્યો જે કાયાદિકનો પરિસ્પંદ તે યોગ કહીએ, ત્યાં લઘિ અપર્યાપ્તા આદિ ક્ષણે [ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે] વર્તતા સૂક્ષ્મ નિગોદનો જઘન્ય યોગ સર્વ થકી થોડો હોય ૧. તે થકી બાદર નિગોદ અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૨. તે થકી બેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૩. તે થકી તેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૪. તે થકી ચઉરિન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૫. તે થકી અસંજ્ઞી ૫ ચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૬. તે થકી સંજ્ઞી ૫ ચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૭. તે થકી સૂક્ષ્મ નિગોદ અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૮. તે થકી બાદર નિગોદિયા અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૯. તે થકી સૂક્ષ્મ નિગોદિયા પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૧૦. તે થકી બાદર નિગોદિયા પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૧૧. તે થકી સૂક્ષ્મ નિગોદિયા પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૧૨. તે થકી બાદર નિગોદિયા પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાત ગુણો ૧૩. ॥ ૫૩ ॥

અહણ કરે છે, અહણ કરી પરિભ્રમણે છે અને પ્રાણાપાનાદિ પુદ્ગલોને અહણ કરી પરિભ્રમણને તેને વિસર્જવાની સામર્થ્ય સિદ્ધિને માટે તેજ પુદ્ગલોનું અવલંબન કરે છે [જેમ મદ શક્તિવાળો ડોઠ મનુષ્ય નગરમાં ફરવા માટે લાકડીનું આલંબન લે છે તેમ.] ને પછી તેના આધારથી શક્તિ પ્રાપ્ત થયે છે તે પ્રાણાપાનાદિ પુદ્ગલોને ઘાટી દે છે. કાર્યની નિકટતા અને જીવ પ્રદેશોનો શૃંખલાના અવયવ [સાકળના અગ્રેણ]ની પેઠે પરસ્પર સંબંધને લીધે વીર્યનું ઓછા-વૃત્તાપણ હોય છે, જેમકે હસ્તાદિ-ગત આત્મપ્રદેશોનું ઘટાદિ ઉપાડવાના કાર્યમાં નચકપણ છે તેથી ચેષ્ટા-વધારે, ખસા વિગેરેની તેથી ઓછી અને પગ વિગેરેની તેથી પણ ઓછી હોય છે, આ વાત અનુભવસિદ્ધ છે. જો કે પથ્થર વગેરે વાગવાથી સર્વ પ્રદેશોમાં એક સાથે વેદના થાય છે તો પણ જે આત્મપ્રદેશોને ઘા વાગ્યો હોય ત્યાં તીવ્રતર વેદના અને તે પછીના પ્રદેશોમાં અનુક્રમે મંદ મંદતર વેદના જાણવી.

૧ ‘આદિક્ષણે’નો સંબંધ સાતે અપર્યાપ્તા સાથે કરવો.

યોગ તથા સ્થિતિસ્થાનોનું અલ્પબહુત્વ.

૧૮

૨૩

*અપજત્તતસુક્રોસો, પજ્જજહન્નિઅરુ એવ ટિઙ્ઠાણા ।

અપજેઅર સંઘગુણા, પરમપજવિણ અસંઘગુણા ॥૫૪॥

અપજત્તતસ=અપર્યાપ્તાત્રસનો

ઉક્રોસો=ઉત્કૃષ્ટ યોગ,

પજ્જજહન્ન=પર્યાપ્તા ત્રસનો

જઘન્ય યોગ [અને]

ઇયરુ=ઉત્કૃષ્ટ યોગ,

એવ=એ પ્રકારે

ટિઙ્ઠાણા=સ્થિતિનાં સ્થાનો

[કહેવાં]

અપજેઅર=અપર્યાપ્તા કરતાં

પર્યાપ્તાનાં

સંઘગુણા=સંજ્યાતગુણાં

પરં=એટલું વિશેષ-પરંતુ

અપજવિણ=અપર્યાપ્તા બેઈંદ્રિ-

યને વિષે,

અસંઘગુણા=અસંજ્યાત ગુણ,

અર્થ:—તે થકી અપર્યાપ્તા ત્રસનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ, પર્યાપ્તા ત્રસનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ સંજ્યાત ગુણ અનુક્રમે હોય, એ પ્રકારે [સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયાદિ જીવનાં અનુક્રમે] સ્થિતિનાં સ્થાનો કહેવાં. ત્યાં [પૂર્વોક્ત સૂક્ષ્મબાહર એકેન્દ્રિયાદિ] અપર્યાપ્તા કરતાં પર્યાપ્તાનાં સંજ્યાત ગુણાં કહેવાં પરંતુ અપર્યાપ્ત બેઈંદ્રિયને વિષે અસંજ્યાત ગુણ કહેવાં. ॥૫૪॥

વિવેચન:—તે થકી ત્રસ પાંચ તે બેઈંદ્રિયાદિકનો કહેવો, તે કેમ ? તે થકી બેઈંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાત-ગુણ ૧૪. તે થકી તેઈંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાત-ગુણ ૧૫. તે થકી ચઉરિન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૬. તે થકી અસંજ્ઞીપચ્ચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૭. તે થકી સંજ્ઞી પચ્ચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટયોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૮. તે થકી બેઈંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૯. તે થકી તેઈંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંજ્યાતગુણ ૨૦. તે થકી ચઉરિન્દ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંજ્યાતગુણ ૨૧. તે થકી અસંજ્ઞી પચ્ચેન્દ્રિય-

પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૨. તે થકી સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્યયોગ અસંખ્યાતગુણ, ૨૩. ઇતર તે પાંચનો ઉત્કૃષ્ટો તે આ પ્રમાણે-તે થકી બેન્દ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૪. તે થકી તેન્દ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૫. તે થકી ચઉરિન્દ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૬. તે થકી અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૭. તે થકી સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ હોય ૨૮. પાંચ ખોલ વળી અંતરે કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે-તે થકી અનુત્તરવાસી દેવતાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૯. તે થકી ૬ ઐવેયકના દેવતાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૩૦ તે યોગલિક તિર્યગ્નરનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૩૧. તે થકી આહારક શરીરીનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૩૨. તે થકી શેષ દેવતા, નારક, તિર્યગ્ અને મનુષ્યનો ઉત્કૃષ્ટયોગ અસંખ્યાત ગુણો ૩૩. એ સર્વજીવના યોગનું અદ્યપખડુત્વ જાણવું. એ અદ્યપખડુત્વ શ્રી લગવતીજના ૨૫ મા શતકના ૧ લે ઉદ્દેશે કહ્યું છે. ત્યાં પર્યાપ્તાના જઘન્ય યોગ થકી અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અધિકો કહ્યો છે. ખોલ આઘા પાછા ઘણા છે તે તો શું જાણીએ શા હેતુએ કહ્યા હશે? તે બહુશ્રુત જાણે. એમજ ચૌદે જીવભેદે સ્થિતિસ્થાનકનું અદ્યપખડુત્વ કહેવું; ત્યાં પૂર્વે અપર્યાપ્તા પછી પર્યાપ્તાના એકેક થકી સંખ્યાતગુણાં સ્થિતિ સ્થાનક કહેવાં. [સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર] પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગમાં જેટલા સમય હોય એટલાં સ્થિતિસ્થાનક અસંજ્ઞીલગે સર્વને છે, અને એકેક થકી સંખ્યાતગુણાં છે, પરન્તુ અપર્યાપ્તા બેન્દ્રિયનાં અસંખ્યાતગુણાં કહેવાં એટલું વિશેષ છે; તે અસંખ્યાતાના અસંખ્યાતા ભેદ છે તે માટે પરસ્પર વિરોધ નથી. એ અદ્યપખડુત્વની સ્થાપના આ પ્રમાણે,—૧૫૪૥

૧ અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ કહ્યા પછી અનુત્તરવાસી દેવતા વિગેરેનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાત ગુણ કહેવો એટલે એ સ્થાન ૨૯ ને બદલે ૨૮ મું થશે. અને સર્વ અંક ૩૨ થશે. કર્મપ્રકૃતિમાં એ પ્રમાણે છે.

૨ યોગપ્રરૂપણાની પેઠે.

૧૪ જીવસ્થાનેષુ સ્થિતિસ્થાનાનામદ્વપબદ્ધત્વયંત્રકમ્

- ૧ એકેન્દ્રિય સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાનાં સ્થિતિસ્થાનક સર્વસ્તોક
 ૨ તે થકી એકેન્દ્રિય બાહ્ય અપર્યાપ્તાના સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૩ તે થકી એકેન્દ્રિય સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તાનાં સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૪ તે થકી એકેન્દ્રિય બાહ્ય પર્યાપ્તાના સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૫ તે થકી બેદ્વિદ્રિય અપર્યાપ્તાનાં સ્થિતિ અસંખ્યાતગુણ
 ૬ તે થકી બેદ્વિદ્રિય પર્યાપ્તાના સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૭ તે થકી તેદ્વિદ્રિય અપર્યાપ્તાનાં સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૮ તે થકી તેદ્વિદ્રિય પર્યાપ્તાના સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૯ તે થકી ચતુરિદ્રિય અપર્યાપ્તાનાં સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૧૦ તે થકી ચતુરિદ્રિય પર્યાપ્તાનાં સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૧૧ તે થકી અસંતી પંચે દ્રિય અપર્યાપ્તાના સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ
 ૧૨ તે થકી અસંતી પંચે દ્રિય પર્યાપ્તાના સ્થિતિસ્થાન સંખ્યાતગુણ
 ૧૩ તે થકી સંતી પંચે દ્રિય અપર્યાપ્તાના સ્થિતિસ્થાન સંખ્યાતગુણ
 ૧૪ તે થકી સંતી પંચે દ્રિય પર્યાપ્તાના સ્થિતિસ્થાન સંખ્યાતગુણ

યોગવૃદ્ધિ અને કર્મમાં અધ્યવસાય સંખ્યા

પદ્મસંખલગુણવિરિચ, અવજપદ્મિદ્મસંખલોગસમા।

અજ્ઞવસાયા અહિયા, સત્તસુ આતસુ અસંખલગુણા ॥ ૫૫ ॥

પદ્મસંખલગુણવિરિચ = પ્રત્યેક સમયે
 અસંખલગુણ વિરિચ = અસંખ્યાત
 ગુણ વીર્યવાળા
 અવજ = અપર્યાપ્તા જીવો
 પદ્મિદ્મ = પ્રત્યેક સ્થિતિચંદ્ર
 અસંખલોગસમા = અસંખ્ય
 લોકાકાશના પ્રદેશ પ્રમાણ

અજ્ઞવસાયા = અધ્યવસાયો
 અહિયા = અધિક-વિશેષાધિક
 સત્તસુ = સાત કર્મને વિષે
 આતસુ = આયુષ્ય કર્મને વિષે
 અસંખલગુણા = અસંખ્યાત
 ગુણા

અર્થ:—અપર્યાપ્તા હોવા પ્રત્યેક સમયે અસંખ્યાત ગુણ વીર્ય વાળા હોય અને પ્રત્યેક સ્થિતિખંધે અસંખ્યેય લોકાકાશના પ્રદેશ પ્રમાણ અધ્યવસાયો હોય. સાત કર્મને વિષે તે સ્થિતિખંધના અધ્યવસાયો વિશેષાધિક અને આયુષ્ય કર્મને વિષે અસંખ્યાત ગુણ હોય ॥૫૫॥

વિવેચન:—હવે પ્રતિ સમયે યોગવૃદ્ધિનું સ્વરૂપ કહે છે.—અપર્યાપ્તાને પ્રતિ સમયે અસંખ્યાત ગુણી યોગવૃદ્ધિ હોય. પહેલા સમય થકી બીજે સમયે અસંખ્યાતગુણી વીર્યવૃદ્ધિ હોય, બીજાથી ત્રીજે સમયે અસંખ્યાત ગુણી વીર્યવૃદ્ધિ, એમ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિપર્યંત જાણવું.

યદુક્તં-સર્વોવિ અવજ્જતૌ પદ્મણં અસંસ્વગુણાણ જોગ-
વુદ્ધીણ વદ્ધર્હત્તિ ॥ અને એકેકે સ્થિતિખંધે તેના હેતુભૂત અસંખ્ય લોકાકાશપ્રદેશપ્રમાણ અધ્યવસાયસ્થાન હોય. તે અધ્યવસાયસ્થાન આયુ વર્ણને સાત કર્મને વિષે પ્રતિ સ્થિતિએ વિશેષાધિક હોય, તે આ પ્રમાણે-પ્રથમ જઘન્ય સ્થિતિએ અસંખ્ય લોકાકાશપ્રદેશ પ્રમાણ હોય, તે થકી સમયાધિક બીજી સ્થિતિએ વિશેષાધિક હોય, ત્રીજી સ્થિતિએ તેથી વિશેષાધિક હોય; યાવત્ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ લગે વિશેષાધિક હોય. આયુઃ કર્મને વિષે અસંખ્યાત ગુણ કહેવા. તે આ પ્રમાણે-આઉખાની પહેલી જઘન્ય સ્થિતિએ અસંખ્યાત લોકાકાશપ્રદેશ પ્રમાણ હોય, સમયાધિક બીજી સ્થિતિએ અસંખ્યાત ગુણ, એમ યાવત્ ઉત્કૃષ્ટ લગે કહેવું. ॥૫૫॥

પ્રકૃતિઓનો અભધ કાળ

^૩તિરિનિરયતિજો^૩આણં, ^૧નરમવજુઅ ^{૧૬૩}સચડપહ્લ તેસટું ।
^૪થાવરચડઙગવિગલા-^૧ચવેસુ ^૩પણસીઙસયમયરા ^{૧૮૫}॥૫૬॥

તિરિનિરયતિજોઝાણં=તિર્યંચ

ત્રિક, નરકત્રિક અને

ઉદ્યોત નામકર્મના

નરમવજુઝ=મનુષ્ય ભવો

સહિત

સચરપહ્લ=ચાર પદ્યોપમ

સહિત

તેસઠું=ત્રેસઠ [આધિક સો સા-
ગરોપમ-૧૬૩]

ચાવરચરુદ્ગવિગલાયવેસુ=સ્થા-

વર ચતુષ્ક, એકેન્દ્રિય જાતિ,

વિકલેન્દ્રિય અને આતપ

નામકર્મને વિષે

પણસીદ્ધસયં=એકસો પંચાશી

અથવા=સાગરોપમ

અર્થ—તિર્યંચત્રિક, નરકત્રિક અને ઉદ્યોત નામકર્મ (એ-
સાત) નો મનુષ્યભવો સહિત ચાર પદ્યોપમ આધિક એકસો
ત્રેસઠ સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ અખંધકાળ જાણવો. સ્થાવરચતુષ્ક,
એકેન્દ્રિય જાતિ, વિકલેન્દ્રિય અને આતપ નામકર્મને વિષે મનુ-
ષ્યભવ યુક્ત ચાર પદ્યોપમ આધિક એકસો પંચાશી સાગરોપમ
ઉત્કૃષ્ટ અખંધકાળ જાણવો. ૥૫૬૥

વિવેચન:—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિનો અવંધકાલ કહે છે. ત્યાં
સર્વ પ્રકૃતિનો જવન્યથી તો એક સમય અખંધકાળ અને ઉત્કૃષ્ટ-
પણે મિથ્યાત્વ સારવાદને છેદ પામતી ૪૧ પ્રકૃતિનો પંચેન્દ્રિયને
વિષે અખંધકાળ કહે છે. તિર્યંચત્રિક ૩, નરકત્રિક ૩ અને
ઉદ્યોતનામ ૧, એ સાત પ્રકૃતિનો મનુષ્યના પૂર્વકોડિના ૭ ભવોએ
યુક્ત ચાર પદ્યોપમ અને એકસો ત્રેસઠ સાગરોપમ એટલો
અખંધકાળ હોય એટલા કાળસગે એ સાત પ્રકૃતિ બાંધેજ નહી,
તે આ પ્રમાણે—કોષક ત્રણ પદ્યોપમના આઉખાવાળો યુગલિક
મનુષ્ય તે ભવે એ ૭ પ્રકૃતિ^૧ ન બાંધે, નરક તિર્યંચમાં ઉપજવું
નથી તે માટે. તે ભવને અંતે સમ્યક્ત્વ પામીને એક પદ્યની
સ્થિતિનો સૌંધર્મ કહેવે દેવતા ઉપજે ત્યાં પણ સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયે
એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે. ત્યાંથી મનુષ્યમાં ઉપજી દીક્ષા પાળી
નવમે ઐવેયકે ૩૧ સાગરોપમની સ્થિતિએ દેવપણે ઉપજે; ત્યાં
મિથ્યાત્વ પામે, પણ ભવ પ્રત્યયેજ એ ૭ પ્રકૃતિ ત્યાં ન બાંધે,
અંતે સમ્યક્ત્વ પામી મરીને મનુષ્યમાં ઉપજી દીક્ષા અથવા

૧ આ સાત પ્રકૃતિ નારક તિર્યગ્ પ્રાયોગ્યજ બંધાય છે અને તે
ગતિમા જાયજ નહિ માટે.

દેશવિરતિપણું પાળી ત્રણ વાર અચ્યુતે જઈને ૬૬ સાગરોપમ પૂરા કરીને મનુષ્યમાં અંતર્મુદ્ધર્ત મિશ્રપણું અનુભવી પાછું સમ્યક્ત્વ પામી એ વાર અનુત્તર વિમાને અથવા ત્રણ વાર અચ્યુતે ૬૬ સાગરોપમ સમ્યક્ત્વકાળ ફરીથી પૂરે, ત્યાં સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયે જ એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે, એટલે ચાર પદ્યોપમે અધિક અને આંતરે ૭ ભવ મનુષ્યના કર્યા તેણે પણ અધિક ૧૬૩ સાગરોપમ લગે મિથ્યાત્વ સાર્વાદનના અભાવ થકી તથા ભવસ્વભાવથકી એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે.

ઉક્તવ-પલિયાઈ તિન્નિ ભોગા-વર્ણિમિ ભવપચ્ચયં પલિયમેગં ।

સોહમ્મે સમ્મત્તેણ, નરમન્ને સવ્વવિરઈપ ॥ ૧ ॥

મિચ્છી ભવપચ્ચયઓ ગેવિજ્જે સાગરાઈં ઇગતીસં ।

અંતસુહુત્તુણાઈં, સમ્મત્તં તંનિ લહિજ્જણં ॥ ૨ ॥

વિરયનરમવંતરિઓ, અણુત્તરસુરો ચ અચરણાવઢા ।

મિસ્સં મુહુત્તમેગં, ફાસિય મણુઓ પુણો વિરઓ ॥ ૩ ॥

છાવઢી અચરાણં, અચ્ચુયપ વિરયનરમવંતરિઓ ॥

તિરિનરયતિગુજ્જોયા-ણ, પસ કાલો અવંધંમિ ॥ ૪ ॥

સ્થાવર ચતુષ્ક ૪, એકેન્દ્રિય જાતિ ૫, વિકલેન્દ્રિય ૮ અને આત-પનામ ૯, એ નવ પ્રકૃતિનો ૪ પદ્યોપમ સહિત એકસો પંચાશી સાગરોપમનો અભ્યાસકાળ હોય, તે આ પ્રમાણે-કોષક જીવ તમઃપ્રભાએ ૨૨ સાગરને આઉએ નારકી થઈ અંતે સમ્યક્ત્વ પામી મનુષ્ય થઈ સૌધર્મકદ્યે ૪ પદ્યને આઉએ દેવતા થઈ મનુષ્ય થઈ સંયમ પાળી પૂર્વોક્તની પરે નવમ ઐવેયકાદિકે ૧૬૩ સાગરોપમ પૂરે, એવ ૧૮૫ સાગરોપમ અને પદ્યોપમ ૪ લગે એ નવ પ્રકૃતિ ભવપ્રત્યયે તથા સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયે ન બાંધે.

યદુક્તં-છઢીપ નેરઈઓ, ભવપચ્ચયઓ ડ અચરવાવીસં ।

દેસવિરઓ ચ મવિડં પલિયચડકં પઢમકણ્ણે ॥ ૧ ॥

પુવ્વુત્તકાલજોગો પંચાસીય સયં સચડપલ્લં ।

આયવથાવરચડવિગ-લતિયગર્ણિદિઅ અવંધો ॥ ૨ ॥

૫ ૫ ૧ ૪ ૧ ૩ ૩

અપદમસંઘયણાગિહ-સ્વગદ્ અણમિચ્છદુહગથિણતિગં ।

નિઝનપુરૂત્થિ દુતીલ, પર્ણિદિસુ અવંધઠિહ પરમા ॥૫૭॥

અપદમસંઘયણાગિહસ્વગદ્=

પહેલાને વર્ણને સંઘયણ.

સંસ્થાન અને વિહાયોગતિ

અણ=અનંતાનુષંધી કપાય

મિચ્છ=મિથ્યાત્વ મોહનીય

દુહગથિણતિગં=દુર્લગત્રિક

અને થીણુદ્ધિત્રિક

નિય=નીચ ગોત્ર

નપુરૂત્થિ=નપુંસક વેદ અને સ્ત્રી
વેદની

દુતીલં=નરભવ સાહત એક

એ. બત્રીસ સાગરોપમ

પર્ણિદિસુ=પાંચેંદ્રિયને વિષે

અવંધઠિહ=અબંધ સ્થિતિ

પરમા=ઉત્કૃષ્ટ

અર્થ:—પહેલાને વર્ણને સંઘયણ સંસ્થાન અને વિહાયો-
ગતિ, અનંતાનુષંધી કપાય, મિથ્યાત્વ મોહનીય, દુર્લગત્રિક
અને થીણુદ્ધિત્રિક, નીચગોત્ર, નપુંસક વેદ અને સ્ત્રીવેદ એ
[પચીશ પ્રકૃતિ] ની અબંધ સ્થિતિ નરભવ યુક્ત એકસો બત્રીશ
સાગરોપમ જાણવી. એ ૪૧ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ અબંધસ્થિતિ
પાંચેંદ્રિયને વિષે જાણવી. ॥ ૫૭ ॥

વિવેચન:—પહેલું સંઘયણ વર્ણ પાંચ સંઘયણ ૫, પહેલું
સંસ્થાન વર્ણ પાંચ સંસ્થાન ૧૦, પહેલી શુભ જગતિ ટાળી.
બીજી અશુભ જગતિ ૧૧, અનંતાનુષંધી ચાર કપાય ૧૫, મિ-
થ્યાત્વ મોહનીય, ૧૬, દુર્લગ, દુઃસ્વર અને અનાદેય એ દુર્લગ-
ત્રિક ૧૮ થીણુદ્ધિત્રિક ૨૨, નીચેંગોત્ર ૨૩. નપુંસક વેદ ૨૪ અને
સ્ત્રીવેદ ૨૫, એ પચીશ પ્રકૃતિનો એકસો બત્રીશ સાગરોપમનો
અબંધકાળ હોય. તે આ પ્રમાણે—૪૬૦ મનુષ્યભવે સમ્યક્ત્વ
સહિત ચારિત્ર પાળી ત્રણવાર અચ્યુતાદિકે જમ ૬૬ સાગર
સમ્યક્ત્વનો કાળ પૂરી મનુષ્યભવે અતર્મુહૂર્ત મિશ્રપણ પામી
ફરી સમ્યક્ત્વ પામી ચારિત્ર પાળી ત્રણવાર અચ્યુતે અથવા એ
વાર વિજયાદિકે જમ ૬૬ સાગર સમ્યક્ત્વકાળ પૂરે, એટલે ૧૩૨
સાગર લગે સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયે જ એ પચીશ પ્રકૃતિ ન બાંધે.યદુક્તં

પળવીસાપ મવંધો, ઉક્કોસો હોઈ સમ્મમીસજુપ ॥

વતીસં સયમયરા દો વિજપ અચ્ચુપ તિમવા ॥ ૧ ॥

પંચેન્દ્રિયને વિષે ૪૧ પ્રકૃતિની અબંધ સ્થિતિ-અબંધકાળ ઉત્કૃષ્ટો એટલો હોય, એ ઉપરાંત અવશ્ય બાંધે કે અબંધક થાય. હવે ૭૬ પ્રકૃતિનો અબંધકાળ અંતરાંતર થકી લખીએ છીએ- પ્રત્યાખ્યાનીય ૪, અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪, મનુષ્યત્રિક ૩, ઔદારિકદ્વિક ૨, અને વજ્રકપલનારાય સંઘયણ ૧, એ ઔદ પ્રકૃતિ દેશોન પૂર્વકોડી લગે સંયત ન બાંધે અને શેષ ૬૫ પ્રકૃતિનો અંતર્મુહૂર્ત ઉત્કૃષ્ટો અબંધકાળ હોય. ॥૫૭॥

અબંધકાળ પૂરવાનાં સ્થાન અને સતત બંધકાળ.

^{૧૩૨} વિજયાઈસુ ^{૧૬૩} ગેવિજ્જે, ^{૧૮૫} તમાઈ દહિસય દુતીસ તેસટું ।

પળસીઈ સયયવંધો, પલ્લતિગં સુરવિઝ્ઞિવિદુગે ॥૫૮॥

વિજયાઈસુ=વિજયાદિકને વિષે
(ગયેલ જીવની)

ગેવિજ્જે=ઐવેયકને વિષે

તમાઈ=તમઃપ્રભા નારકીમાં

દહિસયદુતીસ=એકસો બત્રીસ
સાગરોપમ

પળસીઈ=એકસો પંચાશી સા-
ગરોપમ

સયયવંધો=સતત-નિરંતર બંધ

પલ્લતિગં=ત્રણ પદ્યોપમ

સુરવિઝ્ઞિવિદુગે=સુરદ્વિક અને
વૈકિયદ્વિકને વિષે

તેસટું=એકસો ત્રેસઠ સાગરોપમ

અર્થ:—વિજયાદિકને વિષે, ઐવેયક અને વિજયાદિકને વિષે તેમજ તમઃપ્રભા ઐવેયક અને વિજયાદિકને વિષે ગયેલ જીવની ઉત્કૃષ્ટ અબંધ સ્થિતિ અતુકસે એકસો બત્રીસ, એકસોત્રેસઠ અને એકસો પંચાશી સાગરોપમ નરલવોએ યુક્ત હોય. સુરદ્વિક અને વૈકિયદ્વિકનો ત્રણ પદ્યોપમ નિરંતર બંધ હોય. ॥૫૮॥

વિવેચન:—એ પૂર્વોક્ત કાળ તે કયાં પૂરો થાય તે કહે છે. વિજયાદિકે ૧ વાર અને અચ્યુતે ૩ વાર એવ ૧૩૨ સાગરોપમ. ઐવેયકે ૧ વાર, પછી વિજયાદિકે ૨ વાર અને અચ્યુતે ૩ વાર એવ ૧૬૩ સાગરોપમ થાય. તમઃપ્રભાએ ૧ વાર, નવમે ઐવેયકે ૧ વાર, પછી વિજયાદિકે ૨ વાર અને અચ્યુતે ૩ વાર એવ

૧૮૫ સાગરોપમ થાય. વચ્ચે મનુષ્યના જેટલા ભવ થાય તેટલો કાળ અધિક જાણવો. એ પ્રકારે ૨૫, ૮ અને ૭ પ્રકૃતિનો અનુક્રમે અખંધકાળ હોય.

હવે અધ્રુવખંધી ૭૩ પ્રકૃતિનો નિરંતર વંધ કહે છે. = સુર-દ્વિક ૨ અને વૈકિયદ્વિક ૪, એ ચાર પ્રકૃતિ ત્રણ પદ્યોપમ લગે ઉત્કૃષ્ટપણે નિરંતર ખંધાય, યુગલીયાં બાંધે માટે. ॥૫૮॥

નિરંતર ખંધ.

સમયાદસંસ્વકાલં, તિરિદુગનીણસુ આઝ અંતમુહૂ. ૧ ૪

ઝરલિ અસંસ્વપરદ્વા, સાયઠિઈ પુઞ્વકોઢૂળા ॥ ૫૯ ॥

સમયાદસંસ્વકાલં=સમયથી માંડીને અસંખ્યાત કાળ પર્યંત

ઝરલિ=ઔદારિક શરીરનો

અસંસ્વપરદ્વા=અસંખ્યાત પુદ્ગલ

પરાવર્ત

સાયઠિઈ=સાતાવેદનીયનો સતત

ખંધ

પુઞ્વકોઢૂળા=પૂર્વકોડી વર્ષથી

ન્યૂન

અર્થ:—તિર્યચ્ચદ્વિક અને નીચગોત્રનો સમયથી માંડીને અસંખ્યાત કાળ પર્યંત નિરંતર ખંધ હોય. આયુષ્ય કર્મનો અંતર્મુહૂર્ત, ઔદારિક શરીરનો અસંખ્યાત પુદ્ગલપરાવર્ત અને સાતાવેદનીયનો કંઈક ન્યૂન પૂર્વ કોડી નિરંતર ખંધ હોય ॥૫૮॥

વિવેચન:—જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ અસંખ્યાતો કાળ, તિર્યચ્ચદ્વિક અને નીચગોત્રનો સતતખંધ છે, એ ત્રણે પ્રકૃતિ તેડિ બાઉમાંહે તથા સાતસી નરકે નિરંતર ખંધાય માટે. ચારે આઉખાં અંતર્મુહૂર્ત લગેજ નિરંતર ખંધાય, કેમકે આઉખાનો ખંધકાળ એટલોજ છે. ઔદારિક શરીર અસંખ્યાત પુદ્ગલ પરાવર્ત લગે એકેન્દ્રિયને વિષે નિરંતર ખંધાય. સાતાવેદનીય નવ વર્સે ઊણી પૂર્વકોડિ લગે સંયતને અપ્રમત્ત ગુણઠાણથી સયોગિ કેવળી ગુણઠાણ લગે નિરંતર ખંધાય ॥૫૮॥

જલહિસયં ^{૧૮૫} પળસીઅં, ^૧ પરચુસ્સાસે ^૧ પર્ણિદિ ^૧ તસચ્ચડગે ^૪ ।

^{૧૩૨} વત્તીસં ^૧ સુહવિહગઙ્ગ, ^૧ પુમ્મસુમગતિયુચ્ચચડરંસે ^{૩ ૧ ૧} ॥૬૦॥

જલહિસયં પળસીયં=એકસો

પંચાશી સાગરોપમ

પરચુસ્સાસે=પરાઘાત નામ અને

ઉદ્યાસ નામકર્મને વિષે

પર્ણિદિતસચ્ચડગે=પંચેન્દ્રિયજાતિ

અને ત્રસ ચતુષ્કને વિષે.

વત્તીસં=એકસો અત્રીસ સાગ-
રોપમ

સુહવિહગઙ્ગપુમ્મ=શુભવિહાયોગતિ,
પુરૂષ વેદ.

સુમગતિગ=સુભગત્રિકે

ઉચ્ચ=ઉચ્ચગોત્ર

ચડરંસે=સમચતુરસ સંસ્થાનને
વિષે

અર્થ:—પરાઘાત નામ તથા ઉદ્યાસ નામકર્મને વિષે અને પંચેન્દ્રિય જાતિ તથા ત્રસ ચતુષ્કને વિષે એકસો પંચાશી સાગરોપમ નિરંતર અધ્ય હોય. શુભવિહાયોગતિ, પુરૂષવેદ, સૌભાગ્ય, સુસ્વર, આદેય, ઉચ્ચગોત્ર, સમચતુરસ સંસ્થાનને વિષે એકસો અત્રીસ સાગરોપમ સતતઅધની સ્થિતિ હોય ॥૬૦॥

વિવેચન:—પરાઘાત ૧, ઉદ્યાસ ૨, પંચેન્દ્રિય જાતિ ૩ અને ત્રસચતુષ્ક ૭, એ સાત પ્રકૃતિ એકસો પંચાશી સાગરોપમ લગે નિરંતર અધ્યે, તમઃપ્રભાએ નવ ઐવેયકે એકેકવાર, અચ્યુતે ત્રણ વાર, અને વિજ્યાદિકે એ વાર મનુષ્ય ભવને આંતરે જાય ત્યારે ૧૮૫ સાગર થાય, ત્યાં લગે નિરંતર એ ૭ પ્રકૃતિ અધ્યે, તે ઉપરાંત ન અધ્યે. શુભ વિહાયોગતિ ૧, પુરૂષવેદ ૨, સુભગ ૩, સુસ્વર ૪, આદેય ૫, ઉચ્ચગોત્ર ૬ અને સમચતુરસ સંસ્થાન ૭, એ સાત પ્રકૃતિ એકસો અત્રીસ સાગરોપમ લગે નિરંતર અધ્યાય. મનુષ્યભવને આંતરે ત્રણ વાર અચ્યુતે અને એ વાર વિજ્યાદિકે જાય ત્યારે ૧૩૨ સાગર લગે એ ૭ પ્રકૃતિ નિરંતર અધ્યે, તે ઉપરાંત ન અધ્યે ॥૬૦॥

^૧ અસુખગઙ્ગા ^૪ જાહ ^૫ આગિહ, —સંઘયનાહારનિરયજો ^૨ અદુગં ^૨ ;

^૧ ધિરસુમજસથા ^૧ વરદસ, ^{૧૦} નપુઙ્ગી ^૧ દુજુ ^૪ અલમસાયં. ^૧ ॥૬૧॥

અસુખગદ્ગાદ્યાગિહસંઘયણ=અ-
શુભ વિહાયોગતિ, એકેન્દ્રિય
બેન્દ્રિય, તેન્દ્રિય, ચૈરિન્દ્રિ-
યની જાતિ, પહેલા શિવાયનાં
પાંચ સંસ્થાન અને પાંચ
સંઘયણ,

કદ્વિક, નરકદ્વિક અને ઉદ્યોતદ્વિક
થિરભુજસ=સ્થિર નામ, શુભ-
નામ, યશનામ,
ચાવરદસ=સ્થાવર દશક,
નપુસકવેદ, સ્ત્રી વેદ,
દુજ્જાઅલંબે યુગલ [અને]
અસાત્ય=અસાતા વેદનીય

આહારનિરયજોઽદુગં=આહાર-

અર્થ:—અશુભવિહાયોગતિ, અશુભજાતિ અશુભ સંસ્થાન
અશુભ સંઘયણ, આહારકદ્વિક, નરકદ્વિક, ઉદ્યોતદ્વિક, સ્થિર-
નામ, શુભનામ, યશનામ, સ્થાવર દશક, નપુસકવેદ, સ્ત્રી-
વેદ, બે યુગલ અને અસાતાવેદનીય ૥૬૧૥

વિવેચન:—અશુભ વિહાયોગતિ ૧; એકેન્દ્રિય અને વિક-
લેન્દ્રિય એ ચાર જાતિ ૫, પહેલું વર્ણને પાંચ સંસ્થાન ૧૦;
પહેલું વર્ણને પાંચ સંઘયણ ૧૫, આહારકદ્વિક ૧૭, નરકદ્વિક
૧૮, ઉદ્યોત અને આતપ એ ઉદ્યોતદ્વિક ૨૧, સ્થિરનામ ૨૨,
શુભનામ ૨૩, યશનામ ૨૪, સ્થાવર દશક ૩૪, નપુસકવેદ ૩૫,
સ્ત્રીવેદ ૩૬. હાસ્ય, રતિ, અરતિ, શોક એ બે યુગલ ૪૦ અને
અસાતાવેદનીય ૪૧ ૥૬૧૥

સમયાદંતમુહુર્ત, મણુદુગજિણવદ્દરરલુવંગેસુ ।

તિત્તીસયરા પરમો, અંતમુહુ લહ્વિ આઝજિણે ॥૬૨॥

સમયાદંતમુહુર્ત=સમયથી માં-
ડીને અંતમુહુર્ત પર્યાંત.
મણુદુગજિણ=મનુષ્યદ્વિક, જિન
નામ.

વદ્દરરલુવંગેસુ=વજ્રકપલના-
રાય સંઘયણ અને ઔદારિક
અંગાપાંગને વિષે.

તિત્તીસયરા=તેત્રીશ સાગરોપમ
પરમો=ઉત્કૃષ્ટ સતતબંધ.

અંતમુહુ=અંતમુહુર્ત.

લહ્વિ=જઘન્ય સતત બંધ વળી

આઝજિણે=આયુષ્યકર્મ અને
જિન નામકર્મને વિષે.

અર્થ:—એ પૂર્વોક્ત ૪૧ પ્રકૃતિનો સમયથી માંડીને અંત-
મુહુર્ત પર્યાંત નિરંતર બંધ હોય. મનુષ્યદ્વિક, જિન નામ,

વજ્રઋષભનારાય સંઘયણુ અને ઔદારિક અંગોપાંગ નામક-
ર્મને વિષે તેત્રીશ સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ સતત બંધ હોય. જઘન્ય
નિરંતર બંધ વળી ચાર આયુષ્ય અને જિન નામકર્મને વિષે
અંતર્મુહૂર્ત હોય. ॥૬૨॥

વિવેચન:— એ ૪૧ પ્રકૃતિનો જઘન્ય એક સમયથી માંડીને
ઉત્કૃષ્ટો અંતર્મુહૂર્ત લગે નિરંતર બંધ હોય, તે પછી અધ્રુવ-
બંધી છે તે માટે પરાવર્ત અવશ્ય થાય. અનુબદ્ધિક ૨, જિન-
નામ ૩, વજ્રઋષભનારાય સંઘયણુ ૪, અને ઔદારિક અંગોપાંગ
૫, એ પાંચ પ્રકૃતિનો તેત્રીશ સાગરોપમ લગે ઉત્કૃષ્ટો નિરંતર
બંધ રહે, જિનનામ બાંધીને અનુત્તર વિમાને જાય ત્યાં એટલો
કાળ એ પાંચ પ્રકૃતિ નિરંતર બાંધે. ચાર આયુ અને જિન-
નામ એ પાંચનો જઘન્યપણે અંતર્મુહૂર્ત બંધકાળ હોય, જે
લણી આયુબંધ તો અંતર્મુહૂર્તનોજ હોય, પણ સમયનો
ન હોય, અને જિનનામ તો બાંધતો થકો ઉપશમત્રેણિ ચઢે ત્યાં
જિનનામનો અબંધક થઈ પાછો પડે ત્યાં અંતર્મુહૂર્ત લગે
જિનનામ બાંધી વળી બીજાગર ઉપશમત્રેણિ કરતો અબંધક
થાય ત્યારે અંતર્મુહૂર્ત લગેજ જિનનામનો બંધ પામીએ પણ
એક સમય નહી. અને એ પાંચ પ્રકૃતિ યાળી શેષે સર્વ પ્રકૃતિ
જઘન્યથી એક સમયજ બાંધે, અધ્રુવબંધી છે માટે. ॥ ૬૨ ॥
॥ ઇતિ સ્થિતિચન્ધઃ સમાપ્તઃ ॥

એ પ્રકારે સ્થિતિબંધાધિકાર પૂર્ણ થયો.

અનુભાગબંધનું સ્વરૂપ.

તિવ્વો અસુહસુહાણં, સંકેસવિસોહિઓ વિવજ્જયઓ.

મંદરસો ગિરિમહિરય, — જલરેહાસરિસકસાણહિ ॥૬૩॥

તિવ્વો=તીવ્રરસ.

અસુહસુહાણં=અશુભ અને
શુભ પ્રકૃતિનો.

સંકેસવિસોહિઓ=સંકલેશ અને
વિશુદ્ધિ વડે.

વિવજ્જયઓ=વિપરીતપણા વડે

મંદરસો=મંદ રસ.

ગિરિમહિરયજલરેહા=પર્વત,
પૃથ્વી, રેતી અને ખાણીને
વિષે રેખા.

સરિસ=સમાન.

કસાણહિ=કષાયો વડે.

અર્થ—અશુભ અને શુભ પ્રકૃતિનો તીવ્રરસ અનુક્રમે સંકે-
લેશ અને વિશુદ્ધિ વડે બંધાય, મંદરસસ વિપરીતપણા વડે
બંધાય, પર્વાત, પૃથ્વી, રેતી અને પાણીને વિષે કરેલ રેખા
સમાન કપાયો વડે; ॥ ૬૩ ॥

વિવેચન:હવે અનુભાગબંધની વ્યાખ્યા કહે છે.—ત્યાં પ્રથમ
અનુભાગનું સ્વરૂપ કહે છે ઇહાં રાગાદિકને વશ થકો જીવ સિદ્ધને
અનંતમે ભાગે અને અભવ્યથી અનંતગુણા એટલા પરમાણુએ
નિષ્પન્ન કર્મસ્કંધનાં દલિયાં જૂદાં જૂદાં સમયે સમયે ગ્રહે છે.
તે દલિયાંને વિષે પરમાણુ દીઠ કપાયના વિશેષ થકી સર્વ જીવ
થકી અનંતગુણા અનુભાગ [રસ] ના અવિભાગ પલિચ્છેદ કરે,
જે કેવળીની બુદ્ધિએ છેદે તો પણ અત્યંત સૂક્ષ્મ અનુભાગને!
અંશ અતિ સૂક્ષ્મપણા માટે અર્ધ ન થાય તે અવિભાગ પલિચ્છેદ
કહીયે. ત્યાં એકેકા કર્મસ્કંધને વિષે જે સર્વથી જઘન્ય રસાંશનો
પરમાણુ તે પણ કેવળીની બુદ્ધિએ છેદે તો સર્વ જીવ થકી
અનંતગુણા રસભાગ દીધે. તે થકી અનેરા પરમાણુને વિષે
એકેક રસના અવિભાગની વૃદ્ધિ, જ્યાં લગે સર્વોત્કૃષ્ટ રસનો
અંત્ય પરમાણુ ઉપરતી રશિના અનંતગુણા રસના અવિભાગ
પ્રત્યે દે, ત્યાં લગે કહેવું. ઇહાં જઘન્યરસવાળા પરમાણુને વિષે
અસત્કલ્પનાએ એકસો રસના અવિભાગ કલ્પીએ, તેનો જે
સમુદાય તે સમાન જાતિય માટે એક ધર્મણા કહીએ, તે પંછી
એકસો એક રસાંશ યુક્ત પરમાણુની બીજી વર્ગણા. એકસો બે
રસાંશયુક્ત પરમાણુની ત્રીજી વર્ગણા. એમ એકેક રસાંશની
વૃદ્ધિ ત્યાં સુધી કરવી કે જ્યાં લગે તે અભવ્ય થકી અનંતગુણા
થાય. એટલી વર્ગણાનો સમુદાય તે એક સ્પર્શક કહીએ. એ
સ્પર્શકની અસત્કલ્પનાએ સ્થાપના ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૨, ૧૦૩,
૧૦૪, ૧૦૫; તે પછી એકેક રસને અવિભાગે વધતા પરમાણુ.
ત્યાં લગે ન પામીએ કે જ્યાં લગે સર્વ જીવ થકી અનંતગુણા
રસને અવિભાગે વધતા થાય. તે પછી તે આગળ બીજું સ્પર્શક
મંડાય, તે સ્થાપના આ પ્રમાણે—૨૦૫, ૨૦૬, ૨૦૭, ૨૦૮, ૨૦૯,
૨૧૦; તે પછી વળી એક રસાવિભાગે વધતા પરમાણુ ત્યાં લગે
ન પામીએ કે જ્યાં લગે સર્વ જીવ થકી અનંતગુણા રસાવિભાગે

વધતા થાય, તે વાર પછી તે આગળ ત્રીજું સ્પર્શક મંડાય, તે સ્થાપના આ પ્રમાણે-૩૧૦, ૩૧૧, ૩૧૨, ૩૧૩, ૩૧૪, ૩૧૫; એ અનુક્રમે એ રીતે અનંતા સ્પર્શક થાય એનો જે રસ તે અનુભાગ કહીએ. એ શુભ અશુભ ભેદે બે પ્રકારે જાણવો. તે વળી તીવ્ર મંદ બે પ્રકારે છે, તેનો હેતુ કહે છે:-

અશુભ-૮૨ પાપપ્રકૃતિનો અને શુભ-૪૨ પુણ્યપ્રકૃતિનો જે તીવ્ર-આકરો-અહિઠાણિયો રસ બંધાય તે સંકલેશ અને વિશુદ્ધિ થકી બંધાય તે આ પ્રમાણે-૮૨ અશુભ પ્રકૃતિનો તીવ્ર રસ સંકલેશ થકી બંધાય અને ૪૨ શુભ પ્રકૃતિનો તીવ્ર રસ વિશુદ્ધિ થકી બંધાય અને એના વિપરીતપણા થકી મંદરસ-એકઠાણિયો બંધાય. તે આ પ્રમાણે-સંકલેશ થકી ૪૨ શુભ પ્રકૃતિનો મંદરસ બંધાય અને વિશુદ્ધિ થકી ૮૨ અશુભ પ્રકૃતિનો મંદ રસ બંધાય. સંકલેશ તે તીવ્ર કષાય અને વિશુદ્ધિ તે વિશુદ્ધપણું. એ તીવ્ર મંદરસ પર્વતની રાય [રેખા] ૧, પૃથ્વીની રાય ૨, રજ-રેતીની રાય ૩ અને પાણીની રાય ૪, સરખા કષાયે કરીને-॥ ૬૩ ॥

ચડઠાળાઈ અસુહો, સુહૃન્નહા વિગ્ધદેસઆવરણાં ।

પુનસંજલણિગદુતિચડ-ઠાળરસા સેસ દુગમાઈ ॥૬૪॥

ચડઠાળાઈ=ચતુઃસ્થાનાદિ—
ચાર ઠાણિયો વગેરે.

અસુહો=અશુભ પ્રકૃતિનો
સુહૃન્નહા=શુભ પ્રકૃતિનો વિપ-
રીતપણાએ.

વિગ્ધદેસઆવરણા=અંતરાય
અને દેશઘાતિ આવરણ
કરનારી સાત પ્રકૃતિ.

પુન સંજલણ=પુરૂષ વેદ અને
સંજવલન કષાયો.

ગદુતિચડઠાળરસા=એક ઠા-
ણિયા, બે ઠાણિયા, ત્રણ
ઠાણિયા અને ચાર ઠાણિયા

રસવડે [બંધાય]
સેસ=બાકીની પ્રકૃતિઓ
દુગમાઈ=બે ઠાણિયા વગેરે રસવડે.

અર્થ:-અશુભ પ્રકૃતિનો ચાર ઠાણિયો વગેરે રસ થાય. શુભ પ્રકૃતિનો વિપરીતપણે ચતુઃસ્થાનાદિ રસ થાય. પાંચ અંત-રાય, દેશઘાતિ આવરણ કરનારી સાત પ્રકૃતિ, પુરૂષ વેદ, અને

સંજવલન ૪ કષાયો [એ સત્તર પ્રકૃતિ] એક ઠાણિયા, બે ઠાણિયા, ત્રણ ઠાણિયા, અને ચાર ઠાણિયા રસવાળી છે—રસ યુક્ત બંધાય છે, બાકીની પ્રકૃતિઓ બે ઠાણિયા વગેરે ત્રણ પ્રકારના રસ યુક્ત બંધાય છે. ॥ ૬૪ ॥

વિવેચન:—અશુભ પ્રકૃતિનો ચતુઃસ્થાનાદિક રસ બંધાય, તે આ પ્રમાણે—ગિરિરેખા સમાન અનંતાનુબંધી કષાયે કરીને સર્વ અશુભપ્રકૃતિનો ચોઠાણિયો રસ બંધાય ૧; પૃથ્વીરેખા સમાન અપ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે કરીને ત્રિઠાણિયો બંધાય ૨; રજ રેખા સમાન પ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે કરીને બેઠાણિયો બંધાય ૩ અને જળરેખા સમાન સંજવલન કષાયે કરીને એક ઠાણિયો બંધાય ૪. શુભ પ્રકૃતિનો રસબંધ એથી અન્યથા કહેવો. તે આ પ્રમાણે જળ-રેખા અને રજરેખા સરખા સંજવલન અને પ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે શુભ પ્રકૃતિનો રસ ચોઠાણિયો બંધાય ૧. પૃથ્વીની રેખા સમાન અપ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે કરીને ત્રિઠાણિયો બંધાય ૨, ગિરિરેખા સમાન અનંતાનુબંધી કષાયે કરીને બેઠાણિયો રસ બંધાય ૩. એક ઠાણિયો રસ તો શુભપ્રકૃતિને નથી. હવે જે પ્રકૃતિનો જેટલો પ્રકારે રસ બંધાય તે કહે છે,—અંતરાય ૫, દેશ આવરણ તે કેવળદ્વિક વર્ણને શેષ ચાર જ્ઞાનાવરણીય અને ત્રણ દર્શનાવરણીય મળી ૭, પુરૂષવેદ ૧ અને સંજવલન કષાય ૪, એવં ૧૭ પ્રકૃતિ એકઠાણિયે, બેઠાણિયે, ત્રિઠાણિયે અને ચાર-ઠાણિયે, એમ ચારે પ્રકારના રસયુક્ત-બંધાય. ત્યાં અનિવૃત્તિ-બાદર ગુણઠાણના સંખ્યાતા ભાગ ગયે થકે એ ૧૭ પ્રકૃતિનો એકઠાણિયો રસ બંધાય. શેષ ૧૦૩ પ્રકૃતિનો રસ બે ઠાણિયો, ત્રિઠાણિયો, ચતુઠાણિયો બંધાય પણ એકઠાણિયો ન બંધાય, જે ભણી અશુભનો એકઠાણિયો રસ તે અનિવૃત્તિબાદર ગુણ-ઠાણના સંખ્યાતા ભાગ પછી જ હોય અને ત્યાં તો એ સત્તર વર્ણને અનેરી અશુભ પ્રકૃતિનો બંધજ નથી, તે માટે શેષ ૬૫ અશુભ પ્રકૃતિનો એકઠાણિયો રસ ન બંધાય અને જે કેવળ જ્ઞાનાવરણીય ૧, અને કેવલદર્શનાવરણીય ૨, એ બે ત્યાં અશુભ બંધાય છે, પણ તે તો સર્વઘાતી છે માટે ત્યાં બેઠાણીઓ જ રસ બંધાય પણ એકઠાણિયો ન બંધાય. અને શુભ પ્રકૃતિને તો એકઠાણિયો રસ જ ન હોય જે માટે સંકલેશ-

સ્થાનકે અને વિશુદ્ધિસ્થાનકે એ બે અસંખ્યાત લોકાકાશ પ્રદેશ તુલ્ય જ છે, તો પણ વિશુદ્ધિસ્થાનકે કાંઈક આધિકાં છે, કેમકે ઉપશામક જેટલે વિશુદ્ધિસ્થાનકે ચઢે છે તે પડતો પણ તેટલે સંકલેશસ્થાનકે પાછો ઉતરે છે, એટલે તે તુલ્ય છે. અને ક્ષપક જે વિશુદ્ધાધ્યવસાયસ્થાનકે ચઢે છે તેથી પાછો ઉતરતો નથી તે માટે એટલાં વિશુદ્ધિસ્થાનકે અધિકાં છે, તે માટે અતિ વિશુદ્ધિએ વર્તતો શુભ પ્રકૃતિનો ચઢેલાણિઓ રસ બાંધે અને અતિ સંકલેશે વર્તતાને તો શુભ પ્રકૃતિ બંધેજ ન આવે અને જે વૈક્રિયાદિક શુભ પ્રકૃતિ નરક ચોગ્ય બાંધે તે સર્વ સંકલિષ્ટ પણે [જઘન્યથી] પણ બેઠાણિયે રસેજ બાંધે; શુભનો સ્વભાવ જ એવો છે અને જે મધ્યમ અધ્યવસાય સ્થાનકે શુભ બંધાય તે પણ બેઠાણિયા લગે જ બંધાય તેથી શુભ પ્રકૃતિનો એક-ઠાણિયા રસનો બંધ જ ન હોય. ॥ ૬૪ ॥

નિવુચ્છુરસો સહજો, દુતિવડમાગકઢિહકમાગંતો ।
 ઇગઠાળાઈ અસુહો, અસુહાળ સુહો સુહાળં તુ ॥૬૫॥

નિવુચ્છુરસો=લી'બડાનો રસ
 અને શેરડીનો રસ.
 સહજો=સ્વાભાવિક-એકઠાણિયો
 રસ,
 દુતિવડમાગકઢિ=બે, ત્રણ
 અને ચાર ભાગે ઉકાળેલો
 હકમાગંતો=એક ભાગ બાકી
 રહે તે

ઇગઠાળાઈ=એક ઠાણિયો વગેરે.
 અસુહો=અશુભ રસ
 અસુહાળ=અશુભ પ્રકૃતિનો.
 સુહો=શુભ રસ.
 સુહાળં=શુભ પ્રકૃતિનો
 તુ=તો.

અર્થ:—લી'બડા અને શેરડીનો સ્વાભાવિક રસ તથા તે બે ત્રણ અને ચાર ભાગે ઉકાળેલો એક ભાગ રહે તે અશુભ પ્રકૃતિનો એક-ઠાણિયો વગેરે અશુભ રસ અને શુભ પ્રકૃતિનો શુભ રસ જાણવો. ॥ ૬૫ ॥

વિવેચન-હવે અશુભ પ્રકૃતિ અને શુભ પ્રકૃતિનો એક ઠાણી-
યાદિક રસ ઉપર દ્રષ્ટાંત કહે છે, જેમ-નિંખ [સીંખડા]નો રસ
અશુભ તથા ઈક્ષુ [શેલડી] નો રસ શુભ તે સહજનો હોય તે
ષકઠાણયો કહીએ. તે બે ભાગે કઠી-ઉકાળીને એક ભાગનો
રાખીએ તે વેઠાણયો રસ, ત્રણ ભાગ કઠી-ઉકાળીને એક ભાગ
રાખીએ તે ત્રિઠાણયો રસ, અને ચાર ભાગે કઠી એક ભાગનો
રાખીએ તે ચતુઠાણયો રસ કહીએ, એમ એકઠાણિયાદિક અશુભ
પ્રકૃતિનો અશુભ રસ હોય અને શુભ પ્રકૃતિનો શુભ રસ હોય;
૧૭ અશુભ પ્રકૃતિના એકઠાણિયા રસનાં સ્પર્ધક અસંખ્યાતાં
હોય, તે સ્પર્ધક ઉત્તરોત્તર અનંતગુણ^૧ રસવંત હોય એમ બે
ત્રણ, ચાર, ઠાણિયા રસના સ્પર્ધક પણ જાણવા, તથા એક
ઠાણિયા રસ થકી અનંતગુણ વીર્યવંત બે ઠાણિયો રસ હોય,
એમ બે ઠાણિયાથી ત્રિઠાણિયો, ત્રિઠાણિયાથી ચતુઠાણિયો રસ
પણ અનંતગુણ વીર્યવંત જાણવો. ૥૬૫

ઉત્કૃષ્ટ રસપાંથના સ્વામી.

તિવંમિગથાવરાયવ, સુરમિચ્છાવિગલસુહુમનિરયતિગં ।

તિરિમણુઆડ તિરિનરા, તિરિદુગછેવદ્ધુ સુરનિરયા ॥૬૬॥

તિવં=ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગ

ફગથાવરાયવ=એકેંદ્રિય જાતિ,
સ્થાવર નામ અને આત્મ
નામનો.

સુરમિચ્છા=મિથ્યાદ્રષ્ટિ દેવતા.

વિગલ સુહુમ નિરયતિગં=વિ-
કલેંદ્રિયત્રિક, સૂક્ષ્મત્રિક
અને નરકત્રિકનો

તિરિમણુઆડ=તિર્યંચાચુ અને
મનુષ્યાચુનો.

તિરિનરા=મિથ્યાત્વી તિર્યંચ
અને મનુષ્યો.

તિરિદુગ છેવદ્ધુ=તિર્યંચદ્વિક અને
છેવદ્ધા સંઘયણનો.

સુરનિરયા=દેવતા અથવા
નારકી.

૧ એકઠાણીયા સ્પર્ધક કરતા બેઠાણીયા સ્પર્ધકો અનંતગુણ રસ
વંત છે એમ અહિ સમજવું પણ ઉત્તરોત્તર સ્પર્ધક અનંતગુણ રસવાળા
છે એમ ન સમજવું કારણ કે જાણવું એક સ્પર્ધક પછીનું સ્પર્ધક
અનંત રસાણુએ અધિક હોય પણ અનંતગુણ રસાણુવાળું ન હોય

અર્થ:-એકેન્દ્રિય જાતિ, સ્થાવર નામ અને આત્મ નામ-કર્મનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ મિથ્યાદ્રષ્ટિ દેવતા કરે, વિકલેન્દ્રિયત્રિક, સૂક્ષ્મત્રિક, નરકત્રિક, તિર્યંચાચુ અને મનુષ્યાચુ [એ અગ્યાર પ્રકૃતિ] નો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ મિથ્યાત્વી તિર્યંચ અને મનુષ્યો કરે, તિર્યંચદ્વિક અને છેવટા સંઘયણનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ દેવતા અથવા નારડી કરે. ૥૬૬૥

ચિત્તેચ્ચન:-એકેન્દ્રિય જાતિ ૧, સ્થાવર નામ ૨, આત્મ નામ ૩, એ ત્રણ પ્રકૃતિ ધશાન લગેના મિથ્યાત્વી દેવતા તીવ્રરસે બાંધે. ઉપરના દેવો તો એ ૩ બાંધે જ નહીં અને ધશાન લગેના દેવતા પણ અતિ સંકિલ્પ થકા એકેન્દ્રિય સ્થાવરપણું તીવ્રરસે બાંધે અને આત્મ તો તદ્યોગ્ય વિશુદ્ધ થકા બાંધે. નારડી તો એકેન્દ્રિયપણું બાંધેજ નહીં. એકેન્દ્રિય વિકલેન્દ્રિય તો દેવતા જેવા સંકિલ્પ ન હોય તે માટે તીવ્રરસે ન બાંધે, મનુષ્ય તિર્યંચ તો જેટલે સંકલેશે વર્તતા દેવતા એકેન્દ્રિય સ્થાવરપણું તીવ્રરસે બાંધી શકે તેટલે સંકલેશે વર્તતા હોય તો નરકગતિ યોગ્ય બાંધે, અને દેવતા તો ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશે પણ ભવસ્વભાવે એકેન્દ્રિય યોગ્યજ બાંધે તે માટે તે કહ્યા. વિકલત્રિક ૩, સૂક્ષ્મત્રિક ૬, નરકત્રિક ૯, તિર્યંચાચુ: ૧૦, મનુષ્યાચુ: ૧૧; એ અગ્યાર પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ રસ મિથ્યાત્વી તિર્યંચ તથા મનુષ્ય બાંધે, દેવતા-નારડી તો ભવ પ્રત્યયેજ એમાંની નવ પ્રકૃતિ ન બાંધે અને ઉત્કૃષ્ટ રસનું તિર્યંચ-મનુષ્યાચુ: જે યુગલિયાનું તે પણ દેવતા નારડી ન બાંધે, મનુષ્ય તિર્યંચ પણ તદ્યોગ્ય સંકિલ્પ થકા નવ પ્રકૃતિ ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે, અને તદ્યોગ્ય વિશુદ્ધ થકા ઉત્કૃષ્ટ રસે યુગલિક તિર્યંચ કે મનુષ્યનું આઉણું બાંધે.^૧ તિર્યંચદ્વિક ૨, છેવટું સંઘયણ ૩, એ ત્રણ પ્રકૃતિ સનતકુમારથી સહસ્રાર લગેના દેવતા અને નારડી અતિસંકિલ્પ થકા ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે, ધશાન લગેના તો અતિ સંકિલ્પ એકેન્દ્રિય યોગ્ય.

૧ તિર્યંગિકનો ભવનપતિથી માંડી સહસ્રાર સુધીના અને છેવટા સંઘયણનો સનતકુમારથી માંડી સહસ્રાર સુધીના દેવો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ કરે છે, જુઓ ટીકા ગા. ૬૬ મીની, અને એજ યુક્ત સંભવે છે.

ખાંધે અને તિયંચ મનુષ્ય તે એવે સંકલેશે વર્તીતા નરક
ચોચ જ ખાંધે તે માટે તે ગણ્યા નહીં. ॥ ૬૬ ॥

વિડવિસુરાહારગદુગં, સુખગદ્વન્નચડતેઅજિણસાયં ।

સમચડપરઘાતસદસ, પર્ણિદિસાસુચ્ચ સ્વગા ડા ॥ ૬૭ ॥

વિડવિસુરાહારગદુગં=વૈકિય-
દ્વિક, સુરદ્વિક, અને આહાર-
રકદ્વિકને,

સુખગદ્વન્નચડતેય=શુભ વિ-
હાચોગતિ, વર્ણચતુષ્ક, તૈજ-
સચતુષ્ક,

જિણસાયં=જિનનામ કર્મ અને
સાતાવેદનીયને;

સમચપરઘાતસદસ=સમચ.

તુરસ સંસ્થાન, પરાઘાત નામ,
ત્રસ દશક,

પર્ણિદિસાસુચ્ચ=પંચેન્દ્રિય જાતિ.
ઉચ્છ્રાસ નામકર્મ અને
ઉચ્ચૈર્ગોત્રને.

સ્વગા ડ=ક્ષપક [સૂક્ષ્મસંપરાય
અને અપૂર્વકરણ ગુણ-
સ્થાનવાળા.]

અર્થ:—વૈકિયાદ્વિક, સુરદ્વિક, આહારકદ્વિક, શુભવિહાચોગતિ,
વર્ણચતુષ્ક, તૈજસ ચતુષ્ક, જિનનામ, સાતાવેદનીય, સમચતુ-
રસ સંસ્થાન, પરાઘાત નામ, ત્રસદશક, પંચેન્દ્રિય જાતિ,
ઉચ્છ્રાસનામકર્મ અને ઉચ્ચ ગોત્ર [એ ૩૨ પ્રકૃતિ] નો ઉત્કૃષ્ટ
રસબંધ [યથાસંભવ] સૂક્ષ્મસંપરાય અને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થા-
નવાળા ક્ષપક કરે. ॥ ૬૭ ॥

વિવેચન:—વૈકિયદ્વિક ૨, દેવદ્વિક ૪, આહારકદ્વિક ૬,
શુભવિહાચોગતિ ૭, વર્ણ ચતુષ્ક ૧૧, તૈજસ-કાર્મણ-અગુરુલધુ
અને નિર્માણ એ તૈજસ ચતુષ્ક ૧૫, જિનનામ ૧૬, સાતા
વેદનીય ૧૭, સમચતુરસ સંસ્થાન ૧૮, પરાઘાત નામ ૧૯,
ત્રસદશક ૨૯, પંચેન્દ્રિય જાતિ ૩૦, ઉચ્છ્રાસનામ ૩૧ અને ઉચ્ચૈ-
ર્ગોત્ર ૩૨, એ ૩૨ પ્રકૃતિ ક્ષપક શ્રેણિવાળા ઉત્કૃષ્ટ રસે ખાંધે.
ત્યાં યશ ૧, ઉચ્ચગોત્ર ૨, અને સાતા ૩, એ ત્રણ સૂક્ષ્મસંપ-
રાય ચરિત્રસમયવર્તી ઉત્કૃષ્ટ રસે ખાંધે, તે સર્વથી અનંતગુણ

વિશુદ્ધ હોય તે માટે. શેષ ૨૯ પ્રકૃતિ અપૂર્વકરણે દેવયોગ્ય બંધને ઉચ્છેદ સમયે વર્તીતો તીવ્ર રસે બાંધે, અતિ વિશુદ્ધ છે માટે. ॥૬૭॥

તમતમગા^૧ ઉજ્જોઝં, સમ્મસુરા^૨ મણુઅરલદુગવઙ્ગરં^૨ ।

અપમત્તો^૧ અમરાત્તં, ચઙગઈ મિચ્છા^{૬૮} ડ સેસાણં ॥૬૮॥

તમતમગા=તમસ્તમપ્રભા નર-
કના જીવો.

ઉજ્જોઝં=ઉદ્યોત નામકર્મને
સમ્મસુરા=સમ્યગ્દ્રષ્ટિ દેવતા
મણુઅરલદુગવઙ્ગરં=મનુષ્યદ્વિકે,
ઔદારિકદ્વિકે અને વજ્રક્ષપલ
નારાય સંઘયણને.

અપમત્તો=અપ્રમત્ત યતિ.

અમરાત્તં=દેવાયુને.

ચઙગઈ મિચ્છા=ચારે ગતિના
મિથ્યાદ્રષ્ટિ જીવો.

ડ=ઉત્કટ કષાયવાળા

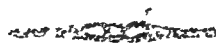
સેસાણં=ખાડીની [૬૮] પ્રકૃ-
તિને

અર્થ:—તમસ્તમપ્રભા નરકના જીવો ઉદ્યોત નામકર્મને-
ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે. સમ્યગ્દ્રષ્ટિ દેવતા મનુષ્યદ્વિકે, ઔદારિકદ્વિકે-
અને વજ્રક્ષપલનારાય સંઘયણને ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે. અપ્રમત્ત
યતિ દેવાયુને અને ઉત્કૃષ્ટ કષાયવાળા મિથ્યાદ્રષ્ટિ જીવો ખાડીની
[૬૮ પ્રકૃતિ] નો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ કરે. ॥૬૮॥

ત્રિવેચન:—તમસ્તમપ્રભા પૃથ્વીના નારકજીવો ઉદ્યોતનામ-
ઉત્કૃષ્ટરસે બાંધે, સમ્યક્ત્વ ખામતાં મિથ્યાત્વની ચરિમ સ્થિતિ
વેદવાને સમયે તદ્યોગ્ય વિશુદ્ધિપણું છે માટે. મનુષ્યદ્વિકે ૨,
ઔદારિકદ્વિકે ૨, વજ્રક્ષપલનારાય સંઘયણ ૧; એ પાંચ પ્રકૃતિ
વિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વ દેવતા ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે. નારકીને તો તેવી
ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ ન હોય અને મનુષ્ય તિર્યચ તો તેવી વિશુદ્ધિ-
વંત દેવ યોગ્ય બાંધે તે માટે તે નહીં. દેવતાનું આઉખુ-
ઉત્કૃષ્ટ રસનું અપ્રમત્ત યતિ બાંધે, તેવા વિશુદ્ધિવંત તેજ છે-
માટે, એ પ્રમાણે ૪૨ પુણ્યપ્રકૃતિ અને ૧૪ પાપપ્રકૃતિ કહી,

૧ એક અથવા બે સમય સુધી બાંધે.

૧ શેષ ૬૮ પાપપ્રકૃતિ રહી તે ચારે ગતિના મિથ્યાદષ્ટિ તીવ્ર
કપાયવંત થકા ઉત્કૃષ્ટ રસે ખાંધે. ૨૫ ૬૮ ॥

જઘન્ય રસખંધના સ્વામી.

^૩ ^૪ ^૧
થીળતિંગં અળમિચ્છં મંદરસં સંજમુસ્મુહો મિચ્છો ।

^૪ ^૪ ^૧ ^૧
વિઅ તિઅકસાય અવિરય, દેસ પમત્તો અરહસોણા ॥૬૯॥

થીળતિંગં=થીળદ્વિત્રિકને.

અળમિચ્છં=અનંતાનુખંધિકપાય

અને મિથ્યાત્વ મોહનીયને.

મંદરસં=જઘન્ય અનુભાગે ખાંધે

સંજમુસ્મુહો=સમ્યક્ત્વ ચારિત્રને

પ્રાપ્ત કરતો.

મિચ્છો=મિથ્યાત્વી.

વિયતિય કસાય=થીળ ત્રીળ
કપાયને.

અવિરયદેસ=અવિરત સમ્યક્
દષ્ટિ અને દેશવિરતિ.

પમત્તો=પ્રમત્ત યતિ.

અરહસોણ=અરતિ અને શોક
મોહનીયને વિષે

૧ શેષ ૬૮ પ્રકૃતિઓ નીચે પ્રમાણે-

૫ જાનાવરણ, ૯ દર્શનાવરણ, ૧ અશાતાવેદનીય, ૨૬ મોહનીય, ૪
મધ્યસઘયણ ચતુષ્ક, ૫ પ્રથમ સિવાય પાંચ સંસ્થાન, ૪ અશુભવર્ણ
ચતુષ્ક, ૧ અશુભખગતિ, ૧ ઉપવાત, ૬ અસ્થીરપદક, ૧ નીચગોત્ર અને
પાત્ર અંતરાય

૨ અહિં સામાન્યથી ૬૮ પાપપ્રકૃતિના તીવ્રરસખંધક ચારે ગતિના
તીવ્ર કપાયવંત મિથ્યાદષ્ટિ કહ્યા છે પણ એમા આટલું વિશેષ છે-હાસ્ય
રતિ, સ્ત્રીવેદ, પુવેદ, પહેલા અને છેલ્લાને છોડી બાકીનાં સંધયણો તથા
સંસ્થાનો સિવાયની બાકીની ૫૬ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ તીવ્રકપાયી
ચારે ગતિના મિથ્યાદષ્ટિ કરે અને બાર પ્રકૃતિઓનો તો તે પ્રકૃતિખંધને

અર્થ:—થીણદ્વિત્રિક, અનંતાનુખંધ કષાય અને મિથ્યાત્વ મોહનીયને સમ્યક્ત્વ [સહિત] ચારિત્ર પ્રાપ્ત કરતો મિથ્યાદષ્ટિ જઘન્ય રસે ખાંધે. દેશવિરતિ ચારિત્રની સન્નુખ થયેલો અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ બીજા કષાયને અને સર્વવિરતિ ચારિત્રની સન્નુખ વર્તતો દેશવિરતિ ત્રીજા કષાયને જઘન્યરસે ખાંધે, પ્રમત્ત યતિ, અરતિ અને શોક મોહનીયને જઘન્ય રસે ખાંધે. ॥ ૬૯ ॥

વિવેચન:—થીણદ્વિત્રિકે ૩, અનંતાનુખંધી ૪ અને મિથ્યાત્વ ૧, એ આઠ પ્રકૃતિ સમ્યક્ત્વ [સહિત] ચારિત્ર પામવાને સન્નુખ એવો મિથ્યાત્વી જીવ મંદ રસે ખાંધે, તદ્દોગ્ય વિશુદ્ધિવંત તે જ હોય તે માટે. બીજા અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કષાયને અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ પોતાના ગુણઠાણને અંત્ય સમયે દેશવિરતિ પામવાને સન્નુખ થકો મંદરસે ખાંધે, તથા ત્રીજા પ્રત્યાખ્યાનીય ચાર કષાયનો મંદરસ તે દેશવિરતિ પોતાના ગુણઠાણને અંત્ય સમયે વર્તતો સર્વવિરતિ પામવાને સન્નુખ થકો ખાંધે; તથા અરતિ, શોક, એ બે પ્રકૃતિનો મંદરસ પ્રમત્ત સાધુ અપ્રમત્તપણાની સન્નુખ થકો ખાંધે. ॥ ૬૯ ॥

અપમાદ^૨ હારગદુગં^૨, દુનિદ્વ^૪અસુવન્ન^૧હાસરદ્વ^૧કુચ્છા^૧ ।

મયસુવ^૧વાયમપુવ્વો^૧, અનિઅદ્વી^૧ પુરિસસંજલણે^૪ ॥ ૭૦ ॥

અપમાદ=અપ્રમત્ત યતિ.

હારગદુગં=આહારકોદ્ધકને.

દુનિદ્વઅસુવન્ન=એ નિદ્રા, અ-

પ્રશસ્તવર્ણઅતુષ્ક.

અપુવ્વો=અપૂર્વકરણ ગુણઠાણ-

વાળો ક્ષપક.

અનિઅદ્વી=અનિવૃત્તિઆદરસ-

પરાય ગુણરથાનવતી°

હાસ રદ્વ કુચ્છા=હાસ્ય, રતિ અને જુગુપ્સા.

મયં=ભયને

ઉવવાયં=ઉપધાત નામકર્મને ક્ષપક

પુરિસ સંજલણે=પુરુષવેદ અને સંજવલન કષાયને.

યોગ્ય સંકલેશે વર્તતા ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ કરે દષ્ટાંત તરીકે નપુંસક વેદના તીવ્ર રસખંધમા તીવ્ર સંકલેશે જોઈએ, તેના કરતા સ્ત્રીવેદના ઉત્કૃષ્ટ રસખંધમા ઓછો અને તે કરતાં પણ પુરુષવેદના ઉત્કૃષ્ટ રસખંધમા ઓછો સંકલેશે જોઈએ એમ સર્વત્ર સમજવું.

અર્થ:—અપ્રમત્તયતિ આહારકદ્વિકને મંદ રસે ખાંધે; બે નિદ્રા, અપ્રશસ્ત વર્ણ્યતુષ્ક, હાસ્ય, રતિ, જુગુપ્સા, ભય અને ઉપધાત નામકર્મ [એ ૧૧ પ્રકૃતિ] ને અપૂર્વકરણ ગુણુઠાણીવાળો ક્ષપક જઘન્ય રસે ખાંધે, અનિવૃત્તિઆદરસંપરાય ગુણુસ્થાનવર્તિ ક્ષપક પુરુષવેદ અને સંજવલન કષાયોને જઘન્ય રસે ખાંધે. ॥ ૭૦ ॥

વિવેચન:—અપ્રમત્તાદિ મુનિ પ્રમત્તપણું પડિવજતો [પ્રાપ્ત કરતો થકો] તદ્યોગ્ય સંક્લિષ્ટ આહારકદ્વિક મંદ રસે ખાંધે, બે નિદ્રા ૨, અપ્રશસ્ત વર્ણ્યતુષ્ક ૧, હાસ્ય ૭, રતિ ૮, કુચ્છા ૯, ભય ૧૦, અને ઉપધાત ૧૧, એ અગ્યાર પ્રકૃતિ ક્ષપકશ્રેણિએ અપૂર્વકરણ ગુણુઠાણી પોતપોતાના બંધોરછેદને સમયે જઘન્ય રસે ખાંધે; એ પ્રકૃતિ અશુભ છે તેનો અતિવિશુદ્ધ જ મંદ રસ કરે, પુરુષવેદ ૧, સંજવલનના ૪ કષાય એવં પ પ્રકૃતિનો મંદ રસ તે ક્ષપક અનિવૃત્તિઆદર ગુણુઠાણી, પોતપોતાને બંધોરછેદ સમયે ખાંધે. ॥૭૦॥

વિગ્ધાવરણે સુદ્દમો, મણુતિરિયા સુદ્દમવિગલતિગઆડં

વેડવિવિલ્લક્ષમસરા, નિરયા ઉજ્જોઅરલદુગં ॥ ૭૧ ॥

વિગ્ધાવરણે=પાંચ અંતરાય

અને નવ આવરણને.

સુદ્દમો=સૂક્ષ્મસંપરાય વાળો.

મણુતિરિયા=મનુષ્ય અને

તિર્યંચો

સુદ્દમવિગલતિગઆડં=સૂક્ષ્મ-

ત્રિક, વિકલત્રિક અને

ચાર આયુષ્યને.

વિડવિવિલ્લક્ષકં=વૈકિંચ પટકને.

અમરાનિરયા=દેવતા તથા

નારકી.

ઉજ્જોઅરલદુગં=ઉદ્યોતનામ

અને ઔદારિકદ્વિકને.

અર્થ:—પાંચ અંતરાય અને નવ [જ્ઞાન-દર્શનનાં] આવરણોને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણુસ્થાનવાળો જઘન્ય રસે ખાંધે, મનુષ્ય અને તિર્યંચો સૂક્ષ્મત્રિક, વિકલત્રિક, ચાર આયુષ્ય અને વૈકિંચપટક [૧૬ પ્રકૃતિ] ને જઘન્ય રસે ખાંધે. દેવતા તથા નારકી-ઉદ્યોતનામ અને ઔદારિકદ્વિકને જઘન્ય રસે ખાંધે. ॥૭૧॥

વિવેચન:—પાંચ અંતરાય ૫, પાંચ જ્ઞાનાવરણ ૧૦, ચાર દર્શ-
નાવરણ ૧૪. એ ચઉદ પ્રકૃતિનો મંદ રસ સૂક્ષ્મ સંપરાયને
ચરિમ સમયે વર્તે છે. સૂક્ષ્મત્રિક ૩; વિકલત્રિક ૬; ચાર
આયુ ૧૦, અને દેવદ્વિક નરકદ્વિક વૈક્રિયદ્વિક એ વૈક્રિયષટ્ક ૧૬, એ
સોળ પ્રકૃતિનો જઘન્ય રસ મનુષ્ય તિર્યચ આંધે. દેવ નારકી એ
માંહેલી ૧૪ તે ભવપ્રત્યયેજ ન આંધે, નરાયુ તિર્યચાંયુ જઘન્ય
સ્થિતિઆંધે જઘન્ય રસનું હોય તે તે દેવ અને નારકી જઘન્ય
સ્થિતિવાળા માંહે ન ઉપજે માટે નજ આંધે. ઉદ્યોતનામ ૧,
ઔદારિકદ્વિક ૩, એ ત્રણ પ્રકૃતિ દેવતા નારકી ઉત્કૃષ્ટ સંકલે-
શવર્તી મંદ રસે આંધે, તે દેવતા સનતકુમારાદિથી સહસ્રારાંત
જાણવા, તિર્યચ મનુષ્ય તે એવા સંકલેશવર્તી નરક યોગ્ય
જ આંધે. ॥ ૭૧ ॥

તિરિદુગનિઅંતમતમા, જિણમવિરયનિરયવિણિગથાવરયં
આસુહમાયવ સમ્મો, વ સાયથિરસુમજસા સિઅરા ॥ ૭૨ ॥

તિરિદુગનિઅં=તિર્યચદ્વિક અને
નીચ ગોત્રને

તમતમા=તમસ્તમપ્રભા
નારકના જીવો

જિણં=જિન નામકર્મને.

અવિરય=અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ
મનુષ્ય.

નિરયવિણં=નારકી વિના બાકી-
ના ત્રણ ગતિવાળા જીવો.

ગથાવરયં=એકેદ્રિય જાતિ અને

સ્થાવર નામકર્મને.

આસુહમા=સૌધર્મ અને ઈશાન
દેવલોક સુધીના દેવતાઓ.

આયવ=આતપ નામકર્મને.

સમ્મો વ=સમ્યગ્દષ્ટિ અથવા મિ-
થ્યાદષ્ટિ.

સાયથિરસુમજસા=સાતાવેદની-
ય, સ્થિરનામ, શુભ નામ
અને યશ નામને,

સિઅરા=તેની પ્રતિપક્ષી સહિત

૧ માત્ર ઔદારિક અંગોપાંગ નામકર્મનેજ સનતકુમારાદિ દેવો
ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશે વર્તે છે જઘન્ય રસથી આંધે છે. બીજા એ પ્રકૃતિને તે
સામાન્યતઃ દેવો અને નારકો જઘન્ય રસથી આંધે એ વિશેષ જાણવું. જુઓ
કર્મત્રય ટીકા ગા. ૭૧.

અર્થ:—તિર્યગ્દિક અને નીચગોત્રને તમસ્તમા પ્રણા નારકીના જીવો જઘન્ય રસે બાંધે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય જિનનામને જઘન્ય રસે બાંધે. નારકી વિના બાકીના ત્રણ ગતિવાળા જીવો એકેન્દ્રિય જાતિ અને સ્થાવર નામકર્મને જઘન્ય રસે બાંધે, સૌધર્મ અને ધર્શાન દેવલોક સુધીના દેવતાઓ આતપ નામકર્મને જઘન્ય રસે બાંધે, સમ્યગ્દષ્ટિ અથવા મિથ્યાદષ્ટિ સાતા વેદનીય, સ્થિરનામ, શુભ નામ અને યશનામને તેની પ્રતિપક્ષી સહિત [આઠ પ્રકૃતિને] જઘન્ય રસે બાંધે. ૧૧૭૨૧

વિવેચન:—તિર્યગ્દિક ૨, નીચગોત્ર ૧, એ ત્રણ પ્રકૃતિ તમસ્તમા પૃથ્વીના નારકી સમ્યક્ત્વાભિમુખ થતા મિથ્યાત્વના ચરિત્ર મંદરસે બાંધે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય પૂર્વે નારકાયુ બાંધીને પછી જિનનામ બાંધતો મરતાં મિથ્યાત્વ સન્મુખ વેળાએ સર્વ સંકલિષ્ટ થકો જિનનામ મંદ રસે બાંધે; નારકી વર્ણ શેષ ત્રણ ગતિના જીવ પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામવંત થકો એકેન્દ્રિયજાતિ ૧, સ્થાવર નામ ૨, એ બે પ્રકૃતિ મંદ રસે બાંધે. સૌધર્મ ધર્શાન લગેના સર્વસંકલિષ્ટ આતપ નામ મંદ રસે બાંધે, સમ્યક્ત્વી સમ્યક્ત્વથી પડતો સાતા ૧, સ્થિર ૨, શુભ ૩, યશ ૪, એ ચાર પ્રકૃતિ મંદરસે બાંધે અને વાશબદ્ધી સમ્યક્ત્વ પામતો મિથ્યાત્વી ઇતર તે અસાતા ૧, અસ્થિર ૨, અશુભ ૩, અયશ ૪, એ ચાર પ્રકૃતિ મંદરસે બાંધે. ૧

૧ પ્રમત્તથી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાન સુધી પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામે અંતઃકોણકોણીયી પંદર કોણકોણી સાગરોપમ સુધીના સ્થિતિબંધના અધ્યવસાયે વર્તતા સાતા અસાતા અંતર્મુહર્ત અંતર્મુહર્ત પરાવર્તે મંદરસે બાંધે તે પછી ત્રીસ કોણકોણી સાગરોપમ સુધીના સ્થિતિબંધના અધ્યવસાયે માત્ર અસાતાજ બાંધે પણ ત્યાં મંદ રસ ન હોય સાતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૧૫ કોણકોણી સાગરોપમની અને અસાતાની ૩૦ કોણકોણી સાગરોપમની છે. પ્રમત્તથી આગળ વધતા દશમા ગુણસ્થાન સુધી કેવળ સાતાજ બાંધે, તે બાર મુહર્તના જઘન્ય સ્થિતિબંધના અધ્યવસાય સુધી બાંધે. ત્યાં પણ મંદરસ ન હોય. તેજ પ્રમાણે પ્રમત્તથી મિથ્યાત્વ સુધી દશ કોણકોણી

૪ ૪ ૪ ૨ ૨ ૧ ૧ ૧ ૧
તસવન્નતેઅચડમણુ—લગડુગપણિદિસાસપરધુચ્ચં ।

૬ ૬ ૧ ૩ ૩
સંઘયણાગિહનપુથી, સુમગિઅરતિમિચ્છવડગડઆ । ૭૩ ।

તસવન્નતેઅચડ=ત્રસ ચતુષ્ક, વ-
ણુચતુષ્ક અને તૈજસ ચતુષ્ક,
મણુલગડ દુગ=મનુષ્યદ્વિક, ખગ-
તિદ્વિક,
પણિદિ સાસ પરધુચ્ચં=પંચે-
ન્દ્રિય જાતિ, ઉચ્છ્વાસનામ, પરા-
ઘાત નામ અને ઉચ્ચગોત્રને

સંઘયણાગિહ=છ સંઘયણ, છ
સંસ્થાન,
નપુથી=નપુંસક વેદ, સ્ત્રીવેદ,
સુમગિઅરતિ=સુભગત્રિક, દુર્ભ-
ગત્રિકને
મિચ્છ=મિથ્યાદૃષ્ટિ
વડગડઆ=ચારે ગતિવાળા.

અર્થ:—ત્રસ ચતુષ્ક, વણુ ચતુષ્ક, તૈજસ ચતુષ્ક, મનુષ્ય-
દ્વિક, ખગતિદ્વિક, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ઉચ્છ્વાસ નામ, પરાઘાત
નામ, ઉચ્ચગોત્ર, છ સંઘયણ, છ સંસ્થાન, નપુંસક વેદ, સ્ત્રીવેદ,
સુભગત્રિક દુર્ભગત્રિક [૪૦ પ્રકૃતિ] ને ચારે ગતિવાળા મિથ્યા-
દૃષ્ટિ જીવો જઘન્ય રસે બાંધે. ॥ ૭૩ ॥

વિવેચન:—ત્રસ ૧, બાદર ૨, પર્યાપ્ત ૩, પ્રત્યેક ૪, એ
ત્રસચતુષ્ક ૪, વણુચતુષ્ક ૮, તૈજસ ૧, કામીણ ૨, અશુરુલધુ

સુધીના સ્થિતિબંધના અધ્યવસાય સુધી પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામે
સ્થિર અસ્થિર, શુભ અશુભ અને યશ અયશ અંતર્મુહર્ત અંતર્મુહર્ત
પરાવર્તે મદ રસે બાંધે તે પછી વીશ કોડાકોડી-સુધી સ્થિતિબંધના અધ્યવ-
સાયે કેવળ અસ્થિર, અશુભ અને અયશજ બાંધે પણ તે મદ રસે ન
બાંધે, આ છ પ્રકૃતિમાં ત્રણ શુભ-પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દશ કોડાકોડીની
અને ત્રણ અશુભ પ્રકૃતિની વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની છે. પ્રમતથી
આગળ એ છ માહેલી ત્રણ શુભ પ્રકૃતિજ બંધાય, એ બાબત સાતાના
બંધની પેઠે પૂર્વોક્ત રીતે વિચારી લેવી. [આનો અર્થ એ થાય છે કે
કેટલીક સપ્રતિપક્ષ પ્રકૃતિઓનો પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામે જ મદ રસ
બંધાય છે, પણ અવસ્થિત પરિણામે નહિ]—જુઓ આ ગાથાની કીકા.

૩, નિર્માણ ૪, એ તૈજસ ચતુષ્ક ૧૨, મતુષ્યદ્વિક ૧૪, વિહાયોગ-
તિદ્વિક ૧૬, પંચે દ્રિયજાતિ ૧૭, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૧૮, પરાધાત ૧૯,
ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૨૦, છ સંઘયણ ૨૬, છ સંસ્થાન ૩૨, નપુંસકવેદ
૩૩, સ્ત્રીવેદ ૩૪, સુભગ નામ-સુસ્વર નામ-આદેય નામ એ
સુભગત્રિક ૩૭, ધતર તે દુર્ભગ-દુઃસ્વર-અનાદેય એ દુર્ભગ-
ત્રિક ૪૦, એ ચાળીસ પ્રકૃતિનો મંદ રસ ચારે ગતિના મિથ્યાત્વી-
જીવ બાંધે. ત્યાં પણ પંચે દ્રિય જાતિ ૧, તૈજસ ૨, કાર્મણ ૩,
શુભવર્ણ ચતુષ્ક ૭, પરાધાત ૮, અગુરુલઘુ ૯, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૧૦,
ત્રસચતુષ્ક ૧૪ અને નિર્માણ ૧૫, એ ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશી મંદ રસે
બાંધે અને સ્ત્રીવેદ નપુંસકવેદનો મંદ રસ તદ્યોગ્ય વિશુદ્ધ હોય
તે બાંધે. શેષ ૨૩ પ્રકૃતિનો મંદ રસ મિથ્યાદૃષ્ટિ પણ પરાવર્ત-
માન મધ્યમ પરિણામી બાંધે. ૧ ॥ ૭૩ ॥

૪ ૪ ૧ ૪૩
ચત તેઅવન્ન વેઅણિઅ, નામણુક્કોલ સેસધુવબંધી ।
૪ ૧
ઘાઈણં અજહન્નો, ગોણ દુવિહો ઇમો ચતહા ॥૭૪॥

૧ મતુષ્યદ્વિકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પંદર કોડાકોડી સાગરોપમની અને
શુભ વિહાયોગતિ સુભગ, સુસ્વર, આદેય, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર, પ્રથમ સંઘયણ તથા
પ્રથમ સંસ્થાનની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ દશ કોડાકોડી સાગરોપમની છે, આ શુભ
પ્રકૃતિઓનો મદ રસ પોતપોતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિથી આરંભીને પ્રતિપક્ષી
પ્રકૃતિઓની સાથે તેઓની જઘન્ય સ્થિતિ અત કોડાકોડી સાગરોપમ
સુધીના સ્થિતિબંધના અધ્યવસાય સુધી પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામે
બંધાય, તે અંતર્મુહૂર્ત અતર્મુહૂર્ત પરાવર્તે બંધાય હુડક સંસ્થાન અને
સેવાર્ત સંઘયણની અનુક્રમે વામન સંસ્થાન તથા કીલિકા સંઘયણ સાથે
પોતપોતાની જઘન્ય સ્થિતિ સુધી પરાવૃત્તિ લાભે તેજ પ્રમાણે શેષ સંઘયણ
સંસ્થાનની સંભવતાં શેષ સંઘયણ અને સંસ્થાન સાથે પોતપોતાની
જઘન્ય સ્થિતિ સુધી પરાવૃત્તિ લાભે. એ સ્થિતિસ્થાનો વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ પરા-
વર્તમાન મધ્યમ પરિણામે મદ રસ બાંધે. અહીં ભાવના પોતાની મેજે
વિચારી લેવી. જુઓ આ ગાથાની ટીકા.

ચડતેઅવનન=તૈજસ ચતુષ્ક અને
શુભ વર્ણચતુષ્કનો.
વેયણિઅનામ=વેદનીય કર્મ
અને નામકર્મનો,
અણુકોસ=અનુત્કૃષ્ટ રસખંધ
સેસધુવંધી=ખાકીની [૪૩]
ધ્રુવખંધિ પ્રકૃતિનો
ઘાઈજં=ઘાતી પ્રકૃતિનો

અજહમ્નો=અજઘન્ય રસખંધ
ગોષ=ગોત્ર કર્મનો
દુવિહો=અનુત્કૃષ્ટ અને અજ.
વન્ય રસખંધ;
હમો=આ
ચડહા=ચાર પ્રકારે સાદિ,
અનાદિ, ધ્રુવ. અધ્રુવ

અર્થ.—તૈજસ ચતુષ્ક, શુભ વર્ણ ચતુષ્ક, વેદનીયકર્મ અને નામકર્મનો અનુત્કૃષ્ટ રસખંધ તથા ખાકીની [૪૩] ધ્રુવખંધિ પ્રકૃતિ અને [૪] ઘાતી પ્રકૃતિનો અજઘન્ય રસખંધ અને ગોત્ર કર્મનો [અનુત્કૃષ્ટ અને અજઘન્ય] ખંધે રસખંધ, એ ચાર પ્રકારે, [સાદિ ધ્રુવાદિ] છે. ॥ ૭૪ ॥

વિવેચન:—હવે અનુભાગખંધને સુગમ કરવા માટે મૂળ પ્રકૃતિને વિષે ભાંગા કહે છે.—તૈજસ ૧, કાર્મણ ૨, અગુરુતધુ ૩, નિર્માણ ૪ અને પ્રશસ્ત વર્ણ ચતુષ્ક ૮, એનો અનુત્કૃષ્ટ રસખંધ તે સાદિ ૧, અનાદિ ૨, ધ્રુવ ૩, અધ્રુવ ૪, એ ચારે ભેદે હોય. ચડહા પદ આગળ કહેશે તે ઇંહાં લેવું. તથા વેદનીય ૧, નામકર્મ ૨, એ બે મૂળ પ્રકૃતિનો અનુત્કૃષ્ટ ખંધ તે પણ ચારે ભેદે હોય. તથા તૈજસ ચતુષ્ક વર્ણને શેષ ૪૩ ધ્રુવખંધિ પ્રકૃતિનો અજઘન્ય રસખંધ તે પણ ચાર ભેદે હોય. ઘાતી તે જ્ઞાનાવરણ ૧, દર્શનાવરણ ૨, મોહનીય ૩, અંતરાય ૪; એ ચાર મૂળ પ્રકૃતિનો અજઘન્ય રસખંધ તે ચાર ભેદે હોય. અને ગોત્ર કર્મનો અનુત્કૃષ્ટ અને અજઘન્ય એ બે પ્રકારનો રસખંધ તે ચારે ભેદે હોય. ॥ ૭૪ ॥

સેસંમિ દુહા આણુભાગખંધો સમત્તો
વર્ગાણુનું સ્વરૂપ

ઇગ દુગણુગાઇ જા અમવળંતગુણિઆણૂ.

સ્વંધા ઉરલોચિઅવગ્ગણા ઉ તહ અગહર્ણંતરિયા ॥ ૭૫ ॥

સેસંમિ=ખાકીના ત્રણ પ્રકારના રસખંધને વિષે.

દુહા=એ પ્રકારે-સાદિ, અધ્રુવ
ફગ દુગણુગાદ=એકાણુકે, દ્વય-
ણુકથી માંડીને

જા=યાવત.

અભવણંતગુણિયાણૂ=અલવ્યથી
અનંતગુણ પરમાણુવાળા

સંધા=સ્કંધો.

ઝરલોચિયવગ્ગણા=ઓઠા-

રિકને લાયક વર્ગણા

[થાય છે.]

તહ=તથા

અગહણંતરિઆ=અહણુયોગ્ય

વર્ગણાની વચ્ચે અગહણુ-

યોગ્ય વર્ગણા.

અર્થ:--ખાકીની પ્રકૃતિ અને ખાકીના ત્રણ પ્રકારના રસ-
ખંધોને વિષે એ પ્રકારે [સાદિ-અધ્રુવ] ખંધ હોય. એકાણુકે દ્વય-
ણુકથી માંડીને યાવત અલવ્ય જીવો કરતાં અનંતગુણા પરમા-
ણુવાળા સ્કંધોની ઓઠારિકને ગ્રહણુ યોગ્ય વર્ગણા થાય છે,
તેમજ એકેક પરમાણુની વૃદ્ધિએ ગ્રહણુ યોગ્ય વર્ગણાના અંતરે
અગ્રહણુ યોગ્ય વર્ગણા હોય. ॥ ૭૪ ॥

વિવેચન:--શેષ અનુક્ત સર્વ પ્રકારનો રસખંધ તે સાદિ ૧,
અધ્રુવ ૨, એ એ ભેદે હોય. હવે એ સર્વ ભાંગા જાણવાનો
ભાવાર્થ લખીએ છીએ; પ્રથમ તૈજસ ૧, કાર્મણુ ૨; અગુરુલધુ ૩,
નિર્માણુ અને પ્રશસ્ત વર્ણાદિક ચતુષ્કે ૮; એ આઠ પ્રકૃતિનો
અનુત્કૃષ્ટ રસખંધ ચારે ભેદે હોય; તે આ પ્રમાણે-એ ૮ નો ઉત્કૃષ્ટ
રસખંધ તે ક્ષપક અપૂર્વકરણુવાળો દેવગતિ યોગ્ય ૩૦ પ્રકૃતિના
ખંધને ઉચ્છેદ સમયે કરે; શુભ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ તે
અતિ વિશુદ્ધ કરે; તથોગ્ય અતિ વિશુદ્ધતા ત્યાં જ હોય તે
માટે. તે ૮ પ્રકૃતિનો ઉપશમ શ્રેણીએ અનુત્કૃષ્ટ રસખંધ પામીયે
ક્ષપક થકી ઉપશામક શુભ પ્રકૃતિનો રસખંધ ઓછો કરે તે માટે.
તે ઉપશાંતમોહે સર્વથા અખંધક થઇને પડતો વળી અનુત્કૃષ્ટ
રસ ખાંધે ત્યારે તે સાદિ ૧ તે ઉપશાંતયણુ પૂર્વે નથી પામ્યા
તેને અનાદિ ૨, અલવ્યને ધ્રુવ ૩; અલવ્યને અધ્રુવ ૪. સેસંમિ દુહા
એ પદ સઘળે જોડવું. તે માટે એ ૮ પ્રકૃતિના શેષ ઉત્કૃષ્ટ ૧,
જઘન્ય ૨ અને અજઘન્ય ૩; એ ત્રણ રસખંધને વિષે સાદિ ૧,

અધુવ ૨, એ બે ભેદ હોય, તે આ પ્રમાણે—એ ૮ નો ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ ક્ષપકને અપૂર્વકરણે હોય, તે પ્રથમ જ બાંધવા માંડયો તે માટે સાદિ ૧, તે એક [બે] સમય જ હોય આગળ ન જ હોય તે માટે અધુવ ૨. તથા એ ૮ નો જવન્ય રસ સર્વોત્કૃષ્ટ સંકલેશ-વર્તી મિથ્યાત્વી પર્યાપ્તો સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય બાંધે; શુભ પ્રકૃતિ માટે; તે એક સમય કે બે સમય લગે બાંધે તે વાર પછી વળી કાળાંતરે સર્વોત્કૃષ્ટ સંકલેશ પાસીને જવન્ય બાંધે; એમ જવન્ય અજવન્યને વિષે ફરતા જીવને સાદિ અને અધુવપણું હોય તથા વેદનીય અને નાયકર્મનો અનુત્કૃષ્ટ રસખંધ ચારે ભેદે હોય; તે આ પ્રમાણે—તે બેને અંતર્ગત સાતા અને યશ એ બે પ્રકૃતિ આશ્રયીને ક્ષપક સૂક્ષ્મસંપરાયને અંત્ય સમયે ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ પામીએ; ઉપશામક શુભપ્રકૃતિનો તેથી ઓછા રસ બાંધે તે તે માટે તેને અનુત્કૃષ્ટ રસખંધ હોય; તે ઉપશાંતમોહાવસ્થાએ સર્વથા અખંધક થઇને પડતો વળી બાંધે ત્યારે સાદિ ૧, પૂર્વે તે ઉપશાંતપણું જેઓ પામ્યા નથી તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધુવ પૂર્વ-વત્ ૪, અને શેષ ઉત્કૃષ્ટ, જવન્ય અને અજવન્ય રસખંધને વિષે સાદિ, અધુવ એ બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે—વેદનીય કર્મ અને નાયકર્મનો ઉત્કૃષ્ટ રસ ક્ષપક સૂક્ષ્મસંપરાયે બાંધે, તે પ્રથમ બાંધવા માંડે ત્યારે સાદિ, આગળ નહીં બાંધે તે માટે અધુવ; એનો જવન્ય રસ તો સમ્યક્ત્વી અથવા મિથ્યાત્વી મધ્યમ પરિણામવંત બાંધે, સર્વાવિશુદ્ધ તો શુભ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ રસ બાંધે અને સર્વસંકલિષ્ટ તો અશુભ-અસાતા અચશનો ઉત્કૃષ્ટ રસ બાંધે તે માટે ઈહાં મધ્યમ પરિણામી કહ્યો. એ જવન્ય તે અજવન્યથી ઉતરીને બાંધે તે માટે સાદિ, તે જવન્યથી ૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટો ૪ સમય લગે બાંધે; પછી અજવન્ય બાંધે તે માટે અધુવ, અજવન્યપણું જવન્ય સાથે પરિવર્તતાં હોય, માટે સાદિ અને અધુવપણું હોય. તથા તૈજસ્યતુલક વર્ણને શેષ ૪૩ ધ્રુવ-બાંધીનો અજવન્ય રસખંધ ચાર [૪] ભેદે હોય. તે આ પ્રમાણે- જ્ઞાનાવરણીય ૫ દર્શનાવરણીય ૪ અને અંતરાય ૫, એ ૧૪ પ્રકૃતિનો ક્ષપક સૂક્ષ્મસંપરાયને ચરમ સમયે અશુભ માટે જવન્ય રસ બાંધાય, તેથી અન્ય સર્વ અને ઉપશામશ્રેણિએ પણ અજવન્ય બાંધે હોય; તે ઉપશાંતમોહાવસ્થાએ સર્વથા અખંધક થઇને

પડતો વળી બાંધે તે સાદિ ૧, ઉપશમશ્રેણિ જેઓ પામ્યા નથી તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વવત ૪. સંજવલન ૪ કષાય ક્ષપક અનિવૃત્તિઆદરે પોતપોતાના બંધોચ્છેદને સમયે જઘન્ય રસે બંધાય. તેથી અન્યને ઉપશમશ્રેણિએ અજઘન્ય બંધ હોય. તે ઉપશાન્તમોહે સર્વથા અબંધક થઇને પડતો અજઘન્ય રસ બાંધે ત્યારે સાદિ ૧, એ ઉપશાન્તપણું પૂર્વે અપ્રાપ્તને [જે નથી પામ્યા તેને] અનાદિ ૨. ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વની જેમ ૪. બે નિદ્રા, અપ્રશસ્ત વર્ણ્યતુષ્ક, ભય, જુગુપ્સા અને ઉપઘાત એ ૯ પ્રકૃતિ ક્ષપક અપૂર્વકરણવાળો પોતપોતાને બંધોચ્છેદસમયે જઘન્ય રસે બાંધે. તેથી અન્ય તે અજઘન્ય. તે ઉપશમશ્રેણિએ બંધનો ભેદ કરીને પડતો વળી અજઘન્ય બાંધે ત્યારે તે સાદિ ૧, તે અબંધકપણું પૂર્વે નથી પામ્યો તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વવત ૪, પ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કષાયનો સંયમસન્મુખ દેશવિરતિ અતિ વિશુદ્ધ પોતાના ગુણઠાણને અત્ય સમયે વર્તીતો જઘન્ય રસ બાંધે. તે થકી અન્ય તે સર્વ અજઘન્ય. તે સંયમાદિક પામી અબંધક થઇને વળી પડતો અજઘન્ય બાંધે તે સાદિ ૧, તે સ્થાનક પૂર્વે નથી પામ્યો તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વવત ૪. અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કષાયનો જઘન્ય રસબંધ અવિરતિ ગુણઠાણને અંતે એમ જ [પૂર્વોક્ત રીતે] કહેવો, ભાંગા ૪ પણ એમ જ જાણવા. અનંતાતુબંધી ૪, થીણુદ્વિત્રિક અને મિથ્યાત્વ એ આઠ પ્રકૃતિનો જઘન્ય રસબંધ મિથ્યાત્વી સમ્યક્ત્વ સહિત સંયમને સન્મુખ થકો પોતાના ગુણઠાણને ચરમ સમયે બાંધે. તેથી અન્ય તે અજઘન્ય. સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થયે તેનો અબંધક થઈ પડતો પાછો બાંધે ત્યારે સાદિ ૧, પૂર્વે અબંધકપણું નથી પામ્યો તેને અનાદિ ૨, અભવ્યને ધ્રુવ ૩, ભવ્યને અધ્રુવ ૪. હવે એ ૪૩ ધ્રુવબંધિના શેષ જઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ અને અતુત્કૃષ્ટ એ ત્રણને વિષે બે ભાંગા હોય; તે આ પ્રમાણે—એ સર્વ પ્રકૃતિના જઘન્ય રસબંધનાં સ્થાન કહ્યાં, ત્યાં પ્રથમ જ બાંધવા માંડે તે સાદિ ૧, તેનો અબંધક થાય ત્યારે અધ્રુવ ૨, એ ૪૩ નો ઉત્કૃષ્ટ બંધ મિથ્યાત્વી ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશી સંજી પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય બાંધે, તે ૧-૨ સમય બાંધે, ત્યારપછી અતુત્કૃષ્ટ બાંધે, કાળાન્તરે વળી ઉત્કૃષ્ટ રસ બાંધે; તે માટે સાદિ અધ્રુવ; એ બે ભાંગા હોય. તથા જ્ઞાનાવ-

રણીય ૧, દર્શનાવરણીય ૨. મોહનીય ૩ અને અંતરાય ૪ એ ચાર મૂળ ઘાતિ પ્રકૃતિનો અજઘન્ય બંધ ચાર ભેદે હોય, તે આ પ્રમાણે-મોહનીયનો અનિવૃત્તિબાદર ક્ષપકને ચરમ સમયે જઘન્ય રસ બંધાય, શેષ ૩ કર્મનો ક્ષપક સૂક્ષ્મસંપરાયને ચરમ સમયે જઘન્ય રસ બંધાય, તેથી અન્યત્ર ઉપશામશ્રેણિએ પણ ઘાતીનો અનુભાગ અજઘન્ય જ બંધાય, ક્ષપક થકી ઉપશામક વિશુદ્ધિએ અનંતગુણ હીન હોય તે માટે. તે અજઘન્ય બંધનો ઉપશાંત-મોહે અબંધક થઇને પડતો વળી બંધક થાય ત્યારે સાદિ ૧; તે ઉપશાન્તપણું પૂર્વે નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ, અધ્રુવ પૂર્વવત્ ૪. તે ૪ ઘાતીના શેષ જઘન્ય, અનુત્કૃષ્ટ અને ઉત્કૃષ્ટ એ ત્રણ રસબંધ બે ભેદે હોય; તે આ પ્રમાણે-મોહનીયનો ક્ષપક અનિવૃત્તિબાદરને અંત્ય સમયે અને શેષ ૩ કર્મનો ક્ષપકને સૂક્ષ્મસંપરાયને અંત્ય સમયે જઘન્ય રસબંધ હોય; તે પ્રથમ બાંધે તે માટે સાદિ ૧, આગળ અબંધક થાય તે માટે અધ્રુવ ૨, ઘાતી ચાર મૂળ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ રસ તો સર્વસંકલિષ્ટ મિથ્યાત્વી પર્યાપ્ત સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય બાંધે, તે એક સમય અથવા બે સમય લગે બાંધે પછી અનુત્કૃષ્ટ બાંધે, તે વળી જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તે અને ઉત્કૃષ્ટથી અનંતી ઉત્સાર્પણી અવસર્પિએ ઉત્કૃષ્ટ રસ બાંધે, એમ ઉત્કૃષ્ટ-અનુત્કૃષ્ટની પરાવૃત્તિએ બેનો રસબંધ સાદિ અધ્રુવ હોય, ૨. જોત્ર કર્મનો અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટ બંધ ચાર ભેદે હોય, તે આ પ્રમાણે-કોષક સાતમી નરકનો નારકી સમ્યક્ત્વ પામવાને સન્સુખ યથાપ્રવૃત્ત્યાદિ ત્રણ કરણ કરીને મિથ્યાત્વની બે સ્થિતિ કરવે કરીને અંતરકરણ કરે, ત્યાં હેઠલી સ્થિતિ પ્રતિસમયે વેદતો થકો સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિ અગાઉ મિથ્યાત્વને ચરમ સમયે નીચગોત્રનો જઘન્ય રસબંધ કરે, એ મિથ્યાત્વની સત્તા લગે લવસ્વભાવે જ નિર્ચંગ યોગ્ય નીચગોત્ર બાંધે, તે થકી અધિક મિથ્યાત્વાવસ્થાએ નીચ ગોત્રનો અજઘન્ય રસ બાંધે અને સમ્યક્ત્વ પામ્યો થકો ઉચ્ચગોત્રનો અજઘન્ય રસ બાંધે, એ અજઘન્ય પ્રથમ બાંધવા માંડે તે માટે સાદિ, પૂર્વે સમ્યક્ત્વ નથી પામ્યો તેને અનાદિ, અભવ્યને ધ્રુવ, ભવ્યને પછીથી જઘન્ય થાય તે માટે અધ્રુવ ૪; જઘન્ય પણ આદિ અંત સહિત માટે સાદિ અધ્રુવ તથા એનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ ઉચ્ચગોત્ર આશ્રયીને ક્ષપક સૂક્ષ્મસંપરાયને અંત્ય સમયે પામીએ અને ત્યાં

ઉપશામકને અનુકૃષ્ટ રસખંધ હોય તેનો ઉપશાન્તઓહે અખંધક થઈ પડતો ફરી અનુકૃષ્ટ ખાંધે ત્યારે સાદિ ૧. પૂર્વે ઉપશામક પછું અણુપામ્યાને અનાદિ ૨, લવ્યને અધ્રુવ ૩, અલવ્યને નીચગોત્ર આશ્રયી ધ્રુવ ૪. અને ઉચ્ચૈર્ગોત્રનો ઉત્કૃષ્ટ રસ તો સૂક્ષ્મસંપરાયે ક્ષપક ખાંધવા માંડે તે માટે સાદિ, ક્ષીણઓહે અખંધક થાશે તે માટે અધ્રુવ. હવે શેષ અધ્રુવખંધી ૭૩ પ્રકૃતિ અને આયુ કર્મ મૂળ પ્રકૃતિ એનો જઘન્ય, અજઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ અને અનુકૃષ્ટ એ ચારે પ્રકારનો રસખંધ તે સાદિ અધ્રુવ, એ બેજ ભેદે હોય. અધ્રુવખંધી અને પરાવર્તમાન છે માટે.

હવે એના ભાંગાની સંખ્યા લખીએ છીએ—છ મૂળ પ્રકૃતિના એકેકીના દશ દશ એવં ૬૦, ગોત્રના ૧૨ અને આયુના ૮, એવં આઠે મૂળ પ્રકૃતિના ૮૦ ભાંગા થાય. ધ્રુવખંધી ૪૭ ના એકેકીના દશ દશ એવં ૪૭૦ અને અધ્રુવખંધી ૭૩ ના એકેકીના આઠ આઠ એવં ૫૮૪, એ બંને મળી ૧૦૫૪ ઉત્તર પ્રકૃતિના ભાંગા થાય. મૂળ ઉત્તર બન્નેના મળી ૧૧૩૪ ભાંગા થાય. એ રીતે અનુભાગખંધ સવિસ્તરપણે વખાણ્યો. इति अनुमागबंध ॥

॥ પ્રદેશખંધ ॥

હવે પ્રદેશવંચ કહે છે—ત્યાં પ્રથમ ઔદારિકાદિક આઠ વર્ગણા કહે છે. ઇહાં લોકને વિષે એકેકા પરમાણુ જેટલા છે તેટલા સર્વની એક વર્ગણા, એકાકીપણે કરીને પરસ્પર સજ્જતીય માટે. દ્વયણુક સર્વની એક વર્ગણા, ત્રયણુક સર્વની એક વર્ગણા, ઇત્યાદિ એકેક પરમાણુની વૃદ્ધિએ સંખ્યાના પ્રદેશના. અનંતા સ્કંધની સજ્જતીયવર્ગરૂપ સંખ્યાતી વર્ગણા, અસંખ્ય પ્રદેશના સ્કંધની અસંખ્યાતી વર્ગણા, અનંત પ્રદેશી સ્કંધની અનંતી વર્ગણા અને અનંતાનંત પ્રદેશી સ્કંધની અનંતાનંત વર્ગણા; સજ્જતીય પુદ્ગલનો સમૂહ તે વર્ગણા કહીએ. એ સર્વ

૧ કર્મઅથની ટીકામાં સ્વજ્જતીય સ્કંધના સમૂહનું નામ વર્ગણા કહ્યું છે, ત્યારે કર્મપ્રકૃતિની ટીકામાં ઋધ અને વર્ગણા એકાર્થક કહ્યા છે, કારણ કે સ્કંધ-વર્ગણાની અવગાહના અંશુલના અસંખ્યાતમા ભાગની કહી છે.

સ્તોકઅણુમયપણે કરીને સ્થૂલમાટે જીવને ગ્રહવાને કામ ન આવે તે માટે અગ્રહણ યોગ્ય જાણવી. એ સર્વ ઉદ્દેશની અભવ્યથી અનંતગુણે અને સિદ્ધને અનંતમે ભાગે એટલા પરમાણુએ નિષ્પન્ન સ્કંધ તે ઔદારિકપણે ગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણા થાય, તે કહે છે—એક પરમાણુ, બે પરમાણુ, ચાવત અભવ્ય જીવ થકી અનંતગુણા અને સિદ્ધને અનંતમે ભાગે એટલે પરમાણુએ નિષ્પન્ન જે સ્કંધ તે ઔદારિક શરીરયોગ્ય વર્ગણા હોય ૧; ઉદાર-સ્થૂલ સ્કંધવડે નિષ્પન્ન તે ઔદારિક શરીર, તેની વર્ગણા તે સ્વજાતીય પુદ્ગલનો સમૂહ, એ ઔદારિકની જઘન્ય વર્ગણા; તે પછી એકેક પરમાણુની વૃદ્ધિએ મધ્યમ ગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણા ત્યાં લગે જાણવી કે જ્યાં લગે ઉત્કૃષ્ટી થાય, તે ઉત્કૃષ્ટી વર્ગણા થકી ઉપરાંત એક પરમાણુની વૃદ્ધિએ ઔદારિકને અગ્રહણ યોગ્ય જઘન્ય વર્ગણા થાય ॥ ૭૫ ॥

૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
એવે વિઠ્ઠાહાર, —તેઅભાસાણુપાણમણકમ્મે ।

સુદુમા કમાવગાહો, ઝૂળૂળંગુલઅસંખંસો ॥ ૭૬ ॥

એવે=એ પૂર્વોક્ત પ્રમાણેજ
વિઠ્ઠાહાર=તેઅભાસાણુપાણ-
મણકમ્મે=વૈકિય; આહારકે,
તેજસ, ભાષા, ધાસોન્ધીસ
મન અને કાર્મણુ વર્ગણાછે.

કમ=અતુકમે
અવગાહો=અવગાહના
ઝૂળૂળ=ઓછી ઓછી
અંગુલ અસંખંસો=અંગુલનો અ-
સંખ્યાતમો ભાગ.

સુદુમા=સૂક્ષ્મ

સ્વજાતીય સ્કંધના સમૂહને વર્ગણા કહેવામાં આવે તો તે લોકવ્યાપી હોવાથી તેની અવગાહના લોકપ્રમાણ થાય. વર્ગણા અને સ્કંધ એકાર્થક જ્યાં કહ્યાં હોય ત્યાં તો અવગાહનાનો વાધો નથી, જ્યાં સ્વજાતીય સ્કંધના સમૂહનું નામ વર્ગણા કહ્યું હોય ત્યાં અવગાહના સ્કંધની લેવામાં આવે તો બરાબર, બંધબેસતું થાય એટલે કર્મગ્રંથની ટીકાના હિસાબે સ્કંધની અવગાહના લેવી પણ વર્ગણાની નહિ.

અર્થ:—એ પૂર્વોક્ત પ્રકારેજ વૈક્રિય, આહારક, તૈજસ, ભાષા, શ્વાસોચ્છ્વાસ, મન અને કાર્મણ વર્ગણા હોય એ ઔદારિકાદિ વર્ગણા અનુક્રમે સૂક્ષ્મ જાણવી, અને તેની અવગાહના ઓછી ઓછી અંગુલનો અસંખ્યાતમે ભાગ હોય. ॥ ૭૬ ॥

વિવેચન:—એમજ પૂર્વોક્ત ઔદારિકની ગ્રહણયોગ્ય તથા અગ્રહણયોગ્ય વર્ગણાની જેમ વૈક્રિય વર્ગણા ૨, આહારક વર્ગણા ૩, તૈજસ વર્ગણા ૪, ભાષા વર્ગણા ૫, આનપ્રાણ તે શ્વાસોચ્છ્વાસ વર્ગણા ૬, મનોવર્ગણા ૭ અને કાર્મણવર્ગણા ૮ જાણવી. એનો ભાવાર્થ આ પ્રમાણે—જે ઔદારિક વર્ગણા પૂર્વે કહી તેથી એકાદિ પરમાણુએ અધિક તે બહુ આણુએ નિષ્પન્ન અને સૂક્ષ્મ પરિણામ માટે ઔદારિકને ગ્રહવા યોગ્ય નહીં, તેમજ વૈક્રિયને પણ સ્વદેય આણુએ નિષ્પન્ન અને સ્થૂલ પરિણામ માટે અગ્રહણયોગ્ય હોય. ત્યાર પછી એક આણુની વૃદ્ધિએ જઘન્ય વૈક્રિય ગ્રહણયોગ્ય વર્ગણા થાય, એમ જે ત્રણ યાવત અનંત પરમાણુની વૃદ્ધિએ ઉત્કૃષ્ટ વૈક્રિય ગ્રહણયોગ્ય વર્ગણા થાય, ત્યાર પછી એક પરમાણુની વૃદ્ધિએ જઘન્ય અગ્રહણયોગ્ય વર્ગણા થાય એમ જે ત્રણ યાવત અનંત પરમાણુની વૃદ્ધિએ ઉત્કૃષ્ટ અગ્રહણ વર્ગણા થાય. તે વૈક્રિયને બહુ આણુ અને સૂક્ષ્મ પરિણામ માટે અગ્રહણ યોગ્ય હોય અને આહારકને સ્તોક આણુ અને સ્થૂલ પરિણામ માટે અગ્રહણ યોગ્ય હોય. તે પછી એક પરમાણુની વૃદ્ધિએ જઘન્ય આહારક ગ્રહણયોગ્ય વર્ગણા થાય, એમ અનુક્રમે આઠેને ગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણા અને વચ્ચે અગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણા કહેવી. એ પ્રમાણે વર્ગણા કહી, કર્મપ્રકૃત્યાદિક બ્રથને વિષે તો તે ઉપર પણ ખુબ અચિન્તાદિક વર્ગણા કહી છે પણ તેનું અહીં પ્રયોજન નથી તે માટે ન કહી. એ વર્ગણા યથોક્તરે [અનુક્રમે] એકેક થકી સૂક્ષ્મ છે. એ આઠેની અવગાહના—ક્ષેત્રવ્યાપ્ત અંગુલને અસંખ્યાતમે ભાગે અને તે એકેકથી ઊણી—એકેકથી નહાની હોય; પુદ્ગલ દ્રવ્યને વિષે જેમ ઘણાનો સંમુદાય મળે તેમ સૂક્ષ્મ પરિણામ થાય તે માટે, ઔદારિક ગ્રહણયોગ્ય વર્ગણા અંગુલને અસંખ્યાતમે ભાગે હોય, તે થકી

તેની અગ્રહણયોગ્ય વર્ગીણાની અવગાહના નહાની, એમ અનુક્રમે સર્વ વર્ગીણાની અવગાહના એકેક થકી નહાની કહેવી. ॥૭૬॥

इक्किहिया सिद्धा-णंतसा अंतरेसु अगगहणा ।

सव्वत्थ जहन्नुचिया, निअणंतसाहिया जिट्ठा ॥७७॥

इक्किहिया=એકેક પરમાણુ
વડે અધિક

सिद्धाणंतसा=સિદ્ધોના અનં-
તમે ભાગે

अंतरेसु=અંતરાલે-ઔદારિકાદિ
વર્ગીણાના મધ્યે

अगगहणा=અગ્રહણયોગ્ય વર્ગીણા

सव्वत्थ=સર્વ વર્ગીણાને વિષે
जहन्नुचिया=જઘન્ય ગ્રહણુ વર્ગી-
ણાથી.

नियणंतसाहिया=પોતાના અ-
નંતમે ભાગે અધિક :

जिट्ठा=ઉત્કૃષ્ટ વર્ગીણા.

અર્થ:—એકેક પરમાણુવડે અધિક સિદ્ધોના અનંતમે ભાગે-
ઔદારિકાદિ વર્ગીણાના મધ્યે અગ્રહણયોગ્ય વર્ગીણા હોય સર્વ
વર્ગીણાને વિષે જઘન્ય ગ્રહણુ યોગ્ય વર્ગીણાથી પોતાના અનંતમે-
ભાગે અધિક ઉત્કૃષ્ટ વર્ગીણા હોય. ॥૭૭॥

विवेचन:—અને તે વર્ગીણા પરમાણુએ એકેક થકી આધકી-
હોય અને અંતરે એટલે ઔદારિકાદિ વર્ગીણાના વચ્ચે એકેક
પરમાણુની વૃદ્ધિ છે જેને વિષે એવા સ્કંધો વાળી સિદ્ધને-
અનંતમે ભાગે અને અભવ્ય થકી અનંતગુણી એટલી અગ્રહણુ
વર્ગીણા હોય. સર્વત્ર-સઘળે જઘન્ય ગ્રહણુયોગ્ય વર્ગીણા થકી
પોતાને અનંતમે ભાગે અધિક ઉત્કૃષ્ટ વર્ગીણા હોય. ઔદારિકની-
જઘન્ય ગ્રહણુ વર્ગીણાના પરમાણુનો અનંતમે ભાગ ઔદારિકની
જઘન્ય ગ્રહણુ વર્ગીણા માંહે ભેગવીએ ત્યારે ઔદારિકને ઉત્કૃષ્ટ-
ગ્રહણુ યોગ્ય વર્ગીણા થાય, એમ સર્વ વર્ગીણા કહેવી. એટલાજ
માટે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટને અંતરાલે અનંતી મધ્યમ વર્ગીણા સર્વ
વર્ગીણાને વિષે હોય ॥૭૭॥

દેવાં કર્મદલિકે ગ્રહણ થાય ?

અંતિમચરુફાસદુગંધ, - પંચવર્ણરસકમ્મસ્થંધદલં ।

સઠ્ઠજિઅણંતગુણરસ, - મણુજુત્તમગંતયપણસં ॥૭૮॥

પગપણસોગાદં, નિઅસઠ્ઠવપણસઓ ગહેહ જિઓ ।

થોવો આડ તદંસો, નામે ગોણ સમો અહિઓ ॥૭૯॥

અંતિમચરુફાસ=છેવટેના
ચાર સ્પર્શ,
દુગંધ=બે ગંધ,
પંચ વર્ણરસ=પાંચ વર્ણ,
અને પાંચ રસવાળા.
કમ્મસ્થંધદલં=કર્મસ્કંધ દ્ર-
વ્યને

સઠ્ઠજિઅણંતગુણરસં=સર્વ
જીવો કરતાં અનંતગુણ
રસવાળા,
મણુજુત્તં=આજીવ્યો વડે યુક્ત
અણંતયપણસં=અનંત પ્રદે-
શોવાળા.

પગપણસોગાદં=એક પ્રદેશ
[ક્ષેત્ર] ને વિષે અવગાહી રહેલ
નિયસઠ્ઠવપણસઓ=પોતાના સર્વ
પ્રદેશો વડે.
ગહેહ=ગ્રહણ કરે.
જિઓ=જીવ
થોવો=સર્વ થકી થોડો.
આડ=આયુષ્ય કર્મને.
તદંસો=તે [અનંત સ્કંધમય
કર્મ દ્રવ્ય] નો અંશ.
નામે=નામકર્મને વિષે.
ગોણ=ગોત્રકર્મને વિષે,
સમો=સરખો.
અહિઓ=વિશેષાધિક

અર્થ:—છેવટેના ચાર સ્પર્શ, બે ગંધ, પાંચ વર્ણ અને પાંચ
રસવાળા-કર્મસ્કંધને સર્વ જીવો કરતાં અનંતગુણ રસવાળા
આજીવ્યોવડે યુક્ત, અનંત પ્રદેશોવાળા; એક પ્રદેશ [ક્ષેત્ર]ને
વિષે અવગાહી રહેલ કર્મસ્કંધને પોતાના સર્વ પ્રદેશોવડે જીવ
ગ્રહણ કરે છે, તે [ગ્રહણ કરેલા અનંત સ્કંધમય કર્મદ્રવ્ય] નો
સર્વથી થોડો ભાગ આયુષ્ય કર્મરૂપે પરિણમે, નામકર્મ અને
ગોત્રકર્મને વિષે સરખો અને આયુષ્ય કરતાં અધિક ભાગ
પરિણમે ॥ ૭૮-૭૯ ॥

વિવેચન—હવે જેવાં કર્મના દાંડયાં જીવ લે છે તે કહે છે.—
આઠ [સ્પર્શ] મધ્યે છેલ્લા ચાર સ્પર્શ—શીત, ઉષ્ણ, સ્નિગ્ધ
અને રૂક્ષ એ ચાર સ્પર્શવંત હોય. એક પરમાણુ માંહે તો
સ્નિગ્ધ-ઉષ્ણ ૧, રૂક્ષ-શીત ૨, સ્નિગ્ધ-શીત ૩, રૂક્ષ-ઉષ્ણ ૪
એમ એ બે સ્પર્શજ હોય પણ ઘણા પરમાણુ માટે ૪ સ્પર્શ-
વંત હોય. તથા બે ગંધવંત, પાંચ વર્ણવંત અને પાંચ રસવંત
એવું કર્મસ્કંધનું દલિયું છે, વળી સર્વ જીવ થકી અનં-
તગુણ રસવંત પરમાણુએ યુક્ત-એકેકા પરમાણુને વિષે સર્વ
જીવ થકી અનંતગુણ રસના અવિભાગ પાલચ્છેદસ્થે જ્યાં એવા
પરમાણુએ યુક્ત-અને અનંતગુણ પરમાણુએ યુક્ત, એક પ્રદેશા-
વગાઠ તે જે પ્રદેશે [આકાશપ્રદેશોને વિષે] જીવ અવગાહી રહ્યો
છે તે પ્રદેશે અવગાહી રહેલ પણ અનંતર પરંપર પ્રદેશાવગાઠ
નહીં, એવા કર્મસ્કંધના દલપ્રત્યે જીવ પોતાને સર્વ પ્રદેશે કરીને
ગ્રહે. સ્વક્ષેત્રાવગાઠ કર્મદલ લેવાને એક પ્રદેશ પ્રવર્તે એટલે સર્વ
પ્રદેશે કરીને અનંતર પરંપરાએ તે દ્રવ્ય લેવાને પ્રવર્તે, જેમ
કોઈક વસ્તુ લેવાને કાજે અંગુલી પ્રવર્તે એટલે કરતલ મંણિબંધ
ભુજ ખસો એ સર્વ અનંતર પરંપરાએ બળ કરે, સર્વ જીવ-
પ્રદેશોનો સાંકળના આંકડાની પેઠે પરસ્પર સંબંધ છે માટે, એ
દૃષ્ટાંત જાણવું.

॥ કર્મપ્રદેશોની વહેંચણ ॥

હવે એક અધ્યવસાયે ગ્રહ્યા જે કર્મ પુદ્ગલ તેનો આઠે
કર્મને કેટલો ભાગ આવે તે કહે છે— અષ્ટવિધ બંધકને કર્મ-
દલના આઠ ભાગ થાય, સપ્તવિધ બંધકને સાત ભાગ થાય અને
ષડ્વિધ બંધકને છ ભાગ થાય. ત્યાં અષ્ટવિધ બંધક હોવાથી
આયુઃકર્મને ભાગ થોડો પરિણમે; અન્ય કર્મની અપેક્ષાએ
અદ્યાસ્થિતિક માટે. તે થકી નામકર્મ અને ગોત્રકર્મને વિષે
ભાગ આંધકો પરિણમે, આંધકી સ્થિતિ માટે. બંનેને સ્વસ્થાને
[માંહોમાંહે] સરખો ભાગ હોય. સરખી સ્થિતિ છે માટે,
॥ ૭૮-૭૯ ॥

૪ ૬ ૭ ૮
વિગ્ધાવરણે મોહે સઘ્વોવરિ વેઅણીહ જેણપ્પે ॥

તસ્સ ફુડત્તં ન હવહ, ઠિર્હવિસેસેણ સેસાણં ॥ ૮૦ ॥

વિગ્ધાવરણે=અંતરાય, જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય કર્મને વિષે.

મોહે=મોહનીય કર્મને વિષે.
સઘ્વોવરિ=સર્વથી અધિક
વેઅણીહ=વેદનીય કર્મને વિષે.
જેણ=જે કારણ માટે.

અપ્પે=થોડાં દાલક છે.

તસ્સ=તે [વેદનીય કર્મ] નો

ફુડત્તં=સ્પષ્ટ રીતે અનુભવ

ન હવહ=ન હોય, ન થાય.

ઠિર્હવિસેસેણ=સ્થિતિ વિશેષ કરીને,

સ્થિતિની અપેક્ષાએ.

સેસાણં=ખાડીના કર્મનો.

અર્થ—અંતરાય, જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય કર્મને વિષે આંધક અને માંહોમાંહે સરખો; મોહનીય કર્મને વિષે તેથી આંધક અને વેદનીય કર્મને વિષે સર્વથી અધિક ભાગ પરિણમે. જે કારણ માટે થોડાં દાલક છે તે [વેદનીય] નો સ્પષ્ટ રીતે અનુભવ ન થાય અને ખાડીના કર્મનો સ્થિતિવિશેષ કરીને હીનાધક ભાગ હોય. ॥ ૮૦ ॥

વિવેચન:—તે થકી અંતરાય, જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય એ ત્રણનો ભાગ આંધક અને સ્વસ્થાને એ ત્રણનો તુલ્ય. તે થકી મોહનીયનો ભાગ આંધક; આંધકી સ્થિતિ માટે, સર્વ ઉપર-સર્વથી આંધક વેદનીયનો ભાગ હોય. જે કારણ માટે તે વેદનીયનો ભાગ અદ્ય હોય તો તે વેદનીયના સુખ-દુઃખાદિકનો અનુભવ સ્પષ્ટ ન હોય. સ્વભાવે જ વેદનીયનાં પુદ્ગલ ઘણાં મળે ત્યારે સ્વકાર્ય કરવા સમર્થ થાય, વેદનીય ટાળી સાત-

જેમ ચાર પ્રકારના આહારમાં અશન, પાન અને ખાદિમના પુદ્ગલો ઘણાં જતાં પોનાના [તૃપ્તિલક્ષણ] કાર્યને કરી શકે છે અને સ્વાદિમના પગ્માણુ થોડાં જતાં સ્વકાર્યને કરી શકે છે તેમ અહીં અશનાદિ તુલ્ય વેદનીય અને આદિમ તુલ્ય ખાડીનાં સાત કર્મ જાણવાં—પંચસંગ્રહ.

વળી જેમ વિષ અદ્ય હોય તોપણ મારણાદિ કાર્ય કરી શકે અને તેમાં ઘણાં હોય ત્યારે મારણાદિ થાય, તેમ અહીં પણ ઘટાવવું—સ્વોપજા ટીકા.

કર્મને સ્થિતિ વિશેષ કરીને હીનાધિક ભાગ જાણવો, એટલે જે કર્મની અધિકી સ્થિતિ તેને અધિકો ભાગ અને જેની ઓછી સ્થિતિ તેને ઓછો ભાગ આવે.

અહીં કોઈક પૂછે કે-જો સ્થિતિને અનુરોધે ભાગનું અદ્ય-બહુત્વ કહો છો, તો આયુર્ભાગની અપેક્ષાએ નામ-ગોત્રનો ભાગ સંખ્યાતગુણો પામે, તો ઇલાં વિશેષાધિક કેમ કહ્યો? તત્ત્વોત્તર-સ્થિતિને અનુસારે તો આયુઃ સંખ્યાતગુણ હીન ભાગ પામે પણ શેષ કર્મના ઉદયની અપેક્ષાએ આયુનું પ્રધાનપણું છે તે માટે નામ-ગોત્ર થકી કાંઈક જ હીન ભાગ પામે. તથા જ્ઞાનાવરણાદિક થકી મોહનીય સંખ્યાતગુણો ભાગ પામે ત્યાં વિશેષાધિકપણું કેમ કહ્યું? તત્ત્વોત્તર-એકજ દર્શનમોહનીયની ૭૦ કોડાકોડિની સ્થિતિ છે, અને ચારિત્રમોહનીયની તો ૪૦ કોડાકોડિની સ્થિતિ છે તે માટે વિશેષાધિકપણું કહ્યું. એ પણ યુક્તિમાત્રજ છે. પરમાર્થથી તો શ્રી જિનવચનનેજ પ્રમાણ કરવું. તથા એક સમયે એકાધ્યવસાયે યુદ્ધીત પુદ્ગલ આઠે કર્મપણે પરિણમે છે. અહીં જીવની શક્તિ અચિંત્ય છે અને પુદ્ગલનો પરિણામ વિચિત્ર છે માટે એ આશ્ચર્ય નહીં ॥ ૮૦ ॥

ઉત્તરપ્રકૃતિનો કર્મદલિકભાગ.

નિઅજાહલદ્વલિયા-ખંતંસો હોઈ સવ્વઘાઈણં ।

વજ્ઞંતીણ વિમજ્જઈ, સેસં સેસાણ પહસમયં ॥૮૧॥

નિઅજાહલદ્વલિય=પોતાની

મૂળ પ્રકૃતિરૂપ-જાતિવડે પ્રાપ્ત

કરેલ દલિકનો.

અખંતંસો=અનંતમો ભાગ.

સવ્વઘાઈણં=સર્વધાતિ પ્રકૃતિનો

વજ્ઞંતીણ=અધાતી.

વિમજ્જઈ=વહેંચાય છે.

સેસં=ખાકી રહેલા પ્રદેશાથ

સેસાણ=સર્વધાતિ શિવાય બા-

કીની પ્રકૃતિઓને.

પહસમયં=સમયે સમયે, દરેક

ક્ષણે.

અર્થ:-પૌતાની મૂળ પ્રકૃતિરૂપ જાતિવડે પ્રાપ્ત કરેલ દલિ-
કનો અનંતમો ભાગ સર્વધાતિ પ્રકૃતિને ભાગે આવે અને બાકી
રહેલા પ્રદેશાગ્ર બાકીની બંધાતી પ્રકૃતિઓને સમયે સમયે
વહેંચાય છે. ॥ ૮૧ ॥

વિવેચન:-હવે ઉત્તર પ્રકૃતિના ભાગ કહે છે.-પૌતપૌતાની
મૂળ પ્રકૃતિરૂપ જાતિવડે જે પ્રાપ્ત થયેલ દલિક તેનો જે અનં-
તમો ભાગ સર્વધાતિ રસયુક્ત તેજ સર્વધાતી પ્રકૃતિને ભાગે આવે,
જ્ઞાનાવરણીયનો અનંતમો ભાગ કેવળજ્ઞાનાવરણીયને ભાગે આવે,
દર્શનાવરણીયનો અનંતમો ભાગ કેવલદર્શનાવરણીય અને નિદ્રા-
પંચકને ભાગે આવે, મોહનીયનો અનંતમો ભાગ મિથ્યાત્વ
અને ધાર કષાયને ભાગે આવે, સર્વ પુદ્ગલ માંહે અનંતમો
ભાગજ સર્વધાતિ રસયંત હોય અને શેષ અનુક્રમે હીન હીનતર
રસયંત હોય. તે અનંતમા ભાગ થકી શેષ પ્રદેશાગ્ર-દલિઉં
રહ્યું તે શેષ દેશધાતિ અધાતી પ્રકૃતિ રહી તે જેટલી તે સમયે
બંધાતી હોય તેને વહેંચી આપીએ. પ્રતિ સમયે [સમયે સમયે]
એમ બંધાય અને ભાગે વહેંચાય, જે સમયે બંધાય તે સમયે જ
તે દલિયાના ભાગ વહેંચાય. તથા જે જે પ્રકૃતિનો જે જે ગુણ-
દાણે બંધોછેદ થાય ત્યારે તેના ભાગનું દ્રવ્ય તેની સજાતીય પ્રકૃ-
તિને આવે અને જ્યારે તેની સર્વ સજાતીય પ્રકૃતિનો બંધ ઉચ્છેદ
થાય ત્યારે તેને ભાગે લાધું દ્રવ્ય તે તેની મૂળ પ્રકૃતિ સાંહેલી
વિજાતીય પ્રકૃતિ હોય તેને ભાગે આવે. સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિનો
બંધ ઉચ્છેદ થાય ત્યારે તેની મૂળ પ્રકૃતિનો પણ બંધ ઉચ્છેદ થાય,
તેથી તે કર્મવર્ગણાનું દલિઉં પ્રથમ સાત ભાગે અથવા છ ભાગે
જ વહેંચાય, એમ સૂક્ષ્મસંપરાય લગે જાણવું, ઉપશાંતમોહા-
દિકે તો સમગ્ર કર્મનું દલિઉં સાતાવેદનીયપણેજ બંધાય. ઇહાં
કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથાક્ત સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે કર્મસ્કંધ દલિકનું
અદ્યપ્યબદ્ધત્વ આ સાથે આવેલ યંત્રની સ્થાપનાથી જાણવું.

उत्तरप्रकृतिषु उत्कृष्टपदे कर्मदलिक-

भागाल्पबहुत्वयंत्रम् ॥

ज्ञानावरणे-केललज्ञानावरणस्य
उत्कृष्टपदे सर्वस्तोकः कर्मदलि-
कभागः १

ततोमनःपर्यवज्ञानावरणस्थानंतगु०
ततोऽवधिज्ञानावरणस्यविशेषाधिकः
ततो श्रुतज्ञानावरणस्यविशेषाधिकः
ततो मतिज्ञानावरणस्यविशेषाधिकः

दर्शनावरणे-प्रचलायाःसर्वस्तोकः
ततो निद्राया विशेषाधिकः २
ततःप्रचलाप्रचलाया विशेषाधिकः
ततो निद्रानिद्राया विशेषाधिकः ४
ततः स्थानद्वया विशेषाधिकः ५
ततः केवलदर्शनावरणस्यविशेषा. ६
ततोऽवधिदर्शनावरणस्यविशेषा. ७
ततोऽचक्षुर्दर्शनावरणस्य विशेषा. ८
ततश्चक्षुर्दर्शनावरणस्यविशेषाधिकः

वेदनीये-सातस्य भागः स्तोकः १
ततोऽसातस्य विशेषाधिकः २

मोहनीये-अप्रत्याख्यानमानस्य
स्तोकः १

ततोऽप्रत्याख्यानक्रोधस्यविशेषा २
ततोऽप्रत्याख्यानमायायाविशेषा ३
ततोऽप्रत्याख्यानलोभस्य विशेषा ४
तत एवंप्रत्याख्यानानावरणचतु वि ८
तत एवं अनंतानुबंधिनामपि, वि १२
ततो मिथ्यात्वस्य विशेषाधिकः १३
ततो जुगुप्साया अनन्तगुणः १४
ततो भयस्य विशेषाधिकः १५
ततो हास्यशोकयोर्विशे० स्व-

स्थाने तुल्यौ १७

ततो रत्यरत्योर्विशे० स्वस्थाने

तुल्यौ १९

ततः स्त्रीनपुंसकयोर्विशेषा० २१

ततः संज्वलनक्रोधस्य विशेषा. २२

ततः संज्वलनमानस्यविशेषाधिक २३

ततः पुंवेदस्य विशेषाधिकः २४

ततः संज्वलनमायाया विशेषा० २५

ततः संज्वलनलोभस्यासंख्ये० २६

आयुषां चतुर्णामपि स्वस्थाने समः ४

नामकर्मणि-गतिषु देवनरकगत्योः

स्तोकः स्वस्थाने समः २

ततो मनुष्यगतेर्विशेषा० ३
 ततस्तिर्यग्गतेर्विशे० ४
 जातिषु-द्वीन्द्रियादिजातिचतुष्के
 स्तोकः स्वस्थाने समः ४
 तत एकेन्द्रियजातेर्विशेषा० ५
 शरीरेषु-आहारकस्य स्तोकः १
 ततो वैक्रियस्य विशेषा० २
 तत औदारिकशरीरस्य वि० ३
 ततस्तैजसशरीरस्य विशे० ४
 ततःकर्मणशरीरस्य विशे ५
 एवं संघातनपंचकस्यापि ज्ञेयं ५
 उपांगेषु-आहारकोपाङ्गेस्तोकः १
 ततो वैक्रियोपांगस्य विशेषा० २
 तत औदारिकोपांगस्य विशेषा. ३
 बंधनेषु-आहारकआहारकबंधन-
 स्य स्तोकः १
 तत आहारकतैजसबंधनस्यविशे. २
 तत आहारककर्मणबंधनस्य
 विशेषा० ३
 तत आहारकतैजसकर्मणबंधन-
 स्य विशेषाधिकः ४
 ततो वैक्रियवैक्रियबंधनस्य वि. ५
 ततो वैक्रियतैजसबंधनस्य वि० ६
 ततो वैक्रियकर्मणवं० वि० ७
 ततो वैक्रियतैजसकर्मणबंधनस्य
 विशेषा० ८

तत औदारिकऔदारिकबंधन-
 स्य विशेषा० ९
 तत औदारिकतैजसबंधनस्य
 विशेषाधिकः १०
 तत औदारिककर्मणबंधनस्य
 विशेषा० ११
 तत औदारिकतैजसकर्मणबंधन-
 नस्य विशेषा० १२
 ततस्तैजसतैजसबंधनस्य वि० १३
 ततस्तैजसकर्मणबंध० वि० १४
 ततः कर्मणकर्मणबंधनस्य
 विशेषा० १५
 संस्थानेषु-मध्यसंस्थानचतुष्कस्य
 स्तोकः । स्वस्थाने तुल्यः ४
 ततः समचतुरस्रस्य विशे० ५
 ततो हुंडस्य विशेषाधिकः ६
 संहननेषु आद्यपंचकस्य तुल्यः
 स्तोकः ५
 ततः सेवार्त्तस्य विशेषाधिकः ६
 वर्णेषु-कृष्णस्य सर्वस्तोकः १
 ततो नीलस्य विशेषाधि० २
 ततो लोहितस्य विशेषा० ३
 ततो हारिद्रस्य विशेषाधिकः ४
 ततः शुक्लस्य विशेषाधिकः ५
 गंधयोर्मध्ये-सुरभेः स्तोकः १
 ततो दुरभिगंधस्य विशेषाधिकः

रसेषु-तिक्तस्य भागःसर्वस्तोकः १
ततःकटुकस्य विशेषाधिकः २
ततः कषायस्य विशेषाधिकः ३
तत आम्लस्य विशेषाधिकः ४
ततो मधुरस्य भागो विशेषा० ५
स्पर्शेषु-कर्कशगुरुस्पर्शयोःस्तोकः
ततो मृदुलघुस्पर्शयोः विशेषा. ४
ततो रुक्षशीतयोर्विशे० ६
ततो स्निग्धोष्णयोर्विशेषा० ।

स्वस्थाने समः ८

आनुपूर्वीषु-देवनारकालुपूर्वोः
स्तो० २ । ततो मनुष्यानुपूर्व्याः
विशे० ३ ततस्तिर्यगानुपूर्०वि० ४
खगतिद्वये-प्रशस्तगतेः स्तोक्रः १
ततोऽप्रशस्तखगतेर्विशेषाधिकः २
त्रसविंशती-त्रसनाम्नः स्तोक्रः १
ततः स्थावरस्य भागो विशेषाधि-

कः २ । वादरस्य भाग स्तोक्रः ?
सूक्ष्मस्य विशेषाधिकः २
एवं पर्याप्तादिष्वपि द्वयोर्द्वयोर्वाच्यं
आतपोद्योतयोः समं २
निर्माणो-१ च्छ्वास २ पराघात ३
उपघात ४ अगुरुलघु ५ जिन-
नाम्नो ६ अल्पबहुत्वं नास्ति,
परस्परं सजातीयप्रकृत्यपेक्षा-
भावात्

गोत्रयोर्नीचैर्गोत्रस्यभागःस्तोकः १
तत उच्चैर्गोत्रस्य भागो विशे० २
अंतरायेषु-दानांतरायस्य स्तोक्रः १
ततोलाभान्तरायस्य भागो विशे०
ततो भोगान्तरायस्य विशे० ३
तत उपभोगान्तरायस्य विशे० ४
ततोवीर्यांतरायस्यभागोविशे० ५

जघन्यपदे कर्मदलिकभागाऽल्पबहुत्वयंत्रम्

ज्ञानावरणे-केवलज्ञानावरणस्य
जघन्यपदे कर्मदलिकभागः स-
र्वस्तोकः १

ततो मनःपर्यवज्ञानावरणस्याऽन-
न्तगुणः २ । ततोऽवधिज्ञानावरणस्य

भागो विशे० ३
तत श्रुतज्ञानावरणस्य विशेषाधि-
कः ४ । ततो मतिज्ञानावरणस्य
विशेषा० ५

दर्शनावरणे निद्रायाः सर्वस्तोकः

१। ततः प्रचलाया भागो विशेष-
पाधिकः २। ततो निद्रानिद्राया
विशेषा० ३। ततः प्रचलाप्रचला-
या विशेष० ४॥ ततः स्त्यानद्ध्या
विशेषाधिकः ५। ततः केवलद-
र्शनावरणस्य विशेषा० ६
ततोऽवधिदर्शनावरणस्याऽनंत-
गुणः ७

ततोऽचक्षुर्दर्शनावर० विशेष० ८
ततश्चक्षुर्दर्शनावरणस्य विशेष० ९

वेदनीये-असातस्य भागः स्तोकः
ततः सातस्य भागो विशेषाधिकः

मोहनीये-अप्रत्याख्यानमानस्य
स्तोकः १। ततोऽप्रत्याख्यानक्रो-
धस्य विशेषा० २। ततोऽप्रत्या-
ख्यानमायाया विशेषा० ३। ततो
ऽप्रत्याख्यानलोभस्य विशेष० ४।
एवं क्रमेण प्रत्याख्यानावरणा-
नंतानुबंधिचतुष्कयोरपि विशेष-
पाधिकत्वं १२। ततो मिथ्यात्व
स्य जघन्यभागो विशेष० १३।
ततो जुगुप्साया भागोऽनंतगुणः
१४। ततो भयस्य विशेषाधिकः
१५। ततो हास्यशोकयोर्विशेष० स्व

स्थानेसमः १७। ततो रत्यरत्योर्विशेष०

१९। त्रिण्यन्यतरस्य वेदस्य भागो
विशेष० २२। क्रोधाधिचतुर्णां
संख्यलनानां यथोत्तरं विशेष० २६

आयुषि तिर्यगूनरायुषोः स्तो० २
ततो देवनरकायुषोरसंख्येयगुणः ४

नामकार्मणि गतिषु-तिर्यग्गतेः
स्तो० १। ततोऽलुप्यगतेर्विशेषा-
धिकः २। ततो देवगतेरसंख्येयगु-
णः ३। ततो नरकगतेरसंख्येयगुणः ४
जातिषु-द्वीन्द्रियादिजातिचतुष्के
स्तोकः ४। तत एकेंद्रियजातेर्वि-
शेषाधिकः ५

शरीरेषु-औदारिकशरीरस्य स्तोकः
ततस्तैजसशरीरस्य विशेषा० २
ततः क्लामणशरीरस्य विशेष० ३
ततो वैक्रियशरीरस्याऽसंख्येयगु०
ततः आहारकशरीरस्यासंख्येयगु० ५
एवं ५ संघातनैः षडपि वाच्यं ६
अंगोपांगेषु-औदारिकोपांगस्य
स्तो० १। ततो वैक्रियोपांगस्या-
ऽसंख्येयगुणः २। ततो आहार-
कोपांगस्यासंख्येयगुणः ३
आनुपूर्वीषु-नररुदेवानुपूर्वयोः

स्तो० २

ततो मनुष्याल्लुपूव्या विशेषा० ३
ततस्तिर्यगाल्लुपूव्या विशेषा० ४
तसर्विशतो-जसनाम्नः स्तोत्रः १
ततःस्थावरनाम्नोर्विशेषाधिकः २
एवं वादस्सूक्ष्मयोः २ पर्याप्ता-
पर्याप्तयोः २ प्रत्येकसाधारणयोश्च २
शेषाणां नादप्रकृतीनां जघन्य-
भागाऽल्लुपूव्यत्वं नास्ति.

गोत्रयोर्नीचैर्गोत्रस्य भागः स्तोत्रः
ततश्चैर्गोत्राय विशेषाधिकः २

अंतरायेषु-दानान्तरायस्य स्तोत्रः १
ततोऽप्यन्तरायस्य विशेषाधिकः २
ततोऽप्योगान्तरायस्य विशेषाधिकः ३
तत उपयोगान्तरायस्य विशेषा० ४
ततो वीर्यादरायस्य विशेषाधिकः ५

उत्कृष्टजघन्यपदयोरुत्तरप्रकृतिषु
इदं कर्मदलिकभागाऽल्लुपूव्यत्वं-
जघं कर्मप्रकृतिग्रंथालुसारेण लि-
खितमस्ति.

११. गुणश्रेणि.

सम्मदरसव्यविरई, अणवीसंजोअदंसखवगे अ।

मोहसमसंतखवगे, खीणसजोगिअरगुणसेढी ॥८॥

सम्मदरसव्यविरई=सम्यक्त्व,
देशविरति अने सर्वविर-
तिने विषे.

अणवीसंजोअ=अनंतानुषंधि-
नी विसंयोजनाने विषे
दंसखवगे=दर्शनभोऽनीयना
क्षपक संधंधी.

मोहसम=भोऽनीयना उपशमक

संधंधी.

संत=उपशांतभोऽ गुणस्थान-
वाणा संधंधी.

खवगे=क्षपक संधंधी.

खीण=क्षीणभोऽनीनी

सजोगियर=संयोगि डेवणी अने
अयोगि डेवणीनी.

गुणसेढी=गुणश्रेणि.

અર્થ:—સમ્યક્ત્વ દેશવિરતિ તથા સર્વાવિરતિને વિષે, અનં-
તાનુબંધની વિસંયોજનાને વિષે, દર્શનમોહનીયના ક્ષપક સંબં-
ધિ, ચારિત્રમોહનીયના ઉપશમને વિષે, ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાન-
વાળા સંબંધિ, ક્ષપકને વિષે, ક્ષીણમોહી અને સયોગિ તથા
અયોગિ કેવળીની એમ અગ્યાર ગુણશ્રેણિ [ગુણાકારે પ્રદેશની
રચના] હોય છે. ॥ ૮૨ ॥

વિવેચન:—હવે એ પૂર્વોક્ત લાગે લાઘ્યાં જે દસિયાં તે
ગુણશ્રેણિની રચનાએજ ખેપવે તે માટે હવે ઇહાં ગુણશ્રેણીનું
સ્વરૂપ કહે છે.—સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિએ પહેલી ગુણશ્રેણિ ૧. ૬૨
તે ઇષત્-સંગારેક વિરતિ તે દેશવિરતિ કહીએ, તે દેશવિરતિને
લાભે બીજી ગુણશ્રેણિ ૨, સર્વાવિરતિને લાભે ત્રીજી ગુણશ્રેણિ ૩,
અનંતાનુબંધી કપાયની વિસંયોજનાએ ચોથી ગુણશ્રેણિ ૪,
દર્શનમોહનીયના ખપાવનારને તે સંબંધિ પાંચમી ગુણશ્રેણિ ૫,
[ચારિત્ર] મોહનીયના ઉપશમાવનારને તે સંબંધિ ઉપશમશ્રેણિમાં
૯-૧૦ ગુણકાણે^૧ છઠ્ઠી ગુણશ્રેણિ ૬, ઉપશાન્તમોહ ગુણકાણે
સાતમી ગુણશ્રેણિ ૭. [ચારિત્ર] મોહનીય ખપાવનારને તે સં-
બંધિ ક્ષપકશ્રેણિએ ૯-૧૦ ગુણકાણે^૧ આઠમી ગુણશ્રેણિ ૮,
ક્ષીણમોહ ગુણકાણે નવમી ગુણશ્રેણિ ૯, સયોગિ કેવળીને દશમી
ગુણશ્રેણિ ૧૦, અને અયોગિ કેવળીને અગ્યારમી ગુણશ્રેણિ ૧૧,
જ્યાં ગુણની વૃદ્ધિએ કરીને અસંખ્યાતગુણી નિર્જરા એકેકથી
થાય તે માટે તે ગુણશ્રેણી કહીએ. સમ્યક્ત્વ લાભકાળે મંદ
વિશુદ્ધિપણા માટે જીવ મોઠા અંતર્મુહૂર્તની અને અદ્ય પ્રદે-
શની ગુણશ્રેણિ રચે ૧, ત્યારપછી દેશવિરતિને લાભે અસં-
ખ્યાત ગુણહીન અંતર્મુહૂર્તની અને અસંખ્યાતગુણ પ્રદેશ-
વૃદ્ધિની બીજી ગુણશ્રેણિ રચે ૨, એમ સર્વને વિષે [અનુક્રમે]
અંતર્મુહૂર્તનું હીનપણું અને પ્રદેશનું બહુપણું એકેકથી
જાણવું. ॥ ૮૨ ॥

ગુણશ્રેણિનું સ્વરૂપ.

ગુણસેઢી દલરચનાણુસમયમુદયાદસંસ્વગુણનાણે ।

અયગુણા પુણ કમસો, અસંસ્વગુણનિઝ્જરા જીવા ॥૮૩॥

ગુણસેઢી=ગુણાકારે પ્રદેશની
રચના

દલરચના=ઉપરની સ્થિતિ થકી
ઉતારેલ પ્રદેશાચની રચના.

અણુસમય=પ્રત્યેક સમયે.

ઉદયાદ=ઉદય ક્ષણ થકી.

(અ) સંસ્વગુણનાણ=અસંખ્ય

ગુણનાએ.

અયગુણા=એ પૂર્વોક્ત ગુણવાળા.

પુણ=વળી.

કમસો=અનુક્રમે.

અસંસ્વગુણનિઝ્જરા=અસંખ્યાત

ગુણ નિર્જરાવાળા [હોય].

જીવા=જીવો.

અર્થ:—ઉપરની સ્થિતિ થકી ઉતારેલ પ્રદેશાચની પ્રત્યેક સમયે ઉદય ક્ષણ-કરતાં અસંખ્ય ગુણનાએ રચના તે ગુણશ્રેણિ જાણવી વળી એ પૂર્વોક્ત ગુણવાળા જીવો અનુક્રમે અસંખ્યાત-ગુણ નિર્જરાવાળા હોય. ॥ ૮૩ ॥

વિવેચન:—દલ-જે ઉપરની સ્થિતિ થકી ઉતાર્યા પ્રદેશ તેની શ્રેણી-રચના તે ગુણશ્રેણિ કહીએ, તે સમયે સમયે ઉદય થકી માંડીને અસંખ્યાત ગુણનાએ હોય. તે આ પ્રમાણે-ઉપરની સ્થિતિ થકી જે ઉતાર્યું દલિઉં તેની ઉદય સમયે સ્તોત્ર રચના કરે, ધીજે સમયે અસંખ્યાત ગુણ કરે, ત્રીજે સમયે તેથી અસંખ્યાત ગુણ કરે, એમ સમયે સમયે વૃદ્ધિ ત્યાં લગે કરે, કે જ્યાં લગે ગુણશ્રેણિનો અંત્ય સમય હોય, આગળ પણ સર્વ ગુણ-શ્રેણિએ એમજ સ્થિતિ ઘટાડતો તેનાં દલિયાં અસંખ્યાતગુણાં વધારે. એ ગુણશ્રેણિવંત જીવ વળી અનુક્રમે અસંખ્યાતગુણ નિર્જરાવંત હોય, તે આ પ્રમાણે-સમ્યક્ત્વ ગુણવંત જીવને થોડી નિર્જરા હોય, તે થકી દેશવિરતિ જીવ અસંખ્યાતગુણી નિર્જરા કરે અને તે થકી સર્વવિરતિ જીવ અસંખ્યાતગુણી કર્મ પુદ્ગલની નિર્જરા કરે; એમ સમ્યક્ત્વાદિક ગુણશ્રેણિએ વર્તતા જીવ યથોક્તરે અસંખ્યાતગુણી નિર્જરાવંત હોય. ॥ ૮૩ ॥

ગુણસ્થાનપ્રાપ્તિનું અંતર.

પલિઆસંખંસમુહ, સાસણઙ્ગઅરગુણઅંતરં હસ્સં ।

ગુરુ મિચ્છિ વે છસટ્ઠી, ઙ્ગઅરગુણે પુગ્ગલહંતો ॥૮૪॥

પલિયાસંખંસમુહ=પદ્યોપમનો
અસંખ્યાતમા ભાગ અને
અંતર્બુદ્ધર્ત.

સાસણઙ્ગઅરગુણ=સારવાદન
અને બીજાં ગુણસ્થાનોનું
અંતરં=આંતરં.
હસ્સં=જઘન્ય.
ગુરુ=ઉત્કૃષ્ટ

મિચ્છિ=મિથ્યાત્વે.
વે છસટ્ઠિ=એ વખત છાસઠ
સાગરોપમ
ઙ્ગઅરગુણે=બીજાં ગુણસ્થાનોને
વિષે.
પુગ્ગલહંતો=કાંઈકે ઉણું અર્ધ-
પુદ્ગલપરાવર્ત.

અર્થ:—સારવાદન અને બીજાં ગુણસ્થાનોનું જઘન્ય આંતર પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમા ભાગ અને અંતર્બુદ્ધર્ત [અનુક્રમે] હોય. ઉત્કૃષ્ટ આંતર મિથ્યાત્વે એ વખત છાસઠ સાગરોપમ અને બીજા ગુણસ્થાનોને વિષે કાંઈકે ઉણું અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્ત હોય. ॥ ૮૪ ॥

વિવેચન:—હવે ગુણઠાણાનો જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ અંતરકાલ કહે છે.—સારવાદન ગુણઠાણાને જઘન્યથી પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમા ભાગ અંતર હોય, તે આ પ્રમાણે—જે અનાદિ મિથ્યાત્વી હોય અથવા સમ્યક્ત્વ અને મિશ્ર પુંજ ઉવેદ્યે જે રદ ની સત્તાવાળો મિથ્યાત્વી હોય તે આંતરકરણાદિકે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને ત્યાંથી અનંતાનુષ ધીને ઉદ્યે પડતો સારવાદનપણું પામીને મિથ્યાત્વે ગયો થકો ફરીને સારવાદનપણું પામે, તો જઘન્ય પણ પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ ઉપરાંતે જ પામે પણ તેથી અગાઉ ન પામે, તે આ પ્રમાણે—સારવાદન થકી મિથ્યાત્વે ગયેલાને પહેલા સમય થકી જ સમ્યક્ત્વપુંજ મિશ્રપુંજ સત્તાએ અવશ્ય હોયજ એને તે સત્તાએ છતે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ ન પામે અને તેને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ વિના સારવાદનપણું સર્વ-

થા ન હોય જ, તે માટે મિથ્યાત્વે ગયો થકો પ્રતિસમયે સમ્યક્ત્વ મિથ્યના પુંજ ઉવેલે અને તેનાં દ્રવિયાં મિથ્યાત્વ માંહે નાંખે; એમ સમયે સમયે ઉવેલતો થકો પદ્યોપમને અસંખ્યાતમે ભાગે સર્વ દલિયાં ઉવેલી રહે [સમ્યક્ત્વ મિથ્યની સત્તા રહિત થાય], તે ચાર પછી બીજાચાર ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને સાસ્વાદન આવે ત્યારે જઘન્ય થકી એટલો કાળ થાય. તથા અનેરા ૧૦ ગુણઠાણાનો અંતરકાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તનો હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઠક ઉપશમશ્રેણિએ ચઢીને ત્યાંથી પડતો સર્વ ગુણઠાણાં ફરસતો મિથ્યાત્વે આવીને અંતર્મુહૂર્તે જ ફરી શ્રેણિ ચાંડીને પાછો ચઢતો સાસ્વાદન મિથ્ય વળીને શેષ સર્વ ગુણઠાણાં સ્પર્શે ત્યારે અંતર્મુહૂર્તનું જઘન્ય અંતર થાય ઉપશમશ્રેણિ થકી પડીને ચઢતાને સાસ્વાદન અને મિથ્ય હોય નહીં તે માટે ના કહી અને ઉપરનાં ૩ ગુણઠાણાને તો પડવાનો અભાવ છે માટે અંતર છે નહીં. અને મિથ્યને તો સહજે જ મિથ્યાત્વ થકી સમ્યક્ત્વ પામતાં તથા સમ્યક્ત્વથી પડતાં મિથ્યપણું આવે ત્યારે જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તનું અંતર પડે, મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાને ઉત્કૃષ્ટ અંતર બે છાસઠ એટલે એકસો બત્રીસ સાગરોપમનું હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઠક જીવ સમ્યક્ત્વ પામ્યો થકો ઉત્કૃષ્ટપણે ૬૬ સાગરોપમ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વપણે રહીને એક અંતર્મુહૂર્ત લગે મિથ્યપણું અનુભવીને ફરી સમ્યક્ત્વ પામીને ૬૬ સાગરોપમ લગે સમ્યક્ત્વ કાળ પાળીને તે ઉપરાંત બે ન સીજે તો તે નિશ્ચયે મિથ્યાત્વે બીય એટલે ૧૩૨ સાગરોપમનું મિથ્યાત્વને ઉત્કૃષ્ટ અંતર પડે અને અનેરાં ૧૦ ગુણઠાણાંને ઉત્કૃષ્ટો અંતરકાળ કોઠક ઊણો અર્ધપુદ્ગલપરાવર્ત હોય, તે આ પ્રમાણે-સાસ્વાદન આદિ દધને ઉપશાન્તમોહ લગે ૧૦ ગુણઠાણાવાળા જીવ ત્યાંથી પડ્યા થકો મિથ્યાત્વ પામીને કંઈક ન્યૂન અર્ધપુદ્ગલપરાવર્ત સંસાર માંહે ભમીને પછી તે ગુણઠાણાં અવશ્ય સ્પર્શીને મોક્ષે બીય જ, તે ઉપરાંત સંસારમાં ન રહે ઇત્યર્થઃ ॥ ૮૮ ॥

પદ્યોપમનું સ્વરૂપ.

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
 ઉદ્ધારઅદ્ધસ્થિતં, પલિથ તિહા સસયવાસસયસમણ ।
 કેસવહારો દીવો-દહિઆઉતસાઈપરિમાણં ॥૮૫॥

ઉદ્ધાર અદ્ધ 'સ્થિતં'=ઉદ્ધાર,
 અદ્ધા અને ક્ષેત્ર
 પલિય=પદ્યોપમ.
 તિહા=ત્રણ પ્રકારે.
 સસય વાસસય સમણ=સમયે,
 સો વર્ષે અને સમયે.

કેસવહારો=વાલાગ્રનું ઉદ્ધરણ
 કરીએ.
 દીવોદહિ=દ્વીપ સમુદ્ર,
 આઉતસાઈ=આયુષ્ય અને
 ત્રસાદિ જીવોનું.
 પરિમાણં=પરિમાણ ગણતરી

અર્થ:—ઉદ્ધાર, અદ્ધા અને ક્ષેત્ર એ ત્રણ પ્રકારે પદ્યોપમ
 ગણવું. તેમાં [અનુક્રમે] સમયે, સો વર્ષે અને સમયે વાલાગ્રનું
 ઉદ્ધરણ કરીએ, તે વડે [અનુક્રમે] દ્વીપસમુદ્ર, આયુષ્ય અને
 ત્રસાદિ જીવોની ગણતરી થાય છે. ॥ ૮૫ ॥

વિવેચન:—હવે પલ્યોપમનું સ્વરૂપ કહે છે—ઉદ્ધાર તે વાલાગ્રનો
 અપહાર, તે વાલામાંહેથી સમયે સમયે એકેક વાલાગ્ર અપહરતાં
 પાલો ખાલી થાય તે ઉદ્ધાર પદ્યોપમ ૧. અદ્ધા તે કાળ, તે
 તો સો સો વર્ષે એકેકો વાલાગ્ર અપહરતાં પાલો ઠાલો થાય
 તે અદ્ધાપદ્યોપમ ૨. ક્ષેત્ર તે આકાશ, તે સમયે સમયે વાલાગ્ર
 સ્પૃષ્ટ અસ્પૃષ્ટ આકાશપ્રદેશ એકેકો અપહરતાં પાલો ઠાલો
 થાય તે ક્ષેત્ર પદ્યોપમ ૩. ઉદ્ધાર પદ્યોપમે કરીને દ્વીપ સમુદ્ર
 મપાય છે, ૨૫ કોડાકોડ પદ્યોપમના જેટલા સમય તેટલા દ્વીપ
 સમુદ્ર છે. ૧. અદ્ધા પદ્યોપમે કરીને દેવતા, નારકી, મનુષ્ય
 અને તિર્યંચનાં આઉખાં મપાય છે ૨. ક્ષેત્ર પદ્યોપમે કરીને
 દૃષ્ટિવાદે ત્રસાદિ પૃથ્વીવ્યાદિના જીવ માથ્યા છે ૩

એ ત્રણ પદ્યોપમના બાદર અને સૂક્ષ્મ એવં છ ભેદ હોય.
 તેનું સ્વરૂપ કાંઈક વિસ્તાર થકી લખીએ છીએ. અનંત પરમા-

છુએ એક ત્રસરેણુ થાય, આઠ ત્રસરેણુએ ૧ રથરેણુ થાય, આઠ રથરેણુએ ૧ વાલાગ્ર થાય, તે આઠ વાલાગ્રે ૧ લિક્ષા થાય, આઠ લિક્ષાએ ૧ યૂકા, આઠ યૂકાએ ૧ યવ અને આઠ યવે ૧ ઉત્સેઘ અંગુલ થાય એ ૨૪ ઉત્સેઘાંગુલે ૧ હાથ, ૪ હાથે ૧ ધનુષ, એ હજાર ધનુષે ૧ ગાઉ અને ૪ ગાઉએ એક ઉત્સેઘાંગુલનું યોજન થાય. એવા ૧ યોજનનો લાંબો પોહોળો અને ઉંડો પાલો કલ્પીએ, તે પાલામાં દેવકુર ઉત્તરકુરના યુગલિયાના માથાના વાળના એક ખંડનો ખીજે ખંડ ન થાય^૧ એવા સૂક્ષ્મ ખંડ કરીને ભરીએ. તે અગ્નિએ ખળે નહી, વાયરે ઉડે નહી અને પાણી તેને ભેદે નહી એવા ઠાંસી ઠાંસીને ભરીએ, તેમાંથી સમયે સમયે એકેક ખંડ કાઢીએ, કાઢતાં તે પાલો નિર્લેપ-ઠાલો થાય ત્યારે એક વાદર હજાર પલ્લોપમ સંખ્યાતા જ સમયનું થાય. તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્લોપમે એક બાદર ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય. એ બાદર ઉદ્ધાર સાગરોપમ કહેવા માત્રજ છે પણ કામના નથી ૧. તથા તે વાલાગ્રના એકેકા ખંડના અસતકલ્પનાએ પર્યાપ્ત સ્થૂળ પૃથ્વીકાય જીવનાં શરીર જેવડા અસંખ્યાતા ખંડ કલ્પીએ તે ખંડ પ્રતિસમયે એકેકો કાઢીએ, કાઢતાં પાલો ખાલી થયે એક સૂક્ષ્મ હજાર પલ્લોપમ સંખ્યાતી કોડિ વરસનું થાય. તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્લોપમે એક સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય. તેવા અઢી સાગરોપમના જેટલા સમય થાય તેટલા જંબૂદ્વીપ આદિ દધને સ્વયંભૂરમણુ લગે દ્વીપ સમૂદ્ર છે. ૨. તથા તે વાલાગ્ર સો સો વરસે એકેકો કાઢીએ, કાઢતાં પાલો ઠાલો થાય ત્યારે એક વાદર અઢી પલ્લોપમ સંખ્યાતી કોડાકોડિ વર્ષ પ્રમાણુ થાય. તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્લોપમે એક બાદર અઢી સાગરોપમ થાય એ બાદર પલ્લોપમ સાગરોપમ કહેવા માત્ર જ છે, પણ કામના નથી ૩. તથા એકેકા વાલાગ્રના અસંખ્યાતા ખંડ કલ્પવા અને તે ખંડ સો સો વરસે એકેકો

૧ એક ખંડનો ખીજે ખંડ ન થાય આ હકીકત ટીકામાં નથી. ટીકામાં તો શિરનું મુંડન કરી લીધા પછી એક દિવસથી માંડી સાત દિવસ સુધીમાં જેવડો વાળ હોય તેવડા વાલાગ્રોથી ફૂલો ભરવાનું કહ્યું છે. જુઓ ટીકા ગાથા ૮૫.

કાઠનાં પાલો ઠાલો થાય ત્યારે એક સૂક્ષ્મ અઢા પલ્લોપમ અસં-
 જ્યાતી કોડાકોડિ વર્ષ પ્રમાણ થાય. તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્લો-
 પમે એક અઢા સાગરોપમ થાય. એ પલ્લોપમ સાગરોપમે
 કરીને જીવનાં આઉંખાં, કાયસ્થિતિ, કર્મસ્થિતિ અને પુદ્ગલ-
 સ્થિતિ એ સર્વ [માપીએ] જેમકે-મનુષ્ય તિર્યચનું ઉત્કૃષ્ટાયુઃ
 ત્રણ પલ્લોપમનું હોય, દેવતા નારકીનું ઉત્કૃષ્ટાયુઃ તેત્રીસ સાગ-
 રોપમનું હોય ૪, તથા તે પાલાના વાલાએ સ્પૃષ્ટ જે આકાશ-
 પ્રદેશ તે સમયે સમયે એકેકો અપહરતાં સ્પૃષ્ટ પ્રદેશ સર્વને
 અપહારે વાદર ક્ષેત્ર પલ્લોપમ અસંજ્યાતી ઉત્સર્પિણી પ્રમાણ
 થાય. તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્લોપમે બાદર ક્ષેત્ર સાગરોપમ
 થાય. એ બાદર ક્ષેત્ર પલ્લોપમ સાગરોપમનું કાર્ય નથી ૫,
 તથા તે પાલાને વાલાએ કરરયા અને અણકરરયા સર્વ આકા-
 શપ્રદેશને સમયે સમયે એકેકો અપહરતાં પાલાના સર્વ પ્રદેશ
 અપહરાર્થ રહે ત્યારે એક સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્લોપમ થાય. તે બાદર-
 થકી અસંજ્યાતગુણું કાળમાને હોય. તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્લો-
 પમે એક સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર સાગરોપમ થાય એ પલ્લોપમ સાગરોપમે
 કરીને દ્રષ્ટિવાદને વિષે પૃથિવી, અપ્, તેહ, વાયુ, પ્રત્યેક વન-
 સ્થિતિ અને ત્રસ એ છ કાયના જીવનું પરિમાણ કહ્યું છે. પ્રક્ષ-
 સૂક્ષ્મ વાલાએને આંતરે અસ્પૃષ્ટ આકાશપ્રદેશ કેમ હોય ? ઉત્તર-
 કુખાંડ [કોણું] ભૂત માંયાને વિષે તે કુખાંડને આંતરે ન્હાનાં
 બીજેરાદિનાં ફળ ઘણાં રહે. તે ફળને આંતરે વાલ પ્રયુખના
 દાણા ઘણા રહે, તે ફળને આંતરે વળી સરસવના દાણા ઘણા રહે,
 એમ એ દૃષ્ટાંતે વાલાએથકી આકાશપ્રદેશ અતિસૂક્ષ્મ છે તેથી
 ઠાંસીને ભરેલા વાલાએને આંતરે પણ અસંજ્યાતા આકાશ-
 પ્રદેશ અસ્પૃષ્ટ હોય. એ છ પ્રકારે પલ્લોપમ-સાગરોપમનું સ્વ-
 રૂપ શ્રી અનુયોગદ્વારસૂત્ર થકી કહ્યું ॥ ૮૫ ॥

પુદ્ગલ પરાવર્તનું સ્વરૂપ

^૧દઘ્વે ^૨લિત્તે ^૩કાલે, ^૪માવે ચડહ દુહ વાયરો સુહુમો ।
હોઈ અણંતુસ્સપ્પિણિ-પરિમાણો પુમ્મલપરદ્દો ॥૮૬॥

દઘ્વે=દ્રવ્ય વિષયક.
લિત્તે=ક્ષેત્ર વિષયક.
કાલે=કાળ વિષયક.
માવે=ભાવ વિષયક.
ચડહ=ચાર પ્રકારે.
દુહ=બે પ્રકારે.
વાયરો=બાદર

સુહુમો=સૂક્ષ્મ
હોઈ=હોય.
અણંતુસ્સપ્પિણિપરિમાણો=અનં-
ત ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી
પ્રમાણ.
પુમ્મલપરદ્દો=પુદ્ગલપરાવર્ત

અર્થ:—દ્રવ્ય વિષયક, ક્ષેત્રવિષયક, કાળવિષયક અને ભાવ વિષયક, એમ ચાર પ્રકારે પુદ્ગલપરાવર્ત બાદર અને સૂક્ષ્મ એ બે બે ભેદે હોય, તે દરેક અનંત ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી પ્રમાણ હોય છે. ॥ ૮૬ ॥

વિવેચન:—દ્રવ્યથી પુદ્ગલપરાવર્ત^૧, ક્ષેત્ર થકી પુદ્ગલ પરાવર્ત^૨, કાળ થકી પુદ્ગલપરાવર્ત^૩ અને ભાવ થકી પુદ્ગલ પરાવર્ત^૪, એમ ચાર ભેદે પુદ્ગલપરાવર્ત છે. તે વળી દરેક બાદર અને સૂક્ષ્મ એમ બે બે ભેદે હોય એટલે આઠ ભેદે પુદ્ગલ પરાવર્ત હોય. એ આઠ માંહેનું એકેક પુદ્ગલપરાવર્ત અનંતી ઉત્સર્પિણી^૧ અવસર્પિણી^૨ પ્રમાણ હોય ॥૮૬॥

૧ જેમાં સમયે સમયે પ્રાણીઓના શરીર તથા આયુષ્યના પ્રમાણાદિકની અપેક્ષાએ વૃદ્ધિ અનુભવાય તે ઉત્સર્પિણી.

૨ જેમાં સમયે સમયે પ્રાણીઓનાં શરીર તથા આયુષ્યના પ્રમાણાદિકની અપેક્ષાએ હાનિ અનુભવાય તે અવસર્પિણી.

દ્રવ્ય પુદ્ગલ પરાવર્તનું સ્વરૂપ

ઊરલાઈસત્તગેળં, ઇગજિઓ મુઅઈ ફુસિઅ સવ્વઅણૂ.
જત્તિઅકાલિ સ થૂલો, દવ્વે સુહુમો સગન્નયરા ॥૮૭॥

ઊરલાઈસત્તગેળં=ઔદારિકાદિ
સાતપણે

ઇગજિઓ=એક જીવ.

મુઅઈ=મુકે-છોડી દે.

ફુસિઅ=સ્પર્શ કરીને-પરિ-
ણુમાવીને

સવ્વઅણૂ=ઔદ રાજલોકમાં
રહેલા સર્વ પરમાણુઓને

જત્તિઅકાલિ=જેટલા કાળે.

સ=તેટલો કાળ.

થૂલો=સ્થૂલ-ખાદર.

દવ્વે=દ્રવ્ય પુદ્ગલપરાવર્ત
થાય.

સુહુમો=સૂક્ષ્મ દ્રવ્ય પુદ્ગલ-
પરાવર્ત

સગન્નયરા=સાત માંહેલી એ-
કેકી વર્ગણા વડે.

અર્થ:—જેટલા કાળે ઔદ રાજલોકમાં રહેલા સર્વ પરમાણુ-
ઓ ઔદારિકાદિ સાતપણે એક જીવ સ્પર્શી પરિણુમાવીને ત્યા-
ગ કરે તે [તેટલા કાળે] સ્થૂલ દ્રવ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત થાય. અને
સાત માંહેથી એકેકી કોષપણુ એક પણે સર્વ પરમાણુઓ સ્પર્શી
પરિણુમાવીને ત્યાગ કરે તેટલે કાળે સૂક્ષ્મ દ્રવ્ય પુદ્ગલપરા-
વર્ત થાય. ॥૮૭॥

વિવેચન—હવે દ્રવ્ય થકી પુદ્ગલપરાવર્ત કહે છે, સંસાર
અટવીમાં ભ્રમતો એક જીવ અનેકભવ ગ્રહણ કરવાવડે ઔદ
રાજ પ્રમાણુ લોકના સર્વ પરમાણુઓ આહારક નિના ઔદારિક-
શરીરાદિ સાતપણે યથાયોગ્ય પરિણુમાવી તદ્રૂપપણે કરીને જેટલે
કાળે મૂકે તેટલે કાળે એ દ્રવ્ય થકી સ્થૂલ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય.
૧ અને તે સાત માંહેથી ઔદારિકાદિ કોષ પણુ એકપણે ઔદ
રાજલોકનાં સર્વ પરમાણુઓ ફરસી પરિણુમાવીને એક જીવ જેટલે

* પુદ્ગલનાં ચતુર્દશ રજ્જ્વાત્મક લોકવર્તિ શમન્ત પરમાણુનો
પરાવર્ત ઔદારિકાદિ શરીરપણે ગ્રહણ કરીને મૂકવું તે રૂપ ફેરફાર છે યસ્મિન્
કાલવિશેષે જે કળને વિષે સ પુદ્ગલપરાવર્ત: તે પુદ્ગલપરાવર્ત.

કાળ મૂકે ત્યારે તેરહે કાળે દ્રવ્યચક્રી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય. આમાં વચ્ચે વચ્ચે શેષ છ વર્ગણપણે પરિણમાવેલા પુદ્ગલો ગણવાના નથી. એ સૂક્ષ્મમાંહે બાદર પુદ્ગલપરાવર્ત અનંતા વહી જાય. એ દ્રવ્યથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત સાત ભેદે હોય ઔદારિક ૧, વૈક્રિય ૨, તૈજસ ૩, કાર્મણ ૪, મન ૫, ભાષા ૬, અને ઉચ્છ્વાસ ૭, એ સાતનું અદ્યપબદ્ધત્વ કહીએ છીએ-કાર્મણ શરીર પુદ્ગલપરાવર્તનો નિવર્તનકાળ સર્વ થકી થોડો હોય. ૧, તે થકી તૈજસશરીર પુદ્ગલપરાવર્તનો નિવર્તનકાળ અનંત-ગુણ ૨, એમ અનુક્રમે ઔદારિક ૩, આસોચ્છ્વાસ ૪, મન ૫, ભાષા ૬ અને વૈક્રિય પુદ્ગલપરાવર્તનો નિવર્તનકાળ એકેકથી અનંતગુણે આધિક જણવો ૭. એ પ્રકારે નિવર્તનકાળનું અદ્ય બદ્ધત્વ જાણવું.

હવે વૈક્રિય પુદ્ગલપરાવર્ત જીવે અનંતા કીધા પણ તે બીજા સર્વ થકી થોડા કીધા છે ૧, તે થકી ભાષા પુદ્ગલપરાવર્ત અનંતગુણ કીધા છે ૨, એમ મન ૩, આસોચ્છ્વાસ ૪. ઔદારિક ૫, તૈજસ ૬ અને કાર્મણ પુદ્ગલપરાવર્ત ૭ ઉત્તરોત્તર એકેક થકી અનંતગુણ કીધા છે. એ સર્વ પુદ્ગલપરાવર્તનું માન અનંતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી પ્રમાણ જાણવું. ॥ ૮૭ ॥

ક્ષેત્રાદિ પુદ્ગલપરાવર્તનું સ્વરૂપ.

લોગપ્પસોત્તપ્પિણિ,—સમયા અણુભાગવથઠાણા ય ।

જહત્તહ કમસરણેણં, પુટ્ટા તિત્તાઇથુલિઅરા ॥૮૮॥

૧ ફેટલાક આચાર્ય દ્રવ્ય પુદ્ગલપરાવર્તનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે વર્ણવે છે—જ્યારે એક જીવ અનેક ભવ પ્રહણ કરવા વડે ઔદારિક, વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ એ ચાર શરીરપણે યથાયોગ્ય સકલ લોકવર્તિ સર્વ પુદ્ગલોને પરિણમાવીને મૂકે છે ત્યારે બાદર દ્રવ્ય પુદ્ગલપરાવર્ત થાય છે, વળી જ્યારે ઔદારિકાદિ ચાર માંહેથી કોઈ પણ એક શરીર વડે સર્વ પુદ્ગલોને પરિણમાવીને મૂકે છે ત્યારે સૂક્ષ્મ દ્રવ્ય પુદ્ગલપરાવર્ત થાય આમાં વચ્ચે વચ્ચે બાકીના શરીરો પરિણમાવેલા પુદ્ગલોની ગણતરી કરવાની નથી

इति स्वोपश्लेषोक्त्याम् ।

લોગપણસા=લોકક્ષેત્રના પ્રદેશો.
 હસપિણિસમયા=ઉત્સર્પિણી
 અવસર્પિણીના સમયો.
 અણુભાગવંઘટાણા=રસખંધનાં
 સ્થાનો.
 જહતહ=જેમ તેમ-આડાઅવળા

કમ=અનુક્રમે.
 મરણેણં=મરણ વડે.
 પુઠ્ઠા=સ્પર્શ કરેલા.
 ચિત્તાદ્=ક્ષેત્રાદિક.
 ધૂલિઅરા=ખાદર અને સૂક્ષ્મ
 પુદ્ગલપરાવર્ત.

અર્થ:-લોકક્ષેત્રના પ્રદેશો, ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીના સમયો અને રસખંધના સ્થાનો જેમ તેમ [ક્રમ વગર] અને અનુક્રમે મરણ વડે સ્પર્શ કરાય ત્યારે ક્ષેત્રાદિખાદર અને સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત અનુક્રમે થાય ॥ ૮૮ ॥

વિવેચન:-હવે ક્ષેત્રાદિકે ૩ પુદ્ગલપરાવર્ત કહે છે.-ચૌદ રાજલોકના સર્વ આકાશપ્રદેશ ૧, ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીના સર્વ સમય ૨ અને અનુભાગખંધનાં સ્થાનક એટલે રસખંધના હેતુ રૂપ અધ્યવસાયતાં સ્થાનક ૩, એ ત્રણે જેમ તેમ-આડાપાછા [ક્રમોત્ક્રમ] મરણ કરીને ફરસી રહે ત્યારે ક્ષેત્રાદિક એટલે ક્ષેત્રથી, કાળથી અને ભાવથી સ્થૂલ પુદ્ગલપરાવર્ત અનુક્રમે થાય; અને એ ત્રણે અનુક્રમેજ મરણ કરીને ફરસે ત્યારે ક્ષેત્રથી, કાળથી અને ભાવથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય. તે આ પ્રમાણે—

ચૌદ રાજલોકના આકાશપ્રદેશ સર્વ મરતી વેળાએ એવી રીતે ફરસે કે એક મરણે એક આકાશપ્રદેશ લેખાય અને પૂર્વે જે આકાશપ્રદેશ મર્યા હોય તે આકાશપ્રદેશે ફરી મરે તે લેખામાં આવે નહીં. એમ કોઈ આકાશપ્રદેશ મરણે કરી ફરસ્યા વિના ન રહે ત્યારે ક્ષેત્રથી વાદર પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૩. મેરૂ પર્વતના મધ્યે ૮ રૂચક પ્રદેશ છે તે માંહેલા એક પ્રદેશે પ્રથમ મરે ત્યારપછી વળી કોઈક કાળાંતરે તે પ્રદેશની પાસેના બીજા પ્રદેશે મરે તે લેખાય. ત્યાર પછી વળી કોઈક કાળાંતરે તેને અડકતાં [નજીકના] ત્રીજે પ્રદેશે મરે તે લેખાય. તેના ગાળામાં આવે પાછે પ્રદેશે મરે તે લેખામાં નહીં. એમ અનુક્રમે મરતાં એક એક પ્રદેશ ફરસતો સમય ચૌદ રાજલોકના આકાશપ્રદેશ ફરસી રહે

૧ “ જેમ તેમ, અનુક્રમે ” આ શબ્દો પહેલા પુ. પરા. માં કહ્યા નથી તેનું કારણ કે સૂ. ૬૦ પુ. પરા. કોઈ પણ એક જ વર્ગીણાવડે પૂર્ણ ગણાય છે.

ત્યારે ક્ષેત્રથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૪. ઉત્સાર્પણી અને અવસર્પિણી એ બે મળીને વીશ કોડાકોડિ સાગરોપમે એક કાળચક્ર કહેવાય, તેના સર્વ સમય જીવ મરણે કરીને ફરસે એટલે જે સમયે પૂર્વે મર્યા હોય તેજ સમયે ફરી મરે તે લેખાય નહીં. અનેરે સમયે મરે તે લેખાય, એમ કાળચક્રના સર્વ સમય મરણ [વડે] ફરસી રહે ત્યારે કાલ થકી વાદર પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૫. તે કાળચક્રને પહેલે સમયે મરે ત્યાર પછી વળી ક્યારેક કાળચક્રને બીજે સમયે મરે તે લેખાય ત્યાર પછી વળી ક્યારેક કાળચક્રને ત્રીજે સમયે મરે તે લેખાય, વચ્ચે વચ્ચે આથે પાછે સમયે મરે તે લેખામાં નહીં; એમ અનુક્રમે મરતો કાળચક્રના સર્વ સમય ફરસી રહે ત્યારે કાલ થકી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૬. એક સમયના ઉપજેલા સૂક્ષ્મ તેડિકાય જીવ અસંખ્યાતા લોકાકાશ પ્રદેશપ્રમાણ છે, તે થકી સર્વ તેડિકાય જીવ અસંખ્યાતગુણ છે, તે થકી તે તેડિકાય જીવની કાયસ્થિતિ અસંખ્યાતગુણી છે, તે થકી સંયમનાં સ્થાનક અસંખ્યાતગુણાં છે, તે થકી રસખંધના અધ્યવસાયસ્થાનક તીવ્રમંદાદિ ભેદે અસંખ્યાતગુણાં છે. તે રસખંધને સ્થાનકે મરતો જીવ ક્યારેક મંદાધ્યવસાયે મરે, કોઇ વારે તીવ્રે અને કોઇવારે અતિ તીવ્રે મરે, એમ મરતો સર્વ રસખંધનાં અધ્યવસાયસ્થાનકે ફરસી રહે ત્યારે માલથકી વાદર પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૭, અને બ્યારે પ્રથમ અતિ મંદ સ્થાનકે વર્ત્તો મરે, પછી કોઇક કાળાંતરે તેથી ચઢતે બીજે અધ્યવસાય સ્થાનકે વર્ત્તો મરે, તે પછી વળી કોઇક કાળાંતરે તેથી ચઢતે ત્રીજે અધ્યવસાયસ્થાનકે વર્ત્તો મરે, વચ્ચે વચ્ચે આથે પાછે સ્થાનકે મરે તે લેખામાં નહીં, એમ અનુક્રમે રસખંધના અધ્યવસાયસ્થાનકે મરતો સર્વ સ્થાનકે ફરસી રહે ત્યારે માલથકી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૮. તથા પ્રકારાંતરે વર્ણ ૫, ગંધ ૨, રસ ૫, સ્પર્શ ૮, અગુરુલઘુ ૧ અને ગુરુલઘુ ૧, એ બાવીશ ભેદે કરીને સર્વ લોકના પરમાણુ ફરસીને સૂકે ત્યારે બાદર ભાવ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય, એ ૨૨ માંહેથી એકેકાપણે સર્વ પુદ્ગલ ફરસી રહે ત્યારે સૂક્ષ્મ ભાવ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય. એમ ૨૨ ભેદે પણ સૂક્ષ્મ ભાવ પુદ્ગલ પરાવર્ત થાય. ॥ ધ્યાન પુદ્ગલપરાવર્તસ્વરૂપ જ્ઞેય. ॥ ૮૮ ॥

ઉત્કૃષ્ટ જઘન્ય પ્રદેશબધક.

અપ્પચરપયલિવંધી, ઉક્કડજોગી અ સન્નિપજ્જતો ।

કુળહ પ્પસુક્કોસ, જહન્નયં તસ્સ વચ્ચાસે ॥૮૯॥

અપ્પચરપયલિવંધી=અપ્પતર

પ્રકૃતિનો બંધક

ઉક્કડજોગી=સર્વોત્કૃષ્ટ યોગ-
વાળો

સન્નિપજ્જતો=સંજ્ઞિપર્યાપ્તો

કુળહ=કરે છે.

પ્પસુક્કોસ=પ્રદેશોનો ઉત્કૃષ્ટ

પ્રદેશબધ.

જહન્નયં=જઘન્ય પ્રદેશબધ

તસ્સ=તેના.

વચ્ચાસે=વિપરીતપણે.

અર્થ:-અપ્પતર પ્રકૃતિનો બંધક, સર્વોત્કૃષ્ટ યોગવાળો અને સંજ્ઞિપર્યાપ્તો પ્રદેશોનો ઉત્કૃષ્ટ બંધ કરે અને તેથી વિપરીતપણે જઘન્ય પ્રદેશબધ કરે. ॥ ૮૯ ॥

વિવેચન-હવે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ બંધક અને જઘન્ય પ્રદેશબધક કેવા હોય તેનું સ્વરૂપ કહે છે,

જે મૂળ પ્રકૃતિ અને ઉત્તર પ્રકૃતિ દ્વાડી બાંધે તે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબધ કરે; કર્મદલિયાના ભાગ થોડા થાય તેથી દરેકને પ્રદેશ ઘણા આવે માટે અપ્પતર પ્રકૃતિનો બંધક અને સર્વોત્કૃષ્ટ યોગવંત એવો સંજ્ઞિ પર્યાપ્તો જીવ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશવંધ કરે. તેને વિપરીતે એટલે બહુ પ્રકૃતિના બાંધનારને કર્મદલિક ઘણે ભાગે વહેંચાતા હોવાથી દરેકને પ્રદેશ થોડા આવે માટે ઉત્કૃષ્ટ પ્રકૃતિનો બંધક અને મંદયોગવંત એવો અસંજ્ઞિ અપર્યાપ્તો જીવ જઘન્ય પ્રદેશવંધ કરે. ॥ ૮૯ ॥

પ્રદેશબધના સ્વામી

^૧મિચ્છ^૨અજયવ્વ^૩ઉઆડ, વિતિયુજવિગુમોહિસત્તમિચ્છાઈ^૪

^{૧૦}છળહં^૧સત્તરસ^૨સુહુમો^૩અજયા^૪દેસા^૫નિતિકસાણ ॥૯૦॥

૧-૨-૩ ઉત્કૃષ્ટ યોગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ બંધાય, અને સંજ્ઞા તથા પર્યાપ્તો માને જ ઉત્કૃષ્ટ યોગ હોય તેથી એ પણ ત્રણ વિશેષણ સાર્થક છે.

મિચ્છ=મિથ્યાદષ્ટિ
અજયચ્ચ=અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ
આદિ આર ગુણસ્થાનવાળા
આરુ=આયુષ્યનો.
વિત્તિગુણવિણુ=ખીજા ત્રીજા ગુ.
ણુદાણા વિના
મોહિ=મોહનીય કર્મને વિષે.
તત્ત=સાત ગુણુદાણાવાળા
મિચ્છાર્ક=મિથ્યાત્વાદિ

છળ્લ=છ મૂળ પ્રકૃતિનો
સત્તરસ=સત્તર ઉત્તર પ્રકૃતિનો
સુદુમ્ભો=સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણુદા-
ણાવાળો
અજયા=અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ
દેસા=દેશવિરતિ.
વિત્તિકસાણ=ખીજા ત્રીજા કપા-
યોનો.

અર્થ:-મિથ્યાદષ્ટિ અને અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ આદિ ગુણુદા-
ણાવાળા આયુકર્મનો, ખીજા ત્રીજા ગુણુદાણા વિના મિથ્યાત્વાદિ
સાત ગુણુદાણાવાળા મોહનીય કર્મનો, સૂક્ષ્મસંપરાયવાળો છ
મૂળ પ્રકૃતિ અને સત્તર ઉત્તર પ્રકૃતિનો, અવિરતિ ખીજા કપાયોનો
અને દેશવિરતિ ત્રીજા કપાયોનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે ॥ ૯૦ ॥

વિવેચન:-હવે મૂળ અને ઉત્તર પ્રકૃતિના ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબં-
ધના સ્વામી કહે છે.—

મિથ્યાદષ્ટિ ૧, અને અવિરત ૨, દેશવિરત ૩, પ્રમત્ત ૪,
અને અપ્રમત્ત ૫ એ પાંચ ઉત્કૃષ્ટ યોગી સંજ્ઞીપર્યાયા આયુકર્મ
ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશનું બાંધે. ખીજું ત્રીજું [સાસ્વાદન મિશ્ર] ગુણ-
ુદાણુ વર્ણને શેષ મિથ્યાત્વથી અનિવૃત્તિ પર્યંત સાત ગુણુદા-
ણાવાળા ઉત્કૃષ્ટ યોગી થકા મોહનીયકર્મ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશનું બાંધે.
સક્ષદિવ્યબંધકે હોવાથી. આયુ મોહ વર્ણને શેષ ૬ મૂળ પ્રકૃતિનો
અને જ્ઞાનાવરણીય ૫, દર્શનાવરણીય ૪, અંતરાય^૧ ૫, સાતા-
વેદનીય ૧, યશનામ ૧ અને ઉચ્ચગોત્ર ૧, એ ૧૭ ઉત્તર પ્રકૃ-
તિનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણુદાણાવાળો કરે; ત્યાં
એટલીજ પ્રકૃતિનો બંધ છે તે માટે.

૧ દાતૃપ્રતિગ્રાહકયોરન્તર્વિદ્યતયાદતાર અને પ્રલણ કરનારના
વચ્ચે વિનંપણે અચતે-ગચ્છતિ આવે इति અન્તરાયમ્ એ અંતરાય.
અને વિશેષેણ હન્યન્તે વિશેષ પ્રકારે હણાય છે દાતાદિહવ્યયો માતાદિ
સબ્ધિઓ અનેત इति વિદ્યન્તમ્ જે વડે તે વિનં

અપિરત સમયગૃહાદિ સપ્તવિધખંધકે ઉત્કૃષ્ટયોગી ધીજ્ઞ
અપ્રત્યાખ્યાનીય કપાયનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે. દેશવિરતિ
સપ્તવિધ ખંધકે ઉત્કૃષ્ટ યોગી થકો ત્રીજો પ્રત્યાખ્યાનીય કપાય
ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશે ખાંધે. ॥ ૯૦ ॥

^૫ પળ^૧ અનિ^૧ અટ્ટી^૧ સુખગદ્, નરા^૩ ડસુર^૩ સુભગતિગવિ^૩ ડવિદુગં ।

^૧ સમચ^૧ ડરં^૧ સમસાયં, વહરં મિચ્છો વ સમ્મો વા ॥૧૧॥

પળ=પુરુષવેદ અને સંજ્વલન

કપાય એ પાંચ

અનિઅટ્ટી=અનિવૃત્તિઆદરવાળો

સુખગદ્=શુભ વિહાયોગતિ.

નરાડ=મનુષ્યાયુ,

સુરસુભગતિગ=દેવત્રિક, સુભગ

ત્રિક

વિડવિદુગં=વૈકિયદ્વિક.

સમચડરંસં=સમયતુરસ્ત સંસ્થાન.

અસાયં=અસાતાવેદનીય.

વહરં=વજ્રક્ષપભનારાય સંઘયણ

મિચ્છો=મિથ્યાદૃષ્ટિ.

વ=અથવા

સમ્મો=સમ્યગ્દૃષ્ટિ

અર્થ:-અનિવૃત્તિઆદર શુભસ્થાનવાળો [પુરુષવેદ અને
સંજ્વલન કપાય] પાંચનો અને મિથ્યાત્વી અથવા સમ્યગ્દૃષ્ટિ
શુભવિહાયોગતિ, મનુષ્યાયુ, સુરત્રિક, સુભગત્રિક, વૈકિયદ્વિક,
સમયતુરસ્તસંસ્થાન, અસાતાવેદનીય અને વજ્રક્ષપભનારાય
સંઘયણ [૧૩ પ્રકૃતિ] નો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે. ॥ ૯૧ ॥

વિવેચન-પુરુષવેદ ૧ અને સંજ્વલનના ૪ કપાય એ પાંચને
અનિવૃત્તિઆદર ઉત્કૃષ્ટયોગી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશે ખાંધે, એક અથવા એ
સમય લગે; ઈહાં પ્રકૃતિ થાડી ખંધાય તેથી ભાગ ઘણો આવે તે
માટે. શુભવિહાયોગતિ ૧, મનુષ્યાયુ ૨, દેવત્રિક ૫, સુભગ
સુસ્વર આદેય એ સુભગત્રિક ૮, વૈકિયદ્વિક ૧૦, સમયતુરસ્ત
સંસ્થાન ૧૧, અસાતાવેદનીય ૧૨ અને વજ્રક્ષપભનારાય સંઘ-

યણ ૧૩, એ તેર પ્રકૃતિ મિથ્યાત્વી અથવા સમ્યક્ત્વી ઉત્કૃષ્ટ યોગે વર્તતો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશથી બાંધે. તે ઉપરાંતનાં બંધક નામની પ્રકૃતિ અધિકી બાંધે, તે માટે ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ હોય નહીં ॥ ૯૧ ॥

નિદ્રાપયલાદુગુગ્ગલ-મયકુચ્છાતિત્થ^૧ સમ્મગો સુજર્ઙ્ગ^૨ ।

આહારદુગ સેસા, ઉક્કોસપ્પસગા મિચ્છો ॥ ૯૨ ॥

નિદ્રાપયલા=નિદ્રા, પ્રયલા
દુગુગ્ગલ=એ યુગલ
મયકુચ્છાતિત્થ=ભય, જુગુપ્સા
અને તીર્થ^૩ કર નામકર્મને
સમ્મગો=સમ્યગ્દષ્ટિ,
સુજર્ઙ્ગ=અપ્રમત્તયતિ અને

અપૂર્વ કરણ ગુણકાણાવાળા
આહારદુગ=આહારકદ્વિકને
સેસા=ખાકીની ૬૬ પ્રકૃતિ.
ઉક્કોસપ્પસગા=ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ
બંધવાળી.
મિચ્છો=મિથ્યાદષ્ટિ કરે.

અર્થ:-સમ્યગ્દષ્ટિ નિદ્રા, પ્રયલા, એ યુગલ, ભય, જુગુપ્સા અને તીર્થ^૩ કર નામને, રૂડા સાધુ આહારકદ્વિકને, અને મિથ્યાદષ્ટિ ખાકીની [૬૬] પ્રકૃતિઓને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધવાળી કરે.

વિવેચન:-^૧નિદ્રા ૧, પ્રયલા ૨, હાસ્ય રતિ, શોક અરતિ એ એ યુગલ ૬, ભય ૭, જુગુપ્સા ૮ અને તીર્થ^૩ કર નામ ૯, એ નવ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ સમ્યક્ત્વી કરે. ઉત્કૃષ્ટયોગી સમ્પ્રવિધ બંધક સુચિતિ અપ્રમત્ત તથા અપૂર્વ કરણે વર્તતો નામની ૩૦ બાંધતો આહારકદ્વિક ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશનું બાંધે શેષ ૬૬

૪ સમ્યગ્ ગચ્છતિ જ્ઞાનાદિમોક્ષમાર્ગં इति सम्मगः ।

૧ નિતરાં તદન દ્રાતિ-કુત્સિતત્ત્વં-અવિસ્પૃષ્ટત્ત્વં ગચ્છતિ આનંદ-દનપણાને પામે ચૈતન્ય ચેતના અનયા इति નિદ્રા જે વડે તે નિદ્રા

× આ એ ગુણકાણાવાળા પ્રમાદરહિત હોવાથી તેઓ સુચિત છે, માટે સુચિતિ (રૂડા સાધુ) શબ્દે આ એ ગુણસ્થાનકવાળા લીધા.

=પ્રકૃતિ રહી તેનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ ઉત્કૃષ્ટયોગી મિથ્યાત્વી જ કરે; જ્યાં જ્યાં ઓછી પ્રકૃતિ ખંધાય ત્યાં ત્યાં જે જે પ્રકૃતિ આંધે તેનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ ઉત્કટ યોગવંત થકો કરે; એ હેતુ સઘળે જાણવો. ॥ ૯૨ ॥

સુમુખી દુન્નિ અસન્નિ, નિરચતિગસુરાસુરવિહિદુગં ।

સમ્મો જિણં જહન્નં. સુહુમનિગોઆદ્રચ્છણિ સેસા ॥૧૩॥

સુમુખી=સારા મુનિ-અપ્રમત્ત
યતિ.

દુન્નિ=ખે પ્રકૃતિ [આહારક
દ્વિક] ને

અસન્ની=અસંજ્ઞી પર્યાપ્તો.

નિરચતિગ=નરકત્રિક,

સુરાસ=દેવાયુને.

સુરવિહિવિદુગં=સુરદ્વિક અને
વૈકિયદ્વિકને.

સમ્મો=સમ્યગ્દષ્ટિ,

જિણં=જિન નામકર્મને.

જહન્નં=જઘન્ય પ્રદેશખંધ

સુહુમનિગોઅ=અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ
નિગોદ જીવ.

આદ્રચ્છણિ=ઉત્પત્તિના પહેલા
સમયે.

સેસા=ખાકીની ૧૦૯ પ્રકૃતિ

અર્થ:—અપ્રમત્ત યતિ આહારકદ્વિકને, અસંજ્ઞી પર્યાપ્તો નરકત્રિક તથા દેવાયુને સમ્યગ્દષ્ટિ દેવદ્વિક, વૈકિયદ્વિક તથા જિનનામકર્મને અને અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મનિગોદ જીવ ઉત્પત્તિના પહેલા સમયે ખાકીની [૧૦૯] પ્રકૃતિને જઘન્ય પ્રદેશખંધવાળી કરે. ॥ ૯૩ ॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિના જઘન્ય પ્રદેશખંધના સ્વામી કહે છે,—

= શેષ. ૧૬ પ્રકૃતિઓ નીચે પ્રમાણે—

૩ થીણદ્વિક, ૧ મિથ્યાત્વમોહ, ૪ અનંતાનુમંથી કપાય, ૧ સ્ત્રીવેદ, ૧ નપુસકવેદ, ૩ તિર્યચત્રિક, ૩ નરકત્રિક, ૨ મનુષ્યદ્વિક, ૫ બળતિ, ૨ ઔદારિકદ્વિક, ૧ તૈજસશરીર, ૧ કાર્મણશરીર, ૫ પ્રથમ સ્ત્રિયાય પાંચ સઘણ, ૫ પ્રથમ સિવાય પાંચ સંધ્યાન, ૪ વર્ણ ચતુષ્ક ૧ અશુભવિહારોગતિ, ૧ પગલાત, ૧ ઉશ્વાસ, ૧ ઉચ્ચોત, ૧ અગુરુલઘુ ૧ આતપ ૧ નિર્માણ, ૧ ઉપવાત, ૬ ત્રસપટ્ક, ૧૦ અચારદશક, અને ૧ નીચગોત્ર

અપ્રમત્ત યતિ પરાવર્તમાન અષ્ટવિધબંધક સ્વપ્રાયોગ્ય જ્ઞાન્ય વીર્યવંત^૨ નામની ૩૧ પ્રકૃતિ બાંધતો આહારકદ્વિકનો જ્ઞાન્ય પ્રદેશબંધ કરે. તથા અસંજી ઘોષમાન^૩ યોગવંત પર્વા-
પ્તો નરકત્રિક અને દેવાયુ એ ૪ પ્રકૃતિનો જ્ઞાન્ય પ્રદેશબંધ કરે; તે જ્ઞાન્ય ૧ સમય અને ઉત્કૃષ્ટ ૪ સમય લગે કરે. જ્ઞાન્ય બંધનો કાળ ઋસવળે એ પ્રમાણે જાણવો. તથા દેવદ્વિક ૨ વૈકિ-
યદ્વિક ૨ અને જિનનામ ૧, એ પાંચ પ્રકૃતિનો જ્ઞાન્ય પ્રદેશ-
બંધ સમ્યગ્દષ્ટિ પોતાના ભવને પ્રથમ સમયે વર્તતો બાંધે, તે
આ પ્રમાણે-કોઈ એક જીવ જિનનામ બાંધીને અનુત્તર વિમાને
દેવતા ઉપન્યો; ત્યાં પ્રથમ સમયેજ સ્વપ્રાયોગ્ય જ્ઞાન્યવીર્યવંત
થકો જિનનામનો જ્ઞાન્ય પ્રદેશબંધ નામની ૩૦ પ્રકૃતિઓ
બાંધતો થકો કરે, અને દેવદ્વિક વૈકિયદ્વિકને જિનનામ બાંધતો
થકો જ દેવતા નારહી અવીને મનુષ્યપણે ઉપન્યો થકો પ્રથમ
સમયે સ્વપ્રાયોગ્ય જ્ઞાન્યવીર્યવંત જિનનામ યુક્ત દેવયોગ્ય નામ-
ની ૨૯ પ્રકૃતિ બાંધતો થકો જ્ઞાન્ય પ્રદેશ બાંધે. સૂક્ષ્મનિગોદ
જીવ અપર્વાપ્તો પોતાના ભવને પહેલે સમયે વર્તતો સર્વથી
જ્ઞાન્ય વીર્યવંત યથાસંભવ ઘણી પ્રકૃતિ બાંધતો થકો શેષ
૧૦૯ પ્રકૃતિનો જ્ઞાન્ય પ્રદેશબંધ કરે. ॥ ૯૩ ॥

૧ જગત્તમઘસ્તાદ્—નિકૃષ્ટો ભાગઃ જ્ઞાન્ય એટલે નીચેનો ભાગ
તત્ત્વ મંવં જગત્ત્યં ત્યાં ઉપન્ય થયેલ તે જ્ઞાન્ય, ગેમ મક્ષાતિ ત્યાં નિશ્ચયે
થોડા થાય છે તેની જેમ, આ લક્ષણવડે જ્ઞાન્ય એટલે સર્વસ્તોક અર્થ
જાણવો.

૨ વિવિધપ્રકારૈઃ વિવિધ પ્રકારે ફેરવતિ પ્રેરે ચત્પ્રાણિનં જે પ્રાણિ-
ને ક્રિયાસુ ક્રિયાઓમાં તદ્ વીર્યમ્ તે વીર્ય,

૩ એક યોગમાથી બીજા યોગમાં સત્ત્વાર કરતો. ‘પરાવર્તમાન’નો
પણ એજ અર્થ છે

* ભવોત્પત્તિના પ્રથમ સમય વિના સવળે.

પ્રદેશબંધના ભાંગા

૬ ૧ ૪ ૪ ૪ ૫ ૦

દંસણછગમયકુચ્છા, વિતિતુરિઅકસાયવિગ્ધનાણાણં ।

મૂલછગેઽણુક્કોસો, ચઢહ દુહા સેસિ સઢ્ઢત્થ ॥૧૪॥

દંસણછગમયકુચ્છા=દર્શન-

પટ્ટે ભય, બુગુપ્સા,

વિતિતુરિઅકસાય=ખીજા ત્રીજા

અને ચોથા કપાયો

વિગ્ધનાણાણં=પાંચ અંતરાય

અને પાંચ જ્ઞાનાવરણનો

મૂલછગે=મોહનીય અને આયુ

વર્ણને મૂળ પ્રકૃતિને વિષે-

અણુક્કોસો=અતુટ્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ.

ચઢહ=ચાર પ્રકારે [જાણવો.]

દુહા=બે પ્રકારે સાદિ, અધ્રુવ.

સેસિ=બાકીના ત્રણ પ્રકારના

બંધને વિષે

સઢ્ઢત્થ=બધે.

અર્થ:—દર્શનપટ્ટે, ભય, બુગુપ્સા, ખીજા ત્રીજા ચોથા કપાયો, પાંચ અંતરાય અને પાંચ જ્ઞાનાવરણનો તથા મોહનીય અને આયુ વર્ણને છ મૂળ પ્રકૃતિને વિષે અતુટ્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ ચાર પ્રકારે [સાદિ અનાદિ વગેરે] જાણવો. બાકીના ત્રણ પ્રકારના પ્રદેશબંધને વિષે અને બાકી રહેલ પ્રકૃતિના સર્વ પ્રકારના પ્રદેશબંધને વિષે સર્વત્ર બે ભેદે [સાદિ અધ્રુવ] બંધ હોય. ॥૧૪॥

વિવેચન:—હવે એ પ્રદેશબંધને વિષે ભાંગા કહે છે.—ચાર દર્શનાવરણીય અને બે નિદ્રા એવં ૬, ભય ૭, બુગુપ્સા ૮, ખીજા-અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪, ત્રીજા પ્રત્યાખ્યાનીય ૪ અને ચોથા સંજ્વલન ૪ કપાય એવં ૧૨ કપાય મળીને ૨૦, પાંચ અંતરાય ૨૫ અને પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, એ ૩૦ ઉત્તર પ્રકૃતિનો અને મોહ તથા આયુ વર્ણને છ મૂળ પ્રકૃતિનો જે અતુટ્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ તે સાદિ ૧, અનાદિ ૨, ધ્રુવ ૩ અને અધ્રુવ ૪, એ ચારે ભેદે હોય. એ [૩૦=૬] પ્રકૃતિઓને વિષે બાકીના બંધ અને શેષ સર્વ પ્રકૃતિને વિષે પણ સર્વ બંધ તે સાદિ અને અધ્રુવ એ બે ભેદે હોય.

એહની ભાવના આ પ્રમાણે-જ્યાં સર્વ થકી ઘણા કર્મ-સ્કંધ ગ્રહે તે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કહીએ; ત્યાંથી ઉતરતા યાવત સર્વથી થોડા ગ્રહે ત્યાં લગે તે સર્વ અનુત્કૃષ્ટ કહીએ; એ બે પ્રકાર માંહે સર્વ પ્રદેશખંધ આવ્યા. તથા જ્યાં સર્વથી થોડા પ્રદેશ ખંધાય તે જઘન્ય પ્રદેશખંધ અને ત્યાંથી અનુક્રમે ચઢતાં યાવત સર્વથી ઘણા કર્મસ્કંધ બાંધે ત્યાં લગે સર્વ અજઘન્ય કહીએ; એ બે પ્રકાર માંહે પણ સર્વ પ્રદેશખંધ આવ્યા. ત્યાં ચાર દર્શનાવરણીયનો ક્ષપક અને ઉપશામક સૂક્ષ્મસંપરાયે ઉત્કૃષ્ટ યોગવંત એક અથવા બે સમય લગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે; ઉત્કૃષ્ટ યોગની સ્થિતિ એટલીજ છે તે મારે. એમ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ-ખંધ કરીને ઉપશાન્તાવસ્થાએ અખંધક થઇને પડતો વળી એક અથવા બે સમય લગે ઉત્કૃષ્ટ ખંધ કરીને પછી અનુત્કૃષ્ટ ખંધ કરે ત્યારે તે અનુત્કૃષ્ટ ખંધ સાદિ ૧, એ અવસ્થા નથી પામ્યાં તેને અનાદિ ૨, અભવ્યને ધ્રુવ ૩, ભવ્યને અધ્રુવ ૪. તથા નિદ્રા, પ્રયસા, ભય અને કુચ્છા એ ચારનો તો અવિરતાદિક અપૂર્વ-કરણ લગેના ઉત્કૃષ્ટ યોગી સમ્પન્નિધિ ખંધકાળે એક અથવા બે સમયલગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે. એ અવિરતાદિક જ્યારે ઉત્કૃષ્ટ યોગ થકી અથવા ખંધોચ્છેદ થકી પડીને અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧. એ અવસ્થા નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વવત્ ૪. તથા અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કષાયનો તો અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ઉત્કૃષ્ટ યોગી સમ્પન્નિધિખંધક ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે. ત્યાંથી પડતો અનુત્કૃષ્ટ ખંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧, તે ઉત્કૃષ્ટપણું નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ, અધ્રુવ, પૂર્વવત્ ૪. એમ પ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કષાયનો દેશવિરતિએ કહેવો, સંજવલન ૪ કષાયનો અનિવૃત્તિબાદરે પુરુષવેદનો ખંધોચ્છેદ કર્યા પછી પોતપોતાના ખંધોચ્છેદ અગાઉ એક અથવા બે સમય પર્યાંત ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે, તે જ્યારે ખંધોચ્છેદ થકી અથવા ઉત્કૃષ્ટ ખંધ થકી પડતો અનુત્કૃષ્ટ ખંધ કરે તે સાદિ ૧, એ સ્થાનક-પૂર્વે નથી જ પામ્યા તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વવત્ ૪. તથા જ્ઞાનાવરણીય ૫ અને અંતરાય ૫, એ દર્શનો સૂક્ષ્મસંપ-રાયે ઉત્કૃષ્ટયોગી એક અથવા બે સમય ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે, જ્યારે ખંધોચ્છેદ કરીને પડતો તથા ઉત્કૃષ્ટ ખંધ થકી પણ પડતો

અનુક્રુષ્ટ ઇંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧, તે સ્થાનક નથી પામ્યા તેને અન્નાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ, પૂર્વવત્ ૪. એટલે એ ૩૦ ઉત્તર પ્રકૃતિનો અનુક્રુષ્ટ ઇંધ ચારે ભેદે કહ્યો, હવે “હુદ્દા સેસિ સન્વત્ય સ્તિ” શેષ જવન્ય અજવન્ય અને ઉત્ક્રુષ્ટ એ ત્રણ ઇંધને વિષે સાદિ અધ્રુવ એ ભેદ હોય. ત્યાં એ ૩૦ પ્રકૃતિનો પૂર્વ ઉત્ક્રુષ્ટ ઇંધ કહ્યો તે પ્રથમજ ઇંધવા માટે તે માટે સાદિ ૧, અને પછી અઘ્ન ઇંધ થાય તથા અનુક્રુષ્ટ ઇંધક થાય તે માટે અધ્રુવ ૨. હવે એ ૩૦ નો જવન્ય પ્રદેશ ઇંધ સૂક્ષ્મનિગોદિયા અપર્યાપ્તને સર્વ થકી મંદ વીર્યવાળાને ભવને પહેલે સમયેજ પામીએ, દ્વિતીયાદિક સમયે અજવન્ય ઇંધે. વળી સંખ્યાતે કાળે જવન્ય યોગ પામીને જવન્ય પ્રદેશ ઇંધ કરે વળી અજવન્ય કરે, એમ એ બેને પરાવર્તે સાદિ અધ્રુવ એ બે ભાંગા હોય. હવે શેષ ૬૦ નો ચારે પ્રકારનો પ્રદેશ ઇંધ તે સાદિ અધ્રુવ એ બે ભેદે હોય. ત્યાં થીણુદ્વિત્રિક ૩, મિથ્યાત્વ ૧, અનંતાનુબંધી ૪, એ આઠનો મિથ્યાત્વી ઉત્ક્રુષ્ટ યોગી સત્ત્વિધ ઇંધ એક અથવા બે સમય ભગે ઉત્ક્રુષ્ટ પ્રદેશ ઇંધ કરે, પછી તે ઉત્ક્રુષ્ટ યોગ થકી પડતો અનુક્રુષ્ટ પ્રદેશ ઇંધ કરે વળી ઉત્ક્રુષ્ટ કરે એમ એ બેના સાદિ અધ્રુવ એ બે ભાંગા ઉપજે; અને એ આઠ પ્રકૃતિનો જવન્ય ઇંધ તો સૂક્ષ્મ નિગોદ અપર્યાપ્તો સર્વથી જવન્ય વીર્યવંત ભવને પ્રથમ સમયે વર્તીતો કરે, તે પછી દ્વિતીયાદિક સમયે અજવન્ય ઇંધ કરે, કાળાંતરે વળી જવન્ય કરે, એમ એ બે ઇંધ સાદિ અને અધ્રુવ હોય. એમ વર્ણુ ચતુષ્ક ૪, તૈજસ ૫ કાર્મણુ ૬, ઉપવાત ૭, નિર્માણુ ૮ અને અગુરુસ્રુ ૯, એ નવ પ્રકૃતિનો ચારે પ્રકારનો ઇંધ તે સાદિ અધ્રુવ એ બે ભેદે કહેવો. પણ એનો ઉત્ક્રુષ્ટ ઇંધ તે મિથ્યાત્વી ઉત્ક્રુષ્ટ યોગી સત્ત્વિધ ઇંધ નામની ૨૩ નો ઇંધક કરે શેષ પૂર્વવત્; તથા અધ્રુવબંધી ૭૩નો ચારે પ્રકારનો ઇંધ તે તો અધ્રુવબંધી છે માટે સાદિ અધ્રુવ એ બે ભેદેજ હોય.

હવે મૂળ પ્રકૃતિના ભાંગા કહે છે-મૂલછગે સ્તિ-મોહનીય અને આયુ વર્ણુ શેષ ૬ મૂળ પ્રકૃતિનો અનુક્રુષ્ટ ઇંધ ચારે ભેદે

હોય; તે આ પ્રમાણે-એ છનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ ક્ષપક અથવા ઉપશામક સૂક્ષ્મસંપરાયે ઉત્કૃષ્ટયોગી એક અથવા બે સમય લગે કરે, પછી ઉપશાન્તમોહે અખંધક થઇને પડતો અથવા ઉત્કૃષ્ટ યોગ થતી પણ પડતો જ્યારે અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧, પૂર્વે એ સ્થાનક પામ્યો નથી તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વવત્ ૪. અને શેષ ૩ ખંધ બે ભેદે હોય. ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ સૂક્ષ્મ સંપરાયે કહ્યો તે માટે સાદિ ૧, ત્યારપછી ઉપ-શાન્તમોહે છેદ કરે તથા પડતો અનુત્કૃષ્ટ કરે તે માટે અધ્રુવ ૨. એ ૬ નો જવન્ય પ્રદેશખંધ તો સૂક્ષ્મ નિગોદ અપર્યાપ્તો સર્વથી મંદ વીર્યવંત ભવને આશ્ર સમયે કરે, તેજ દ્વિતી-યાદિક સમયે અજવન્ય પ્રદેશખંધ કરે વળી કાળાન્તરે જવન્ય કરે, તે માટે એ ખંને ખન્ધ સાદિ અધ્રુવ એ બે ભાંગે હોય. હવે મોહના તથા આયુના ચારે પ્રકારના પ્રદેશખંધને વિષે બે ભેદે હોય ત્યાં મિથ્યાત્વી અથવા સમ્યક્ત્વી અનિ-વૃત્તિઆદરના અંતરંગે સમ્પ્રવિધખંધ વેળાએ ઉત્કૃષ્ટ યોગી છતો મોહનીયનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે પછી અનુત્કૃષ્ટ, વળી ઉત્કૃષ્ટ, એમ એ બે ખંધ સાદિ અધ્રુવ હોય. અને જવન્ય અ-જવન્ય તો સૂક્ષ્મ નિગોદમાંહે પૂર્વની ધેરે કહેવા. આયુકર્મ તો અનુવળખંધી છ માટે તેના ઉત્કૃષ્ટાદિ ચાર ખંધ સાદિ અધ્રુવ હોય.

હવે એ ભાંગાની સંખ્યા-મૂળ ૭ પ્રકૃતિના એકેકીના દશ દશ એવં ૬૦ તથા બેના આઠ આઠ એવં ૭૬ અને ૩૦ ઉત્તર પ્રકૃતિના દશ દશ એવં ૩૦૦, અને ૯૦ પ્રકૃતિના આઠ આઠ એવં ૭૨૦ બે મળી ૧૦૨૦. મૂળ પ્રકૃતિના ૭૬ સહિત ૧૦૯૬ પ્રદેશખંધના ભાંગા થાય ॥ ૯૪ ॥

યોગસ્થાનાદિ સાત યોગોનું અદ્યપખડુત્વ

સેઢિ^૧અસં^૨લિ^૩જંસે, જોગ^૪દ્વા^૫ળાણિ પયડિ^૬ઠિ^૭દ્વમે^૮આ ।

ઠિ^૯દ્વંધ^{૧૦}જ્ઞવસાયા-ણુ^{૧૧}ચાગઠાણા અસંલિ^{૧૨}ગુણા ॥૧૫॥

સેદિઅસંખિજ્જંસે=શ્રેણિના અ-
સંખ્યાતમે ભાગે
જોગદ્વાળાણિ=યોગસ્થાનો
પયદિઠિઠમેયા=પ્રકૃતિભેદો, સ્થિ-
તિભેદો.

ઠિદ્વંચલ્લવસાયા=સ્થિતિબંધ-
ના અધ્યસાયસ્થાનો,
અણુભાગદાળા=રસબંધના અ-
ધ્યવસાયસ્થાનો.
અસંસ્વગુણા=અસંખ્યાતગુણા

અર્થ:—શ્રેણિના અસંખ્યાતમે ભાગે યોગસ્થાનો છે, તેથી પ્રકૃતિભેદો, સ્થિતિભેદો, સ્થિતિબંધનાં અધ્યવસાયસ્થાનો અને રસબંધના અધ્યવસાયસ્થાનો અતુકમે અસંખ્યાતગુણા છે. ૥૬૫૥

વિવેચન:—હવે પૂર્વોક્ત યોગસ્થાનક વિગેરે સાત બાલતું અદપખાદુત્વ કહે છે—ઘનીકૃત લોકની સાત રાજ લાંબી એક પ્રદેશની આકાશશ્રેણિ તેના અસંખ્યાતમા ભાગને વિગે જેટલા આકાશપ્રદેશ હોય તેટલાં જોગ રચાત્તક [વીર્યના સૂક્ષ્મ વિભાગ] છે. આહીં જીવ અનંતા છે અને યોગસ્થાન અસંખ્યાતાં છે, તે એકેકે સરખે યોગસ્થાને અનંતા સ્થાવર જીવ છે માટે વળી સર્વ સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એક સમય લગે એક યોગસ્થાને હોય, છીજે સમયે અસંખ્યાતગુણો યોગ વધે, ત્યારે જૂદે જૂદે સ્થાનકે હોય અથવા એક સ્થાને પણ હોય અને ત્રસ જીવો તો સરખે યોગસ્થાને અસંખ્યાતા હોય, તે માટે અસંખ્યાતાંજ યોગસ્થાનક છે પણ અનંતા નહીં. વળી પર્યાપ્તા સર્વ જીવ સ્વપ્રાયોગ્ય સર્વ જઘન્ય યોગસ્થાને જઘન્યથી ૧ સમય, અને ઉત્કૃષ્ટપણે ૪ સમય લગે રહે અને સ્વપ્રાયોગ્ય ઉત્કૃષ્ટ યોગસ્થાને જઘન્ય ૧ સમય, તથા ઉત્કૃષ્ટ બે સમય રહે. મધ્યમ યોગસ્થાને જઘન્ય ૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટા ૩-૪થી યાવત ૮ સમય પણ રહે, પછી વધે-ઘટે [યોગાન્તર થાય] એ યોગ પત્તર ભેદે છે તે પૂર્વે ચોથા કર્મચંદ્રમાંહે વિસ્તારે કહ્યા છે. તે યોગસ્થાનથી મૂલપ્રકૃતિ અને ઉત્તર પ્રકૃતિના ભેદ અસંખ્યાતગુણા^૧ છે. મૂળ પ્રકૃતિ ૮ અને ઉત્તર પ્રકૃતિ તો ૧૫૮ જ છે, પણ ક્ષેત્રાદિ સંબંધે કરીને બંધના વિચિત્રપણા થકી અને ઉદયના વિચિત્રપણા થકી અસંખ્યાતા

૧. એક એક યોગસ્થાને વર્તતા નાના જીવો વડે અથવા કાળ ભેદે એક જીવવડે સર્વ પ્રકૃતિઓ બંધાય છે તેથી

ભેદ થાય છે તેનું સ્વરૂપ સવિસ્તરપણે આવશ્યકવૃત્તિ થકી જાણવું. ચાર આનુપૂર્વીનાં બંધોદયને વિચિત્રપણે કરીને લોકને અસંખ્યાતમે ભાગે જેટલા આકાશપ્રદેશ હોય તેટલા અસંખ્યાતા [આનુપૂર્વીના ભેદ] છે, એમ બૃહચ્છતકતચૂર્ણિને વિષે કહ્યું છે. તે પ્રકૃતિભેદ થકી સ્થિતિભેદ અસંખ્યાતગુણ છે. અન્તર્મુહૂર્તની સ્થિતિ ૧, સમયાધિક અન્તર્મુહૂર્તની સ્થિતિ ૨, દ્વિસમયાધિક અન્તર્મુહૂર્તની સ્થિતિ ૩, એમ ચાવત ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ભગે એકેકી પ્રકૃતિ અસંખ્યાતે સ્થિતિવિશેષ કરીને બંધાય, તે માટે અસંખ્યાતગુણ ૩, તે થકી સ્થિતિવંધના અધ્યવસાયસ્થાનક અસંખ્યાતગુણ^૧ છે; કષાયજનિત જીવપરિણામવિશેષ તે અધ્યવસાયસ્થાનક એકેકું અન્તર્મુહૂર્તમાન હોય ૪, તે થકી અનુભાગવંધના અધ્યવસાયસ્થાનક અસંખ્યાતગુણ હોય; એકેકું અનુભાગબંધાધ્યવસાયસ્થાનક જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ ૮ સમયનું હોય તે માટે એકેકા સ્થિતિબંધાધ્યવસાયસ્થાનકને વિષે એક જીવ તથા અનેક જીવને આશ્રયીને અસંખ્યાત લોકાકાશપ્રદેશપ્રમાણ અનુભાગ^૨ બંધાધ્યવસાયસ્થાનક હોય ૫. ॥ ૬૫ ॥

તત્તો કમ્મપણ્ણા, અણંતગુણિઆ તઓ રસચ્છેઆ^૭ ।
જોગા પયહિપણ્ણં, ઠિહિઅણુભાગં કસાયાઓ ॥૧૬॥

૧ પ્રત્યેક સ્થિતિસ્થાનક અસંખ્ય લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ અધ્યવસાય સ્થાને બંધાય છે તેથી.

૨ કષાયજન્ય તેમજ લેશ્યાજન્ય આત્મપરિણામોત્તી તરતમતાને લીધે સ્થિતિ સરખી બંધાવા છતાં રસમાં અસંખ્ય પ્રકારની (અસંખ્ય લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણની) તરતમતા થાય છે તેથીજ સ્થિતિબંધાધ્યવસાયસ્થાનક-થી રસબંધાધ્યવસાયસ્થાનક અસંખ્યગુણ છે સ્થિતિબંધ થવામાં કષાયજન્ય આત્મપરિણામ કારણ છે ન્યારે રસબંધ થવામાં કષાય તેમજ લેશ્યા બંને કારણ છે.

તત્તો=તે કરતાં	જોગા=યોગથકી,
કમ્મપણસા=કર્મપ્રદેશો-કર્મના સ્કંધો,	પચ્છિપણસં=પ્રકૃતિબંધ અને પ્રદેશબંધ
અનંતગુણિયા=અનંતગુણ	ઠિરઅણુભાગં=સ્થિતિબંધ અને રસબંધ [થાય]
તત્તો=તે કરતાં	કલાયાઓ=કપાયવડે
રસચ્છેદા=રસના અવિભાગ પલિચ્છેદો	

અર્થ:—તે કરતાં કર્મના સ્કંધો અનંતગુણ અને તે કરતાં રસના અવિભાગપલિચ્છેદો અનંતગુણ છે. યોગ થકી પ્રકૃતિ બંધ અને પ્રદેશબંધ થાય તથા કપાય વડે સ્થિતિબંધ અને રસબંધ થાય. ॥ ૯૬ ॥

વિવેચન:—તે થકી એકેક કર્મસ્કંધના પરમાણુ અનંતગુણ છે; અભવ્યથકી અનંતગુણ અને સિદ્ધને અનંતમે ભાગે પરમાણુએ નિષ્પન્ન સ્કંધ પ્રત્યેજ જીવ ગ્રાહી શકે તે માટે ૬, તે થકી રસવંધના અવિભાગ પલિચ્છેદ અનંતગુણ છે; એકેકા કર્મસ્કંધના પરમાણુમાંહે પણ સર્વ જીવથકી અનંતગુણ રસના અવિભાગ પલિચ્છેદ પામીએ તે માટે ૭. એ યોગસ્થાનાદિ સાત બોલતું અદ્યખાદુત્વ જાણવું.

હવે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશબંધના હેતુ કહે છે.—પ્રકૃતિબંધ અને પ્રદેશબંધનો હેતુ યોગ છે; યદ્યાપિ પડશી-તિકે બંધના મિથ્યાત્વાદિક આર હેતુ કહ્યાં છે તોપણ મિથ્યાત્વ અવિરતિ અને કપાયને અભાવે પણ યોગ માત્ર જ હેતુએ કરીને ૧૧, ૧૨, ૧૩ ગુણઠાણે વેદનીયના પ્રકૃતિબંધ અને પ્રદેશબંધ થાય છે, અને અયોગી ગુણઠાણે યોગને અભાવે તે ન બાંધે તથા પ્રકૃતિબંધે મંદ વીર્યવંત થોડી પ્રકૃતિ બાંધે અને તીવ્ર વીર્યવંત વાણી પ્રકૃતિ બાંધે છે, અને પ્રદેશબંધે પણ સ્વામી દેખાડયા ત્યાં મંદ તીવ્ર વીર્યવંત કહ્યા; તે માટે યોગ પ્રધાન કારણ છે. તથા સ્થિતિબંધ અને અનુભાગબંધનો હેતુ કપાય છે; મિથ્યાત્વ અવિરતિને અભાવે પણ કપાય માત્રજ હેતુએ કરીને સ્થિતિ અને અનુભાગબંધ થાય. અને સ્થિતિ અનુભાગના

સ્વામી દેખાડયા ત્યાં પણ સંક્લિષ્ટ પરિણામી અને વિશુદ્ધ પરિણામી એ હેતુ કહ્યા છે, ત્યાં સંક્લિષ્ટ તે તીવ્ર કષાયી અને વિશુદ્ધ તે મંદકષાયી જાણવો, અને તે કષાયને અભાવે તો ઉપશાન્તમોહાદિકને વિષે વેદનીય જ બાંધે છે, તે પણ બે સમયની જ બાંધે તે માટે કષાય જ પ્રધાન હેતુ છે. ॥ ૯૬ ॥

ચત્તરજ્જુ લોગો, બુદ્ધિકઓ 'સત્તરજ્જુમાળઘણો' ।
તદીહેગપણસા, સેઢી પયરો અ તવ્વગ્ગો ॥ ૯૭ ॥

ચત્તરજ્જુ=ચૌદરાજ પ્રમાણ.
લોગો=લોક.

બુદ્ધિકઓ=મતિકલ્પનાએ કરેલા.

સત્તરજ્જુમાળઘણો=સાતરાજ પ્રમાણનો ઘન

તદ્=તે [ઘનીકૃત લોક] ની
દીહેગપણસા=લાંબી એક પ્રદે-
શની.

સેઢી=શ્રેણિ.

પયરો=પ્રતર.

તવ્વગ્ગો=તેનો વર્ગ.

અર્થ:—ચૌદ રાજ પ્રમાણ લોક તેને મતિકલ્પનાએ ઘન કરેલા સાત રાજ પ્રમાણ થાય. તે ઘનીકૃત લોકની લોકપ્રમાણ લાંબી એક પ્રદેશની શ્રેણિ તે સૂચિશ્રેણિ. તેનો વર્ગ તે પ્રતર જાણવો. ॥ ૯૭ ॥

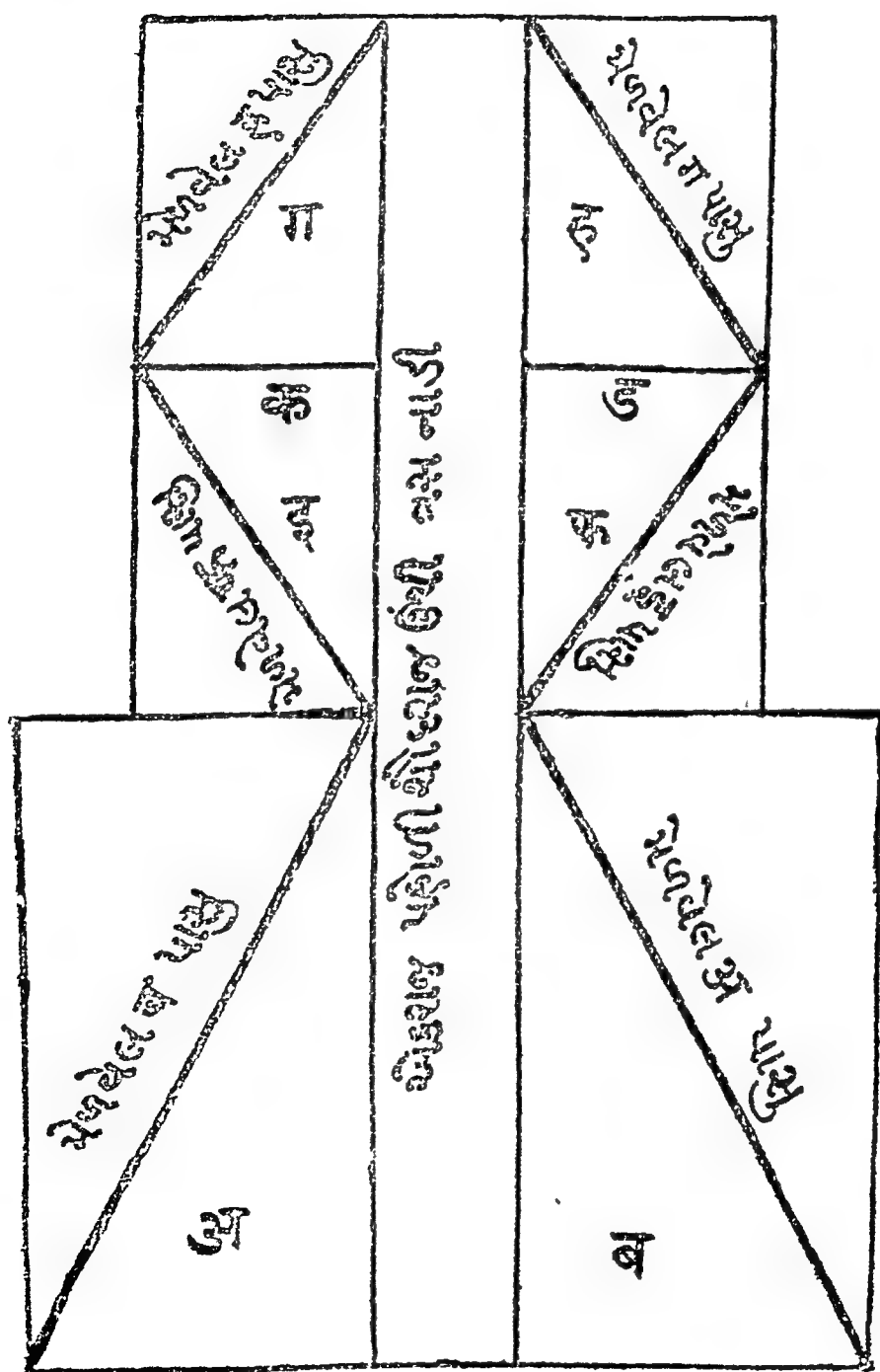
વિવેચન:—હવે ઘન અને પ્રતર અને શ્રેણિનું સ્વરૂપ કહ્યું છે. માઘવત્તીના તળા થકી મોક્ષ લગે લોક ચૌદ રાજ ઉચ્ચપણે છે, એ લોક તળે સાત રાજ પહોળો છે, ત્યારપછી ઉતરતો ઉતરતો મધ્ય તિર્યગ્લોક એક રાજ પહોળો છે, ત્યાંથી વળી ચઢતો ચઢતો બ્રહ્મલોકકલ્પે પાંચ રાજ પહોળો છે, ત્યાંથી વળી ઉતરતો

ઉત્તરતો ઉપર એક રાજ પહોળો છે; તે બુદ્ધિએ-કલ્પનાએ કીધો થકો સાતરાજ ઘન થાય.

હવે તે બુદ્ધિએ કીધો [કલ્પનાએ કલ્પ્યો] થકો સાત રાજ ઘન કેમ થાય ? તે લખીએ છીએ. તે લોકના મધ્યભાગે ઉભી ચૌદ રાજ ઉંચી અને એક રાજ પહોળી ત્રસનાડી છે. ત્રસજીવ સર્વ તે માંહે છે તે માટે ત્રસનાડી કહીએ. તે ત્રસનાડી થકી દક્ષિણ દિશિનો અધોલોકનો ખંડ હેઠે ત્રણ રાજ પહોળો, ઉપર સાંકડો અને સાત રાજ ઉંચો છે તે ઉપાડીને ત્રસનાડીની ઉત્તર દિશિએ વિપરીતપણે જોડીએ એટલે ઉપરનો સાંકડો હેઠે અને હેઠલો પહોળો ઉપર આણીએ ત્યારે એ અધોલોક સાત રાજ ઉંચો અને ચાર રાજ પહોળો સઘળો સરખો થાય. તથા ઉર્ધ્વ લોકે ત્રસનાડી થકી દક્ષિણ દિશિનો ખંડ એ રાજ પહોળો, સાત રાજ ઉંચો, તેના બ્રહ્મ દેવલોકના મધ્યથકી હેઠલો ઉપરલો એ ખંડ કરીને ત્રસનાડીને ઉત્તર પાસે વિપરીતપણે એટલે પહોળપણું હેઠે ઉપર ને સાંકડાપણું વચ્ચે આણીને સ્થાપીએ, એમ કીધે ઉર્ધ્વલોક ત્રણ રાજ પહોળો અને સાત રાજ ઉંચો સઘળો સરખો થાય. કોઈ ઠેકાણે થોડું ઘણું અધિકું ઓછું હોય તે પોતાની બુદ્ધિએ અધિકું ઓછામાં લેળી સરખું કરીએ. ત્યાર પછી તે લોકનું ઉપરનું અર્ધ ઉપાડીને સંવર્તિત અધોલોકને, દક્ષિણ પાસ જોડીએ એટલે સાત રાજ પહોળો, સાત રાજ લાંબો અને સાત રાજ ઉંચો સમચતુરસ્ર ઘન લોક થયો. હવે લોક તો વૃત્ત છે અને એ ઘન તો સમચતુરસ્ર થયો તેથી વૃત્ત કરવાને માટે તેને ૧૮ ગુણા કરી બાવીશે ભાગ હરીએ-ભાંગીએ ત્યારે કંઈક ન્યૂન સાત રાજ વૃત્ત ભાંગે પહોળો થાય પણ વ્યવહારથકી સઘળે સાત રાજનો જ ચતુરસ્ર ઘનલોક જાણવો. ધણાં રાજમાન તે સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રની પૂર્વ દિશાની વેદિકા થકી દક્ષિણ વેદિકા લગે અસંખ્યાતી કોડાકોડિ યોજન પ્રમાણ જાણવું. એ ઘન ચતુરસ્ર લોકનાં એકેક રાજનાં ઘન ચતુરસ્ર ખંડકે ૩૪૩ થાય અને ઘનવૃત્ત લોકનાં ઘનચતુરસ્ર ખંડકે ૩૮૭ થાય. इति घनलोक स्वरूपम् ।

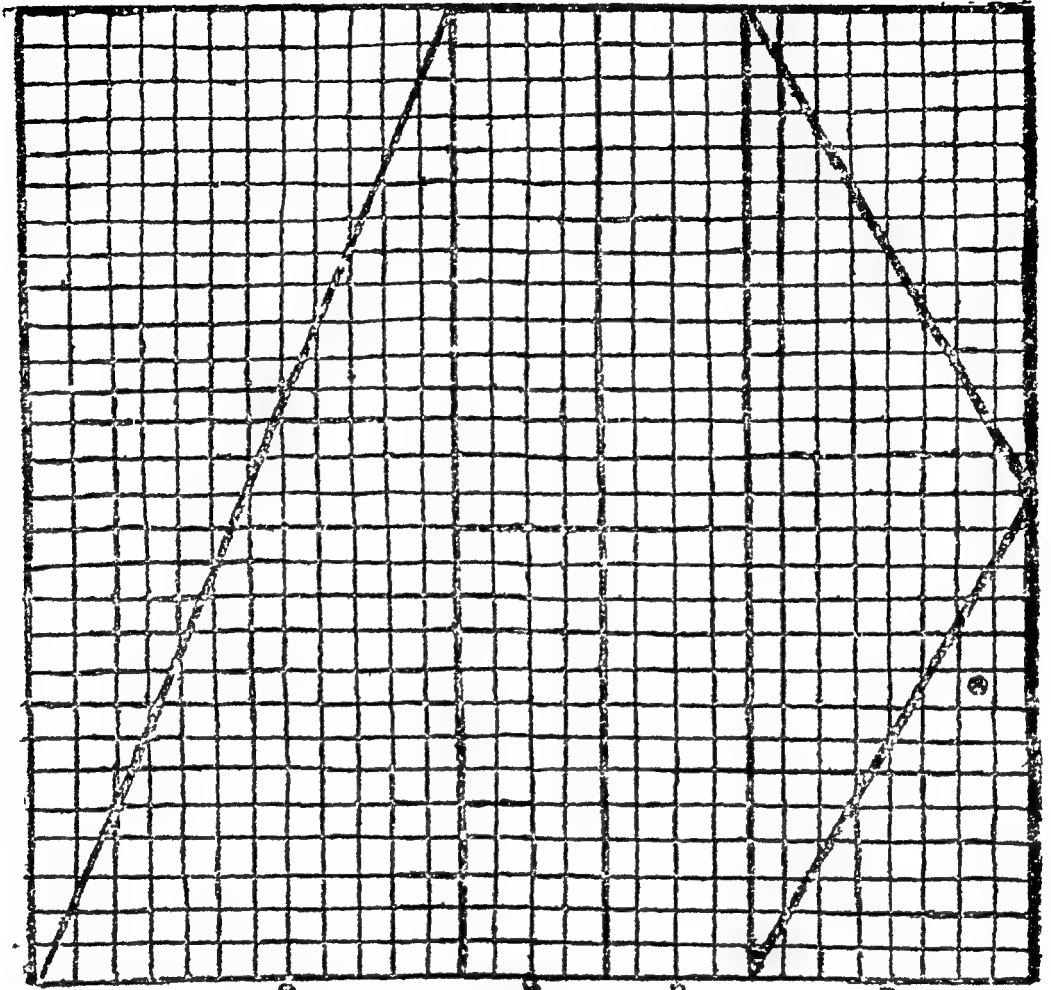
તે ઘનલોક જેવડી લાંબી એટલે સાત રાજ લાંબી અને એક પ્રદેશની પહોળી શ્રેણિ જ્યાં કહી છે ત્યાં એ

चतुर्दशरुचात्मकलोकस्यस्थापना

સૂચના—આ પાછળ ખતાવેલ ચૌદ રાજલોકની સ્થાપનામાં ખલેક લાઈન [કાળી લીટી] વચ્ચે આવેલ લોકક્ષેત્ર છે. નીચે સાતમી નારકીના તળે સાત રાજ, વચ્ચે સમભૂતળ આગળ એક રાજ, બ્રહ્મદેવલોક પાસે પાંચ રાજ અને ઊંચે ઐવેયક પાસે એક રાજ પહોળાઈ છે અથવા પાસાની નીચેની પહોળાઈ દેશે ઊણી ત્રણત્રણ રાજની છે. ક હ લાઈનની પહોળાઈ બંને રાજની છે. વ પાસુ ડાબી તરફ મેળવીએ અથવા અ પાસુ જમણી તરફ મેળવીએ એટલે ચાર રાજ પહોળા અને સાત રાજ ઊંચા લોક થાય. તે પ્રમાણે ઙ અને ગ પાસા જમણી તરફ મેળવીએ અથવા ફ અને હ પાસા ડાબી તરફ મેળવીએ ત્યારે ત્રણ રાજ પહોળા અને સાત રાજ ઊંચા લોક થાય. તે અધો અને ઉર્ધ્વલોકના બંને વિભાગને એક સાથે મેળવીએ એટલે સાત રાજ ધનલોક થાય. તેની સ્થાપના આ સાથેજ આપી છે. આ પ્રમાણે કરવાથી સર્વત્ર સાત રાજ થઈ શકતું નથી પરંતુ અપૂર્ણને પૂર્ણ ગણી લેવાને ન્યાયે સાત રાજ ગણેલ છે.

બુદ્ધ્યા ઘનીકૃતલોકસ્યસ્થાપના ✽

✽ સાતરા પહોળી, સાતરાજ લાંબી અને સાતરાજ ઉંચી એવી

સાતરા ઘનલોક કલ્પનાવડે કરીએ ત્યારે થાય તેના
એકરા પહોળા, એકરાજ લાંબા અને એકરાજ ઉંચા એવા
સમયોસ ઘનબંધુક કરીએ ત્યારે ૩૪૩ થાય. ઉપરનું દરેક
ખાનું ફેરાજ લાંબુપહોળું સમજવું.

ઘનીકૃત લોકની સાતરાજની લેવી, એકસરી મોતીની માળાની
પરે, અને તે શ્રેણિના વર્ગ કરીએ એટલે એક શ્રેણિના જોડલા-
પ્રદેશ હોય તેટલા ગુણ કરીએ તેને પ્રતર કહીએ, તેને વળી
શ્રેણિના પ્રદેશ સાથે ગુણીએ તેને ઘન કહીએ, યથા-અસતકદંપનાએ
એક શ્રેણિએ પાંચ પ્રદેશ છે તે સૂચિ કહીએ, તેને વળી પાંચ-
ગુણ કરીએ તો રપ થાય, તેને પ્રતર કહીએ, તેને વળી પાંચ
ગુણ કીધે ૧૨૫ થાય એ ઘન કહીએ, ઇહાં સાત રાજ લાંબો
સાત રાજ પહોળો અને જાડપણે એક પ્રદેશનો તે પ્રતરરાજ
જાણવો, અને સમસ્ત લોક તે ઘન લોક કહીએ ॥ ૯૭ ॥

ઉપશમ શ્રેણિનું સ્વરૂપ.

અણદંસનપુંસિત્થી વેઅચ્છકં ચ પુરિસવેઅં ચ ।
દો દો ઇગંતરિણ, સરિસે સરિસં ઉવસમેહ ॥ ૯૮ ॥

અણદંસનપુંસિત્થીવેઅ=અનંતા-
નુષ્ઠધિ કષાય, દર્શનમોહ-
નીય, નપુંસકવેદ, સ્ત્રીવેદ.
ચ્છકં=હાસ્યાદિષટ્ક.
પુરિસવેઅં=પુરૂષવેદ.

દોદો=બંબે [ક્રોધાદિ કષાય].
ઇગંતરિણ=એકેક [સંજવલન
ક્રોધાદિ] ના આંતરે.
સરિસેસરિસં=સરખેસરખાને.
ઉવસમેહ=ઉપશમાવે.

અર્થ:—[ઉપશમશ્રેણિ કરનાર] અનંતાનુષ્ઠધિ કષાય, ત્રણ
દર્શનમોહનીય, નપુંસક વેદ, સ્ત્રીવેદ, હાસ્યાદિષટ્ક, પુરૂષવેદ
અને સંજવલન એકેક કષાયને આંતરે બંબે કષાયો સરખે સર-
ખાને અનુક્રમે ઉપશમાવે. ॥ ૯૮ ॥

વિવેચન:—તે ઉપશમ શ્રેણિનો કરનાર અપ્રમત્ત યતિજ હોય.
કોઈકે આચાર્ય કહે છે—અવિરતિ, દેશવિરતિ, પ્રમત્ત અને અપ્ર-
મત્ત એ માંહેલો ઉપશમશ્રેણિ કરે, તે પ્રથમ અનંતાનુષ્ઠધિ ચાર:

કષાય સમકાળે અંતર્હૃત્માંહે ઉપશમાવે. કેટલાએક કહે છે કે અનંતાનુબંધિની ઉપશમના ન હોય તે માટે તેની વિસંચા-
જના કરે કે ખપાવે. ત્યારપછી સમ્યક્ત્વ મિથ્ર મિથ્યાત્વ રૂપ
ત્રણ દર્શન મોહનીય સમકાળે ઉપશમાવે. ત્યાં મિથ્યાદષ્ટિને
પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પામતાં મિથ્યાત્વ ઉપશમાવ્યા બાદ અનંતર
સમયે મિથ્યાત્વના અનુદય થકી ઔપશમિક સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ
થાય. ત્યારપછી દેશવિરત પ્રસન્ન અપ્રસન્ને પણ મિથ્યાત્વ ઉપ-
શમેલું પામીએ. અને વેદક સમ્યગ્દષ્ટિ ત્રણે દર્શનમોહનીયનો
ઉપશામક હોય. તે અપૂર્વકરણ ગુણઠાણે ચઢતો તે ગુણઠાણનો
સંખ્યાતમો ભાગ ગયે થકે નિદ્રા અને પ્રચલાનો બંધોચ્છેદ કરે.
તથા વળી તે ગુણઠાણના સંખ્યાતા ભાગ ગયે થકે અને એક
ભાગ થાકતે થકે દેવગતિ ૧, દેવાનુપૂર્વી ૨, પંચેન્દ્રિય જાતિ
૩, વૈકિંચ શરીર ૪, વૈકિંચોપાંગ ૫, આહારક શરીર ૬, આહાર-
કોપાંગ ૭, તેજસ શરીર ૮, કર્મણ શરીર ૯, સમચતુરસ
સંસ્થાન ૧૦, વર્ણચતુષ્ક ૧૪, અગુરુલઘુ નામ ૧૫, પરાઘાત
નામ ૧૬, ઉપઘાત નામ ૧૭, ઉચ્છ્વાસ નામ ૧૮, ત્રસનવક ૨૭,
શુભવિહાસોગતિ ૨૮, નિર્માણ નામ ૨૯ અને જિન નામ ૩૦,
એ ત્રીશ પ્રકૃતિને બંધથી ટાળે. વળી તેજ ગુણઠાણને ચરમ
સમયે હાસ્ય, રતિ, ભય અને ક્રુષ્ણ એ ચારનો બંધ ટાળે એનું
સ્વરૂપ વિસ્તાર થકી કર્મપ્રકૃતિની ટીકાથી જાણવું. હવે નવમે
ગુણઠાણે આવ્યો શું કરે ? તે કહે છે-ત્યાર પછી જો પુરૂષ આરં-
ભતો હોય તો પ્રથમ નપુંસક વેદ, પછી સ્ત્રીવેદ, પછી હાસ્ય-
ષટ્ક અને પછી પુરૂષવેદ ઉપશમાવે. જો સ્ત્રી આરંભતી હોય તો
પ્રથમ નપુંસક વેદ, પછી પુરૂષ વેદ પછી હાસ્ય ષટ્ક અને પછી
સ્ત્રીવેદ ઉપશમાવે, અને જો નપુંસક આરંભતો હોય તો પ્રથમ
સ્ત્રીવેદ, પછી પુરૂષવેદ, પછી હાસ્ય ષટ્ક અને પછી નપુંસક વેદ
ઉપશમાવે. ત્યારપછી જે જે કોધાદિકે એકેક સંજવલન કષાયને
આંતરે સરખે સરખા ઉપશમાવે, તે આ પ્રમાણે-અપ્રત્યાખ્યા-
નીય અને પ્રત્યાખ્યાનીય એ બે કોધ સમકાળે ઉપશમાવે, ત્યાર
પછી સંજવલન કોધ ઉપશમાવે, ત્યારપછી અપ્રત્યાખ્યાનીય પ્રત્યા-
ખ્યાનીય એ બે માન સમકાળે ઉપશમાવે, ત્યાર પછી સંજવ-
લન માન ઉપશમાવે. ત્યારપછી અપ્રત્યાખ્યાનીય અને પ્રત્યા-

ખ્યાનીય એ બે માયા સમકાળે ઉપશમાવે. ત્યાર પછી સંજ્વ-
લન માયા ઉપશમાવે. ત્યારપછી અપ્રત્યાખ્યાનીય પ્રત્યાખ્યા-
નીય એ બે લોભ ઉપશમાવે. ત્યારપછી સંજ્વલન લોભ ઉપશ-
માવે. ત્યાં અંતે સંજ્વલન લોભ ઉપશમાવતો થકો તે લોભના
ત્રણ ખંડ કરે, ત્યાં બે ભાગ ભેગા ઉપશમાવે અને ત્રીજા ભા-
ગના સંખ્યાતા ખંડ કરીને જૂદા જૂદા ઉપશમાવે. એ દશમે
ગુણઠાણે ઉપશમાવે. પ્રશ્ન:-એ ઉપશમ શ્રેણિ તો અપ્રમત્ત સંય-
તજ પ્રારંભ કરે અને તેને તો અપ્રમત્ત સંયતપણું સાત પ્રકૃતિ-
ના ક્ષય તથા ઉપશમથીજ હોય, અન્યથા તે સાતને ઉદ્યે તો
સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ પણ ન હોય તો ચારિત્ર ક્યાંથી હોય ? તો
હમણાં તેનો ઉપશમ કહ્યાનું શું કામ ? તત્ત્વોત્તર—પૂર્વે તેનો
ક્ષયોપશમ કહ્યો હતો અને હમણાં તેનો ઉપશમ કહીએ. ઉદ્ધિત
કર્મા અને ક્ષયે અને અનુદ્ધિતને ઉપશમે ક્ષયોપશમ કહીએ. અને
ઉપશમે તેને ઉપશમજ કહીએ, તો એ બે માંહે શું વિશેષ છે ?
તત્ત્વોત્તર—તદાવરણ કર્મને ક્ષયોપશમે પ્રદેશથી વેદન છે અને
ઉપશમે તે ન હોય ચદુક્ત—

વેણ્ઢ સંતવરમં, સ્વઑવસમિષ્પત્થ નાણુમાવં સો ।

ઉવસંતકસાઓ પુણ, વેણ્ઢ ન સંતકમ્મં પિ* ॥૧॥

એ કષાયનો ઉપશામક ઉપશાંતકષાયાવસ્થાએ જઘન્યથી
એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટપણે અંતર્મુહૂર્ત લગે રહે. ત્યાર પછી
નિશ્ચયે પડે, તે [કાળક્ષયે] અનુક્રમેજ પડતો કોઈક અપ્રમત્ત
ગુણઠાણે આવી રહે, કોઈક પ્રમત્ત ગુણઠાણે રહે, કોઈક દેશવિ-
રતિએ રહે, કોઈક સમ્યક્ત્વે રહે અને કોઈક સાસ્વાદને પણ
આવે અને ત્યાંથી મિથ્યાત્વે આવે, અને ભવક્ષયે પડે તો અનુ-
ત્તર વિમાને જાય ત્યાં પહેલે સમયેજ સર્વે બંધોદ્યાદિક કરણ
પ્રવર્તાવે. જેથી અગ્યારમાથી પાંધરો ચોથેજ ગુણઠાણે આવે.
ઉત્કૃષ્ટપણે એક ભવમાં બે વાર ઉપશમશ્રેણિ પડિવજ્જે તેને તે
તે ભવે ક્ષપકશ્રેણિ ન હોય અને જે એકવાર ઉપશમ શ્રેણિ કરે
તેને કોઈકને તે ભવે ક્ષપકશ્રેણિ પણ હોય. ચદુક્ત—

* ક્ષાયોપશમિક્વાળો સત્તામા રહેલ કર્મને વેદે, અહીં રસોદ્ય ન
હોય પણ પ્રદેશોદ્ય એટલે પરરૂપે અનુભવ હોય, અને ઉપશાંત કષાયી
સત્તામા રહેત કર્મને પ્રદેશથી પણ ન વેદે

૧ ઉવસમસેણિચઉકં, જાયદ્ જીવસ્સ આભવં નૂણં ।

સંસારંમિ વસંતે, ઇગમ્ભવે દુન્નિ વારાઓ ॥ ૧ ॥

જીવો હુ ઇગજમ્મંમિ, દુક્કસિં ઉવસામગો ।

સ્વયંપિ કુઝ્જા નો કુઝ્જા, દોવારિ ઉવસામગો ॥ ૨ ॥

એ કામંથંથિક અલિપ્રાય છે. આગમને અલિપ્રાયે તે
એક ભવે એક જ શ્રેણિ પડેજા, ચતુક્તં કલ્પમાણ્યે—

૨ एवं अण्वरिवडिण, सम्मत्ते देवमणुयजस्सेसु ।

અણ્વરસેદિવડ્ડજં, ઇગમ્ભવેણં ચ સવ્વાઈ ॥૧॥ સર્વાણિ દેશવિ-
રત્યાદીનિ । અન્યત્રાપ્યુક્ત—

૩ મોહોપશમ એકસ્મિન્, ભવે દ્વિઃ સ્યાદસંતતઃ ।

યસ્મિન્ ભવે તૂપશમઃ ક્ષયો મોહસ્ય તત્ર ન ॥ ૨ ॥ इति.

એ ઉપશામક ધુરંભાં [પ્રથમનાં] ૩ સંઘયણુવંત હોય. ત્યાં
ઉપશમશ્રેણિથી પડીને પછી તે ભવે જ જે મરણ પામે તથા
ઉપશમશ્રેણિથી પડીને પાછી તે ભવે જ જે ચરમશરીરી ક્ષપકશ્રેણિ
કરે તે તે નિશ્ચયે જ વજ્રપ્રહલાનારાય સંઘયણુવંત હોય. આ
પ્રમાણે ઉપશમશ્રેણિનું સ્વરૂપ કહ્યું. ॥ ૯૮ ॥

૧ સંસારમાં વસતા જીવને સમસ્ત ભવોમા ઉપશમશ્રેણિ ચાર જ
વખત આવે અને એક ભવમા એ વખત આવે ॥ ૧ ॥

એક જન્મમાં જે જીવ એકજ વખત ઉપશામક હોય તે ક્ષય (ક્ષપક-
શ્રેણિ) ને પણ કરી શકે, અને જે એ વખત ઉપશામક હોય તે ન કરે ॥૨॥

૨ એ પ્રકારે દેવ અથવા મનુષ્ય જન્મને વિષે જેણે સમ્યક્ત્વ વધ્યું
નથી તે જીવ બેમાથી એક શ્રેણિ વળીને એક ભવમાં દેશવિરતિ આદિ
સર્વ પ્રાપ્ત કરે. ॥ ૧ ॥

૩ મોહનો ઉપશમ એક ભવમાં જૂદો જૂદો એ વખત થાય, પણ જે
ભવે ઉપશમ હોય તે ભવે મોહનો ક્ષય ન થાય. ॥ ૨ ॥

થકી વિરમે ત્યારે તે કોઇક મિથ્યાત્વના ઉદય થકી કરીને વળી
અનંતાનુષંધી પણ બાંધે, મિથ્યાત્વ બીજનું અસ્તિત્વ હોવાથી,
મિથ્યાત્વને ક્ષયે તો બીજના અભાવ થકી કરી અનંતાનુષંધી
નજ બાંધે. સાતને ક્ષયે તો અપતિત પરિણામી હોઇને અવશ્ય
વૈમાનિક દેવતામાંહે જાય અને પતિત પરિણામી હોય તો પછી
પરિણામની વિશુદ્ધિને અનુસારે અનેરી ગતિએ જાય. અને
અદ્વાય થકો જે કૃતકરણાવસ્થાએ કાળ ન કરે તો પણ સાત
પ્રકૃતિનો ક્ષય કરીને તેટલે રહે પણ ચારિત્રમોહનીય ક્ષય કરવા
તત્પર ન થાય. જે અઅદ્વાય ક્ષપકશ્રેણિ આરંભે તે સાતનો
ક્ષય કરીને ચારિત્રમોહનીય ક્ષય કરવાને અવશ્ય તત્પર થાય. તે
સકળ ક્ષપકને નરક, તિર્યંચ અને દેવ, એ ત્રણ આયુ પોત-
પોતાના ભવમાં ક્ષય થયેલજ હોય. તે ક્ષપક સ્વદેપ સમ્યક્ત્વ-
મોહનીય થાકતે અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ અને પ્રત્યાખ્યાનીય ૪ એ
આઠ કષાય ક્ષય કરવાનો આરંભ કરે, તે અર્ધા ખપ્યા હોય ત્યાં
વચ્ચે એકેન્દ્રિય જાતિ ૧, બેન્દ્રિય ૧, તેન્દ્રિય ૨, ચત્વરિન્દ્રિય
૩, એ ત્રણ વિકલેન્દ્રિય જાતિ એવં ૪, થીણુદ્વિત્રિક ૭, ઉદ્યોત
નામ ૮, તિર્યંચદ્વિક ૧૦; નરકદ્વિક ૧૨, સ્થાયર નામ ૧૩,
સૂક્ષ્મ નામ ૧૪, સાધારણ નામ ૧૫ અને આતપનામ ૧૬, એ
૧૬ પ્રકૃતિનો ક્ષય કરે. ત્યાર પછી જે આઠ કષાય અવશેષ રહ્યા
હોય તેનો ક્ષય કરે. એ સર્વ અંતર્મુહૂર્તમાંજ ખપાવે. ઇહાં
કોઇક કહે છે કે, એકેન્દ્રિય જાતિ આદિક ૧૬ પ્રકૃતિ ખપાવવા
માંડે તેની વચગાળે આઠ કષાયનો ક્ષય કરે; તે પછી સોળ
પ્રકૃતિનો ક્ષય કરે. x ત્યારપછી નપુંસકવેદ અને તે પછી સ્ત્રીવે-
દનો ક્ષય કરે. ॥ ૯૯ ॥

x ટપાકારના પોતાના અભિપ્રાયને આ મતાતર અનુકૂળ હોય. એમ
અમળય છે [જુઓ ક્ષપકશ્રેણિનું ચત્ર] એટલે કે, તેઓ ૮ ના ક્ષય
પછી જ ૧૬ નો ક્ષય માને છે અને ૧૬ પછી ૮ ના ક્ષયને મતાતર
ગણે છે.

ક્ષપકશ્રેણિક્રમચંત્રમિદમ્

	તતઃ સિધ્ધ્યતિ	
	ક્ષપયતિ ૧૪૮	
	૧૨ પ્રકૃતીઃ	૧૪મેગુણઠા
	૭૩ પ્રકૃતીઃ	ગુણ૦ ૧૩મે
જ્ઞાનાવ૦ ૫ દર્શના૦ ૪ અંતરાય ૫૫ ૧૪ (૧૨મે).		
	નિદ્રાદ્વયં ૨	૧૨ મે ગુણ૦
	સંજ્વલનલોભં ૧	૧૦મેગુણઠા
	સંજ્વલનમાયાં ૧	
	સંજ્વલનમાનં ૧	
	સંજ્વલનક્રોધં ૧	
	પુંવેદં ૧	
	હાસ્યાદિષટ્કં ૬	
	સ્ત્રીવેદં ૧	
	નપુંસકવેદં ૧	
	એકેન્દ્રિયાદિ ૧૬	
અપ્રત્યા૦ક્રોધમાનમાયાલોભપ્રત્યા૦ ક્રોધમાનમાયાલોભાન્ ૮		૯ મે.
	દેવનારકતિર્યગાયૂંપિ ૩	૪-૧-૬
	સમ્યક્ત્વમોહનીયમ્ ૧	-૭ ગુણ-
	મિશ્રમોહનીયમ્ ૧	ઠાણે.
	મિથ્યાત્વમ્ ૧	
અનંતાનુવંધિક્રોધમાનમાયાલોભાન્		

उपशमश्रेणिक्रमस्य यंत्रम्

उपशमयति	
संज्वलनलोभं २८	
अप्रत्याख्यानलोभं २६	प्रत्याख्यान लोभं २७
संज्वलनमायां २५	
अप्रत्याख्यान- मायां २३	प्रत्याख्यानमायां २४
संज्वलनमानं २२	
अप्रत्याख्यान मानं २०	प्रत्याख्यानमानं २१
संज्वलनक्रोधं १९	
अप्रत्या० क्रोधं १७	प्रत्याख्यानक्रोधं १८
पुंवेदं १६	
हास्यादिषट्कं १५	
स्त्रीवेदं ९	
नष्टुसकवेदं ८	
मिथ्यात्व १ मिश्र २ सम्यकत्वसौहान् ७	
अनंतानुबंधि क्रोध १ मान २ माया ३ क्रोमान् ४	

ક્ષપકશ્રેણિનું સ્વરૂપ.

અળમિચ્છસીસસમ્મં, તિઆડઙ્ગવિગલથીળતિગુજોઅં
તિરિનિરયથાવરદુગં, સાહારાયવઅડનપુત્થી ॥ ૧૧ ॥

અળમિચ્છ=અનંતાનુષંગિ કષાય,
મિથ્યાત્વ મોહનીય.
સીસસમ્મં=મિશ્ર મોહનીય
સમ્યક્ત્વ મોહનીયને.
તિઆડ=ત્રણ આયુષ્ય.
ઙ્ગવિગલ=એકેન્દ્રિય વિકલેન્દ્રિય
થીળતિગુજોઅં=થીણદ્વિત્રિક
ઉદ્યોતનામ.

તિરિનિરયથાવરદુગં=તિયંચ-
દ્વિક, નરકદ્વિક, સ્થાવરદ્વિક-
સાહારાયવ=સાધારણ નામ,
આતપ નામ.
અડ=આઠ [ખીજા ત્રીજા]
કષાય.
નપુત્થી=નપુંસક અને સ્ત્રીવેદ.

અર્થ:—[ક્ષપકશ્રેણિ વાળો] અનંતાનુષંગિ કષાય, મિથ્યાત્વ-
મોહનીય, મિશ્રમોહનીય, સમ્યક્ત્વમોહનીય, ત્રણ આયુષ્ય,
એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, થીણદ્વિત્રિક, ઉદ્યોતનામ, તિયંચદ્વિક,
નરકદ્વિક, સ્થાવરદ્વિક, સાધારણ નામ; આતપનામ, આઠ [ખીજા
ત્રીજા] કષાય, નપુંસકવેદ, સ્ત્રીવેદ; ॥ ૮૮ ॥

વિવેચન:—ક્ષપકશ્રેણિને પડિવજતો મનુષ્ય આઠ વરસ
ઉપરની વયવાળો અત્યંત શુદ્ધ પરિણામવંત અવિરત ૧, દેશ-
વિરત ૨, પ્રમત્ત ૩ અને અપ્રમત્ત ૪, એ ચાર માંહેનો કોઈ
પ્રથમ અંતર્મુહૂર્ત માંહે અનંતાનુષંગી ચારેનો સમકાળે ક્ષય
કરે, તેનો અનંતમો ભાગ રહે તે મિથ્યાત્વ માંહે નાખે, ત્યાર
પછી મિથ્યાત્વને તેના અંશ સહિત જ સમકાળે ભસ્મ કરે, ત્યાર
પછી મિશ્રમોહનીય અને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો પૂર્વોક્ત રીતે ક્ષય
કરે. તે સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો છેલ્લો સ્થિતિખંડ ઉકેર્ય થકે તે
કૃતકરણ કહીએ. એ અવસ્થાએ વર્તતો કોઈક કાળ પણ કરીને
અનેરી ગતિમાં જાય. તથા જો કોઈ બદ્ધાય થકો ક્ષપકશ્રેણિ-
પ્રારંભે અને અનંતાનુષંગી ક્ષય કર્યા પછી મરે તો ક્ષપકશ્રેણિ

૬ ૧ ૪ ૨ ૫ ૯

છગપુમસંજલના દો, - નિદ્રાવિગ્ધાવરણસ્વ નાળી ।
 દેવિંદસૂરિલિહિઅં, સયગમિણં આયસરણદ્વા ॥૧૦૦॥

છગ=હાસ્યપદ્ક.

પુમ=પુરુષવેદ

સંજલના=સંજવલન કપાયો.

દોનિદ્રા=બેનિદ્રા [નિદ્રા પ્રત્યાયા]

વિગ્ધાવરણસ્વ=પાંચ અંતરાય

અને નવ આવરણના ક્ષયે

નાળી=કેવળી.

દેવિંદસૂરિ=દેવેંદ્રસૂરિએ.

લિહિઅં=લખ્યો.

સયગં=સો ગાથા પ્રમાણ શતક-
 નામા ત્રયને

દ્વાર્ણ=આ

આયસરણદ્વા=પોતાને સંભા-
 રવા માટે.

અર્થ:—હાસ્યપદ્ક, પુરુષવેદ, સંજવલન કપાયો, બે નિદ્રા,
 પાંચ અંતરાય અને નવ આવરણનો ક્ષય થયે છતે કેવળી થાય.
 શ્રી દેવેંદ્રસૂરિએ આ શતકનામા કર્મત્રય પોતાને સંભારવા
 માટે લખ્યો.

વિવેચન:—ત્યારપછી હાસ્યપદ્ક બેપવે, તે પછી પુરુષવેદના
 ત્રણ ખંડ કરીને બે ખંડ સમકાળે બેપવે, ત્રીજો ખંડ સંજવલન
 કોથ માંહે નાંખે. પુરુષ આરંભે ત્યારે એ અનુક્રમ જાણવો. સ્ત્રી
 પ્રારંભે ત્યારે પ્રથમ નપુંસકવેદ, પછી પુરુષવેદ પછી હાસ્યપદ્ક,
 અને તે પછી સ્ત્રીવેદ બેપવે, નપુંસક પ્રારંભે ત્યારે અનુદિત પણ
 પ્રથમ સ્ત્રીવેદ, તે પછી પુરુષવેદ, તે પછી હાસ્યપદ્ક, અને તે
 પછી નપુંસક વેદ ક્ષય કરે, ત્યારપછી સંજવલન કોથ બેપવે, તેનો
 અંશ રહે તે માનમાં નાંખે. તે પછી સંજવલન માન બેપવે,
 તેનો અંશ માયામાં નાંખે. તે પછી સંજવલની માયા બેપવે,
 તેનો અંશ રહે તે લોભમાં નાંખે. તે પછી સંજવલન લોભ બેપવે,
 તે લોભનો છેલ્લો અંશ તેનાં અસંખ્યાતા ખંડ કરીને પૃથક્
 પૃથક્ કાળસેદે બેપવે. તેનો વળી છેલ્લો ખંડ તેના અસંખ્યાતા
 ખંડ કરીને પ્રતિસમયે એકેક ખંડ બેપવે. એમ અસંખ્યાતી વાર
 કરીને મૂળથી લોભ બેપવે, ત્યાર પછી બે નિદ્રા બેપવે. તે પછી
 ક્ષીણમોહને અંતે પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, ચાર દર્શનાવરણીય અને

પાંચ અંતરાય, એ ચૌદ પ્રકૃતિ ક્ષય કરીને કેવળજ્ઞાની-કેવલ-દર્શની થાય. એ સર્વ મોહપ્રકૃતિ અંતર્મુહૂર્તે પ્રત્યેક બેપવે; અને શ્રેણિનો કાળ પણ અંતર્મુહૂર્તનો હોય અંતર્મુહૂર્તના અસંખ્યાતા ભેદ છે તે માટે. એ પ્રમાણે ક્ષપકશ્રેણિનું સ્વરૂપ કલું.

શ્રી તપાગચ્છાધિરાજ ભટ્ટારકે શ્રી દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરે એ શતક-નામા પાંચમો કર્મગ્રંથ પોતાના આત્માને સંભારવાને અર્થે લખ્યો-પુસ્તકન્યાસ કર્યો. એકસો ગાથાનો છે તે માટે તેનું શતક એવું નામ જાણવું ॥ ૧૦૦ ॥

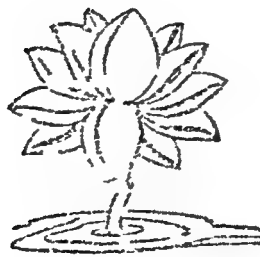
એ પ્રમાણે શતકનામા પાંચમા કર્મગ્રંથનો સ્તવુકાર્થઃ સંપૂર્ણઃ

એ પાંચમો કર્મગ્રંથ કેવો છે? અક્ષરે અદ્ય છે છતાં મહા-અર્થવંત છે-ગંભીરાર્થ છે. તપાગચ્છાધિરાજ ભટ્ટારકે શ્રી જગ-ન્ન્યંદ્રસૂરિપદ્મપૂર્વાચલસહસ્રકરભટ્ટારકે શ્રી દેવેન્દ્રસૂરિએ રચ્યો છે.

આર્યા-શ્રીમત્કર્મગ્રંથે, સ્તવુકાર્થો વૃત્તિતઃ સુગમરીત્યા।

બુદ્ધજીવવિજયબિહિતઃ શતકાખ્યસ્યાસ્ય પૂર્તિમગાત્ x ॥૧॥

॥ इति शतकनामा पञ्चम कर्मग्रंथ संपूर्ण ॥

x શ્રી કર્મગ્રંથને વિશે આ શતકનામા પાંચમકર્મગ્રંથનો ટીકા થકી સુગમ રીતે પંડિત જીવવિજયજીનો કરેલ ટપાચર્ચ સંપૂર્ણ થયો.

॥ ૧૫૮ પ્રકૃતિઓની ગુણસ્થાનોમાં ધ્રુવાધ્રુવસત્તા ॥

પ્રકૃતિ	(ગુણસ્થાને) ધ્રુવસત્તા	(ગુણસ્થાને) અધ્રુવસત્તા
૫ જ્ઞાનાવરણ	૧ થી ૧૨	૦
૫ અન્તરાય	”	૦
૪ દર્શનાવરણ	”	૦
૨ નિદ્રા	” (ના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી)	૦
૩ શિષુદ્ધિઆદિ	૧ થી દેશોન ૯	કિંચિત્ શેષ ૯ થી ૧૬
૨ વેદનીય	૧ થી ૧૩	૧૪ મે
૧ મિથ્યાત્વ	૧-૨-૩	૪ થી ૧૧
૧ મિશ્ર	૨-૩	૧-૪ થી ૧૧
૧ સમ્યક્ત્વ	ખીજે	૧-૩-૪ થી ૧૧
૪ અનંતાતુલ્ય	૧-૨	૩ થી ૧૧
૮ મધ્યકપાય	૧ થી દેશોન ૯	+કિં૦ ૯ થી ૧૧
૩ સંજવ૦ કોધાદિ	”	”
૧ સંજવ૦ લોભ	૧ થી ૧૦	૧૧ મે
૯ નોકપાય	૧ થી દેશોન ૯	કિં૦ ૯ થી ૧૧
૧ નરકાયુઃ	૦	૧ થી ૭
૧ તિર્યંચાયુઃ	૦	૧ થી ૫
૧ નરાયુઃ	૬ થી ૧૪	૧ થી ૫
૧ દેવાયુઃ	૦	૧ થી ૧૧

૧ મનુષ્યગતિ	૨ થી ૧૪	૧ લે.
૧ મનુષ્યાનુપૂર્વી	” (અથવા ૨ થી સમયોનં ૧૪)	૧ લે.
૨ દેવદિક	૩ થી ૧૧	૧ થી ૨
૨ નરકદિક	૨ થી દેશોન ૯	૧-કિં ૯ થી ૧૧
૨ તિર્થંચદિક	૧ થી દેશોન ૯	કિં ૯ થી ૧૧
૪ એકેન્દ્રિયાદિ	”	”
૧ પંચેન્દ્રિય	૩ થી ૧૪	૧-૨
૭ ઓદારિકસપ્તક	૧ થી સમયોન ૧૪	૦
૭ વૈકિંચસપ્તક	૧ થી દેશોન ૯	૧-કિં. ૯ થી ૧૧
૭ આહારકસપ્તક	૦	૧ થી ૧૪
૭ તૈ ૦ કા ૦ સપ્તક	૧ થી સમયોન ૧૪	૦
૩૪ સંસ્થાન ૬-સંઘ ૦ ૬-વર્ણાદિ ૨૦- અગતિ ૨	”	૦
૬ ત્ર ૦-ખા ૦-પર્યા ૦ -મુલગ-આદેય -ચશઃ	૧ થી ૧૪	૦
૪ પ્રત્યેક-સ્થિર- શુભ-સુસ્વર	૧ થી સમયોન ૧૪	૦
૩ સ્થા ૦ સૂક્ષ્મ-સાધા ૦	૧ થી દેશોન ૯	કિં. ૯ થી ૧૧
૭ અપર્યાપ્ત-દુઃસ્વર- અનાદેય-અસ્થિર -અશુભ-દુર્લા- ચ-અચશ	૧ થી સમયોન ૧૪	૦
૨ આતપ-ઉદ્યોત	૧ થી દેશોન ૯	કિં. ૯ થી ૧૧
૫ ઉપ ૦-પરા ૦-અ- ગુ ૦ ઉચ્છવાસ- નિર્માણ.	૧ થી સમયોન ૧૪	૦
૧ જિનનામ	૦	૨-ઉવિના શેષ ૧૨માં
૧ ઉચ્ચગોત્ર	૨ થી ૧૪	૧ લે.
૧ નીચગોત્ર	૧ થી સમયોન ૧૪	૦

યંત્ર ૨ જું ॥ ૧૧ પરાવર્ત્તમાન પ્રકૃતિનું યંત્ર ॥

પ્રકૃતિઓ	કોની સાથે વિરોધી ?	કઈ આપ્તમાં વિરોધી ?
ઔદોરિકાદિ ૩ શરીર	પરસ્પર	બંધ-ઉદયમાં
ઉપાંગ ૩	"	"
સંસ્થાન ૬	"	"
સંઘયણ ૬	"	"
જાતિ ૫	"	"
ગતિ ૪	"	"
અગતિ ૨	"	"
આતુપૂર્વી ૪	"	"
વેદ ૩	"	"
હાસ્યયુગલની ૨	શોકયુગલ સાથે	"
શોકયુગલની ૨	હાસ્યયુગલ સાથે	"
૪ ક્રોધ	શેષ : ૧૨ કષાય સાથે	ઉદયમાં
૪ માન	"	"
૪ માયા	"	"
૪ લોભ	"	"
૧ ઉદ્યોત	આતપ સાથે	બંધ-ઉદયમાં
૧ આતપ	ઉદ્યોત સાથે	"

૨ ગોત્ર	પરસ્પર	બંધ-ઉદયમાં
૨ વેદનીય	”	”
૫ નિદ્રા	”	ઉદયમાં
ત્રસાદિ ૪	સ્થાવરાદિ ૪ સાથે ક્રમશઃ	બંધ-ઉદયમાં
સ્થિર-શુભ ૨	અસ્થિર-અશુભ સાથે ક્રમશઃ	બંધમાં
સૌભાગ્યાદિ ૪	દૌર્ભાગ્યાદિ ૪ સાથે ક્રમશઃ	બંધ-ઉદયમાં
સ્થાવરાદિ ૪	ત્રસાદિ ૪ સાથે ક્રમશઃ	”
અસ્થિર-અશુભ ૨	સ્થિર-શુભ સાથે ક્રમશઃ	બંધમાં
દૌર્ભાગ્યાદિ ૪	સૌભાગ્યાદિ ૪ સાથે ક્રમશઃ	બંધ-ઉદયમાં
૪ આયુષ્ય	પરસ્પર	”

॥ अष्टकर्मसु प्रत्येकामुत्तरप्रकृतिं समाश्रित्य बंधस्थानानि सूच्यस्कारं धनं च ॥

पृ. ३ अ.

१६४

८ कर्म	अंघाती उत्तर-प्रकृति	अंघ स्थान संख्या	केशदी केशदी प्रकृतिनां अंघस्थान ?	१. १० १० १० १०	१. १० १० १० १०	१. १० १० १० १०	१. १० १० १० १०
ज्ञानावरणं	५	१	५ प्रकृतिवृं	०	१	१	१
दर्शनावरणं	८	३	८-६-४ वृं	२	३	२	२
वेदनीय	२	१	१ वृं	०	१	०	०
मोहनीय	२६	१०	२२-२१-१७-१३-८-५-४-३-२-१ वृं	८	१०	८	२
आयुष्य	४	१	१ वृं	०	१	०	१
नामकर्म	६७	८	२३-२५-२६-२८-२९-३०-३१-१ वृं	६	८	७	३
गोत्रकर्म	२	१	१ वृं	०	१	०	१
अंतरीय	५	१	५ वृं	०	१	०	१

અહિં દેશોન ઓટલે

પલ્લોપગનો અસંખ્યા-

તથા ભાગ હીન સમજવો

ચંત્ર ૪ થું

॥ સ્થિતિબંધ, અન્નાધા અને સ્થિતિબંધસ્નામિનું ચંત્ર ॥

આ ચંત્રમાં ૧૨૦ બંધ
પ્રકૃતિને બદલે ૧૬ વર્ણ
અધિક ગણવાથી ૧૩૬
બંધ પ્રકૃતિ ગણાવી છે.

પ્રકૃતિનો.	ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ (સાગરોપમ)	ઉત્કૃષ્ટ અપ્પાધા.	જઘન્ય સ્થિતિબંધ	જઘન્ય અપ્પાધા.	ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધના સ્વામી	જઘન્ય સ્થિતિબંધના સ્વામી.
જ્ઞાનાવરણ પ...	... ૩૦ કોડાકોડી ૩૦૦૦ વર્ષ	...	અન્તર્મું ૦	અન્તર્મું ૦	મિથ્યાદ્રષ્ટિ ૪ ગતિનાજીવ	૧૦ માન્તે
દર્શનાવરણ ૪...	... "	...	"	"	"	"
નિદ્રા ૨ "	...	દેશોન ૭ સાં	"	"	બાહરપર્યાસ એકેન્દ્રિય
સ્તયાનર્દિત્રિક...	... "	...	"	"	"	"
સાતાવેદનીય ૧૫ કોડાકોડી ૧૫૦૦ વર્ષ	...	૧૨ સુહર્ત	"	"	૧૦ માન્તે
અસાતાવેદનીય	... ૩૦ કોડાકોડી ૩૦૦૦ વર્ષ	...	દેશોન ૭ સાં	"	"	આં ૫૦ એકેં
મિથ્યાત્વ ૭૦ કોડાકોડી ૭૦૦૦ વર્ષ	...	દેશોન ૧ સાં	"	"	"

અનંતાનું ૪...	...	૪૦ કો10 કો10	૪૦૦૦ વર્ષ	દેશોન ૭ સા0	અન્તર્મુદ્દેસ	મિથ્યાદ્રષ્ટિ ૪ ગતિના જીવ	આ0 ૫૦ એકે0
અપ્રત્યા0 ૪...	...	"	"	"	"	"	"
પ્રત્યા0 ૪	"	"	"	"	"	"
સંબંધ0 ૩	"	"	"	"	"	દે સાન્તે
" લોભ	"	"	"	"	"	"
હાશ્ય-રતિ	૧૦ કો10 કો10	૧૦૦૦ વર્ષ	દેશોન ૧ સા0	"	"	આ0 ૫૦ એકે0
શોક-અરતિ	૨૦ કો10 કો10	૨૦૦૦ વર્ષ	દેશોન ૩ સા0	"	"	"
ભય-ક્રેભા	.	"	"	"	"	"	"
સ્ત્રીવેદ	...	૧૫ કો10 કો10	૧૫૦૦ વર્ષ	દેશોન ૩ સા0	"	"	"
નર્મુસકેવેદ	...	૨૦ કો10 કો10	૨૦૦૦ વર્ષ	દેશોન ૩ સા0	"	"	"
પ્રેમ વેદ ..	.	૧૦ કો10 કો10	૧૦૦૦ વર્ષ	૮ વર્ષ	"	"	દે સાન્તે
દેવક્રિક ૨	૧૦ કો10 કો10	૧૦૦૦ વર્ષ	દેશોન ૨૮૫૫ સા0	"	મિથ્યા0 તિર્થગૈ-નર	પર્યામિઅમંદિ પૃથો0 તિર્થ.ચ

મનુષ્યદિક ૨ ...	૧૫ કો10 કો10	૧૫૦૦ વર્ષ	દશોન રૂ સા0	અન્તર્મુ0	મિથ્યા યગતિ	બ. પ. એકે.
તિર્યગ્દિક ૨ ...	૨૦ કો10 કો10	૨૦૦૦ વર્ષ	રૂ સા0	"	" દેવનારક	"
નારકદિક ૨ ..	"	"	રૂ ૨૮૫૫ સા0	"	" તિર્યગ્-નર	પર્યાપ્ત અસંજિ તિ0 પંચે0
એકેન્દ્રિય ..	"	"	રૂ સા0	"	મિથ્યાન્દ્રશા- નાન્તસુરા:	બા. પ. એકે.
વિકલે0 ૩ ...	૧૮ કો10 કો10	૧૮૦૦ વર્ષ	રૂ સા0	"	મિન્તિ0-નર	"
પંચેન્દ્રિય ..	૨૦ કો10 કો10	૨૦૦૦ વર્ષ	રૂ સા0	"	મિ0 યગતિ	"
ઓઢારિક0 ૨...	"	"	"	"	મિ, દેવનારક	"
વૈક્રિય0 ૨ ...	"	"	રૂ ૨૮૫૫ સા0	"	" તિર્યગ્-નર	પર્યાપ્ત અસંજિ તિર્યગ્ પંચે0
આહારક0 ૨...	અન્ત:કો10કો10	અન્ત- મુહૂર્ત	લઘુ અન્ત: કો10 કો10 સા0	"	અપ્રમત: (૭ મ:)	૮ મેષ્ઠભાગન્તે
તૈલસ-કાર્મણ્ય	૨૦ કો10 કો10	૨૦૦૦ વર્ષ	દશોન રૂ સા0	"	મિ, યગતિ	બા.પ. એકેદ્રિય
વજ્રપંભનારાચ	૧૦ "	૧૦૦૦ વર્ષ	રૂ સા0	"	"	"
મ્કષભનારાચ ..	૧૨ "	૧૨૦૦ વર્ષ	રૂ સા0	"	"	"

નારાય	૧૪ કો10 કો10	૧૪૦૦૦૦	દશોન રૂપ સા.	અનતર્ણ	મિથ્યા.જગતિ	બા. પ. એકે.
અર્ધનારાય	૧૬	૧૬૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	૧૧	૧૧
કીલિકા	૧૮	૧૮૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	૧૧	૧૧
મેવાર્ત	૨૦	૨૦૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	મિથ્યા.દેવ- નારકા:	૧૧
સમચતુરસ	૧૦	૧૦૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	મિથ્યા.જગતિ	૧૧
ન્યઓધ	૧૨	૧૨૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	૧૧	૧૧
સાદિ...	૧૪	૧૪૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	૧૧	૧૧
કૃષ્ણ	૧૬	૧૬૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	૧૧	૧૧
વાસન	૧૮	૧૮૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	૧૧	૧૧
હુંડક	૨૦	૨૦૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	૧૧	૧૧
ફોલોવર્સ	૨૦	૨૦૦૦	૧૧ રૂપ સા.	૧૧	૧૧	૧૧
નીલિવર્ણ	૧૭11	૧૭૫૦	૧૦ સા.	૧૧	૧૧	૧૧

રક્તવર્ણ	૧૫ ફોન કે ૧૦૧૫૦૦ વર્ષ	દેશોન રૂ૩ સા.	અન્તર્ગૃહ	મિથ્યા, યગતિ આ ૫૦ એકેરં
પીતવર્ણ	૧૨૫૦	૧૨૫૦	૧૨૫૦	૧૨૫૦
શ્વેતવર્ણ	૧૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
દુરભિગંધ	૨૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦
સુરભિગંધ	૧૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
તિક્તરસ	૨૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦
કેકેરસ	૧૭૫	૧૭૫	૧૭૫	૧૭૫
કંપાયરસ	૧૫	૧૫૦	૧૫૦	૧૫૦
આમ્લરસ	૧૨૫	૧૨૫૦	૧૨૫૦	૧૨૫૦
મધુર રસ	૧૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
શીત-ઝડક	૨૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦
ગુરુ-કર્કશ	૨૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦
ઉષ્ણ-સ્નિગ્ધ	૧૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
લઘુ-મૃદુ	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦
શ્રુભવિહાયાગતિ	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦
અશ્રુભવિહાયાગતિ	૨૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦

અગ્રસંદર્શ	...	૨૦ કો. ૧૦ કો. ૨૦૦૦ વર્ષ	દશોન ૬ સાં	અન્તર્મુ	મિથ્યા. યગતિ.	આ. પ. એકે.
ઉપવાત	...	"	"	"	"	"
પરાવાત	...	"	"	"	"	"
ઉચ્છ્વાસ	...	"	"	"	"	"
આતપ	...	"	"	"	મિ. ધશાનાન્ત સુરા:	"
ઉદ્યોત	...	"	"	"	મિ. દેવનારક	"
નિર્માણ	...	"	"	"	મિ. યગતિ.	"
જિનનામ	...	અંત: કો. ૧૦ કો. અન્તર્મુ	લઘુ અંત: કો. ૧૦ કો. ૨૦ સાં	"	મિથ્યાવો- ન્મુખ નરકો. લિમ્બખર્થા:	૮ મે ૪૪ ભાગાન્તે
ત્રસ-આદર-પર્યાં	...	૨૦	દશોન ૬ સાં	"	મિ. યગતિ.	આ. પ. એકે.
પ્રત્યેક	...	૨૦	"	"	"	"
સ્થિરાદિ પ	...	૧૦	દશોન ૬ સાં	"	"	"
યશ:	...	૧૦	૮ મુદ્દર્ત	"	"	૧૦ માન્તે

સ્થાનર	...	૨૦ કો10 કો10 ૨૦૦૦ વર્ષ	દેશોન ૨ સા0	અન્તર્મુ0	મિ. ધશાનાન્ત સુરા:	આ. પ. એકે.
સૂક્ષ્મ	...	૧૮ "	૧૮૦૦ "	"	મિ. તિર્યંગનર	"
અપર્યાપ્ત	...	"	"	"	"	"
સાધારણ	...	"	"	"	"	"
અસ્થિરાદિ ફ...	...	૨૦ "	૨૦૦૦ "	"	મિ. ૪ ગતિના	"
ઉચ્ચગોત્ર	...	૧૦ "	૧૦૦૦ "	"	"	૧૦ માન્તે
નીચગોત્ર	...	૨૦ "	૨૦૦૦ "	"	"	આ. પ. એકે.
અન્તરાય પ	...	૩૦ "	૩૦૦૦ "	"	"	૧૦ માન્તે
નરકાયુ:	...	૩૩ સાન્ત0	૧૦૦૦૦ વર્ષ ૩ પૂર્વકો0	"	મિ. તિર્યંગનર	સંજ્ઞિ પંચે0 તિર્યંગનર, એકેન્દ્રિયાદિ (અદેવનારકા:)
તિર્યંગાયુ:	...	૩ પદ્યોપમ	"	"	"	સંજ્ઞિ પંચે0 તિર્યંગનર.
નરાયુ:	...	"	"	"	"	સંજ્ઞિ પંચે0 તિર્યંગનર.
દેવાયુ:	...	૩૩ સાગરો0	૧૦૦૦૦ વર્ષ	"	અપ્રમત	

॥ ૧૨૦ ઉત્તરપ્રકૃતિના ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિબંધના સ્વામી ॥

જિનનામ } અનંતર સમયે મિથ્યાદષ્ટિ
નારકપણે ઉત્પન્ન થશે એવા
ક્ષયોપશમસમ્યગ્દષ્ટિએ.

આહારકદ્વિક (૨) પ્રમત્તાભિમુખ અપ્રમત્ત:

દેવાયુ: } અપ્રમત્તાભિમુખ પ્રમત્ત(પૂર્વ
કોડ વર્ષાન્તિમતૃતીયભાગના
પ્રથમ સમયે)

વિકલે૦ ૩. સૂક્ષ્મ ૩. અદેવાયુ } મિથ્યાદષ્ટિ તિર્યંચ મનુષ્ય
૩ દેવ૦૨-ચૈ૦૨-નરક૦૨

એકેન્દ્રિય-સ્થાવર-આત્મ ધર્શનાન્તદેવ.

તિર્યંગ ૨-ઓદા૦૨-ઉદ્યોત-સેવાર્ત મિથ્યાદષ્ટિ દેવનારકો
શેષ ૯૨ મિથ્યાદષ્ટિ ચારે ગતિના

॥ ૧૨૦ ઉત્તરપ્રકૃતિના જથ્થાસ્થિતિબંધના સ્વામી ॥

(૩) આહાર ૨-જિનનામ ક્ષપકશ્રેણિવંત ૮ મા ગુણસ્થાને

(૫) સંજય ૪-પુવેદ ક્ષપકશ્રેણિવંત ૯ માન્તે

(૧૭) શાતા-યશ:-ઉચ્ચ } ક્ષપકશ્રેણિવંત ૧૦ માન્તે
૪ દર્શના૦-૫ વિદ્ન-૫ જ્ઞાના૦

(૬) વૈકિયપદ્ક પર્યાપ્ત અસંજિપચેન્દ્રિય

(૨) દેવાયુ-નરકાયુ ૨૨

(૨) તિર્યંગાયુ-મનુષ્યાયુષ્ય } એકેન્દ્રિયથી મનુષ્ય સુધીના
(એટલે દેવ-નારક યુગલિકવિના સર્વે)

(૮૫) શેષ પ્રકૃતિ બાદર પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયો

યંત્ર ૭ મું ॥ સ્થિતિબંધના અલ્પબહુત્વનું કોષ્ટક ॥

જીવલેહમાં	સ્થિતિ બંધનું	અલ્પબહુત્વ
સંયતનો	જઘન્ય	અલ્પ
બા. પં એકે. નો	"	અસં. ગુણ
સૂ. પં એકે. નો	"	વિશેષાધિક
બા. અપં એકે. નો	"	"
સૂ. અપં એકે.	"	"
"	ઉત્કૃષ્ટ	"
બા. અપં એકે. નો	"	"
સૂ. પર્યાપ્ત એકે.	"	"
બા. પં એકે. નો	"	"
પં દ્વીન્દ્રિયનો	જઘન્ય	સંજ્યાતગુણ
અપં "	"	વિશેષાધિક
" "	ઉત્કૃષ્ટ	"
પર્યાપ્ત "	"	"
પર્યાપ્ત ત્રીન્દ્રિયનો	જઘન્ય	"
અપં "	"	"
" "	ઉત્કૃષ્ટ	"
પર્યાપ્ત "	"	"

પર્યાં ચતુરિં નો	જઘન્ય	”
અપાં ”	”	”
અપાં ”	ઉત્કૃષ્ટ	”
પર્યાં ”	”	”
પર્યાં અસંજિ પચેં	જઘન્ય	સંખ્યાતશુભ
અપાં ”	”	વિશેષાધિક
અપાં ”	ઉત્કૃષ્ટ	”
પર્યાં ”	”	સંખ્યાતશુભ
સંયતનો	”	”
દેશવિરતનો	જઘન્ય	”
”	ઉત્કૃષ્ટ	”
પર્યાં સમ્યગ્દષ્ટિનો	જઘન્ય	”
અપર્યાં ”	”	”
અપર્યાં ”	ઉત્કૃષ્ટ	”
પર્યાં ”	”	”
પર્યાં સંજિપચેં	જઘન્ય	”
અપર્યાં ”	”	”
અપર્યાં ”	ઉત્કૃષ્ટ	”
પર્યાં ”	”	”

યંત્ર ૮ સું ॥ જીવસ્થાનોમાં યોગનું અદ્યખાહેત્વ ॥

જીવસ્થાનો	યોગ	અદ્ય વા અધિક ?
અપંસૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયનો	જઘન્યયોગ	સર્વથી અદ્ય
,, બાહર એકેન્દ્રિયનો	,,	અસંખ્યગુણ
,, દ્વીન્દ્રિયનો	,,	,,
,, ત્રીન્દ્રિયનો	,,	,,
અપર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિયનો	,,	,,
,, અસંજ્ઞિપંચેન્દ્રિયનો	,,	,,
,, સંજ્ઞિપંચેન્દ્રિયનો	,,	,,
સૂંઅપંચેકેન્દ્રિયનો	ઉત્કૃષ્ટયોગ	,,
બાં ॥ - ॥	,,	,,
સૂંપર્યાં ॥	જઘન્યયોગ	,,
બાંપર્યાં ॥	,,	,,
સૂંપર્યાં ॥	ઉત્કૃષ્ટયોગ	,,
*બાંપર્યાં ॥	,,	,,
અપર્યાંદ્વીન્દ્રિયનો	,,	,,
,, ત્રીન્દ્રિયનો	,,	,,
,, ચતુરિન્દ્રિયનો	,,	,,
અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિપંચેનો	,,	,,
,, સંજ્ઞિપંચેનો	,,	,,
પર્યાપ્ત દ્વીન્દ્રિયનો	જઘન્યયોગ	,,
,, ત્રીન્દ્રિયનો	,,	,,

† સૂક્ષ્માર્થ વિચારસારોદ્ધારમાં સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તથી સૂંપર્યાપ્તનો યોગ સંખ્યાતગુણો, અને બાં એકં અપર્યાપ્તના યોગથી બાંએકેંપર્યાપ્તનો યોગ અસંખ્યાતગુણહીન કહ્યો છે. ગા. ૮૮ ની વૃત્તિમાં.

પર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિયનો	જઘન્યયોગ	અસંખ્યગુણ
” અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયનો	”	”
” સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયનો	”	”
” દ્વીન્દ્રિયનો	ઉત્કૃષ્ટયોગ	”
” ત્રિન્દ્રિયનો	”	”
” ચતુરિન્દ્રિયનો	”	”
” અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયનો	”	”
અતુત્તરદેવનો	”	”
ત્રેવેદ્યકદેવનો	”	”
યુગલિકેનો	”	”
આહારક શરીરનો	”	”
*શેષદેવોનો	”	”
નારકોનો		
શેષ તિર્થંચોનો		
શેષ મનુષ્યોનો		

*ઉપર કહેલા યોગના અલ્પઅહુત્વ પ્રમાણે અપર્યાપ્ત અને પર્યાપ્ત જીવસ્થાનોમા સ્થિતિસ્થાનોનું પણ અલ્પઅહુત્વ સંખ્યગુણ કહેવું, પરંતુ અપર્યાપ્તદીન્દ્રિયમાં અસંખ્યગુણ કહેવું તેનું કોષ્ટક આ પ્રમાણે —

અંત્ર ૯ સુ.

અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મએકેન્દ્રિયના	સ્થિતિસ્થાનો	સર્વથી અદ્ય	પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા લાગ જેટલાં
પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ		સંખ્યાતગુણ	
પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ		"	
પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ		"	
અપર્યાપ્ત દ્વીન્દ્રિયનાં		અસંખ્યાતગુણ ^૨	
પર્યાપ્ત		અસંખ્યાતગુણ ^૩	
અપર્યાપ્ત ત્રીન્દ્રિયનાં		"	
પર્યાપ્ત		"	
અપર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિયનાં		"	
પર્યાપ્ત		"	
અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિપંચે૦નાં		"	
પર્યાપ્ત		"	
અપર્યાપ્ત સંજ્ઞિપંચે૦નાં		"	
પર્યાપ્ત		"	

૧ કારણ કે એકેન્દ્રિયના નવન્યસ્થિતિયંધથી ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિયંધ પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા લાગ જેટલો અધિક છે, તેથી તેટલા સમયે પ્રમાણુ સ્થિતિસ્થાનો હોય છે.

૨-૩ કારણ કે દ્વીન્દ્રિયના નવન્યસ્થિતિયંધથી દ્વીન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિયંધ પદ્યોપમના સંખ્યાતમા લાગ જેટલો અધિક છે અને તે પદ્યોપમનો સંખ્યાતમો લાગ એકેન્દ્રિયના પદ્યાસંખ્યેયલાગ (જેટલા સ્થિતિસ્થાનો)થી અસંખ્યગુણ મોટો છે.

ચંત્ર ૧૦ મું : અવંધકાલ

(૭) તિથિગ્ ૩-નરક ૩-ઉદ્યોતનો-૧૬૩ સાગરોપમ-૪
પદ્યો-૭ પૂર્વકોડવર્ષ.

(૮) સ્થાવરાદિ ૪, કુળતિ ૪, આતપ-૧૮૫ સાગરોપમ-૪
પદ્યો-૮ પૂર્વકોડવર્ષ.

અપ { ૫ કુસંઘયણ-૫-કુસંસ્થાન-
૧ કુખગતિ- ૪ અનંતાનુ૦
૧ મિથ્યા૦-દૌર્ભાગ્યાદિ ૩-
સ્થાન૦-૩, ૧-નીચગોત્ર-
૧ નપુ ૦વેદ-૧-સ્ત્રીવેદ } - ૧૩૨ સાગરોપમ-૦પદ્યો-૦
-૬ પૂર્વકોડવર્ષ.

શેષ ૭૯ નો અવંધકાલ કહ્યો નથી.

૧૨૦

૧ ૫૮ મી ગાયામાં ૪ પ્રકૃતિઓનો, ૫૯ મીમાં ૯ નો, ૬૦ માં
૧૪ નો, ૬૧ માં ૪૧ નો અને ૬૨ માં ૫ નો એ પ્રમાણે સર્વ મળી ૭૪
પ્રકૃતિઓ જે અધુવળધિ છે, તેનો સતતઅવંધકાળ કહ્યો. ૪૭ શ્રુવળધિ
હોવાથી સતતઅવંધ કહ્યો નથી, કારણ કે શ્રુવળધિ તેજ સતતઅવંધ છે.

ચંત્ર ૧૧ મું

૨૭૩ અધ્રુવખંધિનો સતતખંધ

- ૨૩ { દેવ૦ ૨ વૈક્રિય૦ ૨—૩ પદ્યોપમ
 તિર્યગ્ ૨—નીચ૦—અસંખ્ય કાળચક્ર
 આયુષ્ય ૪ —અન્તર્મુઠ
 ઔદાઠશરીર —અસંખ્ય (આવલિકાસંખ્યેય ભાગ-
 મિત સમય પ્રમાણ) પુદ્ગલપરાવર્ત.

(૧) શાતાવેદનીય —દેશોનપૂર્વકોડવર્ષ.

(૭) પરાઠિચ્છાસ-પંચેઠત્રસાદિ ૪—{ ૧૮૫ સાગરોઠ-૪
 પદ્યો-૮ પૂર્વકોડવર્ષ

(૭) મુખગતિ-પુવેદ-સૌભાઠ૩-ઉચ્ચ-સમય૦—૧૩૨ સાગરોઠ
 ૬ પૂર્વકોડવર્ષ

૪૧ { કુંખગતિ-કુંજતિ ૪-કુંસંઘયણ ૫ }
 —કુંસંસ્થાન ૫-આહાઠ૦૨-નરક ૨— -૧ સમયથી અન્તર્મુઠ
 ઉદ્યોત-આતપ-સ્થિર-શુભ-ચશ- } સુધી (-જઘ૦ ૧ સમય
 સ્થાવ૦૧૦-નપુંઠ્ઠી૦-હાસ્યાદિ૪ ઉત્કૃષ્ટ અન્તર્મુઠ)
 —અશાતા

(૫) નારક ૨-જિન-વજ૦-ઔદાઠપાંગ-૩૩ સાગરોપમ

*૪૭ ધ્રુવખંધિ તો સતતખંધી જ હોય તેનો સતતખંધ કહેવાની
 આવશ્યકતા નથી, તથા અહિં જઘન્યસતતખંધ સર્વત્ર ૧ સમય સુધી છે.

યંત્ર ૧૨ ચું ॥ ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ સ્વામી યંત્ર ॥

(૩) એકેન્દ્રિય-સ્થાવર-આતપ. ધશાન મુધીના મિથ્યાદષ્ટિ દેવો-

(૧૧) { વિકલ ૩-સૂક્ષ્માદિ ૩-
નરકાદિ ૩-તિર્થંચાચુ-નરાચુ } મિથ્યાદષ્ટિ તિર્થંચ
અને મિથ્યા૦મનુષ્ય-
(અયુગલિક).

(૩) તિર્થંચ ૨-સેવાર્ત

મિથ્યાદષ્ટિ દેવ અને
મિથ્યા૦ નારક

(૨૯) વૈકિય ૨-દેવ-૨-આહા૦ ૨

{ સુખગતિ-શુભવર્ણાદિ ૪
તૈજસાદિ ૪ (તૈ૦કા૦અગુ૦
[નર્માણુ]-જિન-સમય૦-પરાધાત-
ત્રસાદિ ૯-પંચે૦ઉચ્વાસ } ક્ષપકશ્રેણિવંત ૮ મા.
ગુણસ્થાને

(૩) શાતા-ઉચ્ચ-ચશ:

ક્ષપકશ્રેણિવંત ૧૦ માન્તે

(૧) ઉદ્યોત

સાતમી પૃથ્વીનો નારક
મિથ્યાત્વાન્ત્યસમયે
(અનિવૃત્તિકરણાન્તે)

(૫) નરક ૨-ઔદા૦ર-વજ્રર્ષ૦

સમ્યગ્દષ્ટિ દેવો

(૧) દેવાચુ:

અપ્રમત્ત:

૬૮ શેષ પ્રકૃતિ .

૪ ગતિના મિથ્યાદષ્ટિ

૧૨૪ (વર્ણાદિ ૪ શુભાશુભમાં જે વાર ગણવાથી ૪ અધિક છે.)

યંત્ર ૧૩ સુ. ॥ જઘન્યરસખંધ સ્વામી-યંત્ર ॥

(૮) સ્થાનદ્વિ ૩-અનંતાનુ૦૪-મિથ્યાત્વ-

સંયમાભિમુખ મિથ્યાદષ્ટિ.

(૪) અપ્રત્યાખ્યાની કપાય—

સમ્યગ્દષ્ટિ

(૪) પ્રત્યાખ્યાની કપાય—

દેશવિરતિ

(૨) અરતિ—શોક—

અપ્રમત્તાભિમુખ પ્રમત્ત

(૨) આહારકદ્વિક—

પ્રમત્તાભિમુખ અપ્રમત્ત

(૧૧) { નિદ્રા ૨-અશુભવર્ણાદિ ૪-હાસ્ય- } -અપૂર્વકરણ ક્ષપક
{ રતિ-ભય-જીયુ૦-ઉપવાત }

(૫) પુરુષવેદ-૪ સંજવલનકપાય—ક્ષપકશ્રેણિવંત ૯ મે.

(૧૪) ૫ વિધન-૮ આચરણ— ૧૦ માન્તે

૧૬ { સૂક્ષ્માદિ ૩-વિકલે૦ ૩ } -મનુષ્ય અને તિર્યંચ.
{ આયુ ૪-વૈકિય ૬ }

૧૦ { ઉદ્યોત-ઓદા૦ર -દેવ-નારકો
તિર્યંચ ૨-નીચગોત્ર-સાતમી પૃથ્વીના નારકો(મિથ્યાત્વાન્તે)
જિનનામ -અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ
એકેન્દ્રિય-સ્થાવર અનારકા (નારક સિવાય ૩ ગતિના જીવો)
આતપ -ધશાનાન્ત દેવો

૮ { શાતા-સ્થિર-શુભ-યશઃ } (પરાવર્તમાન પરિણા-
અશાતા અસ્થિર-અશુભ-અયશઃ } મી) સમ્યગ્દષ્ટિઓ
અને મિથ્યાદષ્ટિઓ

૪૦ { ત્રસાદિ ૪-શુભવર્ણાદિ ૪-તૈજસાદિ ૪- } (પરાવર્તમાન
મનુ૦ર-ખગતિ ૨-પંચે૦ઉચ્છવાસ- પરિણામી) ૪
પરાવાત-ઉચ્ચ૦ સંઘ૦ ૬-સંસ્થાન ૬- ગતિના મિથ્યા-
નપુ'૦-સ્ત્રી-સૌભા૦ ૩-તૌર્ભાગ્યાદિ૦ ૩ } દષ્ટિઓ.

૧૨૪ (વર્ણાદિ બે વાર ગણવાથી ૪ અધિક છે.)

યંત્ર ૧૪ સું.

॥ ૪ પ્રકારના રસબંધમાં ૪ કાળલાંગાનું કોષ્ટક ॥

પ્રકૃતિઓનો	જઘન્ય રસ કેટલા પ્રકારે ?	અજઘન્ય કેટલા પ્રકારે ?	ઉત્કૃષ્ટ રસ- બંધ કેટલા પ્રકારે ?	અનુત્કૃષ્ટ રસબંધ કેટલા પ્રકારે ?
તૈજસ-કામણ-અ- ગુણધુ-નિર્માણ- શુભવર્ણાદિ ૪ એ ૮ શુભ ધ્રુવબંધિ	સાદિ-અ- ધ્રુવ	સાદિ-અ- ધ્રુવ	સાદિ-અ- ધ્રુવ	સાદિ-અ- નાદિ-ધ્રુવ- અધ્રુવ
વેદનીય નામ (મૂળ)	"	"	"	"
જ્ઞાનાં-દર્શનાં-મો- હ-વિદ્ન (મૂળ)	"	સાદિ-અ- નાદિ-ધ્રુવ- અધ્રુવ	"	સાદિ-અ- ધ્રુવ
ગોત્ર (મૂળપ્રકૃતિ)	"	"	"	સાદિ-અ- નાદિ ધ્રુવ અધ્રુવ
૪૩ અશુભ ધ્રુવબંધિ	"	"	"	સાદિ-અ- ધ્રુવ
૧ આયુષ્ય (મૂળ)	"	સાદિ-અ- ધ્રુવ	"	"
૭૩ અધ્રુવબંધિ	"	"	"	"

યંત્ર ૧૫ સું ॥ ૮ મૂલપ્રકૃતિના ઉત્કૃષ્ટપ્રદેશબંધ સ્વામી ॥

૧ આયુષ્યના —	૧-૪-૫-૬-૭ ગુણસ્થાન	ઉત્કૃષ્ટયોગી	૮ ના બંધકે
૧ મોહનીયના —	૧-૪-૫-૬-૭-૮-૯ ગુન	"	૭ ના બંધકે
૬ શેષ મૂળકર્મના —	૧૦ સા ગુણસ્થાન	"	૬ ના બંધકે
૮			

યંત્ર ૧૬ સુ.

॥ ૧૨૦ ઉત્તરપ્રકૃતિના ઉત્કૃષ્ટપ્રદેશબંધ સ્વામી ॥

(૧૭) {	{	૫ જ્ઞાનાવ૦ ૪ દ- શના૦-૫ વિદ્ય -શાતા-યશ:- ઉચ્ચ	{	૧૦મા ગુણસ્થાનાન્તે	ઉત્કૃષ્ટયોગી	૬ મૂલ બંધક
(૪)		અપ્રત્યાઠકપાય		૪થા ગુણસ્થાનવર્તી	"	૭ મૂલ બંધક
(૪)		પ્રત્યાગ્યાનીકપાય		૫મા ગુણસ્થાનવર્તી	"	"
(૫)		પું૦-સંજવ૦ ૪		૬મા ગુણસ્થાનવર્તી	"	"
(૧૩)	{	{ સુખગ૦નરાયુ-દેવ ઉમુલગ-સુસ્વર- આદેય વૈ૦રસમય અસાત-વજ્રપં ૦	{	મિથ્યા૦ અતે સમ્ય૦	"	"
(૯)		નિદ્રા ૨-હાસ્યાદિ ૬- જિન૦		૪ થી ૮ ગુણસ્થાન૦	"	"
(૨)		આહારકદ્વિક		૭-૮ ગુણસ્થાન	"	"
(૬૬)		શેષપ્રકૃતિ		મિથ્યાદષ્ટિઓ	"	"
૧૨૦						

યંત્ર ૧૭ સું

॥ મૂળપ્રકૃતિના જઘન્યપ્રદેશબંધ સ્વામી ॥

૮ મૂળપ્રકૃતિ-લબ્ધિ અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મનિગોદ (લવપ્રથમ સમયે) સર્વજઘન્ય યોગી.

યંત્ર ૧૮ સું.

॥ ઉત્તરપ્રકૃતિના જઘન્ય પ્રદેશ બંધ સ્વામી ॥

આહ્વાન ૨	અપ્રમત્ત:	પરાવર્તયોગી (જઘન્યયોગી)	૮ મૂળબંધક
નરક ૩ સુરાયુ	અસંજ્ઞિ મિથ્યાદષ્ટિ	"	"
દેવ ૨-વૈકિં ૨	{ સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય લવપ્રથમસમયવર્તી	જઘન્યયોગી	૭ મૂળ બંધક
જિનનામ	{ (બદ્ધજિનનામ મનુ- ષ્યથી આવેલ) લ- વાઘસમયવર્તી સ- મ્યગ્દષ્ટિ દેવ.	"	"
શેષ ૧૦૯	{ ભાવઘસમયવર્તી અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મ નિગોદ	"	૭-૮ બંધક

॥ इति पञ्चम-कर्मग्रंथ-यंत्रसंग्रहः

॥ श्री शङ्खेश्वर-पार्श्वनाथाय नमः ॥

सप्ततितानाम् ५७४ उर्मग्रंथ

भंगण अने अलिधेय.

सिद्धपण्हिं सहत्थं, वंधोदयसंतपयडिठाणाणं ।
बुच्छं सुण संखेवं, नीसदं दिट्ठिवायस्स ॥१॥

सिद्धपण्हिं=सिद्ध थयेलां छे पढे	बुच्छं=कलीश.
जेने विषे अेवा ग्रंथे थडी	सुण=सांख्य.
सहत्थं=महोटा अर्थवाणा.	संखेवं=संक्षेपने.
बंधोदयसंतपयडिठाणाणं=अंध,	नीसदं=अरणुरूप
उदय अने सत्ता प्रकृतिनां	दिट्ठिवायस्स=दृष्टिवाद सूत्र [आ-
स्थानोना.	रमा अंग] ना.

अर्थ:-सिद्ध थयेलां छे पढे जेने विषे अेवा ग्रंथे थडी
अंध उदय अने सत्ता प्रकृतिनां स्थानोना महोटा अर्थवाणा
अने दृष्टिवाद सूत्रना अरणुरूप [अंध उदय] संक्षेपने छे [अंध-
महोतराचार्य] कलीश. [हे शिष्य! तुं] सांख्य. ॥ १ ॥

विवेचन—उवे अंधमहोतराचार्यकृत सप्ततिका नामे छुं
उर्मग्रंथनी व्याख्या करीअे छीअे.-

सिद्ध स्वसमयमा प्रसिद्ध पण्हिं यौद उवस्थान यौद गुणस्थान
वगेरे पढेने आश्रयाने, अेम अर्थ पण थर्छे शके छे

સિદ્ધ-અચલ એવાં પદ છે જે ત્રયને વિષે તે સિદ્ધપદ એવા કર્મપ્રાભૂત કર્મપ્રકૃત્યાદિક ત્રય તેનાં પદ સર્વજ્ઞોક્તાર્થને અનુસારે હોવાથી કોઈ પણ ચલાયમાન કરી ન શકે માટે અખા-ધ્ય નિઃસંદેહ વચનવાળા જે ત્રય તે થકી સહા અર્થવંત એવો બંધ ઉદય અને સત્તાપણે પરિણમી જે કર્મની પ્રકૃતિ તેનાં સ્થાનકનો સંક્ષેપ-વિસ્તારવંત અર્થનું ચોડામાંહે આણુયું તે સંક્ષેપ કહીએ, તેને હું કહીશ. અહો! શિષ્ય! તે તું સાંભળ, તે સંક્ષેપ કેવો છે? પરિકર્મ ૧, સૂત્ર ૨, પ્રથમાનુયોગ ૩, પૂર્વગત ૪, અને ચૂલિકા ૫, એ પાંચ ભેદે જે દષ્ટિવાદ નામે ખારસું અંગ તેનો નિરુદ્ધ એટલે સારભૂત રહસ્ય છે, જે માટે દષ્ટિવાદનો ચોથો ભેદ જે પૂર્વગત નામે છે તેમાં ચૌદ પૂર્વ છે. તેમાં ખીણું અગ્રાચણીય નામે પૂર્વ છે તેમાં ચૌદ વસ્તુ છે. તેમાંની પાંચમી વસ્તુમાં વીશ પ્રાભૂત છે, તેમાં ચોથું કર્મ-પ્રકૃતિ નામે પ્રાભૂત ચોવીશ અનુયોગદ્વારમય છે, તેમાંથી એ ત્રીજો બંધોદય સત્તાનો સંક્ષેપ કહીશ એટલે એ શાસ્ત્રનું મૂળ સર્વજ્ઞવાક્ય છે એવું દેખાડયું. ॥ ૧ ॥

કહ વંધંતો વેયઙ્ ? , કહ કહ વા સંતપયહિટાણાણિ ।

મૂલુત્તરપગર્હસું, મંગવિગપ્પા મુણેઅઠ્ઠા ॥૨૧॥

કહ=કેટલી પ્રકૃતિ.

વંધંતો=બાંધતો.

વેયઙ્=વેદે.

કહ કહ=કેટલી કેટલાં.

વા=અથવા,

સંતપયહિટાણાણિ=પ્રકૃતિનાં

સત્તાસ્થાન.

મૂલુત્તરપગર્હસું=મૂળ અને ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે.

મંગવિગપ્પા=ભાંગાના વિકલ્પો.

મુણેઅઠ્ઠા=જાણવા.

અર્થ:—કેટલી પ્રકૃતિ બાંધતો કેટલી પ્રકૃતિ વેદે? અથવા કેટલી પ્રકૃતિ બાંધતાં અને કેટલી પ્રકૃતિ વેદતાં પ્રકૃતિનાં સત્તા-સ્થાન કેટલાં હોય? [તે સંબંધિ] મૂળ અને ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે ભાંગાના વિકલ્પો જાણી લેવા. ॥ ૨ ॥

વિવેચન:—આ પ્રમાણે આચાર્ય કહે થકે શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે.—કેટલી પ્રકૃતિ બાંધતો થકો કેટલી કર્મપ્રકૃતિ વેદે ? અથવા કેટલી પ્રકૃતિ બાંધતાં તથા કેટલી પ્રકૃતિ વેદતાં કેટલી પ્રકૃતિ સત્તામાં હોય ? શિષ્યે એવો પ્રશ્ન કર્યો થકે આચાર્ય કહે છે—મૂળ પ્રકૃતિને વિષે અને ઉત્તરપ્રકૃતિને વિષે પ્રત્યેકે બંધોદય-સત્તાના સંવેધને આશ્રયીને ઘણા ભાંગા થાય, તે અનેક પ્રકારની ભંગબળ સર્વ પ્રકારે વચને કરી કહેવાય નહીં, તો પણ એટલા ભાંગાના વિકલ્પો જાણવા તે કહીએ છીએ. ॥ ૨ ॥

મૂળ પ્રકૃતિનો બંધોદયસત્તા સંવેધ.

અટ્ટવિહસત્તછવંધણસુ, અટ્ટેવ ઉદયસંતંસા ।

एगविहे तिविगण्णो, एगविगण्णो अवंधमि ॥ ૩ ॥

અટ્ટવિહસત્તછવંધણસુ=અષ્ટવિધ,

સપ્તવિધ અને ષડ્વિધ બંધકને વિષે.

અટ્ટેવ=આઠે કર્મ.

ઉદયસંતંસા=ઉદય અને સત્તાને

વિષે.

एगविहे=એકવિધ બંધને વિષે.

तिविगण्णो=ત્રણ વિકલ્પો.

एगविगण्णो=એક વિકલ્પ.

अवंधमि=બંધના અભાવે.

અર્થ.—અષ્ટવિધ, સપ્તવિધ અને ષડ્વિધ બંધકને વિષે ઉદય અને સત્તાએ આઠે કર્મ હોય, એકવિધ બંધકને વિષે ત્રણ વિકલ્પો અને બંધના અભાવે એક વિકલ્પ હોય. ॥ ૩ ॥

વિવેચન:—હવે પ્રથમ મૂળ પ્રકૃતિને વિષે બંધોદયસત્તાનો સંવેધ કહે છે, અષ્ટવિધ બંધકને વિષે સપ્તવિધ બંધકને વિષે અને ષડ્વિધ બંધકને વિષે પ્રત્યેકે ઉદયે અને સત્તાએ આઠે કર્મપ્રકૃતિ પાસીએ. એ ત્રણ ભાંગા દેખાડ્યા, તે આ પ્રમાણે—પ્રથમ આઠનો બંધ આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા; એ ભાંગો આયુર્બંધકાળે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ હોય, તે મિથ્યાત્વ-થકી માંડીને ત્રીજા સિવાય અપ્રમત્ત ગુણઠાણા લગે જાણવો ૧.

તથા સાતનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા; એ બીજો ભાંગો આયુર્બંધને અભાવે જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત ઉત્કૃષ્ટ છમાસે ઊણાં ૩૩ સાગરોપમ અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પૂર્વકોટિ ત્રિભાગે અધિક એટલા કાળ પ્રમાણુ મિથ્યાત્વથી નવમા ગુણઠાણુ લગે સર્વને જાણવો ૨. તથા છનો બંધ, આઠનો ઉદય, આઠની સત્તા, એ ત્રીજો ભાંગો સૂક્ષ્મસંપરાયેજ જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણુ જાણવો; ત્યાં મોહનીયનો બંધ નથી તે માટે ૩. તથા એકવિધબંધે કેવળ એક વેદનીય બાંધતાં ત્રણ ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણુ-એકનો બંધ, સાતનો ઉદય અને આઠની સત્તા, એ ભાંગો ઉપશાન્તમોહ ગુણઠાણુ જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્ત લગે પામીએ; ત્યાં મોહનીયનો ઉદય નથી અને સત્તા છે તે માટે ૪. એકનો બંધ, સાતનો ઉદય અને સાતની સત્તા; એ ભાંગો ક્ષીણમોહ ગુણઠાણુ અંતર્મુહૂર્ત લગે પામીએ. ત્યાં મોહનીયની સત્તા પણ નથી તે માટે ૫. એકનો બંધ, ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા, એ ભાંગો સયોગિ કેવલીને વિષે પામીએ; ઘાતી કર્મના અભાવ-થકી. તે જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત, ઉત્કૃષ્ટ દશે ઊણી પૂર્વકોટિ લગે હોય ૬. તથા અબંધે-બંધને અભાવે ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા, એ ભાંગો અયોગી ગુણઠાણુ પામીએ ૭. એમ સર્વ મળી સાત ભાંગા મૂળ પ્રકૃતિના થાય. ॥ ૩ ॥

જીવરથાનને વિષે મૂળપ્રકૃતિના ભાંગા.

સત્તદ્વંધ અદ્વદય-સંત તેરસસુ જીવઠાણેસુ ।
 ઇગંનિ પચ મંગા, દો મંગા હંતિ કેવલિણો ॥૪॥

સત્તદ્વંધ અદ્વદયસંત=સાતનો
 બંધ, આઠનો ઉદય, આઠની
 સત્તા અને આઠનો બંધ,

આઠનો ઉદય, આઠની
 સત્તા.

તેરસસુ=તેર [પહેલા],

જીવઠાણેસુ=જીવસ્થાનને વિષે.
 ણસ્મિ=એક [પર્યાપ્તા સંજિ
 પ'ચેંદ્રિય] જીવસ્થાનને વિષે.
 પંચ મંગા=પાંચ ભાંગા.

દો=બે
 હુંતિ=હોય છે.
 કેવલિણો=કેવળીને.

અર્થ:—(પ્રથમના) તેર જીવસ્થાનોને વિષે સાતનો બંધ, આઠનો ઉદય. આઠની સત્તા અને આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય, આઠની સત્તા હોય, એક (પર્યાપ્તા સંજિપ'ચેંદ્રિય) જીવસ્થાનને વિષે પાંચ ભાંગા હોય અને કેવળીને બે ભાંગા હોય. ॥ ૪ ॥

વિવેચન:—હવે એ ૭ ભાંગા ચાંદ જીવસ્થાનકને વિષે કહે છે સંજીપર્યાપ્તો વર્ણને શેષ તેર જીવસ્થાનકને વિષે બે બે ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે—સપ્તવિધબંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા; એ ભાંગો આયુર્બંધ કાળ વિના સદાય હોય અને આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા; એ ભાંગો આયુર્બંધ-કાળે અંતર્મુહૂર્ત લગે હોય. એક સંજી પર્યાપ્તાને વિષે પહેલા પાંચ ભાંગા હોય, ત્યાં આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા, એ ભાંગો આયુર્બંધકાળે હોય ૧ સાતનો બંધ આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા; એ ભાંગો આયુર્બંધકાળ વિના શેષકાળે હોય ૨. છનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા; એ સૂક્ષ્મસંપરાયે હોય ૩. એકનો બંધ સાતનો ઉદય અને આઠની સત્તા, એ ઉપશાન્તમોહે હોય ૪. એકનો બંધ સાતનો ઉદય અને સાતની સત્તા; એ ભાંગો ક્ષીણમોહે હોય ૫. તથા છેલ્લા બે ભાંગા કેવળીને હોય; તે આ પ્રમાણે—એકનો બંધ, ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા; એ ભાંગો સયોગિ કેવળીને હોય ૧, તથા બંધને અભાવે ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા; એ ભાંગો અયોગિ કેવળીને હોય ૨, ઈહાં સંજ્ઞાથકી કેવળી જૂદા કહ્યો તે કેવળી મન રહિત માટે સંજી નહિ તેમ અસંજી પણ નહિ એટલે નોસંજી—નોઅસંજી કહીએ તે માટે કેવળીને દ્રવ્યમન હોય પણ ભાવમન ન હોય. ॥ ૪ ॥

ગુણસ્થાનને વિષે ભાંગા.

અદ્વસુ એગવિગપ્પો, છસ્સુવિ ગુણસન્નિણ્ણસુ દુવિગપ્પો ।

પત્તેઅં પત્તેઅં બંધોદયસંતકમ્માણં

॥૫॥

અદ્વસુ=આઠ ગુણસ્થાનને વિષે.

એગવિગપ્પો=એક વિકલ્પ.

છસ્સુવિગુણસંનિણ્ણસુ=છ ગુણઠા-
ણાને વિષે.

દુવિગપ્પો=બે વિકલ્પો.

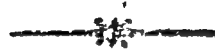
પત્તેઅં=દરેકને.

બંધોદયસંતકમ્માણં=બંધ, ઉદય
અને સત્તા પ્રકૃતિસ્થાનોના.

અર્થ:—આઠ ગુણસ્થાનને વિષે દરેકને એક વિકલ્પ અને
છ ગુણસ્થાનોને વિષે દરેકને બે વિકલ્પો બંધ, ઉદય અને સત્તા
પ્રકૃતિસ્થાનોના જાણવા. ॥ ૫ ॥

વિવેચન:—હવે એ સાત ભાંગા ગુણઠાણે કહે છે. —મિશ્ર
અને અપૂર્વકરણાદિક સાત, એવં ૮ ગુણઠાણે એકેકે ભાંગા
હોય, તે આ પ્રમાણે—મિશ્ર, અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિબાદર
એ ૩ ગુણઠાણે આઉંબુ ન બાંધે તે માટે સાતનો બંધ, આઠનો
ઉદય અને આઠની સત્તા એ ભાંગા હોય. સૂક્ષ્મસંપરાયે મોહ-
નીયનો બંધ ન હોય પણ ઉદય અને સત્તા હોય, તે માટે છનો
બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા એ ભાંગા હોય. ઉપ-
શાન્તમોહે એકનો બંધ, સાતનો ઉદય અને આઠની સત્તા, એ
ભાંગા હોય; એક વેદનીયજ બાંધે અને મોહનીયનો ઉદય ન
હોય પણ સત્તા હોય તે માટે. ક્ષીણમોહે એકનો બંધ, સાતનો
ઉદય અને સાતની સત્તા એ ભાંગા હોય. સયોગિ કેવળીને
એકનો બંધ, ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા એ ભાંગા હોય.
અયોગિ કેવળીને બંધનો અભાવ હોવાથી ચારનો ઉદય અને
ચારની સત્તા એ ભાંગા હોય. તથા મિધ્યાદષ્ટિ ૧, સાસ્વાદન
૨, અવિરત ૩, દેશવિરત ૪, પ્રમત્ત ૫, અને અપ્રમત્ત ૬. એ
છ ગુણઠાણાને વિષે પ્રત્યેકે બે બે ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે—
આયુર્બંધકાળે આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની
સત્તા, એ ભાંગા હોય અને આયુર્બંધકાળ વિના સાતનો બંધ

આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા એ ભાંગો હોય; એવં એ ભાંગા હોય. એમ પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે બંધ, ઉદય અને સત્તાના ભાંગા ગુણઠાણે હોય. એટલે મૂળ પ્રકૃતિ આશ્રયી સંવેધ અને સ્વામીપણું કલ્પું. ॥ ૫ ॥

મૂલ પ્રકૃતિના વંધોદયસત્તા સંવેધભાંગા

ભાંગા	વંધ	ઉદય	સત્તા	૧૪ જીવમેદે	૧૪ ગુણસ્થાને	ભંગાનાં કાલમાનં
૧	૮	૮	૮	૧૪	૧૨૪૪૫ ૬૭	અંતર્મુદ્ધત્તમાનં
૨	૭	૮	૮	૧૪	૧૨૨૩૪૫ ૬૭૮૯	જઘન્યઅંતઃ ઉત્ કૃષ્ણમાસોન૨૩ સાગર અન્તર્મુ ન્યૂન પૂર્વકોટિત્રિ ભાગાધિકં
૩	૬	૮	૮	સંજ્ઞિપર્યા૦૧	૧૦ મે	જ૦ ૧ સમય ૩૦ અંતર્મુદ્ધત્ત
૪	૧	૭	૮	સંજ્ઞિપર્યા૦૧	૧૧ મે	જ૦ ૧ સમય ૩૦ અંતર્મુદ્ધત્ત
૫	૧	૭	૭	સંજ્ઞિપર્યા૦૧	૧૨ મે	અંતર્મુદ્ધત્ત
૬	૧	૪	૪	કેવલિનઃ	૧૩ મે	જ૦અંતર્મુ૦૩૦નવ વર્ષોનપૂર્વકોટિઃ
૭	૦	૪	૪	કેવલિનઃ	૧૪ મે	હસ્વપંચાક્ષર- મિતં

કર્મની ઉત્તરપ્રકૃતિની સંખ્યા

પંચનવદુન્નિઅઢા—વીસા ચરો તહેવ વાયાલા ।

દુન્નિ અ પંચ ચ મળિયા, પયડીઓ આણુપુઢવીણ ॥૬૧॥

પંચ=પાંચ.

નવ=નવ.

દુન્નિ=ખે.

અઢાવીસા=અઠ્ઠાવીશ.

ચરો=ચાર.

તહેવ=તેમજ.

વાયાલા=ખહેંતાળીશ.

દુન્નિ=ખે.

પંચ=પાંચ.

ચ=અને.

મળિયા=કહી છે.

પયડીઓ=પ્રકૃતિઓ.

આણુપુઢવીણ=અનુક્રમે.

અર્થ:—પાંચ, નવ, ખે, અઠ્ઠાવીશ, ચાર તેમજ ખહેંતાળીશ ખે અને પાંચ પ્રકૃતિઓ અનુક્રમે આઠ કર્મની કહેલી છે. ॥ ૬ ॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિ આશ્રયીને બંધ ઉદય તથા સત્તાનો સંવેધ અને સ્વામીપણું કહે છે. ત્યાં પ્રથમ ૮ કર્મની ઉત્તરપ્રકૃતિની સંખ્યા કહે છે. જ્ઞાનાવરણીયની પાંચ, દર્શનાવરણીયની નવ, વેદનીયની ખે, અને મોહનીયની સત્તાદિકે અઠ્ઠાવીશ અને બંધે ૨૬. આયુઃકર્મની ૪ અને નામકર્મની ખેંતાળીશ પ્રકૃતિ હોય; તે બંધ અને ઉદયે ૬૭ હોય અને સત્તાએ ૯૩ અથવા ૧૦૩ હોય. ગોત્રકર્મની ખે પ્રકૃતિ હોય અને અંતરાય કર્મની પાંચ પ્રકૃતિ હોય. એ અનુક્રમે આઠ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ કહી. હવે એના બંધ, ઉદય અને સત્તા સંવેધે ભાંગા કહે છે. ॥ ૬ ॥

ઉત્તર પ્રકૃતિનો બંધોદયસત્તા સંવેધ

બંધોદયસંતંસા, નાનાવરણંતરાઇષ પંચ ।

બંધોવરમેવિ ઉદય, સંતંસા હુંતિ પંચેવ ॥ ૭ ॥

બંધોદયસંતંસા=બંધ, ઉદય અને
સત્તારૂપ અંશે.

નાનાવરણંતરાઇષ=જ્ઞાનાવરણ
અને અંતરાય કર્મને વિષે
પંચ=પાંચ પ્રકૃતિના.

બંધોવરમેવિ=બંધના અભાવે
પણ

ઉદય સંતંસા=ઉદય અને સત્તા,
હુંતિ=હોય.

પંચેવ=પાંચ પ્રકૃતિ રૂપજ.

અર્થ:—જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય કર્મને વિષે બંધ, ઉદય
અને સત્તારૂપ અંશે પાંચ પ્રકૃતિના હોય. બંધના અભાવે
પણ ઉદય અને સત્તા પાંચ પ્રકૃત્યાત્મકજ હોય. ॥ ૭ ॥

વિવેચન:—જ્ઞાનાવરણીયની પાંચ અને અંતરાયની પાંચ
મળી દશ પ્રકૃતિ ધ્રુવબંધી છે માટે સૂક્ષ્મસંપરાય લગે સર્વ પાંચે
એગી બાંધે તે માટે પાંચનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને પાંચની
સત્તા એ એક ભાંગે જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાયનો સૂક્ષ્મસં-
પરાય ગુણઠાણ લગે સર્વ જીવને હોય. એ બે કર્મનો બંધ
રૂપે થકે પણ પાંચનો ઉદય અને પાંચની સત્તા, એ ભાંગે
ઉપશાન્તમોહ અને ક્ષીણમોહે પામીએ. એમ એ જ્ઞાનાવરણીય
અને અંતરાય કર્મના બંધોદયસત્તા સંવેધે બે બે ભાંગા હોય ॥૭॥

૧ તહા, ઉદ સંતા હુંતિ પંચેવ ॥ ઇતિ પાઠાંતરે.

જ્ઞાનાવરણાંતરાયયોઃ સંવેધભંગૌ					
ભંગ	વંચ	ઉદય	સત્તા	ગુણઠાણે	જીવમેદે
૧	૫	૫	૫	૧૧૨૩૪૫૬૭ ૮૯૧૦	૧૪
૨	૦	૫	૫	૧૧૧૨	૧ સંક્ષિ- પર્યાં

દર્શનાવરણના સંવેધભંગા

વંચસ્સ ચ સંતસ્સ ચ, પગદ્વઠાણાઈ તિણિ તુલ્લાઈ ।
ઉદયદ્વઠાણાઈ દુવે, ચડ પળગં દંસણાવરણે ॥ ૮ ॥

વંચસ્સ=બંધનાં.
સંતસ્સ=સત્તાનાં.
પગદ્વઠાણાઈ=પ્રકૃતિસ્થાનો.
તિણિ=ત્રણ [૮-૬-૪]
તુલ્લાઈ=સરખાં.

ઉદયદ્વઠાણાઈ=ઉદયસ્થાનો.
દુવે=બે [હોય.]
ચડ=ચાર.
પળગં=પાંચ.
દંસણાવરણે=દર્શનાવરણને વિષે.

અર્થ:-દર્શનાવરણને વિષે બંધનાં અને સત્તાનાં પ્રકૃતિ
સ્થાનો ત્રણ [૮-૬-૪] સરખાં હોય. ઉદયસ્થાનો ચાર તથા પાંચ
પ્રકૃતિનાં એમ બે હોય. ॥ ૮ ॥

વિવેચન:-હવે દર્શનાવરણીય કર્મના સંવેધભંગા કહે છે:-
દર્શનાવરણીયને વિષે બંધના અને સત્તાનાં સ્થાનક ૮, ૬, ૪,
એ ત્રણ સરખાં હોય. ત્યાં પહેલું નવતું બંધસ્થાનક મિથ્યાત્વે
અને સામ્યાદને પામીએ; તે અભવ્યને અનાદિ, અનંત હોય,
ભવ્યને અનાદિસાન્ત હોય અને સમ્યક્ત્વ થકી પડીને મિથ્યાત્વે

ગયેલાને સાદિસાન્ત હોય, તે જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત લગે હોય અને ઉત્કૃષ્ટ દેશે ઊણા અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્ત લગે હોય. તે નવ માંહેથી થીણુદ્વિત્રિકનો બંધ ટળ્યે છ તુ બંધસ્થાનક મિશ્રગુણુઠાણાથી માંડીને અપૂર્વકરણ ગુણુઠાણાના પહેલા ભાગ લગે હોય, તે જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત લગે હોય અને ઉત્કૃષ્ટ એકસો બત્રીશ સાગરોપમ અધિક લગે રહે, તે પછી કોઈકે ક્ષપકશ્રેણિ પડિવળે-પ્રાપ્ત કરે, અને કોઈકે મિથ્યાત્વ પામતો નવવિધ બંધક થાય. તે છ માંહેથી નિદ્રાદ્વિત્રિકનો બંધ ટળ્યે ચારતું બંધસ્થાનક અપૂર્વકરણના બીજા ભાગથી માંડીને સૂક્ષ્મસંપરાય લગે હોય, તે જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્ત લગે રહે. હવે દર્શનાવરણીયતું નવ પ્રકૃતિતું સત્તાસ્થાનક મિથ્યાત્વથી માંડીને ઉપશાન્તભોહ લગે હોય. તે ઉપશમશ્રેણિએ અને ક્ષપકશ્રેણિએ નવમાના પહેલા ભાગ લગે હોય. તે અભવ્યને અનાદિ અનંત અને ભવ્યને અનાદિ સાન્ત હોય પણ સાદિસાન્ત ન હોય, કેમકે નવતું સત્તાસ્થાનક તો ક્ષપકશ્રેણિએ જ ટળે અને તે ક્ષપકશ્રેણિ થકી તો પડે નહીં તે માટે. તે માંહેથી થીણુદ્વિત્રિકની સત્તા ટળ્યે છ પ્રકૃતિતું સત્તાસ્થાનક અનિવૃત્તિ ખાદર ગુણુઠાણાના બીજા ભાગ થકી માંડીને ક્ષીણુમોહના દ્વિચરમ સમયલગે હોય તે જઘન્યથી અને ઉત્કૃષ્ટપણે પણ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ હોય. તે માંહેથી વળી બે નિદ્રાની સત્તા ટળ્યે ચાર પ્રકૃતિતું સત્તાસ્થાનક ક્ષીણુમોહને છેલ્લે સમયે હોય, તે એક સમય રહે. હવે દર્શનાવરણીયનાં ઉદયસ્થાનક બે હોય, ચારતું અને પાંચતું; ત્યાં ચક્ષુર્દર્શનાવરણીય પ્રમુખ ચાર ધ્રુવોદયી છે, તે માટે ચારતું ઉદયસ્થાનક મિથ્યાત્વથી માંડીને ક્ષીણુમોહના છેડા લગે હોય તથા નિદ્રા પાંચ માંહેથી એક કાળે એકનો જ ઉદય હોય પણ એ ત્રણનો ઉદય ન હોય, અધ્રુવોદયી માટે. પૂર્વોક્ત ૪ માંહે એક નિદ્રા ભળે ત્યારે પાંચતું ઉદયસ્થાનક હોય, તે ક્યારેક હોય, ક્યારેક ન હોય. એ પ્રકારે દર્શનાવરણીયનાં બંધ ઉદય અને સત્તાનાં સ્થાનક કહ્યાં. હવે સંવેધે તેના ભાંગા કહે છે. ॥ ૮ ॥

વીઆવરણે નવબંધણ(ગે)સુ, ચડપંચડદય નવસંતા ।
છચ્ચડબંધે ચેવં, ચડબંધુદણ છલંસા ય ॥ ૧ ॥

વીઆવરણે=બીજા દર્શનાવર-
ણને વિષે.

નવબંધણસુ=નવવિધ બંધકનેવિષે

ચડપંચ=ચાર અથવા પાંચનો

ડદય=ઉદય.

નવસંતા=નવ પ્રકૃતિની સત્તા

છચ્ચડબંધે=છ અને ચારનાબંધે
ચેવં=પૂર્વોક્ત પ્રકારે ઉદય સત્તા.

ચડબંધુદણ=ચારના બંધ અને
ચાર ઉદયને વિષે.

છલંસા=છની સત્તા [હોય]

ય=પણ.

અર્થ:-દર્શનાવરણને વિષે નવવિધ બંધકને વિષે ચાર
અથવા પાંચનો ઉદય અને નવ પ્રકૃતિની સત્તા હોય. છ અને
ચારના બંધે પૂર્વોક્ત પ્રકારે ઉદય સત્તા હોય. ચારના બંધ અને
ચારના ઉદયને વિષે છની સત્તા પણ હોય ॥૯॥

વિવેચન:-દ્વિતીયાવરણ તે દર્શનાવરણીય કર્મ તેને વિષે નવ-
વિધબંધક એવા મિથ્યાત્વી અને સાસ્વાદનીને ચાર તથા પાંચનો
ઉદય હોય અને નવની સત્તા હોય એટલે એ બે ભાંગા દેખાડયા,
તે આ પ્રમાણે-નવનો બંધ, ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા એ
ભાંગો નિદ્રાનો ઉદય ન હોય ત્યારે હોય. તથા નવનો બંધ
પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા એ ભાંગો નિદ્રાની ઉદયાવસ્થાએ
હોય. એ બીજા ભાંગો માંહે પાંચ ભાંગો થાય તે આ પ્રમાણે-
એક કાળે પાંચ નિદ્રા માંહેલી એક નિદ્રાનો ઉદય હોય તે-
એકેકી નિદ્રાનું નામ લઈને ગણીએ ત્યારે પાંચ ભાંગો [વિકલ્પ]
થાય તથા છને બંધે અને ચારને બંધે પણ એમજ બે બે ભાંગો
હોય. છનો બંધ મિશ્ર ગુણકાણાથી માંડીને અપૂર્વકરણના પહેલા
ભાગ લગે હોય, ત્યાં બે ભાંગો હોય, તે આ પ્રમાણે-છનો બંધ
ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા એ ભાંગો નિદ્રાનો ઉદય ન હોય
ત્યારે હોય, અને છનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા એ
ભાંગો નિદ્રાને ઉદયે હોય. એ ભાંગો માંહે પણ એકેકી નિદ્રાનું
નામ લઈ ઉદય કહીએ ત્યારે પાંચ વિકલ્પ પ્રમત્ત લગે થાય.

અપ્રમત્ત થકી તો થીણુદ્વિત્રિકનો ઉદય ટળ્યો તે માટે એ ભાંગા થાય. એ નિદ્રાના ઉદયના ભાંગા ક્ષપકશ્રેણિવાળાને હોય નહિ, ક્ષપકશ્રેણિવાળો અતિ વિશુદ્ધ છે માટે તેને નિદ્રા અને પ્રચલાનો ઉદય ન હોય. યદ્યપિ કર્મસ્તવે ક્ષીણભોહના દ્વિચરમ સમય લગે નિદ્રા અને પ્રચલાનો ઉદય કહ્યો છે પણ તે સંભવે નહીં. તથા અતુર્વિધબંધ તે અપૂર્વકરણના બીજા ભાગ થકી માંડીને સૂક્ષ્મ-સંપરાય લગે હોય; ત્યાં ચારનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા એ ભાંગો ઉપશમશ્રેણિવાળાનેજ હોય તેના પણ એ નિદ્રાનો ઉદય ગણતાં એ વિકલ્પ થાય; અને ચારનો બંધ, ચારનો ઉદય અને નવીન સત્તા એ ભાંગો ઉપશમક અને ક્ષપક એને હોય. ત્યાં ક્ષપકને અનિવૃત્તિખાદરના પહેલા ભાગ લગેજ હોય અને ઉપશમકને સૂક્ષ્મસંપરાય લગે હોય. તથા ક્ષપકને અનિવૃત્તિખાદરના સ ખ્યાતા ભાગ ગયા પછી થીણુદ્વિત્રિકની સત્તા પણ ટળે ત્યારે ચારનો બંધ, ચારનો ઉદય અને છની સત્તા એ ભાંગો સૂક્ષ્મસંપરાયના છેલ્લા સમય લગે હોય, પછી બંધ ટળે. એ પ્રકારે ચારના બંધના ત્રણ ભાંગા થયા. અહીં અંશ શબ્દે સત્તા કહીએ ॥ ૯ ॥

ઉવરયવંધે ચડ પળ, નવંસ ચડરુદય છચ્ચડસંતા ।
વેઅણિઆડયગોણ, વિમજ્જ મોહં પરં વુચ્છં ॥૧૦॥

‘ઉવરયવંધે=બંધનો વિચ્છેદ થયે
છતે.

ચડપળ=ચાર અથવા પાંચનો
ઉદય.

નવંસ=નવની સત્તા.

ચડરુદય=ચારનો ઉદય.

છ=છની

ચ્ચડ=અને ચારની.

સંતા=સત્તા.

વેઅણિઆડયગોણ=વેદનીય, આ-
યુષ્ય અને ગોત્રકર્મને વિષે

વિમજ્જ=બંધાદિસ્થાન અને સં-
વેધના ભાંગા કહેવા.

મોહં=ભોહનીય કર્મને.

પરં=હવે પછી.

વુચ્છં=કહીશું.

ગોત્ર, વેદનીય અને આયુઃકર્મના સંવેધે ભાંગા.
 ગોઝંમિ સત્ત મંગા, અટ્ટુ ય મંગા હવંતિ વેઞ્ઞિણ્ણ ।
 પ્પણ નવ નવ પ્પણ મંગા, આઠ્ઠચઠ્ઠકેવિ કમસો ડ ॥૧૧॥

ગોઝંમિ=ગોત્રકર્મને વિષે.

સત્ત મંગા=સાત ભાંગા

અટ્ટુ=આઠ.

મંગા=ભાંગા

હવંતિ=હોય.

વેઞ્ઞિણ્ણ=વેદનીયકર્મને વિષે.

પ્પણ નવ નવ પ્પણ મંગા=પાંચ,

નવ, નવ અને પાંચ ભાંગા.

આઠ્ઠચઠ્ઠકેવિ=આયુષ્યચતુષ્કને

વિષે વળી.

કમસો=અનુક્રમે.

ડ=તો.

અર્થ:—ગોત્રકર્મને વિષે સાત ભાંગા, અને વેદનીય કર્મને વિષે આઠ ભાંગા હોય. ચારે આયુષ્યને વિષે તો અનુક્રમે પાંચ, નવ, નવ અને પાંચ ભાંગા હોય. ॥૧૧॥

વિવેચન:—ગોત્રકર્મને વિષે અધોદાયસત્તા સંવેધે સાત ભાંગા થાય, તે આ પ્રમાણે—ગોત્રનું અધસ્થાનક એકજ હોય. પહેલે ધીજે ગુણઠાણે નીચ ગોત્ર અથવા ઉંચ ગોત્ર બાંધે પણ સમકાળે બે ગોત્ર ન બાંધે, પરસ્પર વિરુદ્ધ છે માટે, અને મિશ્ર થકી દશમા ગુણસ્થાન લગે તો ઉચ્ચૈર્ગોત્રજ બાંધે, અને ઉદયસ્થાનક પણ એકજ હોય. મિથ્યાત્વ થકી માંડીને દેશવિરત લગે નીચ અથવા ઉંચ એ બે ગોત્ર ઉદયે હોય પણ સમકાળે એકજ ઉદયે હોય, પરસ્પર વિરુદ્ધ માટે, અને પ્રમત્ત થકી અયોગી લગે તો ઉચ્ચૈર્ગોત્રનોજ ઉદય હોય. તથા સત્તાસ્થાનક બે હોય, બેનું અને એકનું; તે આ પ્રમાણે—ઉચ્ચૈર્ગોત્ર અને નીચૈર્ગોત્ર એ બેની સત્તા સમકાળે સાથે સર્વ ગુણઠાણે હોય. તથા તેઉકાય વાયુકાયની અવસ્થાએ ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ઉવેદયે એક નીચૈર્ગોત્રની સત્તા હોય અથવા અયોગી કેવળીને નીચૈર્ગોત્રની સત્તા ગયે છેલ્લે સમયે એક ઉચ્ચૈર્ગોત્રની સત્તા હોય. હવે એનો સંવેધ કહે છે—નીચૈર્ગોત્રનો અધ નીચૈર્ગોત્રનો ઉદય અને નીચૈર્ગોત્રની સત્તા, એ ભાંગો તેઉકાય અને વાયુકાય માંહે પામીએ; ત્યાં ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ઉવેલે તે માટે. તથા તેઉકાય અને વાયુકાયના ભવ થકી નીકળ્યા એકેન્દ્રિય, બેન્દ્રિય, તેઠ્ઠેન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય અને

પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ માંહે ક્રિયકાલ લગે પણ એ ભાંગો પામીએ તથા નીચેગોત્રનો બંધ, નીચનો ઉદય અને ઉચ્ચ નીચની સત્તા અથવા નીચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને ઘેની સત્તા, એ બે ભાંગા મિથ્યાત્વથી તથા સાસ્વાદનીને વિષે હોય. તથા ઉચ્ચનો બંધ, નીચનો ઉદય અને ઘેની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડીને દેશવિરતિ લગે પામીએ; તે પછી નીચનો ઉદય નથી તે માટે. તથા ઉચ્ચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને ઘેની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડીને સૂક્ષ્મસંપ્રાય લગે પામીએ. તે પછી બંધનો અભાવ હોવા થકી ઉચ્ચનો ઉદય અને ઘેની સત્તા, એ ભાંગો ઉપશાન્ત મોહથી માંડીને અયોગી કેવળીના દ્વિચરમ સમય લગે પામીએ. ઉચ્ચનો ઉદય ઉચ્ચની સત્તા, એ ભાંગો અયોગી કેવળીને ચરમ સમયે હોય. એ સર્વ મળી સાત ભાંગા ગોત્રકર્મના જાણવા.

વેદનીય કર્મને વિષે બંધોદયસત્તા સંવેધે આઠ ભાંગા હોય. ત્યાં વેદનીયત્વ બંધસ્થાનક અને ઉદયસ્થાનક પણ એકેકી પ્રકૃતિત્વ એકેકુંજ હોય, ચત્રપિ છઠ્ઠા ગુણઠાણા લગે ઘેનો બંધ છે અને પછી એક સાતાનો બંધ છે તો પણ પરસ્પર વિરોધી છે માટે સમકાળે બે ન બાંધે પણ એકજ બાંધે, અને ઉદયે સર્વ ગુણઠાણે બે હોય તો પણ એક કાળે એકજ ઉદય આવે. તથા સત્તાસ્થાનક બે હોય, એકત્વં અને બેત્વં. જ્યાં લગે એક સત્તા થકી ટળ્યું ન હોય ત્યાં લગે ઘેની સત્તા હોય અને એક ટળ્યે એકની સત્તા રહે. હવે એનો સંવેધ કહે છે. અસાતાનો બંધ અસાતાનો ઉદય અને ઘેની સત્તા ૧, તથા અસાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય અને ઘેની સત્તા ૨, એ બે ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને પ્રમત્ત ગુણઠાણા લગે પામીએ; તે પછી અસાતાનો બંધ ન હોય તે માટે નહીં. સાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય અને ઘેની સત્તા ૩, સાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય અને ઘેની સત્તા ૪, એ બે ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને સયોગી કેવળી લગે હોય તે પછી બંધને અભાવે અસાતાનો ઉદય અને ઘેની સત્તા ૫, સાતાનો ઉદય ઘેની સત્તા ૬, એ બે ભાંગા અયોગીને દ્વિચરમ સમય લગે પામીએ. અસાતાનો ઉદય અને અસાતાની સત્તા ૭, સાતાનો ઉદય અને સાતાની સત્તા ૮, એ બે ભાંગા અયોગી કેવળીને ચરમ સમયે એક સમય લગે પામીએ. એ સર્વ મળીને

અર્થ:-અંધનો વિચ્છેદ થયે છતે ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા [એ એ ભાંગા] તેમજ ચારનો ઉદય અને છ અથવા ચારની સત્તા હોય. વેદનીય, આયુષ્ય અને ગોત્રકર્મને વિષે [સંવેધ આશ્રયીને અંધાદિ સ્થાનના] ભાંગા કહીને મોહનીય કર્મના ભાંગા હવે પછી કહીશું. ॥ ૧૦ ॥

વિવેચન:-તથા અંધ ટળે થકે ચારનો ઉદય નવની સત્તા અને પાંચનો ઉદય નવની સત્તા એ એ ભાંગા ઉપશાન્તમોહ ગુણુઠાણેજ પામીએ; ઉપશમત્રેણિએ નિદ્રા-પ્રત્યક્ષાનો ઉદય સંભવે અને સ્થાનદ્વિત્રિક પણ સત્તાએ હોય તે માટે. તથા ચારનો ઉદય છની સત્તા એ ભાંગો ક્ષીણક્રપાયના દ્વિચરમ સમય લગે પામીયે. તથા ચારનો ઉદય ચારની સત્તા એ ભાંગો ક્ષીણક્રપાયને છેલ્લે સમયે હોય; ત્યાંજ નિદ્રા પ્રત્યક્ષાની સત્તા ટળે તે માટે. એ પ્રમાણે દર્શનાવરણીયના અગ્યાર ભાંગા હોય, તે વળી જ્યાં જેટલી નિદ્રા ઉદયે હોય તેટલીનાં નામ લઇને જૂદાજૂદા ભાંગા કરીએ ત્યારે ૨૧ ભાંગા થાય, અને વળી કર્મસ્તવે કહ્યા પ્રમાણે ક્ષપકને નિદ્રાદ્વિકનો ઉદય કહીએ ત્યારે ચારનો અંધ, પાંચનો ઉદય અને છની સત્તા એ ભાંગો નવમે-દશમે ગુણુઠાણે વર્તતા ક્ષપકને હોય. તથા અંધને અભાવે પાંચનો ઉદય અને છની સત્તા એ ભાંગો ક્ષીણમોહે દ્વિચરમ સમય લગે હોય; એમ ૧૩ ભાંગા થાય. નિદ્રાને પૃથક નામ ગ્રહી કહીએ ત્યારે ૨૫ ભાંગા થાય. એ પ્રકારે દર્શનાવરણીય કર્મના અંધોદયસત્તા-સંવેધે ભાંગા કહ્યા.

હવે વેદનીય કર્મ, આયુ કર્મ અને ગોત્ર કર્મ એ ત્રણના અંધોદયસત્તા સંવેધના ભાંગા થોડા માટે તેને પૂર્વે કહીને મોહનીય કર્મના અંધોદયસત્તા સંવેધના ભાંગા ઘણા છે માટે પછી કહીશું. ॥ ૧૦ ॥

દર્શનાવરણસ્ય વંધોદયસત્તાસંવેધે ભંગાઃ ૧૧૬૧૩

નિદ્રાણાં પૃથગ્ નામગ્રહણેન ભંગાઃ ૧૩૬૨૫

અનુક્રમ.	વંધ	ઉદય	સત્તા		ગુણસ્થાનેષુ.
૧	૯	૪	૯	૧	૧૨
૨	૯	૬	૯	૫	૧૨
૩	૬	૪	૯	૧	૩૪૫૬૭૮
૪	૬	૫	૯	૫	૩૪૫૬૭૮X
૫	૪	૪	૯	૧	૮૧૧૧૦
૬	૪	૫	૯	૨	૮૧૧૧૦ઉપશમશ્રેણિ
૭	૪	૪	૬	૧	૯૧૧૦ ક્ષપકને
૮	૪	૬	૬	૨	૯૧૧૦ મતાંતરે
૯	૦	૪	૯	૧	૧૧ ઉપશમક
૧૦	૦	૫	૯	૨	૧૧ ઉપશમક
૧૧	૦	૪	૬	૧	૧૨ દ્વિચરમસમયપર્યંત
૧૨	-	૫	૬	૨	૧૨ મતાન્તરે
૧૩	૦	૪	૪	૧	૧૨ ચરમસમયે

એ ભાંગામા આઠમો અને બારમો એ બે ભાંગા કર્મસ્તવને અભિપ્રાયે લખ્યા છે અને શેષ ૧૧ ભાંગા આ ગ્રંથના મતે કલ્યા છે.

X અહીં નિદ્રાના પાત્ર ભાંગા છઠ્ઠા ગુણસ્થાન સુધી ઘટે, માત્ર બેજ ભાંગા આગળના ગુણસ્થાને ઘટે.

૧ ઉપશમકને અને ક્ષપકને નવમાના પહેલા ભાગ સુધી.

वेदनीय कर्मना आठ सांगा होय. ते साथेना यंत्रथी जाणुया.

गोत्रकर्मणः बंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः ७

भांगा	बं०	उ०	स०	गुणस्थानेषु.
७				
१	नीच	नीच	नोच	१ तेजोवायुषु तदागततिर्यक्षुवाकियत्कालं
२	नी	नी	२	१।२
३	नी	उ	२	१।२
४	उ	नी	२	१।२।३।४।५
५	उ	उ	२	१।२।३।४।५।६।७।८।९।१०
६	०	उ	२	११।१२।१३।१४ मानाद्विचरमसमयपर्यंत
७	०	उ	उ	१४ चरम समये.

वेदनीयस्य बंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः ८

भां०८	वं०	उ०	स०	गुणस्थानेषु
१	अ	अ	२	१।२।३।४।५।६
२	अ	सा	२	१।२।३।४।५।६
३	सा	अ	२	१ थी १३ लगे
४	सा	सा	२	१ थी १३ लगे
५	०	अ	२	१४ द्विचरम समय पर्यंत
६	०	सा	२	१४ ”
७	०	अ	अ	१४ चरम समये
८	०	सा	सा	१४ चरम समये

આયુઃકર્મને વિષે બંધોદયસત્તા સંવેધે નરકને વિષે પાંચ, તિર્યગ્નને વિષે નવ, મનુષ્યને વિષે નવ અને દેવતાને વિષે પાંચ ભાંગા એમ ચારે મળીને અઠ્ઠાવીશ ભાંગા થાય. આયુઃકર્મનું બંધ સ્થાનક એક છે, કેમ કે એક કાળે પરસ્પર વિરોધી છે માટે ચાર માંહેલું એકજ આયુ બાંધે છે. એમ ઉદયસ્થાનક પણ એકજ; એક ભવે એકજ આયુનો ઉદય હોય તે માટે. સત્તા સ્થાનક બે હોય, એકનું અને બેનું. પરભવાયુબંધકાળ થકી પૂર્વે એકનું સત્તાસ્થાનક અને પરભવાયુબંધ પછી તે પરભવે ન ઉપજે ત્યાં લગે બેનું સત્તાસ્થાનક. હવે સંવેધ કહે છે.— આઉખાની ત્રણ અવસ્થા છે, પરભવાયુબંધકાળ થકી પૂર્વે પૂર્વાવસ્થા ૧, પરભવાયુબંધ વેળાએ બંધાવસ્થા ૨, અને પરભવાયુ બાંધ્યા પછી પરાવસ્થા ૩. ત્યાં નારકીને પૂર્વાવસ્થાએ બંધને અભાવે નરકાયુનો ઉદય અને નરકાયુની સત્તા એ ભાંગો ચારે ગુણુઠાણે હોય ૧. બંધાવસ્થાએ તિર્યગાયુનો બંધ, નરકાયુનો ઉદય અને નરક તિર્યગાયુની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદને હોય ૨, અથવા મનુષ્યાયુનો બંધ, નારકાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય-નારકાયુની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન અને અવિરત એ ત્રણ ગુણુઠાણે હોય ૩, તથા બંધકાળ પછી નારકાયુનો ઉદય અને નારક-તિર્યગાયુની સત્તા એ ચારે ગુણુઠાણે હોય ૪, અથવા નારકાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય-નારકાયુની સત્તા એ ભાંગો પણ ચારે ગુણુઠાણે હોય ૫. એમ એ નારકી માંહે આયુઃકર્મના પાંચ ભાંગા હોય. દેવતાને વિષે પણ પાંચ ભાંગા એમજ કહેવા. તિર્યગ્નને વિષે પરભવાયુબંધ થકી પૂર્વે તિર્યગાયુનો ઉદય અને તિર્યગાયુની સત્તા, એ ભાંગો—ધુરલે પાંચ ગુણુઠાણે પામીએ ૨, બંધકાળે નરકાયુનો બંધ, તિર્યગાયુનો ઉદય અને તિર્યગ-નારકાયુની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણે જ હોય ૨, અથવા તિર્યગાયુનો બંધ, તિર્યગાયુનો ઉદય અને બે તિર્યગાયુની સત્તા, એ ધુરિલે બે ગુણુઠાણે હોય ૩ અથવા મનુષ્યાયુનો બંધ, તિર્યગાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય-તિર્યગાયુની સત્તા, એ ભાંગો પણ મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદને હોય ૪, અથવા દેવાયુનો બંધ તિર્યગાયુનો ઉદય અને દેવ-તિર્યગાયુની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વે, સાસ્વાદને, અવિરતે.

અને દેશવિરતે હોય, મિત્રે આયુર્ધર્મ ન હોય ૫, એ ચાર
 ભાંગા પરભવાયુર્ધર્મકાળે જાણવા. તથા ઇધકાળ પછી તે
 તિર્યગાયુનો ઉદય અને નારક-તિર્યગાયુની સત્તા ૬, અથવા
 તિર્યગાયુનો ઉદય અને એ તિર્યગાયુની સત્તા ૭, અથવા તિર્ય-
 ગાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય-તિર્યગાયુની સત્તા ૮, અથવા તિર્ય-
 ગાયુનો ઉદય અને દેવ-તિર્યગાયુની સત્તા ૯, એ ચારે ભાંગા
 ધુરિલે પાંચે ગુણુઠાણે પામીએ. એ પ્રમાણે તિર્યચને વિષે નવ
 ભાંગા હોય, મનુષ્યને વિષે પરભવાયુર્ધર્મ થકી પૂર્વે મનુષ્યા-
 યુનો ઉદય અને મનુષ્યાયુની સત્તા એ ભાંગો ચૌદે ગુણુઠાણે
 હોય ૧, પરભવાયુર્ધર્મકાળે નારકાયુનો ઇધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય
 અને મનુષ્ય નારકાયુની સત્તા એ ભાંગો મિથ્યાત્વેજ હોય ૨,
 તિર્યગાયુનો ઇધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય અને તિર્યગ્-મનુષ્યાયુની
 સત્તા એ ભાંગો મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદને હોય ૩, મનુષ્યાયુનો
 ઇધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય અને એ મનુષ્યાયુની સત્તા, એ પણ
 મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદને હોય ૪, દેવાયુનો ઇધ, મનુષ્યાયુનો
 ઉદય અને દેવ-મનુષ્યાયુની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વથી
 માંડીને મિશ્રવર્ણને અપ્રમત્ત ગુણુઠાણા લગે હોય ૫, તથા ઇધ-
 કાળ પછી તે મનુષ્યાયુનો ઉદય અને નારક-મનુષ્યાયુની સત્તા
 ૬, અથવા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને તિર્યગ્-મનુષ્યાયુની સત્તા
 ૭, અથવા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને એ મનુષ્યાયુની સત્તા ૮ એ
 ત્રણ ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને અપ્રમત્ત ગુણુઠાણા લગે
 પામીએ. તથા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને દેવ-મનુષ્યાયુની સત્તા
 એ ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડી ઉપશાન્તમોહ ગુણુઠાણા લગે
 પામીએ ૯, એ પ્રકારે મનુષ્ય માંહે નવ ભાંગા હોય. સર્વ
 મળીને આયુઃકર્મના ૨૮ ભાંગા થાય. એ પ્રકારે આયુઃકર્મના
 ભાંગા કહ્યા. ॥ ૧૧ ॥

आयुःकर्मणः बंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः २८ ।
तद् यंत्रकमिदम् ।

नरकगतौ आयुःसंवेधे भंगाः ५

भा०	वं०	उ०	स०	गुणठाणे	भंगावस्था
१	०	न	न	१।२।३।४	बंधकालात्पूर्वम्
२	ति	न	न, ति	१।२	बंधावस्थायां
३	म	न	न, म	१।२।४	बंधावस्थायां
४	०	न	न, ति	१।२।३।४	बंधकाल पछी
५	०	न	न, म	१।२।३।४	बंधकाल पछी

तिर्यग्गतौ आयुःसंवेधे भंगाः ९

१	०	ति	ति	१।२।३।४।५	बंधकालात्पूर्वम्
२	न	ति	न, ति	१	बंधावस्थायां
३	ति	ति	ति, ति	१।२	बंधावस्थायां
४	म	ति	म, ति	१।२	बंधावस्थायां
५	दे	ति	दे, ति	१।२।४।५	बंधावस्थायां
६	०	ति	ति, न	१।२।३।४।५	बंधकाल पछी
७	०	ति	ति, ति	१।२।३।४।५	बंधकाल पछी
८	०	ति	ति, म	१।२।३।४।५	बंधकाल पछी
९	०	ति	ति, दे	१।२।३।४।५	बंधकाल पछी

નક ૪, તે પછી પ્રત્યાખ્યાની ચારનો બંધ દળ્યે પ્રમત્ત, અપ્ર-
મત્ત અને અપૂર્વકરણે નવનું બંધસ્થાનક; ૬માં ચરતિ-શાકનો
પણ બંધ દળે છે પણ તેને ઠેકાણે હાસ્યરતિ રહે છે માટે ૫,
આગળ હાસ્ય, રતિ, સય અને કુન્દા એ ચારનો બંધ દળ્યે
અનિવૃત્તિબાદરને પ્રથમ ભાગે પાંચનો બંધ ૬, બીજે ભાગે
પુરુષવેદનો બંધ દળ્યે ચારનો બંધ ૭; ત્રીજે ભાગે સંજ્વલનના
કોધનો બંધ દળ્યે ત્રણનો બંધ ૮, ચોથે ભાગે સંજ્વલનના
માનનો બંધ દળ્યે બેનો બંધ ૯, પાંચમે ભાગે સંજ્વલનની
માયાનો બંધ દળ્યે એક સંજ્વલન લોભનો જ બંધ હોય
૧૦, તે પછી દશમે ગુણુઠાણે મોહનીયનો અબંધક થાય એ દશ-
બંધસ્થાનક કહ્યાં ॥ ૧૨ ॥

મોહનીયકર્મમાં ૯ ઉદયસ્થાન.

एगं व दो व चउरो, एत्तो एगाहिआ दसुक्कोसा ।
ओहेण मोहणिज्जे, उदयट्ठाणाणि नव हुंति ॥ १३ ॥

एगं=એક

दो=બે

व=અથવા.

चउरो=ચાર

एत्तो=એ (ચાર) થી આગળ.

एगाहिया=એકેક પ્રકૃતિએ

अधिक

दस=દશ સુધી.

उक्कोसा=ઉત્કૃષ્ટથી,

ओहेण=ઓધે-સામાન્યે.

मोहणिज्जे=મોહનીય કર્મને
વિષે.

उदयट्ठाणाणि=ઉદયસ્થાનો.

नव=નવ.

हुंति=હોય છે.

अर्थ:-એક, બે, ચાર, એ (ચાર) થી આગળ એક:એક-
પ્રકૃતિએ અધિક ઉત્કૃષ્ટ દશ પ્રકૃતિ સુધીનાં (એમ) નવ ઉદય-
સ્થાનકો મોહનીય કર્મને વિષે સામાન્ય હોય છે. ॥ ૧૩ ॥

* उदयट्ठाणा नव हवंति इति पाठान्तरे

વિવેચન:-હવે મોહનીયનાં ઉદયસ્થાનક કહે છે-૧, ૨, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦ એ ૯ ઉદયસ્થાનક છે. એ સૂક્ષ્મસંપરાયથી માંડીને પશ્ચાત્તુપૂર્વીએ કહે છે. સંજયક્ષન ચાર કપાય માંહેથી એકને ઉદયે એકનું ઉદયસ્થાનક ૧, તે સાથે એક વેદને ઉદયે એનું ઉદયસ્થાનક ૨, તે માંહે હાસ્ય રતિ ભાવે ચારનું ઉદયસ્થાનક ૩, ભય ભાવે પાંચનું ૪, બુદ્ધિભાવે છનું ૫. પ્રત્યાખ્યાનીય એક કપાય ભાવે સાતનું ૬, અપ્રત્યાખ્યાનીય એક ભાવે આઠનું ૭, અનંતાનુબંધી એક ભાવે નવનું ૮, તેમાં વળી સિધ્યાત્વને ઉદયે દશ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાનક ૯, એ નવ ઉદયસ્થાનક સામાન્યપણે કહ્યાં, વિશેષ થકી તે આગળ કહેશે. એ મોહનીયનાં ઉદયસ્થાનક જાણનાં. ॥ ૧૩ ॥

મોહનીય કર્મનાં સત્તાસ્થાન.

૨૮ ૨૭ ૨૬ ૨૪ ૨૩ ૨૨ ૨૧
અટ્ટ ય સત્ત ય છ ચ્ચઽ, તિગ દુગ ણગાહિઆ મવે વીસા.
૧૩ ૧૧ ૧૧ ૫ ૪ ૩ ૨ ૧
તેરસ ચારિક્કારસ, ઇત્તો પંચાઈ ણગૂણા ॥ ૧૪ ॥

સંતસ્સ પયહિઠાણાણિ, તાણિ મોહસ્સ હંતિ પન્નરસ ।
વંધોદયસંતે પુણ, મંગલિગપ્પે વહૂ જાણ ॥૧૫॥

અટ્ટ ય સત્ત ય છચ્ચઽતિગદુ-
ગણગાહિયાવીસા=આઠ,
સાત, છ, ચાર, ત્રણ, બે
અને એક અધિક વીસ
[૨૮-૨૭-૨૬-૨૪-૨૩-૨૨
૨૧] પ્રકૃતિનાં
મવે=હોય
તેરસ=તેર પ્રકૃતિનું.

ચાર=ચાર પ્રકૃતિનું.
ઈક્કારસ=અગ્યાર પ્રકૃતિનું.
ઇત્તો=એ પછી આગળ
પંચાઈ=પાંચ પ્રકૃતિથી માંડીને
પગુણા=એક પછી એક આછી.
પ્રકૃતિનું.
સંતસ્સ=સત્તાનાં.
પયહિઠાણાણિ=પ્રકૃતિસ્થાનો.

मनुष्यगतौ आयुःसंवेधे भंगाः ९

१	०	म	म	सर्वगुणेषु	बंधकालात्पूर्व
२	न	म	म, न	१	आयुर्वंधकाले
३	ति	म	म, ति	१।२	आयुर्वंधकाले
४	म	म	म, म	१।२	आयुर्वंधकाले
५	दे	म	म, दे	१।२।४।५।६।७	आयुर्वंधकाले
६	०	म	म, न	१।२।३।४।५।६।७	बंधकाल पछी
७	०	म	म, ति	१।२।३।४।५।६।७	बंधकाल पछी
८	०	म	म. म	१।२।३।४।५।६।७	बंधकाल पछी
९	०	म	म, दे	१ श्री ११ लगे	बंधकाल पछी

देवगतौ आयुःसंवेधे भंगाः ५

१	०	दे	दे	१।२।३।४	बंधकालात्पूर्व
२	ति	दे	दे, ति	१।२	आयुर्वंधकाले
३	म	दे	दे, म	१।२।४	आयुर्वंधकाले
४	०	दे	दे, ति	१।२।३।४	बंधकाल पछी
५	०	दे	दे, म	१।२।३।४	बंधकाल पछी

મોહનીય કર્મનાં ૧૦ બંધસ્થાન.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
ચાવીસ ઇક્કવીસા, સત્તરસં તેરસેવ નવ પંચ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦
ચડ તિગ દુગં ચ ઇક્કં, બંધટ્ટાણાણિ મોહસ્સ ॥૧૨॥

ચાવીસ=આવીસ પ્રકૃતિનું.
ઇક્કવીસા=એકવીશ પ્રકૃતિનું.
સત્તરસં=સત્તર પ્રકૃતિનું.
તેરસેવ=તેર પ્રકૃતિનું નિશ્ચયે,
નવ પંચ=નવ, પાંચ,

ચડ તિગ દુગં=ચાર, ત્રણ,
બે. [ચ-અને.]
ઇક્કં=એક પ્રકૃતિનું.
બંધટ્ટાણાણિ=બંધસ્થાનો.
મોહસ્સ=મોહનીય કર્મનાં.

અર્થ:-આવીશ, એકવીશ, સત્તર તેર, નવ, પાંચ, ચાર, ત્રણ, બે અને એક પ્રકૃતિનાં (એમ દશ) બંધસ્થાનકો મોહનીય કર્મનાં હોય ॥ ૧૨ ॥

વિવેચન:-હવે મોહનીય કર્મના બંધોદયસત્તા સંવેધે ભાંગા કહે છે. ત્યાં પ્રથમ મોહનીયનાં બંધસ્થાનક કહે છે. ૨૨, ૨૧, ૧૭, ૧૩, ૯, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧, એ દશ બંધસ્થાનક છે. મોહનીયની સર્વ પ્રકૃતિ ૨૮ છે, તેમાં સમ્યક્ત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીય એ બે બંધે આવે નહીં, ન ચ સમ્મસીસયા વંધે इति વચ્ચનાત્ તથા ત્રણ વેદ માંહેથી એક કાળે એકજ વેદનો બંધ હોય, અને હાસ્ય રતિ ૧, અરતિ શોક ૨; એ બે યુગલ માંહેથી ૬ એક કાળે એકજ યુગલ બંધાય. એટલે ૨૮ માંહેથી છ એાછી કુચે ઉત્કૃષ્ટપણે આવીશનું બંધસ્થાનક તે મિશ્યાત્વ ગુણઠાણે હોય ૧, તે પછી મિશ્યાત્વનો બંધ ૮૭યે સાસ્યાદને એકવીશનો બંધ હોય; અહીં નપુંસકવેદનો બંધ ન હોય, પણ તેને ઠેકાણે સ્ત્રી-વેદ તથા પુરૂષવેદ ગણીએ ૨, આગળ મિશ્રે અને અવિરતે અનંતાનુબંધી ૪ નો બંધ ૮૭યે સત્તરનું બંધસ્થાનક ૩, તે પછી દેશવિરતિએ અપ્રત્યાખ્યાની ચારનો બંધ ૮૭યે તેરનું બંધસ્થા-

તાણિ=તે.

મોહસ્સ=મોહનીય કર્મનાં.

હુંતિ=હોય છે.

પન્નરસ=પંદર.

ચંધોદયસંતે=અંધ, ઉદય અને
સત્તાસ્થાનને વિષે.

પુળ=વળી.

મંગવિગળ્પે=ભાંગાના વિકલ્પો.

વહુ=ઘણા.

જાળ=જાણ.

અર્થ:-૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, એથી આગળ પાંચથી માંડીને એક એક ઓછી પ્રકૃતિ [૫-૪-૩-૨-૧] નાં; તે મોહનીય કર્મનાં સત્તાનાં પ્રકૃતિ સ્થાનો પંદર હોય છે. અંધ, ઉદય, અને સત્તાસ્થાનને વિષે વળી ભાંગાના વિકલ્પો ઘણા [થાય છે તે] જાણો. ॥ ૧૪-૧૫ ॥

વિવેચન:-હવે મોહનીયનાં સત્તાસ્થાનક કહે છે. મોહનીયનાં ૧૫ સત્તાસ્થાનક છે, તે આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧; ત્યાં મોહનીયની સર્વ પ્રકૃતિની સત્તાએ ૨૮નું સત્તાસ્થાનક હોય તે સમ્યક્ત્વ પામીને પડ્યાને હોય તે વાર પછી સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉદેશ્યે ૨૭, તે માંહેથી વળી મિશ્રમોહનીય ઉદેશ્યે ૨૬, અનાદિ મિથ્યાત્વને પણ એ સ્થાનક હોય. તથા અઠ્ઠાવીશની સત્તાવંતને અનંતાનુ-અંધી ચારને ક્ષયે ૨૪, તે માંહેથી મિથ્યાત્વને ક્ષયે ૨૩; તેમાંથી મિશ્ર ક્ષયે ૨૨, તેમાંથી સમ્યક્ત્વ મોહનીય ક્ષયે ૨૧, એ સ્થાનકે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ થાય, એ આગળનાં સ્થાનક તે ક્ષયક-નેજ હોય. તેમાંથી અપ્રત્યાખ્યાનીય અને પ્રત્યાખ્યાનીય મળી ૮ ને ક્ષયે અનિવૃત્તિને ત્રીજે ભાગે ૧૩ ની સત્તા હોય, તેમાંથી નપુંસકવેદને ક્ષયે ચોથે ભાગે ૧૨ ની સત્તા, પાંચમે ભાગે સ્ત્રીવે-દને ક્ષયે ૧૧ ની સત્તા, છટ્ઠે ભાગે હાસ્યાદિક છને ક્ષયે ૫ ની સત્તા, સાતમે ભાગે પુરૂષવેદને ક્ષયે ૪ ની સત્તા આઠમે ભાગે સંજવલન ક્રોધને ક્ષયે ૩ ની સત્તા, નવમે ભાગે સંજવલન માનને ક્ષયે ૨ ની સત્તા, સૂક્ષ્મસંપરાયે સંજવલની માયાને ક્ષયે એક સંજવલન લોભની સત્તા હોય.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે એ પન્નર સત્તાસ્થાનકે મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિનાં હોય. હવે એ બંધ ઉદય સત્તાનાં સ્થાનકને વિષે પ્રત્યેકે સંવેધે કરીને ઘણા ભાંગા થાય, તે હું કહું છું તે પ્રમાણે તું સમ્યક્ જાણ, એમ શિષ્ય પ્રતિ આમંત્રણ કરીને ગુરુ કહે છે. ॥ ૧૫. ॥

મોહનીયના બંધસ્થાને ભાંગા.

છઠ્ઠાવીસે ચડ ઇગ્ગવીસે, સત્તરસ તેરસે દો દો ।

નવવંધગે વિ દુષ્ણિ ઉ, ઇક્કિવ્વકંઓ પરં મંગા ॥૧૬॥

છ=૭ વિકલ્પ.

ઠ્ઠાવીસે=આવીશના બંધે.

ચડ=ચાર વિકલ્પ.

ઇગ્ગવીસે=એકવીશના બંધે.

સત્તરસ=સત્તરના બંધે.

તેરસે=તેરના બંધે.

દોદો=બેબે વિકલ્પ.

નવવંધગેવિ=નવ પ્રકૃતિના

બંધકને પણ.

દુષ્ણિ ઉ=બે ભાંગા.

ઇક્કિવ્વકં=એકે એકે

અઝો પરં=એથી આગળ.

મંગા=ભાંગા.

અર્થ:-આવીશના બંધે ૭, એકવીશના બંધે ચાર; સત્તર તથા તેરના બંધે બે બે અને નવના બંધકને પણ બે ભાંગા હોય, એ [નવના બંધ] થી આગળના બંધે એકે એકે ભાંગા હોય ॥ ૧૬. ॥

વિવેચન:-હવે પ્રથમ મોહનીયકર્મના બંધસ્થાનકોને વિષે ત્રિથાસંભવપણે ભાંગા ઉપજે તે કહે છે:-

બાવીશને બંધસ્થાનકે છ ભાંગા હોય, તે કેમ ? હાચરતિ
 યુક્ત ૨૨, તથા શોક ચરતિ યુક્ત ૨૨, એન બે ભાંગા એકેક
 વેદ યુક્ત ૨૨ હોય, તે માટે તે બે ભાંગા ઋણ વેદ સાથે ગુણતાં ૬
 ભાંગા થાય. એકવીશને બંધસ્થાનકે ચાર ભાંગા હોય, તે આ
 પ્રમાણે-અહીં નયુંસકવેદ ન બાંધે તે માટે બે યુગલને બે વેદ
 સાથે ગુણતાં ચાર ભાંગા થાય, તથા સત્તર અને તેરને બંધસ્થાનકે
 બે બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-છઠાં મિત્રાદિક ગુણઠાણે
 એક પુરુષવેદનોજ બંધ હોય તે માટે બે યુગલના બે બે ભાંગા
 હોય. નવને બંધસ્થાનકે પણ બે ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે-
 નવનો બંધ પ્રમત્ત ગુણઠાણે હોય ત્યાં બે યુગલ સાથે બે ભાંગા
 થાય, અને અપ્રમત્તદિક ગુણઠાણે પણ નવનો બંધ હોય, ત્યાં
 ચરતિ શોક ન બાંધે, એકજ યુગલ બાંધે, તે માટે એકેકો જ
 ભાંગો હોય. તેવાર પછી પંચાદિક બંધસ્થાનકે એકેકોજ ભાંગો
 હોય, એવં સર્વ મળીને દશ બંધસ્થાનકે થઇને એકવીશ ભાંગા
 થાય. ॥ ૧૬. ॥

મોહનીયના બંધસ્થાને ઉદયસ્થાન

દસ વાવીસે નવ ઇગવીસે, સત્તાઈ ઉદયકર્મમંસા ।
 છાઈ નવ સત્તરસે, તેરે પંચાઈ અદુવે ॥૧૭॥

દસ=દશ પર્યાંત.

વાવીસે=બાવીશ પ્રકૃતિના બંધે

નવ=નવ પર્યાંત.

ઇગવીસે=એકવીશ પ્રકૃતિના
 બંધે.

સત્તાઈ=સાતથી માંડીને

ઉદયકર્મમંસા=ઉદયસ્થાનો.

છાઈનવ=છથી નવ પર્યાંત

સત્તરસે=સત્તર પ્રકૃતિના બંધે.

તેરે=તેર પ્રકૃતિના બંધે.

પંચાઈ=પાંચથી.

અદુવે=આઠ પ્રકૃતિ પર્યાંત.

અર્થ:—આવીશ પ્રકૃતિના અધે સાતથી દશ પર્યંત, એક-વીશના અધે સાતથી નવ પર્યંત, સત્તરના અધે છથી નવ પર્યંત અને તેરના અધે પાંચથી આઠ પર્યંત ઉદયસ્થાનો હોય. ॥ ૧૭ ॥

વિવેચન:—હવે એજ અધસ્થાનકે માંહે કયા કયા અધસ્થાનકે કેટલાં કેટલાં પૂર્વોક્ત ઉદયસ્થાનકે હોય તે કહે છે:—

આવીશને અધસ્થાનકે સાતથી માંડીને દશ લગે એટલે સાત, આઠ, નવ અને દશનું એ ચાર ઉદયસ્થાનકે હોય. ત્યાં કોઈક જીવ પૂર્વે સમ્યગ્દષ્ટિ થકો અનંતાનુબંધી કપાયની વિસંચોજના કરીને એટલે જ થાક્યો તથાવિધ સામ-ગ્રીને અભાવે મિથ્યાત્વાદિકનો ક્ષય કરવા ન માટે તે કાળાંતરે મિથ્યાત્વ પામીને ફરી અનંતાનુબંધી બાંધે ત્યારે મિથ્યાત્વે પણ અધાવલિકા લગે અનંતાનુબંધીનો ઉદય ન હોય અહીં કોઈક કહે છે કે અનંતાનુબંધીનો જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ ચાર હજાર વરસનો અખાધાકાળ કહ્યો છે. તો તે પૂરા થયા વિના એક આવલિકાએ જ ઉદયે કેમ આવે? તત્ત્વોત્તરં અધ-સમયથી માંડીને તેની સત્તા હોય, તે સત્તા છતે શેષ સમાન જાતીય અપ્રત્યાખ્યાનાદિક કર્મપ્રકૃતિનાં ફલિયાં અનંતાનુબંધી-પણે તે માંહે સંક્રમે—તે પછે પરિણમે, તે સંક્રમાવલિકા ગયે તેનો ઉદય થાય, તે માટે અનંતાનુબંધીનો અધાવલિકા પછી ઉદય કહીએ, ઇહાં વિરૂદ્ધ નહીં તે માટે મિથ્યાત્વે પણ અધસંક્રમા-વલિકા લગે અપ્રત્યાખ્યાનીયાદિક ત્રણ કપાયનો જ ઉદય હોય એક વેદાતાં જેટલાનો જ્યાં ઉદય હોય તેટલા સર્વ વેદાતા કહીએ સમાન જાતીય માટે, પરંતુ કોથાદિક ચાર માંહેલો એકજ સમ-કાળે હોય; પરસ્પર વિરૂદ્ધ માટે. તે માટે ત્રણ કપાય ૩, ત્રણ વેદ માંહેલો એક વેદ ૪, બે યુગલ માંહેલું એક યુગલ ૬, અને મિથ્યાત્વ ૭, એ સાત પ્રકૃતિનો ઉદય આવીશના અધક મિથ્યા-દષ્ટિને નિશ્ચયે હોય. ઇહાં ચાર કપાયને બે યુગલથી ગુણા કરીએ

ત્યારે ૮ થાય, તેને ત્રણ વેદ સાથે ગુણીએ ત્યારે ૨૪ ભાંગા થાય-એક ચોવીશી ઉપજે તે સાતના ઉદયમાંહે ભય ભેળવીએ. અથવા જુગુપ્સા ભેળવીએ અથવા અનંતાનુષધી ૪ માંહેલો એક કષાય ભેળવીએ ત્યારે ૮ નો ઉદય થાય, તેને પૂર્વોક્ત પ્રકારે ૪ કષાય, ૨ યુગલ અને ૩ વેદ સાથે પરસ્પર ગુણતાં ભાંગાની ચોવીશી ઉપજે, તેમાં એક ભય ભેળવે અથવા એક જુગુપ્સા ભેળવે અથવા એક અનંતાનુષધી ભેળવે આઠને ઉદયે ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. તથા તે સાતમાંહે ભય અને જુગુપ્સા ભેળવીએ અથવા ભય અને અનંતાનુષધી ભેળવીએ અથવા જુગુપ્સા અને અનંતાનુષધી ભેળવીએ ત્યારે એ ત્રણ પ્રકારે નવનો ઉદય થાય. ત્યાં પૂર્વોક્ત પ્રકારે ત્રણ ચોવીશી ભાંગા થાય. તથા તે જ સાત માંહે ભય, જુગુપ્સા અને અનંતાનુષધી એ ત્રણ ભેળવે દશનો ઉદય થાય. ઇહાં એક ચોવીશી ઉપજે. એમ બાવીશને બંધે ચારે ઉદયસ્થાનકે થઇને આઠ ચોવીશી ભાંગા થાય. તથા એકવીશને બંધસ્થાનકે સાત આદિ દઇને નવ લગે [૭, ૮, ૯,] ત્રણ ઉદયસ્થાનકે હોય. એકવીશનું બંધસ્થાનક તે સારવાદને જ હોય, ત્યાં અનંતાનુષધીનો ઉદય નિશ્ચયે હોય તે માટે કોધાદિક એકના અનંતાનુષધીયાદિક ૪, ત્રણ વેદ માંહેલો એક વેદ ૫, અને એક યુગલ ૭ એ સાત પ્રકૃતિનો અહીં ધ્રુવ ઉદય હોય ત્યાં પૂર્વોક્ત પ્રકારે ચોવીશ ભાંગા ઉપજે. તે સાત માંહે ભય ભેળવે અથવા જુગુપ્સા ભેળવે આઠનો ઉદય હોય, ત્યાં બે ચોવીશી ઉપજે. તે સાત માંહે ભય અને જુગુપ્સા બે ભેળવે નવનો ઉદય હોય, ઇહાં એક ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. સર્વ મળી એકવીશને બંધે ત્રણ ઉદયસ્થાનકે થઇને ચાર ચોવીશી ઉદયભાંગા થાય. તથા સત્તરને બંધસ્થાનકે છ આદિ દઇને નવ લગે [૬, ૭, ૮, ૯] ચાર ઉદયસ્થાનકે હોય. સત્તરના બંધકે મિશ્રદષ્ટિ અને અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ એ બે હોય; ત્યાં મિશ્રદષ્ટિને ૭, ૮, ૯, એ ત્રણ ઉદયસ્થાનકે હોય. ઇહાં અનંતાનુષધીનો ઉદય ન હોય, તે માટે કોધાદિક એકના અપ્રત્યાખ્યાનીયાદિક ૩, એક વેદ ૪, એક યુગલ ૬ અને મિશ્રમોહનીય ૭, એ સાતનો ઉદય ધ્રુવ હોય, ત્યાં પૂર્વલી પરે એક ચોવીશી ઉપજે. તે સાતમાંહે ભય અથવા

જુગુપ્સા ભેળ્યે આઠનો ઉદય હોય. અહીં ૧ ચોવીશી ઉપજે. તે સાતમાંહે ભય જુગુપ્સા એ બે ભેળ્યે નવનો ઉદય હોય. ત્યાં ૧ ચોવીશી ઉપજે. એમ મિશ્રદષ્ટિને સત્તરને અધે ત્રણ ઉદયસ્થાનકે થઈને ચાર ચોવીશી ઉપજે. હવે અવિરતસમ્ય-ગ્દષ્ટિ સત્તરના અધકને ૬, ૭, ૮, ૯, એ ચાર ઉદયસ્થાનક હોય. ત્યાં ક્રોધાદિક એકના અપ્રત્યાખ્યાનીયાદિક ૩, એક વેદ ૪ અને એક યુગલ ૬, એ છ નો ધ્રુવ ઉદય હોય, ત્યાં એક ચોવીશી ઉપજે. એ છ માંહે ભય ભેળવીએ અથવા જુગુપ્સા અથવા વેદક^૧ સમ્યક્ત્વ ભેળવીએ ત્યારે સાતનો ઉદય હોય, ઇહાં પ્રત્યેકે એકેકી ચોવીશી એમ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે તથા તેજ છ માંહે ભય, જુગુપ્સા ભેળવીએ અથવા ભય વેદક સમ્ય-ક્ત્વ ભેળવીએ અથવા જુગુપ્સા, વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળવીએ ત્યારે પ્રત્યેકે આઠનો ઉદય થાય. ઇહાં પણ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. તથા તે છ માંહે ભય, જુગુપ્સા, વેદક સમ્યક્ત્વ એ ત્રણે ભેળવ્યે નવનો ઉદય થાય, ઇહાં એક ચોવીશી ઉપજે. એમ અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને ચારે ઉદય સ્થાનકે આઠ ચોવીશી ઉપજે. એમ સર્વ^૨ મળીને સત્તરને અધસ્થાનકે બાર ચોવીશી હોય, મિશ્રે અને અવિરતે ઉદયસ્થાનકે તે તે જ છે પણ ત્યાં પ્રકૃતિ જુદી છે તે માટે બેવાર લીધાં છે તથા તેરને અધસ્થાનકે પાંચથી માંડીને આઠ લગે [૫, ૬, ૭, ૮] ચાર ઉદયસ્થાનક હોય. એ સ્થાનક દેશવિરતિને હોય તે માટે અપ્રત્યાખ્યાનીયનો ઉદય ટૂંચે પ્રત્યાખ્યાનીય અને સંજ્વલન એ બે કષાય ૨, એક વેદ ૩ અને એક યુગલ ૫, એ પાંચનો ઉદય ધ્રુવ હોય. ઇહાં એક ચોવીશી ભાંગા થાય. તે પાંચ માંહે ભય ભેળ્યે અથવા જુગુપ્સા ભેળ્યે અથવા વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળ્યે છ નો ઉદય થાય, ત્યાં ત્રણ ચોવીશી ઉપજે તથા તે પાંચમાં ભય, જુગુપ્સા ભેળ્યે અથવા ભય, વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળ્યે અથવા જુગુપ્સા, વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળ્યે સાતનો ઉદય થાય, ઇહાં પણ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. તે પાંચ માંહે ભય જુગુપ્સા અને વેદક સમ્યક્ત્વ એ ત્રણ ભેળ્યે

આઠનો ઉદય થાય, ત્યાં એક ચોવીશી ઉપજે, એમ સર્વ
સંખ્યાએ તેરને બંધસ્થાનકે ચારે ઉદયસ્થાનકે થઇને આઠ
ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. ॥ ૧૭ ॥

ચત્તારિઆઠ નવવંધણસુ, ઉદ્ધોસ સત્તમુદયંસા ।

પંચવિહવંધગે પુણ, ઉદઓ દુળહં મુળેઅવ્વો ॥૧૮॥

ચત્તારિઆઠ=ચારથી માંડીને,
નવવંધણસુ=નવ પ્રકૃતિના બંધ-
કેને વિષે,
સત્ત=સાત પર્યંત,
ઉદયંસા=ઉદયસ્થાનો,
પંચવિહવંધગે=પાંચ પ્રકૃતિના

બંધકે,
પુણ=વળી,
ઉદઓ=ઉદય,
દુળહં=મે પ્રકૃતિનો,
મુળેઅવ્વો=ભણવો.

અર્થ:-નવ પ્રકૃતિના બંધકેને વિષે ચારથી માંડીને ઉત્કૃષ્ટ
સાત પર્યંત ઉદયસ્થાનો હોય. પાંચ પ્રકૃતિના બંધકેને વિષે
વળી મે પ્રકૃતિનો ઉદય ભણવો ॥ ૧૮ ॥

વિવેચન:-નવને બંધસ્થાને ચાર આદિ દર્શને સાત ભગે
[૪, ૫, ૬, ૭,] ચાર ઉદયસ્થાનક હોય. એ બંધસ્થાનક છટ્ઠે,
સાતમે અને આઠમે ગુણકાણે હોય ત્યાં પ્રત્યાખ્યાનીક કપાયનો
પણ ઉદય ન હોય તે માટે એક સંજ્વલન કોધાદિક ૧, એક
વેદ ૨, અને એક યુગલ ૪, એ ચારનો ઉદય ક્ષાયિક તથા
ઓપશનિક સમ્યક્ત્વને ધ્રુવ હોય, ત્યાં એક ચોવીશી ભાંગા
થાય. એ ચાર માંહે ભય ભેળ્યે અથવા બુગુપ્સા ભેળ્યે અથવા
વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળ્યે પ્રત્યેકે પાંચનો ઉદય હોય. ત્યાં ત્રણ
ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. તે જ ચાર માંહે ભય, બુગુપ્સા ભેળ્યે
અથવા ભય, વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળ્યે અથવા બુગુપ્સા વેદક સમ્ય-
ક્ત્વ ભેળ્યે પ્રત્યેકે છનો ઉદય હોય, ત્યાં પણ ત્રણ ચોવીશી

ઉપજે. તથા તે ચાર માંહે ભય, જુગુપ્સા અને વેદક સમ્યક્ત્વ એ ત્રણે ભેદ્યે સાતનો ઉદય હોય, ત્યાં એક ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. એ પ્રકારે નવને બંધસ્થાનકે ચારે ઉદયસ્થાનકે થઇને આઠ ચોવીશી ભાંગા થાય.

તથા પાંચને બંધસ્થાનકે બે જ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય એટલે એ પ્રકૃતિનું એક જ ઉદયસ્થાનક હોય, ત્યાં ચાર સંજવલન માંહેલો ક્રોધાદિક ૧, અને એક વેદ ૨, એ બેનો જ ઉદય હોય પાંચનો બંધ નવમા ગુણુઠાણાને પહેલે ભાગે હોય, ત્યાં હાસ્યાદિ પદ્ધતિનો ઉદય ટળ્યો છે તે માટે, ઇહાં ચાર સંજવલન કપાયને ત્રણ વેદે ગુણીએ ત્યારે બારજ ભાંગા ઉપજે ॥ ૧૮ ॥

इत्तो चउबंधाइ, इक्किक्कुदया हवंति सव्वेवि ।

बंधोवरमे वि तहा, उदयाभावे वि वा हुज्जा ॥१९॥

इत्तो=એ [પાંચના બંધ] પછી.

चउबंधाइ=ચાર પ્રકૃતિ વિગે-

રેના બંધો.

इक्किक्कुदया=એક એક પ્રકૃ-
તિના ઉદયવાળા.

हवंति=હોય છે.

सव्वेवि=સર્વે.

बंधोवरमेवि=બંધના અભાવે
પણ

तहा=તેમજ.

उदयाभावेवि=ઉદયના અભાવે,
वा=વિકલ્પે.

हुज्जा=હોય.

अर्थः—એ [પાંચ પ્રકૃતિના બંધ] પછી ચાર પ્રકૃતિ વગેરે [૪-૩-૨-૧]ના બંધો સર્વે એક પ્રકૃતિનો ઉદયવાળા હોય છે. બંધના અભાવે પણ તેમજ [એક પ્રકૃતિનો ઉદય] હોય ઉદયના અભાવે પણ મોહનીયની સત્તા વિકલ્પે હોય. ॥ ૧૯ ॥

विवेचनः—ઇહાં થકી ઉદે ચતુર્બંધાદિક એટલે ચારનો બંધ, ત્રણનો બંધ, બેનો બંધ અને એકનો બંધ, એ ચારે બંધસ્થાનકને વિષે એકેકી પ્રકૃતિના ઉદયનું એકેકજ ઉદયસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે—પુરુષવેદનો બંધ ટળ્યો ચાર સંજવલનના

કપાયનો બંધ હોય, પુરુષવેદના બંધ વિચ્છેદ સાથે જ ઉદય
પણ ટળે તે માટે ચતુર્વિધ બંધ વેળાએ ચાર સંજવલન કપાય
માંહેલા એકનો જ ઉદય હોય. કોમકને સંજવલન કોધનો
ઉદય હોય ૧, કોમકને સંજવલન માનનો ઉદય હોય ૨, કોમકને
સંજવલની માયાનો ઉદય હોય ૩, અને કોમકને સંજવલન
લોભનો ઉદય હોય ૪. એમ ચાર ભાંગા ઉપજે. ઈહાં કોમક
આચાર્ય ચતુર્વિધ બંધને સંક્રમકાળે ત્રણ વેદ માંહેલા એક
વેદનો ઉદય માને છે. ત્યારે તેને મતે ચતુર્વિધ બંધકને પણ
પ્રથમ કાળે એના ઉદયના બાર ભાંગા પામીએ, ત્યારે તેને મતે
દ્વિકોદયે આવીશ ભાંગા થાય. બાર ભાંગા પંચવિધબંધે દ્વિકો-
દયના અને બાર ભાંગા ચતુર્વિધબંધે દ્વિકોદયના એવં ૨૪,
એ પ્રથમ કાળે હોય, તે ચાર પછી સંજવલન કોધને ઉચ્છેદે
ત્રિવિધ બંધ હોય, ત્યાં એકનો ઉદય હોય તેના ભાંગા ૩ ઉપજે
તેચાર પછી સંજવલન માનને ઉચ્છેદે દ્વિવિધબંધે એકનો ઉદય
હોય, ત્યાં એ ભાંગા હોય, તેચાર પછી સંજવલન માયાને
વ્યુચ્છેદે એક સંજવલન લોભનો બંધ અને તે જ એકનો ઉદય
હોય, ત્યાં એક જ ભાંગા હોય. તથા બંધને ઉપરમે અભાવે
પણ સૂક્ષ્મસંપરાયે એક સંજવલનના લોભનો ઉદય હોય. ત્યાં
ઉદયનો એક ભાંગા હોય. તે પછી ઉદયને અભાવે પણ ઉપશા-
ન્તમોહે મોહનીયની સત્તા હોય [આ બાબત પ્રસંગાગત કહી]
ક્ષીણમોહે બંધ ઉદય ન હોય ॥ ૧૯ ॥

મોહનીયના ઉદયસ્થાને ભાંગા.

૧૦ ૮ ૮ ૭ ૬ ૫ ૪
ઇક્કગ છિક્કારસ, દસ સત્ત ચડક ઇક્કગ ચેવ ।

૪૦ ૨ ૧
एए चउवीसगया, बार दुगिक्कंमि इक्कारा ॥ ૨૦ ॥

૧ ૨ ૩
[पाठांतरं चउवीसं दुगिक्किमिक्कारा, एतन्मतांतरं]

* સૂક્ષ્મલોભવત સૂક્ષ્મવેદનો ઉદય માને છે, બાહરનો નહિ.

ઇક્કગ=એક,
છક્કિદ્દારસ=છ, અગ્યાર,
દસ=દશ,
સત્તચડક્કઇક્કગ=સાત, ચાર
અને એક.
ચેવ=નિશ્ચયે.
ળળ=એ ભાંગા.

ચડવીસગચા=ચોવીશીની સં-
ખ્યાવાળા હોય.
દાર=બાર ભાંગા.
દુગ=બે પ્રકૃતિના ઉદયે.
ઇક્કમિ=એકના ઉદયે.
ઇક્કારા=અગ્યાર.

અર્થ:-દશ વિગેરે ઉદયસ્થાન (૧૦-૮-૮-૭-૬-૫-૪) આશ્ર-
યીને અનુક્રમે એક, છ, અગ્યાર, દશ, સાત, ચાર અને એક એ
પ્રકારે ચોવીશીની સંખ્યાવાળા ભાંગા નિશ્ચયે હોય, બે પ્રકૃ-
તિના ઉદયે બાર અને એક પ્રકૃતિના ઉદયે અગ્યાર ભાંગા હોય
[મતાંતરે બે પ્રકૃતિના ઉદયે ચોવીશ ભાંગા હોય] ॥ ૨૦ ॥

વિવેચન:-હવે દશાદિક પશ્ચાતુપૂર્વીએ એક પર્યંત ઉદય-
સ્થાનકને વિષે જોટલા ભાંગા હોય તે કહે છે. દશને ઉદયે એક
ચોવીશી ભાંગા હોય નવને ઉદયે છ ચોવીશી હોય, આઠને
ઉદયે અગ્યાર ચોવીશી હોય, સાતને ઉદયે દશ ચોવીશી હોય,
છને ઉદયે સાત ચોવીશી હોય, પાંચને ઉદયે ચાર ચોવીશી હોય,
અને ચારને ઉદયે એક ચોવીશી હોય. એ સર્વ મળીને ચાલીશ
ચોવીશી ભાંગા થાય, એ ભાંગા ઉપજવવાની ભાવના પૂર્વે
કહી છે તેમ જાણવી. તથા બેને ઉદયે બાર ભાંગા હોય અને
એકને ઉદયે અગ્યાર ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-ચારને બંધે
ચાર, ત્રણને બંધે ત્રણ, બેને બંધે બે, એકને બંધે એક અને
અબંધે એક. એવં અગ્યાર ભાંગા થાય, અને અન્ય આચાર્યને
મતે બેને ઉદયે ચોવીશ ભાંગા ઉપજે, બાર ભાંગા પાંચને બંધે
બેને ઉદયે અને બાર ભાંગા ચારને બંધે બેને ઉદયે, એવં ૨૪;
એની ભાવના પૂર્વે કહી છે, અને એકને ઉદયે અગ્યાર ભાંગા
હોય તે આ પ્રમાણે-ચારને બંધે ૪, ત્રણને બંધે ૩, બેને બંધે
૨, એકને બંધે ૧, અને અબંધે ૧, એવં ૧૧. ॥ ૨૦ ॥

ઉદયભાંગા તથા પદ્મવૃંદ.

૯૮૩

નવતેસીઙ્ગસર્વહિં, ઉદયવિગપ્પેહિં મોહિઆ જીવા ।

૬૮૪૭

અડણુત્તરિસીઆલા, પયવિંદસર્વહિં વિન્નેઆ ॥૨૧॥

નવતેસીઙ્ગસર્વહિં=નવસો ત્રયાસી

[૯૮૩]

ઉદયવિગપ્પેહિં=ઉદયના વિકલ્પે

મોહિયા=મુંઝાયેલા

જીવા=સંસારી જીવો.

અડણુત્તરિસીઆલાપયવિંદસ-

ર્વહિં=૬૮૪૭ પદ [પ્રકૃતિ] ના

સમૂહે,

વિન્નેયા=જાણવા.

અર્થ:-નવસો ત્રયાસી ઉદયના વિકલ્પે તેમજ ૬૮૪૭ પદ
[પ્રકૃતિ]ના સમૂહે સંસારી જીવો મુંઝાયેલા જાણવા ॥ ૨૧ ॥

વિવેચન:-હવે એજ ભાંગાની વિશિષ્ટપણે સંખ્યા અને
તેનાં પદની સંખ્યા પોતાને મતે કહે છે.-ઘણાં ૧૦, ૯, ૮, ૭,
૬, ૫, ૪, એ સાત ઉદયસ્થાનકે થઇને ૪૦ ચોવીશી ભાગી, તે
માટે તે આઠીશને ચોવીશ ગુણા કર્યે ૮૬૦ થયા, તે માંહે એના
ઉદયસ્થાનકના ૧૨ ભાંગા અને એકના ઉદયસ્થાનકના ૧૧ ભાંગા
એવં ૨૩ ભાંગા ભેળવીએ એટલે નવસો ત્રયાસી ભાંગા થયા,
એટલા મોહનીયકર્મના ઉદયના વિકલ્પે-ભાંગે કરીને સર્વ
સંસારી જીવ મોહ્યા છે-મુંઝાણા પડ્યા છે, એ ૯૮૩ ભાંગાને
વિષે ૬૮૪૭ પદના વૃંદ [સમૂહ] હોય. ઘણાં એકેકી પ્રકૃતિનું
નામ તે એકેકું પદ કહીએ, તે દશને ઉદયે એકેકા ભાંગા માંહે
દશ દશ પદ હોય, નવને ઉદયે એકેકા ભાંગા માંહે નવ નવ
પદ હોય, એમ યાવત્ એકને ઉદયે એકેકા ભાંગા માંહે એકેક
જ પદ હોય, તે માટે દશોપચના ભાંગા દશગુણા કરીએ, નવો-
દયના ભાંગા નવગુણા કરીએ, એમ સર્વનો ગુણાકાર કરીને
એનું ઐક્ય કીધે ૬૮૪૭ પદવૃંદ થાય એટલા મોહનીયના પદ-

પદવૃંદ કરીને સર્વ સંસારી જીવ મુંઝાએલા જાણવા. ચોવીશી ઉદય ગુણી કરીએ તે પદ કહીએ. પદ તે ઉદયનાં સ્થાનક કહીએ. ચોવીશી ચોવીશ ગુણી કરીએ તે ભાંગા થાય એકેકા પદ માંહે ચોવીશ ભાંગા પામીએ તે માટે પદ ચોવીશ ગુણા કરીએ, તથા એકેકા ભાંગા માંહે ઉદય જેટલાં પદ હોય, તે માટે ભાંગા માંહે ઉદય જેટલાં પદ હોય, તે માટે ભાંગા ઉદય ગુણા કરીએ તે પદવૃંદ સંખ્યા થાય. યથા દશોદયે એકેકા ભાંગા માંહે દશ દશ પદ હોય. પદ તે પ્રકૃતિ કહીએ. ॥ ૨૧ ॥

અન્યમતે ઉદયભાંગા તથા પદવૃંદ.

૯૯૫

નવપંચાણઽસણ, ઉદયવિગપ્પેહિં મોહિઆ જીવા ।

૬૯૭૧

અઽણુત્તરિ ણુત્તરિ, પયવિંદસણ્હિ વિન્નેઆ ॥ ૨૨ ॥

નવપંચાણઽસણ=નવશે
પંચાણુ.

સણ્હિ=૬૯૭૧ પદના સમૂહ
કરી.

અઽણુત્તરિણુત્તરિપયવિંદ-

x એટલે દશને ઉદયે એક ચોવીશીને દશે ગુણતાં દશ ચોવીશી આવે, નવને ઉદયે છને નવે ગુણતાં ૫૪, આઠને ઉદયે અગ્યારને આઠે ગુણતાં ૮૮, સાતને ઉદયે દશને સાતે ગુણતા ૭૦, છને ઉદયે સાતને છએ ગુણતાં ૪૨, પાચને ઉદયે ચારને પાચે ગુણતા ૨૦, ચારને ઉદયે એકને ચારે ગુણતાં ચાર અને બેને ઉદયે એકને બેએ ગુણતાં ૨, એમ સર્વ મળી ૨૯૦ ચોવીશી થઇ એટલે ૨૯૦ ને ચોવીશે ગુણતાં ૬૯૬૦ થાય, તેમાં એકોદયનાં અગ્યાર પદ નાખતાં ૬૯૭૧ પદ થાય. પણ સ્વમતે બેને ઉદયે બે ચોવીશીને બદલે બે બાર બાર ભાંગા કહ્યા છે તેથી ચોવીશ પદ ઝોંઝા કરતાં ૬ ૪૭ પદ આવે.

અર્થ:—મતાંતરે નવશે પંચાણુ ઉદયના અને ૬૯૭૧ પ્રકૃતિના સમૂહે સંસારી જીવો મુંઝાયેલા જાણવા. ॥ ૨૨ ॥

વિવેચન:—અન્ય આચાર્યને મતે ભાંગાની સંખ્યા અને પદવૃંદની સંખ્યા કહે છે,—સ્વમતે જેને ઉદ્યે ૧૨ ભાંગા કહ્યા છે અને મતાંતરે જેને ઉદ્યે ચોવીશ ભાંગા કહ્યા છે, તે બાર ભાંગા પૂર્વોક્ત ૯૮૩ માંહે આધિકા કરીએ ત્યારે ૯૯૫ ભાંગા થાય, એટલા મોહનીય કર્મના ઉદયના વિકલ્પે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મુંઝાઇ રહ્યા છે, ઇહાં અધિકા ૧૨ ભાંગા તે દ્વિકોદયના છે તે માટે બમણા કીધે ૨૪ થયા, તે પૂર્વોક્ત ૬૯૪૭ માંહે ભેળવીએ એટલે ૬૯૭૧ પદવૃંદ—પ્રકૃતિસંખ્યા થાય. એટલા મોહનીયના પદવૃંદે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મુંઝાણા જાણવા. એ દશ પ્રમુખ ઉદય અને ઉદયના સર્વ ભાંગા તે જઘન્યથી એક સમયના અને ઉત્કૃષ્ટપણે અંતર્મુહૂર્તના જાણવા, જે માટે જીવ ઉત્કૃષ્ટપણે પણ અંતર્મુહૂર્તને અંતરે બંધસ્થાનકના ભેદથી તથા ગુણઠાણાના ભેદથી અથવા સ્વરૂપ થકી અવશ્ય અન્ય ઉદ્યે અન્ય ઉદ્યે ભાંગાન્તરે જાય. ૧ ॥ ૨૨ ॥

૧ ચારથી દશ પર્યાંતના ઉદ્યે વેદ તથા હાસ્યાદિ યુગલનુ અંતર્મુહૂર્તે અવશ્ય પરાવર્તન થાય, તે માટે પંચસગ્રહ મૂળ ટીકામા કહ્યું છે કે વેદેન યુગલેન વા અવશ્યં મુહૂર્તાદારતઃ પરાવર્તિતવ્યં । અને દ્વિકોદય તથા એકોદયના ભાંગા તે અંતર્મુહૂર્તના જ છે. તથા વિવક્ષિત ઉદય અથવા ભાગે એક સમય રહીને બીજે સમયે અન્ય ગુણસ્થાને જાય ત્યારે બંધસ્થાન, ગુણસ્થાન અથવા સ્વરૂપના ભેદે કરીને જુદા ઉદ્યે અથવા ભાગે જાય તેથી સર્વ ઉદ્યો અને ભાંગા જઘન્યશ્રી એક સમયના જાણવા.

ઉદયસ્થાનેષુ	ચોવીશી	પદાનાં ચોવીશી	ભાંગા	પદત્રંદ.
દશોદયે	૧	૧૦	૨૪	૨૪૦
નવોદયે	૬	૫૪	૧૪૪	૧૨૯૬
અષ્ટોદયે	૧૧	૮૮	૨૬૪	૨૧૧૨
સપ્તોદયે	૧૦	૭૦	૨૪૦	૧૬૮૦
પદ્મોદયે	૭	૪૨	૧૬૮	૧૦૦૮
પંચોદયે	૪	૨૦	૯૬	૪૮૦
ચતુરોદયે	૧	૪	૨૪	૯૬
દ્વિકોદયે			૧૨	૨૪
एकोदये			૧૧	૧૧
ऐक्ये	૪૦	૨૮૮	૯૮૩	૬૯૪૭
મતાંતરે દ્વિકોદયે	૧	૨	૨૪	૪૮
તદા એક્યં	૪૧	૨૯૦	૯૯૫	૬૯૭૧

અંધસ્થાને સત્તાસ્થાન.

તિન્નેવ ય વાવીસે, ઇગવીસે અટ્ટવીસ સત્તરસે ।

છચ્ચેવ તેરનવવં-ધણસુ પંચેવ ઠાળાણિ ॥૨૩॥

તિન્નેવ=ત્રણ સત્તાસ્થાનો
વાવીસે=આવીશ પ્રકૃતિના અંધે
ઇગવીસે=એકવીશના અંધે.
અટ્ટવીસ=અઠ્ઠાવીશનું સત્તા
સ્થાન

સત્તરસે=સત્તરના અંધે,

છચ્ચેવ=૪ સત્તાસ્થાનકે નિશ્ચે
તેર નવવંધણસુ=તેર અને
નવપ્રકૃતિના અંધકને
પંચેવ=પાંચ નિશ્ચે.
ઠાળાણિ=સત્તાસ્થાનો.

અર્થ-આવીશ પ્રકૃતિના બંધે ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોય, એકવીશના બંધે અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિનું એક સત્તાસ્થાન, સત્તરના બંધે છ સત્તાસ્થાન અને તેર તથા નવ પ્રકૃતિના બંધકને પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનો નિશ્ચયે હોય. ॥ ૨૩ ॥

વિવેચન:—હવે બંધસ્થાન ઉદયસ્થાનકનો સત્તાસ્થાનક સાથે સંબંધ કહે છે.—આવીશને બંધે ૨૮, ૨૭, ૨૬, એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય તે આ પ્રમાણે—આવીશનો બંધ મિથ્યાત્વીનેજ હોય, તેને ૪ ઉદયસ્થાનક હોય ૭, ૮, ૯, ૧૦. ત્યાં સાતને ૨૮ નું એકજ સત્તાસ્થાનક હોય, સાતનો ઉદય તો અનંતાનુબંધીને અભાવે હોય અને તે તો જેણે 'પૂર્વ' સમ્યદ્દષ્ટિ થકે અનંતાનુબંધી ઉવેલીને પછી કાળાંતરે પરિણામવશે મિથ્યાત્વ પામ્યો થકો ફરીને મિથ્યાત્વપ્રત્યયિક અનંતાનુબંધી બાંધવા માંડે તે મિથ્યાદષ્ટિ બંધ વા સંક્રમની આવલિકા લગે અનંતાનુબંધિના ઉદયરહિત પામીએ, તેને નિશ્ચયે ૨૮ પ્રકૃતિની સત્તા હોય. આઠને ઉદયે ૨૮, ૨૭, ૨૬, એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય, ત્યાં અનંતાનુબંધીયા રહિત આઠના ઉદયે અઠ્ઠાવીશની જ સત્તા હોય. અને અનંતાનુબંધીયા સહિત આઠના ઉદયને વિષે ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય, ત્યાં જ્યાં લગે સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉવેલે નહીં ત્યાં લગે ૨૮ ની સત્તા હોય, સમ્યક્ત્વ ઉવેલે ૨૭ની સત્તા, મિશ્રમોહનીય ઉવેલે ૨૬ની સત્તા અથવા અનાદિ મિથ્યાત્વીને ૨૬ ની સત્તા હોય. એમજ નવને ઉદયે પણ ત્રણ સત્તાસ્થાનક કહેવાં. દશનો ઉદય તો અનંતાનુબંધીયા સહિત જ હોય, ત્યાં પણ ત્રણ સત્તાસ્થાનક તેમજ કહેવાં. એકવીશને બંધે એકજ ૨૮નું સત્તાસ્થાનક હોય. એકવીશનો બંધ તો સાસ્વાદને જ હોય, તે સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વથી પડતાં હોય, તે માટે ત્રણ દર્શનમોહનીયની ત્યાં સત્તા હોય, એટલે ત્યાં ત્રણ ઉદયસ્થાનકે ૨૮ નું એક જ સત્તા-

સ્થાનક હોય. સત્તરને બંધે ૨૮, ૨૭, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, એ છ સત્તાસ્થાનક હોય. સત્તરનો બંધ મિશ્રદષ્ટિને તથા અવિરત સમ્યક્ત્વીને હોય. ઈહાં ૬, ૭, ૮, ૯, એ ચાર ઉદયસ્થાનક હોય. ત્યાં છનો ઉદય અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને જ હોય; તે પણ ઔપશમિક તથા ક્ષાયિકને પામીએ; ત્યાં ઔપશમિકને ૨૮, ૨૪ એ બે સત્તાસ્થાનક હોય ત્યાં પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પામતાને અને ઉપશમશ્રેણિએ અનંતાનુબંધિયા ઉપશમાવ્યા હોય તેને અઠ્ઠાવીશની સત્તા હોય અને અનંતાનુબંધિયા ઉવેદ્યા હોય તેને ૨૪ ની સત્તા હોય, ક્ષાયિકને ૨૧ ની સત્તા હોય, એમ છને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય, મિશ્રદષ્ટિને ૭, ૮, ૯, ને ઉદયે ૨૮, ૨૭, ૨૪, એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય, ત્યાં જે ૨૮ ની સત્તાવાળો મિશ્રપણું પડિવળે તેને ૨૮ ની સત્તા હોય, જેને મિથ્યાદષ્ટિ થકે સમ્યક્ત્વ ઉવેદ્યું અને મિશ્રપણું હજી ઉવેલવા ચાંડયું નથી એવે અવસરે પરિણામવશે મિથ્યાત્વ નિવર્તીને મિશ્રપણું પડિવળે તેને ૨૭ ની સત્તા અને જે વળી પૂર્વે સમ્યગ્દષ્ટિ થકા અનંતાનુબંધિયાની વિસંચોજના કરીને પરિણામવશે પછી મિશ્રપણું પડિવળે તેને ૨૪ ની સત્તા; એ સ્થાનકે ચારે ગતિને વિષે પામીએ, કેમકે ચારે ગતિના સમ્યગ્દષ્ટિઓ અનંતાનુબંધિયાની વિસંચોજના કરે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને સાતને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧. એ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં ૨૮ નું ઔપશમિક તથા વેદક સમ્યગ્દષ્ટિને હોય અને ૨૪ નું પણ એ બેને અનંતાનુબંધિની વિસંચોજના થયા પછી હોય. તથા ૨૩, ૨૨, વેદક સમ્યક્ત્વીનેજ હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઈક મનુષ્ય આઠ વર્ષ ઉપર વર્તીતો વેદક સમ્યક્ત્વી ૧ ક્ષપક (શ્રેણિ)નો પ્રારંભક હોય તેને અનંતાનુબંધી અને મિથ્યાત્વનો ક્ષય કરે ત્યારે ૨૩ ની સત્તા હોય. તે પછી મિશ્ર ક્ષય કર્યે ૨૨ ની સત્તા હોય. ૨૨ ની સત્તાવાળો સમ્યક્ત્વ-મોહનીય ક્ષય કરતો થકો તેને છેલ્લે આસે વર્તીતો કોઈક પૂર્વ-બદ્ધાયુ હોય તો કાળ પણ કરે, તે કાળ કરીને ચારે ગતિ

માંહેલી કોઈપણ ગતિમાં જાય ત્યારે ૨૨ ની સત્તા ચારે ગતિએ પાસીએ, ૨૧ ની સત્તા તો ક્ષાયિકનેજ હોય. એમ આઠને ઉદ્યે પણ એજ પાંચ સત્તાસ્થાનક કહેવાં. નવનો ઉદ્ય અવિરત વેદક સમ્યક્ત્વીનેજ હોય તે માટે ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨ એ ચાર સત્તાસ્થાનક પૂર્વાલીપરે કહેવાં.

તથા તેરને બંધે અને નવને બંધે પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય-૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ત્યાં તેરના બંધકને ૫, ૬, ૭, ૮, એ ચાર ઉદ્યસ્થાનક હોય. તેરના બંધક તે દેશવિરતિ તિર્યંચ અને મનુષ્ય હોય. ત્યાં જે તિર્યંચ છે તેને ચારે ઉદ્યસ્થાનકે ૨૮, ૨૪ એ બેજ સત્તાસ્થાનક હોય; ત્યાં ૨૮ તું ઔપશમિક તથા વેદક સમ્યક્ત્વીને હોય. ત્યાં ઉપશમ સમ્યક્ત્વીને પ્રથમ સમ્યક્ત્વ ઉપજવાને કાળે અંતરકરણે વર્તીતો કોઈકે દેશવિરતિ પણ પડિવજે, મનુષ્ય કોઈકે સર્વાવિરતિ પણ પડિવજે તેને હોય. અને ૨૪ તું અનંતાનુબંધી વિસંયોજ્યે વેદક સમ્યક્ત્વીનેજ હોય. શેષ ૨૩; ૨૨, ૨૧ તો તિર્યંચને ન હોય, તે તો ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પામતાંજ હોય અને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ તો તિર્યંચ નવું ન પામે; મનુષ્યજ પામે તે માટે. મનુષ્યને પાંચને ઉદ્યે ૨૮, ૨૪, ૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય. છને ઉદ્યે અને સાતને ઉદ્યે પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય. આઠને ઉદ્યે ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨ એ ચારજ હોય તે અવિરત સમ્યક્દષ્ટિને કહ્યાં તેમ ભાવવાં. એમ નવના બંધક પ્રમત્ત અપ્રમત્ત; મનુષ્યને પણ ચારને ઉદ્યે ૨૮, ૨૪, ૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય. પાંચને ઉદ્યે અને છને ઉદ્યે પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય, સાતને ઉદ્યે ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨ એ ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ॥ ૨૩ ॥

૧ ત્યાં જમને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરવાનું કાર્ય પૂર્ણ કરે, મનુષ્ય કે તિર્યંચમા જાય તો અસખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળામાં જ જાય,

પંચવિદ્વચ્ચઉવિદ્દેસું, છછક્ક સેસેસુ જાણ પંચેવ ।
પત્તેઅં પત્તેઅં, ચત્તારિ અ વંધવુચ્છેષ ॥૨૪॥

પંચવિદ્વ ચ્ચઉવિદ્દેસું=પંચવિધ
અને ચતુર્વિધ બંધને વિષે.
છ છક્ક=છ છ સત્તાસ્થાનો.
સેસેસુ=બાકીના બંધસ્થાનને
વિષે.

જાણ=જાણવા.

પંચેવ=પાંચજ સત્તાસ્થાન.
પત્તેઅં પત્તેઅં=દરેકને.
ચત્તારિ=ચાર સત્તાસ્થાન.
વંધવુચ્છેષ=બંધના વિચ્છેદ
-બંધના અભાવે.

અર્થ:—પંચવિધ અને ચતુર્વિધ બંધને વિષે છ છ સત્તા-
સ્થાનો અને બાકીનાં બંધસ્થાનને વિષે દરેકને પાંચજ સત્તા-
સ્થાન જાણવાં. બંધના વિચ્છેદ ચાર સત્તાસ્થાન હોય. ॥ ૨૪॥

વિવેચન—પંચવિધ બંધને વિષે અને ચતુર્વિધ બંધને વિષે
પ્રત્યેકે છ છ સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં પાંચને બંધે ૨૮, ૨૪,
૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧ એ છ સત્તાસ્થાનક હોય, પાંચને બંધે
બેનું એકજ ઉદયસ્થાનક હોય, ત્યાં ૨૮, ૨૪ નું ઔપશમિક
સમ્યગ્દાષ્ટને ઉપશમશ્રેણિએ હોય અને ૨૧ નું ક્ષાયિક સમ્યગ્દ-
ષ્ટિને ઉપશમશ્રેણિએ હોય. અને ક્ષપકશ્રેણિએ જ્યાં લગે આઠ
કષાય ન ગયા હોય ત્યાં લગે ૨૧ નું સત્તાસ્થાનક હોય આઠ
કષાયને ક્ષયે ૧૩નું, તે પછી નપુંસકવેદને ક્ષયે ૧૨ નું અને તે પછી
સ્ત્રીવેદને ક્ષયે ૧૧ નું સત્તાસ્થાનક હોય. હવે ચતુર્વિધબંધને
વિષે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૧, ૫, ૪ એ છ સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં
૨૮, ૨૪, ૨૧, એ ત્રણ તો ઉપશમશ્રેણિએ હોય અને શેષ ત્રણ
ક્ષપકશ્રેણિએ હોય. ઇહાં નપુંસકવેદી કોષક ક્ષપકશ્રેણિ પરિવળે
તે સ્ત્રીવેદ તથા નપુંસકવેદનો ક્ષય કરે તે વેળાએ જ સમકાળે
પુરૂષવેદનો બંધ ટાળે, ત્યાર પછી પુરૂષવેદ અને હાસ્યાદિષટ્ક

સમકાળે ક્ષય કરે, અને જો સ્ત્રીવેદી ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારંભે તો તે પૂર્વે નપુંસકવેદ ક્ષય કરે, ત્યાર પછી અંતર્મુહૂર્તમાં સ્ત્રીવેદના ક્ષય સાથેજ પુરૂષવેદનો અંધ છેદે, ત્યારપછી પુરૂષવેદ અને હાસ્યાદિષટ્ક સમકાળે ક્ષય કરે. જ્યાં લગે તે ક્ષય ન થાય ત્યાં લગે એ ઠામે ચતુર્વિધ અંધે વેદોદય રહિત એકોદયે વર્તીતાને અગ્ન્યારતુ સત્તાસ્થાનક પામીએ. અને પુરૂષવેદ તથા હાસ્યાદિષટ્કના સમકાળે ક્ષય થયે થકે ચારતુ સત્તાસ્થાનક હોય અને પુરૂષવેદી ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારંભે તેને હાસ્યાદિષટ્કના ક્ષયની સાથેજ પુરૂષવેદનો અંધ ટળે ત્યારે તેને ચતુર્વિધ અંધકાળે પાંચ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાનક પામીએ. તે પાંચની સત્તા બે સમયે ઊણી બે આવલિકા લગે વિદ્યમાન જાણવી, ત્યાર પછી પુરૂષવેદ ક્ષય ગયે ચારની સત્તા હોય, તે પાંચ અંતર્મુહૂર્ત લગે રહે, ચારને અંધે નપુંસકવેદી અને સ્ત્રીવેદી ક્ષપકને પ તું સત્તાસ્થાનક ન હોય અને પુરૂષવેદીને ૧૧ તું ન હોય પણ ત્રણ વેદે જીએ સત્તાસ્થાનક હોય. તથા શેષ ત્રિવિધ, દ્વિવિધ અને એકવિધ એ ત્રણ અંધસ્થાનકને વિષે પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં પ્રથમ ત્રિવિધ અંધને વિષે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૪, ૩ એ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય; ત્યાં ધુરલાં ૨૮, ૨૪, ૨૧, એ ત્રણ ઉપશમશ્રેણિએ હોય, શેષ ૪, ૩ એ બે ક્ષપકશ્રેણિએ હોય; તે આ પ્રમાણે-સંજ્વલન ક્રોધની પ્રથમ સ્થિતિ આવલિકા શેષ છતે તેનો અંધ ઉદય ઉદીરણા સમકાળે વ્યુચ્છેદ ગયે થકે માનાદિનો ત્રિવિધઅંધ થયો, ત્યારે સંજ્વલન ક્રોધની પ્રથમ સ્થિતિગત આવલિકા માત્ર અને બે સમયે ઊણી બે આવલિકા અંધાદ્રા (અંધકાળ) મૂકીને અન્ય સર્વ ક્ષય ગયું. અને તે સત્તા પાંચ બે સમયે ઊણી બે આવલિકા માત્ર કાળે ક્ષય પામશે, જ્યાં લગે તે ક્ષય ન જાય ત્યાં લગે ત્રિવિધ અંધ ચાર પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય. તેમાંથી સંજ્વલન ક્રોધ ક્ષય ગયે

ત્રણની સત્તા હોય, તે અંતર્મુહૂર્ત્ત લગે જાણવી. હવે દ્વિવિધ અંધે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૩. ૨ એ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં ત્રણ પૂર્વદી પરે અને એ ક્ષપકશ્રેણિએ હોય. હવે એકવિધ અંધે ૨૮, ૨૪, ૨૧. ૨, ૧ એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય તે માંહે ત્રણ પૂર્વદી પરે ઉપશમશ્રેણિએ ભાવવાં અને એ ક્ષપકશ્રેણિએ ભાવવાં, એ સર્વ હકીકત નવમે ગુણઠાણે વર્તતાને જાણવી. તથા અંધને વ્યુચ્છેદે—અંધને અભાવે સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧ એ ચાર સત્તાસ્થાન હોય. ત્યાં ત્રણ પૂર્વદીપરે ઉપશમશ્રેણિએ કહેવાં અને એક સંજ્વલન લોભની સત્તા ક્ષપકશ્રેણિએ હોય, અને અંધ ઉદયને અભાવે પણ ઉપશાન્તમોહ ગુણઠાણે ૨૮, ૨૪, ૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય. તેની ભાવના પૂર્વવત્ જાણવી. ॥ ૪૨ ॥

मोहनीयकर्मणः बंधोदयसत्तास्थानभंगानां यंत्रम् ॥

क्र.सं.	१० बंध स्थानेषु	भंग स्थान	उदय चोवी शी.	उदय भंगा	उदयपदानि	उदय पदवृद्ध संख्या	सत्तास्थानानि.
१	२२ बंधे	६ ७ ८ ९ १०	१ २ ३ ४	२४ १९२ ७२ ७२ २४	७ २४ २७ १०	१६८ ५७६ ६४८ २४०	१ ३ ३ ३ २८ २८, २७, २६ २८, २७, २६ २८, २७, २६
२	२१ बंधे	४ ७ ८ ९	१ २ ३	२४ ४८ २४	७ १६ ९	१६८ ३८४ २१६	१ १ १ २८ २८ २८
३ ४	१७ बंधे	२ ६ ७ ८ ९	१ १२ ४ ५ २	२४ २८८ ९६ १२० ४८	६ २८ ४० १८	१४४ ६७२ ९६० ४३२	३ ६ ६ ५ २८, २७, २६, २३, २२, २१ २८, २७, २६, २३, २२
५	१३ बंधे	२ ५ ७ ८	१ २ ३	२४ १९२ ७२	५ १८	१२० ४३२	३ ५ २८, २६, २३, २२, २१

[illegible]

દસનવપત્તરસાઈ, બંધોદયસંતપયડિઠાણાણિ ।

મણિઆણિ મોહણિજ્જે, इत्तो नामं परं वुच्छं ॥ ૨૫ ॥

દસ નવ પત્તરસાઈ=દશ, નવ
અને પંદર.
વંધોદયસંતપયડિઠાણાણિ=
બંધ, ઉદય અને સત્તા પ્રકૃ-
તિનાં સ્થાનો.

મણિઆણિ=કહ્યા.
મોહણિજ્જે=મોહનીય કર્મને વિષે.
इत्तो परं=અહીંથી આગળ
नामं=નામકર્મનાં
वुच्छं=કહીશું.

અર્થ:—મોહનીય કર્મને વિષે બંધ, ઉદય અને સત્તા પ્રકૃ-
તિનાં સ્થાનો (અતુકમે) દશ, નવ અને પંદર કહ્યાં. અહીંથી
આગળ નામકર્મનાં કહીશું.

વિવેચન:—દશ, નવ અને પત્તર એ બંધ ઉદય અને સત્તાનાં
સ્થાનક, અતુકમે એટલે દશ બંધનાં સ્થાનક, નવ ઉદયનાં
સ્થાનક, પત્તર સત્તાનાં સ્થાનક—તે પ્રત્યેકે તેના ભાંગા અને
બંધોદયસત્તાને સંવેધે પ્રકૃતિનાં સ્થાનક એ સર્વ મોહનીયકર્મને
વિષે કહ્યાં. હવે ઇહાં આગળ નામકર્મના બંધોદયસત્તાના સંવેધે
ભાંગા કહીશું. ॥ ૨૫ ॥

નામકર્મનાં બંધસ્થાન

તેવીસ^૧ પણ્ણવીસ^૨, છઠ્ઠીસ^૩ અઠ્ઠીસ^૪ ગુણતીસ^૫ ।

તીસેગતીસમેગં, બંધટ્ટાણાણિ નામસ્સ ॥ ૨૬ ॥

તેવીસપણ્ણવીસા=ત્રેવીસનું,
છઠ્ઠીસા=છવીસનું [પચીસનું
અઠ્ઠવીસ=અઠ્ઠાવીસનું
ગુણતીસા=ગુણત્રીસનું

તીસેગતિસં=ત્રીસ, એકત્રીસનું
એગં=એકનું,
બંધટ્ટાણાણિ=બંધસ્થાનો.
નામસ્સ=નામકર્મનાં

અર્થ:—૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ અને ૧ પ્રકૃતિના
(એમ આઠ) બંધસ્થાનો નામકર્મનાં જાણવાં ॥ ૨૬ ॥

વિવેચન:—પ્રથમ નામકર્મનાં બંધસ્થાનક કહે છે:—ત્રેવીશ પ્રકૃતિનું પહેલું બંધસ્થાનક ૧, પચીશ પ્રકૃતિનું ૨, છવીશ પ્રકૃતિનું ૩, અઠ્ઠાવીશનું ૪, ઝોગણત્રીશનું ૫, ત્રીશનું ૬, એકત્રીશનું ૭, અને એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાનક આઠમું ૮, આઠ નામકર્મનાં બંધસ્થાનક હોય. એ તિર્થંચ મનુષ્યાદિક ગતિપ્રાયોગ્યપણે કરીને અનેક પ્રકારનાં છે, તે માટે તે રીતે દેખાડીએ છીએ.—ત્યાં તિર્થંચગતિપ્રાયોગ્ય બાંધતાં સામાન્યપણે પાંચ બંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે—૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૩૦; તેમાં પણ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ત્રણ બંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે—૨૩, ૨૫, ૨૬. તિર્થંચગતિ ૧, તિર્થંચાચુતુષ્વીર્ ૨, એકેન્દ્રિય જાતિ ૩, ઔદારિક શરીર ૪, હ્રુડ સંસ્થાન ૫, સ્થાવર નામ ૬, અપર્યાપ્ત નામ ૭, અસ્થિર ૮, અશુભ ૯, દુર્ભાગ ૧૦, અનાદેય ૧૧, અયશકીર્તિ ૧૨, સૂક્ષ્મખાદર માંહેથી એક ૧૩, સાધારણ પ્રત્યેક માંહેથી એક, એવં ૧૪ અને નવ નામકર્મની કુવખંધી, તે કઈ? વર્ણચતુષ્ક ૪, તૈજસ ૫, કાર્મણ ૬, અગુરુલધુ ૭, ઉપધાત ૮ અને નિર્માણ ૯; એવં ૨૩ પ્રકૃતિનો સસુદાય એ પહેલું બંધસ્થાન. તે અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતા તિર્થંચ કે મનુષ્ય મિથ્યાદાષ્ટને જાણવું ઇલાં ભાંગા ૪ ઉપજે તે આ પ્રમાણે—સૂક્ષ્મપણું સાધારણ સહિત ૧, સૂક્ષ્મપણું પ્રત્યેક સહિત ૨, ખાદરપણું સાધારણ સહિત ૩, ખાદરપણું પ્રત્યેક સહિત ૪, એ ત્રેવીશ માંહે પરાધાત અને ઉચ્છ્વાસ ભેગવ્યે પચીશનું બંધસ્થાનક પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય મિથ્યાદષ્ટિ તિર્થંચ મનુષ્ય તથા દેવતા બાંધે ઇલાં અપર્યાપ્તને ઠામે પર્યાપ્ત નામ કહેવું અને સ્થિર અસ્થિર માંહેથી એક, શુભ અશુભ માંહેથી એક અને યશ અયશ માંહેથી એક બાંધે, ઇલાં ભાંગા ૨૦ ઉપજે, તે આ પ્રમાણે—ખાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેકપણું બાંધતાં સ્થિર અસ્થિરે બે ભાંગા, શુભ અશુભે ચાર, અને યશ અયશે આઠ ભાંગા થાય, એમ પર્યાપ્ત ખાદર સાધારણપણું બાંધતાં સ્થિર અસ્થિરે ૨, તે શુભ અશુભે ૪ ભાંગા થાય, ત્યાં સાધારણ સાથે યશકીર્તિ ન બાંધાય અયશજ હોય તે માટે; એમ પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ પ્રત્યેકના ચાર ભાંગા, વળી પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ સાધારણ સાથે ચાર ભાંગા, એમ સર્વ સંખ્યાએ પચીશને બાંધે ૨૦ ભાંગા ઉપજે. તેમાં દેવતા બાંધે

ત્યારે ખાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેકના આઠજ ભાંગા ઉપજે, પણ તે વીશ માંહેલાજ જાણવા એ ૨૫ માંહે આતપનામ તથા ઉદ્યોતનામ લેખીએ ત્યારે ૨૬ નું બંધસ્થાનક હોય, ઇહાં ખાદર સૂક્ષ્મને ઠામે ખાદર જ અને પ્રત્યેક સાધારણને ઠામે પ્રત્યેકજ કહેવા, એ બંધસ્થાનક પર્યાપ્ત ખાદર પ્રત્યેક એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય, મિથ્યાદષ્ટિ તિર્યચ મનુષ્ય અને દેવતા બાંધે, ઇહાં ભાંગા ૧૬ થાય, તે આતપ ઉદ્યોત સાથે સ્થિર અસ્થિર, શુભ, અશુભ, યશ અયશને પરાવર્તે જાણવા, આતપ ઉદ્યોત તે સૂક્ષ્મ સાધારણ અપર્યાપ્ત સાથે ન હોય, તે માટે તે સાથે ભાંગા ન કહેવા, અને યશકીર્તિ પણ સૂક્ષ્મ સાધારણ અપર્યાપ્ત સાથે ન બંધાય. એમ એકેન્દ્રિયપ્રાયોગ્ય બાંધતાં ત્રણે બંધસ્થાનકે થઇને ૪૦ ભાંગા થયા. હવે બેન્દ્રિયપ્રાયોગ્ય બાંધતાને ત્રણ બંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૫, ૨૯, ૩૦, ત્યાં નામકર્મની ધ્રુવબંધી ૯, તિર્યચગતિ ૧૦, તિર્યંગાનુપૂર્વી ૧૧, બેન્દ્રિય જાતિ ૧૨, ઔદારિક શરીર ૧૩, હુંડ સંસ્થાન ૧૪, છેવટું સંઘયણ ૧૫ ઔદારિકોપાંગ ૧૬, ત્રસ ૧૭, ખાદર ૧૮, અપર્યાપ્ત ૧૯, પ્રત્યેક ૨૦, અસ્થિર ૨૧, અશુભ ૨૨, દુર્ભાગ ૨૩, અનાદેય ૨૪, અને અયશ ૨૫; એ પચીશ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાનક અપર્યાપ્ત બેન્દ્રિયપ્રાયોગ્ય મિથ્યાદષ્ટિ મનુષ્ય તિર્યચ બાંધે. અપર્યાપ્ત સાથે પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ અશુભજ બંધાય તે માટે ઇહાં એકજ ભાંગો હોય. એ ૨૫ માંહે પરાઘાત ૧, ઉચ્છવાસ ૨, અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ ૩ અને દુઃસ્વર ૪, એ ચાર લેખીએ. અને અપર્યાપ્તાને ઠામે પર્યાપ્ત કહીએ ત્યારે ૨૯ નું બંધસ્થાનક પર્યાપ્ત બેન્દ્રિયપ્રાયોગ્ય મિથ્યાદષ્ટિ બાંધે. ઇહાં સ્થિર અસ્થિર, શુભ અશુભ યશ અયશને પરાવર્તે ૮ ભાંગા ઉપજે. તે ૨૯ માંહે ઉદ્યોત લેખ્યે ૩૦ નું બંધસ્થાનક થાય, ત્યાં પણ તે રીતેજ આઠ ભાંગા થાય. એમ તેન્દ્રિયપ્રાયોગ્ય અને ચતુર્ન્દ્રિયપ્રાયોગ્ય બાંધતાં મિથ્યાદષ્ટિને ત્રણ બંધસ્થાનક અને પ્રત્યેકે ૧૭ ભાંગા કહેવા. બેન્દ્રિય જાતિને ઠામે તેન્દ્રિય કે ચતુર્ન્દ્રિય જાતિ કહેવી. સર્વ સંખ્યાએ વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૫૧ ભાંગા થાય. હવે પંચેન્દ્રિય તિયજ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ત્રણ બંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૫, ૨૯, ૩૦.

ત્યાં ૨૫નું બંધસ્થાનક બેઈદ્રિયપ્રાયોગ્ય બાંધતાની પેરે કહેવું, જાતિ પંચેદ્રિયની કહેવી, એ મિથ્યાત્વી તિર્યંચ મનુષ્ય અપર્યાપ્તપ્રાયોગ્ય બાંધે ત્યારે ભાંગો ૧ પૂર્વની પેઠે હોય. તથા નામકર્મની ધ્રુવબંધી ૯, તિર્યંચ ગતિ ૧૦, તિર્યંગાનુપૂર્વી ૧૧, પંચેદ્રિયજાતિ ૧૨, ઔદારિક શરીર ૧૩, ઔદારિકોપાંગ ૧૪, પરાધાત ૧૫, ઉચ્છ્વાસ ૧૬, ત્રસ ૧૭, બાદર ૧૮, પર્યાપ્ત ૧૯, પ્રત્યેક ૨૦, છ સંસ્થાન માંહેથી એક ૨૧, છ સંઘયણ માંહેથી એક ૨૨, પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ માંહેથી એક ૨૩, સ્થિર અસ્થિર માંહેથી એક ૨૪, શુભ અશુભ માંહેથી એક ૨૫, સુભગ દુર્ભગ માંહેથી એક ૨૬. સુસ્વર દુઃસ્વર માંહેથી એક ૨૭, આદેય અનાદેય માંહેથી એક ૨૮ અને યશ અયશ માંહેથી એક ૨૯; એ ૨૯ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાનક પર્યાપ્ત પંચેદ્રિય તિર્યંચપ્રાયોગ્ય મિથ્યાત્વી તથા સાસ્વાદની ચારે ગતિવાળા બાંધે. ત્યાં છ સંસ્થાનને છ સંઘયણ ગુણ કરતાં ૩૬, બે વિહાયોગતિ ગુણ કરતાં ૭૨, તે સ્થિર અસ્થિર બે ગુણ કરતાં ૧૪૪, શુભ અશુભ બે ગુણ કરતાં ૨૮૮, તે સુભગ દુર્ભગ સાથે બે ગુણ કરતાં ૫૭૬, તે સુસ્વર દુઃસ્વર સાથે બે ગુણ કરતાં ૧૧૫૨, તે આદેય અનાદેય સાથે બે ગુણ કરતાં ૨૩૦૪, તે યશ અયશ સાથે બે ગુણ કરતાં ૪૬૦૮ ભાંગા થાય ત્યાં વિશેષને આશ્રયીને સાસ્વાદની બાંધતો વિચારીએ ત્યારે તે હુંડ સંસ્થાન અને છેવટું સંઘયણ ન બાંધે, ત્યારે ૫ સંઘયણ ૫ સંસ્થાન સાથે ગુણતાં ૨૫ થાય, પછી સાત વાર બે ગુણ પૂર્વલીપરે ગણતાં ૩૨૦૦ ભાંગા થાય, પણ તે ભાંગા ૪૬૦૮ માંહેલા છે તે માટે પૃથક્ ગણવા નહીં. એજ ૨૯ માંહે ઉચોત ભેળવીએ ત્યારે ૩૦નું બંધસ્થાનક થાય. ઇહાં પણ મિથ્યાત્વી અને સાસ્વાદની આશ્રયીને પૂર્વલી પરે ભાંગા કરવા, તે ભાંગા સામાન્યપણે ૪૬૦૮ થાય. ત્રણ બંધસ્થાનકે થઇને પંચેદ્રિય તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૯૨૧૭ ભાંગા થાય. સર્વ તિર્યંચગતિ પ્રાયોગ્ય ૯૩૦૮ ભાંગા થાય. હવે મનુષ્યગતિપ્રાયોગ્ય બાંધતાં ત્રણ બંધસ્થાનક હોય, ૨૫, ૨૯, ૩૦. ત્યાં ૨૫નું બંધસ્થાનક જેમ પૂર્વે અપર્યાપ્ત બેઈદ્રિય પ્રાયોગ્ય કહ્યું તેમ કહેવું. ભાંગો ૧ જ પણ ઇહાં મનુષ્યગતિ, મનુષ્યાનુપૂર્વી, પંચેદ્રિયજાતિ એમ કહેવું. ૨૯નું બંધસ્થાનક મિથ્યાત્વી ૧, સાસ્વાદની ૨, મિશ્રદષ્ટિ ૩,

અર્થ:-ત્રેવીશ વગેરે બંધસ્થાન આશ્રયીને અનુક્રમે ચાર, પચીશ, સોળ, નવ, બાણીશ અડતાળીશ (૯૨૪૮) છેંતાલીશ શેં એકતાળીશ (૪૬૪૧) એક અને એક એટલા બંધના ભાંગા બાણવા. ॥ ૨૭ ॥

વિવેચન:-હવે કયા બંધસ્થાનકે કેટલા ભાંગા સર્વ સંખ્યા-એ થાય તે કહે છે.-અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ત્રેવીશને બંધે ચાર ભાંગા હોય. પચીશને બંધે એકેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૦, બેન્દ્રિય યોગ્ય

વંધ-સ્થાનક	મંગા ૧૩૯૪૫	આગામિભવપ્રાયોગ્યા:	તેષાં વંધકા:
૧ ૨૩	૪	અપર્યાપ્તેકેન્દ્રિયપ્રાયોગ્ય ૪	તિર્યગ્મનુષ્યા: ૪
૨ ૨૫	૨૫	એકે ૨૦, વે ૦૧, તે ૦૧, ચ ૦૧, પ ૦ તિ ૦૧, મ ૦૧	તિર્યગ્મનુષ્યા: ૨૫. દેવા: ૮
૩ ૨૬	૧૬	પર્યાપ્તેકેન્દ્રિયપ્રાયોગ્ય ૧૬	તિર્યગ્મનુષ્યદેવા: ૧૬
૪ ૨૮	૯	દેવ પ્રાયોગ્ય ૮, નરક પ્રાયો ૧	પંચેન્દ્રિયતિર્યગ્મનુ- ષ્યા: ૯
૫ ૨૯	૯૨૪૮	વે ૦૮, તે ૦૮, ચ ૦૮, પ ૦ તિ ૦૪૬૦૮, મ ૦૪૬૦૮ દે ૦ ૮.	તિ ૦૨૪૦ મ ૦૨૪૮ દે ૦૨૧૬ ના ૦૨૧૬
૬ ૩૦	૪૬૪૧	વે ૦૮, તે ૦૮, ચ ૦૮, પ ૦ તિ ૦૪૬૦૮ મ ૦ ૮ દે ૦ ૧.	તિ ૪૬૩૨ મ ૪૬૩૩ દે ૪૬૧૬ ના ૪૬૧૬
૭ ૩૧	૧	દેવપ્રાયોગ્ય ૧	મનુષ્યા એવ ૧
૮ ૧	૧	અપ્રાયોગ્ય ૧	મનુષ્યા એવ ૧

૧, તેઈંદ્રિય યોગ્ય ૧, ચૈરિંદ્રિય યોગ્ય ૧, પંચેંદ્રિય તિર્યંચ યોગ્ય ૧, મનુષ્ય યોગ્ય ૧, એવ ૨૫ ભાંગા હોય. એકેંદ્રિય યોગ્ય છવીશને બંધે સોળ ભાંગા હોય દેવપ્રાયોગ્ય ૨૮ ને બંધે ૮ ભાંગા હોય, નરકયોગ્ય ૨૮ ને બંધે ૧ ભાંગા હોય એમ અઠાવીશને બંધે નવ ભાંગા હોય, બેઈંદ્રિય યોગ્ય ૮, તેઈંદ્રિય યોગ્ય ૮, ચૈરિંદ્રિય યોગ્ય ૮ પંચેંદ્રિય તિર્યંચ યોગ્ય ૪૬૦૮, મનુષ્ય યોગ્ય ૪૬૦૮ અને દેવયોગ્ય ૮, એવં સર્વ મળી આગ-ણુત્રીશને બંધે બાણુશે અને અડતાલીશ ભાંગા હોય. બેઈંદ્રિય યોગ્ય ૮, તેઈંદ્રિય યોગ્ય ૮, ચૈરિંદ્રિય યોગ્ય ૮. પંચેંદ્રિય તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૮. મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૮, દેવ પ્રાયોગ્ય એક, એવં સર્વ મળી ત્રીશને બંધે છેતાળીશશે ને એકતાલીશ ભાંગા હોય. એકત્રીશને બંધસ્થાનકે દેવપ્રાયોગ્ય ૧ જ ભાંગા હોય. એક યશઃકીર્તિને બંધે પણ ૧ જ ભાંગા હોય. એ સર્વ મળીને આઠે બંધસ્થાનકે થઈને તેર હજાર નવશે પીસ્તાળીશ ભાંગા નામકર્મના થાય. ॥ ૨૭ ॥

નામકર્મનાં ઉદયસ્થાનકે.

વીસિગવીસા ચઢવી-સગા ડ ણગાહિઆ ચ ઇગતીસા ।
ઉદયદ્વાળાણિ ભવે, નવ અટ્ટ ચ હુંતિ નામસ્સ ॥૨૮॥

વીસિગવીસા=વીશ, એકવીશનું
ચઢવીસગા ડ=ચોવીશથી
માંડીને.
ણગાહિઆ=એક એક અધિક
ઇગતીસા=એકત્રીશ પર્યંત
પ્રકૃતિનું.

ઉદયદ્વાળાણિ=ઉદયસ્થાનો.
ભવે=હોય.
નવ અટ્ટ ચ=નવ અને આઠ
પ્રકૃતિનું.
હુંતિ=હોય છે.
નામસ્સ=નામકર્મનાં.

અર્થ:-વીશ, એકવીશ, ચોવીશથી માંડીને એક એક પ્રકૃતિએ અધિક એકત્રીશ પર્યંત (૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧);

અને અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ૪, એ ચારે બાંધે, ત્યાં મિથ્યાત્વી સાસ્વાદની ચારે ગતિના બાંધે, તે જેમ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૮નું સ્થાનક કહ્યું તેમ કહેવું. ભાંગા પણ ૪૬૦૮ અને ૩૨૦૦ તે રીતે જ કહેવા તથા મિશ્રદષ્ટિ સમ્યગ્દષ્ટિ બાંધે તે નામકર્મની ધ્રુવબંધી ૯, મનુષ્યગતિ ૧૦, મનુષ્યાનુપૂર્વી ૧૧, પંચેન્દ્રિયજાતિ ૧૨, ઔદારિકદ્વિક ૧૪, સમચતુરક્ષ સંસ્થાન ૧૫, વજ્રક્ષણનારાત્ર્ય સંઘયણ ૧૬, પરાઘાત ૧૭, ઉચ્છવાસ ૧૮, શુભબગતિ ૧૯, ત્રસ ૨૦, બાદર ૨૧, પર્યાપ્તિ ૨૨, પ્રત્યેક ૨૩, સ્થિર અસ્થિર માંહેલી એક ૨૪, શુભ અશુભ માંહેલી એક ૨૫, સુભગ ૨૬, સુસ્વર ૨૭, આદેય ૨૮, યશ અયશ માંહેલી એક ૨૯, એના ભાંગા સ્થિર અસ્થિર, શુભ અશુભ, યશ અયશે કરીને આઠ થાય પણ એ સર્વ ૪૬૦૮ માંહેલા જ છે તે માટે પૃથક્ ગણવા નહીં. એ ૨૯ પ્રકૃતિને તીર્થંકર નામ સહિત કરીએ ત્યારે ૩૦નું બંધસ્થાનક મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય સમ્યગ્દષ્ટિ દેવતા નારકી બાંધે, ત્યાં પણ એમજ ૮ ભાંગા ઉપજે સર્વ મળીને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩ બંધસ્થાનકે ૪૬૧૭ ભાંગા થાય. તથા દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ચાર બંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, એ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ તથા મનુષ્ય બાંધે ત્યાં નામકર્મની ધ્રુવબંધી ૯, દેવગતિ ૧૦, દેવાનુપૂર્વી ૧૧, પંચેન્દ્રિયજાતિ ૧૨, વૈક્રિયદ્વિક ૧૪, સમચતુરક્ષ સંસ્થાન ૧૫, પરાઘાત ૧૬, ઉચ્છવાસ ૧૭, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ ૧૮, ત્રસ ૧૯, બાદર ૨૦, પર્યાપ્તિ ૨૧, પ્રત્યેક ૨૨, સ્થિર અસ્થિર માંહેલી એક ૨૩, શુભ અશુભ માંહેલી એક ૨૪, સુભગ ૨૫, સુસ્વર ૨૬, આદેય ૨૭, યશ અયશ માંહેલી એક ૨૮, એ ૨૮નું બંધસ્થાનક મિથ્યાત્વથી માંડીને દેશવિરત લગેના મનુષ્ય તિર્યચ બાંધે, તથા પ્રમત્ત મનુષ્ય પણ બાંધે. ત્યાં સ્થિર અસ્થિર, શુભ અશુભ, યશ અયશને પરાવર્તે ૮ ભાંગા થાય. અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનવાળા મનુષ્ય પણ બાંધે પણ ત્યાં સ્થિર, શુભ યશજ બાંધે તે માટે ભાંગા ૧ ઉપજે પણ તે આઠ માંહેલા જ છે તે માટે પૃથક્ ગણવો નહીં. તે ૨૮ માંહે જિનનામ ભેગાવ્યે ૨૮નું બંધસ્થાનક દેવપ્રાયોગ્ય, તે અવિરતિ, દેશવિરતિ અને પ્રમત્ત મનુષ્યજ બાંધે ત્યાં પણ ભાંગા

૮ પૂર્વલી પેરે જાણવા. અપ્રમત્ત અપૂર્વકરણી પણ બાંધે ત્યાં ભાંગો ૧, તદંતર્ભૂત જાણવો, તથા ૨૮ માંહે આહારકદ્ધિક લેખ-
વીએ ત્યારે ૩૦નું અંધસ્થાનક થાય તે દેવગતિપ્રાયોગ્ય અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણવાળો મનુષ્યજ બાંધે, તે સ્થિર શુભ યદાજ બાંધે અસ્થિર અશુભ અયશ ન બાંધે, તે માટે ત્યાં ભાંગો ૧ જ હોય. તથા એ ૩૦ માંહે વળી જિનનામ લેખવીએ ત્યારે ૩૧નું અંધ-
સ્થાનક થાય તે દેવપ્રાયોગ્ય અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણવાળો મનુષ્યજ બાંધે, ઇહાં પણ સર્વ શુભ પ્રકૃતિનોજ અંધ છે તે માટે એકજ ભાંગો હોય. સર્વ મળીને દેવગતિપ્રાયોગ્ય ચારે અંધસ્થાનકે થઇને ૧૮ ભાંગા થાય. હવે નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં એકજ ૨૮નું અંધસ્થાનક હોય. નરકદ્ધિક ૨, પંચેન્દ્રિય-
જાતિ ૩, વૈકિચદ્ધિક ૫, હુંડસ્થાન ૬, પરાધાત ૭, ઉચ્ચાસ ૮, અશુભ વિહાયોગતિ ૯, વ્રસ ૧૦, બાદર ૧૧, પર્યાપ્ત ૧૨, પ્રત્યેક ૧૩, અસ્થિર ૧૪, અશુભ ૧૫, દુર્ભાગ ૧૬, દુઃસ્વર ૧૭, અનાદેય ૧૮, અયશ ૧૯, નવ નામકર્મની ધ્રુવબંધી ૨૮, એ અઠ્ઠાવીશનું અંધસ્થાનક પંચેન્દ્રિય તિર્યચ મનુષ્ય મિથ્યાત્વી બાંધે, ઇહાં સર્વ અશુભજ બાંધે તે માટે ભાંગો એકજ હોય. હવે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય અંધવ્યુચ્છેદ પાસ્યે અપૂર્વકરણને સાતે ભાંગે અનિવૃત્તિબાદરે અને સૂક્ષ્મસંપરાધે મનુષ્ય એક યશઃકીર્તિ નામકર્મજ બાંધે, ત્યાં પણ એક ભાંગો હોય ॥ ૨૬ ॥

અંધસ્થાને ભાંગા

૨૩

૨૫

૨૬

૨૮

૨૯

ચડપણવીસા સોલસ, નવ બાણડૈસયા ચ અડયાલા ।

૩૦

૩૧

૧

૧૩૮૪૫

પચાલુત્તર છાયા-લસયા ફકિકવક બંધવિહી ॥૨૭॥

ચડપણવીસા=ચાર, પચીસ,
સોલસ નવ=સોળ, નવ
બાણડૈસયા=બાણુશે
ચ=અને

અડયાલા=અડતાલીશ (૯૨૪૮)
પચાલુત્તર છાયાલસયા=૪૬૪૧
ફકિક=એક, એક.
બંધવિહી=અંધના પ્રકાર, ભાંગા.

નવ અને આઠ પ્રકૃતિનાં એય નામકર્મનાં ઉદયસ્થાનો
[ખાર] હોય. ॥ ૨૮ ॥

ત્રિવેચન:-વીશનું ઉદયસ્થાનક ૧, એકવીશ પ્રકૃતિનું ઉદ-
યસ્થાનક ૨. ચોવીશ થકી માંડીને એકેકે અધિકાં નિરંતર એક-
ત્રીશ સગે આઠ ઉદયસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-ચોવીશનું
૩, પચીશનું ૪, છવીશનું ૫, સત્તાવીશનું ૬, અઠ્ઠાવીશનું ૭,
ઓગણત્રીશનું ૮, ત્રીશનું ૯, એકત્રીશનું ૧૦, નવપ્રકૃતિનું ૧૧
અને આઠ પ્રકૃતિનું ૧૨, એ ખાર નામકર્મનાં ઉદયસ્થાનક હોય.

નામકર્મનાં ખાર ઉદયસ્થાન છે તે માંહે પકેદિયને ૨૧,
૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, એ પાંચ ઉદયસ્થાનક હોય. ત્યાં તેજસ ૧,
કાર્મણ ૨, અગુરુલ્લય ૩, સ્થિર ૪, અસ્થિર ૫, શુભ ૬, અશુભ
૭, વર્ણચતુષ્ક ૧૧ અને નિર્માણ ૧૨ એ ખાર પ્રકૃતિ તેરમા
શુભઠાણાસગે ઉદય આશ્રયીને સર્વને હોય તે માટે ધ્રુવોદયી છે.
અને તિર્યચ્છિક ૧૪, સ્થાયર ૧૫, એકેન્દ્રિયજાતિ ૧૬, બાદર
સૂક્ષ્મ માંહેથી એક ૧૭, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્તમાંથી એક ૧૮, દુર્લભ
૧૯, અનાદેય ૨૦ અને યશ અયશ માંહેથી એક ૨૧, એ એક-
વીશનું ઉદયસ્થાનક ભવને અપાંતરાસે વર્તતા એકેન્દ્રિયને હોય.
ઇહાં ભાંગા ૫ ઉપજે, તે આ પ્રમાણે-બાદર પર્યાપ્ત ૧, અપ-
ર્યાપ્ત ૨, સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત ૩; પર્યાપ્ત ૪, એ ચારે અયશ
સહિત કહેવા અને એ ચાર માંહેલો એક બાદર પર્યાપ્તો તે યશ
સહિત પણ કહેવો ૫. એ પાંચ ભાંગા જાણવા. ઇહાં જે
આગળ પોતાને યોગ્ય સર્વે પર્યાપ્તિ પૂરી કરશે તેને યોગ્ય પણે
લગ્નિય આશ્રયીને ભવાંતરાસે પણ પર્યાપ્તો કહીએ, ઇહાં લગ્નિય-
પર્યાપ્તનીજ વિવક્ષા જાણવી. ત્યાર પછી તે શરીરસ્થને ૨૧
માંહે ઔદારિક ૧, હુંડક ૨, ઉપગ્રાત ૩; પ્રત્યેક સાધારણ માંહેલી
એક ૪. એ ચાર ભેળવીએ અને તિર્યચ્છની આતુપૂર્વ્વી કાઢીએ
ત્યારે ૨૪ નો ઉદય હોય. ઇહાં પૂર્વાક્ત ૫ ભાંગાને પ્રત્યેક સાધા-
રણ સાથે એ શુણા કર્યે ૧૦ થાય. અને વાઉકાયને વૈક્રિય કરતાં
ઔદારિકને ઠામે વૈક્રિય કહીએ, ત્યારે તેને ૨૪ નો ઉદય હોય.
ઇહાં કેવળ બાદર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, અયશ એજ પ્રકૃતિ કહેવી.

ત્યારે ભાંગા ૧ ઉપજે, તેઉ વાયુમાંહે સાધારણ અને યશનો ઉદય ન હોય તે માટે. તથા બાહર વાયુકાય પર્યાપ્તો જે વૈક્રિય શરીર કરે તે શરીરસ્થ વૈક્રિય આશ્રયી જાણવો, તેનીજ સુખ્યતા છે, તે વેળાએ ઔદારિકની સુખ્યતા નથી. એ સર્વ સંખ્યાએ ચોવીશને ઉદયે ૧૧ ભાંગા હોય. ત્યાર પછી શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ૨૪ માંહે પરાઘાત લેળવ્યે ૨૫ નો ઉદય હોય. ઈહાં બાહરને પ્રત્યેક સાધારણ અને યશ અયશ સાથે ચાર ભાંગા થાય, અને સૂક્ષ્મને પ્રત્યેક સાધારણ કરીને અયશ સાથે બે ભાંગા થાય એવં ૬ અને બાહર વાયુકાયને વૈક્રિય કરતા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને પરાઘાત લેળવ્યે ૨૫ નો ઉદય હોય, ત્યાં ૧ ભાંગા એમ સર્વ મળીને ૨૫ ને ઉદયે ૭ ભાંગા હોય, તે પછી વાસો-વ્યવાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ૨૫ માંહે ઉચ્ચવાસ લેળવ્યે ૨૬ નો ઉદય હોય, ઈહાં પૂર્વલીપેરે ૬ ભાંગા હોય, અથવા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ઉચ્ચવાસને અનુદયે ૨૫ માંહે આતપ તથા ઉદ્યોત એ માંહેલી ૧ લેળવીએ ત્યારે ૨૬ નો ઉદય હોય. આતપ ઉદ્યોતનો ઉદય તે બાહરનેજ હોય, સૂક્ષ્મને ન હોય, તે માટે ત્યાં ઉદ્યોત સહિત બાહરનેજ પ્રત્યેક સાધારણ અને યશ અયશે કરીને ચાર ભાંગા અને આતપ સહિત પ્રત્યેકને યશ અયશે બે ભાંગા, એવં ૬. આતપ તે પૃથ્વીકાય માંહેજ હોય અને ઉદ્યોત તે વનસ્પતિ માંહે પણ હોય. તથા બાહર વાયુકાયને વૈક્રિય કરતાં ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ૨૫ માંહે ઉચ્ચવાસ લેળવ્યે ૨૬નો ઉદય થાય, ત્યાં ૧ ભાંગા હોય. તેઉ વાયુને આતપ, ઉદ્યોત અને યશનો ઉદય ન હોય, એટલે સર્વ સંખ્યાએ ૨૬ ને ઉદયે ૧૩ ભાંગા ઉપજે. તથા વાસોવ્યવાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૬ માંહે આતપ અથવા ઉદ્યોત એક લેળવ્યે ૨૭ નો ઉદય હોય. ઈહાં ૭ ભાંગા આતપ ઉદ્યોત સહિત ૨૬ ના ઉદયની પેરે જાણવા. એમ એકેન્દ્રિયને વિષે ખાંચે ઉદયસ્થાનકે થઇને સર્વ સંખ્યાએ ૪૨ ભાંગા હોય. ચેદ્વદ્વિયને ઉદય સ્થાનકે ૬ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ત્યાં બાર ધ્રુવોદયી ૧૨, તિર્યચ્ચદ્રિક ૧૪, બેઇન્દ્રિય જાતિ ૧૫, ત્રસ ૧૬, બાહર ૧૭, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત માંહેથી એક ૧૮, દુર્ભાગ ૧૯, અનાદેય ૨૦, યશ અયશ માંહેલી એક ૨૧.

એ ૨૧૬૦ ઉદયસ્થાનકે ભવની અપાંતરાલે ગતિએ વર્તતા
 બેંદ્રિયને પામીએ, ઇહાં ભાંગા ૩ હોય. અપર્યાપ્તાને ઉદયે
 વર્તતાને અયશ સાથે ૧ ભાંગા, પર્યાપ્તાને ઉદયે વર્તતાને યશ
 અયશ સાથે બે ભાંગા એમ ૩ ભાંગા હોય તે પછી તેજ શરીર-
 સ્થાને ઔદારિકદ્વિક ૨, હુડક સંસ્થાન ૩, એવકું સંઘયણ ૪,
 ઉપધાત ૫, પ્રત્યેક ૬, એ છ ૨૧ માંહે ભેળવીએ અને તિર્ય-
 ચાતુષ્ચી કાઢીએ ત્યારે ૨૬ નો ઉદય હોય. ત્યાં પણ ભાંગા
 ૩ પૂર્વલીપેરે હોય. તે પછી શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને અપ્રશ-
 સ્ત વિહાયોગતિ ૧, પરાધાત ૨, એ બે ૨૬ માંહે ભેળવ્યે ૨૮
 નો ઉદય હોય. ઇહાં યશ અયશે કરીને ૨ ભાંગા થાય. તે પછી
 શ્વાસોચ્છવાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૨૮ માંહે ઉચ્છવાસ ભેળવ્યે
 ૨૯ નો ઉદય હોય ઇહાં પણ તેજ બે ભાંગા થાય અથવા મરી-
 રપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છવાસને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે
 ૨૯ નો ઉદય હોય, ઇહાં પણ તેજ બે ભાંગા થાય. એમ ૨૯ ને
 ઉદયે ૪ ભાંગા થાય. તે પછી ઉચ્છવાસ સહિત ૨૯ માંહે સુસ્વર
 દુઃસ્વર માંહેલી એક ભેળવ્યે ૩૦ નો ઉદય થાય. ઇહાં સુસ્વર
 દુઃસ્વરે અને યશ અયશે ભાંગા ૪, અથવા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ
 પર્યાપ્તાને સ્વરને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૩૦ નો ઉદય
 હોય; ઇહાં યશ અયશે ભાંગા ૨, એમ સર્વ મળી ૩૦ ને ઉદયે
 ભાંગા ૬ થાય તે પછી ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૩૦ માંહે
 ઉદ્યોત ભેળવ્યે ૩૧ નો ઉદય હોય. ત્યાં યજ્ઞ અયશે અને
 સુસ્વર દુઃસ્વરે ભાંગા ૪ થાય, એમ સર્વ મળીને છએ ઉદય-
 સ્થાનકે થઇને બેંદ્રિયને વિષે ૨૨ ભાંગા થાય. એમ તેંદ્રિય
 અને ચેત્તિરિંદ્રિયને પણ પ્રત્યેકે છ છ ઉદયસ્થાનકે ૨૨ ભાંગા
 હોય. એમ સર્વ મળીને વિકલેંદ્રિય માંહે ૬૬ ભાંગા હોય.

હવે સામાન્ય પંચેંદ્રિયતિર્યચને ૬ ઉદયસ્થાનકે હોય, તે
 આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ત્યાં આર ધ્રુવોદયી
 ૧૨, તિર્યચદ્વિક ૧૪, પંચેંદ્રિય જ્ઞતિ ૧૫, ઋસ ૧૬, આદર
 ૧૭, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત માંહેલી એક ૧૮, સુભગ દુર્ભગ માંહેલી
 એક ૧૯, આદેય-અનાદેય માંહેલી એક ૨૦. યશ અયશ માંહેલી
 એક ૨૧, એ ૨૧ નું ઉદયસ્થાનકે ભવને અપાંતરાલે વર્તતા
 પંચેંદ્રિય તિર્યચને જાણવું. ઇહાં પર્યાપ્તનામને ઉદયે વર્તતાને

મુભગ દુર્ભંગે, આદેય અનાદેયે અને યશ અયશે કરીને ૮
 ભાંગા થાય, અને અપર્યાપ્તનામને ઉદયે વર્તતાને દુર્ભંગ, અના-
 દેય અને અયશ સાથે એકજ ભાંગા હોય. એવં ભાંગા ૯. ઇહાં
 કોષક કહે છે કે-મુભગ અને આદેય સમકાળે ઉદયે આવે અને
 દુર્ભંગ અનાદેય સમકાળે ઉદયે આવે, તે માટે પર્યાપ્તાને મુભ-
 ગાદેય અને દુર્ભંગાનાદેયના યશ અયશે કરીને ૪ જ ભાંગા,
 અને ૧ અપર્યાપ્તાને એવં ૫ જ ભાંગા હોય, એ મતાંતર
 છે, આગળ પણ સઘળે એમજ જાણવું. તે પછી શરીરસ્થને
 ૨૧ માંહેથી તિર્યચાનુપૂર્વી કાઢીએ અને ઔદારિકદ્વિક ૨, ૭
 માંહેણું એક સંસ્થાન ૩, ૭ માંહેણું એક સંઘયણ ૪, પ્રત્યેક
 ૫, ઉપવાત ૬, એ ૭ ભેળવીએ ત્યારે ૨૬ નું ઉદયસ્થાનક હોય.
 ઇહાં પર્યાપ્તાને ૭ સંસ્થાને, ૭ સંઘયણે, મુભગ દુર્ભંગે,
 આદેય અનાદેયે અને યશ અયશે ગણતાં ૨૮૮ ભાંગા થાય.
 અપર્યાપ્તાને હુંડ, છેવડું, દુર્ભંગ, અનાદેય અને અયશે કરીને
 એકજ ભાંગા હોય, એમ ૨૮૯ ભાંગા હોય. તે શરીરપર્યાપ્તાને
 ૨૬ માંહે પરાઘાત ૧ અને શુભ અશુભ માંહેલી ૧ વિહાયો-
 ગતિ એ બે ભેળવ્યે ૨૮૯ નું ઉદયસ્થાનક હોય ત્યાં પર્યાપ્તાના
 પૂર્વોક્ત ૨૮૮ ભાંગાને બે વિહાયોગતિએ ગુણતાં ૫૭૬ થાય.
 ઇહાં અપર્યાપ્તો હોય નહીં. તે પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને
 ઉચ્છ્વાસ ભેળવ્યે ૨૯૦ નું ઉદયસ્થાનક હોય, ઇહાં પણ ભાંગા
 ૫૭૬ પૂર્વલીપરે જાણવા. અથવા શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને
 ઉચ્છ્વાસને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૯ નો ઉદય હોય.
 ઇહાં પણ ભાંગા ૫૭૬ પૂર્વવત્ થાય, અને મળીને ૨૯ ને ઉદયે
 ૧૧૫૨ ભાંગા થાય. તે ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૨૯ માંહે
 સુસ્વર દુસ્વર માંહેલી એક ભેળવ્યે ૩૦ નો ઉદય હોય, ઇહાં
 બે પૂર્વે ઉચ્છ્વાસને ઉદયે ૫૭૬ ભાંગા કહ્યા તે ઇહાં સુસ્વર દુસ્વરે
 અમણા કર્યે ૧૧૫૨ થાય. અથવા પ્રાણાપાનપર્યાપ્તિએ પર્યા-
 પ્તાને સ્વરને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૩૦નો ઉદય હોય, ત્યાં
 ભાંગા ૫૭૬ પૂર્વવત્ હોય, અને મળીને ત્રીશને ઉદયે ૧૭૨૮ ભાંગા
 થાય, તે સ્વર સહિત ૩૦ માંહે ઉદ્યોત ભેળવ્યે ૩૧ નો ઉદય
 થાય. ઇહાં ભાંગા ૧૧૫૨ સ્વર સહિતના પૂર્વે કહ્યા તેમ જાણવા.
 એ ૭ ઉદયસ્થાનકે થઇને પચેન્દ્રિય તિર્યચને ૪૯૦૬ ભાંગા

થાય તથા તેજ પંચેન્દ્રિય તિર્થંચને વૈક્રિય કરતાં પાંચ ઉદયસ્થાનક હોય. તે આ પ્રમાણે-૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦. ત્યાં પૂર્વાક્ત પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ યોગ્ય ૨૧ માંહે વૈક્રિયદ્વિક ૨, સમચતુરસ સંસ્થાન ૩, ઉપધાત ૪, પ્રત્યેક ૫, એ પાંચ પ્રકૃતિઓ ભેળવીએ અને તિર્થંગાનુપૂર્વી કાઢીએ ત્યારે ૨૫ નો ઉદય થાય. ઇહાં મુલગ દુર્લભ, આદેય અનાદેય અને યશ અચશે ગુણતાં ૮ ભાંગા થાય તે પછી શરીરપર્યાપ્તાને પરાધાત અને પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ એ બે ભેળવ્યે ૨૭ નું ઉદયસ્થાનક થાય ત્યાં પણ ભાંગા ૮ પૂર્વવત્ હોય. તે પછી પ્રાણાપાને પર્યાપ્તાને ઉચ્છવાસ ભેળવ્યે ૨૮ નું ઉદયસ્થાનક થાય, ઇહાં પણ ૮ ભાંગા પૂર્વવત્ હોય. અથવા શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છવાસને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૮ નો ઉદય હોય, ત્યાં પણ ૮ ભાંગા પૂર્વવત્ હોય, સર્વ મળીને ૨૮ ને ઉદયે ૧૬ ભાંગા થાય. તે ભાપાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છવાસ સહિત ૨૮ માંહે સુસ્વર ભેળવ્યે ૨૯ નો ઉદય હોય, ત્યાં પણ ૮ ભાંગા, અથવા પ્રાણાપાને પર્યાપ્તાને સ્વરને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૯ નો ઉદય હોય, ત્યાં પણ ૮ ભાંગા, બંને મળીને ૨૯ ને ઉદયે ૧૬ ભાંગા હોય. તે સ્વર સહિત ૨૯ માંહે ઉદ્યોત ભેળવ્યે ૩૦ નો ઉદય થાય ત્યાં પણ ભાંગા-૮ હોય સર્વ સંખ્યાએ વૈક્રિય કરતાં તિર્થંચને ૫૬ ભાંગા થાય એટલે સર્વ પંચેન્દ્રિય તિર્થંચને ૪૯૬૨ ભાંગા થાય. એકેન્દ્રિયાદિ સર્વ તિર્થંચગતિ માંહે ૫૦૭૦ ભાંગા ઉપજે.

હવે સામાન્ય મનુષ્યને પાંચ ઉદયસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦. એ સર્વ જેમ પૂર્વે પંચેન્દ્રિય તિર્થંચને કહ્યાં તેમ કહેવાં. ૨૯ અને ૩૦ ઉદ્યોત સહિત કહેવા. ત્યાં ૨૯ ના ભાંગા ૫૭૬ અને ૩૦ ના ભાંગા ૧૧૫૨; વૈક્રિયાહારક સંયત યાત્રીને શેષ મનુષ્યને ઉદ્યોતનો ઉદય ન હોય. સર્વ સંખ્યાએ પ્રાકૃત [સામાન્ય] મનુષ્યને ૫ ઉદયસ્થાનકે થઇને ૨૬૦૨ ભાંગા હોય. વૈક્રિય કરતાં મનુષ્યને ૫ ઉદયસ્થાનક હોય -૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦. ત્યાં મનુષ્યગતિ ૧, પંચેન્દ્રિય જાતિ ૨, વૈક્રિયદ્વિક ૪, સમચતુરસ સંસ્થાન ૫, ઉપધાત ૬, ત્રસ ૭, આદર ૮, પર્યાપ્ત ૯, પ્રત્યેક ૧૦, મુલગ દુર્લભ માંહેલી એક ૧૧, આદેય અનાદેય માંહેલી એક ૧૨, યશ અચશ માંહેલી

એક ૧૩, અને આરઘુવોદયી ૨૫, એ ૨૫નું ઉદયસ્થાનક વૈક્રિયના પ્રારંભકાળે હોય. ઇહાં સુભગ દુર્ભગ, આદેય અનાદેય અને યશ અયશે ગણતાં ભાંગા ૮ હોય. દેશવિરતિ અને પ્રમત્તસંયત વૈક્રિય કરનારને સર્વ પ્રશસ્ત પ્રકૃતિનો જ ઉદય હોય, તે માટે ભાંગો ૧ અંતર્ગત જાણવો. તે પછી શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પરાઘાત અને પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ ભેળવ્યે ૨૭ નો ઉદય હોય, ત્યાં પણ તેમજ ભાંગા ૮ હોય, તે પછી પ્રાણાપાને પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ ભેળવ્યે ૨૮ નો ઉદય હોય, ત્યાં પણ તેમજ ૮ ભાંગા થાય, અથવા સંયત ઉત્તરવૈક્રિય કરતાને શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૮ નો ઉદય થાય, ત્યાં એકજ ભાંગો હોય. સંયતને દુર્ભગ અનાદેય અને અયશનો ઉદય ન હોય. બન્ને મળીને ૨૮ ને ઉદયે ૯ ભાંગા હોય. ભાષા પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૮ માંહે સુસ્વર ભેળવ્યે ૨૯નો ઉદય થાય, ત્યાં પણ ભાંગા ૮ થાય, અથવા સંયતને સ્વરને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૯નો ઉદય હોય. ત્યાં ભાંગો ૧ હોય, બે મળીને ૨૯ ને ઉદયે ૯ ભાંગા હોય. પર્યાપ્તાને સુસ્વર સહિત ૨૯ માંહે ઉદ્યોત ભેળવ્યે ૩૦નો ઉદય હોય, ત્યાં એક ભાંગો પૂર્વવત્ હોય. સર્વ સંજયાએ વૈક્રિય મનુષ્યને ૫ ઉદયસ્થાનકે થઇને ૩૫ ભાંગા હોય આહારકશરીર કરતાં સંયતને ૫ ઉદયસ્થાનક હોય. ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦. ત્યાં ૨૫ તો વૈક્રિય કરતા મનુષ્યને કહી તેજ જાણવી. વૈક્રિયદ્વિકને ઠામે ગ્રાહારકદ્વિક કહેયું. ઇહાં કેવળ પ્રશસ્ત પ્રકૃતિ હોય. સંયતને દુર્ભગ અનાદેય અને અયશનો ઉદય ન હોય તે માટે ભાંગો ૧, તે પછી શરીરપર્યાપ્તને પરાઘાત અને પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ ભેળવ્યે ૨૭ નો ઉદય હોય, ઇહાં પણ પૂર્વલીપેરે ૧ ભાંગો. તે પછી પ્રાણાપાને પર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસ ભેળવ્યે ૨૮ નો ઉદય, ત્યાં પણ ૧ ભાંગો. અથવા શરીરપર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૮ નો ઉદય હોય, ઇહાં પણ ૧ ભાંગો. એમ ૨૮ ને ઉદયે ૨ ભાંગા, તે પછી ભાષાપર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૮ માંહે સુસ્વર ભેળવ્યે ૨૯ નો ઉદય હોય, ઇહાં પણ ૧ ભાંગો. અથવા પ્રાણાપાને પર્યાપ્તને સુસ્વરને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૯નો ઉદય હોય ઇહાં પણ ૧ ભાંગો. એમ ૨૯ ને

ઉદ્યે ૨ ભાંગા. તે પછી ભાષા પર્યાપ્તને સુસ્વર સહિત ૨૯ માંહે ઉદ્યોત ભેળવ્યે ૩૦ નો ઉદ્ય; ઇહાં પણ ૧ ભાંગા સર્વ મળીને આહારકશરીરી મનુષ્યને ૫ ઉદ્યસ્થાનકે થઇને ૭ ભાંગા ઉપજે. કેવળી મનુષ્યને ૧૦ ઉદ્ય સ્થાનકે હોય. તે આ પ્રમાણે ૨૦, ૨૧, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૯, ૮. ત્યાં મનુષ્યગતિ ૧, પાંચેન્દ્રિયગતિ ૨, ત્રસ ૩, આદર ૪, પર્યાપ્ત ૫, સુભગ ૬, આદ્ય ૭, યશઃકીર્તિ ૮. આર ધ્રુવોદયી ૨૦, એ વીશ પ્રકૃતિનો ઉદ્ય અતીર્થકર કેવલીને કેવલીસમુદ્ધાતે કર્મણ કાયયોગે વર્તતાં જાણવો ત્યાં ભાંગા ૧. તીર્થકરને જિનનામ ભેળવ્યે ૨૧ નો ઉદ્ય, ઇહાં પણ ભાંગા ૧. એ તીર્થકરને કેવળીસમુદ્ધાતે કર્મણ કાયયોગે વર્તતાં હોય. તે વીશ માંહે ઔદારિકદ્વિકે ૨, છ માંહેલું એક સંસ્થાન ૩, વજ્રક્ષપભનારાય સંઘયણ ૪, ઉપધાત ૫, પ્રત્યેક ૬, એ છ ભેળવ્યે ૨૬ નો ઉદ્ય, એ અતીર્થકર કેવળીને કેવળીસમુદ્ધાતે ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગે વર્તતાં હોય. ઇહાં છ સંસ્થાને છ ભાંગા હોય પણ તે સામાન્ય મનુષ્યને પણ હોય છે, તે માટે પૃથક્ ન ગણીએ. એજ ૨૬ ને તીર્થકરનામ સહિત કરતાં ૨૭ નો ઉદ્ય તીર્થકર કેવલીને કેવળી સમુદ્ધાતે ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગે વર્તતા હોય, ત્યાં સંસ્થાન સમચતુરસ્ત્રજ હોય, તે માટે ભાંગા ૧ જ હોય. તથા તે ૨૬ માંહે પરાધાત ૧, ઉચ્છવાસ ૨, બે વિહાયોગતિ માંહેથી એક ૩, બે સ્વર માંહેલો એક ૪, એ ચાર ભેળવ્યે ૩૦ નો ઉદ્ય અતીર્થકર સયોગિકેવલીને ઔદારિકકાયયોગે વર્તતાને હોય, ઇહાં છ સંસ્થાનને બે વિહાયોગતિએ અને સુસ્વર દુસ્વરે ગુણતાં ૨૪ ભાંગા થાય, તે સામાન્ય મનુષ્યને ઉદ્યસ્થાનકે પણ પામીએ તે માટે પૃથક્ ન ગણીએ. એ ૩૦ ને જિનનામ સહિત કરતાં ૩૧ નો ઉદ્ય તીર્થકર સયોગી કેવળીને ઔદારિકકાયયોગે વર્તતાને જાણવો. ઇહાં સમચતુરસ્ત્ર સંસ્થાન, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ અને સુસ્વરનોજ ઉદ્ય હોય, તે માટે ભાંગા ૧ જ હોય. એ ૩૧ માંહેથી વચનયોગ ૩૦ નો ઉદ્ય તીર્થકરને હોય, ભાંગા ૧ તેમાંથી ઉચ્છવાસ ૩૦ નો ઉદ્ય તીર્થકરને હોય તેનો ભાંગા ૧. અતીર્થકર કેવલીને પૂર્વોક્ત ૩૦ માંહેથી વચનયોગ ૩૦ નો ઉદ્ય, ઇહાં પણ છ સંસ્થાન અને બે વિહાયોગતિએ ૧૨ ભાંગા

થાય, પણ એ પૃથક્ ગણવાં નહીં. તથા તે ૨૯ માંહેથી ઉચ્છ્વાસનો શોધ કર્યે ૨૮ નું ઉદ્યસ્થાનક અતીર્થકર કેવલી આશ્રયી જાણવું. ત્યાં ભાંગા ૧૨ થાય. તથા મનુષ્યગતિ ૧, પંચે દ્રિય-જાતિ ૨, ત્રસ ૩, બાહર ૪, પર્યાપ્ત ૫, સુભગ ૬, આદેય ૭, યશઃકીર્તિ ૮, અને તીર્થકર નામ ૯, એ નવનો ઉદ્ય તીર્થકર અથોગી કેવળીને ચરમ સમયે વર્તતાં હોય, ભાંગો ૧૦ તેજ ૯ માંથી અતીર્થકરને તીર્થકરનામ વિના ૮ નો ઉદ્ય હોય, ભાંગો ૧. ઇહાં કેવળીનાં ૧૦ ઉદ્યસ્થાનક માંહે ભાંગા ૬૨ થાય. પણ ૨૦, ૨૧, ૨૬, ૨૭, ૨૯, ૩૦, ૯, ૮ એ આઠ સ્થાનકનો પ્રત્યેકે એકેક ભાંગો લેવો. ત્યાં ૨૦ ને ૮ ના અતીર્થકરના ભાંગા અને શેષ ૬ ઉદ્યસ્થાનકના તીર્થકરના એકેકા ભાંગા લેવા; એમ ૮ ભાંગા લેવા. શેષ ૫૪ ભાંગા તે સામાન્ય મનુષ્યના ભાંગા માંહે અંતર્ભૂત છે, તે માટે પૃથક્ ન ગ્રહણ કરવા. સર્વ સંખ્યાએ સર્વ મનુષ્યના ઉદ્યભાંગા ૨૬૫૨ થાય.

દેવતાને ઉદ્યસ્થાનક ૬ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૫, ૨૭ ૨૮, ૨૯, ૩૦. ત્યાં દેવદ્વિક ૨, પંચે દ્રિય જાતિ ૩, ત્રસ ૪, બાહર ૫, પર્યાપ્ત ૬, સુભગ દુર્ભગ માંહેલી એક ૭, આદેય અનાદેય માંહેલી એક ૮, યશ અયશ માંહેલી એક ૯ અને બાર ધ્રુવોદયી ૨૧, એ એકવીશનું ઉદ્યસ્થાનક ભવને અપાંતરાલ ગતિએ વર્તતાને હોય, ત્યાં સુભગ, દુર્ભગ આદેય અનાદેય અને યશ અયશ સાથે ભાંગા ૮ થાય. ઇહાં દુર્ભગ, અનાદેય અને અયશનો ઉદ્ય તે પિશાચાદિકને જાણવો. તે પછી શરીરસ્થને ૨૧ માંહે વૈક્રિયદ્વિક ૨, ઉપવાત ૩, પ્રત્યેક ૪, સમચતુરસ્ર ૫, એ પાંચ ભેળવ્યે અને દેવાનુપૂર્વી કાઢ્યે ૨૫ નો ઉદ્ય હોય; ત્યાં પણ તેમજ ૮ ભાંગા જાણવા. તે પછી શરીરપર્યાપ્તને પરાવાત પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, એ એ ભેળવ્યે ૨૭ નો ઉદ્ય હોય, ત્યાં પણ ભાંગા ૮ હોય. દેવતાને અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિનો ઉદ્ય ન હોય. તે પછી પ્રાણાપાનપર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસ ભેળવ્યે ૨૮ નો ઉદ્ય હોય, ત્યાં પણ ૮ ભાંગા. અથવા શરીરપર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસને અનુદ્યે અને ઉદ્યોતને ઉદ્યે ૨૮ નો ઉદ્ય, ત્યાં પણ ૮ ભાંગા. એ મળીને ૨૮ ને ઉદ્યે ૧૬ ભાંગા હોય. તે પછી ભાષાપર્યાપ્તને સુસ્વર ભેળવ્યે ૨૯ નો ઉદ્ય, ઇહાં પણ ૮ ભાંગા. દેવતાને

દુઃસ્વરનો ઉદય ન હોય, અથવા પ્રાણાપાનપર્યાપ્તને સુસ્વરને અતુલ્યે અને ઉદ્યોતને ઉદયે રુદ્ર નો ઉદય, ઇહાં પણ ભાંગા ૮ ઉત્તર વૈકિંચ કરતાં દેવતાને ઉદ્યોતનો ઉદય પામીએ. એ મળીને રુદ્ર ને ઉદયે ૧૬ ભાંગા થાય. તે પછી ભાષાપર્યાપ્તને સુસ્વર સંહિત રુદ્ર માંહે ઉદ્યોત ભેગવ્યે ૩૦ નો ઉદય, ઇહાં પણ ભાંગા ૮ પૂર્વાવત હોય, એ છએ ઉદયસ્થાનકે થઇને સર્વ મળી દેવતાને ભાંગા ૬૪ ઉપજે.

હવે નારકીને ઉદયસ્થાનક ૫ હોય તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯. ત્યાં નરકદ્વિક ૨, પાંચે દ્વિય જાતિ ૩, ત્રસ ૪, બાદર ૫, પર્યાપ્ત ૬, દુર્ભાગ ૭, અનાદય ૮, અયશ કીર્તિ ૯, ધ્રુવોદયી બાર ૨૧. એ ૨૧ નો ઉદય ભવાપાંતરાલ ગતિએ વર્તતાને હોય, ત્યાં ભાંગો ૧. નારકીને પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ માંહેલી સર્વ અશુભ પ્રકૃતિજ ઉદયે હોય તે માટે. તે પછી શરીર-સ્થને વૈકિંચદ્વિક ૨, હુંડસંસ્થાન ૩, ઉપધાત ૪, પ્રત્યેક ૫, એ પાંચ ભેગવીએ અને નરકાતુપૂર્વી કાઢીએ ત્યારે ૨૫ નો ઉદય હોય ત્યાં ભાંગો ૧. તે પછી શરીરપર્યાપ્તને પરાધાત ૧, આપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ ૨, ભેગવ્યે ૨૭ નો ઉદય હોય. ત્યાં ભાંગો ૧ તે પછી પ્રાણાપાનપર્યાપ્તને ઉચ્ચાસ ભેગવ્યે ૨૮ નો ઉદય હોય, ત્યાં ભાંગો ૧. તે પછી ભાષાપર્યાપ્તને દુઃસ્વરને ઉદયે રુદ્ર તું ઉદય રથાનકે થાય, ત્યાં ભાંગો ૧. એ પાંચે ઉદયસ્થાનકે થઇને નારકીને ભાંગા ૫ ઉપજે. ચારે ગતિના સર્વ થઇને ૭૭૯૧ ઉદય ભાંગા થાય. ॥ ૨૮. ॥

ઉદયસ્થાને ભાંગા.

૨૦ ૨૧ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭
 ઇક્ષ્વિઆલિક્ષ્વારસ, તિત્તીસા છસ્સયાણિ તિત્તીસા ।

૨૮
 ચારસસત્તરસસયાણ-હિગાણિવિપંચસીર્દ્દિહિ ॥ ૨૯ ॥

૩૦

૩૧

અડળતીસિક્કારસ, સયાણિહિઅ સત્તરપંચસદ્ગીર્હિ ।

૯

૮

૧૨

૭૭૯૧

ઇક્કિક્કગં ચ વીસા, -દદ્દુદયંતેસુ ઉદયવિહી ॥૩૦॥

ઇક્ક=એક.

વિયાલિક્કારસ=ખડેંતાળીશ,
અગ્યાર.

તિત્તીસા=તેત્રીશ.

છસસયાણિ=૭શેં.

વારમસત્તરસસયાણિહિગાણિ=
ખારશેં અને સત્તરશેં

અધિક.

વિપંચવીરહિ=ખે અને પંચા-
શીએ [૧૨૦૨-૧૭૮૫].

અડળતીસિક્કારસસયાણિહિઅ=
ઓગણત્રીશશેં અને અગ્યા-
રશેં અધિક.

સત્તર પંચસદ્ગીર્હિ=સત્તર અને
પાંસડે [૧૮૧૭-૧૧૬૫]

ઇક્કિક્કગં=એક, એક.

વીસાદદ્દુદયંતેસુ=વીશ પ્રકૃતિના
ઉદયસ્થાનથી આઠ પ્રકૃતિના
ઉદયસ્થાન સુધી.

ઉદયવિહી=ઉદયના ભાંગા.

અર્થ:-વીશ પ્રકૃતિના ઉદયસ્થાનથી માંડીને આઠ પ્રકૃતિના
ઉદયસ્થાન સુધી અનુક્રમે ૧, ૪૨, ૧૧, ૩૩, ૬૦૦, ૩૩,
૧૨૦૨, ૧૭૮૫, ૨૬૧૬, ૧૧૬૫, ૧ અને ૧ ઉદયના ભાંગા
થાય છે ॥ ૨૯-૩૦ ॥

વિવેચન:-હવે કયા ઉદયસ્થાનકે કેટલા ભાંગા પામીયે? તે
કહે છે.

વીશને ઉદયસ્થાનકે એક ભાંગા કેવળીનો હોય. ૨૧ ને
ઉદયે એંતાળીશ ભાંગા હોય, ત્યાં એકેંદ્રિયના ૫, વિકલેંદ્રિયના
૯, પંચેદ્રિય તિર્થંચના ૯, મનુષ્યના ૯, તીર્થંકરનો ૧, દેવતાના
૮, નારકીનો ૧, એવં ૪૨. એવીશને ઉદયે અગ્યાર ભાંગા
એકેંદ્રિયના હોય. ૨૫ને ઉદયે ૩૩ ભાંગા તે એકેંદ્રિયના ૭, વૈકિય
તિર્થંચના ૮, વૈકિય મનુષ્યના ૮, આહારકશરીરીનો ૧, દેવ-
તાના ૮, નારકીનો ૧, એવં ૩૩ હોય. ૨૬ ને ઉદયે ૬૦૦
ભાંગા-એકેંદ્રિયના ૧૩, વિકલેંદ્રિયના ૯, પંચેદ્રિય તિર્થંચના
૨૮૯, મનુષ્યના ૨૮૯, એવં ૬૦૦ હોય. ૨૭ ને ઉદયે ૩૩ ભાંગા-
એકેંદ્રિયના ૬, વૈકિય તિર્થંચના ૮, વૈકિય મનુષ્યના ૮, આહાર-

રકનો ૧, તીર્થંકરનો ૧, દેવતાના ૮, નારકીનો ૧. એવં ૩૩
 ૨૮ ને ઉદ્યે ૧૨૦૨ ભાંગા-વિકલેંદ્રિયના ૬, તિર્થંચ પ ચેંદ્રિયના
 ૫૭૬, વૈકિય તિર્થંચના ૧૬, મનુષ્યના ૫૭૬, વૌક્ય મનુષ્યના
 ૯, આહારકના ૨, દેવતાના ૧૬, નારકીનો ૧, એવં ૧૨૦૨
 ભાંગા. ૨૮ ને ઉદ્યસ્થાનકે ૧૭૮૫ ભાંગા-વિકલેંદ્રિયના ૧૨,
 પંચેંદ્રિય તિર્થંચના ૧૧૫૨, વૈકિય તિર્થંચના ૧૬, મનુષ્યના
 ૫૭૬, વૈકિય મનુષ્યના ૯, આહારકના ૨, તીર્થંકરનો ૧, દેવતાના
 ૧૬, નારકીનો ૧, એવં ૧૭૮૫ ભાંગા હોય. આરશે અને સત્તરશે
 એ બે અને પંચ્યાશીએ અધિક એટલે ૨૮ ને ઉદ્યે આરશે ને બે.
 ભાંગા અને અને ૨૮ ને ઉદ્યે સત્તરશે ને પંચ્યાશી ભાંગા હોય.

ત્રીશને ઉદ્યે યોગણુત્રીશશે ને સત્તર ભાંગા-વિકલેંદ્રિયના
 ૧૮, પંચેંદ્રિય તિર્થંચના ૧૭૨૮, વૈકિય તિર્થંચના ૮, મનુષ્યના
 ૧૧૫૨, વૈકિય મનુષ્યનો ૧, આહારકનો ૧, તીર્થંકરનો ૧, દેવ-
 તાના ૮, એવં ૨૮૧૭ થાય. એકત્રીશને ઉદ્યે અગ્યારશે પાંસઠ
 ભાંગા-વિકલેંદ્રિયના ૧૨, પંચેંદ્રિય તિર્થંચના ૧૧૫૨, તીર્થંકરનો
 ૧, એવં ૧૧૬૫ ભાંગા થાય. નવને ઉદ્યે એક ભાંગા તીર્થં-
 કરનો અને આઠને ઉદ્યે એક ભાંગા સામાન્ય કેવલીનો હોય.
 વીશના ઉદ્યસ્થાનક થકી માંડીને આઠના ઉદ્યસ્થાનક લગે બારે
 ઉદ્યસ્થાનકે થઇને સત્તોતેરશે અને એકાણું નામકર્મના
 ઉદ્યના ભાંગા થાય. એ ઉદ્યસ્થાન ભાંગા અને તેના સ્વામીનું
 કોષ્ટક આ સાથે આપ્યું છે. ॥ ૨૮-૩૦ ॥

उदय स्थान	तद्भंगाः ७७९१	तद्भंगस्वामिनः
२०	१	सामान्यकेवलिनः
२१	४२	एकै०५, विक०९, तिर्य०९, मनु०९, तीर्थ०१, देव०८, नारकी १.
२२	११	एकैन्द्रिय ११
२५	३३	एकै०७, वैक्रियति०८, धै०म०८, आहा०१, देव०८, ना०१.
२६	६००	एकै०१३, विक०९, ति०२८९, म०२८९.
२७	३३	एकै०६ वै०ति०८, वै०म०८, आहा०१, तीर्थ०१. देव०८, ना०१
२८	१२०२	विक०६, ति०५७६, वै०ति१६, न०५७६, वै०म०९, आ०२, दे०१६, ना०१.
२९	१७८५	वि०१२, ति११५२, वै०ति१६म०५७६, वै०म०९, आ०२, वे०१६, ना१, ती०१.
३०	२९१७	वि०१८, ति०१७२८, वै०ति०८, म०११५२, वै०म०१. आ०१, ती०१, दे०८,
३१	११८५	वि०१२, ति०११५२, तीर्थ० १
९	१	तीर्थकर १
८	१	केवली १

નામકર્મનાં સત્તાસ્થાન.

તિ દુનડૈં ગુણનડૈં, અડસી છલસી અસીઈ ગુણસીઈ ।
અઢ્યછપ્પન્નત્તરિ, નવ અઢ્ય ય નામસંતાણિ ॥ ૩૧ ॥

તિદુનડૈં=ત્રાણું, બાણું.

ગુણનડૈં=નેચાશી.

અડસી=અઠ્ઠાશી.

છલસી=છયાશી.

અસીઈ=એંશી.

ગુણસીઈ=ઓગણ્યાએંશી.

અઢ્યછપ્પન્નત્તરિ=અઠ્ઠોતેર,

છાંતેર, પંચોતેર

નવ=નવ.

અઢ્ય=આઠ.

ચ=અને.

નામ=નામકર્મનાં.

સંતાણિ=સત્તાસ્થાનો.

અર્થ:-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮, ૭૬, ૭૫, ૯.
અને ૮ પ્રકૃતિનાં [એ બાર] નામકર્મનાં સત્તાસ્થાનો
બાણાં. ॥ ૩૧ ॥

ત્રિવેચન-હવે નામકર્મનાં સત્તાનાં સ્થાનક કહે છે. ત્રાણુંતું
સત્તાસ્થાનક ૧; બાણુંતું સત્તાસ્થાનક ૨, નેચ્યાશી પ્રકૃતિતું ૩,
અઠ્યાશીતું ૪, છયાસીતું ૫, એંશીતું ૬, ઓગણ્યાએંશીતું
૭, અઠ્ઠોતેરતું ૮, છાંતેરતું ૯ પંચોતેરતું ૧૦, નવ પ્રકૃતિતું
૧૧ અને આઠ પ્રકૃતિતું સત્તાસ્થાનક ૧૨, એ બાર નામકર્મનાં
સત્તાસ્થાનક હોય. નામકર્મની સર્વ પ્રકૃતિનો સમુદાય સત્તાએ
હોય, ત્યારે ૯૩ તું સત્તાસ્થાનક ૧, તે માંહે જિનનામની સત્તા
ન હોય ત્યારે ૯૨ તું સત્તાસ્થાનક ૨, તથા ૯૩ માંહેથી આહાર-
રકશરીર ૧, આહારકોપાંગ ૨, આહારક બંધન ૩, આહારક
સંઘાતન ૪, એ ચારની સત્તા ન હોય ત્યારે ૮૯ તું સત્તાસ્થાનક
૩, તે માંહેથી જિનનામની સત્તા ન હોય ત્યારે ૮૮ તું સત્તા-
સ્થાનક ૪, તે માંહેથી દેવદ્વિક ઉવેદ્યે અથવા નરકદ્વિક ઉવેદ્યે
૮૬ તું સત્તાસ્થાનક, તથા તેઉં વાયુ માંહે વૌક્યાષ્ટક ઉવેલીને
૮૦ ની સત્તાવંત થકો પંચેન્દ્રિયપણું પામીને દેવગતિ

ચોગ્ય બાંધતો દેવદ્વિક અને વૈક્રિયચતુષ્કને બાંધે ત્યારે ૮૬ તુ' સત્તા સ્થાનક. તથા તેજ નરકગતિ પ્રાચોગ્ય બાંધતો નરકદ્વિક અને વૈક્રિય ચતુષ્કને બાંધે ત્યારે પણ ૮૬ની સત્તા ૫; તે પછી નરકદ્વિક અને વૈક્રિયચતુષ્ક ઉવેલ્યે ૮૦ની સત્તા અથવા દેવદ્વિક અને વૈક્રિયચતુષ્ક ઉવેલ્યે ૮૦ની સત્તા ૬, તે પછી મનુષ્યદ્વિક ઉવેલ્યે ૭૮ તુ' સત્તાસ્થાનક ૭; એ સાત સત્તાસ્થાનક ક્ષપક વર્ણને અનેરૂને જાણવાં. ત્યાંપણ અભવ્ય તથા પૂર્વે અપ્રાપ્ત સમ્પત્તને ૭૮, ૮૦, ૮૬, ૮૮ એ ચારજ સત્તાસ્થાનક હોય. હવે ક્ષપકને ૬ સત્તાસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮. એ માંહેથી નરકદ્વિક ૨, તિર્યગ્દ્વિક ૪, એકેદ્રિય ૫, બેઇદ્રિય ૬, તેઇદ્રિય ૭, ચઉરિંદ્રિયજાતિ ૮, સ્થાવર ૯, આતપ ૧૦, ઉદ્યોત ૧૧, સૂક્ષ્મ ૧૨, સાધારણ ૧૩, એ તેર ક્ષય ગયે. ૮૦, ૭૯ ૭૬, ૭૫, ની અનુક્રમે સત્તા થાય. તથા મનુષ્યગતિ ૧, પંચેદ્રિયજાતિ ૨, ત્રસ ૩, બાહર ૪, પર્યાપ્ત ૫, સુલગ ૬, આદેય ૭, યશ ૮ અને તીર્થકરનામ ૯, એ નવતુ' સત્તાસ્થાનક અથવા તીર્થકરનામ વિના ૮ તુ' સત્તાસ્થાનક, એ બે સત્તાસ્થાનક અયોગીને છેલ્લે સમયે હોય ॥ ૩૧ ॥

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
અટ્ટ ચ વારસ વારસ, વંધોદયસંતપયડિઠાણાણિ ।
ઓહેણાણસેણ ચ, જતથ જહાસંભવં વિમજે ॥૩૨॥

અટ્ટ=આઠ.

વારસ=બાર.

વંધોદયસંતપયડિઠાણાણિ=
બંધ ઉદય અને સત્તા
પ્રકૃતિનાં સ્થાનો.

ઓહેણ=સામાન્યે.

આપસેણ=વિશેષે.

જતથ=જ્યાં.

જહાસંભવં=યથાસંભવજેટલા

સંભવે તેટલા.

વિમજે=વિકલ્પ કરવા.

અર્થ:—નામકર્મનાં બંધ, ઉદય અને સત્તા પ્રકૃતિનાં સ્થાનો અનુક્રમે આઠ, બાર અને બાર હોય. તે સામાન્યે અને વિશેષે જ્યાં જેટલા સંભવે ત્યાં તેટલા કરવા. ॥ ૩૨ ॥

વિવેચન:—નામકર્મના બંધસ્થાનકે આઠ, ઉદયસ્થાનકે બાર અને સત્તાસ્થાનકે બાર છે. પ્રકૃતિનાં સ્થાનકે તે યોગ્ય એટલે સામાન્યપણે અને આદેશ તે વિશેષપણે—અમુક બંધસ્થાનકે બાંધતાં એટલાં સત્તાસ્થાનકે હોય, એમ પરસ્પર સંવેધ તે આદેશ કહીએ, તે આદેશે-વિશેષે કરીને જ્યાં જેટલાં સંભવે ત્યાં તેટલાં વિમ્બજેત્ કહેવાં. ॥ ૩૨ ॥

—

સામાન્યથી બંધ, ઉદય અને સત્તાનો સંવેધ,
નવપણગોદયસંતા, તેવીસે પન્નવીસ છઠ્ઠીસે ।
અટ્ટ ચરુટ્ટવીસે, નવ સગિગુણતીસ તીસંમિ ॥૩૩॥

નવપણગ=નવ અને પાંચ.
ઉદયસંતા=ઉદય અને સત્તા
સ્થાનકે.
તેવીસે=ત્રેવીશના બંધસ્થાનકે.
પન્નવીસ છઠ્ઠીસે=પચીસ અને
છવીશના બંધસ્થાનકે.
અટ્ટચરુ=આઠ ઉદય અને

ચાર સત્તાસ્થાન
અટ્ટવીસે=અઠ્ઠાવીશના બંધ
સ્થાનકે.
નવસગ=નવ ઉદય અને સાત
સત્તાસ્થાન,
ઇગુણતીસતીસંમિ=ઓગણત્રીસ
અને ત્રીસ પ્રકૃતિના બંધે.

અર્થ:—ત્રેવીશ, પચીશ અને છવીશના બંધે નવ નવ ઉદય સ્થાન અને પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, અઠ્ઠાવીશના બંધ-સ્થાનકે આઠ ઉદયસ્થાન અને ચાર સત્તાસ્થાન હોય, ઓગણ-ત્રીશ અને ત્રીશના બંધે નવ ઉદયસ્થાન અને સાત સત્તા-સ્થાન હોય. ॥ ૩૩ ॥

વિવેચન:—ત્યાં પ્રથમ સામાન્યપણે બંધ, ઉદય અને સત્તાનો સંવેધ કહે છે—ત્રેવીશના બંધસ્થાનકેને વિષે, પચીશના બંધસ્થાનકેને વિષે અને છવીશના બંધસ્થાનકેને વિષે નવ ઉદયસ્થાનકે અને પાંચ સત્તાસ્થાનકે હોય. ત્યાં ત્રેવીશનો બંધ તે અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જ હોય તેના બંધકે એકેન્દ્રિય, બેઠંદ્રિય,

તેન્દ્રિય, ચૈત્તરિન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્ય હોય, એ ૨૩ના બંધકને યથાયોગ્ય સામાન્યપણે નવ ઉદયસ્થાનક હોય, તે કયા ? ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ અને પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય તે આ પ્રમાણે-૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮, ત્યાં (૨૧) એકવીશને ઉદયે વર્તીતા સર્વ જીવને પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય. મનુષ્યને ૭૮ વર્ણને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય, જે માટે મનુષ્યાદિક ઉવેળ્યે ૭૮ ની સત્તા થાય. તે ધર્મા ન ઘટે. ચોવીશને ઉદયે પણ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય પણ વૈકિય કરતા ૨૪ ને ઉદયે વર્તીતા વાયુકાયને ૮૦, ૭૮ વર્ણને ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય; જે માટે તેને વૈકિયષદ્ધ અને મનુષ્યદ્વિક નિશ્ચયે છે જ. વૈકિય તો સાક્ષાત્ અનુભવે છે તે માટે તે ઉવેલતો નથી અને તે ઉવેલ્યા વિના નરકદ્વિક દેવદ્વિક ન ઉવેલે, સમકાળે વૈકિયષદ્ધ તથા પ્રકારના સ્વભાવથી ઉવેલે માટે. અને વૈકિયષદ્ધ ઉવેળ્યા પછી મનુષ્યદ્વિક ઉવેળે, પૂર્વ નહિ તે માટે વૈકિય કરતા વાયુને ૮૦, ૭૮ એ યે ન હોય. પચીશને ઉદયે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય ત્યાં ૭૮ નું સત્તાસ્થાનક તે અવૈકિય વાયુકાય અને તેઉકાય માંહેજ પામીએ, અનેરા માંહે ન પામીએ. જે માટે તેઉ વાયુ વર્ણને અનેરા સર્વ પર્યાપ્તા જીવ નિશ્ચયે મનુષ્યદ્વિક બાંધે. છવીશને ઉદયે પણ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં ૭૮ ની સત્તા તે અવૈકિય વાયુ અને તેઉ માંહે પામીએ અને કેટલાએક તેઉ વાયુ માંહેથી આવ્યા વિકલેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા ક્રિયકાળ લગે મનુષ્યદ્વિક ન બાંધે ત્યાં લગે તે માંહે ૭૮ પામીએ; અનેરામાં નહીં. સત્તાવીશને ઉદયે ૭૮ વર્ણને ૪ સત્તાસ્થાનક હોય, ૨૭ નો ઉદય તો તેઉ વાયુ વર્ણને પર્યાપ્તા ગાદર એકેન્દ્રિય અને વૈકિય તિર્યંચ મનુષ્યને હોય અને તે તો અવશ્ય મનુષ્યદ્વિક બાંધેજ, તે માટે ત્યાં ૭૮ ની સત્તા ન પામીએ. ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ ને ઉદયે નિશ્ચયે ૭૮ વર્ણને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. એમ ૨૩ ના બંધકને યથાયોગ્ય નવે ઉદયસ્થાનકે થઈને ચાળીશ સત્તાસ્થાનક હોય ૨૫, ૨૬, ના બંધકને પણ એમજ નવ નવ ઉદયસ્થાનકે સત્તાનો સંવેધ જાણવો. પણ પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૫, ૨૬ ના બંધક દેવતાને ૨૧, ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ એ છ ઉદયસ્થાનકને વિષે ૯૨, ૮૮ એ યે સત્તાસ્થાનક હોય, અપર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિય તથા પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૫ તો

દેવતા બાંધે નહીં, ત્યાં અપર્યાપ્તિ માંહે દેવતા ઉપજે નહિ તે માટે.

તથા ૨૮ ના બાંધકને આઠ ઉદયસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ઇહાં ૨૮ નો બાંધ બે ભેદ છે-દેવગતિ પ્રાયોગ્ય અને નરકગતિ પ્રાયોગ્ય. ત્યાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ ને બાંધે આઠ ઉદયસ્થાનક અનેક જીવની અપેક્ષાએ પામીએ અને નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ ને બાંધે બે ઉદયસ્થાનક હોય ૩૦, ૩૧. તથા ૨૮ ના બાંધકને સામાન્યપણે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય ૯૨, ૯૯, ૮૮, ૮૬; ત્યાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ ના બાંધક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ પચાંદ્રિય તિર્થંત્ર મનુષ્યને ૨૧ નો ઉદય અપાંતરાલ ગતિએ વર્તતાં જાણવો, પણ મિથ્યાદ્રષ્ટિને નહિ, જે માટે મિથ્યાદ્રષ્ટિ તે સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તો જ દેવપ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધે અને ૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ને ઉદયે વર્તતા તે અપર્યાપ્ત જ હોય, તે માટે તે મિથ્યાદ્રષ્ટિ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ ન બાંધે. ઇહાં કોઇક કહે-જો એમ કહો છો તો મિથ્યાદ્રષ્ટિ વૈકલ્પિક તિર્થંત્ર મનુષ્ય ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ને ઉદયે વર્તતા દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધે છે, તે કેમ વટે ? તત્તોક્તરં તેણે જીવની આદિમાં પર્યાપ્તિ પૂરી કરી છે, પછી વૈકલ્પિક શરીર કરતાં ઔદારિક શરીરની નિવૃત્તિએ પર્યાપ્તિ પણ ઉદયથી નિવર્તે, પણ તે પર્યાપ્તિ જ કહીએ, તે માટે ત્યાં મિથ્યાત્વીને પણ ૨૮ નો બાંધ વિરુદ્ધ નહીં. તે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધકને ૨૧ ને ઉદયે વર્તતા બે રૂત્તાસ્થાન હોય-૯૨, ૮૮; જિનનામની સત્તા નહીં, તે હોય ત્યારે તો તેના બાંધ પણ હોય, તેથી ૨૯ નો બાંધક થાય તે માટે નહીં. ૨૫ ને ઉદયે પણ ૨૮ ના બાંધક આહારક સંયત વૈકલ્પિક તિર્થંત્ર મનુષ્યને સામાન્યપણે બે સત્તાસ્થાનક હોય-૯૨, ૮૮; ત્યાં પણ આહારક સંયતને નિશ્ચયે ૯૨, શેષને બે હોય. ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯ ને ઉદયે પણ ૯૨, ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાનક સામાન્યપણે જાણવાં. ૩૦ ને ઉદયે દેવ નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ ના બાંધકને સામાન્યપણે ૪ સત્તાસ્થાનક હોય; ૯૨, ૯૯, ૮૮, ૮૬; ત્યાં ૯૨, ૮૮ પૂર્વવત્ જાણવાં અને ૯૯ આ પ્રમાણે-કોઇક મનુષ્ય તીર્થંકરનામ-કર્મની સત્તાવંત ચેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ પૂર્વે નરકાયુ બાંધ્યું હોય તે નરકે જવાને અભિમુખ સમ્યક્ત્વ થકી પડીને ગયો.

ત્યારે તીર્થંકર નામકર્મ બાંધવાનો અભાવ હોવાથી નરક પ્રાપ્તિ ૨૮ બાંધતો ૮૯ ની સત્તાવંત હોય, ૮૬ આ પ્રમાણે- તીર્થંકર નામ ૧, આહારક ચતુષ્ક ૫, દેવદ્વિક ૭, નરકદ્વિક ૯, વૈક્રિય ચતુષ્ટય ૧૩, એ તેરની સત્તા ૮૭ થી ૮૦ ની સત્તા હોય. તે ૮૦ ની સત્તાવાળો પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અથવા મનુષ્ય થયો થકો સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તો જો વિશુદ્ધ પરિણામવંત હોય તો દેવગતિ પ્રાપ્તિ ૨૮ બાંધે ત્યારે દેવદ્વિક અને વૈક્રિયચતુષ્ક સત્તાએ થાય માટે ૮૬ ની સત્તા, તથા જો સંકલિષ્ટ પરિણામવંત હોય તો તે નરકગતિ પ્રાપ્તિ ૨૮ બાંધે ત્યારે નરકદ્વિક વૈક્રિયચતુષ્ક સત્તાએ થાય, ત્યારે પણ ૮૬ ની સત્તા. ૩૧ ને ઉદ્યે ત્રણ સત્તાસ્થાનક ૯૨, ૮૮, ૮૬. એ તિર્યચને જ હોય, ત્યાં તીર્થંકરનામની સત્તા ન હોય, તે માટે ૮૯ નહીં. ભાવના પૂર્વવત.

તથા ૨૯, ૩૦ પ્રકૃતિના બંધકને નવ ઉદ્યસ્થાનક હોય, તે કયા ? ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. અને સાત સત્તાસ્થાનક હોય, તે કયા ? ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. વિકલેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાપ્તિ ૨૯ બાંધતા પર્યાપ્તિ અપર્યાપ્તિ એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચને ૨૧ ને ઉદ્યે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય; ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. એ પ્રમાણે ૨૪, ૨૫, ૨૬ ને ઉદ્યે પણ કહેવું અને ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ ના ઉદ્યને વિષે ૭૮ વર્ણને ૪ સત્તાસ્થાનક હોય. એની ભાવના જેમ પૂર્વે ૨૩ ના બંધકને કહી તેમ જાણવી. મનુષ્ય-ગતિપ્રાપ્તિ ૨૯ બાંધતાં એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચને તથા તિર્યગ્ગતિ મનુષ્યગતિ પ્રાપ્તિ બાંધતા મનુષ્યને પોતપોતાના ઉદ્યસ્થાનકને વિષે યથાપ્રમાણે વર્તતાને ૭૮ વર્ણને તેજ ૪ સત્તાસ્થાનક જાણવા. દેવતા નારકીને પંચેન્દ્રિય તિર્યચ મનુષ્ય પ્રાપ્તિ ૨૯ બાંધતાં સ્વસ્વોદ્યે વર્તતાને ૯૨, ૮૮, એ એ સત્તાસ્થાનક હોય. તીર્થંકરની સત્તાવંત મિથ્યાત્વી નારકીને મનુષ્યગતિ પ્રાપ્તિ ૨૯ બાંધતા પાંચે ઉદ્યે યથાપ્રમાણે વર્તતાને ૮૯ ની સત્તા હોય. દેવ ગતિ પ્રાપ્તિ તીર્થંકર નામ સહિત ૨૯ બાંધતા અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્યને ૨૧ ને ઉદ્યે વર્તતાને

૯૩, ૯૯, એ બે સત્તાસ્થાનક હોય. એજ પ્રકારે ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ ના ઉદયને વિષે પણ તે જ બે સત્તાસ્થાનક કહેવાં. આહારક સંયતને તો પોતાને ઉદયે વર્ત્તતાને ૯૩ નું જ સત્તાસ્થાનક કહેવું. એમ સામાન્યપણે ૨૯ ને બાંધે ૨૧ ને ઉદયે સાત સત્તાસ્થાનક. ૨૪ ને ઉદયે પાંચ, ૨૫ ને ઉદયે સાત, ૨૬ ને ઉદયે સાત, ૨૭ ને ઉદયે છ, ૨૮ ને ઉદયે છ, ૨૯ ને ઉદયે છ, ૩૦ ને ઉદયે છ અને ૩૧ ને ઉદયે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. જેમ તિર્થંગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, તિર્થંચ મનુષ્ય, દેવતા અને નારકીને ઉદયસ્થાનક કહેવાં, તેમ તિર્થંગતિ પ્રાયોગ્ય ઉદ્યોત સહિત ૩૦ બાંધતા એકેન્દ્રિયને પણ ઉદયસ્થાનક કહેવાં. હવે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય તીર્થંકર સહિત ૩૦ બાંધતા દેવતા નારકીને ઉદયસ્થાનક કહીએ છીએ. ત્યાં દેવતાને ચંદ્રાક્ષ ૩૦ બાંધતાને ૨૧ ને ઉદયે વર્ત્તતાને ૯૩, ૯૯, એ બે સત્તાસ્થાનક હોય. નારકીને ૯૯ નું એક સત્તાસ્થાનક, ૯૩ નું તો તેને ન હોય; તીર્થંકર અને આહારકની ભેળી સત્તાવાંત નરકે ન ઉપજે તે માટે, એમ ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ને ઉદયે પણ સત્તા કહેવી. પણ નારકીને ૩૦ નો ઉદય ન હોય, કેમકે ૩૦ નો ઉદય ઉદ્યોત સહિત પામીએ અને તે ઉદ્યોતનો ઉદય નારકીને ન હોય. એમ સામાન્યપણે ૩૦ ના બાંધકને ૨૧ ને ઉદયે સાત સત્તાસ્થાનક હોય, ૨૪ ને ઉદયે પાંચ, ૨૫ ને ઉદયે સાત, ૨૬ ને ઉદયે પાંચ, ૨૭ ને ઉદયે છ, ૨૮ ને ઉદયે છ, ૨૯ ને ઉદયે છ, ૩૦ ને ઉદયે છ અને ૩૧ ને ઉદયે ૪ સત્તાસ્થાનક હોય. આહારકદ્વિક સહિત દેવપ્રાયોગ્ય ત્રીસના બાંધક અપ્રમત સંયત અને અપૂર્વકરણવાળાને ત્રીસનો ઉદય અને ૯૨ ની સત્તા હોય. ॥૩૩॥

एगेगमेगतीसे, एगे एगुदय अट्ट संतंमि ।

उवरयबंधे दस दस वेअगसंतंमि ठाणाणि ॥३४॥

एगेगं=એક એક ઉદય અને
સત્તાસ્થાન

एगतीसे=એકત્રીશના બાંધે.
एगे=એકના બાંધે

પગુદય=એક ઉદયસ્થાનક,
અઠ્ઠસંતંમિ=આઠ સત્તાસ્થાન.
ઊવરયવંધે=બંધના અભાવે.
દસ દસ=દશ દશ.

વેયગ=ઉદયને વિષે.
સંતંમિ=સત્તામાં
ઠાણાણિ=સ્થાનો.

અર્થ-એકત્રીશના બંધે એક ઉદયસ્થાન* અને એક સત્તા-સ્થાન હોય. એકને બંધે એક ઉદયસ્થાન અને આઠ સત્તાસ્થાન હોય. બંધના અભાવે ઉદય અને સત્તાને વિષે દશ દશ સ્થાનો જાણવાં. ॥ ૩૪ ॥

વિવેચન:—તથા ૩૧ ને બંધે ત્રીશનું એક ઉદયસ્થાન હોય જે માટે તીર્થ*કરનામ અને આહારકદ્વિક સહિત ૩૧ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતા અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણ સંયતજ પામીએ. તે વૈકલ્ય આહારક ન કરે તે માટે પચીશાદિક ઉદયસ્થાન ન પામીએ. એકજ ૩૦ નું ઉદયસ્થાનક હોય. સત્તાસ્થાનક પણ દેડે નુ એકજ હોય, તીર્થ*કરનામ અને આહારક ચતુષ્કની પણ સત્તા હોય તે માટે, તથા એક પ્રકૃતિ યશઃકીર્તિ* બંધક તે અપૂર્વકરણ, અનિવૃત્તિબાદર અને સૂક્ષ્મસંપરાયવાળો જ હોય, તે અતિવિશુદ્ધ હોવાથી વૈકલ્ય આહારક કરે નહીં તે માટે તેને પચીશાદિક ઉદયસ્થાનક ન હોય. અને ૧ ને બંધે આઠ સત્તા-સ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫. ત્યાં પ્રથમનાં ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮ એ ચાર સ્થાનક ઉપશમશ્રેણિએ હોય. અથવા ક્ષપકશ્રેણિએ પણ જ્યાં લગે અનિવૃત્તિબાદરે જધને ૧૩ પ્રકૃતિ ક્ષય ન કરી હોય ત્યાં લગે હોય. અને તેર પ્રકૃતિ ક્ષય કર્યે અનેક જીવની અપેક્ષાએ ઉપરનાં ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, એ ચાર સત્તાસ્થાનક હોય તે સૂક્ષ્મસંપરાય લગે જાણવાં. તથા ઉપરત બંધે-બંધને અભાવે વેદક એટલે ઉદયનાં સ્થાનક દશ હોય અને સત્તાનાં સ્થાનક પણ દશ હોય. ત્યાં દશ ઉદયસ્થાનક આ પ્રમાણે ૨૦, ૨૧, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૯, ૮ દશ સત્તાસ્થાનક આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, ૯, ૮. ત્યાં ૨૦, ૨૬, ૨૮ ને ઉદયે એ એ સત્તા-સ્થાનક-૭૯, ૭૫. અને ૨૧, ૨૭, ને ઉદયે એ સત્તાસ્થાનક ૮૦, ૭૬, ૨૯ ને ઉદયે ચાર સત્તાસ્થાનક ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫,

+ અહીં વૈકલ્ય તથા આહારક શરીરીની વિવક્ષા કરી નથી.

એ સર્વ તીર્થંકર અને અતીર્થંકર કેવળી આશ્રથી સયોગી ગુણુકાણે જાણવાં. ૩૦ ને ઉદયે ૮ સત્તાસ્થાનક-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦; ૭૯, ૭૬, ૭૫, ત્યાં ધુરિલાં ૪ સત્તાસ્થાનક ઉપશાન્તકપાયને અને છેલ્લાં ૪ ક્ષીણકપાયને અને સયોગી કેવલીને હોય. ત્યાં આહારક ચતુષ્કની સત્તા સહિત તીર્થંકરને ૮૦, અને અતીર્થંકરને ૭૯ હોય. આહારક ચતુષ્કની સત્તારહિત તીર્થંકરને ૭૬ અને અતીર્થંકરને ૭૫. ૩૧ ને ઉદયે બે સત્તાસ્થાનક-૮૦, ૭૬; એ તીર્થંકર કેવલીનેજ જાણવાં. અતીર્થંકર કેવલીને તો ૩૧ નો ઉદય જ ન હોય. નવને ઉદયે ૩ સત્તાસ્થાનક-૮૦, ૭૬, ૮ ત્યાં બે સ્થાનક તે અયોગી કેવલી તીર્થંકરને દ્વિચરમ સમય લગે જાણવાં અને છેલ્લે સમયે ૮ તું સત્તાસ્થાનક હોય. આઠને ઉદયે ત્રણ સત્તાસ્થાનક ૭૯, ૭૫, ૮, ત્યાં ધુરિલાં બે અયોગી કેવલી અતીર્થંકરને દ્વિચરમ સમય લગે જાણવાં અને ચરમ સમયે ૮ તું સત્તાસ્થાનક હોય. એ નામ-કર્મનો બંધોદયસત્તા સંવેધ કહ્યો. ॥ ૩૪ ॥

	વંધ સ્થાન		ઉદય સ્થાન		તરંગાઃ ૭૭૯૧	સત્તાસ્થાનાનિ ૧૨, સ્થાન સંવેધે મેદાઃ	
	૮	૯	૧૦	૧૧			
ગુ૦૧	૨૩	૪	૨૧		૩૨	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૪		૧૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૫	૯	૨૩	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૬		૬૦૦	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૭		૨૨ ૭૭૦૪	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૮		૧૧૮૨	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૯		૧૭૬૪	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૩૦		૨૯૦૬	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	૪૦
ગુ૦૧	૨૫	૨૬	૨૧		૪૦	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૪		૧૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૫	૯	૩૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૬		૬૦૦	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૭		૩૦ ૭૭૬૮	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૮		૧૧૯૮	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૯		૧૭૮૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૩૦		૨૯૧૪	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	૪૦
ગુ૦૧	૨૬	૧૬	૨૧		૪૦	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૪		૧૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૫		૩૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૬	૯	૬૦૦ ૭૭૬૮	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૭		૩૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૮		૧૧૯૮	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૯		૧૭૮૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૩૦		૨૯૧૪	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	૪૦
ગુ૦૧	૨૬	૧૬	૨૧		૪૦	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૪		૧૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૫		૩૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૬	૯	૬૦૦ ૭૭૬૮	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૭		૩૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૮		૧૧૯૮	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૯		૧૭૮૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૩૦		૨૯૧૪	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	૪૦
ગુ૦૧	૨૬	૧૬	૨૧		૪૦	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૪		૧૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૫		૩૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૬	૯	૬૦૦ ૭૭૬૮	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૭		૩૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૮		૧૧૯૮	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૯		૧૭૮૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૩૦		૨૯૧૪	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	૪૦
ગુ૦૧	૨૬	૧૬	૨૧		૪૦	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૪		૧૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૫		૩૧	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૬	૯	૬૦૦ ૭૭૬૮	૫૯૨ાટાટદાટ૦ા૭૮	
			૨૭		૩૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૮		૧૧૯૮	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૨૯		૧૭૮૦	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	
			૩૦		૨૯૧૪	૪૯૨ાટાટદાટ૦ા	૪૦

[illegible]

ગુ. ૦૧૧૧૨૨૩૩૪૪૫	૦	૦	૨૦	૧	૬૨	૨૭૯૧૭૫
			૨૧	૧		૨૮૦૧૭૬
			૨૬	૬		૨૭૯૧૭૫
			૨૭	૧૦		૨૮૦૧૭૬
			૨૮	૧૨		૨૭૯૧૭૫
			૨૯	૧૩		૪૮૦૧૭૨૧૭૬૧૭૫
			૩૦	૨૫		૮૯૩૧૨૧૮૯૧૮૮૧૮૦૧૭૨૧૭૬૧૭૫
			૩૧	૧		૨૮૦૧૭૬
			૯	૧		૩૮૦૧૭૬૧૯
			૮	૧		૩૭૯૧૭૫૮
		૨૩૯૭૫	૬૫	૭૬૬૭૬		૨૮૪

તિવિગપ્પગઙ્ઠાણેહિં, જીવગુણસન્નિણસુ ઠાણેસુ ।

મંગા પડંજિયઠ્ઠા, જત્થ જહાસંભવો ભવહ ॥૩૫॥

તિવિગપ્પગઙ્ઠાણેહિં=અંધ, ઉદય
અને સત્તા૩૫ ત્રણ વિકલ્પનાં
પ્રકૃતિસ્થાનોએ કરી.
જીવગુણસન્નિણસુ=જીવસંજ્ઞાવાળા
અને ગુણસંજ્ઞાવાળા,
ઠાણેસુ=સ્થાનોને વિષે.

મંગા=ભાંગા.
પડંજિયઠ્ઠા=પ્રયુજવા, ઘટાવવા
જત્થ=જ્યાં
જહાસંભવો=જેટલાનો સંભવ
ભવહ=હોય.

અર્થ:—અંધ, ઉદય અને સત્તા૩૫ ત્રણ વિકલ્પનાં પ્રકૃતિ-
સ્થાનોએ કરી જીવ સંજ્ઞાવાળા અને ગુણ સંજ્ઞાવાળા સ્થાનો
(જીવસ્થાન, ગુણસ્થાન) ને વિષે જ્યાં જેટલાનો સંભવ હોય
ત્યાં તેટલા ભાંગા ઘટાવવા. ॥ ૩૫ ॥

વિવેચન—અતુકમે એ આઠે કર્મની પ્રકૃતિનાં સ્થાનક અને તેના સંવેધ ભાંગા કહ્યા, હવે તે જ પ્રમાણે ૧૪ જીવસ્થાનક અને ૧૪ ગુણસ્થાનક આશ્રયીને સ્વામી દેખાડે છે. બંધ ઉદય સત્તારૂપ ત્રણે ભેદે આઠ કર્મની પ્રકૃતિના સ્થાનક કરીને ૧૪ જીવસ્થાનકને વિષે અને ૧૪ ગુણઠાણને વિષે પૂર્વેક્તિ અતુસારે ભાંગા પ્રયુજવા, જ્યાં જેટલાનો સંભવ હોય ત્યાં તેટલા કહેવા. ॥ ૩૫ ॥

જીવસ્થાનને વિષે જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય
કર્મના ભાંગા.

તેરસસુ જીવસંસ્થેવણસુ, નાળંતરાયતિવિગપ્પો ।
ઇક્કંમિ તિદુવિગપ્પો, કરણં પઙ્ગુ ઇત્થ અવિગપ્પો ॥૩૬॥

તેરસસુ=તેર
જીવસંસ્થેવણસુ=જીવના સંસ્થેયો
(સ્થાનો) વિષે.
નાળંતરાય=જ્ઞાનાવરણ અને
અંતરાય કર્મનો
તિવિગપ્પો=ત્રણ વિકલ્પવાળો
પંગમિ=એક પર્યાપ્ત 'સંજિ-
પ'ચેદ્રિય જીવસ્થાન વિષે.

તિદુવિગપ્પો=ત્રણ અથવા બે
વિકલ્પવાળો.
કરણં પઙ્ગુ=દ્રવ્ય મનવાળાને
આશ્રયીને.
ઇત્થ=અહીં (જ્ઞાનાવરણ અને
અંતરાયને વિષે)
અવિગપ્પો=વિકલ્પનો અભાવ.

અર્થ:—તેર જીવસ્થાનોને વિષે જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય-
કર્મનો ત્રણ વિકલ્પવાળો ભાંગો અને એક જીવસ્થાનને વિષે
ત્રણ અથવા બે વિકલ્પવાળો ભાંગો હોય. દ્રવ્યમનવાળાને
આશ્રયીને અહીં વિકલ્પનો અભાવ છે. ॥ ૩૬ ॥

વિવેચન:—હવે પ્રથમ ૧૪ જીવસ્થાનક આશ્રયીને જ્ઞાનાવ-
રણીય અને અંતરાય કર્મના ભાંગા કહે છે—તેર જીવભેદને વિષે
જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાયકર્મના બંધ, ઉદય અને સત્તા એ
ત્રણે વિકલ્પે ભાંગો એક હોય. પાંચનો બંધ, પાંચનો ઉદય,

પાંચની સત્તા હોય અને એક તે સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તિને વિષે સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણકાણા લગે પ નો બંધ, પ નો ઉદય પ ની સત્તા એ ત્રિવિકલ્પે ભાંગા હોય. તે વાર પછી બંધને છેદે ઉપશાન્તભોલે અને ક્ષીણભોલે પ નો ઉદય પ ની સત્તા, એ દ્વિવિકલ્પ ભાંગા બીજે હોય. તથા કરણ તે દ્રવ્યમન આશ્રયીને સંજ્ઞી જે સયોગી કેવલી, અયોગી ભવસ્થ કેવલી તેને વિષે જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાયનો અવિકલ્પ છે. મૂળથી છેદા માટે બંધ ઉદય અને સત્તા એ ૩ ત્રણ માંહેલો કોઈ વિકલ્પ ન હોય ॥ ૩૬ ॥

જીવસ્થાને દર્શનાવરણના ભાંગા.

તેરે નવ ચડ પગમં, નવ સંતેગંમિ મંગમિક્કારા ।
વેઅણિઆડયમોણ, વિમજ્જ મોહં પરં વુચ્છં ॥૩૭॥

તેરે=તેર જીવસ્થાનને વિષે.

નવ=નવ પ્રકૃતિનો બંધ

ચડપગમં=ચાર અથવા પાંચનો ઉદય.

નવસંતા=નવની સત્તા

પગમ્મિ=એક જીવસ્થાનને વિષે

મંગમિક્કારા=અગ્યાર ભાંગા.

વેઅણિઆડયમોણ=વેદનીય,

આયુષ્ય અને ગોત્રકર્મને વિષે

વિમજ્જ=વિકલ્પ કરવા.

મોહં=મોહનીય કર્મને.

પરં વુચ્છં=આગળ કહીશું

અર્થ:-તેર જીવસ્થાનને વિષે દર્શનાવરણ કર્મનો નવનો બંધ, ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા હોય, અને એક જીવસ્થાનને વિષે અગ્યાર ભાંગા હોય. વેદનીય, આયુષ્ય અને ગોત્રકર્મને વિષે બંધાદિસ્થાનોના ભાંગા વહેંચીને મોહનીય કર્મ આગળ કહીશું. ॥ ૩૭ ॥

વિવેચન-હવે દર્શનાવરણના ભાંગા ૧૪ જીવસ્થાનકને વિષે કહે છે.-તેર જીવભેદને વિષે નવવિધ બંધ, ચતુર્વિધ ઉદય, નવવિધ સત્તા ૧, તથા નવવિધ બંધ, પંચવિધ ઉદય, નવવિધ સત્તા ૨, એ બે ભાંગા દર્શનાવરણના હોય. અને એક જે સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તિ તેને વિષે અગ્યારે ભાંગા હોય, ભાવના પૂર્વ-

વત્ જાણવી હવે વેદનીય, આયુકર્મ અને ગોત્રકર્મને વિષે
બંધ, ઉદય અને સત્તાએ પ્રકૃતિનાં સ્થાનક અને ભાંગા તે
આગમોક્ત પ્રકારે જીવસ્થાનકને વિષે કહીને પછી મોહનીયકર્મના
ભાંગા કહીશું. ॥ ૩૭ ॥

વેદનીય અને ગોત્રકર્મના ભાંગા.

પજ્જત્તગસન્નિઅરે, અદ્દુ ચ્ચુક્કં ચ વેઅણિયમંગા ।

સત્ત ય તિગં ચ ગોણ, પત્તેઅં જીવઠાણેસુ ॥૩૮॥

પજ્જત્તગસન્નિયરે=પર્યાપ્ત
સંજ્ઞી અને બાકીના તેર જીવ
ભેદને વિષે.
અદ્દુચ્ચુક્કં ચ=આઠ અને ચાર.
વેઅણિયમંગા=વેદનીયકર્મના
ભાંગા.

સત્તયતિગં ચ=સાત અને ત્રણ.
ગોણ=ગોત્રકર્મના.

પત્તેઅં=પ્રત્યેક.

જીવઠાણેસુ=જીવસ્થાનોને વિષે

અર્થ-પર્યાપ્ત સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિયને વિષે વેદનીયકર્મના આઠ
અને તેર જીવસ્થાનને વિષે ચાર ભાંગા હોય. ગોત્રકર્મના સંજ્ઞી-
પંચેન્દ્રિયને વિષે સાત અને તેર જીવસ્થાનને વિષે ત્રણ ભાંગા
પ્રત્યેક જીવસ્થાનને વિષે કહેવાં. ॥ ૩૮ ॥

વિવેચનઃ—હવે વેદનીયકર્મ ગોત્રકર્મના ભાંગા જાણવાને
અહીંયા ભાષ્યની ગાથાનો ભાવ કહે છે.

સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે વેદનીયતા આઠ ભાંગા
હોય. તે આ પ્રમાણે-અસાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય, બેની
સત્તા ૧; અસાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય, બેની સત્તા ૨; એ
બે ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને પ્રમત્ત ગુણઠાણા લગે હોય. તે
પછી અસાતાનો બંધ નથી તે માટે એ બે ન હોય. સાતાનો
બંધ, અસાતાનો ઉદય, બેની સત્તા ૩; સાતાનો બંધ, સાતાનો
ઉદય, બેની સત્તા ૪; એ બે ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને સયોગી
કેવલી લગે પામીએ. તે વાર પછી બંધ દુષ્ટે અસાતાનો ઉદય.

* જીવઠાણેસુ વસન્વા ઇતિ પાઠાન્તરે.

એની સત્તા ૫; સાતાનો ઉદય, એની સત્તા ૬; એ એ ભાંગા. અયોગી કેવલિને દ્વિચરમ સમય લગે હોય, ચરમ સમયે તે અસાતાનો ઉદય અસાતાની સત્તા ૭; અને સાતાનો ઉદય, સાતાની સત્તા ૮; એ એ ભાંગા હોય, ઈહાં કેવલીને દ્રવ્યમન હોય માટે સંજી કહ્યા તથા ઈતર તે સંજી વર્ણને શેષ ૧૩. જીવલેદને વિષે પ્રત્યેકે ધુરલા ચાર ચાર વેદનીયકર્મના ભાંગા હોય, તથા સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે ગોત્રકર્મના ૭ ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે-નીચનો બંધ, નીચનો ઉદય, નીચની સત્તા ૧; નીચનો બંધ, નીચનો ઉદય એની સત્તા ૨; નીચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય, એની સત્તા ૩, ઉચ્ચનો બંધ, નીચનો ઉદય, એની સત્તા ૪, ઉચ્ચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય, એની સત્તા ૫; બંધ ૬, ઉચ્ચનો ઉદય, એની સત્તા ૬; ઉચ્ચનો ઉદય, ઉચ્ચની સત્તા ૭; એની ભાવના પૂર્વલીપરે જાણવી. તથા સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા યાળીને શેષ ૧૩ લેદને વિષે ધુરલા ત્રણ ભાંગા હોય,-પહેલો, બીજો અને ત્રીજો. તિર્યચ માંહે ઉચ્ચ-ગોત્રનો ઉદય ન હોય, તે માટે જે ભાંગાને વિષે નીચનો ઉદય હોય તે લેવા. ॥ ૩૮ ॥

જીવસ્થાને આયુકર્મના ભાંગા.

^૧ પજ્જત્તા^૨પજ્જત્તગ^૩, સમણે^૪ પજ્જત્તઅમણ સેસેસુ ।

^૧ અટ્ટાવીસં^૨ દસગં^૩, નવગં^૪ પણગં ચ આડસ્સ ॥૩૯॥

પજ્જત્તાપજ્જત્તગસમણે=પર્યાપ્તા
અને અપર્યાપ્તા સંજી
પંચેન્દ્રિયને વિષે.

પજ્જત્તઅમણ=પર્યાપ્તા અસંજી
પંચેન્દ્રિયને વિષે.

સેસેસુ=ખાકીના (અસંજી
અપર્યાપ્તા અગ્યાર)ને વિષે.
અટ્ટાવીસંદસગં=અટ્ટાવીશ, દશ
નવગંપણગં ચ=નવ અને પાંચ
આડસ્સ=આયુષ્ય કર્મના

અર્થ:-પર્યાપ્ત સંજી પંચેન્દ્રિય, અપર્યાપ્તા સંજી પંચેન્દ્રિય. પર્યાપ્તા અસંજી પંચેન્દ્રિય અને ખાકીના (અપર્યાપ્તા અગ્યાર અસંજી) જીવસ્થાનોને વિષે આયુષ્યકર્મના અનુક્રમે અટ્ટાવીશ, દશ, નવ અને પાંચ ભાંગા હોય ॥ ૩૯ ॥

વિવેચન:-હવે ૧૪ જીવસેદને વિષે આયુકર્મના ભાંગા પ્રરૂપવાને અર્થે ભાષ્યની ગાથાનો ભાવ કહે છે,—

પર્યાપ્તા સમન તે સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય ૧, અપર્યાપ્તા સંજ્ઞી-
પંચેન્દ્રિય ૨, પર્યાપ્તા અમન તે અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય ૩, અને શેષ
થાકતા ૧૧ જીવસ્થાનકે તેહને વિષે અનુક્રમે અઠ્ઠાવીશ ૧, દશ
૨, નવ ૩ અને પાંચ ૪ આયુકર્મના ભાંગા હોય, ત્યાં સંજ્ઞી
પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા માંહે ૨૮ ભાંગા હોય, તે નારકીના ૫, તિર્યં-
ચના ૯, મનુષ્યના ૯, દેવતાના ૫, એવં ૨૮ જે પૂર્વે કહ્યા છે
તે જ જાણવા. તથા અપર્યાપ્ત સંજ્ઞીપંચેન્દ્રિયમાંહે ૧૦ ભાંગા
હોય. અપર્યાપ્તા તે ઇહાં લઙ્ગિય અપર્યાપ્તા જ જાણવા તે તો
મનુષ્ય તિર્યંચ જ હોય, અને તે અપર્યાપ્તા પણ મનુષ્ય તિર્યં-
ચનું જ આયુ બાંધે તે માટે પાંચ ભાંગા મનુષ્યમાંહે, પાંચ
ભાંગા તિર્યંચમાંહે એવં ૧૦ હોય. તે આ પ્રમાણે-બંધકા-
ળથી પૂર્વે તિર્યંગાયુનો ઉદય, તિર્યંગાયુની સત્તા ૧; બંધકાળે
તિર્યંગાયુનો બંધ, તિર્યંગાયુનો ઉદય તિર્યંકુ તિર્યંગાયુની
સત્તા ૨; મનુષ્યાયુનો બંધ, તિર્યંગાયુનો ઉદય, તિર્યંકુ મનુષ્યની
સત્તા ૩; બંધકાળ પછી તિર્યંગાયુનો ઉદય તિર્યંકુ તિર્યંગની
સત્તા ૪, તિર્યંગાયુનો ઉદય, તિર્યંગ મનુષ્યની સત્તા ૫, એ પાંચ
તિર્યંચના તેમ પાંચ ભાંગા મનુષ્યના એવં ૧૦ ભાંગા હોય.
તથા પર્યાપ્તા અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય માંહે ૯ ભાંગા હોય. પર્યાપ્તો
અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય તો તિર્યંચ જ હોય અને (બીજા) કોઈ ન
હોય, અને તે તો ૪ ગતિનું આયુ બાંધે તે માટે તિર્યંચને
વિષે આયુના ૯ ભાંગા પૂર્વે કહ્યા છે તે જ ૯ ઇહાં પણ જાણવા
તથા શેષ ૧૧ જીવસ્થાનકને વિષે પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ ભાંગા
હોય, તે ૧૧ જીવસ્થાનકે તિર્યંચ હોય અને તે દેવનારકીનું
આયુ ન બાંધે. તે માટે બંધકાળથી પૂર્વે ૧ ભાંગા બંધકાળે ૨
ભાંગા, બંધકાળ પછી બે ભાંગા એવં ૫ ભાંગા હોય, ઇહાં
અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા સંમૂર્ઞિમ મનુષ્ય પણ હોય; ત્યારે
૫ તિર્યંચના ૫ મનુષ્યના એવં ૧૦ ભાંગા ઉપજે પણ તે ઇહાં
સૂત્રકારે કહ્યા જ નહીં. તે કોણ જાણે શા હેતુએ વિવક્ષ્યા નહિ
એ વિચારવું. ॥ ૩૯ ॥

जीवस्थानेषु षट्कर्मणां भंगयंत्रम्

१४	जीवस्थानेषु	४ मं. ११	८ मं. ११	८ मं. ११	८ मं. ११	८ मं. ११	८ मं. ११
१	एकेंद्रियसूक्ष्मऽप०	१	२	४	५	३	१
२	एकेंद्रिय सूक्ष्म पर्या०	१	२	४	५	३	१
३	एकेंद्रियवादरऽपर्याप्ता	१	२	४	५	३	१
४	एकेंद्रिय वादर पर्या०	१	२	४	५	३	१
५	वेइंद्रिय अपर्याप्ता	१	२	४	५	३	१
६	वेइंद्रिय पर्याप्ता	१	२	४	५	३	१
७	तेइंद्रिय अपर्याप्ता	१	२	४	५	३	१
८	तेइंद्रियपर्याप्ता	१	२	४	५	३	१
९	चउरिंद्रिय अपर्याप्ता	१	२	४	५	३	१
१०	चउरिंद्रियपर्याप्ता	१	२	४	५	३	१
११	असंज्ञीपंचें०ऽपर्याप्ता	१	२	४	५ १०	३	१
१२	असंज्ञीपंचेंद्रियपर्या०	१	२	४	९	३	१
१३	संज्ञीपंचेंद्रियऽपर्याप्ता	१	२	४	१०	३	१
१४	संज्ञीपंचेंद्रिय पर्याप्ता	२	११	८	२८	७	२

જીવસ્થાને મોહનીયકર્મના ભાંગા.

અટ્ટસુ પંચસુ ણ્ણે, ણ્ણ દુગં દસ ય મોહવંધગણ ।

તિગ ચડ નવ ઉદયગણ, તિગ તિગ પન્નરસ સંતંમિ ॥૪૦॥

અટ્ટસુ=આઠ જીવસ્થાનને વિષે

પંચસુ=પાંચ જીવસ્થાનને વિષે

ણ્ણે=એક જીવસ્થાનને વિષે

ણ્ણદુગંદસ ય=એક, બે અને
દશ.

મોહવંધગણ=મોહનીયકર્મનાં

બંધગત સ્થાનો

તિગચડનવ=ત્રણ, ચાર અને નવ

ઉદયગણ=ઉદયગત સ્થાનો.

તિગતિગપન્નરસ=ત્રણ, ત્રણ અને
પંદર.

સંતંમિ=સત્તાને વિષે સ્થાનો.

અર્થ:-આઠ પાંચ અને એક જીવસ્થાનને વિષે અનુક્રમે એક, બે અને દશ મોહનીય કર્મનાં બંધગત સ્થાનો હોય; ત્રણ ચાર અને નવ ઉદયગતસ્થાનો અને ત્રણ ત્રણ અને પંદર સત્તાને વિષે સ્થાનો જાણવા. ॥ ૪૦ ॥

વિવેચન:-હવે ૧૩ જીવસ્થાનકને વિષે મોહનીય કર્મનાં બંધ, ઉદય સત્તાનાં સ્થાનક કહે છે.-

સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત ૧, પર્યાપ્ત ૨, બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત ૩, બેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત ૪, તેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત ૫, ચત્તરિન્દ્રિય અપર્યાપ્ત ૬, અસંજીપચ્ચેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત ૭, સંજી પચ્ચેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત ૮, એ આઠને વિષે તથા બાહર એકેન્દ્રિય પર્યાપ્ત ૧, બેન્દ્રિય પર્યાપ્ત ૨, તેન્દ્રિય પર્યાપ્ત ૩, ચત્તરિન્દ્રિય પર્યાપ્ત ૪, અસંજી પચ્ચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત ૫, એ પાંચને વિષે તથા એક સંજી પચ્ચેન્દ્રિય પર્યાપ્તને વિષે અનુક્રમે કહે છે-આઠને વિષે એક રરતુ બંધસ્થાનક અને ત્રણ ઉદયસ્થાનક-૮, ૯, ૧૦ હોય. એને અનંતાનુબંધીના ઉદય અવશ્ય હોય તે માટે ૭ તુ ઉદયસ્થાનક ન હોય તે એકેન્દ્રિયસ્થાનકે ત્રણ ત્રણ ૨૮, ૨૭, ૨૬, એ સત્તાસ્થાનક હોય તથા પાંચને વિષે ૨૨, ૨૧ એ બે બે બંધસ્થાનક હોય ત્યાં ક્રેલાએક

जीवस्थानेषु मोहनीयभंगयंत्रम्

उपस्थानोभां मोहनीयकर्मना भांगा

२७१

१४ जीवस्थानेषु	बंध स्थान	मि. मं.	उदयस्थानानि	उदय भांगा	उदय पद	परचुंद	सत्तास्थानानि
१ सूक्ष्मपक्केऽप्य०	२२	६	८।९।१०	३२	३६	२८८	२८।२७।२६
२ सूक्ष्मपक्केऽपर्या०	२२	६	८।९।१०	३२	३६	२८८	२८।२७।२६
३ वादरपक्केऽप्य०	२२	६	८।९।१०	३२	३६	२८८	२८।२७।२६
४ वादरपक्केऽपर्या०	२२ २१	१०	८।९।१० ७।८।९	६४	६८	५४४	२८।२७।२६ २८
५ वेद्द्रिय अपर्याप्ता	२२	६	८।९।१०	३२	३६	२८८	२८।२७।२६
६ वेद्द्रिय पर्याप्ता	२२ २१	१०	८।९।१० ७।८।९	६४	६८	५४४	२८।२७।२६ २८
७ तेद्द्रिय अपर्या०	२२	६	८।९।१०	३२	३६	२८८	२८।२७।२६

વિગલિદિઆહ=વિકલેંદ્રિય
પર્યાપ્તા

તિન્નિહ=ત્રણ
તહ=તેમજ

અસન્ની=અસ જ્ઞાપયેંદ્રિય
પર્યાપ્તા.

સન્ની=સંજ્ઞાપયેંદ્રિય પર્યાપ્તા.

અર્થ-પાંચ, બે. પાંચ; પાંચ, ચાર, પાંચ; પાંચ, પાંચ, પાંચ;
પાંચ; છ, પાંચ; છ, છ, પાંચ; અને આઠ, આઠ, દશ એમ અંધ
ઉદય અને સત્તા સ્થાનો હોય. તેના સ્વામી અનુક્રમે સાતે અપ-
ર્યાપ્તા, સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય પર્યાપ્તા, બાહર એકેંદ્રિય પર્યાપ્તા,
ત્રણ વિકલેંદ્રિય પર્યાપ્તા, અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા તેમજ સંજ્ઞા
પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા જાણવા. ॥ ૪૧-૪૨ ॥

વિવેચન:-હવે ૧૪ જીવસ્થાનકને વિષે નામકર્મનાં અંધ,
ઉદય અને સત્તાસ્થાનક કહે છે-સાતે અપર્યાપ્તાને પાંચ પાંચ
અંધસ્થાનક હોય,-૨૩ ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૩૦; એ તિર્યગ્મનુષ્ય
પ્રાયોગ્યજ બાંધે. એકેકા અપર્યાપ્તાને વિષે ૧૩૮૧૭ અંધ ભાંગા
ઉપજે. ઉદયસ્થાનક બે હોય, તેમાં અપર્યાપ્તા સૂક્ષ્મ અને બાહર
એકેંદ્રિયને ૨૧ અને ૨૪ ના એક અને બે મળી ભાંગા ૩ અને
શેષ ૫ અપર્યાપ્તાને ૨૧ અને ૨૬ ના એક અને એક મળી
ભાંગા ૨ પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે હોય તથા સાતે અપર્યાપ્તાને સત્તાસ્થાનક
પાંચ હોય તે નીપજવવાનું પૂર્વલીપરે જાણવું. તથા સૂક્ષ્મ
પર્યાપ્તાને પાંચ અંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૩, ૨૫,
૨૬, ૨૮, ૩૦, એ પાંચે તિર્યગ્મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય જાણવાં. સૂક્ષ્મ
પર્યાપ્તા એકેંદ્રિય ત્યાંજ ઉપજે તે માટે ભાંગા ૧૩૮૧૭ હોય
અને ઉદયસ્થાનક ૪ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬,
તેનો ૧, ૨, ૨, ૨, એમ ભાંગા ૭ હોય. પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય
તે આ પ્રમાણે-૮૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮ ત્યાં પચીસ અને છવી-
શને ઉદયે સાધારણ પદ સહિત જે ભાંગા છે ત્યાં ૭ વર્ણને ચાર
સત્તાસ્થાનક કહેવાં, જે માટે તેજે વાયુ વર્ણને શરીરપર્યાપ્તિએ
પર્યાપ્તા સર્વ જીવ મનુષ્યદિકે નિશ્ચયે બાંધે અને ૨૫, ૨૬ નો

“ અલી” અસંજ્ઞી અને સંજ્ઞાપંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તાને વિષે મનુષ્ય અને
તિર્યગ્ એ બંને હોવાથી તેના પ્રત્યેકે ચાર ચાર હોય.

ઉદય તો શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિનેજ હોય, તે માટે સાધારણ સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તિને ૨૫, ૨૬ ને ઉદયે ૭૮ ની સત્તા ન પામીએ અને પ્રત્યેક પદમાંહે તેને વાયુ ભેગા આવ્યા તે માટે તે અપેક્ષાએ પ્રત્યેક માંહે ૭૮ ની સત્તા પામીએ તેથી બે ભાંગે ૪ સત્તાસ્થાનક અને પાંચ ભાંગે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય. તથા આદર એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તિને પાંચ બંધસ્થાનક, તે આ પ્રમાણે-૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૩૦, તિર્યગ્મનુબ્ધ પ્રાયોગ્ય બાહ્યાં. ભાંગા ૧૩૮૧૭ હોય. ઉદય-સ્થાનક પાંચ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭ ના ૨, ૫, ૫, ૧૧, ૬, એમ ભાંગા ૨૮ હોય, સત્તાસ્થાનક પાંચ હોય, તે આ પ્રમાણે ૮૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮ ઇલાં ૨૫ અને ૨૬ ને ઉદયે પ્રત્યેક અને અયશ સાથે બે એકેન્દ્રા ભાંગા એટલે બે ભાંગા અને બે ૨૧ ને ઉદયે ૨ ભાંગા અને ૨૪ ને ઉદયે ૪ ભાંગા વૈક્રિય આદર વાયુકાય વર્જીને એમ આઠ ભાંગાને વિષે પાંચે સત્તાસ્થાનક હોય અને શેષ ૨૧ ભાંગાને વિષે ચાર સત્તા-સ્થાનક હોય. તદ્ભાવના યથા-પર્યાપ્તિ આદરને ૨૧ ને ઉદયે યશ અયશ સાથે બે ભાંગા. ૨૪ ને ઉદયે પ્રત્યેક સાધારણ યશ અયશ સાથે અઉલંગી અને વૈક્રિય આદર વાયુનો ભાંગા ૧ એવં ૫ ભાંગા. એમ ૨૫ ને ઉદયે પણ પાંચ ભાંગા. ઉગ્ધવાસ મયુક્ત ૨૬ ને ઉદયે પણ પાંચ ભાંગા. આતમયુક્ત ૨૬ ને ઉદયે પ્રત્યેકને યશ અયશ સાથે બે ભાંગા, ઉદ્યોતયુક્ત ૨૬ ને ઉદયે પ્રત્યેક સા-ધારણ યશ અયશ સાથે ૪ ભાંગા. એવં ૧૧ ભાંગા, આતમ સહિત ૨૭ ને ઉદયે પૂર્વલી પેરે બે ભાંગા, ઉદ્યોતયુક્ત ૨૭ ને ઉદયે પૂર્વલીપેરે ૪ ભાંગા, એવં ૬ ભાંગા, એમ સર્વ સળીને આદર પર્યાપ્તિના ૨૮ ભાંગા હોય. ત્યાં પૂર્વાક્ત ૮ ભાંગે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય અને ૨૧ ભાંગે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય.

તથા ત્રણ વિકલેન્દ્રિય પર્યાપ્તિને પાંચ બંધસ્થાનક હોય. તે આ પ્રમાણે ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૩૦, તિર્યગ્મ અનુબ્ધ પ્રાયોગ્ય હોય, ભાંગા ૧૩૮૧૭. ૭ ઉદયસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ ના ૨, ૨, ૨, ૪, ૬, ૪ એમ ભાંગા ૨૦. પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૮૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. ઇલાં ૨૧ ને ઉદયે બે ભાંગા અને ૨૬ ને ઉદયે બે

૮	તેજદ્રિયપર્યાપ્તિ	૨૨ ૨૧	૧૦	૮૧૧૧૦ ૭૮૧૯	૬૪	૬૮	૫૪૪	૨૮૧૨૭૧૨૬ ૨૮
૯	ચક્ષુરિદ્રિયડપ૦	૨૨	૬	૮૧૧૧૦	૩૨	૩૬	૨૮૮	૨૮૧૨૭૧૨૬
૧૦	શ્રોત્રિદ્રિયપર્યાપ્તિ	૨૨ ૨૧	૧૦	૮૧૧૧૦ ૭૮૧૯	૬૪	૬૮	૫૪૪	૨૮૧૨૭૧૨૬ ૨૮
૧૧	અસંસ્પર્શીપૃષ્ઠેડપ૦	૨૨	૬	૮૧૧૧૦	૩૨	૩૬	૨૮૮	૨૮૧૨૭૧૨૬
૧૨	અસંસ્પર્શીપૃષ્ઠેડપ૦	૨૨ ૨૧	૧૦	૮૧૧૧૦ ૭૮૧૯	૬૪	૬૮	૫૪૪	૨૮૧૨૭૧૨૬ ૨૮
૧૩	સંસ્પર્શીપૃષ્ઠેડપ૦	૨૨	૬	૮૧૧૧૦	૩૨	૩૬	૨૮૮	૨૮૧૨૭૧૨૬
૧૪	સંસ્પર્શીપૃષ્ઠેડ્રિયપર્યાપ્તિ	સર્વા ણિ ૧૦	૨૧	૧૦૧૧૮ ૭૬૫૫૪૨૧	૯૮૩	૨૮૮ *	૬૯૪૭	સર્વાણિ ૧૫

* આ ચોવિશી પદો છે અને બાકીનાં અણક પદો છે.

લઘિય પર્યાપ્તાને કરણ અપર્યાપ્તાવસ્થાએ સાસ્વાદનભાવે
મિથ્યાત્વનો બંધ ન હોય ત્યારે ૨૧ નો બંધ પામીએ. ઉદયસ્થા-
નક ચાર હોય, - ૭, ૮, ૯, ૧૦ સત્તાસ્થાનક ત્રણ-૨૮, ૨૭, ૨૬.
ત્યાં ૨૧ ને બંધે ૭, ૮, ૯ એ ત્રણ ઉદયસ્થાનક હોય અને તે
એકેકે ઉદયસ્થાનકે એકેકું ૨૮ નું સત્તાસ્થાનક હોય. એકવી-
શનો બંધ તો સાસ્વાદને જ હોય અને સાસ્વાદને તો નિશ્ચયે
૨૮ ની સત્તા હોય. તથા એક સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે
દશે બંધસ્થાનક હોય, નવે ઉદયસ્થાનક હોય અને પનરે સત્તા-
સ્થાનક હોય. સ્વરૂપ અને ભાંગા પૂર્વલીપરે જાણવા ॥ ૪૦ ॥

જીવસ્થાને નામકર્મના ભાંગા

^૧ પળ ^૨ દુગ ^૩ પળગં ^૧ પળ ^૨ ચડ, ^૩ પળગં ^૧ પળગા ^૨ હવંતિ ^૩ તિન્નેવ ।

^૧ પળ ^૨ છપ્પળગં ^૩ છછ, ^૧ પ્પળગં ^૨ અટ્ટટ ^૩ દસગં ^૧ તિ ॥૪૧॥

^૧ સત્તેવ ^૨ અપજ્જતા, ^૩ સામી ^૪ સુહુમા ^૫ ય ^૬ વાયરા ^૭ ચેવ ।

^૪ વિગલિંદિ ^૫ આઝતિ ^૬ ત્તિન્નિ ^૭ ઝ, તહ ^૮ ય ^૯ અસન્નો ^{૧૦} અસન્ના ^{૧૧} અ ॥૪૨॥

પળ દુગ પળગં=પાંચ બંધ, બે
ઉદય અને પાંચ સત્તાસ્થાન
પળ ચડ પળગં=પાંચ બંધ, ચાર
ઉદય અને પાંચ સત્તાસ્થાન
પળગા=પાંચ પાંચ
હવંતિ=હોય.
તિન્નેવ=બંધ, ઉદય અને સત્તા
સ્થાન ત્રણે
પળ છપ્પળગં=પાંચ, છ, પાંચ.

છછછપ્પળગં=છ, છ, પાંચ.
અટ્ટટદસગંતિ=આઠ, આઠ, દશ.
એમ.
સત્તેવ=સાતે.
અપજ્જતા=અપર્યાપ્તા.
સામી=સ્વામી
સુહુમા=સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તા
વાયરા=આદર એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તા

ભાંગા એ ચાર ભાંગે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય, જે માટે તેઉ વાયુમાંહેથી આવ્યા વિકલેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને પણ કરણ અપર્યાપ્તપણે કિયતકાલ લગે ૭૮ તુ સત્તાસ્થાનક પામીયે. અને શેષ ૧૬ ભાંગે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. બેન્દ્રિય, તેન્દ્રિય અને ચઉરિન્દ્રિય એકેકા પર્યાપ્તાને આ પ્રમાણે હોય. તથા અસંજી પન્દ્રિય પર્યાપ્તાને છ બંધસ્થાનક ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦. અસંજી પન્દ્રિય પર્યાપ્તા નરક દેવ પ્રાયોગ્ય પણ પ્રાંધે. તે માટે તેને ૨૮ તુ બંધસ્થાનક પણ હોય; ભાંગા ૧૩૯૨૬. છ ઉદય^૧ સ્થાનક-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ભાંગા ૪૯૦૪. પાંચ સત્તાસ્થાનક-૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. ઇહાં ૨૧ ના ઉદયના આઠ ભાંગા અને ૨૬ ના ઉદયના ૨૮૮ ભાંગા એમ ૨૯૬ ને વિષે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય, શેષ ૪૬૦૮ ભાંગે ૭૮ તુ વર્ણને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ઇહાં પૂર્વલી પેરે શુક્તિ જાણવી.

તથા સંજી પન્દ્રિય પર્યાપ્તાને આઠે બંધસ્થાનક હોય- ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧, ભાંગા ૧૩૯૪૫. ઉદય-સ્થાનક આઠ હોય, -૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ભાંગા ૭૬૭૧ હોય.^૨ ચોત્રીશતુ તે એકેન્દ્રિયને જ હોય અને ૨૦, ૯, ૮ એ ત્રણ તે કેવળીને હોય તે માટે એ ચારે ઇહાં ન કહ્યાં, ઇહાં કેવળી સંજી માંહે વિવક્ષ્યા નથી માટે. અને ૯, ૮ એ બે ટાળીને શેષ ૧૦ સત્તાસ્થાનક હોય. ઇહાં પણ ૮, ૯ તુ સત્તાસ્થાનક કેવળીને જ હોય, તેથી તે ન ગણ્યા, ઇહાં ૨૧ ના ઉદયના ભાંગા ૮ અને ૨૬ ના ઉદયના ભાંગા ૨૮૮ પર્યાપ્ત. પન્દ્રિય તિર્યચના, એટલાને વિષે ૭૮ તુ સત્તાસ્થાનક પામીએ. અન્યત્ર ન પામીએ. x

૧ વૈક્રિય લબ્ધિના અભાવે વૈક્રિયનો આરંભ ન કરે માટે તે સંખધિ ઉદયભાંગા ન હોય.

૨ એકેન્દ્રિયના ૪૨, વિકલેન્દ્રિયના ૬૬ અને સંજી અપર્યાપ્તાના ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયના બે મનુષ્યના અને બે તિર્યચના, તથા કેવળીના ૮, એમ ૧૨૦ ભાંગા જ હોય.

૩ સંવેધ આ પ્રમાણે જાણવો-સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તને ત્રેવીશને બાંધે એકત્રીશને ઉદયે પાંચ (૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮) સત્તાસ્થાન હોય.

પૂર્વલી ગાથાએ બે ધોદ્યસત્તાનાં સ્થાન કહ્યાં. હવે તેના સ્થામી કહે છે.

અને ચોવીશને ઉદ્યે પણ એજ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, એમ બે ઉદ્યના મળી દશ સત્તાસ્થાન થયાં ૨૫-૨૬-૨૯ અને ૩૦ ના બંધે પણ બંધે ઉદ્યસ્થાન આશ્રયી દશ દશ ભાંગા પૂર્વોક્ત હોય. એમ પાંચ બંધસ્થાનકે સર્વ મળી સત્તાસ્થાન પચાસ થયાં, બાકીના છ અપર્યાપ્તાને એજ રીતે પચાસ પચાસ સત્તાસ્થાન હોય પણ એટલું વિશેષ કે બેઈદ્રિયાદિ પાંચ અપર્યાપ્તાને ચોવીશના ઉદ્યને બદલે છવીશનો ઉદ્ય કહેવો.

મૂકમ એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને ત્રેવીશના બંધે ચારે (૨૧-૨૪-૨૫-૨૬) ઉદ્યસ્થાનકે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન હોવાથી વીસ થયાં, ૨૫-૨૬-૨૯ અને ૩૦ ના બંધસ્થાનકે પણ એજ વીસ વીસ સત્તાસ્થાન હોય તેથી પાંચ બંધસ્થાને સર્વ મળી સો સત્તાસ્થાન થાય.

બાહર એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને ત્રેવીશના બંધે ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ ના ઉદ્યે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન. અને સત્તાવીશના ઉદ્યે ચાર સત્તાસ્થાન મળી ચોવીશ સત્તાસ્થાન હોય એવી રીતે ૨૫-૨૬-૨૯-૩૦ ના બંધસ્થાનકે પણ એજ ચોવીશ ચોવીશ સત્તાસ્થાન હોય, તેથી પાંચ બંધસ્થાને સર્વ મળી એકસો વીસ સત્તાસ્થાન થાય.

બેઈદ્રિય પર્યાપ્તાને ત્રેવીશના બંધે એકવીશ અને છવીશના ઉદ્યે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન અને ૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ ના ઉદ્યે ચાર ચાર સત્તાસ્થાન મળી ૨૬ સત્તાસ્થાન હોય. એવી રીતે ૨૫-૨૬-૨૯ અને ૩૦ ના બંધસ્થાનકે પણ છવીશ છવીશ સત્તાસ્થાન હોય. તેથી પાંચ બંધસ્થાનકે સર્વ મળી એકસો ત્રીસ સત્તાસ્થાન હોય.

અસંપ્રિયેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને પણ ૨૪-૨૫-૨૬-૨૯ અને ૩૦ ના બંધસ્થાનકે પૂર્વોક્ત રીતે છવીશ છવીશ સત્તાસ્થાન હોય. અશ્રવીશના બંધે તો ત્રીસ અને એકત્રીશ એ બે ઉદ્યસ્થાનકે ત્રણ ત્રણ (૬૨-૮૮-૮૬) સત્તાસ્થાન હોય સર્વ મળી છ બંધસ્થાનકે ૧૩૬ સત્તાસ્થાન હોય અદ્વાવીશનો બંધ દેવગતિ અથવા નરકગતિ પ્રાપ્તોગ્ય હોય તેથી તે બંધાયે છતે વૈક્રિયયતુકાદિ અવગ્ય બંધાય એટલે ૮૦ અને ૭૮ ની સત્તા ન હોય

સાતે અપર્યાપ્તા જીવસ્થાનક ૧, સૂક્ષ્મ એકે દ્વિય પર્યાપ્તા ૨, આદર એકે દ્વિય પર્યાપ્તા ૩, ત્રણ ચિકલે દ્વિય પર્યાપ્તા ૪, તેમ અસંજી પંચે દ્વિય પર્યાપ્તા ૫, અને સ જી પંચે દ્વિય પર્યાપ્તા ૬,

પર્યાપ્તા સજિપંચે દ્વિયને ત્રીશના બધે પૂર્વોક્ત જીવીશ સત્તાસ્થાન હોય. પંચીશના બધે પૂર્વોક્ત જીવીશ સત્તાસ્થાન ઉપરાંત દેવતાને ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદયે (૯૨-૮૮) એ સત્તાસ્થાન અધિક હોવાથી ત્રીશ સત્તાસ્થાન હોય. એ પ્રકારે જીવીશના બધે પણ ત્રીશ સત્તાસ્થાન હોય ૨૮ના બધે આઠ ઉદયસ્થાન હોય તે પ્રમાણે ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧. તે મધ્યે ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮ અને ૨૯ એ જ ઉદયસ્થાને ૯૨ અને ૮૮ એ એ સત્તાસ્થાન દરકને હોય ત્રીશને ઉદયે ૯૨-૮૯-૮૮-૮૬ એ ચાર સત્તાસ્થાન હોય એકત્રીશને ઉદયે ૮૨-૮૮-૮૬ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય એટલે સર્વ મળી ૧૯ સત્તાસ્થાન થયા, ૨૯ના બધે ૨૫ ના બધની પેઠે ત્રીશ સત્તાસ્થાન ઉપરાંત અનિક છે તે કહે છે-અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯ પ્રકૃતિ બાધતા ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયે દરેકને ૯૩-૮૯ એ એ સત્તાસ્થાન હોય ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયે વૈદ્ય દેશવિરત અને સયતને આશ્રયીને પણ એ એ એ સત્તાસ્થાન હોય. અથવા આહારકસંયતને આશ્રયીને ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયે ૯૩ ની સત્તા હોય. તીર્થકર નામકર્મની સત્તાવાળા નારક મિત્યાદષ્ટિને ૮૯ ની સત્તા હોય એમ સર્વ મળી ૪૪ સત્તાસ્થાન હોય ત્રીશના બધે પણ ૨૫ ના બધની પેઠે ત્રીશ સત્તાસ્થાન ઉપરાંત દેવતાને મનુયગતિ પ્રાયોગ્ય તીર્થકર નામકર્મ સહિત ત્રીશ પ્રકૃતિ બાધતાં ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ એ જ ઉદયે ૯૩-૮૯ એ એ એ સત્તાસ્થાન હોવાથી ૪૨ સત્તાસ્થાન હોય, એકત્રીશના બધે જિનનામ આહારકદ્વિકને બાધતા ૯૩ નુ સત્તાસ્થાન હોય. એકને બધે ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૬-૭૫ એ આઠ સત્તાસ્થાનો હોય. તેમાંના પ્રથમના ચાર ઉપશમત્રેણિએ અથવા ન્યાં મુધી નામકર્મની તેર પ્રકૃતિ લય ગઇ ન હોય ત્યાં મુધી ક્ષપકત્રેણિએ પણ હોય અને તેર પ્રકૃતિને કામે પાછળના ચાર સત્તાસ્થાન હોય બધના અભાવે પણ એજ આઠ સત્તાસ્થાન હોય પણ એટલું વિશેષ છે કે પ્રથમના ચાર ઉપશમત્રેણિ અને પંચીના ચાર હીલુગતદ ગુણુચાને હોય. એમ સર્વ મળી ૨૦૮ સત્તાસ્થાન હોય અને જો દ્યમન સબધ કેવળીને સજિ ગણીએ તો તેના

એ છતાં અતુકમે પૂર્વ ગાથાએ ઉક્ત બંધોદય સત્તાસ્થાનકે
કહેવાં. ॥ ૪૧-૪૨ ॥

૨૬ સત્તાસ્થાન વધારે ગણતાં સર્વ મળી ૨૩૪ સત્તાસ્થાન સંશિ પ એ દ્રિયનાં
થાય. આ ૨૬ સત્તાસ્થાનની લાવના સામાન્ય સંવેધમાં પૂર્વે કહી છે તે
પ્રમાણે જાણવી, ત્યાં ૩૦ ગણેલ છે પણ તેમાં ૪ અગ્યારમા ગુણકાણાના
ગણેલ છે તે અહીં ન ગણવાં.

૧૪ જીવસ્થાનાનાં બંધસ્થાનેષુ ભંગસંખ્યાયંત્રકેમ્ ॥

મુ.ગ.ગે.કે.ંડ.પ	મ. એ.કે. પ	બા.એ.ંડ.પ	બા. એ. પ	ગે.ક્રિ.પ	ગે.ક્રિ.પ	ગે.ક્રિ.પ	તે.ક્રિ.પ
૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪
૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫
૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬
૨૮	૮૨૪૦	૨૮	૮૨૪૦	૨૮	૮૨૪૦	૨૮	૮૨૪૦
૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨
૫	૧૩૮૧૭	૫	૧૩૮૧૭	૫	૧૩૮૧૭	૫	૧૩૮૧૭

તે.ક્રિ.પ	અભિ.ક્રિ.પ	અભિ.ક્રિ.પ	અસં. પ અપ	અસં. પં.એ. પ	સગી પં.ડપ	સગી પ	સં.ગી પ
૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪
૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫
૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬
૨૮	૮૨૪૦	૨૮	૮૨૪૦	૨૮	૮૨૪૦	૨૮	૮૨૪૦
૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨
૫	૧૩૮૧૭	૫	૧૩૮૧૭	૫	૧૩૮૧૭	૫	૧૩૮૧૭

५४ अवस्थानानां उदयस्थानसंख्या तेषु संख्या ॥

[illegible]

૧૪ જીવસ્થાનેષુ નામકર્મણુઃ પ્રકૃતીનાં બંધોદયસક્તા-
સ્થાનાનિ લગસંખ્યા ચ તદ્વ્યંત્રકેમ્ ।

૧૪ જીવસ્થાનેષુ	નામકર્મના બંધસ્થાન. ૮	બંધલંઘા: ૧૩૯૪૫
૧ એકે દ્રિય સૂંડપં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૨ એકે દ્રિય મૂંપં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૩ એકે દ્રિય બાંડપં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૪ એકે દ્રિય બાંપં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૫ એકે દ્રિયપર્યાં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૬ એકે દ્રિયપર્યાંતા	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૭ તેષાં દ્રિયપર્યાંતા	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૮ તેષાં દ્રિયપર્યાંતા	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૯ ચક્ષુરિ દ્રિયપં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૧૦ ચક્ષુરિ દ્રિયપર્યાં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૧૧ અસંજી પચેડપં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૧૨ ડસ સીપં પચેડપં	૬	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૧૩ સંજીપચેડ્રિયપં	૫	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦
૧૪ સંજીપચેડ્રિયપં	૮	૨૩૨૫૨૬૧૨૯૩૦:૩૧૧
	૭૪	૧૯૪૮૭૫

નામકર્મણ ઉદ્યસ્થાન ૧૨		ઉદ્ય ભં ૦ ૭૭૯૧	નામન સત્તાસ્થાનાનિ	
૩	૨૧૧૨૪	૩	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૪	૨૧૧૨૪૧૫૨૬	૭	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૨	૨૧૧૨૪	૩	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૫	૨૧૧૨૪૧૫૨૬૧૭	૨૯	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૨	૨૧૧૨૬	૨	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૬	૨૧૧૨૬૧૨૮૧૨૯૩૦૩૧	૨૦	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૨	૨૧૧૨૬	૨	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૬	૨૧૧૨૬૧૨૮૧૨૯૩૦૩૧	૨૦	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૩	૨૧૧૨૬	૨	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૬	૨૧૧૨૬૧૨૮૧૨૯૩૦૩૧	૨૦	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૨	૨૧૧૨૬	૪	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૬	૨૧૧૨૬૧૨૮૧૨૯૩૦૩૧	૪૯૦૪	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૨	૨૧૧૨૬	૪	પ	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૮	૨૧૧૨૫૧૨૬૧૨૭૧૨૮૬ ૩૦૩૧	૭૬૭૧	૧૦	હ૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૩	દેવલિનાં ૨૦૧૮	કે ૮	૨	કે૦૧૮
૫૮		૧૨૬૯૯	૭૭	

ગુણુસ્થાને જ્ઞાનાવરણ, અંતરાય અને દર્શનાવરણના ભાંગા
નાણંતરાય તિવિહમવિ, દસસુ દો હુંતિ દોસુ ઠાણેસુ ।

મિચ્છાસાણે વીણ, નવ ચડ પળ નવ ય સંતંસા ॥૪૩॥

નાણંતરાય=જ્ઞાનાવરણ અને
અંતરાય કર્મ,
તિવિહમવિ=ત્રણ પ્રકારે (ખંધ,
'ઉદય અને સત્તાની અપેક્ષાએ)
દસસુ=દશ (ગુણુસ્થાનક)
ને વિષે.

દો=બે (ઉદય અને સત્તા)

હુંતિ=હોય છે

દોસુ=બે (ઉપશાંતભોલ,

ક્ષીણુભોલ)

ઠાણેસુ=ગુણુસ્થાનકને વિષે

મિચ્છાસાણે=મિશ્રિત અને

સાસ્વાદને

વીણ=ખીજ (દર્શનાવરણ) ના

નવ=નવનો ખંધ

ચડ પળ=ચાર અથવા પાંચનો

ઉદય

નવ સંતંસા=નવ સત્તાપ્રકૃતિ

અર્થ:-જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય કર્મ ત્રણ પ્રકારનું (ખંધ, ઉદય અને સત્તાની અપેક્ષાએ) દશ ગુણુસ્થાનકને વિષે હોય બે (૧૧-૧૨) ગુણુસ્થાનને વિષે ઉદય અને સત્તા બે હોય. મિશ્રિત અને સાસ્વાદન ગુણુસ્થાને દર્શનાવરણને નવનો ખંધ, પાંચ અથવા ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા હોય. ॥ ૪૩ ॥

વિવેચન:-હવે આઠ કર્મના બંધોદય સત્તાસ્થાનક અને તેના ભાંગા તે ૧૪ ગુણુઠાણા આશ્રયીને કહે છે. જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાય કર્મની પાંચે પ્રકૃતિ ખંધ, ઉદય અને સત્તાએ મિશ્રિતવથકી માંડીને દશમા સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણુઠાણા લગે હોય. એટલે પાંચનો ખંધ, પાંચનો ઉદય, પાંચની સત્તા હોય. અને ત્યારપછી ઉપશાંતભોલ અને ક્ષીણુભોલ એ બે ગુણુઠાણે ખંધને અભાવે પાંચનો ઉદય, પાંચની સત્તા હોય, ત્યારપછી તે ઉદય સત્તા પણ ન હોય. તથા ખીજું દર્શનાવરણીય કર્મ તેનો મિશ્રિતવે અને સાસ્વાદન ગુણુઠાણે નવનો ખંધ, ચારનો ઉદય, નવની સત્તા ૧; નવનો ખંધ, પાંચનો ઉદય, નવની સત્તા ૨; એ બે ભાંગા હોય.

મિસ્સાઈ નિયટ્ટીઓ, છ ^૧ચડ ^૨પળ નવ ^૩ય સંતકમ્મંસા।

ચડવંધ ^૧તિગે ^૨ચડપળ, નવંસ ^૩દુસુ ^૨જુઅલ ^૩છસંતા ॥૪૪॥

મિસ્સાઈ=મિશ્ર ગુણસ્થાનથી
માંડીને

નિયટ્ટીઓ=અપૂર્વકરણના પ-
હેલા સંખ્યાતમા ભાગ પર્યંત
છ=છનો બંધ.

ચડપળ=ચાર અથવા પાંચનો
ઉદય.

નવ સંતકમ્મંસા=નવ સત્તાપ્રકૃતિ
ચડવંધ=ચાર પ્રકૃતિનો બંધ.

તિગે=અપૂર્વકરણાદિ ત્રણ ગુણ-
સ્થાને.

ચડપળ=ચાર અથવા પાંચનો
ઉદય.

નવંસ=નવની સત્તા.

દુસુ=અનિવૃત્તિ બાદર અને
સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણે.

જુઅલ=બંધ અને ઉદય ચારનો.
છસંતા=છની સત્તા

અર્થ—મિશ્ર ગુણસ્થાનથી માંડીને અપૂર્વકરણ (ના પહેલા સંખ્યાતમા ભાગ) પર્યંત છનો બંધ, ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવ સત્તાપ્રકૃતિ હોય, અપૂર્વકરણાદિ ત્રણ ગુણસ્થાનને વિષે ચારનો બંધ, ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા હોય. એ (ક્ષપક આશ્રયી ૯-૧૦) ગુણસ્થાને ચારનો બંધ તથા ઉદય અને છની સત્તા હોય. ॥ ૪૪ ॥

વિવેચન:-તે પછી મિશ્ર ગુણઠાણથી માંડીને અપ્રમત્ત ગુણઠાણા લગે અને નિવૃત્તિ તે અપૂર્વકરણ તેના પહેલા સંખ્યાતમા ભાગ લગે થીણદ્વિત્રિકનો બંધ ટળ્યો તે માટે છનો બંધ, ચારનો ઉદય, નવની સત્તા, અને છનો બંધ, પાંચનો ઉદય, નવની સત્તા, એ એ ભાંગા હોય. તે પછી અપૂર્વકરણ, અનિવૃત્તિ અને સૂક્ષ્મસંપરાય એ ત્રણ ગુણઠાણે એ નિદ્રા પણ બંધ થકી ટળી તે માટે ચારનો બંધ, ચારનો ઉદય, નવની સત્તા ૧; ચારનો બંધ પાંચનો ઉદય, નવની સત્તા ૨, એ ભાંગા હોય. ‘અંસ’ શબ્દે સત્તા જાણવી. એ એ ભાંગા ઉપશમત્રેણિ આશ્રયી જાણવા. તથા ક્ષપકત્રેણિ આશ્રયીને અનિવૃત્તિ બાદરનો સંખ્યાતમા ભાગ થાકે તે અને સૂક્ષ્મસંપરાયે એમ એ ગુણઠાણે

શ્રીણુદ્ધિત્રિકની સત્તા ટળે અને ક્ષપકને અતિ વિશુદ્ધ માટે નિદ્રા એકેનો ઉદય ન હોય, ત્યારે ચારનો ખંધ, ચારનો ઉદય, છની સત્તા ૧; એ એકજ ભાંગો હોય. યુગલ તે ખંધોદયે ચક્રિ શાન્દની અનુવૃત્તિ બાણી. ॥ ૪૪ ॥

૨ ૩

૨

ઉચસંતે ચડ પળ નવ, લીળે ચડુદય છચ્ચ ચડ સંતા ।

વેઅણિઆડ અ મોણ, વિમજ્જ મોહં પરં વુચ્છં ॥ ૪૫ ॥

ઉચસંતે=ઉપશાંતમોહે

ચડપળ=ચાર અથવા પાંચનો ઉદય

નવ=નવની સત્તા

લીળે=ક્ષીણમોહે

ચડુદય=ચારનો ઉદય

છચ્ચ ચડ=છ અને ચારની

સંતા=સત્તા

અર્થ:-ઉપશાંતમોહે ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા હોય. ક્ષીણમોહે ચારનો ઉદય અને છ અથવા ચારની સત્તા હોય. વેદનીય, આયુષ્ય અને જાત્રકર્મને વિષે ભાંગા વહેંચીને પછી મોહનીય કર્મને કહીશું ॥ ૪૫ ॥

વિવેચન:-ઉપશાન્તમોહે ૧૧ એ ગુણઠાણે ખંધનો અભાવ હોય, ત્યાં ચારનો ઉદય, નવની સત્તા ૧, અને પાંચનો ઉદય, નવની સત્તા ૨, એ બે ભાંગા હોય. ઉપશમને અતિવિશુદ્ધ-પણું નથી તે માટે નિદ્રાદિકનો ઉદય હોય તેથી બે ભાંગા ઉપજે ક્ષીણમોહ ગુણઠાણે ચારનો ઉદય, છની સત્તા ૧. એ ભાંગા દ્વિચરમ સમય લગે હોય, ચરમ સમયે તો બે નિદ્રાની સત્તા પણ ટળે ત્યારે ચારનો ઉદય, ચારની સત્તા ૨, એ ભાંગા હોય. તે પછી તો સર્વ ટળે.

હવે વેદનીય, આયુઃકર્મ અને જાત્રકર્મના ભાંગા ગુણઠાણે કહીને પછી મોહનીયકર્મના ગુણઠાણે કહીશું. ॥ ૪૫ ॥

ગુણસ્થાને વેદનીય અને ગોત્રકર્મના ભાંગા.

ચડ છસુ દુન્નિ સત્તસુ, એગે ચડગુણિસુ વેઅણિઅમંગા.

ગોણ પળ ચડ દો તિસુ, ઇગદ્દસુ દુન્નિ ઇવકંમિ ॥૪૬॥

ચડ=ચાર ભાંગા.

છસુ=૭ ગુણઠાણે.

દુન્નિ=બે ભાંગા(ત્રીજો ચોથો)

સત્તસુ=અપ્રમત્તાદિ સાત ગુણ-
ઠાણે.

એગે=એક(અયોગી કેવળી)
ગુણઠાણે.

ચડ=ચાર ભાંગા.

ગુણિસુ=ગુણઠાણે,

વેઅણિઅમંગા=વેદનીય કર્મના
ભાંગા.

ગોણ=ગોત્રકર્મને વિષે.

પળ=પાંચ ભાંગા

ચડ=ચાર ભાંગા.

દો=બે ભાંગા.

તિસુ=મિશ્રાદિ ત્રણ ગુણઠાણે.

ઇગ=એક ભાંગો.

અદ્દસુ=પ્રમત્તાદિ આઠ ગુણઠાણે.

દુન્નિ=બે ભાંગા.

ઇવકંમિ=એક (અયોગી) ગુણઠાણે

અર્થ:-વેદનીય કર્મના ૭ ગુણસ્થાને ચાર ભાંગા, અપ્રમ-
ત્તાદિ સાત ગુણસ્થાને બે ભાંગા, અને એક ગુણસ્થાને ચાર
ભાંગા હોય. ગોત્રકર્મના મિથ્યાત્વે પાંચ, સાર્વાદને ચાર,
મિશ્રાદિ ત્રણ ગુણસ્થાને બે, પ્રમત્તાદિ આઠ ગુણઠાણે એક અને
એક (અયોગી) ગુણસ્થાને બે ભાંગા હોય. ॥ ૪૬ ॥

વિવેચન:-વેદનીય કર્મ અને ગોત્રકર્મના ભાંગા જાણવાને
અહીં ભાષ્યની ગાથાનો ભાવ કહે છે.-મિથ્યાત્વથી માંડીને
પ્રમત્ત લગે એટલે ૭ ગુણઠાણે વેદનીયના આઠ ભાંગા છે, તે
માંહેલા ધુરિલા ચાર ભાંગા હોય, અપ્રમત્તથી સયોગી લગે
સાત ગુણઠાણાને વિષે ત્રીજો, ચોથો એ બે ભાંગા હોય; એ
શાતાજ બાંધે. એક અયોગી કેવળીને વિષે ચાર ભાંગા હોય,
ત્યાં પાંચમો છટકો દ્વિચરમ સમય લગે અને ૭-૮ ચરમ સમયે
હોય. એ પ્રમાણે વેદનીયના ભાંગા ૧૪ ગુણઠાણે જાણવા, તથા

ગોત્રકર્મના ૭ ભાંગા છે, તે માંહે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે ધુરિલા પાંચ ભાંગા હોય. સાસ્વાદને પહેલો વર્ણને શેષ ૪ ભાંગા હોય. પહેલો ભાંગો તો તેઉં વાયુ માંહે હોય, તથા તેઉં વાયુ માંહેથી નીકળ્યાને ક્રિયટકાળ લગેજ હોય; ત્યાં સાસ્વાદન ગુણ-ઠાણે ન હોય. તથા મિશ્ર અવિરત, દેશવિરત એ ત્રણ ગુણ-ઠાણે એથા પાંચમે એ બે ભાંગા હોય. મિશ્રાદિક નીચેર્ગોત્ર ન બાંધે, કેટલાએક આચાર્ય કહે છે-દેશવિરતને પાંચમે ભાંગો એકજ હોય, નીચ ઉદયે પણ ન હોય.

પ્રમત્તાદિક પાંચ ગુણઠાણે પ્ર ચેકે એકેકો ભાંગો હોય, ત્યાં પ્રમત્તાદિક પાંચ ગુણઠાણે પાંચમે ભાંગો હોય, તેને ઉચ્ચેર્ગો-ત્રનોજ બંધ ઉદય હોય તે માટે, અને ૧૧, ૧૨, ૧૩, ગુણઠાણે છકો ભાંગા હોય. બંધના અભાવથી એક અયોગી કેવળીને વિષે બે ભાંગાં હોય. ઉચ્ચનો ઉદય, બેની સત્તા એ દ્વિચરમ સમય લગે અને ઉચ્ચનો ઉદય, ઉચ્ચની સત્તા એ ભાંગો ચરમ સમયે હોય. ॥ ૪૬ ॥

ગુણસ્થાને આયુકર્મના ભાંગા

^૧ અ^૨ટૃ^૩ચ્છા^૪હિ^૫ગ^૬વીસા, ^૭સોલસ ^૮વીસં ^૯ચ ^{૧૦}વારસ ^{૧૧}છ ^{૧૨}દોસુ।

^{૧૩}દો ^{૧૪}ચડસુ ^{૧૫}તીસુ ^{૧૬}इक्कं, ^{૧૭}મિચ્છા^{૧૮}इसु ^{૧૯}आउए ^{૨૦}भंगा ॥૪૭॥

અટૃચ્છાહિગવીસા=અઠાવીશ,
છવીસ.

સોલસ વીસં=સોળ, વીશ.

વારસ=બાર.

છ=૭.

દોસુ=પ્રમત્ત અપ્રમત્ત
બે ગુણઠાણે

દો=બે.

ચડસુ=(અપૂર્વકરણાદિ) ચાર
ગુણઠાણે.

તીસુ=ત્રણ (૧૨-૧૩-૧૪) ગુણ-
ઠાણે.

इक्कं=એક

મિચ્છાइसु=મિથ્યાત્વાદિગુણઠાણે.

आउए=આયુષ્ય કર્મને વિષે.

भंगा=ભાંગા.

અર્થ:—મિથ્યાત્વાદિ ગુણસ્થાનોને વિષે આયુષ્ય કર્મના અઠ્ઠાવીશ, છઠ્ઠીશ, સોળ, વીશ, બાર, બે [પ્રમત્ત અપ્રમત્ત] ને વિષે ૭, ચાર ગુણસ્થાને બે અને ત્રણ ગુણસ્થાને એક ભાંગા હોય. ॥ ૪૭ ॥

॥ ૧૪ ગુણસ્થાનેષુ ષટ્કર્મણાં ભંગાઃ ॥

૧૪	ગુણસ્થાનેષુ	જાના ૨	દર્શન ૧૧	વેદન ૮	આયુ ૨૮	ગોત્ર ૭	અંતન ૨
૧	મિથ્યાત્વે	૧	૬૨	૬૪	૨૮	૬૫	૧
૨	સામ્વાદને	૧	૬૨	૬૪	૨૬	૪	૧
૩	મિથ્યે	૧	૩૪૨	૬૪	૧૬	૪૫૨	૧
૪	અવિરતે	૧	૨	૬૪	૨૦	૨	૧
૫	દેશવિરતે	૧	૨	૬૪	૧૨	૨	૧
૬	પ્રમત્ત સં૦	૧	૨	૬૪	૬	૧	૧
૭	અપ્રમત્ત૦	૧	૨	૩૪૨	૬	૧	૧
૮	અપૂર્વકર૦	૧	૪	૨	૨	૧	૧
૯	અનિવૃત્તિ૦	૧	૩	૨	૨	૧	૧
૧૦	સૂક્ષ્મસંપરાયે	૧	૩	૨	૨	૧	૧
૧૧	ઉપશાન્ત૦	૬૧	૮૫૨	૨	૨	૬૧	૧
૧૨	ક્ષીણમોહે	૬૧	૧૦૧૧ ૨	૨	૧	૬૧	૧
૧૩	સયોગીકેવલી	૦	૦	૨	૧	૬૧	૦
૧૪	અયોગીકેવલી	૦	૦	૬૪	૧	૬૧	૦

વિવેચન—હવે આયુઃકર્મના ભાંગા જાણવાને અર્થે આ અંતર્ભાગ્ય ગાથાનો ભાવ કહે છે. —મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે આયુઃકર્મના અઠ્ઠાવીશ ભાંગા હોય. સામ્વાદન ગુણઠાણે ૨૬ ભાંગા હોય; જે માટે મનુષ્ય તિર્યચ સામ્વાદને વર્તતા નરકાયુ ન બાંધે તે બે ભાંગા હોય મિશ્રગુણઠાણે ૧૬ ભાંગા હોય, મિશ્રદ્રષ્ટિ આઉંબુ ન બાંધે તે માટે આયુર્ધ કાળના નારકીના બે ભાંગા,

તિર્યંચના ૪ ભાંગા, મનુષ્યના ૪ ભાંગા અને દેવતાના ૨ ભાંગા એવં ૧૨ ભાંગા ન હોય, શેષ ૧૬ ભાંગા હોય. તથા અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ગુણઠાણે ૨૦ ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે=તિર્યંચના આયુર્ધ્વ કાળે નરક તિર્યંચ મનુષ્યાયુ ધ્વનના ભાંગા ૩, એમ ૩ મનુષ્યના, દેવતાને આયુર્ધ્વ કાળે તિર્યંચાયુ ધ્વનના ભાંગા ૧, એમ નારકીને ભાંગા ૧, એવં ભાંગા ૮ અવિરતસમ્યગ્દ્રષ્ટિને ન સંભવે, શેષ ૨૦ ભાંગા હોય. દેશવિરત ગુણઠાણે ૧૨ ભાંગા હોય તે આ પ્રમાણે=દેશવિરતિ મનુષ્ય તિર્યંચ એક દેવતાનું જ આયુ ધ્યાંધે તે માટે તિર્યંચ અને મનુષ્યને પ્રત્યેકે પરભવાયુ-ધ્વનકાળ થકી પૂર્વે એકેકો ભાંગો ૧, પરભવાયુર્ધ્વકાળે એકેક ભાંગો ૧ અને આયુર્ધ્વકાળ પછી ચારે ભાંગા હોય. જે ભાંગી કોષ્ઠક તિર્યંચ મનુષ્ય ચારે માંહેલું એક આયુ ધ્યાંધીને પછી દેશવિરતિપણ પામે તે માટે એ ૭ મનુષ્યના અને ૭ તિર્યંચના એવં ૧૨ ભાંગા હોય. તથા પ્રમત્ત અને અપ્રમત્ત એ બે ગુણ-ઠાણે ૭ ૭ ભાંગા હોય. એ ગુણઠાણે મનુષ્યના ૬ ભાંગા દેશ-વિરતિની પરે જાણવા. આયુર્ધ્વકાળથી પૂર્વે ૧, ધ્વનકાળે ૧, ધ્વનકાળ પછી ૪, એવં ૬, તથા અપૂર્વકરણ ૧, અનિવૃત્તિ આદર ૨, સૂક્ષ્મસંપરાય ૩, અને ઉપશાન્તમોહ ૪, એ ચાર ગુણઠાણે બે બે ભાંગા ઉપશમશ્રેણિ આશયીને હોય. તે કેમ? મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્યઆયુની સત્તા એ ભાંગો આયુ-ધ્વનકાળ થકી પૂર્વે હોય અને મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય દેવાયુની સત્તા એ ભાંગો આયુર્ધ્વ પછી હોય. એ ૪ ગુણઠા-ણાવાળા આયુ તો ધ્યાંધે નહીં અને પૂર્વે પણ દેવતાનું આયુ ધ્યાંધું હોય તે જ ઉપશમશ્રેણિ કરે પણ શેષ ૩ આયુ ધ્યાંધ્યા હોય તે ઉપશમશ્રેણિ ન કરે. અને પૂર્વજન્મકાય હોય તે ક્ષપકશ્રેણિ તો પડિવજે જ નહીં તે માટે ક્ષપકશ્રેણિવાળાને તો મનુષ્યાયુ-નો ઉદય. મનુષ્યાયુની સત્તા ૧, એ એકજ ભાંગો આયુઃકર્મનો હોય. તથા ક્ષીણમોહ ૧, સયોગી ૨, અયોગી ૩, એ ૩ ગુણ-ઠાણે એકેકો ભાંગો હોય, -મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્યાયુની સત્તા સત્તા ૧, એ મિથ્યાત્વાદિક ૧૪ ગુણઠાણે આયુઃકર્મના ધ્વનદય સત્તા સંવેધે ભાંગા જાણવા તે સર્વ મળી [૧૨૫] એકસો પચીસ થાય. ॥ ૪૭ ॥

ગુણસ્થાને મોહનીય કર્મનાં બંધસ્થાન.

ગુણઠાણપસુ અટ્ટસુ, ફક્તિકં મોહબંધઠાણં તુ ।

પંચ અનિવૃત્તિઠાણે, વંધોવરસો પરં તત્તો ॥૪૮॥

ગુણઠાણપસુ=ગુણસ્થાનને વિષે
અટ્ટસુ=આઠ.
ફક્તિકં=એક એક.
મોહબંધઠાણં=મોહનીય કર્મનું
બંધસ્થાન.

પંચ=પાંચ બંધસ્થાન
અનિવૃત્તિઠાણે=અનિવૃત્તિગુણઠાણે
વંધોવરસો=બંધનો અભાવ
પરં=આગળ
તત્તો=તે [અનિવૃત્તિબાદર] થી

અર્થ-મિથ્યાત્વાદિ આઠ ગુણસ્થાનને વિષે મોહનીય કર્મનું
બંધસ્થાન એક એક હોય. અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાને પાંચ
બંધસ્થાન હોય, તે [અનિવૃત્તિબાદર] થી આગળ બંધનો
અભાવ હોય. ॥ ૪૮ ॥

ત્રિવેદન:-હવે ૧૪ ગુણઠાણને વિષે મોહનીય કર્મનાં બંધ-
સ્થાનક કહે છે;-મિથ્યાત્વાદિક ૮ ગુણઠાણને વિષે મોહનીય
કર્મનું અકેકું બંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-મિથ્યાદષ્ટિને
૨૨ નું બંધસ્થાનક હોય. સાસ્વાદને ૨૧ નું, મિશ્રગુણઠાણે ૧૭ નું,
અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણઠાણે ૧૭ નું, દેશવિરત ગુણ ૧૩ નું,
પ્રમત્તે ૯ નું અપ્રમત્તે ૯ નું અને અપૂર્વકરણે ૯નું બંધસ્થાનક
હોય ભાંગા મિથ્યાત્વે ૬, સાસ્વાદ ૪, મિશ્રે ૨, અવિ ૨
દેશ ૨, પ્રમત્તે ૨, અપ્રમત્તે ૧, અપૂર્વક ૧, તથા અનિવૃત્તિબાદરે
પાંચ બંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૫, ૪, ૩, ૨, ૧. ધહાં
ભાંગો એકેકો હોય. તે પછી સૂક્ષ્મસંપરાયાદિ ગુણઠાણે બંધનો
ઉપરમ હોય એટલે મોહનીય કર્મનો બંધ નથી. ॥ ૪૮ ॥

ગુણુસ્થાને મોહનીયકર્મનાં ઉદયસ્થાન.

સત્તાઈ દસ ડ મિચ્છે, સાસાયળમીસણ નવુક્કોસા ।
છાઈ નવ ડ અવિરણ, દેસે પંચાઈ અદ્દેવ ॥૪૯॥

૬-૭

વિરણ સ્વઓવસમિણ, ચડરાઈ સત્ત છચ્ચ પુવ્વંમિ ।
અનિઅદ્દિવાયરે પુળ, ઇક્કો વ દુવે વ ઉદયંસા ॥૫૦॥

સત્તાઈદસડ=સાતપ્રકૃતિથી
માંડીને દશ પર્યંતનાં.

મિચ્છે=મિથ્યાત્વે.

સાસાયળમીસણ=સાસ્વાદન
અને મિશ્રે.

નવુક્કોસા=સાતથી માંડીને નવ
પર્યંતનાં.

છાઈનવ ડ=છથી માંડીને નવ
પર્યંતનાં.

અવિરણ=અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિએ
દેસે=દેશવિરતે.

પંચાઈઅદ્દેવ=પાંચથી આઠનાં

વિરણસ્વઓવસમિણ=પ્રમત્ત, અ-
પ્રમત્તે.

ચડરાઈસત્ત=ચારથી સાતપર્યંતનાં
છ=ચારથી છ પર્યંતનાં.

પુવ્વંમિ=અપૂર્વકરણે.

અનિઅદ્દિવાયરે=અનિવૃત્તિ આદર
ગુણુઠાણે

પુળ=વળી.

ઈક્કો=એક.

વ=અથવા.

દુવે=બે.

ઉદયંસા=ઉદયસ્થાનો.

અર્થ—મિથ્યાત્વે સાત પ્રકૃતિથી માંડીને ઉદ્દૃષ્ટ દશ પર્યંત,
સાસ્વાદન અને મિશ્રે સાતથી નવ પર્યંતના, અવિરત સમ્ય-
ગ્દષ્ટિએ છથી નવ પર્યંતના, દેશવિરતે પાંચથી આઠ પર્યંતના
પ્રમત્તે તથા અપ્રમત્તે ચારથી ૭ પર્યંતના, અપૂર્વકરણે ચારથી
છ પર્યંતના અને અનિવૃત્તિ આદર ગુણુઠાણે વળી એક અથવા
બે ઉદયસ્થાનો મોહનીયનાં હોય. ॥ ૪૯-૫૦ ॥

વિવેચન—હવે ૧૪ ગુણુઠાણે મોહનીય કર્મનાં ઉદયસ્થાનક
કહે છે—

મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે સાતથી માંડીને દશ લગે ૭, ૮, ૯, ૧૦ એ ચાર ઉદયસ્થાનકે હોય. ત્યાં ભાંગા પૂર્વે કહ્યા તેમ જાણવા, ચોવીશી આઠ હોય. તથા સાસ્વાદને અને મિથ્રે સાતથી માંડીને નવ લગે-૭, ૮, ૯. એ ત્રણ ત્રણ ઉદયસ્થાનકે હોય. સાસ્વાદને ચાર ચોવીશી અને મિથ્રે ૪ ચોવીશી ભાંગા હોય. અવિરત સમ્યક્ત્વ ગુણઠાણે છ થી માંડી નવ લગે-૬, ૭, ૮, ૯. એ ચાર ઉદયસ્થાનકે હોય. ત્યાં આઠ ચોવીશી ભાંગા ઉપજે, દેશવિરતિ ગુણઠાણે પાંચથી માંડીને આઠ લગે-૫, ૬, ૭, ૮. એ ચાર ઉદયસ્થાનકે હોય, ત્યાં પણ આઠ ચોવીશી ભાંગા હોય.

શ્રેણિ હેઠે વર્ત્તીને વિરત તે ક્ષાયોપશમિકવિરત કહીયે, તે પ્રમત્ત અપ્રમત ગુણઠાણાચાળો હોય, ત્યાં પ્રમત્તે અને અપ્રમત્તે પ્રત્યેકે ચાર થકી માંડીને સાત લગે ૪, ૫, ૬, ૭ એ ચાર ચાર ઉદયસ્થાનકે હોય. ત્યાં પ્રમત્તે આઠ ચોવીશી અને અપ્રમત્તે આઠ ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. અપૂર્વકરણ ગુણઠાણે ચારથી માંડી છ લગે-૪, ૫, ૬. એ ત્રણ ઉદયસ્થાનકે હોય, ત્યાં ચાર ચોવીશી ભાંગા હોય. અનિવૃત્તિઆદર ગુણઠાણે એક અથવા બેનો ઉદય હોય, એ બે ઉદયસ્થાનકે હોય, ત્યાં કષાય સંજ્ઞાલનના ચાર માંહેલો એક અને વેદ ત્રણ માંહેલો એક એવં બે પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાનકે હોય, ત્યાં બાર ભાંગા હોય. તે ચતુર્વિધ, ત્રિવિધ, દ્વિવિધ અને એકવિધ બંધને વિષે પામીયે. ત્યાં ચદ્ધિ પૂર્વે ચતુર્વિધ બંધે ચાર, ત્રિવિધ બંધે ત્રણ, દ્વિવિધ બંધે બે અને એકવિધ બંધે એક, એવં દશ ઉદય ભાંગા કહ્યા છે, તે પણ ઘણાં સામાન્યપણે ચાર, ત્રણ, બે અને એકના બંધની અપેક્ષાએ એકેક ભાંગો હોય, એવં ૪ ભાંગા વિવક્ષીએ એટલે નવમે ગુણઠાણે ૧૬ ભાંગા હોય. ॥ ૪૯-૫૦ ॥

एनं सुहुमसरानो, वेण्ड अवेअगा भवे सेता ।

भंगानं च पमाणं, पुव्वुद्धिहेण नायव्वं ॥५१॥

एनं=એકને.

सुहुमसरानो=सूक्ष्मसंपराय-

वेण्ड=वेदे.

अवेअगा=अवेदके.

भवे=होय.

वाणो

सेता=आકીના [૧૧-૧૨-૧૩-૧૪]

भंगानं=ભાંગાનું.

पमाणं=પ્રમાણ

पुव्वुद्धिहेण=પૂર્વે કહ્યા સુજળ.

नायव्वं=જાણવું.

अर्थः—सूक्ष्मसंपरायवाणो એક પ્રકૃતિ વેદે, આકીના [૧૧-૧૨-૧૩-૧૪] ગુણસ્થાનવાળા અવેદકે [ઉદય વિનાના] હોય. ભાંગાનું પ્રમાણ પૂર્વે કહ્યા સુજળ જાણવું ॥ ૫૧ ॥

विवेचन-सूक्ष्मसंपराय गुणठाणु એક કિટ્ટીકૃત સંજવલન લોભ વેદે તે માટે એકનું ઉદયસ્થાનક અને એક ભાંગો હોય. એમ એકોદયના સર્વ મળી ૫ ભાંગા હોય. શેષ ઉપરના ઉપ-શાન્તભોહાદિક ૪ ગુણઠાણાં અવેદકે હોય એટલે ત્યાં ભોહનીયના ઉદય ન હોય. ઇહાં મિથ્યાત્વાદિક ગુણઠાણે ઉદયસ્થાનકના ભાંગાનું પ્રમાણ અને ભાંગાનું ઉપજવવું તે પૂર્વે ભોહનીયના ઉદયસ્થાનકે ભાંગા વિચાર્યા છે તેમ જાણવું. ॥ ૫૧ ॥

ભોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાને ભાંગ સંખ્યા

इह छडिकारिका—रसेव इकारमेव नव तिन्नि ।

एए चउवीसगया, जार तुगे पच इवकंसि ॥५२॥

इह=એક.

छड=છ.

इकार=અગ્યાર.

इकारलेख=અગ્યારજ

नव=નવ.

तिन्नि=ત્રણ.

પપ=એ.

ચાર=બાર ભાંગા.

દુગે=બે ઉદ્યે

પંચ=પાંચ.

ઇક્કમિ=એકના ઉદ્યે.

અર્થ:-દશાદિ (૧૦-૮-૮-૭-૬-૫-૪) ઉદ્યસ્થાન આશ્રયી અનુક્રમે એક, છ, એક, અગ્યાર, અગ્યાર, નવ અને ત્રણ ચોવીશી ભાંગા હોય. એના ઉદ્યે બાર ભાંગા અને એકના ઉદ્યે પાંચ ભાંગા હોય. ॥ ૫૨ ॥

ટિપ્પણ:-હવે દશાદિક ઉદ્યસ્થાનકે ગુણઠાણાં આશ્રયીને ભાંગાની સંખ્યા કહે છે.-દશને ઉદ્યે એક ચોવીશી; નવને ઉદ્યે છ ચોવીશી, આઠને ઉદ્યે અગ્યાર ચોવીશી, અને સાતને ઉદ્યે અગ્યાર ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. છને ઉદ્યે પણ અગ્યાર ચોવીશી ઉપજે અને પાંચને ઉદ્યે નવ ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. ચારને ઉદ્યે ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. એ સર્વ મળીને બાવન (૫૨) ચોવીશી ઉપજે. એને ઉદ્યે બાર ભાંગા ઉપજે અને એકને ઉદ્યે પાંચ ભાંગા ઉપજે. ॥ ૫૨ ॥

૧૦૬૫

વારસપગસદ્વિસયા, ઉદયવિગપ્પેહિં મોહિઆ જીવા ।

ચુલસીઈ સત્તુત્તરિ, પયવિંદસણ્હિં વિન્નેઆ ॥૫૩॥

વારસપગસદ્વિસયા=બારશે પાંસઠ
ઉદયવિગપ્પેહિં=ઉદ્યના વિકલ્પે
મોહિયા=મોહા-મૂંઝાચેલા
જીવા=સંસારી જીવો.

ચુલસીઈ સત્તુત્તરિપયવિંદસણ્હિં=
૮૪૭૭ પદના સમૂહે કરીને
વિન્નેઆ=જાણવા.

અર્થ:-બારસો અને પાંસઠ ઉદ્યના વિકલ્પોવડે અને ચોરા-શીસો ને શીથોત્તેર પ્રકૃતિના સમૂહે કરી સંસારી જીવો મૂંઝાચેલા જાણવા. ॥ ૫૩ ॥

વિવેચન:—હવે એ સર્વ ભાંગાની સરવાળે સંખ્યા કહે છે. બાવન ચોવીશી છે એટલે તે બાવનને ચોવીશ ગુણા કરીને દ્વિકોદયના (૧૨) બાર ભાંગા અને એકોદયના પાંચ ભાંગા ભેળવીએ. ત્યારે બારસો અને પાંસઠ (૧૨૬૫) ભાંગા થાય. એટલા ઉદયને ભાંગે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મોહનીય કર્મમાં મોહ્યા-મુંઝાણા પડ્યા છે-મુંઝાઈ રહ્યા છે. તેની પદ સંખ્યા કહે છે, એકેકા ભાંગા માંહે મોહનીયની જોડલી પ્રકૃતિ બોલાય તે ભાંગા માંહે તેટલાં પદ કહીયે દશને ઉદયે ૧ ચોવીશી, તે માટે દશને એક ગુણા કરતાં ૧૦, નવને ઉદયે ૭ ચોવીશી તે માટે નવને ૭ ગુણા કરતાં (૫૪) ચોપન; એમ આઠને અગ્યાર ગુણા કરતાં ૮૮, સાતને અગ્યાર ગુણા કરતાં ૭૭, છને અગ્યાર ગુણા કરતાં ૬૬, પાંચને નવ ગુણા કરતાં ૪૫, ચારને ત્રિગુણા કરતાં ૧૨, એ સર્વ મળીને ઉપર એટલી પદની ચોવીશી થઈ, એકેકી માંહે ૨૪ ભાંગા છે. તે માટે ઉપરને ચોવીશ ગુણા કરીયે ત્યારે ૮૪૪૮ થયા. તે માંહે દ્વિકોદયના ૧૨ ભાંગા છે તે માટે તેને બે ગુણા કીયે ૨૪ થયા, અને એકોદયના પાંચ ભાંગા એવં ૨૫ ભાંગા ભેળવીયે ત્યારે ૮૪૭૭ એટલા મોહનીયના પદવૃંદ થાય. ગુણુઠાણાની અપેક્ષાએ એટલા મોહનીયકર્મના પદવૃંદ કરીને સર્વ સંસારી જીવ મુંઝાણા જાણવા. ॥ ૫૩ ॥

ગુણુસ્થાને મોહનીયકર્મના ઉદયભાંગા.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬

અટ્ટગ ચડ ચડ ચડરટ્ટગા ય, ચડરો અ હુંતિ ચડવીસા।

મિચ્છાઈ અપુવ્વંતા, બારસ પળગં ચ અનિઅટ્ટી ॥૫૪॥

અટ્ટગ=આઠ

ચડ=ચાર

ચડર=ચાર ગુણુસ્થાને [૪થી૭]

અટ્ટગા=આઠ

ચડરો=ચાર

હુંતિ=હોય.

ચત્વીસા=ચોવીશી ભાંગા	પળમં=પાંચ
મિચ્છાહ=મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનથી	ચ=ચ શબ્દે “ અનિવૃત્તિબાદરે
અપૂર્વકરણ પર્યંત	ચાર અને સૂક્ષ્મસંપરાયે
ચારસ=ચાર ભાંગા	એક ” લેવું.
	અનિવૃત્તિ=અનિવૃત્તિ બાદરે

અર્થ:—આઠ, ચાર, ચાર, ચાર ગુણસ્થાને આઠ, આઠ અને ચાર ચોવીશી ભાંગા મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનથી અપૂર્વકરણ પર્યંત અનુક્રમે હોય છે. અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાને ચાર અને પાંચ ભાંગા હોય. ॥ ૫૪ ॥

વિવેચન:—હવે મિથ્યાત્વાદિક ગુણઠાણે પ્રત્યેકે મોહનીયના ઉદયના ભાંગા પ્રરૂપવાને અર્થે આ અન્તર્ભાષ્ય ગાથાનો ભાવ કહે છે.—મિથ્યાત્વે આઠ ચોવીશી, સાસ્વાદને ચાર ચોવીશી અને મિથ્રે ચાર ચોવીશી ભાંગા હોય, અવિરત, દેશવિરત, પ્રમત્ત અને અપ્રમત્ત એ ચાર ગુણઠાણે આઠ આઠ ચોવીશી ભાંગા પ્રત્યેકે હોય. અપૂર્વકરણે ચાર ચોવીશી હોય. મિથ્યાત્વ થકી માંડીને અપૂર્વકરણ લગે (૫૨) બાવન ચોવીશી થાય. અનિવૃત્તિ ગુણઠાણે બેને ઉદયે ૧૨ ભાંગા અને એકને ઉદયે ૪ ભાંગા હોય. અને એકને ઉદયે એક ભાંગા સૂક્ષ્મસંપરાયે હોય. એવં ૧૭ ભાંગા થાય. બાવનને ચોવીશ ગુણ કરી તેમાં સત્તર ભેળવીએ એટલે ૧૨૬૫ ભાંગા થાય ॥ ૫૪ ॥

ગુણસ્થાને યોગાદિનાં ભાંગા

જોગોવઓગલેસા,—इएहि गुणिआ हवंति कायव्वा ।
जे जत्थ गुणट्ठाणे, हवंति ते तत्थ गुणकारा ॥ ૫૫ ॥

જોગોચઓગલેસાદ્દર્શિ=યોગ,
 ઉપયોગ અને લેશ્યાદિકે
 ગુણિયાકાયવ્વા=ગુણેલા કરવા-
 ગુણવા
 હવંતિ=યાય
 જે=જે યોગાદિ

જતથ ગુણઠાણે=જે ગુણસ્થાનકે
 તે=તેટલા
 તતથ=તે ગુણસ્થાનકે
 ગુણકાર=ગુણાકાર-ગુણનારા
 જાણવા અર્થાત્ તેટલાએ
 ગુણવા.

અર્થ:—યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યાદિકે (એ પૂર્વોક્ત ઉદય
 ભાંગા વિગેરેને) ગુણના, જે ગુણસ્થાને જેટલા યોગાદિ હોય
 તેટલા તે ગુણસ્થાને ગુણકાર જાણવા. ॥ ૫૫ ॥

વિવેચન—હવે એ ઉદયભાંગા તથા પદ્મવૃંદ તે યોગ, ઉપયોગ
 અને લેશ્યા સાથે ગુણવા તે કહે છે.—યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યા-
 દિકે કરીને ઉદયભાંગા તથા પદ્મવૃંદ તે ગુણ કરવા એટલે મિથ્યા-
 ત્વાદિક ગુણઠાણે જ્યાં યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યા વગેરે જેટલા
 હોય, તેટલા ત્યાં ગુણાકાર-ગુણક જાણવા-તેટલા ગુણ કરવા.

ત્યાં પ્રથમ યોગના ગુણાકારની ભાવના લખીએ છીએ—
 ચાર મનોયોગ, ચાર વચનયોગ અને ઔદારિક કાયયોગ, એ
 નવ યોગ મિથ્યાત્વથી માંડીને દશ ગુણઠાણે હોય. મિથ્યાત્વે
 એ નવ યોગ અને વૈકિય કાયયોગ મળી ૧૦ હોય. મિથ્યાત્વે
 ઉદયની આઠ ચોવીશી છે તે દશ યોગ ગુણી કરીએ ત્યારે ૮૦
 થાય. અને વૈકિયમિથ્ય ૧, ઔદારિક મિથ્ય ૨ અને કાર્મણ ૩
 એ ત્રણ યોગ પ્રત્યેકે ચાર ચાર ચોવીશી હોય, અનંતાનુષંધિના
 ઉદય સહિત જે ૪ ચોવીશી તે ઇહાં જાણવી, પણ અનંતાનુષંધિ-
 રહિત ૪ ચોવીશી ઇહાં ન પામીએ. જે સાટે જે વેદક સમ્યક્ત્વ-
 વંતે પૂર્વે અનંતાનુષંધિની વિસંયોજના કરી છે તેને પરિણા-
 મની પરાવૃત્તિએ મિથ્યાત્વ પાસતાં ફરી અનંતાનુષંધિ બાંધવા
 માંડે ત્યારે બંધાવલિકાલજે જ અનંતાનુષંધિનો ઉદય ન
 પામીએ. તે અનંતાનુષંધિ રહિત મિથ્યાત્વી કાળ ન કરે અને
 એ ૩ યોગ તો આપાંતરાજ ગતિએ તથા ઉપજતી વેળાએ હોય
 તિર્યચ મનુષ્યને વૈકિય કરતાં વૈકિયમિથ્ય યોગ હોય તે ઇહાં

વિવક્ષ્યો નથી, તે માટે એ ૩ યોગને વિષે અનંતાનુષંગિ રહિ-
તની ૪ યોવીશી ન પામીએ. ત્યારે ચાર જ યોવીશી ૩ યોગ
ગુણી કરીએ એટલે ૧૨ થાય. તે પૂર્વથી ૮૦ માંહે ભેગવીએ
ત્યારે મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણે ૯૨ યોવીશી થાય. તેના ભાંગા ૨૨૦૮
થાય. તથા સાસ્વાદને ઉદય યોવીશી ૪ અને યોગ ૧૩ હોય,
ત્યાં ૧૨ ને યોગુણ કરતાં ૪૮ યોવીશી થાય, અને સાસ્વાદને
વર્ત્તો જીવ નરકે ન ઉપજે તે માટે સાસ્વાદને વૈકિય મિશ્રયોગે
નપુંસક વેદ ન હોય; ત્યારે ૪ યોવીશીને બદલે ૪ પોડશક ઉપજે.
એટલે સર્વ મળીને ભાંગા ૧૨૧૬ થાય, તથા મિશ્ર ગુણુઠાણે
યોવીશી ચાર અને પૂર્વાક્ત નવ યોગ અને વૈકિય કાયયોગ
એવં ૧૦ યોગ હોય. તેને ચાર યોવીશી ગુણ કરવાથી ૪૦
યોવીશી થાય, તેના ભાંગા ૯૬૦ થાય. તથા અવિરત સમ્યક્ત્વ
ગુણુઠાણે યોવીશી ૮ અને યોગ ૧૩ હોય. ત્યાં ૧૧ યોગને આઠ
ગુણ કરવાથી ૮૮ યોવીશી થાય. અને વૈકિયમિશ્ર સ્ત્રી-
વેદ ન હોય, વૈકિય કાયયોગી અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ સ્ત્રીવેદી
દેવી માંહે ન ઉપજે તે માટે. અને ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગે
નપુંસક વેદ ન હોય, અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ હોય તે નપુંસકવેદી
ઔદારિક કાયયોગી માંહે ન ઉપજે તે માટે એ એ યોગના
આઠ આઠ પોડશક ઉપજે ત્યારે યોવીશી ૮૮ અને પોડશક ૧૬
તેનાં ભાંગા સર્વ મળી ૨૩૬૮ થાય. ઇહાં દીકાકારે ઔદારિક-
મિશ્રયોગીને અને કાર્મણકાયયોગીને સ્ત્રીવેદની પણ ના કહી
છે. પણ તે તો પ્રત્યક્ષ જ બ્રાહ્મી, સુંદરી, શ્રીમદ્ધીનાથજી અને
રાજમતી પ્રસુખ સમ્યગ્દષ્ટિ થકા ઇહાં સ્ત્રીવેદ ઉપજ્યાં છે.
ત્યાં ઉપજતાં કાર્મણ અને ઔદારિક મિશ્રયોગ કેમ નહિ હોય?
તે માટે તે વિચારવા યોગ્ય છે. તથા દેશવિરત ગુણુઠાણે યોવીશી
૮ અને વૈકિય વૈકિયમિશ્ર સહિત યોગ ૧૧ હોય, તેને આઠ
ગુણ કરતાં ૮૮ યોવીશી થાય, તેના ભાંગા ૨૧૧૨ થાય ઇહાં
મનુષ્ય તિર્યચ્છુ ગુણપ્રત્યયિક વૈકિય શરીર વિવક્ષ્યુ દીસે છે,
તથા પ્રમત્તસંયત ગુણુઠાણે યોવીશી ૮ અને ઔદારિક-
મિશ્ર અને કાર્મણ વિના યોગ ૧૩ હોય. ત્યાં ૧૧ ને આઠ
ગુણ કરવાથી ૮૮ યોવીશી થાય અને આદારમિશ્ર કાયયોગીને
સ્ત્રીવેદ ન હોય, જે ભણી આદારક શરીર તો ચોદ પૂર્વધર

પુરુષ જ કરે પણ સ્ત્રી ન કરે તે માટે તે બે યોગનાં બે
વેદ પોડશક થાય. તે આઠને બે ગુણ કરવાથી ૧૬ પોડશક
થાય, તેના સર્વ મળી ભાંગા ૨૩૬૮ થાય. તથા અપ્રમત્ત ગુણ-
ઠાણે ચોવીશી ૮ તેને વૈક્રિય રહિત ૧૦ યોગ સાથે ગુણનાં ૮૦
ચોવીશી થાય અને આહારક સાથે ૮ પોડશક થાય. તેના ભાંગા
૨૦૪૮ થાય અપ્રમત્તને વૈક્રિય આહારકનો પ્રારંભ છે નહીં તે
માટે વૈક્રિયમિથ્ર અને આહારકમિથ્ર યોગ હોય નહીં તથા
અપૂર્વકરણ ગુણઠાણે ચોવીશી ૪ ને નવ યોગ સાથે ગુણતાં
૩૬ ચોવીશી થાય, તેના ભાંગા ૮૬૪ થાય. તથા અનિવૃત્તિ-
બાદર ગુણઠાણે ચોવીશી નથી. ભાંગા ૧૬ ને યોગ ૯ ની સાથે
ગુણતાં ૧૪૪ ભાંગા થાય. તથા સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણે ભાંગા
૧, યોગ ૯ સાથે ગુણતાં ભાંગા ૯ થાય. દશે ગુણઠાણાના સર્વ
મળીને યોગ સાથે ગુણેલા ઉદયભાંગા ૧૪૨૯૭ થાય. ॥ ૫૫ ॥

ગુણસ્થાને ઉદયપદ

^૧અટ્ટટ્ટી ^૨વત્તીસં, ^૩વત્તીસં, ^૪સટ્ટીમેવ ^૫વાવન્ના ।

^૬ચોઆલં ^૭દોસુ ^૮વીસા ^૯વિઅ, ^{૧૦}મિચ્છમાઇસુ સામન્નં ॥ ૫૬ ॥

અટ્ટટ્ટી=અડસઠ [ઉદય પદો]

વત્તીસં=બત્રીશ

સટ્ટીમેવ=સાઠજ

વાવન્ના=બાવન

ચોઆલં=ચુમ્માટીશ

દોસુ=બે[પ્રમત્ત અપ્રમત્ત]

ગુણસ્થાને

વીસા=વીસ

વિઅ=[પાઠ પૂરણ]

મિચ્છમાઇસુ=મિથ્યાત્વાદિને વિષે

સામન્નં=સામાન્યે

અર્થ:—અડસઠ, બત્રીશ, બત્રીશ, સાઠ, બાવન, એ ગુણ-
સ્થાને ચુમાળીશ અને વીશ ઉદયપદો મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનાદિને
વિષે સામાન્યે હોય. ॥ ૫૬ ॥

વિવેચન:—હવે ઉદયપદવૃંદ યોગ સાથે ગુણવાં તે ભાવીએ
છીએ; ત્યાં ૧૪ ગુણઠાણે ઉદયપદ પ્રરૂપવાની અ તર્ભાગ્ય ગાથાનો
ભાવાર્થ કહે છે—મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે ૬૮ પદ, સાસ્વાદને ૩૨
પદ, મિત્રે ૩૨ પદ, અવિરત સમ્યક્ત્વે ૬૦ ઉદય પદ દેશવિરતિ
ગુણઠાણે (૫૨) બાવન પદ, પ્રમત્તે ૪૪ પદ, અપ્રમત્તે પણ ૪૪
ઉદય પદ, અને અપૂર્વકરણે ૨૦ પદ હોય. એ સર્વ મળીને ૩૫૨
પદ થાય અને એટલી ચોવીશી હોય. તે માટે ૩૫૨ ને ચોવીશ
ગુણ કરીએ ત્યારે ૮૪૮૮ થાય અનિવૃત્તિઆદરે દ્વિકોદયે ૧૨
ભાંગા, તે માટે તેને બમણા કરવાથી ૨૪ થાય. અને એકોદયે
૫ ભાંગા એવં ૨૯ થાય. તે પૂર્વોક્ત ભાંગામાં ભેળવીએ
ત્યારે ૮૪૭૭ મોહનીયનાં મિથ્યાત્વાદિક સર્વ ગુણઠાણે થઇને
સામાન્યપણે થઇને પદવૃંદ થાય.

હવે ઉદયપદ યોગ સાથે ગુણવા તે આ પ્રમાણે—ચાર મન-
યોગ, ચાર વચનયોગ અને ઔદારિકકાયયોગ એ નવ યોગ તે
સૂક્ષ્મસંપરાય લગે ધ્રુવ હોય. મિથ્યાત્વે એ નવ અને વૈકિંચ ૧,
વૈકિંચમિત્ર ૨, ઔદારિકમિત્ર ૩, તેમજ કાર્મણ ૪, એવં
૧૩ યોગ હોય અને સાતના ઉદયની ૧ ચોવીશી તે માટે સાત
એકં ૭, આઠના ઉદયની ૩ ચોવીશી તે માટે આઠ ત્રી ૨૪, એમ
નવ ત્રી ૨૭, દશ એકં ૧૦, એમ મિથ્યાત્વે સર્વ મળી ૬૮ પદ
થાય. તે માંહે ૩૬ અનંતાનુબંધી સહિત હોય તેથી તેને ૧૩
યોગ સાથે ગુણીએ ૪૬૭ પદ થાય. અને ૩૨ પદ અનંતાનુબંધી
સહિત હોય, ત્યાં ઔદારિકમિત્ર, વૈકિંચમિત્ર અને કાર્મણ એ
ત્રણ યોગ ન હોય; તે માટે તે ૩૨ ને દશ યોગ સાથે ગુણીએ
એટલે ૩૨૦ થાય. તે બે એકઠા કરવાથી ૭૮૮ થાય, એટલાં
મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે પદ થાય તેને ૨૪ ગુણ કરવાથી ૧૮૮૧૨
પદવૃંદ થાય,

સાસ્વાદને યોગ ૧૩ અને ઉદયપદ ૩૨ હોય, ઉદયના
આંકને ચોવીશી જેટલી હોય તે આંક સાથે ગુણીએ તે પદ થાય,

એમ સર્વત્ર જાણવું. ત્યાં ૩૨ પદને ૧૨ યોગ સાથે ગુણીએ એટલે ૩૮૪ ચોવીશી પદ થાય અને વૈકિયમિત્રે નપુંસકવેદ ન હોય તે માટે ૩૨ પોડશક થાય. એવં ૪૧૬ પદ હોય, તે ૩૮૪ ને ચોવીશ ગુણા અને ૩૨ ને સોળ ગુણા કરવાથી ૯૭૨૮ પદવૃંદ થાય.

મિત્રગુણઠાણે યોગ ૧૦ અને ઉદયપદ ૩૨ હોય માટે ૩૨ ને દશ ગુણા કરવાથી ૩૨૦ ચોવીશી પદ થાય. તે ૨૪ ગુણા કરવાથી ૭૬૮૦ પદવૃંદ થાય. અવિરત ગુણઠાણે ૧૩ યોગ અને ઉદયપદ ૬૦ હોય, ત્યાં ૧૧ યોગને ૬૦ ગુણા કરવાથી ૬૬૦ ચોવીશી પદ થાય. અને વૈકિયનિત્રે સ્ત્રીવેદ ન હોય તથા ઔદારિકમિત્રે નપુંસકવેદ ન હોય. તે માટે એ બે યોગને ૬૦ ગુણા કરવાથી ૧૨૦ પોડશક પદ થાય. ૬૬૦ ને ચોવીશ ગુણા કરવાથી ૧૫૮૪૦ થાય અને ૧૨૦ ને સોળ ગુણા કરવાથી ૧૯૨૦ થાય. બે ભેળા કરવાથી ૧૭૭૬૦ પદવૃંદ થાય. દેશવિરતિ ગુણઠાણે વૈકિયદ્વિક સહિત યોગ ૧૧ અને ઉદયપદ (પર) બાવન હોય. તેને ૧૧ યોગ ગુણા કરવાથી ૫૭૨ ચોવીશી પદ થાય. તેને ૨૪ ગુણ કરતાં ૧૩૭૨૮ પદવૃંદ થાય. પ્રમત્ત ગુણઠાણે વૈકિયદ્વિક સહિત યોગ ૧૩ હોય અને ઉદય પદ ૪૪ હોય માટે ૪૪ ને આહારકદ્વિક ટાળી ૧૧ ગુણા કરીએ ત્યારે ૪૮૪ ચોવીશી પદ થાય. આહારકદ્વિકે સ્ત્રીવેદ ન હોય, ત્યારે ૮૮ પોડશકપદ હોય, ૪૮૪ ને ચોવીશ ગુણા કરીએ અને ૮૮ ને સોળગુણા કરી ભેળા કરીએ એટલે ૧૩૦૨૪ પદવૃંદ થાય અપ્રમત્ત ગુણઠાણે બે મિત્ર વિના ૧૧ યોગ હોય. ઉદયપદ ૪૪ હોય. તેને આહારક ટાળી ૧૦ ગુણા કરવાથી ૪૪૦ ચોવીશીપદ થય. અને આહારક સ્ત્રીવેદ ન હોય તે માટે ૪૪ પોડશક થાય અનેનાં મળીને ૧૧૨૬૪ પદવૃંદ થાય. અપૂ-કરણ ગુણઠાણે યોગ ૯ અને ઉદયપદ ૨૦ હોય માટે ૨૦ ને નવ યોગ ગુણા કરવાથી ૧૮૦ ચોવીશીપદ હોય. તેને ૨૪ ગુણા કરતાં ૪૩૨૦ પદવૃંદ થાય. અનિવૃત્તિબાદરે યોગ ૯ હોય, ઇલાં ઉદયપદ નથી. ભાંગા ૨૮ છે તેને નવ ગુણા કરવાથી ૨૫૨ પદવૃંદ હોય, સૂક્ષ્મસંપરાયે યોગ ૯ અને ભાંગા ૧ તેથી ૯ પદવૃંદ થાય. એમ સર્વ ગુણઠાણે મળી યોગ ગુણિત કરતાં ૩૮૨૮ ચોવીશીપદ અને ૨૮૪ પોડશકપદ થાય. તેના ૯૬૬૭૭ પદવૃંદ થાય.

હવે ઉપયોગ ગુણિત ઉદ્ય ભાંગા ભાવીએ છીએ. મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદને અજ્ઞાન ૩ અને દર્શન જે એવં પાંચ ઉપયોગ હોય. મિશ્ર અવિરત અને દેશવિરતે જ્ઞાન ૩ અને દર્શન ૩ એવં ૬ ઉપયોગ હોય. પ્રમત્તાદિકે જ્ઞાન ૪ અને દર્શન ૩ એવં ૭ ઉપયોગ હોય, જે ગુણકાણે જેટલી ચોવીશી તથા ભાંગા હોય તેને પોતપોતાના ઉપયોગ ગુણ કરીએ ત્યારે ઉપયોગ ગુણિત ચોવીશી અને ઉદ્ય ભાંગા થાય, તે આ પ્રમાણે—મિથ્યાત્વે ચોવીશી ૪૦ અને ભાંગા ૯૬૦ સાસ્વાદને ચોવીશી ૨૦ ભાંગા ૪૮૦. મિશ્રે ચોવીશી ૨૪ અને ભાંગા ૫૭૬ પ્રમત્તાંતરે ચોવીશી ૨૦ અને ભાંગા ૪૮૦. અવિરતે ચોવીશી ૪૮ અને ભાંગા ૧૧૫૨ દેશવિરતિએ ચોવીશી ૪૮ અને ભાંગા ૧૧૫૨. પ્રમત્તે ચોવીશી ૫૬ અને ભાંગા ૧૩૪૪, અપ્રમત્તે ચોવીશી ૫૬ અને ભાંગા ૧૩૪૪ અપૂર્વે ચોવીશી ૨૮ અને ભાંગા ૬૭૨ અનિવૃત્તિએ ભાંગા ૧૧૨, સૂક્ષ્મસંપરાયે ભાંગા ૭. સર્વ મળી ચોવીશી ૩૨૦ અને ભાંગા ૭૭૯૯, મત્તાંતરે ૩૧૬ ચોવીશી અને ભાંગા ૭૭૦૩ જાણવા. હવે ઉપયોગ ગુણિત પદવૃંદ ભાવીએ છીએ. મિથ્યાત્વાદિકે ‘અઠ્ઠી બત્તીસ’ ઇત્યાદિ પદ કહ્યાં તેને પોતપોતાનાં ઉપયોગ સાથે ગુણીએ તે પદ થાય અને તેને ૨૪ ગુણ કરીએ તે પદવૃંદ થાય. મિથ્યાત્વે પદ ૩૪૦ અને પદવૃંદ ૮૧૬૦ સાસ્વાદને ૧૬૦, ૩૮૪૦. મિશ્રે ૧૬૨, ૪૬૦૮ મત્તાંતરે ૧૬૦, ૩૮૪૦. અવિરતે ૩૬૦, ૮૬૪૦. દેશવિરતે ૩૧૨, ૭૪૮૮. પ્રમત્તે ૩૦૮, ૭૩૯૨ અપૂર્વે ૧૪૦, ૩૩૬૦. એ પ્રકારે અતુકે પદ અને પદવૃંદ જાણવાં. અનિવૃત્તે પદ નહીં અને પદવૃંદ ૧૯૬. સૂક્ષ્મે પદવૃંદ ૭. સર્વ મળી ઉપયોગ ગુણિત પદ ૨૧૨૦ અને પદવૃંદ ૫૧૦૮૩. મત્તાંતરે ૨૦૮૭ પદ અને પદવૃંદ ૫૦૩૧૫ હોય.

હવે લેશ્યા ગુણિત ઉદ્ય ભાંગા ભાવીએ છીએ—મિથ્યાત્વાદિકે ૪ ગુણકાણે ૭ ૭ લેશ્યા હોય. દેશવિરત, પ્રમત્ત અને અપ્રમત્તે તેજે, પદ અને શુકલ એ ૩ લેશ્યા હોય. અપૂર્વકરણા-

મિશ્ર ગુણકાણે કોઈ આચાર્ય ત્રણ જ્ઞાન અને જે દર્શન માને છે તે મતે પાંચ ઉપયોગ ગણતાં.

દિકે એક શુકલ લેશ્યા હોય. જ્યાં જોટલી ચોવીશી તથા ઉદય
ભાંગા હોય તેને પોતાની લેશ્યા ગુણા કરીએ. મિથ્યાત્વે
ચોવીશી ૪૮ અને ભાંગા ૧૧૫૨. સાસ્વાદને ૨૪, ૫૭૬, અવિ-
રતે ૪૮, ૧૧૫૨. દેશે ૨૪, ૫૭૬, પ્રમત્તે ૨૪, ૫૭૬. અપ્રમત્તે
૨૪, ૫૭૬. અપૂર્વે ૪, ૯૬. એ પ્રકારે અનુક્રમે ચોવીશી અને
ભાંગા હોય. અનિવૃત્તિએ ભાંગા ૧૬. સૂક્ષ્મસંપરાયે ભાંગા ૧.
સર્વ મળી ૨૨૦ ચોવીશી અને ૫૨૬૭ ભાંગા થાય. એમ પદ
અને પદવૃદ્ધને પણ પોતપોતાની લેશ્યા ગુણિત કરવા ॥ ૫૬ ॥

૧ લેશ્યા ગુણિત ભાંગા આ પ્રમાણે જાણવા—મિથ્યાત્વે ઉદયસ્થાનના
ભાંગા આઠ, સાસ્વાદને ૨૨, મિત્રે ૨૨ અને અવિરતે આઠ એમ સર્વ
મળી ચોવીશને છ લેશ્યા સાથે ગુણતાં ૧૪૪ ચોવીશી થાય. દેશવિરતાદિ
ત્રણ ગુણકાંત્ર પ્રત્યેક ઉદયસ્થાનના ભાંગા આઠ આઠ હોવાથી ચોવીશને ત્રણ
લેશ્યા સાથે ગુણતાં ૭૨ ચોવીશી થાય. કૃષ્ણાદિ ત્રણ લેશ્યાવાળાને દેશવિરતિ
ગુણસ્થાનની પ્રાપ્તિ થતી નથી તે અપેક્ષાએ આવી ત્રણ લેશ્યા ગણી છે,
આક્રી દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિપણું પામ્યા પછી તો છ લેશ્યા પણ હોઈ
શકે. અપૂર્વકરણે ૨૨ ચોવીશીને એક લેશ્યા સાથે ગુણતાં ૨૨ ચોવીશી
થાય. સવ મળી ૨૨૦ ચોવીશી થઈ, તેથી ૨૨૦ને ચોવીશે ગુણતા ૫૨૮૦
ભાંગા થાય, તેમા અનિવૃત્તિના દ્વિકોદયના ૫૨ અને એકોદયના પાંચ ભાંગા
મેળવતા ૫૨૬૭ લેશ્યા ગુણિત ઉદય ભાંગા થાય

હવે પદવૃદ્ધ કહે છે—મિથ્યાત્વે ઉદયસ્થાનપદોની ચોવીશી ૬૮,
સાસ્વાદને ૩૨, મિત્રે ૩૨ અને અવિરતે ૬૦, સર્વ મળી ૧૯૨ ને છ
લેશ્યાએ ગુણતાં ૧૧૫૨ થાય. દેશવિરતે ૫૨, પ્રમત્તે ૪૪ અને અપ્રમત્તે
૪૪ સર્વ મળી ૧૪૦ ને ત્રણ લેશ્યાએ ગુણતાં ૪૨૦ થાય. અપૂર્વકરણે
વીસને એક લેશ્યાએ ગુણતાં વીસ થાય, એમ સર્વ મળીને ૧૫૬૨ ને
ચોવીશે ગુણતાં ૩૮૨૦૮ થાય, તેમા દ્વિકોદયના ચોવીશ અને એકોદયના
પાંચ મળી ૨૯ મેળવતાં ૩૮૨૩૭ લેશ્યાગુણિત પદવૃદ્ધ થાય.

ગુણસ્થાને મોહનીયકર્મનાં સત્તાસ્થાન.

^૧તિન્નેગે ^૨એગંગ, ^૩તિગ મીસે ^૭પંચ ^૮ચડસુ તિગ પુવ્વે ।
^૯ઇકાર ^{૧૦}વાયરંમિ ^{૧૧}ઉ, ^{૧૨}સુદ્દમે ^{૧૩}ચડ તિન્નિ ^{૧૪}ઉવસંતે ॥૫૭॥

તિન્નિ=ત્રણ સત્તાસ્થાનકે
 એગે=એક મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થા-
 નકે
 એગે=એક સાસ્વાદને
 એગંગ=એક સત્તાસ્થાન
 તિગ=ત્રણ
 મીસે=મિથ્ર ગુણસ્થાને
 પંચ=પાંચ
 ચડસુ=અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ

આદિ ચાર ગુણસ્થાને
 તિગ=ત્રણ
 પુવ્વે=અપૂર્વકરણે
 ઇકાર=અગ્યાર
 વાયરંમિ=અનિવૃત્તિ બાદરે
 સુદ્દમે=સૂક્ષ્મસંપરાયે
 ચડ=ચાર
 તિન્નિ=ત્રણ
 ઉવસંતે=ઉપશાંતમોહે

અર્થ:-એક મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને મોહનીય કર્મનાં ત્રણ સત્તાસ્થાનકે, એક સાસ્વાદને એક સત્તાસ્થાનકે, મિથ્રે ત્રણ સત્તાસ્થાન, અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ આદિ ચાર ગુણસ્થાને પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન અને અપૂર્વકરણે ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. બાદરે સંપરાયે અગ્યાર, સૂક્ષ્મસંપરાયે ચાર અને ઉપશાંતમોહે ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. ॥ ૫૭ ॥

વિવેચન:-હવે ગુણકાણે મોહનીયકર્મનાં સત્તાસ્થાનકે કહે છે-એક મિથ્યાત્વ ગુણકાણે ત્રણ સત્તાસ્થાનકે હોય. તે આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૭, ૨૬, એની ભાવના સર્વત્ર પૂર્વે કહી છે તેમ જાણવી. સાસ્વાદને એક ૨૮ તું સત્તાસ્થાનકે હોય. મિથ્રે ત્રણ

+ નિયદિએ તિન્નિ-ઈતિ પાઠાન્તરે.

સત્તાસ્થાનકે હોય-૨૮, ૨૭, ૨૪. અવિરતાદિકે ચાર ગુણુઠાણે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનકે હોય-૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧. અપૂર્વ-કરણે ત્રણ સત્તાસ્થાનકે હોય. ૨૮, ૨૪, ૨૧. ત્યાં ૨૮, ૨૪ હું ઉપશમ સમ્યક્ત્વીને અને ૨૧ હું ક્ષાયિકને હોય. અનિવૃત્તિ-બાદરે ૧૧ સત્તાસ્થાનકે હોય; તે આ પ્રમાણે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧. સૂક્ષ્મસંપરાયે ૪ સત્તાસ્થાનકે હોય ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧. ત્યાં ત્રણ ઉપશમશ્રેણિએ અને એકે ક્ષપકશ્રેણિએ હોય. ઉપશાન્તમોહ ગુણુઠાણે ૨૮, ૨૪, ૨૧. એ ત્રણ સત્તાસ્થાનકે હોય. ઇહાં સંવેધ પોતાની મેળે જ વિચારીને કહેવો. *સર્વત્ર ભાવના પૂર્વલી પરે જાણવી પડ.

* અહીં સંવેધ આ પ્રમાણે જાણવો—

મિથ્યાત્વે બાવીશના બધસ્થાને ૭-૮-૯-૧૦ એ ચાર ઉદયસ્થાન હોય. તેમાં સાતના ઉદયે એકજ અઠાવીશની સત્તા હોય. આઠ આદિ ત્રણ ઉદયે ૨૮, ૨૭, ૨૬ એ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાન પ્રત્યેકે હોય, એમ સર્વ મળી દશ સત્તાસ્થાનકે હોય.

સાસ્વાદને એકવીશના બધસ્થાને ૭-૮-૯ એ ત્રણ ઉદયસ્થાનકે પ્રત્યેકને ૨૮ ની સત્તા હોય એટલે ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય,

મિશ્રે સત્તરના બધસ્થાને ૭-૮-૯ એ ત્રણ ઉદયસ્થાનકે પ્રત્યેકને ૨૮-૨૭-૨૪ એમ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય એટલે નવ સત્તાસ્થાન હોય.

અવિરતે સત્તરના બધસ્થાને ૬-૭-૮-૯ એ ચાર ઉદયસ્થાન હોય. ત્યાં છ ને ઉદયે ૨૮, ૨૪ અને ૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. સાત અને આઠના ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨ અને ૨૧ એ પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. નવને ઉદયે ૨૧ વિના બાકીના ચાર સત્તાસ્થાન હોય, એટલે સર્વ મળી સત્તર સત્તાસ્થાન હોય.

દેશવિરતે તેરના બધે ૫-૬-૭-૮ એ ચાર ઉદયસ્થાન હોય તેમાં પાંચને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. છ ને ઉદયે

ગુણસ્થાને નામકર્મના બંધોદયે સત્તાસ્થાન.

^૧છન્નવ ^૨લુકકં ^૩તિગ સત્ત, ^૪દુગં દુગ તિગ દુગંતિ અટ્ટ ચડ ।

^૫દુગ છચ્ચડ ^૬દુગ પળ ^૭ચડ, ^૮ચડ દુગ ^૯ચડ પળગ ^{૧૦}ણગ ચડ ॥૫૮॥

^{૧૧}ણગમટ્ટ ^{૧૨}ણગમટ્ટ, ^{૧૩}છડમત્થકેવલિજિણાણં ।

^{૧૪}ણગ ચડ ^{૧૫}ણગ ચડ, ^{૧૬}અટ્ટ ચડ ^{૧૭}દુ છક્કમુદયંસા ॥૫૯॥

છન્નવલુકકં=છ, નવ અને છ (બંધે,
ઉદય અને સત્તાસ્થાનક.)
તિગ સત્ત દુગં=ત્રણ, સાત, બે
દુગતિગ દુગં=બે, ત્રણ, બે
તિઅટ્ટ ચડ=ત્રણ, આઠ, ચાર.
દુગછચ્ચડ=બે, છ, ચાર
દુગપળચડ=બે, પાંચ, ચાર
ચડદુગચડ=ચાર, બે, ચાર
પળગણગચડ=પાંચ, એક, ચાર
ણગમટ્ટ=એક, એક, આઠ

છડમત્થકેવલિજિણાણં=છડમત્થ
જિન (ઉપશાંતમોહક્ષીણમોહ),
કેવળીજિન (સયોગિ-અયોગિ)
ને અનુક્રમે.
ણગચડ=એક, ચાર, (ઉદય સત્તા-
સ્થાનક)
અટ્ટચડ=આઠ, ચાર
દુલુકકં=બે, છ
ઉદયંસા=ઉદય અને સત્તાસ્થાનક

૨૮-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, સાતને ઉદયે પણ પૂર્વોક્ત
પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, આઠને ઉદયે એકવીશ વિના પૂર્વોક્ત ચાર સત્તાસ્થાન
હોય, એમ સર્વ મળી સત્તર સત્તાસ્થાન હોય.

પ્રમત્તે નવને બંધે ૪-૫-૬-૭ એ ચાર ઉદયસ્થાન હોય, તેમાં
ચારને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. પાંચને ઉદયે ૨૮,
૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧ એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. છ ને ઉદયે પણ એજ
પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, સાતને ઉદયે ૨૧ વિના ચાર સત્તાસ્થાન હોય. એમ
સર્વ મળી સત્તર સત્તાસ્થાન હોય. અપ્રમત્તે પણ એજ સત્તર સત્તાસ્થાન હોય.

અર્થ:-છ, નવ, છ; ત્રણ, સાત, બે; બે, ત્રણ બે; ત્રણ, આઠ, ચાર; બે, છ, ચાર; બે, પાંચ, ચાર; ચાર, બે, ચાર; પાંચ, એક, ચાર; એક, એક, આઠ; અને એક, એક, આઠ; એ પ્રકારે અનુક્રમે બધા ઉદય અને સત્તાસ્થાનકો પહેલા દશ ગુણસ્થાનને વિષે અનુક્રમે હોય. છદ્મસ્થ જિન (૧૧-૧૨) અને કેવળી જિન (૧૩-૧૪) ને અનુક્રમે એક, ચાર; એક ચાર; આઠ, ચાર અને બે, છ; ઉદય અને સત્તાસ્થાનક હોય. ॥ ૫૮-૫૯ ॥

વિવેચન:-હવે ૧૪ ગુણકાણે નામકર્મનાં બંધોદયસ્થાનસ્થાનક અને ભાંગા કહે છે.-મિથ્યાત્વ ગુણકાણે નામકર્મનાં છ બધસ્થાનક, નવ ઉદયસ્થાનક અને છ સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦. એ છ બધસ્થાનક હોય. અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતા ૨૩ બાંધે ત્યાં બાહર સૂક્ષ્મ, પ્રત્યેક અને સાધારણ પદે ચાર ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૫ બાંધતાં ૨૦ ભાંગા, અને અપ-

અપૂર્વકરણે નવના બધે ચાર, પાંચ અને છના ઉદયસ્થાનકે ૨૮, ૨૪, ૨૧ એ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાનક પ્રત્યેકે હોય એટલે નવ સત્તાસ્થાન હોય

અનિવૃત્તિબાહરે પાંચ, ચાર, ત્રણ, બે અને એક એ પાંચ બધસ્થાન હોય. ત્યાં પાંચને બધે બેને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧-૧૩-૧૨-૧૧ એ છ સત્તાસ્થાન હોય. ચારને બધે એકને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૧, ૫, ૪ એ છ સત્તાસ્થાન હોય. ત્રણને બધે એકના ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૪, ૩, એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, બેને બધે એકને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૩, ૨, એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. એકને બધે એકને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૨, ૧- એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, એમ સર્વ મળી પાંચ બધસ્થાનકે ૨૭ સત્તાસ્થાનક હોય.

સૂક્ષ્મસપરાયે બંધના અભાવે એકના ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧, એ ચાર સત્તાસ્થાનક હોય.

ઉપશાંતિમોહે બંધોદય વિના ૨૮, ૨૪, ૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. એમ ૧૧ ગુણકાણે સર્વ મળી ૧૩૩ મોહનીયકર્મનાં સત્તાસ્થાન હોય એનું સ્વરૂપ પૂર્વની પેઠે વિચારવું.

ચાર્મિ બેઈદ્રિય, તેઈદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય, અને પંચેઈદ્રિય તિર્યંચ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૫ બાંધતાં એકેકો ભાંગા હોય. સર્વ મળી ૨૫ ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત એકેઈદ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૬ બાંધતાં ભાંગા ૧૬ હોય. દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં ભાંગા ૮ અને નરક-ગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં ભાંગા ૧, એવં ૯ ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત બેઈદ્રિય, તેઈદ્રિય અને ચઉરિંદ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ભાંગા ૮ પ્રત્યેકે હોય. પંચેઈદ્રિય તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ભાંગા ૪૬૦૮ અને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ભાંગા ૪૬૦૮ એમ સર્વ મળીને ૯૨૪૦ ભાંગા થાય. પર્યાપ્ત બેઈદ્રિય, તેઈદ્રિય અને ચઉરિંદ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં પ્રત્યેકે આઠ આઠ ભાંગા અને પંચેઈદ્રિય તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૪૬૦૮ ભાંગા સર્વ મળીને ૪૬૩૨ હોય. એવં છ બાંધસ્થાનકે થઈને મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે ૧૩૯૨૬ ભાંગા હોય. ઉદ્યસ્થાનક નવ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯ ૩૦. ૩૧. ત્યાં આહારક સંયતના ૭, વૈક્રિય સંયતના ૩ અને કેવલી સંબંધી ૮ ભાંગા ન કહેવા; તે મિથ્યાત્વે ન હોય તે માટે. શેષ સર્વ કહેવા. ૪૧, ૧૧, ૩૨, ૬૦૦, ૩૧, ૧૧૯૯, ૧૭૮૧, ૨૯૧૪, ૧૧૬૪. એ પ્રમાણે ૯ ઉદ્યસ્થાનકે અનુક્રમે ભાંગા હોય. સર્વ મળી મિથ્યાત્વે ઉદ્યભાંગા ૭૭૭૩ હોય. મિથ્યાત્વે નામ-કર્મનાં સત્તાસ્થાનકે છ હોય. તે આ પ્રમાણે-૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. એ બાંધોદ્ય સત્તાનો સંવેધ પોતે જ વિચારવો. હવે સાસ્વાદન ગુણઠાણે ત્રણ બાંધસ્થાનકે, સાત ઉદ્ય-સ્થાનકે અને બે સત્તાસ્થાનકે હોય. ત્યાં ૨૮, ૨૯, ૩૦. એ ત્રણ

* ઉદ્યોત સહિત ૨૮, ૨૯, અને ૩૦ એ ત્રણ ઉદ્યના ભાંગા.

૧ સંવેધ આ પ્રમાણે—૨૩ ના બાંધે ૯ ઉદ્યસ્થાન હોય ત્યાં દેવ-તાના ૬૪ અને નારકીના ૫ ભાંગા વિના ૭૭૦૪ ઉદ્યભાંગા હોય સત્તા-સ્થાન પ્રથમના ૪ ઉદ્યસ્થાને પાંચ પાંચ (૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮) હોય તેમાં પણ ૨૧ ના ઉદ્યે મનુષ્યના ૯ ભાંગે ૭૮, અને ૨૪ ના ઉદ્યે વૈક્રિય વાઉકાયને ૭૮નું તથા ૮૦નું સત્તાસ્થાન ન હોય. ૨૫ ને ઉદ્યે તેઉ, વાઉના ઉદ્યના (બાદર તથા મુદ્દમ સાથે અચશ કીર્તિના) જે બે ભાંગા છે ત્યાંજ ૭૮નું લાભે; શેષ ભાંગે ન લાભે. ૨૬ને ઉદ્યે ૨૮૯ ભાંગા મનુષ્યના

અંધસ્થાનક હોય, ત્યાં નરકગતિ પ્રાપ્તોગ્ય ૨૮ તો સાસ્વાદની ના
આંધે તેથી દેવગતિ પ્રાપ્તોગ્ય ૨૮ આંધતાં ૮ ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત

અને દશ એકે દ્રિયના (તેહ, વાહના એ અને વૈક્રિય વાહનો એક વિનાના)
એટલા ભાગા વર્ણને શેષ ૩૦૦ ભાગે તેહ અને વાહમાંથી આવી ઉત્પન્ન
થયેલાની અપેક્ષાએ પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન લાભે, વૈક્રિય વાહને ત્રણ લાભે,
૨૭ થી ૩૧ મુખી પાંચ ઉદયસ્થાને ૭૮ વિના ચાર ચાર સત્તાસ્થાન લાભે.
કુલ ૪૦ થાય ૨૫ અને ૨૬ ના અંધસ્થાને ૨૩ ના અંધની પેઠે સમજવું
પણ અહીં ઉદયભાગાઓમાં દેવતાના ૬૪ ભાંગા ગણવા એટલે ઉદયભાંગા
૭૭૬૮ થાય કેમકે દેવતા પર્યાપ્ત એકે દ્રિયમાં ઉપજે છે અને તત્પ્રયોગ્ય
આધતા તેને સ્થિર અસ્થિર શુભ અશુભ અને યશઃ અયશ યોગે ૮ અંધ
ભાંગા હોય છે. ૨૮ ના અંધે ૩૦ અને ૩૧ એ એ ઉદયસ્થાન હોય. ૩૦
ના ઉદયે ૫ એ દ્રિય તિર્યચના ભાંગા ૧૧૫૨ અને મનુષ્યના ૧૧૫૨. ૩૧ના
ઉદયે તિર્યચના ભાંગા ૧૧૫૨- કુલ ભાંગા ૩૪૫૬ સત્તાસ્થાન ૩૦ ના ઉદયે
૯૨, ૮૯, ૮૮, અને ૮૬ એ ચાર હોય. અહીં જે વેદક સમ્યગ્દષ્ટિ-
તીર્થ કર નામકર્મ આંધી પરિણામના પરાવર્તથી મિથ્યાત્વીયતા નરકગતિ
સન્મુખ થઈ નરક પ્રાપ્તોગ્ય ૨૮ આંધે તેને ૮૯ની સત્તા હોય. શેષ ત્રણ
સામાન્યપણે તિર્યચ મનુષ્યને હોય, ૩૧નો ઉદય તિર્યચને હોય તેથી તેને ૮૯
વિના ૩ સત્તાસ્થાન હોય કુલ ૭ થાય (અહીં વૈક્રિય તિર્યચ મનુષ્યને
ગણવામાં આવ્યા નથી.) દેવગતિ પ્રાપ્તોગ્ય વર્ણને શેષ પ્રાપ્તોગ્ય ૨૮ના અંધે
નવે ઉદયસ્થાન હોય. ભાગા ૭૭૭૩, ૨૧ ના ઉદયે ૭ સત્તાસ્થાન હોય,
૮૯ ની સત્તા સમ્યક્ત્વ વમી નરકે જતા વચ્ચે હોય. ૯૨ અને ૮૮ નાં
ચારે ગતિના જીવને, ૮૬ અને ૮૦ ના દેવ નારકી વિના સર્વ જીવને અને
૭૮ નું દેવ, નારકી તથા મનુષ્ય વિના સર્વ જીવને હોય સર્વને વિગ્રહગતિ-
એ હોય ૨૪ ના ઉદયે ૮૯ ના વિના પાંચ એકે દ્રિયનેજ હોય. ૨૫ ના
ઉદયે ૭, ૨૧ ની પેઠે ૨૬ ના ઉદયે ૮૯ વિના પાંચ ૮૯ નું નારકીને
હોય, તેને આ ઉદયસ્થાન ન હોય તે માટે. ૨૭ ના ઉદયે ૭૮ વિના પાંચ
૭૮ નું તેહ વાહને હોય તે અહીં નથી, શેષ એકે દ્રિયાદિ મનુષ્યદિક અવશ્ય
આંધે તેથી તેઓને તથા નારકાદિને પણ ૭૮ નું ન હોય તે માટે ૨૮ ના
ઉદયે એજ પાંચ. અહીં ૮૬ અને ૮૦ ના વિકલે દ્રિય તથા ૫ એ દ્રિય તિર્યચ
અને મનુષ્યને હોય. બાકીના પૂર્વની પેઠે. ૨૯ ના ઉદયે પણ એજ પાંચ
૩૦ ના ઉદયે ૮૯ વિના ચાર, ૮૯ નું નારકીનું હોય, તેને આ ઉદય ન હોય

પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય રદ બાંધતાં ૩૨૦૦ ભાંગા × અને
પર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય રદ બાંધતાં ૩૨૦૦ ભાંગા. એવં ૬૪૦૦
ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં
૩૨૦૦ ભાંગા હોય એમ ત્રણે બંધસ્થાનકે થઇને ૯૬૦૮ ભાંગા
હોય. ઉદયસ્થાનકે ૭ છે, તે આ પ્રમાણે ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬,
૨૯, ૩૦, ૩૧ ત્યાં એકે દ્રિયને ૨૧ ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્ત સાથે
યશ અયશના બે ભાંગા જ સાસ્વાદને હોય; સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત-
માંહે સાસ્વાદન ન હોય તે માટે. બેન્દ્રિય, તેન્દ્રિય અને ચઉ-
ન્દ્રિયને ૨૧ ના ઉદયે અપર્યાપ્તનો એકેકો ભાંગા ટાળીને શેષ
બે બે ભાંગા હોય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચને પણ અપર્યાપ્તનો એકેક
ભાંગા ટાળીને આઠ આઠ ભાંગા હોય. દેવતાને ૨૧ ને ઉદયે
આઠ ભાંગા હોય. એમ સર્વ મળી ૨૧ ને ઉદયે ૩૨ ભાંગા
હોય. ૨૪ નો ઉદય તો એકેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન માત્રને હોય.
અહિં પણ બાદર પર્યાપ્તને યશ અયશ સાથે બે બે ભાંગા છે
તેજ હોય. સૂક્ષ્મ સાધારણ તેઉ અને વાયુ માંહે સાસ્વાદની
ન ઉપજે તે માટે. સાસ્વાદનીને ૨૫ નો ઉદય તો દેવતા માંહે
ઉત્પન્ન માત્રનેજ હોય, અન્ય કોઇને ન હોય. ત્યાં ભાંગા ૮ હોય.
તે સુભગ, દુર્ભગ, આદેય, અનાદેય, યશ અને અયશે ઉપજે.
૨૬ નો ઉદય વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્ય માંહે

તે માટે. શેષની લાવના પૂર્વ પ્રમાણે. ૩૧ ના ઉદયે પણ એજ પ્રમાણે
ચાર, સર્વ મળી ૨૯ના બંધે ૪૫ સત્તાસ્થાન થાય. દેવ તથા મનુષ્ય ગતિ
પ્રાયોગ્ય વિના શેષ-વિકલેન્દ્રિય તથા તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે
નવે ઉદયસ્થાન હોય. ત્યાં ભાંગા ૭૭૭૩ પૂર્વની જેમ હોય. અહીં સત્તાસ્થાન
પ્રથમના ચાર ઉદયે પાંચ પાંચ અને પછીના પાંચ ઉદયે ચાર ચાર હોય.
સર્વ મળી ૪૦ હોય. ૮૯ નું અહીં ન લાભે, ૮૯ ની સત્તાએ તિર્યચ ગતિ
પ્રાયોગ્ય બંધતો અસંભવ છે તે માટે. એ પ્રમાણે મિથ્યાત્વ ગુણકાણે સંવેધ
વિચારતાં સર્વ મળી ૨૧૨ સત્તાસ્થાન થાય.

× પાંચ સંઘયણ, પાંચ સંસ્થાન અને સાત યુગક્ષના વિકલ્પ વડે,
છેવડું સંઘયણ અને હુંડક સંસ્થાન અહીં ન બંધાય તે માટે.

ઉત્પન્ન માત્રનેજ હોય. ત્યાં અપર્યાપ્તનો એકેકો ભાંગો યાજીને વિકલેન્દ્રિયના ૬, પંચેન્દ્રિય તિર્યંચના ૨૮૮ અને મનુષ્યના ૨૮૮, એવં ૫૮૨ ભાંગા ૨૬ ને ઉદયે હોય. ૨૮ નો ઉદય તો સાસ્વાદને હોય નહીં. એ બે ઉદયસ્થાનક તો ઉપજ્યા પછી અંતર્બુદ્ધિ ગયે હોય અને સાસ્વાદન તો ન્યૂન છ આવળી લગે જ હોય, તે માટે ન હોય. ૨૯ નો ઉદય તો દેવતા નારકી પર્યાપ્તને પ્રથમ પ્રાપ્ત સમ્યક્ત્વ થકી પડતાને પામીએ, ત્યાં દેવતાને ભાંગા ૮ અને નારકીને ૧ ભાંગો એવ ૯ ભાંગા હોય. ૨૦ નો ઉદય તિર્યંચ મનુષ્ય પર્યાપ્તને પ્રથમ પ્રાપ્ત સમ્યક્ત્વથી પડતાને અને ઉત્તરવૈકિયે વર્તતા દેવતાને હોય. ત્યાં તિર્યંચ મનુષ્યને પ્રત્યેકે ૧૧૫૨ ભાંગા અને દેવતાને ૮ ભાંગા, સર્વ મળીને ૨૩૧૨ ભાંગા હોય. ૩૧ નો ઉદય પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ પર્યાપ્તને પ્રથમ પ્રાપ્ત સમ્યક્ત્વથી પડતાને હોય, ત્યાં ભાંગા ૧૧૫૨ હોય. એમ સાત ઉદયસ્થાનકે થઇને સાસ્વાદન ગુણુઠાણે ૪૦૯૭ ઉદયભાંગા હોય. સત્તાસ્થાનક ૯૨ અને ૮૮ એ બે હોય. ત્યાં આહારક ચતુષ્ક બાંધીને ઉપશમશ્રેણિ થકી પડતાં સાસ્વાદન પામે તેને ૯૨ તું સત્તાસ્થાનક હોય. અને ૮૮ તું તો ચારે ગતિના સાસ્વાદનીને હોય. હવે સંવેધ કહે છે.-૨૮ બાંધતા સાસ્વાદનીને બે ઉદયસ્થાનક હોય, ૩૦, ૩૧. કરણ અપર્યાપ્તો સાસ્વાદની દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ ન બાંધે તે માટે શેષ બે ઉદયસ્થાનક ન હોય ત્યાં મનુષ્ય આશ્રયી ૩૦ ને ઉદયે બે સત્તાસ્થાનક હોય. અને પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ આશ્રયી ૩૦ને ઉદયે ૮૮ તું એકજ સત્તા* સ્થાનક હોય. ૩૧ ના ઉદયે તિર્યંચને ૮૮ તું સત્તાસ્થાનક હોય પંચેન્દ્રિય-તિર્યંચ-મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં સાસ્વાદનીને સાતે ઉદયસ્થાનક હોય. ત્યાં ૮૮ તું એકેકું જ સત્તાસ્થાનક હોય. ૩૦ ને ઉદયે વર્તતા મનુષ્યને બે સત્તાસ્થાનક હોય. એમ ૨૯ ના બાંધકની પેઠે ૩૦ ના બાંધકનો પણ સંવેધ કહેવો. કુલ સત્તાસ્થાનના ભાંગા ૧૯ થાય.

* ઉપશમશ્રેણિ માંડે નહિ તેથી શ્રેણિથી પડવાનો અભાવ હોવાથી તિર્યંચને ૯૨ ની સત્તા ન હોય.

હવે મિશ્ર ગુણઠાણે નામકર્મનાં બે બંધસ્થાનકે, ત્રણ ઉદ્ય-
સ્થાનક અને બે સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં બંધસ્થાનક ૨૮, ૨૯
એ બે હોય. ત્યાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં મિશ્રદ્રષ્ટિ મનુષ્ય
તિર્થંચને ૨૮ નું બંધસ્થાનક હોય, તેના ભાંગા ૮. અને મનુ-
ષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતા દેવતા નારકીને ૨૯ નું બંધસ્થાનક
હોય, ત્યાં ભાંગા ૮, એવં ભાંગા ૧૬. ઉદ્યસ્થાનક ૨૯ ૩૦,
૩૧ એ ત્રણ અને સત્તાસ્થાનક ૯૨, ૮૮, એમ બે હોય. હવે
તેનો સંવેધ કહે છે-૨૮ ના બંધકે મિશ્રદ્રષ્ટિને બે ઉદ્યસ્થાનક
હોય-૩૦, ૩૧. એકેકા ઉદ્યસ્થાનકને વિષે બે સત્તાસ્થાનક હોય,
૯૨, ૮૮. ૨૯ ના બંધકે ૨૯ નું એક ઉદ્યસ્થાનક હોય, ત્યાં
પણ બે સત્તાસ્થાનક હોય, કુલ ૬ થાય.

તથા અવિરત સમ્યદ્રષ્ટિ ગુણઠાણે ત્રણ બંધસ્થાનક, આઠ
ઉદ્યસ્થાનક અને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં ૩ બંધસ્થાનક
આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૯, ૩૦. ત્યાં તિર્થંચ મનુષ્ય અવિરતને
દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાને ૨૮, તીર્થંકર સહિત દેવપ્રાયોગ્ય
બાંધતા મનુષ્યને ૨૯, મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બાંધતા દેવતા નારકીને
પણ ૨૯, તેનેજ તીર્થંકર સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૩૦
નું બંધસ્થાનક હોય. ઉદ્યસ્થાનક ૮ હોય, તે આ પ્રમાણે

૧-૨૯ ના ઉદ્યે દેવતાના ભાંગા ૮ તથા નારકીનો ૧, ૩૦ ના ઉદ્યે
તિર્થંચ તથા મનુષ્ય પ્રત્યેકના ભાંગા ૧૧૫૨ અને ૩૧ ના ઉદ્યે તિર્થંચના
ભાંગા ૧૧૫૨ હોય કુલ ભાંગા ૩૪૬૫ થાય. (૩૦ નો ઉદ્ય સ્વર રહિત
અને ઉદ્યોત સહિત લખ્યો તો અપર્યાપ્તાવસ્થા આવી જાય છે, ત્યાં મિશ્ર
ગુણઠાણું ન હોય તેથી તે સ અંધી ૫૭૬ ભાંગા અહીં ગણવામાં આવ્યા નથી.
ચંત્રમાં પણ આમજ છે પણ ટીકામાં ગણ્યા છે. તત્ત્વ કેવલિગમ્ય)

૨-૨૮ ના બંધે ભાંગા ૮, ૨૯ ના બંધે ૧૬ અને ૩૦ના બંધે ૮,
કુલ બંધભાંગા ૩૨ થાય.

-૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ ૩૧. ત્યાં ૨૧ નો ઉદ્ય નારડી, પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતાને જાણવો. ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વી પૂર્વબદ્ધાચ્ચ એ સર્વને વિષે ઉપજે. પણ તે અપર્યાપ્તાને વિષે ન ઉપજે તે માટે ઈહાં અપર્યાપ્તાના ભાંગા વર્જન શેષ ૨૫ ભાંગા હોય, ૨૫, ૨૭ નો ઉદ્ય દેવતા, નારડી અને વૈક્રિય તિર્યંચ મનુષ્યને જાણવો. ત્યાં નારડી ક્ષાયિક વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જાણવા, દેવતા ત્રિવિધ સમ્યક્ત્વી હોય, ૨૬ નો ઉદ્ય તિર્યંચ મનુષ્ય ક્ષાયિક કે વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિને હોય, ઉપશમ સમ્યક્ત્વી તિર્યંચ મનુષ્યમાં ન ઉપજે. ૨૮, ૨૯ નો ઉદ્ય નારડી, દેવતા, મનુષ્ય, તિર્યંચ, વૈક્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્યને જાણવો. ૩૦ નો ઉદ્ય વૈક્રિય તથા સહજ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતાને હોય. ૩૧ નો ઉદ્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યંચને હોય. સત્તાસ્થાનક ૪ હોય, તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮. ત્યાં જે અપ્રમત્ત સંયત અને અપૂર્વકરણવાળો તીર્થંકરાહારકદ્વિક સહિત ૩૧ બાંધીને પછી દેવતા થયો હોય તેને ૯૩ ની સત્તા અને જે આહારક બાંધીને પડે તેને ચારે ગતિએ ૯૨ ની સત્તા હોય. ૮૯ ની સત્તા દેવતા નારડી મનુષ્ય અવિરતને તીર્થંકર સહિત અને.

૧-૨૧ ના ઉદ્યે તિર્યંચ મનુષ્ય તથા દેવતાના આઠ ભાગા અને નારડીનો ૧, કુલ ૨૫. ૨૫ના ઉદ્યે વૈક્રિય મનુષ્ય તિર્યંચના આઠ, આઠ, દેવતાના ૮ અને નારડીનો ૧, કુલ ૨૫. ૨૬ના ઉદ્યે મનુષ્ય તથા તિર્યંચ પ્રત્યેકના ૨૮૮ ગણતા ૫૭૬, ૨૭ના ઉદ્યે ૨૫ના ઉદ્યની પેઠે ૨૫. ૨૮ ના ઉદ્યે મનુષ્યના ૫૭૬, તિર્યંચના ૫૭૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, વૈક્રિય તિર્યંચના ૧૬, દેવતાના ૧૬ અને નારડીનો ૧, કુલ ૧૧૯૩. ૨૯ના ઉદ્યે મનુષ્યના ૫૭૬, તિર્યંચના ૧૧૫૨, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, વૈક્રિય તિર્યંચના ૧૬, દેવતાના ૧૬ અને નારડીનો ૧, કુલ ૧૭૬૯ ૩૦ ના ઉદ્યે મનુષ્યના ૧૧૫૨ તિર્યંચના ૧૭૨૮. વૈક્રિય તિર્યંચના ૮ અને દેવતાના ૮. કુલ ૨૮૯૬. ૩૧ ના ઉદ્યે તિર્યંચના ૧૧૫૨ કુલ અવિરત ગુણશણે ઉદ્ય ભાગા ૭૬૬૧ થાય.

૮૮ની સત્તા ચારે ગતિના અવિરત સમ્યક્ત્વીને હોય. ઇહાં સંવેધ^૧ સ્વયમેવ વિચારી લેવો.

તથા દેશવિરતિ ગુણઠાણે જે બંધસ્થાનક, છ ઉદ્યસ્થાનક અને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. જે બંધસ્થાનક^૨ તે ૨૮, ૨૯ નાં હોય, ત્યાં મનુષ્ય, તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય દેશવિરતિ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધે. તથા મનુષ્યજ તીર્થંકર સહિત દેવપ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધે. ઉદ્યસ્થાનક^૩ છ છે તે આ પ્રમાણે-૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. સત્તાસ્થાનક ચાર હોય, તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮ ત્યાં જે અપ્રમત્ત અપૂર્વકરણવાળો તીર્થંકર અને આહારકદ્વિક બાંધીને પડે, ને પરિણામે દેશવિરત થાય, ત્યારે ૯૩ ની સત્તા

૧-૨૮ ના બંધે આઠ ઉદ્યસ્થાન હોય. તેમાં ૨૫ અને ૨૭ નાં વૈક્રિય તિર્યંચ મનુષ્યને હોય. દરેક ઉદ્યે સત્તાસ્થાન જે જે હોય (૯૨, ૮૮) કુલ ૧૬ થયા. દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં મનુષ્યને ૩૧ વિના ૭ ઉદ્યસ્થાનક હોય, તે પ્રત્યેકે ૯૪ અને ૮૯ એ જે જે સત્તાસ્થાનક હોય કુલ ૧૪ થાય મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ ના બંધક દેવતા તથા નારકી હોય. દેવતાને પોતાના છએ ઉદ્યસ્થાન હોય, ત્યાં પ્રત્યેકે ૯૨ અને ૮૮ એ જે જે સત્તાસ્થાન હોય કુલ ૧૨ થાય બન્ને મળી ૨૬ થાય. નારકીને ૩૦ નું ઉદ્યસ્થાન ન હોય. શેષ પાચ હોય. તેને સત્તાસ્થાનો દેવતાની પેઠે હોય. મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતા દેવતા તથા નારકીને પોતપોતાના ઉદ્યસ્થાનો હોય દેવતાને દરેક ઉદ્યે ૯૩ અને ૮૯ એ જે જે સત્તાસ્થાન હોય નારકીને એક ૮૯ નું જ હોય. જિનનામ અને આહારકચતુષ્ક એ ઉભયની સત્તા નારકીને ન હોય તે માટે. કુલ ૧૨ થાય સર્વ મળી ૫૪ સત્તાસ્થાન થાય

૨-૨૮ ના બંધે ૮ ભાંગા અને ૨૯ના બંધે ૮ ભાંગા કુલ ૧૬

*બંધભાંગા થાય

૩-પ્રથમના ચાર ઉદ્ય વૈક્રિય તિર્યંચ મનુષ્યને હોય. ત્યાં વૈક્રિય તિર્યંચને પહેલાં જે ઉદ્યના જે ભાંગા અને છેલ્લા જેના ચાર ભાંગા. વૈક્રિય મનુષ્યને એજ ચાર ઉદ્યના ચાર ભાંગા. અહીં સર્વ પદ શુભ હોય તેથી વિશેષ ભાંગા ન થાય કુલ ૧૦ થાય, ૩૦ નો ઉદ્ય વૈક્રિય તથા સામાન્ય તિર્યંચ અને મનુષ્યને હોય અહીં એક ભાંગો વૈક્રિય તિર્યંચને હોય અને.

અને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં ચાર બંધસ્થાનક^૧ હોય તે આ પ્રમાણે ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. બે ઉદયસ્થાનક^૨-૨૯, ૩૦ ત્યાં જે પૂર્વે પ્રમત્ત થકો આહારક તથા વૈક્રિય કરીને તે છતાં જ અપ્રમત્ત થાય તેને ૨૯ નું ઉદયસ્થાનક પામીએ.^૩ અને ૩૦ નું સ્વાભાવિક પામીએ. સ્વભાવસ્થ અપ્રમત્તને તો ૩૦ નું જ એક ઉદયસ્થાનક હોય. સત્તાસ્થાનક ૪ હોય તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮.^૪

તથા અપૂર્વકરણ ગુણઠાણે પાંચ બંધસ્થાનક એક ઉદયસ્થાનક અને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. પાંચ બંધસ્થાનક^૫ હોય તે આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. ત્યાં દેવગતિ પ્રાપ્તિ અથવા બંધને વ્યુચ્છેદ એક જ યશઃકીર્તિ બાંધે. ઉદયસ્થાનક એક ૩૦ નું જ હોય. ઇહાં વજ્રઋષભનારાય સંઘયણ, છ સંસ્થાન, સુસ્વર, દુઃસ્વર અને અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિએ કરીને ૨૪ ભાંગા થાય. તે ક્ષપક શ્રેણિવાળા આશ્રયી જાણવા. ઉપશમ શ્રેણિવાળાને તો ધુરિલાં ૩ સંઘયણ માંહેલું એક સંઘયણ હોય, તે માટે ૭૨

૧-ચાર બંધસ્થાનના ભાંગા ૪. અહીં અસ્થિર, અશુભ અને અયશનો બંધ નથી તેથી.

૨-અને ઉદયે વૈક્રિય તથા આહારક સંયતને બે બે ભાંગા હોય. પ્રત્યેકને દરેક ઉદયે એક એક ભાંગો હોય, સ્વભાવસ્થ સંયતને ૩૦ના ઉદયે ૧૪૪ ભાંગા હોય. કુલ ઉદયભાંગા ૧૪૮ થાય.

૩-વૈક્રિય તથા આહારક અપ્રમત્તને ૨૯ નો ઉદય ઉદ્યોત રહિતનો સંભવે. ઉદ્યોત સહિત લઈએ તો અપર્યાપ્તાવસ્થા આવી જાય જે ઘટે નહિ.

૪-૨૮ ના બંધે અને ઉદયે ૮૮ની સત્તા હોય, ૨૯ના બંધે અને ઉદયે ૮૮ની સત્તા હોય, આહારકદ્વિંક સહિત ૩૦ ના બંધે અને ઉદયે ૯૨ની સત્તા હોય, અને તે સાથે જિનનામ સહિત ૩૧ ના બંધે અને ઉદયે ૯૩ ની સત્તા હોય. કુલ સત્તાસ્થાનક ૮ થાય. અહીં તીર્થંકર અથવા આહારકની જેને સત્તા હોય તે તે બાંધે જ એવો નિયમ છે તેથી પ્રત્યેક ઉદયે એક એકજ સત્તાસ્થાન હોય.

૫-પાંચ બંધસ્થાનના ભાંગા ૫ થાય.

ભાંગા થાય. સત્તા^૧સ્થાનક ૪ હોય, તે આ પ્રમાણે. ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮.

તથા અનિવૃત્તિબાદરે યશઃકીર્તિ^૨નું એક જ બંધસ્થાનક અને ૩૦ નું એક ઉદયસ્થાનક હોય, ત્યાં ક્ષપકને ભાંગા ૨૪ અને ઉપશમકને ભાંગા ૭૨ હોય. સત્તાસ્થાનક આઠ હોય, તે આ પ્રમાણે ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫. ત્યાં ધુરિલાં ચાર ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮ નાં સત્તાસ્થાન ઉપશમશ્રેણિએ હોય. અને ક્ષપકશ્રેણિએ પણ જ્યાં લગે નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિ ક્ષય ન થઈ હોય ત્યાં લગે હોય અને તેર પ્રકૃતિ ક્ષય કર્યે ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, એ ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ઇહાં બંધોદયનો ભેદ નથી તે માટે સંવેધ નથી.

તથા સૂક્ષ્મસંપરાયે પણ એમ જ એક બંધસ્થાનક, એક ઉદયસ્થાનક અને આઠ સત્તાસ્થાનક અનિવૃત્તિબાદરની પેરે જાણવાં. ત્યાં સત્તાસ્થાનક માંહે ધુરિલાં ૪ ઉપશમકને હોય અને બાકીનાં ચાર ક્ષપકને હોય, તથા છદ્મસ્થ જિન તે ઉપશાન્ત-મોહ તથા ક્ષીણમોહ અને કેવળી જિન તે સયોગી અને અયોગી કેવળી; તે ૪ને નામકર્મનો બંધ ન હોય. ઉપશાન્તમોહને ૩૦ નું એક ઉદયસ્થાનક હોય, ત્યાં ભાંગા ૭૨ હોય. સત્તાસ્થાનક ૪ હોય-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮. ક્ષીણમોહ ૩૦ નું એક ઉદયસ્થાનક હોય, ત્યાં ભાંગા ૨૪ હોય. પણ તીર્થંકર નામ સહિતને સર્વ સંસ્થાનાદિક પ્રશસ્ત જ હોય, તે માટે તેને ભાંગા ૧ હોય. સત્તાસ્થાનક ચાર હોય, ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫. ત્યાં ૮૦ અને ૭૬ નું તીર્થંકરને અને ૭૯ તથા ૭૫ નું અતીર્થંકરને હોય.

૧-પ્રથમના ચાર બંધસ્થાને ૩૦ ના ઉદયે અનુક્રમે ૮૮, ૮૯, ૯૨ અને ૯૩ નાં સત્તાસ્થાનો હોય અને એકના બંધે ૩૦ ના ઉદયે એ ચાર સત્તાસ્થાન હોય. કુલ ૮ થાય.

સયોગી કેવળીને ઉદય સ્થાનક ૮ હોય, ૧ તે આ પ્રમાણે-
૨૦, ૨૧, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ત્યાં સામાન્ય કેવળીને
કેવળી સમુદ્ધાતે કાર્મણ કાયયોગે વર્તતાં ૨૦ નું ઉદયસ્થાનક
હોય, ત્યાં ભાંગા ૧ ત્યાં તીર્થ કરને ૨૧ ના ઉદયનો ભાંગો ૧;
એમ પૂર્વે ઉદયસ્થાનક વિવર્યાં છે તેમ જાણવાં. આઠે ઉદય-
સ્થાનકે થઇને ૬૦ ભાંગા હોય. સત્તાસ્થાનક ૮૦, ૭૯, ૭૬,
૭૫, એ ચાર હોય.^૨

અયોગી કેવળીને બે ઉદયસ્થાનક ૯ અને ૮ નું હોય.
તેના ભાંગા ૨ હોય અને સત્તાસ્થાનક^૩ ૭ હોય તે આ પ્રમાણે
૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, ૮, ૮. એમ ૧૪ ગુણસ્થાને અધોદય સત્તા-
સ્થાનક, તેના ભાંગા અને સંવેધ સ્થાનની સંખ્યા તથા તેના
ભાંગાની સંખ્યા કહી. ૫૮-૫૯.

મિથ્યાત્વે બંધ ભાંગા.

૨૩ ૨૫ ૨૬ ૨૮ ૨૯
ચતુષ્પદવીસા સોલસ, નવ ચત્તાલા સયા ય વાણડૈ.

૩૦ ૧૩૯૨૬
વત્તીસુત્તર છાયાલ-સયા મિચ્છસ્સ બંધવિહી ॥૬૦॥

૧-ઉદયસ્થાને ભાંગા ૬૦ થાય. તે પ્રમાણે:—૨૦, ૨૧, ૨૬,
૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧.

૨-૨૦ ના ઉદયે ૭૯, ૭૫. ૨૧ ના ઉદયે ૮૦, ૭૬. ૨૬ ના ઉદયે
૭૯, ૭૫. ૨૭ ના ઉદયે ૮૦, ૭૬, ૨૮ ના ઉદયે ૭૯, ૭૫. ૨૯ તથા
૩૦ ના ઉદયે પ્રત્યેકે ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫. ૩૧ ના ઉદયે ૮૦, ૭૬. કુલ
સત્તાસ્થાન ૨૦ થાય.

૩-૯ ના ઉદયે ૮૦, ૭૬ અને ૮, ૮ ના ઉદયે ૭૯, ૭૫ અને ૮.
કુલ ૬ સત્તાસ્થાન થાય.

ચડ=ચાર ભાંગા

પળવીસા=પચ્ચીશ.

સોલસ=સોળ.

નવ=નવ.

ચત્તાલાસયાય વાળડઈ=૯૨૪૦

વત્તીસુત્તર છાયાલસયા=

૪૬૩૨.

મિચ્છસ્સ=મિથ્યાત્વ ગુણ

સ્થાનના.

વંધવિહી=અધના ભાંગા

અર્થ:—મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના અધસ્થાનકને વિષે અનુક્રમે ચાર, પચ્ચીશ, સોળ, નવ, બાણીશે' ચાળીશ અને છે'તાળીશસો બત્રીશ અધના ભાંગા હોય ॥ ૬૦ ॥

વિવેચન:—હવે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણના જે ત્રેવીશ આદિ દધને અધસ્થાનક છે તેને વિષે કેટલા કેટલા અધના ભાંગા ઉપજે તે પ્રરૂપવાને આ ભાષ્યની ગાથાનો ભાવાર્થ કહે છે.—

ત્રેવીશને અધસ્થાનકે ૪ ભાંગા હોય. પચ્ચીશને અધસ્થાનકે ૨૫ ભાંગા ઉપજે. છવીશને અધસ્થાનકે ૧૬ ભાંગા ઉપજે, અઠ્ઠાવીશને અધસ્થાનકે ૯ ભાંગા ઉપજે, એગણત્રીશને અધસ્થાનકે બાણીશે' ચાલીશ (૯૨૪૦) ભાંગા ઉપજે, ત્રીશને અધસ્થાનકે છે'તાલીશસો' અને બત્રીશ (૪૬૩૨) ભાંગા હોય, એમ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે છ અધસ્થાનકે થયે તેર હજાર નવશે છવીશ (૧૩૯૨૬) ભાંગા હોય, એની ભાવના પૂર્વે કહી છે તે પ્રમાણે જાણવી. ॥ ૬૦ ॥

સાસ્વાદને અધ ભાંગા.

૨૮

૨૮

૩૦

અટ્ટ સયા ચડતટ્ટો વત્તીસસયાઈ સાસણે મેઆ ।

૩

૯૬૦૮

અટ્ટાવીસાઈસું,

સવ્વાણડટ્ટહિગછન્નડઈ ॥ ૬૧ ॥

અઠ્ઠ=આઠ.

સયાચ્ચડસઠ્ઠી=ચોસઠશે'.

વત્તીસસયાઈ=ખત્રીશશે'.

સાસણે=સાસ્વાદન ગુણસ્થાને

મેઝા=ખંધના ભેદો-ભાંગા.

અઠ્ઠાવીસાઈસુ=અઠ્ઠાવીશ વગેરે
(ત્રણ ખંધસ્થાનક) ને
વિષે.

સવ્વાણ=સર્વની સંખ્યા.

અઠ્ઠહિનચ્ચત્તઈ=૯૬૦૮.

અર્થ:-સાસ્વાદન ગુણસ્થાને ૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના ખંધકને વિષે અતુકમે આઠ, ચોસઠશે' અને ખત્રીશશે' ખંધના ભાંગા હોય. અઠ્ઠાવીશ આદિ (ત્રણ) ખંધસ્થાનકને વિષે સર્વ ભાંગાની સંખ્યા છત્તુશે' ને આઠ થાય. ॥ ૬૧ ॥

વિવેચન:-હવે સાસ્વાદન ગુણઠાણના જે ૨૮ આદિ દ્ધને ત્રણ ખંધસ્થાનકે છે, તેને વિષે કેટલા કેટલા ભાંગા ઉપજે? તે પ્રશ્નવાને ભાષ્યની ગાથાનો ભાવાર્થ કહે છે—અઠ્ઠાવીશને ખંધસ્થાનકે ૮ ભાંગા ઉપજે. ચોગણત્રીશને ખંધસ્થાનકે ચોસઠશે' (૬૪૦૦) ભાંગા હોય. ત્રીશને ખંધસ્થાનકે ખત્રીશશે' (૩૨૦૦) ભાંગા હોય. એ પ્રકારે સાસ્વાદન ગુણઠાણે અઠ્ઠાવીશાદિક ત્રણ ખંધસ્થાનકે થઇને સર્વ મળીને છત્તુશે' અને આઠ (૯૬૦૮) ભાંગા થાય. ભાવના પૂર્વે કહી છે. અને મિત્રાદિક ગુણઠાણે તે ખંધસ્થાનકના ભાંગા થાડા છે, તેથી તે પૂર્વે કહ્યા છે તેમ જાણવા. ॥ ૬૧ ॥

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને નામ્નો બધોદયસત્તા-
સવેધયંત્રકમ્ ૧.

બંધ	ભાંગા.	ઉત્થ.	ઉત્થ સંખ્યા	ભંગ.	સત્તારથાનાનિ.
૨૩	૪	૨૧ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧	૩૨ ૧૧ ૨૩ ૬૦૦ ૨૨ ૧૧૮૨ ૧૭૬૪ ૨૯૦૬ ૧૧૬૪	૭૭૦૪	૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦
૨૪	૨૫	૨૧ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧	૪૦ ૧૧ ૩૧ ૬૦૦ ૩૦ ૧૧૯૮ ૧૭૮૦ ૨૯૧૪ ૧૧૬૪	૭૭૬૮	૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦
૨૬	૧૬	૨૧ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧	૪૦ ૧૧ ૩૧ ૬૦૦ ૩૦ ૧૧૯૮ ૧૭૮૦ ૨૯૧૪ ૧૧૬૪	૭૭૬૮	૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦ ૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦

x ૨૮	૯	૨૫	૧૬	૩૫૪૪	૯૨૧૮૮
		૨૭	૧૬		૯૨૧૮૮
		૨૮	૨૪		૯૨૧૮૮
		૨૯	૨૪		૯૨૧૮૮
		૩૦	૨૩૧૨+		૯૨૧૮૮૮૮૮૮
		૩૧	૧૧૫૨		૯૨૧૮૮૮૮
૨૯	૯૨૪૦	૨૧	૪૧	૭૭૭૩	૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૪	૧૧		૯૨૧ ૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૫	૩૨		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૬	૬૦૦		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૭	૩૧		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૮	૧૧૯૯		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૯	૧૭૮૧		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૩૦	૨૯૧૪		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮
૩૦	૪૬૩૨	૨૧	૪૧	૭૭૭૩	૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૪	૧૧		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૫	૩૨		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૬	૬૦૦		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮૮૮
		૨૭	૩૧		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮
		૨૮	૧૧૯૯		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮
		૨૯	૧૭૮૧		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮
		૩૦	૨૯૧૪		૯૨૧૮૮૮૮૮૮૮
૬	૧૩૯૨૬	૫૧	૪૨૩૩૦		૨૨૦

x ૨૮ ના બંધે ૬ ઉદ્યસ્થાન લીધાં છે. તેમાં વૈક્રિય તિર્યંચ અને વૈક્રિય મનુષ્યને ગણવામાં આવ્યા છે. વૈક્રિય તિર્યંચ મનુષ્ય ૨૮ બાંધી શકે છે તેથી. તેથી તેના પહેલાં પાંચ (૩૧ વિના) ઉદ્યના ભાંગા ૮૮ સમજવા.

+ કોઈ પણ મિથ્યાત્વી મનુષ્ય કે તિર્યંચ અપ્યોત્તાવસ્થામાં દેવ કે મરકે આયોજ્ય બંધ કરે નહિ.

સાસ્વાદને નામને બધોદયસત્તાસંવેધચંદ્ર ૨.

	લાંગા	ઉદય	લગ સંખ્યા.	સત્તાસ્થાનાનિ
૨૮	૮	૩૦ ૩૧	૨૩૦૪ ૧૧૫૨	૩૪૫૦ ૬૨૧૮૮ ૮૮
૨૯	૬૪૦૦	૨૧ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૯ ૩૦ ૩૧	૩૦ ૨ ૮ ૫૮૨ ૯ ૨૩૧૨ ૧૧૫૨	૪૦૯૭ ૮૮ ૮૮ ૮૮ ૮૮ ૬૨૧૮૮ ૮૮
૩૦	૩૨૦૦	૨૧ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૯ ૩૦ ૩૧	૩૨ ૨ ૮ ૫૮૨ ૯ ૨૩૧૨ ૧૧૫૨	૪૦૯૭ ૮૮ ૮૮ ૮૮ ૮૮ ૬૨૧૮૮ ૮૮
૩	૯૬૦૮	૧૬		૧૧૬૫૦ ૧૯

મિત્રે નામને બધોદયસત્તાસંવેધ. ૩

બંધ.	લાંગા.	ઉદય લગ સંખ્યા.	સત્તાસ્થાનાનિ
૨૮	૮	૩૦ ૩૧	૨૩૦૪ ૧૧૫૨ ૩૪૫૬ ૬૨૧૮૮ ૬૨૧૮૮
૨૯	૮	૨૯	૯ ૬૨૧૮૮
૩	૧૬	૩	૩૪૬૫ ૬

અવિરતે નાસ્તો બાધોદયસસત્તાસંવેધ. ૪

બાધ	ભાંગા	ઉત્પ.	ભંગ સંખ્યા	સત્તાસ્થાનાનિ.
૨૮	૮	૨૧ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧	૧૬ ૧૬ ૫૭૬ ૧૬ ૧૧૭૬ ૧૭૫૨ ૨૮૮૮ ૧૧૫૨	૭૫૬૨ ૬૨૮૮ ૬૨૮૮ ૬૨૮૮ ૬૨૮૮ ૬૨૮૮ ૬૨૮૮ ૬૨૮૮
૨૯	૧૬	૨૧ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦	૧૭ ૧૭ ૨૮૮ ૧૭ ૬૦૧ ૬૦૧ ૧૧૬૦	૨૭૦૧ ૬૩૬૨૮૮૮૮ ૬૩૬૨૮૮૮૮ ૬૩૮૮ ૬૩૬૨૮૮૮૮ ૬૩૬૨૮૮૮૮ ૬૩૬૨૮૮૮૮ ૬૩૬૨૮૮૮૮
૩૦	૮	૨૧ ૨૫ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦	૯ ૯ ૯ ૧૭ ૧૭ ૮	૬૮ ૬૮ ૬૮ ૬૮ ૬૮ ૬૮
૩	૩૨	૨૬		૧૦૩૬૨ ૫૪

દેશવિસ્તે બંધોદયસત્તાસંવેધ. ૫

બંધ	લાંગા	ઉદય	લંગ સંખ્યા		સત્તાસ્થાનાનિ
૨૮	૮	૨૫	૨		૯૨૧૮૮
		૨૭	૨		૯૨૧૮૮
		૨૮	૩		૯૨૧૮૮
		૨૯	૩		૯૨૧૮૮
		૩૦	૨૮૯	૪૪૩	૯૨૧૮૮
		૩૧	૧૪૪		૯૨૧૮૮
૨૯	૮	૨૫	૧		૯૩૧૮૯
		૨૭	૧		૯૩૧૮૯
		૨૮	૧		૯૩૧૮૯
		૨૯	૧	૧૪૮	૯૩૧૮૯
		૩૦	૧૪૪		૯૩૧૮૯
૨	૧૬	૧૧		૫૯૧	૨૨

અસત્તાસંયતે બંધોદયસત્તાસંવેધ ૬

બંધ	લાંગા.	ઉદય	લંગ સંખ્યા.		સત્તાસ્થાનાનિ
૨૮	૮	૨૫	૨		૯૨૧૮૮
		૨૭	૨		૯૨૧૮૮
		૨૮	૪	૧૫૮	૯૨૧૮૮
		૨૯	૪		૯૨૧૮૮
		૩૦	૧૪૬		૯૨૧૮૮
૨૯	૮	૨૫	૨		૯૩૧૮૯
		૨૭	૨		૯૩૧૮૯
		૨૮	૪	૧૫૮	૯૩૧૮૯
		૨૯	૪		૯૩૧૮૯
		૩૦	૧૪૬		૯૩૧૮૯
૨	૧૬	૧૦		૩૩૬	૨૦

અપ્રમત્તે બંધોદયસત્તાસંવેધ. ૭

બંધ.	ભાંગા.	ઉદય.	ભંગ સંખ્યા.	સત્તાસ્થાનાનિ.
૨૮	૧	૨૯ ૩૦	X૨ X૧૪૬	૧૪૮ ૮૮
૨૯	૧	૨૯ ૩૦	X૨ X૧૪૬	૧૪૮ ૮૯
૩૦	૧	૨૯ ૩૦	૨ ૧૪૬	૧૪૮ ૯૨
૩૧	૧	૨૯ ૩૦	૨ ૧૪૬	૧૪૮ ૯૩
૪	૪	૮		૫૬૨ ૮

આપૂર્વકરણે બંધોદયસત્તાસંવેધ. ૮

બંધ.	ભાંગા.	ઉદય.	ભંગ સંખ્યા	સત્તાસ્થાનાનિ
૨૮	૧	૩૦	૭૨	૮૮
૨૯	૧	૩૦	૭૨	૮૯
૩૦	૧	૩૦	૭૨	૯૨
૩૧	૧	૩૦	૭૨	૯૩
૧	૧	૩૦	૭૨	૯૩૯૨૧૮૯૧૮૮
૫	૫	૫	૩૬૦	૮

૯૧૧૦૧૧૧૨ ગુણસ્થાનેષુ સંવેધો નાસ્તિ એકૈક્ય-
ધોદયસ્થાનત્વાત.

X૨૮ તથા ૨૯ ના બંધે ૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયે અનુક્રમે ૧ અને ૧૪૫ ભાંગા સંભવે. બન્ને ઉદયમા આહારકના ઉદયવાળા ભાંગા ન થયે. જેનો ઉદય તેનો બંધ આ (અપ્રમત્ત) ગુણહારણે હોય જ, એમ આમા હેતુ સમજાય છે.

સયોગિનઃ ઉદયસત્તાસંવેધયન્ત્ર ૧૩

અ.ધ.	ભાંગા.	ઉદય	ભાંગા	સત્તામ્થાનાનિ
	૦	૨૦	૧	- ૭૬૧૭૫
		૨૧	૧	૮૦૧૭૬
		૨૬	૬	૭૬૧૭૫
		૨૭	૧	૮૦૧૭૬
		૨૮	૧૨	૮૦૧૭૬૧૭૬
		૨૯	૧૩	૮૦૧૭૬૧૭૬૧૭૫
		૩૦	૨૫	૮૦૧૭૬
		૩૧	૧	
૦	૦	૮	૬૦	૨૦

અયોગિનઃ ઉદયસત્તાસંવેધયન્ત્ર. ૧૪

અ.ધ.	ભાંગા.	ઉદય	ભાંગા.	સત્તામ્થાનાનિ.
૦	૦	૯	૧	૮૦૧૭૬૧૯
		૮	૧	૭૬૧૭૫૮
		૨	૨	૬

* ૧૪ ગુણસ્થાનેષુ બંધોદયસત્તાસંવેધે સ્થાનૈકયં

લગૈકયં ચ જ્ઞેયં ॥ ૧૫

ગુણ.	બંધ સ્થા	બંધ લગા	ઉત્થ સ્થા	ઉત્થ લગા,	સત્તાગ્રાહન સંવેધ
૧૪	૮	૧૩૯૪૫	૧૨	૭૭૬૧	૧૨
૧	૬	૧૩૯૨૬	૫૧	૪૨૩૩૦	૨૨૦
૨	૩	૯૬૦૮	૧૬	૧૧૬૫૦	૧૯
૩	૨	૧૬	૩	૩૪૬૫	૬
૪	૩	૩૨	૨૪	૦૩૬૨	૫૪
૫	૨	૧૬	૧૧	૫૬૧	૨૨
૬	૨	૧૬	૧૦	૩૧૬	૨૦
૭	૪	૪	૮	૫૯૨	૮
૮	૫	૫	૫	૩૬૦	૮
૯	૧	૧	૧	૭૨	૮
૧૦	૧	૧	૧	૭૨	૮
૧૧	૧	૦	૧	૭૨	૪
૧૨	૦	૦	૧	૨૪	૪
૧૩	૦	૦	૮	૬૦	૨૦
૧૪	૦	૦	૨	૨	૬
	૨૯	૨૩૬૨૫	૧૪૨	૬૯૯૬૮	૪૦૭

नास्ति: १० गुणस्थानेषु षष्ठस्थानानां लंगाः षैक्ये
२६ स्थानानि, लंगाश्च २३६२५

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
२३ ४	२८ ८२८	२८ ८२८	२८ ८२८	२८ ८२८	२८ ८२८	२८ ८२८	२८ ८२८	२८ ८२८	२८ ८२८
२५ २५	२६ ४००	२६ ८२८	२६ ८२८	२६ ८२८	२६ ८२८	२६ ८२८	२६ ८२८	२६ ८२८	२६ ८२८
२६ १६	३० ३२००	३० ८	३० ८	३० ८	३० ८	३० ८	३० ८	३० ८	३० ८
२८ ६						३१	३१	३१	३१
२९ ६२४०							१	१	१
३० ४६३२									
६ १३६२६	३६ ६०८	२१ ६	३३२	२१ ६	२१ ६	४ ४	५ ५	१ १	१ १

નામન: ૧૪ ગુણસ્થાનેષુ ઉદય સ્થાનાનાં ભાંગા: ઐક્યે । ઉદયસ્થાન પપ, ભાંગા ૨૪૧૧૯

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૨૧	૪૧૨૧	૩૨૨૯	૯૨૧	૨૫૨૫	૨	૨૯	૨	૩૦	૭૨	૩૦	૨૪	૧	૧
૨૪	૧૧૨૪	૨૩૦૨	૩૦૪૨	૨૫૨૭	૨	૩૦	૨	૩૦	૭૨	૩૦	૨૪	૧	૧
૨૫	૩૨૨૫	૮૩૧	૧૧૫૨	૫૭૬૨	૩	૨૮	૪	૨૬	૨૧	૨૬	૨૧	૧	૧
૨૬	૬૦૦૨	૫૨૨	૨૭	૨૫૨૯	૩	૨૯	૪	૨૭	૨૭	૨૭	૨૭	૧	૧
૨૭	૩૧૨૯	૯	૨૮	૧૧૬૩	૩૦	૨૮	૩૦	૧૪	૨૮	૨૮	૨૮	૧	૧
૨૮	૧૧૬૯	૩૦	૨૩૧૨	૨૬	૧૭	૬૩	૧૪	૨૬	૨૬	૨૬	૨૬	૧	૧
૨૯	૧૭૮૧	૩૧	૧૧૫૨	૩૦	૨૮	૬	૩૧	૩૧	૩૦	૨૫	૩૦	૧	૧
૩૦	૨૬૧૪												
૩૧	૧૧૬૪												
૯૫૭૭૩	૭૪૦૯૭	૩૩૪૬૫	૮૭૬૬૧	૬૪૪૩	૫૧૫૮	૨૧૪૮	૧૭૨	૧૭૨	૧૭૨	૧૭૨	૧૨૪	૮૬૦	૨

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ઉદયભાંગા.

૨૮ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮
 ઇગચત્તિગાર વત્તીસ, છસય ઇગત્તીસિગારનવનઉર્ડે ।
 ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨૭૩
 સત્તરિગસિ ગુત્તીસચઉદ, ઇગારચઉસટ્ટિ મિચ્છુદયા ॥૬૨॥

ઇગચત્ત=એકતાલીશ.

ઇગાર=અગ્યાર.

વત્તીસ=બત્રીશ.

છસય=છશે.

ઇગત્તીસ=એકત્રીશ

ઇગારનવનઉર્ડે=૧૧૯૯

સત્તરિગસિ=સત્તરશે. એકાશી

ગુત્તીસચઉદ=૨૯૧૪

ઇગારચઉસટ્ટિ=૧૧૬૪

મિચ્છુદયા=મિથ્યાત્વ ગુણસ્થા-
 નના ઉદયના ભાંગા

અર્થ:—મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ ના ઉદયસ્થાનોને વિષે અનુક્રમે ૪૧, ૧૧, ૩૨, ૬૦૦, ૩૧, ૧૧૯૯, ૧૭૮૧, ૨૯૧૪, અને ૧૧૬૪ ઉદયના ભાંગા હોય. ॥ ૬૨ ॥

વિવેચન:—હવે મિથ્યાત્વ ગુણકાણાનાં એકવીશ આદિ દષ્ટને નવ ઉદયસ્થાનકને વિષે ભાંગા પ્રરૂપવાની ગાથાનો ભાવ કહે છે. એકવીશને ઉદયસ્થાનકે ૪૧ ભાંગા ઉપજે, બેવીશને ઉદયસ્થાનકે ૧૧ ભાંગા હોય, પચ્ચીશને ઉદયસ્થાનકે ૩૨ ભાંગા હોય, છવીશને ઉદયસ્થાનકે (૬૦૦) છશે ભાંગા હોય, સત્તાવીશને ઉદયસ્થાનકે ૩૧ ભાંગા હોય, અઠ્ઠાવીશને ઉદયસ્થાનકે અગ્યારશે નવાણું (૧૧૯૯) ભાંગા ઉપજે, આગણત્રીશને ઉદયસ્થાનકે સત્તરશે અને એકાશી (૧૭૮૧) ભાંગા હોય, ત્રીશને ઉદયસ્થાનકે આગણત્રીશશે અને ચઉદ (૨૯૧૪) ભાંગા ઉપજે અને એકત્રીશને ઉદયસ્થાનકે અગ્યારશે ચોસઠ (૧૧૬૪) ભાંગા થાય. એ પ્રકારે મિથ્યાત્વ ગુણકાણે એ નવ ઉદયસ્થાનકે થઇને સર્વ જાણીને સત્યોત્તરશે તહોત્તર (૭૭૭૩) ભાંગા હોય. ॥ ૬૨ ॥

નામકર્મનાં બંધસ્થાન ને તેના લાંગા.

ગુણસ્થાનેષુ		નામકર્મણુ બંધસ્થાનાનિ ૮		તદ્લાંગા: ૧૩૮૪૫
૧	મિથ્યાત્વે	૬	૨૩૨૫૨૬૧૭૮૧૨૬૧૩૦	૧૩૮૨૬
૨	સારવાં	૩	૨૮૧૨૬૧૩૦	૮૬૦૮
૩	મિશ્રે	૨	૨૮૧૨૬	૧૬
૪	અવિરં	૩	૨૮૧૨૬૧૩૦	૩૨
૫	દેશવિં	૨	૨૮૧૨૬	૧૬
૬	પ્રમત્તે	૨	૨૮૧૨૬	૧૬
૭	અપ્રમં	૪	૨૮૧૨૬૧૩૦૩૧	૪
૮	અપૂર્વકં	૫	૨૮૧૨૬૧૩૦૩૧૧૧	૫
૯	અનિવૃં	૧	૧	૧
૧૦	સૂક્ષ્મં	૧	૧	૧
૧૧	ઉપં	૦		
૧૨	ક્ષીણમોહે	૦		
૧૩	સયોગિ	૦		
૧૪	અયોગિ	૦		
		૨૮		૨૩૬૨૫

નામકર્મના ઉદયસ્થાન તેના લંગ ને સપ્તાસ્થાન.

નામકર્મણ ઉદયસ્થાનાનિ ૧૨	તદ્લંગા ૭૭૯૧	નામકર્મણ: સપ્તા- સ્થાનાનિ ૧૨
૯૨૧૨૪૨૫૨૬૨૭૨૮૨૯૩૦૩૧	૭૭૭૩	૬ ૯૨૧૮૯૧૮૯૧૮૬ ૧૮૦૧૭૮
૭૨૧૨૪૨૫૨૬૨૯૩૦૩૧	૪૦૯૭	૨ ૯૨૧૮૮
૩૨૯૩૦૩૧	૩૪૬૫	૨ ૯૨૧૮૮
૮૨૧૨૫૨૬૨૭૨૮૨૯૩૦૩૧	૭૬૬૧	૪ ૯૩૧૮૨૧૮૯૧૮૮
૬૨૫૨૭૨૮૨૯૩૦૩૧	૪૪૩	૪ ૯૩૧૮૨૧૮૯૧૮૮
૫૨૫૨૭૨૮૨૯૩૦	૧૫૮	૪ ૯૩૧૮૨૧૮૯૧૮૮
૨૨૯૩૦	૧૪૮	૪ ૯૩૧૮૨૧૮૯૧૮૮
૧૩૦	૭૨	૪ ૯૩૧૮૨૧૮૯૧૮૮
૧૩૦	૭૨	૮ ૯૩૧૮૨૧૮૯૧૮૮ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
૧૩૦	૭૨	૮ ૯૩૧૮૨૧૮૯૧૮૮ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
૧૩૦	૭૨	૪ ૯૩૧૮૨૧૮૯૧૮૮
૧૩૦	૨૪	૪ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
૮૨૦૨૧૨૬૨૭૨૮૨૯૩૦૩૧	૬૦	૪ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
૨૯૧૮	૨	૬ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫ ૯૧૮
૫૫	૨૪૧૧૯	૬૪

સાસ્વાદને ઉદય ભાંગા

^{૨૧}ચત્તીસ ^{૨૪}દુન્નિ ^{૨૫}અટ્ટય, ^{૨૬}વાસીઈસયાયપચ ^{૨૮}નવ ^{૩૦}ઉદયા ।

^{૩૦}વારહિઆ ^{૩૧}તેવીસા, ^{૪૦૯૭}વાવન્નિકારસ સયા ય ॥ ૬૩ ॥

ચત્તીસ=અત્રીશ	નવ=નવ
દુન્નિ=ખે	ઉદયા=ઉદયના ભાંગા
અટ્ટ=આઠ	વારહિયા તેવીસા=૨૩૧૨
વાસીઈસયાયપચ=પાંચશે'આશી	વાવન્નિકારસસયાય=૧૧૫૨

અર્થ:—સાસ્વાદન ગુણસ્થાને ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, અને ૨૮ ૩૦-૩૧ ના ઉદયસ્થાનોને વિષે અતુકમે અત્રીશ, ખે, આઠ, પાંચશે આશી, નવ, ત્રેવીશશે' આર અને અગ્યારશે' બાવન ઉદયના ભાંગા હોય. ॥ ૬૩ ॥

વિવેચન:—હવે સાસ્વાદન ગુણઠાણનાં એકવીશ આદિ દધને સાત ઉદયસ્થાનકને વિષે ભાંગા પ્રરૂપવાની ભાષ્યની ગાથાનો ભાવ કહે છે—

એકવીશને ઉદયસ્થાનકે ૩૨ ભાંગા હોય—૮ મનુષ્યના, ૬ વિકલેંદ્રિયના, ૮ દેવતાના, ૮ તિર્યંચના અને ૨ એકેંદ્રિયના, ચોવીશને ઉદયસ્થાનકે ૨ ભાંગા એકેંદ્રિયના હોય. પચ્ચીશને ઉદયસ્થાનકે આઠ ભાંગા દેવતાના હોય. છવીશને ઉદયસ્થાનકે પાંચશે' અને આશી (૫૮૨) ભાંગા હોય—૨૮૮ મનુષ્યના, ૨૮૮ તિર્યંચના અને ૬ વિકલેંદ્રિયના. ઓગણત્રીશને ઉદયસ્થાનકે નવ ભાંગા હોય, ૮ દેવતાના અને ૧ નારકીનો. ત્રીશને ઉદયસ્થાનકે ત્રેવીશશે' અને આર (૨૩૧૨) ભાંગા ઉપજે—૧૧૫૨ મનુષ્યના, ૧૧૫૨ તિર્યંચના અને ૮ દેવતાના. એકત્રીશને ઉદયસ્થાનકે અગ્યારશે' બાવન (૧૧૫૨) ભાંગા તિર્યંચના હોય. સર્વ મળીને સાસ્વાદન ગુણઠાણે સાતે ઉદયસ્થાનકે થઇને ચાર હજાર સત્તાણ (૪૦૯૭) ઉદય ભાંગા હોય. ભાવનાં પૂર્વવત્ જાણવી. મિત્રાદિક ગુણઠાણે ઉદયભાંગા પોતાની મેળે જ વિચારીને કહેવા. ॥ ૬૩ ॥

ગતિ માર્ગણાએ નામકર્મનાં બંધોદયસત્તાસ્થાન

૧ ૨ ૩ ૪ ૧ ૨ ૩ ૪

દો છઠ્ઠ ચડવકં, પણ નવ ઇક્કાર છકગં ઉદયા ।

૧ ૨ ૩ ૪

નેરહઆહસુ સત્તા, તિ પંચ ઇક્કારસ ચડવકં ॥૬૪॥

દોઢકઠ ચડવકં=બે, છ, આઠ

અને ચાર બંધસ્થાન

પણ નવ ઇક્કારછકગં=પાંચ, નવ,

અગ્યાર અને છ

ઉદયા=ઉદયસ્થાનો

નેરહઆહસુ=નારકી આદિ

(નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય

અને દેવતા) ને વિષે.

સત્તા=સત્તાસ્થાનો

તિ પંચ ઇક્કારસ ચડવકં=ત્રણ

પાંચ અગ્યાર અને ચાર.

અર્થ:-નારકી આદિ (નારકે, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતા) ને વિષે અનુક્રમે બે, છ, આઠ અને ચાર બંધસ્થાન, પાંચ નવ, અગ્યાર અને છ ઉદયસ્થાન અને ત્રણ, પાંચ, અગ્યાર અને ચાર સત્તાસ્થાન જાણવાં. ॥ ૬૪ ॥

વિવેચન:-હવે ગત્યાદિકે ફર માર્ગણાદ્વારે નામકર્મનાં બંધોદયસત્તા સ્થાનકે કહે છે; ત્યાં પ્રથમ નરકાદિ ચાર ગતિને વિષે અનુક્રમે બંધોદયસત્તાનાં સ્થાનકે કહે છે.

નારકીને બે બંધસ્થાનકે હોય ૨૯-૩૦. તિર્યંચને છ બંધ-સ્થાનકે હોય-૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦. મનુષ્યને ૮ બંધ-સ્થાનકે હોય તે આ પ્રમાણે-૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. દેવતાને ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦ એ ચાર બંધસ્થાન હોય. નારકીને ઉદયસ્થાનકે પાંચ હોય-૨૧, ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯. તિર્યંચને ઉદયસ્થાન નવ હોય ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. મનુષ્યને ઉદયસ્થાન અગ્યાર હોય-૨૦, ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૯, ૮. દેવતાને છ ઉદયસ્થાન હોય-૨૧, ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦. નારકીને ત્રણ સત્તાસ્થાનકે હોય-૯૨, ૯૯, ૯૯. તિર્યંચને સત્તાસ્થાનકે પાંચ હોય-૯૨, ૯૯, ૯૬, ૯૦, ૭૮. મનુષ્યને સત્તાસ્થાન અગ્યાર હોય તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨,

૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, ૯, ૮. દેવતાને ચાર સત્તા-
સ્થાનકે હોય-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮.* ॥ ૬૪ ॥

* ચાર ગતિને વિષે નામકર્મનો સંવેધ—

તિર્થ ચગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં નારડીને પોતાનાં પાંચે ઉદ્યસ્થાને
૯૨ અને ૮૮ ની સત્તા હોય, મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૮૯ નું વધારે
હોય. કુલ ૧૫ થાય તિર્થ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૯૨ અને ૮૮ નાં હોય.
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં પાંચે ઉદ્યે ૮૯નું એકજ હોય. કુલ ૧૫
થાય. સર્વ મળી ૩૦ સત્તાસ્થાનકે થાય.

૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯ અને ૩૦ એ પાંચ બંધસ્થાને તિર્થ ચને પોતાના
નવ ઉદ્ય પૈકી પ્રથમના ચાર ઉદ્યે ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એમ
પાંચ પાંચ અને પછીના પાંચ ઉદ્યે ૭૮ વિના ચાર ચાર સત્તાસ્થાન હોય.
પ્રત્યેક બંધે ૪૦, ૪૦ હોય. કુલ ૨૦૦ થાય. અહીં એટલું વિશેષ છે કે
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધે ૭૮ ની સત્તા હોય જ નહિ. ૨૮ ના બંધે
૨૪ વિના આઠ ઉદ્ય હોય. ૨૪નો ઉદ્ય એકેન્દ્રિયને જ હોય અને તે દેવ
કે નરક ગતિમાં ન જાય તેથી, ૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ ના ઉદ્યો
ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને અથવા પૂર્વે આયુષ્ય બાંધેલા અને મોહનીયની ૨૨
પ્રકૃતિની સત્તાવાળા વેદક સમ્યગ્દષ્ટિને હોય. એ દરેક ઉદ્યે ૯૨ અને ૮૮
એ એ બે સત્તાસ્થાન હોય. ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદ્યો વૈક્રિય તિર્થ ચને હોય.
ત્યાં પણ એ જ બે સત્તાસ્થાન હોય. ૩૦ અને ૩૧ના ઉદ્યો સર્વ પર્યાપ્તિએ
પર્યાપ્તા સમ્યગ્દષ્ટિ તથા મિથ્યાદષ્ટિને હોય. ત્યાં પ્રત્યેકે ૯૨, ૮૮ અને
૮૬ એ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય, પણ અહીં ૮૬નું તો મિથ્યાદષ્ટિને જ હોય,
સમ્યગ્દષ્ટિ તો અવશ્ય દેવદ્વિકાદિ બાંધે તેથી તેને તે ન હોય કુલ ૧૮
સત્તાસ્થાન ૨૮ ના બંધે થાય. સર્વ મળી ૨૧૮ થાય.

૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯ અને ૩૦ એ પાંચ બંધસ્થાને મનુષ્યને ૨૧,
૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮. ૨૯ અને ૩૦ એ સાત ઉદ્ય હોય. અહીં ૨૫ અને
૨૭ ના ઉદ્યો વૈક્રિય મનુષ્યને હોય. એ બે ઉદ્યે ૯૨ અને ૮૮ એ એ

અને પાંચ ઉદ્યે ૯૨, ૮૮, ૮૬ અને ૮૦ એ ચાર સત્તાસ્થાનક હોય, સર્વ મળી દરેક બંધે ૨૪, ૨૪ સત્તાસ્થાન હોય. ૨૮ ના બંધે એજ સાત ઉદ્ય હોય, ત્યાં ૨૧ અને ૨૬ ના ઉદ્યો કરણ અપર્યાપ્તા અવિરતિ સમ્ય-ગ્દષ્ટિને હોય ત્યાં ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદ્યો વૈક્રિય તથા આહારક સંયતને હોય, ૨૮ અને ૨૯ ના ઉદ્યો વૈક્રિય તથા આહારક સંયત અને અવિરતિ સમ્ય-ગ્દષ્ટિને હોય અને ૩૦નો ઉદ્ય સમ્યગ્દષ્ટિ તથા મિથ્યાદષ્ટિને હોય. ૩૦ વિના પ્રત્યેક ઉદ્યસ્થાને ૯૨ અને ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન હોય. આહારકને ૯૨ ની જ સત્તા હોય. ૩૦ ના ઉદ્યે ૯૨, ૮૯, ૮૮ અને ૮૬ એ ચાર સત્તાસ્થાન હોય. ૮૯નું નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાધતા મિથ્યાદષ્ટિને હોય. સર્વ સંખ્યાએ ૨૮ ના બંધે ૧૬ સત્તાસ્થાન થાય. ૨૯ બાધતા વિશેષ છે તે કહે છે. દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાધતાં પૂર્વોક્ત સાતે ઉદ્યે ૯૩ અને ૮૯ એ બે સત્તાસ્થાન હોય પણ અહીં ૩૦ નો ઉદ્ય સમ્ય-ગ્દષ્ટિને જ હોય. આહારકને ૯૩ નું જ હોય. સર્વ મળે ૧૪ સત્તાસ્થાન થાય. આહારકદ્વિક સહિત ૩૦ બાધતાં ૨૯ અને ૩૦ એ બે ઉદ્યસ્થાન હોય. ૨૯નું આહારક શરીર કરી વચલાકાલે અપ્રમત્ત થાય તેને હોય. અન્ને ઉદ્યે ૯૨ ની સત્તા હોય ૩૧ ના બંધે એક ઉદ્યસ્થાન (૩૦ નું) અને એક સત્તાસ્થાન (૯૩ નું) હોય. (અહીં ૨૯ નું ઉદ્યસ્થાન પણ પૂર્વે કહ્યું છે પણ અહીં તેની વિવક્ષા કરેલી નથી, તેનું કારણ તેઓ જાણે.) એકના બંધે ૩૦ નો ઉદ્ય હોય. ત્યાં ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦, ૭૯, ૭૬ અને ૭૫ એ આઠ સત્તાસ્થાન હોય. સર્વ બંધસ્થાન તથા ઉદ્યસ્થાનની અપેક્ષાએ સત્તાસ્થાન ૧૫૯ થાય. તે આ પ્રમાણે:—૨૩ ના બંધે ૨૪, ૨૫ ના બંધે ૨૪, ૨૬ ના બંધે ૨૪, ૨૮ ના બંધે ૧૬, ૨૯ અને ૩૦ ના બંધે મનુષ્ય અને તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય બાધતાં ૨૪, ૨૪. અને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાધતાં ૧૪, ૩૧ ના બંધે ૧ અને ૧ ના બંધે ૮. બંધના અભાવે ઉદ્યસ્થાન તથા સત્તાસ્થાનનો પરસ્પર સંવેધ પૂર્વે સામાન્ય સંવેધે વિચાર્યો છે તે અનુસાર જાણવો.

દેવતાને ૨૫, ૨૬ અને ૨૯ એ ત્રણ બંધસ્થાને પોતાના છ ઉદ્યે ૯૨ અને ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન હોય. તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે પણ એજ મુજબ બે સત્તાસ્થાન હોય અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ ના બંધે પ્રત્યેક ઉદ્યે ૯૩ અને ૮૯ એ બે સત્તાસ્થાન હોય, સર્વ મળી સત્તાસ્થા-નક ૬૦ થાય.

ભતિ માર્ગણાએ બંધોદયસત્તાસ્થાન.

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
ઇગ વિગલિંદ્રિય સગલે, પળ પંચ ય અટ્ટુ બંધઠાણાણિ ।

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
પળ છક્કિકારુદયા, પળ પળ વારસ ય સંતાણિ ॥૬૫॥

ઇગવિગલિંદ્રિય સગલે=એકે-
દ્રિય. વિકલેંદ્રિય અને સ-
કલેંદ્રિક (પંચેંદ્રિય) ને
વિષે (અનુક્રમે).

પળ પંચ ય અટ્ટુ=પાંચ, પાંચ
અને આઠ.

બંધઠાણાણિ=બંધસ્થાનો.

પળ છક્કિકાર=પાંચ, છ અને
અગ્યાર.

ઉદયા=ઉદયસ્થાનો,

પળ પળ વારસ ય=પાંચ પાંચ
અને બાર.

સંતાણિ=સત્તાસ્થાનો.

અર્થ—એકેંદ્રિય અને વિકલેંદ્રિય અને પંચેંદ્રિયને નિષે
અનુક્રમે પાંચ, પાંચ અને આઠ બંધસ્થાનો; પાંચ, છ અને
અગ્યાર ઉદયસ્થાનો અને પાંચ પાંચ અને બાર સત્તાસ્થાનો
બાણવાં ॥ ૬૫ ॥

વિવેચન—હવે ઇંદ્રિય આશ્રયીને નામકર્મના બંધોદય
સત્તાસ્થાનક કહે છે—

એકેંદ્રિયને, વિકલેંદ્રિયને અને સકલ તે પંચેંદ્રિયને અનુક્રમે
બંધસ્થાનક કહે તે—એકેંદ્રિયને બંધસ્થાનક પાંચ હોય—૨૩, ૨૫,
૨૬, ૨૮, ૩૦. ત્રણ વિકલેંદ્રિયને એજ પાંચ બંધસ્થાનક હોય
૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮ ૩૦. પંચેંદ્રિયને આઠ બંધસ્થાનક હોય—
૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. એકેંદ્રિયને પાંચ
ઉદયસ્થાન હોય—૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭. વિકલેંદ્રિયને છ ઉદય-
સ્થાન હોય—૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. પંચેંદ્રિયને અગ્યાર
ઉદયસ્થાનક હોય ૨૦, ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧,
૯, ૮. તથા એકેંદ્રિયને પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય—૯૨, ૮૮, ૮૬,

૮૦, ૭૮, વિકલેન્દ્રિયને પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય-૯૨, ૮૮, ૮૬,
૮૦, ૭૮. પાંચન્દ્રિયને બાર સત્તાસ્થાનક હોય-૯૩, ૯૨, ૮૯,
૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૯, ૭૮, ૭૬, ૭૫, ૯, ૮. ॥ ૬૫ ॥

એકેન્દ્રિયને પાંચ બંધસ્થાને પ્રથમના ચાર ઉદયે પાંચ પાંચ સત્તા
ધ્યાન હોય અને ૨૭ના ઉદયે ૭૮ વિના ચાર હોય, કુલ ૧૨૦ સત્તાસ્થાન
થયાં વિકલેન્દ્રિયને પાંચ બંધસ્થાને પ્રથમના બે ઉદયે પાંચ પાંચ અને
પછીના ચાર ઉદયે ૭૮ વિના ચાર ચાર ચાર સત્તાસ્થાન હોય, કુલ ૧૩૦ થાય.

પાંચેન્દ્રિયને ૨૩ના બંધે ૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ એ છ
ઉદયસ્થાન હોય. પહેલાં બે ઉદયે પાંચ પાંચ અને પછીના ચાર ઉદયે ૭૮
વિના ચાર ચાર સત્તાસ્થાન હોય સર્વ મળી ૨૬ થાય. ૨૫ અને ૨૬ ના
બંધે ૨૫ અને ૨૭ સહિત આઠે ઉદયસ્થાન હોય. છ ઉદયે હમણાં ગણ્યા
પ્રમાણે ૨૬, અને ૨૫ તથા ૨૭ના ઉદયે પ્રત્યેકે ૯૨ અને ૮૮ એ બે
સત્તાસ્થાન ગણતા સર્વ થઈને ૩૦, ૩૦ સત્તાસ્થાન થાય. ૨૮ ના બંધે
આઠે ઉદય હોય તે તિર્થંગ્ય પચોન્દ્રિય અને મનુષ્યને હોય ત્યાં ૨૧થી ૨૯
પર્યંત છ ઉદયસ્થાને પ્રત્યેકે ૯૨, અને ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન હોય ૩૦ના
ઉદયે ૯૨, ૮૯, ૮૮ અને ૮૬ એ ચાર હોય ૩૧ના ઉદયે ૮૯ વિના ત્રણ
હોય. સર્વ થઈને ૧૯ સત્તાસ્થાન થાય ૨૯ ના બંધે આઠે ઉદયસ્થાન
હોય ૨૧ અને ૨૬ ના ઉદયે ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮, ૯૩ અને ૮૯
એ સાત સત્તાસ્થાન હોય તિર્થંગ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં પહેલાં પાંચ, મનુ-
ષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતા ૭૮ વિના તેજ ચાર અને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય
બાંધતા છેલ્લાં બે હોય. ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયે તેજ છ છ હોય ૩૧ના
ઉદયે પહેલાં ચાર હોય. ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદયે ૯૨, ૮૮, ૯૩ અને ૮૯
એ ચાર હોય સર્વ થઈને ૨૯ના બંધે સત્તાસ્થાન ૪૪ થાય. ૩૦ના બંધે
૨૯ના બંધની પેઠે સમજવું. ફેર એટલો જ કે ૨૧ના ઉદયે પહેલાં પાંચ
તિર્થંગ્યગતિપ્રાયોગ્ય બાંધતાં હોય અને છેલ્લાં બે મનુષ્યગતિપ્રાયોગ્ય બાંધતાં
દેવતાને હોય. ૨૬ના ઉદયે ૯૩ અને ૮૯નાં ન હોય, ૨૬નો ઉદય તિર્થંગ્ય
અથવા મનુષ્ય અપર્યાપ્તને હોય. તેઓને દેવગતિપ્રાયોગ્ય કે મનુષ્યગતિપ્રા-
યોગ્ય બંધ ન હોય તેથી. એટલે અહીં ૨૬ નાં ઉદયમાં બે ઘટે, બાંકી
પૂર્વની પેઠે હોય સર્વ થઈને ૪૨ થાય ૩૧ અને ૧ ના બંધે ઉદય અને
સનાને સંવેધ જેમ પ્રથમ મનુષ્યગતિમા કહ્યો છે તેમ જ કહેવો

इअ कम्मपगइठाणाणि, सुद्धु बंधुदयसंतकम्माणं ।

૧૪

गइआइएहिं अट्टसु, चउप्पयारेण नेयाणि ॥६६॥

इय=એ પૂર્વોક્ત પ્રકારે
-बंधुदयसंतकम्माणं=ખ ધ, ઉદય
અને સત્તાસંખંધી.
कम्मपगइठाणाणि=કર્મપ્રકૃતિ-
નાં સ્થાનોને
सुद्धु=અત્યંત ઉપયોગ રાખીને
-गइआइएहिं=ગતિ આદિ (મા-

ર્ગણાસ્થાનો) વડે
अट्टसु=આઠ અનુયોગદ્વારને
વિષે
चउप्पयारेण=ચાર (પ્રકૃતિ,
સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશ
રૂપ) પ્રકારે
नेयाणि=જાણવા.

અર્થ:—એ પૂર્વોક્ત પ્રકારે ખ ધ, ઉદય અને સત્તા સંખંધી કર્મપ્રકૃતિનાં સ્થાનોને અત્યંત ઉપયોગ રાખીને ગતિ આદિ માર્ગણાસ્થાનોવડે આઠ અનુયોગ દ્વારેને વિષે ચાર (પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ અને પ્રદેશ) પ્રકારે જાણવાં. ॥ ૬૬ ॥

विवेचन:—એચ એ રીતે ઉક્ત પ્રકારે મુ-અત્યંત ઉપયોગ રાખીને આઠે કર્મપ્રકૃતિના ખંધ, ઉદય સત્તા સંખંધી સ્થાનકે ગત્યાદિકે ચઉદે માર્ગણાસ્થાનકે-ગતિ ૧, ંદ્રિય ૨, કાય ૩, યોગ ૪, વેદ ૫, કપાય ૬, જ્ઞાન ૭, સંયમ ૮, દર્શન ૯, લેશ્યા ૧૦, ભવ્ય ૧૧, સમ્યક્ત્વ ૧૨, સંજ્ઞિ ૧૩, અને આહારી ૧૪, એ ચૌદ સ્થાનકે અને એના ઉત્તર ભેદ બાસઠ માર્ગણાસ્થાનકે કહેવાં તેમજ આઠ અનુયોગદ્વારને વિષે કહેવા.

संतपयपरूचणया १, दच्चपमाणं च २ खित्त ३ फुलणा य ४ कालो ५ अंतर ६ भावो ७ अप्पावहुदं च ८ दाराइः ॥१॥

* છતાપદ્ધતી પ્રરૂપણા, ડચનું પ્રમાણ, ક્ષેત્ર, સ્પર્શના, કાળ, અંતર, ભાવ અને અદ્યપમહુત્વ, એ આઠ દ્વારે જાણવા આનુ વિશેષ સ્વરૂપ નવ તત્ત્વ પ્રકરણથી જાણવું. ત્યા એક ભાગ દ્વાર વિશેષ છે એટલે નવ અનુયોગ છે. તત્ત્વાર્થ સૂત્રમાં ઉપરોક્ત આઠ અનુયોગ છે. અનુ-પચ્ચાત્ત યોગ જોડાવું. સૂત્ર સાથે અર્થનું જોડાવું તેને અનુયોગ રહીએ.

એ આઠ અનુયોગ દ્વાર જાણવાં, ત્યાં સત્પદ્મપ્રરૂપ-
ણાએ કરીને ગુણઠાણાને વિષે અને ગતિ ઈન્દ્રિય માર્ગાણાને
વિષે બધોદયસત્તાનો સંવેધ જેમ કહ્યો છે તે અનુસારે
કાયયોગાદિકે માર્ગાણાને વિષે પણ કહેવા. અને જે
રોપ દ્રવ્યપ્રમાણાદિકે ૭ અનુયોગ દ્વાર તે કર્મપ્રકૃતિ, કર્મપ્રાભુત .]
પ્રમુખ ત્રય સમ્યક્ પ્રકારે જોધને કહેવા પણ આજે તે ત્રયના
અભાવ થકી લેશ માત્ર પણ કહી ન શકીએ, તે માટે ચાર
પ્રકારે—પ્રકૃતિ ૧, સ્થિતિ ૨, અનુભાગ ૩ અને પ્રદેશ ૪ એ
પ્રકારે કહેવા ત્યાં પ્રકૃતિ આશ્રયી બધોદયસત્તાનાં સ્થાનક પૂર્વે
કહ્યાં છે. તે અનુસારે સ્થિતિ, અનુભાગ, પ્રદેશ આશ્રયી પણ
કહેવા. ॥ ૬૬ ॥

૬૨ માર્ગશ્રાવ્ય મૂલોત્તરપ્રકૃતીનાં બધોદયસત્તા-
સંવેધભાંગયંત્રકમ્.

૬૨	માર્ગશ્રાવ્ય	મૂલપ્ર. ભં.	સા. ભ.	દર્શ. ભં.	વે. ભં.	આયુ ભં.	ગાત્ર. ભં.	અંત. ભં.
		૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૧	નરકં	૨	૧	૪	૪	૫	-	૧
૨	તિર્યં	૨	૧	૪	૪	૯	૩	૧
૩	મનું	૭	૨	૧૧	૮	૯	૬	૨
૪	દેવં	૨	૧	૪	૪	૫	૪	૧
૫	એકં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૬	બેઘદ્રિય	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૭	તેઘદ્રિય	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૮	ચક્રં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૯	પંચેં	૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૧૦	પૃથ્વીં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૧	અપ્સં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૨	તેજિં	૨	૧	૨	૪	૩	૨	૧
૧૩	વાયુ	૨	૧	૨	૪	૩	૨	૧
૧૪	વનં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૫	ત્રસં	૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૧૬	મનોં	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૫	૨
૧૭	વચનં	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૫	૨
૧૮	કાયં	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૬	૨
૧૯	સ્ત્રીવેદં	૨	૧	૭	૪	૨૩	૫	૧
૨૦	પુરં	૨	૧	૭	૪	૨૩	૫	૧

૨૧	નપુ'ં	૨	૧	૭	૪	૨૩	૫	૧
૨૨	ક્રોધં	૨	૧	૭	૪	૨૮	૫	૧
૨૩	માનં	૨	૧	૭	૪	૨૮	૫	૧
૨૪	માયાં	૨	૧	૭	૪	૨૮	૫	૧
૨૫	લોભ-	૩	૧	૭	૪	૨૮	૫	૧
૨૬	મતિં	૫	૨	૯	૪	૨૦	૩	૨
૨૭	શ્રુતં	૫	૨	૯	૪	૨૦	૩	૨
૨૮	અવધિં	૫	૨	૯	૪	૨૦	૩	૨
૨૯	મનં	૫	૨	૯	૪	૬	૨	૨
૩૦	કેવલં	૩૨	૦	૦	૬	૧	૦	૦
૩૧	મત્યં	૨	૧	૨	૪	૨૮	૫	૧
૩૨	શ્રુતઅં	૨	૧	૨	૪	૨૮	૫	૧
૩૩	વિજ્ઞગં	૨	૧	૨	૪	૨૮	૪	૧
૩૪	સામાયિક	૨	૧	૫	૪	૬	૧	૧
૩૫	છેદોપં	૨	૧	૫	૪	૬	૧	૧
૩૬	પરિહારં	૨	૧	૨	૪	૬	૧	૧
૩૭	સૂક્ષ્મસપં	૧	૧	૩	૨	૨	૧	૧
૩૮	યથાખ્યાં	૩૪	૧	૪	૬	૨	૨	૧
૩૯	દેશવિરં	૨	૧	૨	૪	૧૨	૨	૧
૪૦	અવિરત	૨	૧	૪	૪	૨૮	૫	૧
૪૧	અભુર્દર્શનં	૫	૨	૧૧	૪	૨૮	૫	૨
૪૨	અયસું	૫	૨	૧૧	૪	૨૮	૬	૨
૪૩	અવધિં	૫	૨	૯	૪	૨૦	૩	૨
૪૪	દેવજ્ઞં	૩૨	૦	૦	૬	૧	૨	૦
૪૫	કૃષ્ણલેં	૨	૧	૪	૪	૨૮	૫	૧
૪૬	નીલલેં	૨	૧	૪	૪	૨૮	૫	૧

૪૭	કાપોં	૨	૧	૪	૪	૨૮	૫	૧
૪૮	તેળોં	૨	૧	૪	૪	૨૧	૪	૧
૪૯	પદ્મોં	૨	૧	૪	૪	૨૧	૪	૧
૫૦	શુકલોં	૬	૨	૧૧	૪	૧૬ ૨૧	૫	૨
૫૧	લવ્યોં	૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૫૨	અલવ્યોં	૨	૧	૨	૪	૨૮	૫	૧
૫૩	ઉપશોં	૩	૨	૬	૪	૧૬	૩	૨
૫૪	ક્ષાયિકોં	૭	૨	૯	૮	૧૫	૪	૨
૫૫	ક્ષાયોપોં	૨	૧	૨	૪	૨૦	૨	૧
૫૬	મિશ્રોં	૧	૧	૨	૪	૧૬	૨	૧
૫૭	સાસ્વાં	૨	૧	૨	૪	૨૬	૪	૧
૫૮	મિથ્યાં	૨	૧	૨	૪	૨૮	૫	૧
૫૯	સંજીં	૫ ૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૬૦	અસંજીં	૨	૧	૨	૪	૧૪	૩	૧
૬૧	આહારીં	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૬	૨
૬૨	અણાહારીં	૩	૧ ૦	૪ ૦	૮	૪	૭	૧

ઉદયસ્સુદીરણાણ, સામિત્તાઓ ન વિજ્ઞદ્ વિસેસો ।

૪૧ ૮૧
મુત્તૂણ ય ઇગયાલં, સેસાણં સઽવપયડીણં ॥ ૬૭ ॥

ઉદયસ્સ=ઉદયના.

ઉદીરણાણ=ઉદીરણાના.

સામિત્તાઓ=સ્વામીપણાને
આશ્રયીને.

ન વિજ્ઞદ્=નથી.

વિસેસો=વિશેષ-ફેરફાર

મુત્તૂણ=મૂકીને

ઇગયાલં=એકતાળીશ પ્રકૃતિને

સેસાણં=બાકીની (૮૧)

સઽવપયડીણં=સર્વ પ્રકૃતિનો

અર્થ:—ઉદય અને ઉદીરણાના સ્વામીપણાને આશ્રયીને એકતાળીશ પ્રકૃતિને મૂકીને (વર્જીને) બાકીની સર્વ (૮૧) પ્રકૃતિનો ફેરફાર નથી [અર્થાત્ ૮૧ પ્રકૃતિ જ્યારે જ્યારે ઉદયમાં હોય ત્યારે ત્યારે ઉદીરણામાં પણ હોય.] ॥ ૬૭ ॥

વિવેચન:—ઇહાં બંધોદયસત્તાનો સંવેધ કહ્યો ત્યાં ઉદય કહ્યો પણ ઉદીરણા કહી નથી તે કહે છે. ઇહાં કાળપ્રાપ્ત કર્મ-પરમાણુઓનું અનુભવવું તે ઉદય કહીએ અને અકાલપ્રાપ્ત ઉદયાવલિકા થકી બાહિર રહ્યા તેનું કષાય સહિત અથવા કષાય સહિત યોગરૂપ વીર્યવિશેષ કરીને આકર્ષીને ઉદયપ્રાપ્ત કર્મપરમાણુઓ સાથે અનુભવવું તે ઉદીરણા કહીએ એ-એ ઉદય ઉદીરણાના સ્વામીપણા આશ્રયીને વિશેષ નથી. તે ઉદય છતે અવશ્ય ઉદીરણા પણ હોય, તે માટે વિશેષ નથી. કેટલી પ્રકૃતિમાં? એકતાળીશ પ્રકૃતિ યાળીને શેષ એકાશી પ્રકૃતિના ઉદય ઉદીરણા માંહે વિશેષ નથી. તેની ઉદય ઉદીરણા સાથે હોય, સમકાળે પ્રવર્તે તે માટે. ॥ ૬૭ ॥

એકચત્વારિંતપ્રકૃતીરાહ-

નાળંતરાયદસગં, દંસણનવ વેઅણિજ્જમિચ્છતં ।

સમ્મત્ત લોભ વેઆ-હઆણિ નવનામ્મ ઉચ્ચં ચ ॥૬૮॥

નાળંતરાયદ સગં=જ્ઞાનાવરણ
અને અંતરાય મળી દશ,
દંસણનવ=દર્શનાવરણની નવ
વેયણિજ્જ=એ વેદનીય
મિચ્છતં=મિથ્યાત્વ મોહનીય
સમ્મત્ત=સમ્યક્ત્વ મોહનીય

લોભ=સંજ્વલન લોભ,
વેઆહઆણિ=ત્રણ વેદ, ચાર
આયુષ્ય,
નવનામ્મ=નામકર્મની નવપ્રકૃતિ
ઉચ્ચં ચ=અને ઉચ્ચ ગોત્ર.

અર્થ-જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય મળીને દશ. દર્શનાવરણની નવ, એ વેદનીય, મિથ્યાત્વ મોહનીય, સમ્યક્ત્વ મોહનીય સંજ્વલન લોભ, ત્રણ વેદ, ચાર આયુષ્ય, નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ અને ઉચ્ચ ગોત્ર (એ એકતાળીશ પ્રકૃતિની ઉદય ઉદ્ધીરણ સમકાળે ન હોય.) ॥ ૬૮ ॥

વિવેચન:-હવે જે ૪૧ પ્રકૃતિને ઉદય ઉદ્ધીરણએ ફેર છે-વિશેષ છે, તે ૪૧ પ્રકૃતિ કહે છે-

પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૫, પાંચ અંતરાય ૫, એવં ૧૦, નવ દર્શનાવરણીય એવં ૧૬, એ વેદનીય એવં ૨૧, મિથ્યાત્વ મોહનીય ૨૨, સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૨૩, સંજ્વલન લોભ ૨૪, ત્રણ વેદ ૨૬, ચાર આયુષ્ય ૩૧, નવ નામકર્મની પ્રકૃતિ જે ચૌદમે ગુણકાળે રહે છે તે ૪૦, ઉચ્ચગોત્ર ૪૧, એ એકતાલીશ પ્રકૃતિ જાણવી. એની ઉદય અને ઉદ્ધીરણ સમકાળે ન હોય: ॥ ૬૮ ॥

ત્યાં પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, ચાર દર્શનાવરણીય અને પાંચ અંતરાય, એ ૧૪ પ્રકૃતિનો ઉદય અને ઉદ્ધીરણ સર્વ જીવને સમકાળે જ બારમા ગુણકાળની એક આવલિકા થાકતી (બાકી) હોય ત્યાં લગે પ્રવર્તે. એક આવલિકા થાકતે એ ૧૪ પ્રકૃતિનો ઉદય જ હોય પણ ઉદ્ધીરણ ન હોય. તથા નિદ્રાપંચકનો શરીર-પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થયા પછી જ્યાં લગે ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ પૂરી ન

થાય ત્યાં લગે ઉદય જ હોય પણ ઉદ્દીરણ ન હોય. અને શેષ કાળે તો ઉદય ઉદ્દીરણ સમકાળે જ પ્રવર્તે અને નિવર્તે તથા જે વેદનીયની ઉદ્દીરણ પ્રમત્ત ગુણકાણા લગે ઉદય સાથે જ પ્રવર્તે અને તે ઉપરાંત તો ઉદય જ હોય પણ ઉદ્દીરણ ન હોય. તથા પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પામતાં અંતરકરણ કીધે થકે પ્રથમ સ્થિતિ આવલિકા થાકતે મિથ્યાત્વનો ઉદય જ હોય પણ ઉદ્દીરણ ન હોય. તથા વેદક સમ્યગ્દષ્ટિ ક્ષાયિક પામતાં મિથ્યાત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીય ખપાવ્યા પછી સમ્યક્ત્વમોહનીય સર્વ અપવર્તનાએ અપવર્તીને અંતર્મુહૂર્તની સ્થિતિનું કરેલ હોય તે ઉદયઉદ્દીરણાએ અનુભવાતું આવલિકાશેષ જ્યારે રહે ત્યારે સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય જ હોય પણ ઉદ્દીરણ ન હોય. તથા સંજવલન લોભની ઉદય ઉદ્દીરણ સૂક્ષ્મસંપરાયની એક આવલિકા થાકતી હોય ત્યાં લગે સામટી (સાથે) જ પ્રવર્તે અને છેલ્લી આવલિકાએ ઉદય જ હોય પણ ઉદ્દીરણ ન હોય, તથા ત્રણ વેદ માંહેલા જે વેદે શ્રેણિ પડિયજે ત્યાં અંતરકરણ કીધે થકે તે વેદની પ્રથમ સ્થિતિ આવલિકા થાકતે ઉદય જ હોય પણ ઉદ્દીરણ ન હોય. તથા ચાર આયુષ્યને પોતપોતાના ભવની છેલ્લી આવલિકાએ ઉદય જ હોય પણ ઉદ્દીરણ ન હોય અને મનુષ્યાયુની પ્રમત્ત ગુણકાણા ઉપરાંત ઉદ્દીરણ ન હોય. ઉદય જ હોય. તથા મનુષ્યગતિ ૧, પંચેન્દ્રિય જાતિ ૨, ત્રસ ૩, બાહર ૪, પર્યાપ્ત ૫, મુલગ ૬, આદેય ૭, યશઃકીર્તિ ૮, અને તીર્થંકર ૯. એ નવ નામકર્મની પ્રકૃતિ* અને ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૧૦ એ દશ પ્રકૃતિની સયોગી કેવલી ગુણકાણા લગે ઉદયઉદ્દીરણ સમકાળે પ્રવર્તે. પછી અયોગી અવસ્થાએ તો ઉદય જ હોય, પણ ઉદ્દીરણ ન હોય. શેષ ૮૧ પ્રકૃતિની ઉદય ઉદ્દીરણ તો સમકાળે પ્રવર્તે અને સમકાળે નિવર્તે. ॥૬૮॥

* આ નવ પ્રકૃતિ માટે મણુઅગ્રહ ધ્યાદિ ગાથા બીજા ટપાઓમા છે પણ તે ગાથા પાછળ પણ આવતી હોવાથી અહીં લીધેલ નથી

ક્ર	પ્રવૃત્તિ	૧૦	રસારાજાજી જાગરાણા	૨૧	૯	૧૦લિટા જાફાપા રાણા	ગ્રાં ૪૦ ભારત	૯૮૩	૨૮૮	૬૬૭	૧૫	રતારજારફારજા રતારજારજાગરાણા
૧૦	પ્રવૃત્તિ	૨	રસારાજા	૧૦	૪	૧૦લિટાજી	ડબ્બક	૬૪	૬૮	૫૪૪	૩	રતારજારફ
૧૧	અપમાન	૨	રસારાજા	૧૦	૪	૧૦લિટાજી	ડબ્બક	૬૪	૬૮	૫૪	૩	રતારજારફ
૧૨	તેલિકાન	૧	રસારાજા	૧૦	૩	૧૦લિટા	ડબ્બક	૩૨	૩૬	૨૮૮	૩	રતારજારફ
૧૩	વાયિકાન	૧	રસારાજા	૬	૩	૧૦લિટા	ડબ્બક	૩૨	૩૬	૨૮૮	૩	રતારજારફ
૧૪	વનસ્પત	૨	રસારાજા	૬	૪	૧૦લિટાજી	ડબ્બક	૪	૬૮	૫૪૪	૩	રતારજારફ
૧૫	નસમા	૧૦	રસારાજાજી જાગરાણા	૨૧	૯	૧૦લિટા જાફાપા રાણા	ગ્રાં ૪૦ ભારત	૯૮૩	૨૮૮	૬૬૭	૧૫	રતારજારફારજારજા રજાજાગરાજાગરાણા રાણા
૧૬	મનોરોગ	૧૦	રસારાજાજી જાગરાણા	૨૧	૯	૧૦લિટાજી જાફાપા રાણા	ગ્રાં ૪૦ ભારત	૯૮૩	૨૮૮	૬૬૭	૧૫	રતારજારફારજારજા રજાજાગરાજાગરાણા રાણા
૧૭	વચન	૧૦	રસારાજાજી જાગરાણા	૨૧	૯	૧૦લિટાજી જાફાપા રાણા	ગ્રાં ૪૦ ભારત	૯૮૩	૨૮૮	૬૬૭	૧૫	રતારજારફારજારજા રસારાજાજાગરાજા પા ગારાજા

૧૮	ક્રમ	૧૦	રસાર૧૧૧૭ ૧૩૩૩૧૧૧ અર૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૬૧૮ ૧૧૧૧૧૧	ગ્રાહક ભાગ	૯૮૩	૨૮૮	૧૮૪૭	૧૫	રસાર૧૧૧૧૧૧૧૧ અર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૧૯	પ્રથમ	૬	રસાર૧૧૧૧૧ ૧૩૩૩૧૧૧	૧૭	૮	૧૦૬૧૮ ૧૧૧૧૧૧	ગ્રાહક ભાગ	૩૨૪	૨૮૮	૨૩૧૨	૧૦	રસાર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ અર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૨૦	સ્ત્રીવેદ	૬	રસાર૧૧૧૧૧ ૧૩૩૩૧૧૧	૧૭	૮	૧૦૬૧૮ ૧૧૧૧૧૧	ગ્રાહક ભાગ	૩૨૪	૨૮૮	૨૩૧૨	૯	રસાર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ અર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૨૧	નર્યુસ	૬	રસાર૧૧૧૧૧ ૧૩૩૩૧૧૧	૧૭	૮	૧૦૬૧૮ ૧૧૧૧૧૧	ગ્રાહક ભાગ	૩૨૪	૨૮૮	૨૩૧૨	૮	રસાર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ અર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૨૨	ક્રોધ	૫	રસાર૧૧૧૧૧ ૧૩૩૩૧૧૧	૧૮	૯	૧૦૬૧૮ ૧૧૧૧૧૧	ગ્રાહક ભાગ	૨૪૪	૨૮૮	૧૭૩૫	૧૨	રસાર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ અર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૨૩	માન	૮	રસાર૧૧૧૧૧ ૧૩૩૩૧૧૧	૧૯	૯	૧૦૬૧૮ ૧૧૧૧૧૧	ગ્રાહક ભાગ	૨૪૪	૨૮૮	૧૭૩૫	૧૩	રસાર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ અર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૨૪	માયા	૯	રસાર૧૧૧૧૧ ૧૩૩૩૧૧૧	૨૦	૯	૧૦૬૧૮ ૧૧૧૧૧૧	ગ્રાહક ભાગ	૨૪૪	૨૮૮	૧૭૩૫	૧૪	રસાર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ અર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૨૫	લોભ	૧૦	રસાર૧૧૧૧૧ ૧૩૩૩૧૧૧	૨૧	૯	૧૦૬૧૮ ૧૧૧૧૧૧	ગ્રાહક ભાગ	૨૪૪	૨૮૮	૧૭૩૫	૧૫	રસાર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ અર૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧

૨૬	મતિમાન	૮	૧જા૧૩હા પાપાગારા ૧૧૦	૧૧	૮	હાટાજાફા પાપાગારા ૧૧૦	ચોરજ ભારંડ	પદ્ધ	૧૫૬૩૭૭૯	૧૩	૨૮૧૨જારગારગાર ૧૩૧૨૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૨૭	શ્રુત	૮	૧જા૧૩હા પાપાગારા ૧૧૦	૧૧	૮	હાટાજાફા પાપાગારા ૧૧૦	ચોરજ ભારંડ	પદ્ધ	૧૫૬૩૭૭૯	૧૩	૨૮૧૨જારગારગારગાર ૧૧૨૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧૦
૨૮	અવધિ માન	૮	૧જા૧૩હા પાપાગારા ૧૧૦	૧૧	૮	હાટાજાફા પાપાગારા ૧૧૦	ચોરજ ભારંડ	પદ્ધ	૧૫૬૩૭૭૯	૧૩	૨૮૧૨જારગારગાર ૧૩૧૨૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૨૯	મનઃ પર્થ	૬	હાપાજા પાપાગારા ૧૧૦	૭	૬	જાફાપા જારાગાર ૧૧૦	ચો ૮ ભારંડ	૨૧૫	૪૫૧૦૯૧	૧૩	૨૮૧૨જારગારગાર ૧૩૧૨૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧
૩૦	કેવલ	૦		૦	૦			૦	૦	૦	
૩૧	મતિ અમાન	૩	૨૨૧૨૧૧૧૭	૧૨	૪	૧૦હાટાજા	ચો૧૬	૩૮૪	૧૩૨૩૧૬૮	૪	૨૮૧૨જારગારગાર
૩૨	શ્રુત અન	૩	૨૨૧૨૧૧૧૭	૧૨	૪	૧૦હાટાજા	ચો૧૬	૩૮૪	૧૩૨૩૧૬૮	૪	૨૮૧૨જારગારગાર
૩૩	વિભંગ	૩	૨૨૧૨૧૧૧૭	૧૨	૪	૧૦હાટાજા	ચો૧૬	૩૮૪	૧૩૨૩૧૬૮	૪	૨૮૧૨જારગારગાર
૩૪	સામાયિક	૬	હાપાજા ગારાગાર	૭	૬	જાફાપા પાપાગારા ૧૧૦	ચો ૮ ભારંડ	૨૧૪	૪૪૧૦૯૦	૧૩	૨૮૧૨જારગારગારગાર ૧૧૨૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧

ક્રમ	છેદાપં	ફ	લાપાશા શારાવ	૭	ફ	જાફાપાશ રાવ	ચો ૮ ભાર	૨૧૪	૪૪	૧૦૬૦	૧૩	૨૮૧૨૪૨૩૨૨૨૧ ૧૩૧૨૧૧૧૫૫૫૩૨૧
૩૬	પરિકાં	૧	૯	૨	૪	જાફાપાશ રાવ	ચો. ૪૮	૧૨૮	૪૪	૭૦૪	૫	૨૮૧૨૪૨૩૨૨૨૧
૩૭	સંદ્ધમં	૦	૦	૦	૧	૧	૦	૧	૦	૧	૪	૨૮૧૨૪૨૩૨૧
૩૮	મયાં	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૩	૨૮૧૨૪૨૩૧૦
૩૯	દેશવિં	૧	૧૩	૨	૪	જાજાફાપ રાવ	ચો ૮	૧૬૨	૫૨	૧૨૪૮	૫	૨૮૧૨૪૨૩૨૨૨૧
૪૦	અવિરત	૩	૨૨૨૨૧૧૧૭	૧૨	૫	૧૦૬૮૮૮ જાફ	ચો ૨૪	૫૭૬	૧૬૨	૪૬૦૮	૭	૨૮૧૨૪૨૩૨૪૨૩ ૧૨૨૨૧
૪૧	અક્ષિ દર્શં	૧૦	૨૨૨૨૧૧૧૭ ૧૩૮૮૧૫ ૪૩૨૨૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૬૮૮૭ ફાપાશ રાવ	ચો ૪૦ ભાર	૯૮૩	૨૮૮	૧૬૪૭	૧૫	૨૮૧૨૪૨૩૨૪૨૩૨૨ ૨૧૧૩૧૨૧૧૧૫૫૫૩
૪૨	અક્ષિ દર્શં	૧૦	૨૨૨૨૧૧૧૬ ૧૩૮૮૧૫ ૪૩૨૨૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૬૮૮૭ ફાપાશ રાવ	ચો ૪૦ ભાર	૯૮૩	૨૮૮	૬૬૪૭	૧૫	૨૮૧૨૪૨૩૨૪૨૩૨૨ ૨૧૧૩૧૨૧૧૧૫૫૫૩
૪૩	અવધિ દર્શં	૮	૧૭૧૩૮૬ ૧૫૫૫૩ ૨૧૧૦	૧૧	૮	૯૮૮૭૬ ૧૫૫૫૩૧૦	ચો ૨૪ ભાર	૫૬૯	૧૫૬	૩૭૭૯	૧૩	૨૮૧૨૪૨૩૨૨૨૧૧૩ ૧૨૧૧૧૫૫૫૩૨૧૦
૪૪	દેવલં	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦

* સ્ત્રીવેદીને પરિવારવિશુદ્ધિ આરિત્ર ન હોય તેથી તેના ષુદ્ધિ થાય.

૪૫	ક્રમ્યલેન	પ	રસરસાવજી ૧૩લિ	૧૬	૭	૧૦લિલિલિ ફાપાજ	ગ્રો ૪૦	લેફ૦	૨૮૮ ફલેર	૭	રડારખાર ફારજારડા રસર૨૧
૪૬	નીચલેન	૫	રસરસાવજી ૧૩લિ	૧૬	૭	૧૦લિલિલિ ફાપાજ	ગ્રો ૪૦	લેફ૦	૨૮૮ ફલેર	૭	રડારખાર ફારજારડા રસર૨૧
૪૭	ક્રોયોતન	૫	રસરસાવજી ૧૩લિ	૧૬	૭	૧૦લિલિલિ ફાપાજ	ગ્રો ૪૦	લેફ૦	૨૮૮ ફલેર	૭	રડારખાર ફારજારડા રસર૨૧
૪૮	તેજલેન	૫	રસરસાવજી ૧૩લિ	૧૬	૭	૧૦લિલિલિ ફાપાજ	ગ્રો ૪૦	લેફ૦	૨૮૮ ફલેર	૭	રડારખાર ફારજારડા રસર૨૧
૪૯	પદ્મલેન	૫	રસરસાવજી ૧૩લિ	૧૬	૭	૧૦લિલિલિ ફાપાજ	ગ્રો ૪૦	લેફ૦	૨૮૮ ફલેર	૭	રડારખાર ફારજારડા રસર૨૧
૫૦	શુક્રલેન	૧૦	રસરસાવજી ૧૩લિલિલિ કારારા૧૦	૨૧	૯	૧૦લિલિલિ ફાપાજારા ૧૦	ગ્રો ૪૦ ભાં ૨૩	લેલ૩	૨૮૮ ફલેર	૧૫	રડારખાર ફારજારડા રસર૧૧૩૧૨૧૧૧૫ જાડારા૧૦
૫૧	ભવ્ય.	૧૦	રસરસાવજી ૧૩લિલિલિ કારારા૧૦	૨૧	૯	૧૦લિલિલિ ફાપાજારા ૧૦	ગ્રો ૪૦ ભાં ૨૩	લેલ૩	૨૮૮ ફલેર	૧૫	રડારખાર ફારજારડા રસર૧૧૩૧૨૧૧૧૫ જાડારા૧૦
૫૨	અભવ્ય.	૧	૨૨	૬	૩	૧૦લિલિ	ગ્રો ૪	લેફ	૩૬ ૮૬૪	૧	૨૬
૫૩	પ્રપક્ષગ.	૮	૧૭૧૩લિલિ જાડારા૧૦	૧૧	૭	૮૦લિલિલિ કારારા૧૦	ગ્રો ૧૨ ભાં ૨૩	૩૧૧	૭૨ ૧૭૧૩	૨	રડાર૨૪

પ્ર	શ્રાવિક	૮	૧૭૧૩૩૩૩૩૩૩	૧૧	૭	તાજાપાખા રાખાં	ચોખર ભાંરડ	૩૧૧	૭૨	૧૭૧૩	૯	૨૧૧૩૧૩૧૩૧૩૧૩૧૩
૫૫	શ્રાવિક	૩	૧૭૧૩૩૩	૬	૫	લાતાજા પા	ચોખર	૨૮૮	૮૪	૨૦૧૬	૪	૨૮૧૨૪૧૨૪૨૨
૫૬	મિત્ર દં	૧	૧૭	૨	૩	લાતાજ	ચોખર	૯૬	૩૨	૭૬૮	૩	૨૮૧૨૭૨૪
૫૭	સાસ્વાદન.	૧	૨૧	૪	૩	લાતાજ	ચોખર	૯૬	૩૨	૭૬૮	૧	૨૮
૫૮	મિથ્યા દં	૧	૨૨	૬	૪	૧૦લાતાજ	ચોખર	૧૯૨	૬૮	૧૬૩૨	૩	૨૮૧૨૭૨૬
૫૯	સંતી	૧૦	૨૨૨૧૧૭ ૧૩૩૩૩૩૩૩૩	૨૧	૯	૧૦લાતાજ પાખાપાખા	ચોખર ભાંરડ	૯૮૩	૨૮૮	૬૬૪૭	૧૫	૨૮૧૨૭૨૬ ૨૧૧૩૧૩૧૩૧૩૧૩૧૩
૬૦	અસંતી	૨	૨૨૨૧	૧૦	૪	૧૦લાતાજ	અજી	૬૪	૬૮	૫૪૪	૩	૨૮૧૨૭૨૬
૬૧	આહારી	૧૦	૨૨૨૧૧૭ ૧૩૩૩૩૩૩૩૩	૨૧	૯	૧૦લાતાજ પાખાપાખા	ચોખર ભાંરડ	૯૮૩	૨૮૮	૬૬૪૭	૧૫	૨૮૧૨૭૨૬ ૨૧૧૩૧૩૧૩૧૩૧૩૧૩
૬૨	અણહારી	૩	૨૨૨૧૧૭	૧૨	૫	૧૦લાતાજ	ચોખર	૩૮૪	૧૨૮	૩૦૭૨	૬	૨૮૧૨૭૨૬ ૨૧

૬૨ માર્ગાણી નામકર્મણું: બંધોદયસત્તાસ્થાનાનિ તદ્દલંગાશ્ચ તેષાં યંત્રક્રમ.

ક્ર	માર્ગાણી દારેષુ	નામકર્મણી બંધસ્થાન ૮	તદ્લંગા ૧૩૮૪૫	નામકર્મણું: ઉદયસ્થાન ૧૨	તદ્લંગા ૭૭૬૧	નામકર્મણું સત્તાસ્થા- નાનિ ૧૨
૧	નરકગતિ	૨ રદા૩૦	૧૩૮૩૨	૫ ર૧૨પારજા ર૮૧રદા	૫ ૩	૬૨૧૮૮૧૮૧૮૧૮૮
૨	તિર્થંચ ગતિ	૬ રઝારપારફાર૮ રદા૩૦	૧૩૮૬૬	૬ ર૧૨જારપારફા રજાર૮૧રદા ૩૦૩૩૧	૫૦૭૦ ૫	૬૨૧૮૮૧૮૧૮૧૮૧૮૮
૩	મનુષ્ય ગતિ	૮ રઝારપારફાર૮ રદા૩૦૩૧૧૧૦	૧૩૮૩૭	૧૧ ર૧૨૧૧૧૧૧૧૧૧ રજાર૮૧રદા૩૦ ૩૧૧૧૮	૨૬૫૨ ૧૧	૬૩૧૮૮૧૮૮૧૮૧૮૧૮૧૮
૪	દેવગતિ	૪ રપારફારદા૩૦	૧૩૮૫૬	૬ ર૧૨પારજાર૮૧ રદા૩૦	૬૪ ૪	૬૩૧૮૮૧૮૮૧૮૮
૫	એકેન્દ્રિય	૫ રઝારપારફા રદા૩૦	૧૩૮૧૭	૫ ર૧૨જારપા રફાર૭	૪૨ ૫	૬૨૧૮૮૧૮૧૮૧૮૧૮૮
૬	બેષ્ઠદિય	૫ રઝારપારફા રદા૩૦	૧૩૮૧૭	૬ ર૧૨ફાર૮૧રદા ૩૦૩૩૧	૨૨ ૫	૬૨૧૮૮૧૮૧૮૧૮૧૮૮

૭	તેઈદ્રિય	૫	રઝારપારફા રદાઉં	૧૩૯૧૭	ફ	ર૧ારફારટારદા ૩૦૩૧	૨૨	૫	દરારટારટારફાર૭૮
૮	અઉરિ દ્રિય	૫	રઝારપારફા રદાઉં	૧૩૯૧૭	ફ	ર૧ારફારટારદા ૩૦૩૧	૨૨	૫	દરારટારટારફાર૭૮
૯	પત્રે દ્રિય	૮	રઝારપારફારફા રદાઉં૩૧૧૧૦	૧૩૯૪૫	૧૧	ર૦ર૧ારપારફા ર૭રટારદા૩૦૧ ૩૧૧૮	૭૬૮૩	૧૨	દરારટારટારફાર૭૮ ૭૬,૭૮૧૭૬૧,૮૫૧૮
૧૦	પૃથ્વીકાય	૫	રઝારપારફા રદાઉં	૧૩૯૧૭	૫	ર૧ારપારપા રફાર૭	૨૪	૫	દરારટારટારફાર૭૮
૧૧	અપફાય	૫	રઝારપારફા રદાઉં	૧૩૯૧૭	૫	ર૧ારપારપા રફાર૭	૨૦	૫	દરારટારટારફાર૭૮
૧૨	તેઉકાય	૫	રઝારપારફા રદાઉં	૯૩૦૮	૪	ર૧ારપારપારફ	૧૨	૫	દરારટારટારફાર૭૮
૧૩	વાયું	૫	રઝારપારફા રદાઉં	૯૩૦૮	૪	ર૧ારપારપારફ	૧૫	૫	દરારટારટારફાર૭૮
૧૪	વનસ્પતિ	૫	રઝારપારફા રદાઉં	૧૩૯૧૭	૫	ર૧ારપારપા રફાર૭	૩૧	૫	દરારટારટારફાર૭૮

[illegible]

૨૨	કોષિકાપાત્રી	૮	રત્નારપારફારટા રદાગનાગ૧૧૧૦	૧૩૬૪૫	૬	રત્નારપારફાર રત્નારટારદાગ ૩૧	૭૭૮૩	૧૦	દરોડરોટરોટરોટરો ૮૦૧૭૬૧૭૮૧૭૬૧૭૫
૨૩	માનકં	૮	રત્નારપારફારટા રદાગનાગ૧૧૧૦	૧૩૬૪૫	૬	રત્નારપારફાર રત્નારટારદાગ ૩૧	૭૭૮૩	૧૦	દરોડરોટરોટરોટરો ૮૦૧૭૬૧૭૮૧૭૬૧૭૫
૨૪	માયાકં	૮	રત્નારપારફારટા રદાગનાગ૧૧૧૦	૧૩૬૪૫	૬	રત્નારપારફાર રત્નારટારદાગ ૩૧	૭૭૮૩	૧૦	દરોડરોટરોટરોટરો ૮૦૧૭૬૧૭૮૧૭૬૧૭૫
૨૫	લોસકં	૮	રત્નારપારફારટા રદાગનાગ૧૧૧૦	૧૩૬૪૫	૬	રત્નારપારફાર રત્નારટારદાગ ૩૧	૭૭૮૩	૧૦	દરોડરોટરોટરોટરો ૮૦૧૭૬૧૭૮૧૭૬૧૭૫
૨૬	મતિસાની	૫	રત્નારદાગનાગ૧૧ ૧૧૦	૩૫	૮	રત્નારપારફાર રત્નારદાગનાગ૧	૭૬૭૧	૮	દરોડરોટરોટરોટરો ૭૬૧૭૬૧૭૫
૨૭	શ્રુતજાની	૫	રત્નારદાગનાગ૧૧ ૧૧૦	૩૫	૮	રત્નારપારફાર રત્નારદાગનાગ૧	૭૬૭૧	૮	દરોડરોટરોટરોટરો ૭૬૧૭૬૧૭૫
૨૮	અવધિસાની	૫	રત્નારદાગનાગ૧૧ ૧૧૦	૩૫	૮	રત્નારપારફાર રત્નારદાગનાગ૧	૭૬૭૧	૮	દરોડરોટરોટરોટરો ૭૬૧૭૬૧૭૫
૨૯	મનઃપર્યવ સાની	૫	રત્નારદાગનાગ૧૧ ૧૧૦	૧૬	૫	રત્નારપારફાર રદાગનાગ૧૧	૧૫૮	૮	દરોડરોટરોટરોટરો ૭૬૧૭૬૧૭૫

[illegible]

[illegible]

૪૧	ફાળુદેશી	૬	રઝારપારફ રઠારદાહૃ	૧૩૮૪૨	૯	ર૧ર૪રપારફ રઠારદારદાહૃ ૩૧	૭૭૮૩ *(૭૭૭૩)	૬	૯રારદારદારદારદારદારદાર
૪૬	નીતલે	૬	રઝારપારફ રઠારદાહૃ	૧૩૮૪૨	૯	ર૧ર૪રપારફ રઠારદારદાહૃ ૩૧	૭૭૮૩ *(૭૭૭૩)	૬	૯રારદારદારદારદારદારદાર
૪૭	કાપોત	૬	રઝારપારફ રઠારદાહૃ	૧૩૮૪૨	૯	ર૧ર૪રપારફ રઠારદારદાહૃ ૩૧	૭૭૮૩ *(૭૭૭૩)	૬	૯રારદારદારદારદારદારદાર
૪૮	તેતલે	૬	રપારફારદ રદાહૃ	૧૩૮૪૪	૯	ર૧ર૪રપારફ રઠારદારદાહૃ ૩૧	૭૬૭૦	૪	૯રારદારદારદાર
૪૯	પદલે	૪	રઠારદાહૃ	૧૩૮૫૦	૮	ર૧રપારફારજા રઠારદાહૃ	૭૬૬૬	૪	૯રારદારદારદાર
૫૦	ગ્રંથલે	૫	રઠારદાહૃ ૩૧૧૧૦	૪૬૩૫	૯	ર૦રપારફારફ રઠારદારદાહૃ ૩૧	૭૬૭૨	૮	૯રારદારદારદારદારદારદાર ૧૭૬૧૭૫
૫૧	ભવ્ય	૮	રઝારપારફારદાર રદાહૃ	૧૩૮૪૫	૧૨	ર૦રપારફારફ રઠારદારદાહૃ ૩૧	૭૭૮૧	૧૨	૯રારદારદારદારદારદારદાર ૭૮૧૭૮૧૭૧૭૫૮૧૮

આ ત્રણ લેખ્યાઓને ચાર ગુણ્યમાન માનીએ તો તે દલિએ આહારકના સાત અને ઉદ્યોત સહિત વૈં મનુષ્યના ૩ લાંગા ન થઈ માટે ૭૭૭૩ ઉદ્યલોગા પણ થઈ.

માર્ગશિથાને નામકર્મના સંવેધ. ભાગા.

૩૬૩

પાટ	અભાગ	ફ	રહારપારફ રહારહાલો	૧૩૬૨૬	૬	રહારપારફ રહારહાલો	૭૭૬૩	૪	૮૮૧૮૬૧૮૦૭૬
૫૩	ઉપશમ સાચકેલી	૫	રહારહાલો ૩૧૧૦	૩૫	૮	રહારપારફ રહારહાલો	૧૭૬૬	૪	૬૩૬૨૧૮૬૧૮૮
૫૪	ક્ષાધિક	૫	રહારહાલો ૩૧૧૦	૩૫	૧૧	રહારપારફ રહારહાલો	૬૨૩	૧૦	૬૩૬૨૧૮૬૧૮૮ ૭૬૭૬૭૬૭૬
૫૫	ક્ષોપશ	૪	રહારહાલો	૩૪	૮	રહારપારફ રહારહાલો	૭૬૭૬	૪	૬૩૬૨૧૮૬૧૮૮
૫૬	મિશ્રદ	૨	રહારહાલો	૧૬	૩	રહારહાલો	૩૪૬૫	૨	૬૨૧૮૮
૫૭	સાસ્વાદન	૩	રહારહાલો	૬૬૦૮	૭	રહારપારફ રહારહાલો	૪૦૬૭	૨	૬૨૧૮૮
૫૮	મિ	૬	રહારપારફ રહારહાલો	૧૩૬૨૫	૬	રહારપારફ રહારહાલો	૭૭૭૩	૬	૬૨૧૮૬૧૮૬૧૮૦૭૮
૫૯	સંમી	૮	રહારપારફ રહારહાલો	૧૩૬૪૫	૮	રહારપારફ રહારહાલો	૭૬૮૩ ૭૬૭૫	૧૦	૬૩૬૨૧૮૬૧૮૮ ૮૦૭૬૭૬૭૬૭૬

૬૦	અસંસીં	૬ રંગરપાટું, ૧૮	૧૩૬૨૬	૯	૨૧૨૪૨પારફ રંગારંગારંગાં ૩૧	૧૩૨	૫	૬૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૧૭૮
૬૧	આપા	૮ રંગરપારફાર રંગાંગાંગાંગાં	૧૩૬૨૫	૮	૨૪૨પારફાર૩ રંગારંગાં ૩૧	૭૭૪૬	૧૦	૬૩૬૨૧૮૬૧૮૮૧૮૬૧૭૫
૬૨	અળાહારી	૬ રંગરપારફારંગ રંગાંગાં	૧૩૬૪૧	૪	૨૦૨૧૧૬૧૮	૪૫	૧૨	૬૩૬૨૧૮૬૧૮૮૧૮૬૧૭૫

ગુણસ્થાને બંધ પ્રકૃતિ.

^૧ ^૨ ^{૧૧૭}
તિત્થયરાહારગવિરહિઆડ, અજ્જેઙ્ગ સઘ્વપયડીઓ ।

^{૧૦૧}
મિચ્છત્તવેઅગો સા—સણોવિ ગુણવીસસેસાઓ ॥૬૧॥

તિત્થયરાહારગ=તીર્થંકરનામ
અને આહારકદ્વિક
વિરહિયાડ=વિના.
અજ્જેઙ્ગ=ઉપાજે, બાંધે.
સઘ્વપયડીઓ=સર્વ પ્રકૃતિઓ
(૧૧૭).

મિચ્છત્તવેઅગો=મિથ્યાદ્રષ્ટિ.
સાસણોવિ=સાસ્વાદન ગુણ--
સ્થાનવાળો પણ,
ગુણવીસસેસાઓ=ઓગણીશ
વર્ણને બાકીની (૧૦૧).

અર્થ:—મિથ્યાદ્રષ્ટિ તીર્થંકર નામકર્મ અને આહારકદ્વિક-
વિના સર્વ (૧૧૭) પ્રકૃતિઓ બાંધે. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનવાળો
ઓગણીશ વર્ણને બાકીની (એકસો એક) પ્રકૃતિ બાંધે. ॥૬૮॥

વિવેચન:—હવે કયા કયા ગુણઠાણે કંઈ કંઈ અને કેટલી
પ્રકૃતિ બાંધે એવો સર્વ ગુણઠાણે બંધ વિશેષ કહે છે.—

તીર્થંકર નામ ૧, આહારકદ્વિક તે આહારક શરીર ૨,
આહારકોપાંગ ૩, એ ત્રણ વર્ણને ૧૨૦ માંહેથી બાકી સર્વ
(૧૧૭) પ્રકૃતિ ઉપાજે, મિથ્યાત્વનો વેદક તે મિથ્યાદ્રષ્ટિ જીવ
મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે રહ્યો થકો બાંધે. સાસ્વાદન ગુણઠાણવાળો
નરકત્રિક ૩, જાતિચતુષ્ક ૭, સ્થાવરચતુષ્ક ૧૧, હુંડ સંસ્થાન
૧૨, આતપ ૧૩, છેવડું સંઘયણ ૧૪, નપુંસક વેદ ૧૫, મિથ્યાત્વ-
ઓહનીય ૧૬ અને પૂર્વલી ત્રણ પ્રકૃતિ ૧૯, એ ઓગણીશ
વર્ણને શેષ ૧૦૧ પ્રકૃતિ બાંધે. ॥ ૬૯ ॥

^{૭૪} ^{૭૭}
હાયાલસેસ મીસો, અવિરયસમ્મો તિઆલપરિસેસા ।

^{૬૭} ^{૬૩}
તેવન્ન દેસવિરઓ, વિરઓ સગવન્નસેસાઓ ॥૭૦॥

છાયાલસેસ=છેંતાળીશ વર્ણને
બાકીની (૭૪).

મીસો=મિશ્ર ગુણુસ્થાનવાળો.
અવિરતસમ્મો=અવિરત સમ્ય-
ગદ્રષ્ટિ.

તિયાલપરિસેસા=તેંતાળીશ
વર્ણને બાકીની (૭૭)

તેવન્ન=ત્રેપન વર્ણને બાકીની
(૬૭).

દેસવિરઓ=દેશવિરત.

વિરઓ=વિરત-પ્રમત્ત સાધુ.

સાવન્નસેસાઓ=સત્તાવન વર્ણને
બાકીની (૬૩).

અર્થ:-મિશ્રદ્રષ્ટિ છેંતાળીશ વર્ણને બાકીની, અવિરત સમ્ય-
દ્રષ્ટિ તેંતાળીશ વર્ણને બાકીની, દેશવિરત ત્રેપન વર્ણને
બાકીની અને પ્રમત્ત સાધુ સત્તાવન વર્ણને બાકીની પ્રકૃતિઓ
બાંધે. ॥ ૭૦ ॥

વિવેચન:-તિર્થચત્રિક ૩, થ્રીણુદ્ધિત્રિક ૬, દુર્ભંગત્રિક ૯,
અનંતાનુબંધી ચતુષ્ક ૧૩, મધ્ય સંસ્થાન ચાર ૧૭, મધ્ય
સંઘયણ ચાર ૨૧, નીચૈર્ગોત્ર ૨૨, ઉદ્યોતનામ ૨૩, અશુભવિ-
હાયોગતિ ૨૪, સ્ત્રીવેદ ૨૫ અને ૧૯ પૂર્વની મળી ૪૪ અને
મનુષ્યાયુ ૪૫ અને દેવાયુ ૪૬ પ્રકૃતિ એકસોવીશ માંહેથી કાઢી-
એ એટલે શેષ ૭૪ પ્રકૃતિ મિશ્ર ગુણુઠાણવાળો બાંધે. અવિરત-
સમ્યદ્રષ્ટિ છેંતાળીશ માંહેથી તિર્થચત્રિક નામ ૧, મનુષ્યાયુ ૨
અને દેવાયુ ૩, એ ત્રણ બાંધે, તે માટે તેંતાળીશ વર્ણને શેષ
૭૭ પ્રકૃતિ બાંધે. વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ ૧, મનુષ્યત્રિક ૪,
અપ્રત્યાખ્યાની કષાય ચાર ૮, ઔદારિકદ્વિક ૧૦ અને તેંતાળીશ
પૂર્વની એમ ૫૩ ત્રેપન વર્ણને શેષ ૬૭ સડસઠ પ્રકૃતિ દેશવિ-
રતિ બાંધે. ત્રીજા પ્રત્યાખ્યાનીય ચાર કષાય અને ૫૩ પૂર્વની
એવં ૫૭ વર્ણને શેષ (૬૩) ત્રેસઠ પ્રકૃતિ સર્વાવિરતિ પ્રમત્ત
સાધુ બાંધે ॥ ૭૦ ॥

૫૯

*ઇયુણઢિમપ્પમત્તો, બંધઈ દેવાઉઅસ્સ ઇઅરોવિ ।

૫૮

૫૬

૨૬

અટ્ટાવન્નમપુવ્વો, છપ્પન્નં વાવિ છવ્વીસં ॥૭૧॥

× ઇયુસદ્ધી ધતિ પાઠાન્તરે.

દ્વગુણદ્વિ=ઓગણસાઠ પ્રકૃતિને.
અપ્પમત્તો=અપ્રમત્ત સંયત
વંધઈ=બાંધે.
દેવાડયસ્સ=દેવાયુનો બંધક.
દ્વયરોચિ=અપ્રમત્ત પણ.

અઢાવન્નં=અઢાવનને.
અપુવ્વો=અપૂર્વકરણ વાળો.
છપ્પન્નં વાવિ=અથવા છપ્પન
પણ
છવ્વીસં=છવીસ.

અર્થ:-અપ્રમત્તસંયત ઓગણસાઠ પ્રકૃતિ બાંધે, અપ્રમત્ત પણ દેવાયુ બંધક છે. અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનવાળો અઢાવન, છપ્પન અથવા છવીસ પ્રકૃતિ બાંધે. ॥ ૭૧ ॥

વિવેચન:-શોક ૧, અરતિ ૨, અગ્નિથર ૩, અશુભ ૪, અ-
યશ ૫, અને અસાતા ૬, એ છ પ્રકૃતિ ત્રેસઠ માંહેથી કાઢીએ
અને અહારકદ્વિક લેળવીએ એટલે (૫૯) ઓગણસાઠ પ્રકૃતિ
અપ્રમત્ત ગુણઠાણી સાથે બાંધે, દેવાયુ પ્રમત્તે બાંધવા માંડે
અને તે બાંધતો થકો જ અપ્રમત્ત આવે તો ત્યાં તે બંધ પૂરો
કરે પણ અપ્રમત્ત થકો દેવાયુ બાંધવા ન માંડે તેથી દેવાયુવિના
૫૯ અઢાવન પણ બાંધે. અપૂર્વકરણ ગુણઠાણાના સાત ભાગ
ક્રેપીએ ત્યાં પહેલે ભાગે એ જ પૂર્વોક્ત ૫૯ પ્રકૃતિ બાંધે. બીજે
ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે અને છઠ્ઠે એ પાંચ ભાગે એ નિદ્રા ન બાંધે,
તે માટે છપ્પન્ન બાંધે. છેલ્લે ભાગે દેવદ્વિક ૨, પાંચેન્દ્રિય જાતિ
૩, શુભજગતિ ૪, ત્રસાદિ નવ ૧૩, ઔદારિક વિના ૪ શરીર
૧૭, બે ઉપાંગ ૧૯, સમયતુરસ્સ સંસ્થાન ૨૦ નિર્માણ નામ
૨૧, તીર્થંકર નામ ૨૨, વર્ણાદિક ચાર ૨૬ અને અગુરુલધુ ચતુષ્ક,
૩૦, એ ત્રીશ પણ ન બાંધે તેથી ત્યાં ૨૬ નો બંધ હોય ॥ ૭૧ ॥

વાવીસા ઇગૂળં, વંધઈ અઢારસંતમનિઅટ્ટિ ।

સતરસ સુદુમ્સરાગો, સાયમમોહો સજોગુત્તિ ॥ ૭૨ ॥

વાવીસા=બાવીસ.
ઇગૂળં=એક એક ઓછી.

અઢારસંતં=અઢાર પર્વત
અનિવટ્ટી=અનિવૃત્તિબાદરવાળો.

સત્તરસ=સત્તર.

સુદ્ધમસરાગો=સૂક્ષ્મસંપરાય
વાળો.

સાયં=સાતાવેદનીયને

અમોહો=ઉપશાંતમોહ ક્ષીણુમોહ

સજોગુત્તિ=સયોગિકેવળી એમ.

અર્થ:—અનિવૃત્તિ બાદરવાળો બાવીશ અથવા એકેક બોલી
અઠાર પર્યાંત (૨૧-૨૦-૧૯-૧૮) પ્રકૃતિ બાંધે. સૂક્ષ્મસંપરાય-
વાળો સત્તર પ્રકૃતિ બાંધે. મોહરહિત (ઉપશાંતમોહ, ક્ષીણુમોહ)
અને સયોગી કેવળી સાતા વેદનીય બાંધે. ॥ ૭૨ ॥

વિવેચન:—નવમા અનિવૃત્તિબાદર ગુણુઠાણના પાંચ ભાગ
કદબીએ ત્યાં પહેલે ભાગે હાસ્ય ૧, રતિ ૨, કુન્દા ૩ અને ભય
૪ એ ચાર પણ ન બાંધે ત્યારે ૨૨ નો બંધ હોય, બીજે ભાગે
પુરૂષ વેદ ન બાંધે ત્યારે ૨૧ નો બંધ, ત્રીજે ભાગે સંજ્વલન
કોથ ૮૭થે ૨૦ નો બંધ, ચોથે ભાગે સંજ્વલન માન ૮૭થે ૧૯
નો બંધ, અને પાંચમે ભાગે સંજ્વલની માયા ૮૭થે ૧૮ નો
બંધ, સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણુઠાણે સંજ્વલન લોભ પણ ન બાંધે
ત્યારે ૧૭ નો બંધ હોય. ત્યાર પછી જ્ઞાનાવરણીય પાંચ, દર્શના-
વરણીય ૪ અંતરાય ૫, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૧ અને યશનામ ૧ એવં
(૧૬) ભાગ પ્રકૃતિ પણ ન બાંધે ત્યારે ઉપશાન્તમોહ ક્ષીણુમોહ
અને સયોગી કેવળી એ ત્રણ ગુણુઠાણે એક સાતાવેદનીય
પ્રકૃતિ બાંધે. અયોગી કેવલી તે અબંધક હોય. એકે પ્રકૃતિ
ન બાંધે. ॥ ૭૨ ॥

एसो उ वंधसामित्त,—ओहो गइआइएसु वि तहेव ।
ओहाओ साहिज्जइ, जत्थ जहा पगइसब्भावो ॥७३॥

एसो=એ પૂર્વોક્ત ગુણસ્થા-
નનો બંધભેદ.

बंधसामित्तओहो=બંધ સ્થામિ-
ત્વનો એવ (બાણવો).

गइआइएसुवि=ગત્યાદિ (બાસઠ
માર્ગણા)ને વિષે પણ

तहेव=તેમજ.

ओहाओ=એવ કહ્યો તે પ્રમાણે

સાહિજ્જદ=કહેવું.

જત્ય=જે માર્ગણસ્થાને.

જહાં=જે પ્રકારે.

પગડસબ્બાજો=પ્રકૃતિનો સદ્ભાવ.

અર્થ:—એ પૂર્વોક્ત ગુણસ્થાનનો ખંધલેદ-ખંધસ્વામિત્વનો ઓઘ જાણવો. ગતિ આદિ માર્ગણાને વિષે પણ તેમજ-ઓઘ કહ્યો તે પ્રમાણે (ત્રીજા કર્મઅથ મુજબ) જે માર્ગણસ્થાને જે પ્રકારે પ્રકૃતિનો સદ્ભાવ છે તે પ્રકારે કહેવું. ॥ ૭૩ ॥

વિવેચન:—એ ઓઘપણે ચઉદે ગુણકાણે ખંધસ્વામિત્વ કહ્યું. બીજે કર્મસ્તવે કહ્યું છે તેમ આ પણ જાણવું. ગત્યાદિક માર્ગણાએ પણ તેમજ ઓઘ થકી પ્રકૃતિ કહેવી. ત્રીજે કર્મઅથે દર માર્ગણાએ ખંધ કહ્યો છે તેમ ઈલાં જાણવો. જ્યાં જેટલાં ગુણકાણા હોય અને જેને જેટલી પ્રકૃતિ સદ્ભાવે હોય-જેને જેટલી પ્રકૃતિ ખાંધવી ઘટે, ત્યાં તેટલી વિચારીને કહેવી. ॥ ૭૩ ॥

^૧તિત્થયર^૧દેવનિરયા-^૩ઉઅં ચ તિસુ તિસુ ગઈસુ બોધવ્વં ।

^{૧૧૭}અવસેસા પયડીઓ, હવંતિ સવ્વાસુ વિ ગઈસુ ॥૭૪॥

તિત્થયરદેવનિરયાઉઅં ચ=તીર્થ.

કર નામ, દેવાયુ અને નરકાયુ

તિસુ=ત્રણ.

ગઈસુ=ગતિને વિષે.

બોધવ્વં=જાણવું.

અવસેસા=ખાકીની.

પયડીઓ=પ્રકૃતિઓ.

હવંતિ=હોય છે.

સવ્વાસુ=સર્વ.

ગઈસુ=ગતિને વિષે.

અર્થ:—તીર્થ કરનામ, દેવાયુ અને નરકાયુ ત્રણ ત્રણ ગતિને વિષે જાણવું. ખાકીની પ્રકૃતિઓ સર્વ ગતિને વિષે હોય છે. ॥ ૭૪ ॥

વિવેચન:—હવે જે જે ગતિને વિષે જેટલી પ્રકૃતિ સત્તાએ પામીએ તે કહે છે-તીર્થ કરનામ ૧, દેવાયુ ૨, અને નરકાયુ ૩, એ ત્રણ પ્રકૃતિ ત્રણ ત્રણ ગતિને વિષે હોય. ત્યાં તીર્થ કર

નામ નારકી દેવતા અને મનુષ્યને વિષે હોય પણ તિર્થંચ માંહે ન હોય; તીર્થંકર સત્કર્મા તિર્થંચ માંહે જાય નહીં તે માટે. દેવાયુ મનુષ્ય, તિર્થંચ અને દેવતા માંહે સત્તાએ હોય પણ નરકમાંહે ન હોય. નરકાયુ, મનુષ્ય, તિર્થંચ અને નારકી માંહે સત્તાએ હોય પણ દેવતામાંહે ન હોય. અને અવશેષ સર્વ પ્રકૃતિઓ ચારે ગતિને વિષે હોય. તિર્થંચગતિ માંહે તીર્થંકર નામ વિના સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય, નરકગતિ માંહે દેવાયુ વિના સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય, દેવગતિ માંહે નરકાયુ વિના સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય. અને મનુષ્યગતિ માંહે સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય. ॥ ૭૪ ॥

ઉપશમશ્રેણીનું સ્વરૂપ

પદ્મકસાયચતુર્કં, દંસણતિગ સત્તગા ત્રિ ઉવસંતા ।
અવિરયસમ્મત્તાઓ, જાવ નિઝદિત્તિ નાયવ્વા ॥૭૫॥

પદ્મકસાયચતુર્કં=પહેલા કષાયનું ચતુર્કં.	અવિરયસમ્મત્તાઓ=અવિરત સ- મ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનથી માંડીને.
દંસણતિગ=દર્શનમોહનીય ત્રણ.	જાવનિઝદિત્તિ=અપૂર્વકરણ પર્યંત.
સત્તગાત્રિ=સાતે પ્રકૃતિઓ.	નાયવ્વા=જાણવી.
ઉવસંતા=ઉપશાંત થયેલી.	

અર્થ:-પહેલા કષાયનું ચતુર્કં, દર્શનમોહનું ત્રિક એ સાતે પ્રકૃતિઓ અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિથી માંડીને અપૂર્વકરણ પર્યંત ઉપશાંત થયેલી જાણવી. ॥ ૭૫ ॥

વિવેચન:-ઇહાં ગુણઠાણાને વિષે પૂર્વે જે બંધોદયસત્તા સ્થાનકનો સંવેધ કર્યો તે ગુણઠાણાં તો પ્રાયઃ ઉપશમશ્રેણીએ કે ક્ષપકશ્રેણીએ હોય, તે માટે તે શ્રેણી કહીએ છીએ. ત્યાં પ્રથમ ઉપશમશ્રેણિ કહે છે.—

પહેલા ચાર કષાય તે અનંતાનુબંધિ ચાર કષાય અને દર્શનત્રિક તે મિથ્યાત્વમોહનીય ૧, મિત્ર મોહનીય ૨ અને

સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૩, એ સાતે પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત હોય. ક્યાં ? અવિરત સમ્યક્ત્વ ગુણઠાણા ઘડી માંડીને નિવૃત્તિ નામે આઠમા ગુણઠાણા લગે જાણવી, ત્યાં સાતમા લગે યથાર્થોઅપણે ઉપશાન્ત હોય અને અપૂર્વકરણે તેા નિશ્ચયે જ એ સાતે ઉપશાન્ત હોય.

ત્યાં પ્રથમ અવંતાનુવંધિની ઉપશામના કહીએ છીએ,— અવિરત સમ્યક્દ્રષ્ટિ, દેશવિરતિ અને વિરત (પ્રમત્ત અને અપ્ર-મત્ત) માંહેલો કોઇ પણ જીવ કોઇ પણ યોગે વર્તતો, તેજે પદ્મ શુક્લ માંહેલી એક લેશ્યાવંત, xસાકારોપયોગવંત એક કોડા-કોડિ સાગરોપમ કરતાં ન્યૂન સ્થિતિનાં કર્મવંત, કરણકાલથકી પૂર્વે પણ અંતર્મુહૂર્ત લગે અવદાયમાન (વિશુદ્ધ) ચિત્તવૃત્તિ-વંત થકો રહે. તેવો થકો તે પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ સર્વ શુભ જ આંધે પણ અશુભ ન આંધે, અને અશુભ પ્રકૃતિનો અનુભાગ અઉઠાણીયો હોય તે ંઠાણીયો કરે અને શુભ પ્રકૃતિનો બેઠા-ણીયો હોય તે અઉઠાણીયો કરે અને સ્થિતિબંધ પૂર્ણ થયે થકે અન્ય સ્થિતિબંધ પૂર્વસા સ્થિતિબંધની અપેક્ષાએ પદ્યોપમને સંખ્યાતમે ભાગે હીન હીન કરે. એમ અંતર્મુહૂર્ત કાળ લગે રહીને ત્યારપછી યથાક્રમે પ્રત્યેક અંતર્મુહૂર્તનાં ત્રણ કરણ કરે. તે આ પ્રમાણે—યથાપ્રવૃત્તિકરણ ૧, અપૂર્વકરણ ૨, અને અનિ-વૃત્તિકરણ ૩, એથી ઉપશાંતાદ્ધા. ત્યાં યથાપ્રવૃત્તિકરણે પેસતો થકો પ્રતિ સમયે અનંતગુણ વધતી વિશુદ્ધિએ પેસે. ત્યાં પૂર્વોક્ત શુભ પ્રકૃતિનો જ થકિક તેમજ કરે પણ સ્થિતિ-ઘાતાદિક ત્યાં ન કરે, તતપ્રાયોગ્ય વિશુદ્ધિનો અભાવ માટે. ત્યાં પ્રતિસમયે નાના જીવની અપેક્ષાએ અસંખ્યાત લોકાકાશ પ્રદેશપ્રમાણ અધ્યવસાયનાં સ્થાનક હોય, તે ષટ્સ્થાનપતિત હોય. ષટ્સ્થા-નનું સ્વરૂપ કહે છે—જો હીન હોય તેા અનંતભાગહીન ૧, અસંખ્યાતભાગ હીન ૨, સંખ્યાતભાગ હીન ૩, સંખ્યાતગુણ હીન ૪, અસંખ્યાતગુણ હીન ૫, અને અનંતગુણ હીન ૬; અને જો અધિક હોય તેા અનંતભાગ અધિક ૧, અસંખ્યાતભાગ અધિક ૨, સંખ્યાતભાગ અધિક ૩, સંખ્યાતગુણ અધિક ૪, અસંખ્યાતગુણ અધિક ૫ અને અનંતગુણ અધિક ૬, એ છઠાણ-

વડીયા કહીએ, અને તે પ્રથમ સમયના અધ્યવસાયસ્થાનકની અપેક્ષાએ બીજે સમયે અધ્યવસાયસ્થાનક વિશેષાધિક હોય. બીજા સમયની અપેક્ષાએ ત્રીજે સમયે અધ્યવસાય સ્થાનક વિશેષાધિક હોય. એમ ઉત્તરેત્તર યથાપ્રવૃત્તકરણના ચરમ સમય લગે 'કહેવું'. ત્યાં પ્રથમ સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિ સર્વ થકી થોડી હોય. બીજે સમયે વિશુદ્ધિ તે થકી અનંતગુણ હોય, તે થકી ત્રીજે સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિ અનંતગુણ હોય, એમ ત્યાં લગે કહેવું કે જ્યાં લગે યથાપ્રવૃત્ત કરણના કાળનો સંખ્યાતમો ભાગ જાય. ત્યારપછી પ્રથમ સમયે ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય તે થકી પણ જે જઘન્ય સ્થાનથી નિવૃત્તિ કરી હતી તેના ઉપરની જઘન્ય વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય. તે થકી હેઠલી બીજા સમયની ઉત્કૃષ્ટ વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય તે થકી ઉક્ત જઘન્યથી ઉપરની જઘન્ય વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય, એમ ઉપર અને હેઠે એકેકું વિશુદ્ધિસ્થાનક અનંતગુણું ત્યાં લગે કહેવું કે જ્યાં લગે યથાપ્રવૃત્તકરણને ચરમ સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિસ્થાનક અનંતગુણુ વિશુદ્ધ હોય ત્યારપછી જે ઉપરનાં જઘન્ય સ્થાનક રહ્યાં તેના ઉત્કૃષ્ટ વિશુદ્ધિસ્થાનક નિરંતર અનંતગુણી વૃદ્ધિએ યાવત ચરમ સમયનું ઉત્કૃષ્ટ વિશુદ્ધિસ્થાનક હોય ત્યાં સુધી કહેવું. એ યથાપ્રવૃત્ત કરણ કહ્યું, હવે અપૂર્વકરણ કહે છે-ત્યાં અપૂર્વકરણ પ્રતિસમયે અસંખ્યાતા લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણુ અધ્યવસાય સ્થાનક હોય. તે પ્રતિસમયે છઠાણુવડિયાં હોય. ત્યાં પ્રથમ સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિ સર્વ થકી થોડી હોય પણ તે યથાપ્રવૃત્ત કરણના ચરમ સમયની ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ થકી અનંતગુણી જાણવી. તે થકી પ્રથમ સમયે જ ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય તે થકી બીજે સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય તે થકી તેજ બીજે સમયે ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય. એમ પ્રતિ સમયે અનંતગુણી વધતી વિશુદ્ધિ અપૂર્વકરણના છેલ્લા સમય લગે કહેવી, યાવત ચરમ સમયે ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય. એ અપૂર્વકરણને વિષે પ્રથમ સમયે જ સ્થિતિઘાત ૧, રસઘાત ૨, ગુણશ્રેણિ ૩, ગુણસંક્રમ ૪ અને અન્ય

(અપૂર્વ) સ્થિતિખંડ ૫, એ પાંચ પદાર્થ સમકાળે પ્રવર્તે. ત્યાં 'સ્થિતિવાત' તે સ્થિતિખંડ કર્મના અગ્રિમ ભાગ થકી ઉત્કૃષ્ટ-પણે ઘણાં સાગરોપમનાં શત પ્રમાણ અને જઘન્યથી પલ્યોપમના સંખ્યાતમા ભાગ માત્ર સ્થિતિખંડ ઉકેરે-ખંડે, તે ઉકેરીને જે સ્થિતિ ઉકે નહીં ખંડે તે માંહે તે દલિય નાંખે. અંતર્મુહૂર્ત કાળે તે સ્થિતિ ખંડ ઉકેરે. ત્યાર પછી વળી ફરીને પણ હેઠલો પલ્યોપમ સંખ્યેય ભાગ માત્ર સ્થિતિ ખંડ અંતર્મુહૂર્ત કાળે ઉકેરે, પૂર્વોક્ત પ્રકારે જ નાંખે. એમ અપૂર્વકરણના કાળ માંહે ઘણાં સ્થિતિખંડનાં સહસ્ર વ્યતિક્રમે, એમ કથે થકે અપૂર્વ-કરણને પ્રથમ સમયે જેટલી સ્થિતિનું કર્મ હતું તે તેને જ ચરમ સમયે સંખ્યાતશુણ્ણ હીન થાય. 'રસવાત' તે અશુભ પ્રકૃતિનો જે અનુભાગ, તેનો અનંતમો ભાગ મૂકીને શેષ સર્વ અનુભાગના ભાગ અંતર્મુહૂર્ત વિનાશે. ત્યાર પછી વળી જે અનંતમો ભાગ રહ્યો છે, તેનો વળી અનંતમો ભાગ મૂકીને શેષ અનુભાગના ભાગ અંતર્મુહૂર્ત વિનાશે. ત્યારપછી વળી જે પૂર્વે મૂકેલો અનંતમો ભાગ છે તેનો વળી અનંતમો ભાગ મૂકીને શેષ અનુભાગના ભાગ અંતર્મુહૂર્ત વિનાશે. એમ અનેક અનુભાગ ખંડનાં સહસ્ર એક સ્થિતિખંડને વિષે વ્યતિક્રમે અને અને તે સ્થિતિખંડને અનેક સહસ્રે અપૂર્વકરણ સંપૂર્ણ થાય. હવે 'ગુણશ્રેણિ' તે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ સ્થિતિની ઉપર જે સ્થિતિઓ છે તે માંહેથી દલિઈ લઈને ઉદ્યાવલિકાની, ઉપરની સ્થિતિને વિષે પ્રતિસમયે અસંખ્યાતશુણ્ણપણે નાંખે. તે આ પ્રમાણે-પ્રથમ સમયે સ્તોક, બીજે સમયે અસંખ્યાતશુણ્ણ, એમ યાવત અંતર્મુહૂર્તના ચરમ સમય લગે કહેવું. એ અંતર્મુહૂર્ત અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિકરણના કાળ થકી લગારેક અધિકું જાણવું, એ પ્રથમસમયગૃહીત દલિકનો નિક્ષેપ વિધિ જાણવો. એમ દ્વિતીયાદિક સમયે ગૃહીત દલિયાનો પણ નિક્ષેપ કહેવો. વળી અનેરું શુણ્ણશ્રેણિ રચવાને પ્રથમ સમયે જે દલિઈ ગ્રહે તે સ્તોક હોય, તે થકી બીજે સમયે અસંખ્યાતશુણ્ણ, તે થકી ત્રીજે સમયે અસંખ્યાતશુણ્ણ, એમ યાવત શુણ્ણશ્રેણિ કરણના

* જેનો ઉદ્ય હોય તેની ઉદ્ય સમયથી આરંભી અને ઉદ્ય ન હોય તેની ઉદ્યાવલિકા છોડી દલિક રચના થાય

ચરમ સમય લગે જાણવું. અપૂર્વકરણના સમયે અને અનિવૃત્તિ-
કરણના સમયેને વિષે અનુક્રમે ઘટતે થકે ગુણશ્રેણિ દલિકને
નિરૂપ શેષ રોપને વિષે હોય, પણ ઉપર ન વધે. હવે 'ગુણસંક્રમ'
તે અપૂર્વકરણને પ્રથમ સમયે અને તાનુષ્ઠ્યાદિક અશુભ પ્રકૃતિનું
દલિઉં અપર પ્રકૃતિને વિષે જે સંક્રમે તે સ્તોક હોય, તે થકી
બીજે સમયે અપર પ્રકૃતિને વિષે સંક્રમનું દલિક અસંખ્યાતગુણ
હોય, એમ તૃતીયાદિક સમયને વિષે પણ કહેવું. હવે 'અન્ય
સ્થિતિવંધ એ અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે અન્ય જ (અપૂર્વ)
નવો-સ્તોક સ્થિતિવંધ આરંભે, સ્થિતિવંધ અને સ્થિતિ
(ખંડ) ઘાત તે સમકાળે આરંભે અને સમકાળે પૂરા કરે. એમ
એ પાંચ પદાર્થ અપૂર્વકરણે પ્રવર્તે.

હવે અનિવૃત્તિ જાણ કહે છે-અનિવૃત્તિકરણે સમકાળે પેઠેલા
સર્વ જીવને એકજ અધ્યવસાયસ્થાનક હોય પણ પહેલા સમયના
વિશુદ્ધિસ્થાનકની અપેક્ષાએ બીજા સમયનું વિશુદ્ધિસ્થાનક
અનંતગણું હોય, એમ યાવત અનિવૃત્તિકરણના ચરમ સમય લગે
કહેવું. તે માટે જ એ કરણે પેઠા તુલ્યકાળના જીવો સંખ્યાથી
અધ્યવસાયસ્થાનોને પરસ્પરે નિવૃત્તિ-વ્યવૃત્તિ (ફેરફાર) નથી તે
માટે અનિવૃત્તિકરણ નામ કહીએ. એ અનિવૃત્તિઆદર કરણને
વિષે જેટલા સમય તેટલાં અધ્યવસાયસ્થાનક હોય. તે પૂર્વ
પૂર્વ થકી અનંતગણું વૃદ્ધ હોય. મહા પણ પહેલા સમયથી જ
માંડીને પૂર્વોક્ત પાંચ પદાર્થ સમકાળે પ્રવર્તે. તે અનિવૃત્તિકરણના
કાળના ઘણા સંખ્યાતા ભાગ ગયે અને એક ભાગ રહે
થકે અનંતાનુષ્ઠાની હેઠલી આવલિકા માત્ર સુકીને અંતર્મુહૂર્ત
પ્રમાણ અંતરકરણ, અલિનવ સ્થિતિવંધના કાળ પ્રમાણ અંત-
ર્મુહૂર્ત કરે. અંતરકરણનું દલિઉં ઉકેરાતું બધ્યમાન પર પ્રકૃતિને
વિષે નાંખે, અને પ્રથમ સ્થિતિનું દલિઉં આવલિકા માત્ર હોય,
તે વેદમાન પર પ્રકૃતિને વિષે સિતળકસંક્રમે કરીને સંક્રમાવે, તે
અંતરકરણ કીધે થકે બીજે સમયે અનંતાનુષ્ઠાનીનું ઉપરની
સ્થિતિનું દલિઉં ઉપશમાવવા માંડે. તે આ રીતે કે-પ્રથમ સમયે
સ્તોક ઉપશમાવે. બીજે સમયે અસંખ્યાત ગણુ ઉપશમાવે, એમ
યાવત અંતર્મુહૂર્ત લગે ઉપશમાવે, એટલે કાળે સમસ્તપણે અનં-

તાનુષંધી ઉપશમિત થાય. ઉપશમિત તે શું? જેમ રેણુનો નિકર (સમૂહ) પાણીના બિંદુના સમૂહે સિંચી સિંચીને દુઘ-ણાદિકે નિઃકુટિત થકો નિઃસ્પંદ થાય તેમ કર્મરેણુનો નિકર પણ વિશુદ્ધિ જલે કરી સિંચી સિંચીને અનિવૃત્તિકરણરૂપ દુઘ-ણાદિકે કરીને નિઃકુટિત થકો સંકમણ, ઉદય, ઉદીરણ, નિધન અને નિકાયના કરવાને અયોગ્ય થાય; તેને ઉપશમના કહીએ. કેટલાએક આચાર્ય કહે છે કે અનંતાનુષંધીની ઉપશમના ન હોય, પણ વિસંયોજના-ક્ષપણ જ હોય, તે આવી રીતે કે-છહાં શ્રેણિ અણુપડિવજતા પણ અવિરત ચારે ગતિના પણ વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ અથવા દેશવિરતિ તિર્યચ અને સતુષ્ય અથવા સર્વવિરતિ સતુષ્ય જ, એ સર્વે સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તો અનં-તાનુષંધી ક્ષય કરવાને અર્થે યથાપ્રવૃત્તાદિક વણ કરણ કરે, એ કરણની વક્તવ્યતા જેમ પૂર્વે કહી તેમજ નિરવશેષપણે જાણવી, પણ એટલું વિશેષ જે છહાં અનિવૃત્તિ કરણે થેઠો થકો અંત-રકરણ ન કરે પણ કર્મપ્રકૃત્યુક્ત સ્વરૂપ ઉદ્વલના સંક્રમે કરીને અધસ્તન આવલિકા માત્ર મૂડીને ઉપરના નિરવશેષપણે-સમસ્ત અનંતાનુષંધીને વિનાશે, આવલિકા માત્ર છે તે સ્તિબુકસંક્રમે કરીને વેદમાન પ્રકૃતિને વિષે સંક્રમાવે. તે અંતર્મુહૂર્ત પછી અનિવૃત્તિ કરણને છેડે શેષકર્મના સ્થિતિઘાત, રસઘાત અને ગુણશ્રેણિ ન હોય; પણ તે જીવ સ્વભાવસ્થ જ હોય એ અનં-તાનુષંધીની વિસંયોજના કહી.

હવે દર્શનત્રિકની ઉપશમના કહીએ છીએ. ત્યાં મિથ્યાત્વની ઉપશમના મિથ્યાદ્રષ્ટિને તથા વેદકસમ્યગ્દ્રષ્ટિને હોય, અને સમ્યક્-ત્વની તથા ચિત્રની ઉપશમના તો વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિને જ હોય. ત્યાં મિથ્યાદ્રષ્ટિને મિથ્યાત્વની ઉપશમના પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પામતાં હોય, તે આ પ્રમાણે-સંજીવચ્ચેદ્રિય સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તો, કરણકાળ થકી પૂર્વે અંતર્મુહૂર્ત લગે સમયે સમયે અનંતગુણ વધતી વિશુદ્ધિએ પ્રવર્તતો, અલવ્યસિદ્ધિકની વિશુદ્ધિની અપેક્ષાએ અનંતગુણ વિશુદ્ધિવંત, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન

અને વિભાગ જ્ઞાન એ માંહેલા અનેરે કોઇ પણ સાકારોપયોગે ઉપયુક્ત થકો, અનેરે યોગે વર્તતો, જઘન્ય પરિણામે તેજેદેશ્યાએ, મધ્યમ પરિણામે પદ્મલેશ્યાએ અને ઉત્કૃષ્ટ પરિણામે શુક્લ-લેશ્યાએ વર્તતો મિથ્યાદ્રષ્ટિ આરે ગતિનો જીવ કોડાકોડિ સાગ-રોપમ માંહેલી સ્થિતિનાં કરાવત, ઇત્યાદિક રાજ પૂર્વોક્ત રીતે યથાપ્રવૃત્તકરણ, અપૂર્વકરણ પરિપૂર્ણ થાય ત્યાં લગે કહેવું. એટલું વિશેષ જે અહીં અપૂર્વકરણે ગુણસંક્રમ ન કહેવો પણ સ્થિતિધાત, રસધાત, ગુણશ્રેણિ અને અન્ય સ્થિતિબંધ એ ચાર જ કહેવા. ગુણશ્રેણિ-દલિક રચના પણ ઉદય સમયથી જાણવી. ત્યારપછી અનિવૃત્તિ કરણે પણ એમજ કહેવું. અનિવૃત્તિકરણ કાળના ઘણા સંખ્યાના ભાગ ગયે થકે અને એક સંખ્યાતમો ભાગ થાકતે છતે અંતર્મુહૂર્તમાન હેઠલું મુકીને મિથ્યાત્વનું અંતરકરણ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણુ પ્રથમ સ્થિતિ થકી કાંઈક અધિક અલિનવ સ્થિતિબંધના કાળ સરખા અંતર્મુહૂર્ત કાળે કરે, અને અંતરકરણનું દલિઉં ઉકેરીને પ્રથમ તથા દ્વિતીય સ્થિતિ માંહે નાંખે, અને પ્રથમ સ્થિતિએ વર્તતો ઉદીરણા પ્રયોગે કરીને જે પ્રથમસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને ઉદય માંહે નાંખે તે ઉદીરણા, અને જે વળી બીજી સ્થિતિના સસીપ થકી ઉદીરણા પ્રયોગે જ કરીને દલિઉં આકર્ષીને ઉદય માંહે નાંખે તે આગાલ કહીએ. ઉદીરણાનું જ વિશેષ પ્રતિપત્તિને અર્થે આગાલ એવું બીજું નામ કહીએ. ઉદય ઉદીરણાએ કરીને પ્રથમ સ્થિતિ અનુભવતો એ આવલિકા શેષ રહે ત્યાં લગે જાય એ આવલિકા થાકતે આગાલ વિચ્છેદ પામે ત્યારપછી ઉદીરણા જ કેવળ પ્રવર્તે તે પણ આવલિકા શેષ રહે ત્યાં લગે હોય. તે પછી એક આવલિકા માત્ર કેવળ ઉદયે કરીને જ અનુભવે. તે આવલિકા માત્રને ચરમ સમયે દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિકના અનુભાગ ભેદે કરીને ત્રિધા પુજ કરે, તે આ પ્રમાણે-સમ્યક્ત્વ ૧, મિશ્ર ૨, અને મિથ્યાત્વ ૩; તે પછી અનંતર સમયે મિથ્યાત્વદલિકના ઉદયના અભાવ થકી ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામે. એ મિથ્યાત્વની સર્વ પ્રકારે ઉપશમના થકી પ્રથમ વાર સમ્યક્ત્વનો લાભ હોય. એ સમ્યક્ત્વ પામતો કોઈક દેશવિરતિ સહિત અને કોઈક સર્વવિરતિ સહિત પણ પડિવજે તે માટે દેશવિરત, પ્રમત્ત અને અપ્રમત્ત

સંયતને વિષે પણ મિથ્યાત્વ ઉપશાન્ત પાસીએ. હવે સંયમને વિષે વર્તમાન વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિને ત્રણ દર્શનમોહનીય ઉપશમાવતાં ત્રણ કરણનો વિધિ પૂર્વલીપરે ત્યાં સુધી કહેવો, જ્યાં સુધી અનિવૃત્તિ કરણકાળના સંજ્યાત ભાગ ગયે થકે અંતકરણ કરે. તે કરતો થકો સમ્યક્ત્વની પ્રથમ સ્થિતિ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ સ્થાપે અને મિથ્યાત્વ તથા મિશ્રની સ્થિતિ આવલિકા માત્ર સ્થાપે અને ઉકેરાતું દરિઉં ત્રણનું સમ્યક્ત્વની પ્રથમ સ્થિતિ માંહે નાંખે. મિથ્યાત્વ તથા મિશ્રની પ્રથમ-સ્થિતિનાં દલિયાં સમ્યક્ત્વની પ્રથમ સ્થિતિનાં દલિયાં માંહે સિત્તુકસંકેમે કરીને સંકેમાવે. સમ્યક્ત્વની પ્રથમ-સ્થિતિ વિપાકના અનુભવવા થકી અનુકેમે ક્ષીણ થયે થકે ઔપશમિક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવ થાય. અને તે ત્રણે મિથ્યાત્વાદિકના ઉપરના દલિયાની ઉપશમના અનંતાનુબંધીના ઉપરિતન દલિયાની પરે જાણવી. એજ પ્રકારે કરીને અનેરાની પણ ઉપશમના જાણવી. એનો વિસ્તાર અંધાન્તર* થકી જાણવો. ॥ ૭૫ ॥

* એ પ્રકારે ઉપશાંત કર્યા છે ત્રણ દર્શનમોહનીયને જેણે એવો પુરૂષ ચારિત્રમોહનીયને ઉપશમાવવાને ઇચ્છતો કરી પણ યથાપ્રવૃત્તાદિ ત્રણ કરણ કરે છે. કરણોતું સ્વરૂપ અગાઉ કહ્યા મુજબ જાણવું, પણ અહીં યથાપ્રવૃત્તગરણ અપ્રમત્ત ગુણસ્થાને, અપૂર્વકરણ અપૂર્વકરણે અને અનિવૃત્તિ કરણ અનિવૃત્તિમાદસ પરાયે જાણવું. ત્યાં અપૂર્વકરણે સ્થિતિઘાતાદિ પૂર્વની પેઠે પ્રવર્તે છે પણ એટલું વિશેષ છે કે-નહિ બધાતી એવી સર્વ અશુભ પ્રકૃતિને ગુણસક્રમ અહીં પ્રવર્તે છે, અપૂર્વકરણાદ્વાનો સંજ્યાતમો ભાગ ગયે જતે નિદ્રા પ્રયલાનો બંધવ્યવચ્છેદ થાય તે પછી હજારો સ્થિતિખંડ ગયે જતે અપૂર્વકરણાદ્વાના સંજ્યાતા ભાગ જાય અને એક ભાગ બાકી રહે તેની વચ્ચે દેવગતિ, દેવાનુપૂર્વી, પચે દ્રિય જ્ઞતિ, વૈક્રિયદિક, આહારક દિક, તૈજસ-કાર્મણનામ, સમયતુન્ન સંસ્થાન, વર્ણચતુષ્ટક, અગુરલધુ ઉપ-ઘાત, પગઘાત, ઉચ્છ્વાસ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્તિ, પ્રત્યેક નામ, પ્રશસ્ત-વિહાયોગતિ, સ્થિર નામ. શુભ નામ, સુમગ નામ, મુસ્તર નામ, આદેય નામ; નિર્માણ નામ અને તીર્થ કર નામ એ ત્રીશ પ્રકૃતિનો બંધવ્યવચ્છેદ થાય. ત્યારપછી સ્થિતિખંડ પૃથક્ત્વ ગયે જતે અપૂર્વકરણાદ્વાના છેલ્લે સમયે હાસ્ય, રતિ, ભય અને જુગુપ્સાનો બંધવ્યવચ્છેદ થાય હાસ્ય, રતિ અરતિ શોક, ભય તથા જુગુપ્સાનો ઉચ્ચ વિચ્છેદ હોય અને સર્વ કર્મના દેશ

સત્તદ્વ નવ ચ પનરસ, સોલસ અટ્ટારસેવ ગુણવીસા ।
 ણગાહિ દુ ચડવીસા, પગવીસા વાયરે જાણ ॥૭૬॥

સત્તદ્વ=સાત, આઠ,

નવ ચ પનરસ=નવ, પંદર.

સોલસ=સોળ.

અટ્ટારસેવ=અઠાર

ગુણવીસા=એગણીશ

ગાહિ દુ ચડવીસા=૨૧-૨૨-

૨૪

પગવીસા=પચીશ

વાયરે=અનિવૃત્તિ આદર ગુણુસ્થાને

જાણ=(ઉપશાંત થયેલ) જાણુ.

અર્થ—અનિવૃત્તિઆદર સંપરાયે સાત, આઠ, નવ, પંદર, સોળ, અઠાર, એગણીશ, એકવીશ, બાવીશ, એવીશ અને પચીશ પ્રકૃતિઓ ઉપશાંત થયેલી જાણુ. ॥ ૭૬ ॥

વિવેચન:—એ અનિવૃત્તિઆદર ગુણુઠાણુ ઉપશમશ્રેણિવાળાને મોહનીય કર્મની સાત થકી ગાંડીને પચીશ લગે પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત પામીએ તે કહે છે:—

અંતકરણ કીધે સાત પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત હોય. તે પછી નપુંસક વેદ ઉપશમે ૮ ઉપશાન્ત થાય, સ્ત્રીવેદ ઉપશમે નવ (૯) નો ઉપશમ થાય. હાસ્યાદિષટ્ક ઉપશમે પંદરનો ઉપશમ થાય. પુરુષવેદનો અધોદય ઉપશમે સોળનો ઉપશમ હોય તે પછી અપ્રત્યાખ્યાન, પ્રત્યાખ્યાન ક્રોધ સમકાળે ઉપશમે ૧૮ નો ઉપશમ હોય. તે પછી સંજ્જવલન ક્રોધ ઉપશમે એગણીશ પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત હોય. તે પછી અપ્રત્યાખ્યાન પ્રત્યાખ્યાન માન સમકાળે ઉપશમે (૨૧) એકવીશ ઉપશાંત હોય તે પછી સંજ્જવલન માન ઉપશમે ૨૨ ઉપશાન્ત હોય. તે પછી અપ્રત્યાખ્યાન પ્રત્યાખ્યાન

ઉપશમના, નિધત્તિ તથા નિકાચના કરણ વિન્છેદ પામે. ત્યાર પછી અનંતર સમયે અનિવૃત્તિ કરણમા પ્રવેશ કરે અહીં પણ સ્થિતિધાતાદિ પાંચ પૂર્વોક્ત રીતે કરે

उपशमयति

संज्वलनलोभं २८

अप्रत्याख्यानलोभं २६

प्रत्याख्यानलोभं २७

संज्वलनमायां २९

अप्रत्याख्यानमायां २३

प्रत्याख्यानमायां २४

संज्वलनमानं २२

अप्रत्याख्यानमानं २०

प्रत्याख्यानमानं २१

संज्वलनक्रोधं १९

अप्रत्याख्यानक्रोधं १७

प्रत्याख्यानक्रोधं १८

पुरुषवेदं १६

हास्यादिपदकं १५

नपुंसकवेदं ८

स्त्रीवेदं ९

मिथ्यात्व ५

मिश्र ६

सम्यक्त्वमोहं ७

अनन्तानुबन्धिक्रोध-मान-माया-लोभान् ४ ॥

उपशमश्रेणिकमोऽयम् ॥

માયા ઉપશમે રજ ઉપશાન્ત હોય તે પછી સંજ્વલનની માયા ઉપશમે પચ્ચીશ પ્રકૃતિ ઉપશાન્તx હોય એ અનિવૃત્તિઆદર ગુણુકાણે ઉપશમ પ્રકૃતિ જાણવી. ॥ ૭૬ ॥

x તે પછી અનિવૃત્તિકરણાદના સંખ્યાતા ભાગ નયે જેને સંજ્વલન સિવાયની મોહનીય કર્મની એકવીશ પ્રકૃતિનું અંતરકરણ કરે, ત્યાં વેદમાન સંજ્વલન ચાર કપાય માહેતો ઠોઠપણુ એક કપાય અને ત્રણ વેદ માહેતો ઠોઠપણુ વેદમાન એક વેદની પ્રથમ સ્થિતિ પાતાના ઉદય કાળ પ્રમાણુ હોય. બાકીના ૧૧ કપાય અને ૮ નોકપાયની પ્રથમ સ્થિતિ આવલિકા માત્ર હોય. આઠી સ્ત્રીવેદ અને નપુસક વેદનો ઉદયકાળ સંખ્યાત ગુણુ હોય. તે થકી સંજ્વલન ક્રોધનો વિશેષાધિક, તે થકી સંજ્વલન માન, માયા અને લોભનો અનુક્રમે વિશેષાધિક હોય, ત્યાં સંજ્વલન ક્રોધના ઉદયે ઉપશમ શ્રેણિ પ્રારંભે તેને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન ક્રોધનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં મુધી સંજ્વલન ક્રોધનો ઉદય હોય, સંજ્વલન માનના ઉદયે શ્રેણિ પ્રારંભકને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન માનનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં મુધી સંજ્વલન માનનો ઉદય હોય સંજ્વલન માયાના ઉદયે શ્રેણિ પ્રારંભકને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન માયાનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં મુધી સંજ્વલન માયાનો ઉદય હોય સંજ્વલન લોભના ઉદયે શ્રેણિ પ્રારંભકને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન લોભનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં મુધી સંજ્વલન લોભ (બાન્ધ) નો ઉદય હોય એ પ્રકારે તે અંતરકરણ ઉપરના ભાગોની અપેક્ષાએ સમ અને નીચેના ભાગની અપેક્ષાએ પૂર્વિક્ત રીતે વિપમ હોય. અહીં જેટલા કાળે સ્થિતિખંડનો ઘાત કરે અથવા અન્ય સ્થિતિખંધ કરે તેટલા કાળે અંતરકરણ પણ કરે. એ ત્રણે એક સાથે આરંભે અને સાથેજ પર્યંત કરે

અંતરકરણ સંખધિ દલિકનો પ્રક્ષેપત્રિધિ આ પ્રમાણુ જાણવો—

જે કર્મોનો તે વખતે ખંધ અને ઉદય વર્તેતો હોય તે કર્મના અંતરકરણ સંખધિ દલિક પહેલી અને બીજી સ્થિતિમા નાખે છે જેમ કે પુરૂષ વેદોદયે શ્રેણિ પ્રારંભકને પુરૂષવેદનો ખંધ અને ઉદય હોવાથી પુરૂષ વેદના અંતરકરણ સંખધિ દલિક પ્રથમ અને દ્વિતીય સ્થિતિમા નાખે વળી જે કર્મનો એકલો ઉદયજ હોય પણ ખંધ ન હોય તેના અંતરકરણ સંખધિ દલિક પ્રથમસ્થિતિમાજ નાખે, જેમકે સ્ત્રી વેદોદયે શ્રેણિ પ્રારંભકને સ્ત્રીવેદનો ઉદયજ હોવાથી સ્ત્રીવેદના અંતરકરણ સંખધિ દલિક પ્રથમ સ્થિતિમાં નાખે. વળી જે કર્મનો ઉદય નથી પણ ક્રિડા બંધ છે તેના અંતરકરણ

દલિક દ્વિતીય સ્થિતિમાં નાખે, જેમકે સંજ્વલન ક્રોધોદયે શ્રેણિ પ્રારંભકને બાકીના ત્રણ કપાયનો ઉદય વિના બધ હોવાથી તેના અંતરકરણ દલિક દ્વિતીય સ્થિતિમાં નાખે, વળી જે કર્મનો બધ અને ઉદય નથી તેનાં અંતરકરણ દલિક પરપ્રકૃતિમાં નાખે, જેમ કે બીજા અને ત્રીજા કપાયના દલિક-તેનો બધોદય ન હોવાથી સંજ્વલન કપાયમાં નાખે. અહીં અનિવૃત્તિ કરણમાં બહુ વક્તવ્ય છે તે વિશેષાર્થ એકર્મ પ્રકૃતિસ ગ્રહણીની ટીકા જેવી અંતરકરણ કર્યા પછી નપુસક વેદને ઉપશમાવે તે આ પ્રમાણે-પ્રથમ સમયે થોડું ઉપશમાવે, બીજે સમયે અસંખ્યેય ગુણ, ત્રીજે સમયે તેથી પણ અસંખ્યેય ગુણ; એ પ્રમાણે સમયે સમયે અસંખ્યાત ગુણ (વધારે) છેલ્લા સમય સુધી ઉપશમાવે અને સમયે સમયે ઉપશમેષ દલિકની અપેક્ષાએ અસંખ્યાત ગુણ દલિક દ્વિચરમ સમય સુધી પર પ્રકૃતિમાં નાખે. છેલ્લે સમયે પર પ્રકૃતિમાં સંક્રમણ થતા દલિકની અપેક્ષાએ ઉપશમ પામતું દલિક સંખ્યાત ગુણ બાણવું.

એમ નપુસક વેદ ઉપશાંત થયે છતે મોહનીય કર્મની આડ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય, ત્યારપછી ઉક્ત પ્રકારે અતર્મુદ્ધર્ત કાળે સ્ત્રીવેદને ઉપશમાવે, ત્યારપછી અંતર્મુદ્ધર્ત કાળે હાસ્યાદિ પદ્ધતિને ઉપશમાવે. ત્યારે મોહનીયની પંદર પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય તેજ સમયે વળી પુરુષવેદનો બધ, ઉદય અને ઉદીરણનો વ્યવચ્છેદ અને પ્રથમ સ્થિતિનો વ્યવચ્છેદ થાય પુરુષવેદની પ્રથમ સ્થિતિની જે આવલિકા બાકી રહે ત્યારે પૂર્વોક્ત પ્રકારે આગાત્ર ન હોય, તેજ સમયથી માંડીને છ (હાસ્યાદિ) નોકપાયનું દલિક પુરુષવેદમાં ન નાખે પરંતુ સંજ્વલન ક્રોધોદયને વિષે નાખે. કુમ્ભપયડીમાં કહ્યું છે કે પ્રથમ સ્થિતિની જે આવલિકા શેષ રહે ત્યારે વેદ પતદ્ગ્રહ ન થાય. હાસ્યાદિ પદ્ધતિ ઉપશમાવ્યા પછી એક સમય ન્યૂન જે આવલિકા સાત્ર કાળે પુરુષવેદ સંપૂર્ણ ઉપશમાવે, બીજે સમયે અસંખ્યાત ગુણ, ત્રીજે સમયે તેથી પણ અસંખ્યાત ગુણ એમ જે સમય ન્યૂન જે આવલિકાના ચરમ સમય સુધી સમયે સમયે અસંખ્યાત ગુણ અધિક દલ ઉપશમાવે. અને જે સમય ન્યૂન જે આવલિકા કાળ પર્યંત યથા પ્રવૃત્ત સંક્રમવડે, સમયે સમયે ચરપ્રકૃતિને વિષે દલ સંક્રમાવે તે પ્રથમ સમયે ઘણું સંક્રમાવે, બીજે સમયે વિશેષહીન, ત્રીજે સમયે વિશેષહીન એમ ચરમ સમય સુધી સમયે સમયે વિશેષહીન સંક્રમાવે એ પ્રકારે પુરુષવેદ ઉપશાંત થયે છતે સોળ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય, તે પછી જે સમયે હાસ્યાદિ પદ્ધતિ ઉપશાંત થાય તે સમયે પુરુષવેદની પ્રથમ સ્થિતિ દ્વિચર

થયેલી હોય તે પછી અપ્રત્યાખ્યાનીય, પ્રત્યાખ્યાનીય અને સંજ્વલન ક્રોધને એક સાથે ઉપશમાવવા માંડે. સંજ્વલન ક્રોધની પ્રથમસ્થિતિ સમય-ન્યૂન ત્રણ આવલિકા શેષ રહે છે તે અપ્રત્યાખ્યાનીય અને પ્રત્યાખ્યાનીય ક્રોધનું દલિક સંજ્વલન ક્રોધમા ન નાંખે પરંતુ સંજ્વલન માનાદિકમા નાખે, કેમ કે કહ્યું છે કે-તિહુ આવલિયાસુ સમઝગિયાસુ અપઙિગ્ગહાહ સંજલણા અર્થાત સમય ઉણ ત્રણ આવલિકા શેષ છે સંજ્વલન ક્રોધ પતદ્ગ્રહ ન થાય (એટલે તેમા ખીછ પ્રકૃતિનું દલસંક્રમણ ન થાય) એ આવલિકા શેષ રહે છે તે તો આગાલ પણ ન હોય પરંતુ એકલી ઉદીરણાજ હોય. એક આવલિકા શેષ રહે છે તે સંજ્વલન ક્રોધના બંધ ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ થાય અને અપ્રત્યાખ્યાનીય તથા પ્રત્યાખ્યાનીય ક્રોધ ઉપશાત થયેલા હોય. તે બંને ઉપશાત થયે છે ૧૮ પ્રકૃતિ ઉપશાત હોય ત્યારે સંજ્વલન ક્રોધની પ્રથમ સ્થિતિની એક આવલિ અને સમય ન્યૂન એ આવલિકા કાળે બાધેલ ઉપરની સ્થિતિનું દલિક વર્ણને બાકીનું સર્વ ઉપશાત થયેલ હોય, તે પછી પ્રથમસ્થિતિ એક આવલિકાને સ્તિશુક સક્રમ વડે સંજ્વલન માનને વિષે નાંખે અને સમયન્યૂન એ આવલિકાનું બાધેલ દલિક પુરૂષવેદ ઉપશમાવવા વખતે કહેલ પ્રકારે ઉપશમાવે અને પર પ્રકૃતિને વિષે સંક્રમાવે. એ રીતે સમય ન્યૂન એ આવલિકા પ્રમાણ કાળે સંજ્વલન ક્રોધ ઉપશાત થાય, તે ઉપશાત થયે છે ૧૯ પ્રકૃતિ ઉપશાત હોય. બીજી વ્યારે સંજ્વલન ક્રોધનાં બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ થાય તે પછી તરતના સમયથી આરંભીને સંજ્વલન માનની ખીછ સ્થિતિ સ બંધી દલિકને બાકીની પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે. ત્યાં ઉદય સમયે થોડું નાખે ખીજે સમયે અસંખ્યેયગુણ, ત્રીજે સમયે તેથી અસંખ્યેયગુણ એમ સમયે સમયે અસંખ્યેય ગુણ અધિક દલિક પ્રથમ સ્થિતિના દેહલા સમય પર્યંત નાખે. પ્રથમ સ્થિતિ કરણના પ્રથમ સમયથીજ માંડીને અપ્રત્યાખ્યાન, પ્રત્યાખ્યાન અને સંજ્વલન એ ત્રણે માનને સમકાળે ઉપશમાવવા માંડે, સંજ્વલન માનની પ્રથમ સ્થિતિ સમયન્યૂન ત્રણ આવલિકા શેષ રહે છે તે અપ્રત્યાખ્યાન અને પ્રત્યાખ્યાન માનનું દલિક સંજ્વલન માનમાં ન નાંખે પરંતુ સંજ્વલન માયા વગેરેમાં નાંખે, એ આવલિકા બાકી રહે ત્યારે તો આગાલ વિચ્છેદ થાય. તે પછી એકલી ઉદીરણાજ હોય, આવલિકા શેષ રહે છે તે સંજ્વલન માનના બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ થાય અને અપ્રત્યાખ્યાન-પ્રત્યાખ્યાન માન ઉપશાત થયેલા હોય. તે ઉપશાત થયે છે ૨૧ પ્રકૃતિ ઉપશાત હોય. તે વખતે સંજ્વલન માનની પ્રથમ સ્થિતિની એક

આવલિકા અને સમય ન્યૂન એ આવલિકાનું બાધેલ ઉપરની સ્થિતિનું દલિક વળીને બાકીનું સર્વ ઉપશાત હોય. તે પછી પ્રથમ સ્થિતિગત એક આવલિકાને રિતબુદ્ધસંક્રમવડે સંજ્વલન માયામાં નાંખે અને સમયન્યૂન એ આવલિકાનું બાધેલ દલિક. પુરુષવેદ ઉપશમાવવા વખતે કહેલ પ્રકારે ઉપશમાવે અને સંક્રમાવે. તે પછી સમયન્યૂન એ આવલિકા પ્રમાણ કાળે સંજ્વલન માન ઉપશાત થાય. તે ઉપશાત થયે છતે ૨૨ પ્રકૃતિ ઉપશાત હોય. જ્યારે સંજ્વલન માનનાં બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ થાય તે પછી તરતના સમયથી માંડીને સંજ્વલનમાયાની બીજી સ્થિતિમાંથી દલિકને આકર્ષીને પૂર્વોક્ત પ્રકારે પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે. વળી તેજ સમયથી માંડીને ત્રણે માયાને સમકાળે ઉપશમાવવા માંડે, સંજ્વલન માયાની પ્રથમ સ્થિતિ સમયન્યૂન ત્રણ આવલિકા શેષ રહે છતે અપ્રત્યાખ્યાન અને પ્રત્યાખ્યાન માયાનું દલિક સંજ્વલન માયામાં ન નાંખે પરંતુ સંજ્વલન લોભમાં નાંખે. એ આવલિકા શેષ રહે ત્યારે તો આગાલ ન હોય પરંતુ એકલી ઉદીરણા હોય. આવલિકા શેષ રહે છતે સંજ્વલન માયાના બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ થાય અને અપ્રત્યાખ્યાન પ્રત્યાખ્યાન માયા ઉપશાત હોય. તે ઉપશાત થયે ૨૪ પ્રકૃતિ ઉપશાત હોય તે સમયે સંજ્વલન માયાની પ્રથમ સ્થિતિગત એક આવલિકા અને સમયન્યૂન એ આવલિકાએ બાધેલ દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક વળીને બાકીનું સર્વ ઉપશાત હોય. તે પછી તે પ્રથમ સ્થિતિગત એક આવલિકાને રિતબુદ્ધ સંક્રમણ વડે સંજ્વલન લોભમાં સંક્રમાવે અને સમય ન્યૂન આવલિકાદ્વિકે બાધેલ દલિકને પુરુષવેદ ઉપશમાવવા વખતે કહેલ પ્રકારે ઉપશમાવે અને સંક્રમાવે. તે પછી સમયન્યૂન એ આવલિકા પ્રમાણ કાળે સંજ્વલન માયા ઉપશાત થાય, તે ઉપશાત થયે ૨૫ પ્રકૃતિ ઉપશાત હોય. વળી જ્યારે સંજ્વલન માયાના બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ થાય તે પછી તરતના સમયથી માંડીને સંજ્વલન લોભની બીજી સ્થિતિમાંથી દલિક આકર્ષીને લોભવેદકાદા (લોભ વેદવાનો કાળ) ના રૂ લાગ પ્રમાણ પ્રથમ સ્થિતિ પૂર્વોક્ત પ્રકારે કરે અને વેદે તે પ્રથમ ત્રિભાગ (૩) નું નામ અશ્વકર્ણકરણાદા અને બીજા વિભાગનું નામ કિટ્ટીકરણાદા.. અહીં અશ્વકર્ણકરણાદા નામે પ્રથમ ત્રિભાગે વર્તેલા જીવ પૂર્વ સ્પર્ધક થકી દલિક લઈને અપૂર્વ સ્પર્ધકો કરે. હવે એ સ્પર્ધક શું ? તે કહે છે—અહીં અનંતાનંત પરમાણુએ નિષ્પન્ન સ્કંધોને જીવ કર્મપણે ગ્રહણ કરે છે, તેમાં એક એક સ્કંધમાં જે સર્વથી જઘન્ય રસ (પરમાણુનો પણ રસ) કેવળીની બુદ્ધિ વડે છેદાતો સર્વ જીવ થકી અનંતગુણ

રસવિભાગ (રસના આણુ) ને આપે. તેવા જઘન્ય રસવાળા કેટલાકે પરમાણુઓનો સમુદાય સમાન જાતિ હોવાથી ચર્મણા કહેવાય જઘન્ય રસ કરતા એક રસ વિભાગે અધિક પરમાણુઓનો સમુદાય તે બીજી વર્ગણા, તે થકી પણ એક રસ વિભાગે અધિક પરમાણુઓનો સમુદાય તે ત્રીજી વર્ગણા, એમ ઉત્તરોત્તર એક એક રસાવિભાગે અધિક પરમાણુઓના સમુદાયરૂપ વર્ગણા ગણતા સિદ્ધિને અનંતમે ભાગે અને અલગ્યથી અનંતગુણુ વર્ગણાનો સમુદાય તે ર્ષર્ધક ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ વડે જાણે સ્પર્ધા કરતી હોય તેવી પરમાણુની વર્ગણા તે અહીં સ્પર્ધક કહેવાય છે. પ્રથમ સ્પર્ધકની છેલ્લી વર્ગણાના રસાવિભાગ કરતા આગળ ઉત્તરોત્તર એક એક રસાવિભાગવાળા પરમાણુ ન પામીએ પરંતુ સર્વ જીવ કરતા અનંતગુણુ રસાવિભાગવાળા પરમાણુ પામીએ તેવા રસવાળા પરમાણુઓનો સમુદાય તે બીજા સ્પર્ધકની પહેલી વર્ગણા તે પછી પૂર્વોક્ત રીતે એક એક પરમાણુએ અધિક રસાવિભાગવાળા પરમાણુઓની વર્ગણા કરતા બીજા સ્પર્ધક ગણવું. એમ અનંતા સ્પર્ધકો હોય એવા અનંતા સ્પર્ધકો જીવે પૂર્વે કરેલા છે તેથી તે પૂર્વ સ્પર્ધક કહેવાય છે અહીં તે સ્પર્ધકો મધ્યેથી જ સમયે સમયે દલિક ગ્રહણ કરી તેને અન્ય ત રસહીન કરીને અપૂર્વ સ્પર્ધકો કરે સ સારમા ભ્રમણ કરતા જીવે બધા આશ્રયી આવા સ્પર્ધકો ઠોઈ પણ વખત કર્યા નથી પરંતુ હમણાજ વિશુદ્ધિના પ્રકર્ષવશે કરે છે તેથી તે અપૂર્વ કહેવાય છે અશ્વકર્ણકરણાદ્યા ગયે જને કિદીકરણાદ્યામા પ્રવેશ કરે ત્યાં પૂર્વ સ્પર્ધક અને અપૂર્વ સ્પર્ધક થકી દલિક ગ્રહણ કરીને સમયે સમયે અનંત કિદી એટલે પૂર્વ સ્પર્ધક અને અપૂર્વ સ્પર્ધક થકી વર્ગણા ગ્રહણ કરીને તેને અનંતગુણુ રસહીનતા પમાડીને મોટો અતરે જે સ્થાપવું તે. જેમકે અનંતાનંત રસાવિભાગને અસત્કલ્પના વડે એકસો એક અથવા એકસો જે કલ્પીએ અને તેનાં પાંચ, પદર, પચીસ રસાવિભાગ રાખીએ તે. કિદીકરણાદ્યાના છેલ્લે સમયે અપ્રત્યાખ્યાન લોભ સમકાળે ઉપશાંત થાય, તે સમયે જ સંજ્વલન લોભનો બધવ્યવચ્છેદ, આદર સંજ્વલન લોભના ઉદય ઉદીરણામેદ વ્યવચ્છેદ અને અનિવૃત્તિ આદર સંપરાય ગુણસ્થાનનો વ્યવચ્છેદ થાય. એ પ્રકારે અનિવૃત્તિ આદર સંપરાયે સાતથી માંડીને 'પચીસ' પર્યાંત મોહમીયક કર્મની પ્રકૃતિઓ ઉપશાંત થામીએ.

સત્તાવીસં સુહુમે, અઠ્ઠાવીસં ચ મોહપચ્છીઓ ।

ઉવસંતવીઅરાણ, ઉવસંતા હંતિ નાયઞ્વા ॥૭૭॥

સત્તાવીસં=સત્તાવીશ.

સુહુમે=સૂક્ષ્મસંપરાયે.

અઠ્ઠાવીસં=અઠ્ઠાવીશ.

મોહપચ્છીઓ=મોહનીય કર્મની

પ્રકૃતિ.

ઉવસંતવીઅરાણ=ઉપશાંત કપાય

વીતરાગ (૧૧) મા ગુણસ્થાને.

ઉવસંતા=ઉપશાંત થયેલી.

હંતિ=હોય છે.

નાયઞ્વા=નાણવી.

અર્થ:—સૂક્ષ્મસંપરાયે મોહનીય કર્મની સત્તાવીશ પ્રકૃતિઓ અને ઉપશાંતકપાય વીતરાગ ગુણસ્થાને અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિઓ ઉપશાંત થયેલી હોય છે એમ નાણવું. ॥ ૭૭ ॥

વિવેચન:—તે પછી અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન લોભ સમકાળે ઉપશમતાં સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણે સત્તાવીશ પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત હોય. તે સૂક્ષ્મસંપરાયનો કાળ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ હોય તેને વિષે પેઠો થકો ઉપરલી સ્થિતિના સમીપ થકી કેટલીક કિટ્ટિઓ આકર્ષીને તેની પ્રથમ સ્થિતિ સૂક્ષ્મસંપરાયના કાળ જેટલી કરે-કરીને વેદે. શેષ સૂક્ષ્મકિટ્ટીકૃત દલિઉં અને સમયે ઉણી બે અવલિકાનું બાંધેલ તે ઉપશમાવે. તો સૂક્ષ્મસંપરાયને છેલ્લે સમયે સંજવલન લોભ ઉપશમે તે સમયેજ જ્ઞાનાવરણ ૫, દર્શનાવરણ ૪, અંતરાય ૫, યશઃકીર્તિ ૧, અને ઉચ્ચેર્ગાત્ર ૧, એ સાળ પ્રકૃતિનો બંધ છેદે. તે થકી અનંતર સમયે ઉપશાન્ત કપાય વીતરાગ થાય ત્યાં મોહનીયની (૨૮) અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત નાણવી. તે ઉપશાન્ત કપાય જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટપણે અંતર્મુહૂર્ત લગે હોય. તે પછી તે નિશ્ચયેજ ભવક્ષયે અથવા અદ્વાક્ષયે પડે. ત્યાં અદ્વાક્ષયે પડતો થકો જેમ-ચઢ્યો હોતો તેમજ પડે. જ્યાં જ્યાં જે પ્રકૃતિની બંધોદય ઉદીરણા છેદી

હતી ત્યાં ત્યાં પડતો થકો તે પ્રકૃતિની બંધોદય ઉદીરણા પ્રારંભે.
એમ પડતો થકો યાવત્ પ્રમત્ત ગુણઠાણે રહે. કોઈક વળી તેથી
હોઠો પડતો દેશવિરતે રહે. કોઈક અવિરતે રહે. કોઈ સાસ્વાદને
પણ આવે. અને જે ભવઃક્ષયે પડે તે પહેલે સમયે જ અવિરત
સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ગુણઠાણાનાં સર્વે બંધાદિક કરણ પ્રવર્તીવે. ઉત્કૃષ્ટ-
પણે એક ભવે બે વાર ઉપશમશ્રેણિ પડિવળે, તેને નિશ્ચયે તે
ભવે ક્ષપકશ્રેણિ ન હોય, અને જે એક વાર ઉપશમશ્રેણિ પડિ-
વળે તેને કદાચિત્ ક્ષપકશ્રેણિ પણ હોય. એ કર્મગ્રંથિક મત છે.
આગમને અભિપ્રાયે તો એક ભવે એક જ શ્રેણિ હોય. ॥૭૭॥

॥ इति उपशमश्रेणिविचार ॥

ક્ષપકશ્રેણિ સ્વરૂપ.

પદમકસાયચઝક્કં, હત્તો મિચ્છત્તમીસસમ્મત્તં ।

અવિરયસમ્મે દેસે, પમત્તિ અપમત્તિ સ્વીઅંતિ ॥૭૮॥

પદમકસાયચઝક્કં=પહેલા

ચાર કષાય.

હત્તો=પછી.

મિચ્છત્તમીસસમ્મત્તં=મિથ્યાત્વ.

મિશ્ર અને સમ્યક્ત્વ મોહનીય.

અવિરયસમ્મે=અવિરતસમ્યગ્દ્રષ્ટિએ
દેસે=દેશવિરતે.

પમત્તિ=પ્રમત્ત ગુણઠાણે.

અપમત્તિ=અપ્રમત્ત ગુણસ્થાને

સ્વીઅંતિ=ક્ષય થાય છે.

અર્થ:—પહેલા કષાયનું ચતુષ્ક, એ પછી મિથ્યાત્વ મોહનીય,
મિશ્ર મોહનીય અને સમ્યક્ત્વ મોહનીય સમકાળે ક્ષય પામે છે.
આ સાત પ્રકૃતિ અવિરતસમ્યગ્દ્રષ્ટિ, દેશવિરતિ, પ્રમત્ત અથવા
અપ્રમત્તે ક્ષય પામે છે. ॥ ૭૮ ॥

+ મરણ પામતો.

x અનુત્તર વિમાનમાં ઉપજે તેથી ત્યાં ચોથું ગુણસ્થાન હોય તેથી.

વિવેચન:—હવે ક્ષપકશ્રેણિ કહે છે.—અહીં જે ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારંભે તે મનુષ્ય અવશ્ય આઠ વર્ષ ઉપરની ઉમ્મરનો હોય. તે પ્રથમ તો અનંતાનુષંગિ ચાર કષાય હણે-વિસંચોજના કરે. તે વિસંચોજનાનું સ્વરૂપ પૂર્વે કહ્યું છે તેમ કહેવું. ત્યારપછી મિથ્યાત્વ મોહનીય ૧, મિશ્રમોહનીય ૨, અને સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૩, એ ત્રણેનો સમકાળે *ક્ષય કરે. તે અવિરત સમ્યક્ત્વ ગુણુઠાણે તથા દેશવિરતિએ તથા પ્રમત્ત ગુણુઠાણે તથા અપ્રમત્ત ગુણુઠાણે ક્ષય કરે-સત્તાથી ટાળે.

* મિથ્યાત્વ મોહનીયાદિને અંપાવતો યથાપ્રવૃત્તાદિ ત્રણ કરણ પૂર્વોક્ત (ઉપશમ શ્રેણિના અધિકારે કહ્યા મુજબ) રીતે કરે. પણ એટલું વિશેષ કે અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે અનુદિત મિથ્યાત્વ અને મિશ્ર મોહનીયના દ્વિક્રમે ઉદિત સમ્યક્ત્વમોહનીયને વિષે ગુણુસ ક્રમ વડે નાંખે અને તે અંતેનોજ ઉદ્વલના સંક્રમ પણ કરે. તે આ પ્રમાણે-પહેલો સ્થિતિખંડ મોટો ઉવેલે, બીજો તેથી વિશેષ હીન, ત્રીજો તેથી પણ વિશેષ હીન, એમ અપૂર્વકરણના છેલ્લા સમય પર્યંત અનુક્રમે વિશેષ હીન હીન ઉવેલે. અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે જે સ્થિતિની સત્તાવાળો હતો તે તેના જ ચરમ સમયે સંખ્યાતગુણ હીન સ્થિતિની સત્તાવાળો થાય તે પછી અનિવૃત્તિકરણમાં પ્રવેશ કરે. ત્યાં પણ સ્થિતિઘાતાદિ સર્વે તેમજ કરે. અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે વળી ત્રણે દર્શનમોહનીયની દેશ ઉપશમના, નિધત્તિ અને નિકાયના વ્યવચ્છેદ પામે, અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયથી માંડીને દર્શનમોહનીયત્રિકની સ્થિતિસત્તાનો સ્થિતિ-ઘાતાદિ વડે ઘાત કરતો કરતો હજારો સ્થિતિખંડ ગયે છતે અ-સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયનો જેટલી સ્થિતિસત્તાવાળો થાય. તે પછી સહસ્ર પૃથક્ત્વ સ્થિતિખંડ ગયે છતે ચૌરિન્દ્રિય સમાન સ્થિતિસત્તાવાળો થાય. તે પછી પણ તેટલા જ સ્થિતિખંડ ગયે છતે તેષ્ઠેન્દ્રિય સમાન સ્થિતિસત્તાવાળો થાય. તે પછી તેટલા સ્થિતિખંડ ગયે છતે એકેન્દ્રિય સમાન સ્થિતિસત્તાવાળો થાય. તે પછી પણ તેટલા સ્થિતિખંડ ગયે છતે એકેન્દ્રિય સમાન સ્થિતિવાળો થાય, તે પછી પણ તેટલા સ્થિતિખંડ ગયે છતે પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિવાળો હોય. તે પછી ત્રણ દર્શનમોહનીય પ્રત્યેકનો પણ એક એક સંખ્યાતમો ભાગ મૂકીને બાકીની સર્વે સ્થિતિનો ઘાત કરે—અપાવે, તે પછી પૂર્વે બાકી રાખેલ સંખ્યાતમા ભાગનો એક સંખ્યાતમો ભાગ મૂકીને બાકીની સર્વ

ઇહાં જે પૂર્વજદ્વારા થકો ક્ષપકંત્રણિ પ્રારંભે અને અનં-
તાનુબંધિના ક્ષયથી અનંતર સરણના સંભવ થકી જે શ્રેણિ-
થકી વિરમે તો કદાચિત્ મિથ્યાત્વના ઉદય થકી ફરીને પણ-

મિથિતિનો વિનાશ કરે એ પ્રકારે હજારો સ્થિતિધાત અતિક્રમે, તે પછી વળી
મિથ્યાત્વના અસંખ્યાતા ભાગને અને સમ્યક્ત્વ તથા મિશ્રના સંખ્યાતા
ભાગને ખંડે તે પછી એ રીતે ઘણા સ્થિતિખંડ ગયે છતે મિથ્યાત્વનું દલિક
આવલિકા માત્ર રહે અને સમ્યક્ત્વ તથા મિશ્રનું તો પદ્યોપમના અસંખ્યા-
તમા ભાગ પ્રમાણ રહે. અહીં ખંડન કરાતા મિથ્યાત્વ સંખંધી સ્થિતિખંડોને
સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમા નાખે, મિશ્રના સમ્યક્ત્વમાં અને સમ્યક્ત્વના પોતાની
નીચલી સ્થિતિમાં નાખે. હવે આવલિકા માત્ર રહેલું મિથ્યાત્વ દલિક તેને
પણ સ્થિત્યુક સંક્રમ વડે સમ્યક્ત્વમાં નાખે, તે પછી સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રના
અસંખ્યાતા ભાગ ખંડે અને એક ભાગ બાકી રહે, તે પછી તેના પણ
અસંખ્યાતા ભાગ ખંડે અને એક બાકી ગમે, એ રીતે છેલ્લાએક સ્થિતિ
ખંડ ગયે છતે મિશ્ર આવલિકા માત્ર રહે અને તે વખતે સમ્યક્ત્વની
સ્થિતિસત્તા આઠ વર્ષ પ્રમાણ હોય તે જ દ્રાવે વળી નિશ્ચયનયમતે સધળા
વિદ્વતના નાશથી તે દર્શનમોહનીયક્ષપક કહેવાય તે પછી આગળ
સમ્યક્ત્વના અતર્મુહર્ત પ્રમાણ મિથિ ખંડને ઉકેરે અને તેના દલિકને
ઉદય સમયથી માડીને સંક્રમાવે, તે આ પ્રમાણે-ઉદય સમયે થોડું, બીજે
સમયે તેથી અસંખ્યેય ગુણ, ત્રીજે સમયે તેથી પણ અસંખ્ય ગુણ, એમ
ગુણશ્રેણિના મત્તક (ટોચ-અંત) પર્યંત અંતુક્રમે અસંખ્યેય ગુણ અધિક
સંક્રમાવે. તે પછી તો વિશેષ હીન હીન મિથિતિના દલિકને ચરમ સમય
ચુદ્ધી સંક્રમાવે એ પ્રકારે અંતર્મુહર્ત પ્રમાણ અનેક ખંડો દ્વિચરમ સ્થિતિ
ખંડ પર્યંત ઉકેરે અને ખપાવે દ્વિચરમ સ્થિતિખંડ કરતાં ચરમ સ્થિતિ
ખંડ અસંખ્યેય ગુણ હોય છેદસો સ્થિતિખંડ ઉકેરાયે છતે આ ક્ષપક
કૃતકરણ કહેવાય આ કૃતકરણાદ્ધમાં વર્તતો કોઈ જીવ કાળ પણ કરીને
ચાર માહેની કોઈ પણ એક ગતિમા ઉત્પન્ન થાય, અને લેશ્યામાં પણ
પૂર્વે શુદ્ધ લેશ્યાએ હોતો તે હવે તો કોઈ પણ લેશ્યામાં જાય. એ પ્રકારે
સાત પ્રવૃત્તિના ક્ષયનો પ્રમ્યાપક (આરંભ કરનાર) મનુષ્ય હોય અને
નિષ્કાપક (પૂર્ણ કરનાર) ચારે ગતિને વિશે પામીએ કહ્યું છે કે-પદ્મવગો
અ મણુસો, નિહવગો ચડસુવિ ગદ્ગુ.

અનંતાનુષંગી બાંધે; તે અનંતાનુષંગિનુ બીજ મિથ્યાત્વ છે તે માટે. પણ મિથ્યાત્વ ક્ષય ગયે અનંતાનુષંગી જ નહિ, બીજ ગયું માટે. અને સાતને ક્ષયે તો અપતિત પરિણામવંત થકો અવશ્ય દેવલોકે જ ઉપજે અને પતિત પરિણામવંત હોય તો તે અનેક પરિણામના સંભવ થકી જેવી પરિણામની વિશુદ્ધિ તેવી અનેરી ગતિએ ઉપજે. અને બદ્ધાયુ પણ જો ત્યારે કાળ ન કરે તો પણ સાતને ક્ષયે નિશ્ચયે વિરમે પણ આગળ ચારિત્ર મોહનીય અપાવના ન માંડે. તે મર્યાદાને જો દેવગતિએ અથવા નરક ગતિએ જાય તો તે ત્રીજે ભવે મોક્ષે જાય. અને જો તિર્થંચ મનુષ્ય માંહે ઉપજે તો તે અવશ્ય અસંખ્યાત વર્ષાયુ માંહેજ ઉપજે. ત્યાંથી દેવલોકનો ભાગ કરીને આશ્રિત ભવે મોક્ષે જાય. એ સાત પ્રકૃતિનો ક્ષય અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ, દેશવિરતિ, પ્રમત્ત અને અપ્રમત્તને વિષે જ પામીએ. હવે જો અબદાયુ થકો ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારંભે તો સાત પ્રકૃતિને ક્ષયે નિશ્ચયે અનુપરત પરિણામવંત થકો ચારિત્ર મોહનીય અપાવનાનો ઉદ્ધમ કરે. તે સકલક્ષપક નરક ૧, તિર્થંચ ૨, અને દેવ ૩, એ ત્રણનાં આયુ ક્ષય કરે. હવે ચારિત્રમોહનીય અપાવનાને ઉદ્ધમ કરતો થકો યથા-પ્રવૃત્તાદિક ત્રણ કરણ કરે, તેનું સ્વરૂપ સર્વ પૂર્વદેહી પરેજ કહેવું; પણ એટલું વિશેષ જે યથાપ્રવૃત્ત કરણ તે અપ્રમત્ત ગુણુઠાણે જાણવું; અપૂર્વકરણ તે અપૂર્વકરણ ગુણુઠાણે જાણવું અને અનિ-વૃત્તિ કરણ તે અનિવૃત્તિગ્રાહર ગુણુઠાણે જાણવું. ત્યાં અપૂર્વ-કરણે અપ્રત્યાખ્યાન ચતુષ્ક અને પ્રત્યાખ્યાનચતુષ્ક એ આઠ

આ પ્રાચિન વચન સભવે છે, જે કરણ મટે તાકિક સમ્યગ્દષ્ટિ શ્રીકૃષ્ણ વામુદેવનું પાચમે ભવે પણ મોક્ષગમન સભળાય છે.

ઉક્તં ત્ર-નરયાત નરભયમ્મિ, દેવો દ્વોઝ્જન પદ્મમે કપ્પે ।

તત્તો હુઓ સમાળો, વારસમો અમ્મગતિત્યયરો ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—નરક થકી નીકળી મનુષ્ય ભવનાં ઉપન્ન થશે ત્યાંથી પાંચમા કેલ્પમા દેવ થઈને ત્યાંથી અવતા પ્યારમા અમમ નામા તીર્થ કર થશે.

કપાય ખપાવવા માંડે, તેના અંતરે અનિવૃત્તિ બાદરે શું હશે ?
તે કહે છે ॥ ૭૮ ॥

૩

૧૩

અનિવૃત્તિવાયરે થીળ-ગિદ્ધિતિગનિરયતિરિઅનામાઓ
સંસ્થિજ્જડમે સેસે, તપ્પાડગ્ગાઓ સ્વીઅંતિ ॥ ૭૯ ॥

અનિવૃત્તિવાયરે=અનિવૃત્તિ
બાદરે
થીળગિદ્ધિતિગ=સ્થાનગૃહ્ણિ
(થીણ્ણિ) ત્રિક.
નિરયતિરિ- આઓ=નરક ગતિ
અને તિર્યંચગતિ નામ.

કર્મની (તેર) પ્રકૃતિઓ.-
સંસ્થિજ્જડમે=સંજ્યાતમો ભાગ,
સેસે=બાકી રહે છે.
તપ્પાડગ્ગાઓ=તતપ્રાયોગ્ય.
સ્વીઅંતિ=ક્ષય થાય છે.

અર્થ:—અનિવૃત્તિબાદરે ગુણસ્થાનનો સંજ્યાતમો ભાગ
બાકી રહે છે સ્થાનગૃહ્ણિત્રિક, નરકગતિ અને તિર્યંચગતિ નામ
કર્મની તતપ્રાયોગ્ય (તેર) પ્રકૃતિઓ ક્ષય પામે છે. ॥ ૭૯ ॥

વિવેચન:—અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે આઠ કપાય
પદ્યોપમના અસંજ્યાતમા ભાગની સ્થિતિના થાય. ત્યાર પછી
થીણ્ણિત્રિક ૩ અને નરકગતિ ૧, નરકાનુપૂર્વી ૨, તિર્યંચગતિ ૩,
નિર્ગાનુપૂર્વી ૪, એકેન્દ્રિય ૫, બેન્દ્રિય ૬, તેન્દ્રિય ૭, ચત્વરિન્દ્રિય
ગતિ ૮, સ્થાવર ૯, આતપ ૧૦, ઉચોત ૧૧, સૂક્ષ્મ ૧૨ અને
સાધારણ ૧૩ અને નરક તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિ-
એવં સોળ પ્રકૃતિ અનિવૃત્તિબાદરના સંજ્યાતમા ભાગ ગયે થકે.
અને એક સંજ્યાતમો ભાગ થાકે તે થકે ક્ષય કરે. ॥ ૭૯ ॥

૧-ત્રિવિધતાત્રિ વડે એવા ખપાવ કે અનિવૃત્તિકરણાદ્વાના પ્રથમ
સમયે તે પદ્યોપમના અસંજ્યાતમા ભાગ માત્ર સ્થિતિપ્રમાણ થાય

૨ ઉદ્ભવના સક્રમે ઉવેલી ઉવેલીને તેની પદ્યોપમના અસંજ્યાતમા ભાગ
પ્રમાણ સ્થિતિ થાય ત્યારે બંધાતી પ્રકૃતિમાં તે સોળ પ્રકૃતિને ગુણસંક્રમ.
વડે સમયે સમયે સંક્રમાવી સંક્રમાવીને.

इत्तो हणइ कसाय-दुगंपि पच्छा नपुंसगं इत्थी ।

तो नोकसायछक्कं, छुहइ संजलणकोहंमि ॥८०॥

इत्तो=એ પછી.

हणइ=હણે છે.

कसायदुगंपि=કપાયાપ્રક્રમે

पच्छा=પછી.

नपुंसगं=નપુ'સકવેદને.

इत्थी=સ્ત્રીવેદને.

तो=તે પછી.

नोकसायछक्कं=છ નોકપાયને

छुहइ=નાંખે-સંક્રમાવે છે.

संजलणकोहंमि=સંજવલન

કોથ માંહે.

અર્થ—એ પછી આઠ કપાયને ક્ષય કરે. પછી નપુ'સકવેદ, સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે. તે પછી છ નોકપાય સંજવલન કોથને વિષે સંક્રમાવે છે. ॥ ૮૦ ॥

વિવેચન—તે સોળ ૧૬ પ્રકૃતિનો ક્ષય કર્યા પછી આઠ કપાય નિઃશેષપણે હણે. ઇહાં અન્ય આચાર્ય કહે છે કે—“૧૬ પ્રકૃતિ જ પ્રથમ અપાવવા માંડે, તેની વચ્ચે ૮ કપાય અપાવે અને પછી ૧૬ પ્રકૃતિ નિઃશેષપણે ક્ષય કરે.” ત્યાર પછી અંતર્મુહૂર્ત માંહે નવ નોકપાયનું અને ચાર સંજવલનનું અંતર-કરણ કરે. તે કરીને નપુ'સક વેદનું ઉપરની સ્થિતિનું દલિઉં ઉદ્વલન વિધિએ કરીને ક્ષય કરવા માંડે. તે અંતર્મુહૂર્ત લગે વેદવે કરીને પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ માત્રનું થયું, ત્યાંથી માંડીને અંધાતી પ્રકૃતિને વિષે ગુણસંક્રમે કરીને નાંખે. એમ નાંખાતું થકું તે અંતર્મુહૂર્ત નિઃશેષપણે ક્ષીણ થાય; અને હેઠલું દલિઉં જો નપુ'સકવેદી ક્ષપકશ્રેણિએ અડચો હોય. તો ભોગવતો ક્ષય કરે, અન્યથા તો તે આવલિકા માત્ર હોય. તેને વળી વેદમાન પ્રકૃતિને વિષે સ્તિષ્ઠક સંક્રમે કરીને સંક્રમાવે. એમ નપુ'સક વેદનો ક્ષય કરીને તેવીજ રીતે અંતર્મુહૂર્ત સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે. ત્યારપછી છ નોકપાયનો પણ સમકાળે ક્ષય કરવા માંડે. ત્યાંથી માંડી તેનું ઉપરની સ્થિતિનું દલિઉં પુરૂષવેદ માંહે ન સંક્રમાવે, કિંતુ સંજવલન કોથ માંહે સંક્રમાવે. એમ અંતર્મુહૂર્ત છ નોકપાયનું ઉપરનું દલિઉં નિઃશેષપણે ક્ષીણ થાય, તે સમયેજ પુરૂષવેદના અંધ, ઉદય અને ઉદીરણનો છેદ થાય.

અને સમયે ઊણી બે આવલિકાનું બાંધ્યું વર્ણને શેષ દલિયાનો પણ ક્ષય થાય. એ પુરૂષવેદી પ્રારંભકને જાણવું. જ્યારે નપુંસકવેદી પ્રારંભક હોય ત્યારે પ્રથમ સ્ત્રીવેદ અને નપુંસકવેદનો સમકાળે ક્ષય કરે, તે ક્ષયને સમયે જ પુરૂષવેદના બાંધોદય ઉદ્દીરણનો છેદ થાય. ત્યાર પછી અવેદક થયો છતો પુરૂષવેદ અને હાસ્યપટકનો સમકાળે ક્ષય કરે. અને જ્યારે સ્ત્રીવેદી શ્રેણિ પ્રારંભે ત્યારે પ્રથમ નપુંસકવેદનો ક્ષય કરે, પછી સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે, તે ક્ષયને સમયે જ પુરૂષવેદના બાંધ ઉદય, ઉદ્દીરણનો છેદ થાય. ત્યાર પછી પુરૂષવેદ અને હાસ્યપટકનો સમકાળે ક્ષય કરે. હવે પુરૂષવેદીને આશ્રયીને કહે છે-કોથ વેદતાં પુરૂષવેદીને કોથા-કાના ત્રણ ભાગ હોય, તે આ પ્રમાણે-અઘકર્ણકરણાદ્વા ૧, કિટ્કિરણાદ્વા ૨, અને કિટ્કિવેદનાદ્વા ૩. ત્યાં અઘકર્ણકરણાદ્વાએ વર્તીતો પ્રતિસમયે અનંતા અપૂર્વ સ્પર્શક સંજવલન ચતુષ્કના અંતરકરણ થકી ઉપરની સ્થિતિને વિધિ કરે અને એ અદ્વાએ વર્તીતો પુરૂષવેદ પણ સમયે ઊણી બે આવલિકા રૂપ કાળે કોથને વિષે ગુણસંક્રમે કરીને સંક્રમાવતો થકો ચરમ સમયે સર્વસંક્રમે કરીને સંક્રમાવે. એમ પુરૂષવેદ ક્ષય પામે. તત્કાલંતર કિટ્કિરણ અદ્વાએ પેકો થકો સંજવલન ચતુષ્કની ઉપરની સ્થિતિના દલિયાની કિટ્કિ કરે. તે કિટ્કિ પગ્ગાર્થે તો અનંતી છે પણ સ્થૂલ ભેદની અપેક્ષાએ બાર કદપીએ-એકેકા કપાયની ત્રણ ત્રણ. એ કોથે ક્ષપકશ્રેણિ પ્રપન્નને માટે જાણવું. માને કરીને પરિવર્જનાને તો પૂર્વોક્ત ઉદ્દલન વિધિએ કરીને કોથ બપાવ્યે થકે શેષ ત્રણ કપાયની કિટ્કિ પૂર્વલી પગે ૮ થાય. માયાએ કરી પ્રતિપન્નને પૂર્વોક્ત ઉદ્દલન વિધિએ કરીને કોથ માનનો ક્ષય થયે થકે શેષ બે કપાયની કિટ્કિ ૬ પૂર્વવત્ હોય લોભે કીને પ્રતિપન્નને પૂર્વોક્ત ઉદ્દલન વિધિએ કરીને કોથાદિક ત્રણને ક્ષયે લોભની કિટ્કિ ૩ હોય. ત્યારપછી કિટ્કિવેદનાદ્વાને વિષે પેકો થકો કોથે પ્રતિપન્ન થકો કોથનું પ્રથમ કિટ્કિનું બીજી સ્થિતિનું દલિઉં આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિનું કરે અને વેદે, ત્યાં લગે કે જ્યાં લગે સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ હોય. તત્કાલંતર સમયે બીજી સ્થિતિગત બીજી કિટ્કિનું દલિઉં આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિનું કરે અને વેદે, ત્યાં લગે કે જ્યાં લગે

સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ હોય, એમ xઆગળ પણ કહેવું, ઇત્યાદિક ઇહાં ઘણું વક્તવ્ય છે પણ વિસ્તારના ભયથી કહેતા નથી. ॥ ૮૦ ॥

* તે પછી અનંતર સમયે ત્રીજી કિદ્દિતુ દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિગત કરે અને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં સુધી વેદે. આ ત્રણે કિદ્દિ વેદનાદ્વાને વિષે ઉપરની સ્થિતિનું દલિક ગુણ-સંક્રમે કરીને પણ સમયે સમયે અસખ્યેયગુણ વૃદ્ધિએ સંજ્વલન માનમાં નાખે. ત્રીજી કિદ્દિવેદનાદ્વાના ચરમ સમયે સંજ્વલન ક્રોધના બધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો સમકાળે અવચ્છેદ થાય. તેની સત્તા પણ સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાંધેલ દલિક વર્ણને બીજી શેષ રહી નથી કેમ કે સર્વ માનમાં સંક્રમાવેલ છે. તે પછી અનંતર સમયે માનની પ્રથમ કિદ્દિતુ દ્વિતીય ગ્થિ-તિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિગત કરે અને અંતર્મુદ્દર્ત પર્યંત વેદે. ક્રોધના પણ બધાદિ અવચ્છેદ થયે છતાં તે સંબંધી દલિક સમય ન્યૂન બે આવલિકા માત્ર કાળે ગુણસંક્રમે સંક્રમાવતો ચરમ સમયે સર્વસંક્રમે સંક્રમાવે. અહીં ક્રોધનો ક્ષય થાય, માનનું પણ પ્રથમ કિદ્દિતુ પ્રથમ સ્થિતિગત કરેલું દલિક વેદાતુ સમયાધિક આવલિકાનું બાકી રહે. તે પછી અનંતર સમયે માનની બીજી કિદ્દિતુ દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે. તે પછી અનંતર સમયે માનની ત્રીજી કિદ્દિતુ ત્રિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં સુધી વેદે. તેજ સમયે માનના બધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો એક સાથે અવચ્છેદ થાય અને તેની સત્તા પણ સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાંધેલ દલિક પૂરતી જ બાકી હોય કેમ કે બાકીનું ગાયામાં સંક્રમાવેલ છે તે પછી માયાની પ્રથમ કિદ્દિતુ દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને અંતર્મુદ્દર્ત પર્યંત વેદે માનનો પણ બધાદિ અવચ્છેદ થયે તે સંબંધી દલિક સમય ન્યૂન બે આવલિકા માત્ર કાળે ગુણસંક્રમે વડે માયામાં નાખે, માયાનું પણ પ્રથમ કિદ્દિતુ દ્વિતીય ગ્થિતિનું પ્રથમસ્થિતિગત કરેલું દલિક વેદાતુ સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે. તે પછી અનંતર સમયે માયાની બીજી કિદ્દિતુ દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિગત કરે અને સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે, તે પછી અનંતર સમયે ત્રીજી કિદ્દિતુ દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિગત કરે અને સમયાધિક

આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે. તેજ સમયે માયાના બંધ ઉદય અને ઉદીરણાનો સમકાળે વ્યવચ્છેદ થાય અને તેની સત્તા પણ સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાંધેલ દલિક માત્ર જ બાકી રહે, કેમકે બાકીનું ગુણસંક્રમ વડે લોભમા નાખેલ છે તે પછી અનંતર સમયે લોભની પ્રથમ કિદ્દિતું દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિગત કરે અને અંતર્મુહૂર્ત પર્યંત વેદે સંન્વલન માયાના પણ બધાદિ વ્યવચ્છેદ થયે છતે તે સંબંધી સર્વ દલિકને સમય ન્યૂન બે આવલિકા માત્ર કાળે ગુણસંક્રમ વડે લોભમાં સંક્રમાવે. ત્યારે લોભનું પ્રથમ કિદ્દિતું પ્રથમ સ્થિતિગત દલિક વેદાતુ સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે તે પછી અનંતર સમયે લોભની બીજી કિદ્દિતું દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિગત કરે અને વેદે અને તેને વેદતો ત્રીજી કિદ્દિતું દલિક ગ્રહણ કરીને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં સુધી સૂક્ષ્મ કિદ્દિઓ કરે તેજ સમયે વર્ણી સંન્વલન લોભનો બંધ વ્યવચ્છેદ, બાદર કષાય (લોભ)નાં ઉદય ઉદીરણાનો વિચ્છેદ અને અનિવૃત્તિ બાદર સંપરાય ગુણસ્થાનનો વ્યવચ્છેદ સમકાળે થાય. તે પછી અનંતર સમયે બીજી સ્થિતિનું સૂક્ષ્મકિદ્દિત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિગત કરે અને વેદે ત્યારે તે જીવ સૂક્ષ્મસંપરાય કહેવાય. પૂર્વોક્ત ત્રીજી કિદ્દિની બાકી રહેલી સપૂર્ણ આવલિકા વેદાતી પર પ્રકૃતિને વિષે સ્તિષ્ઠ સંક્રમવડે સંક્રમાવે અને પહેલી બીજી કિદ્દિગત આવલિકા અનુક્રમે બીજી ત્રીજી કિદ્દિની અંતર્ગત સંક્રમાવીને વેદે, લોભની સૂક્ષ્મ કિદ્દિઓને વેદનારે સૂક્ષ્મસંપરાયગુણસ્થાનવર્તિ જીવ સૂક્ષ્મ કિદ્દિનું દલિક અને સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાંધેલ દલ સમયે સમયે સ્થિતિઘાતાદિ વડે સૂક્ષ્મસંપરાયાદ્ધાના સંખ્યાતા ભાગ જાય અને એક ભાગ બાકી રહે ત્યાં સુધી ખપાવે તે પછી તે બાકી રહેલ સંખ્યાતા ભાગમા સંન્વલનલોભ સર્વ અપવર્તના વડે ઘટાડીને સૂક્ષ્મસંપરાય અદ્ધા લજી પણ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ બાકી હોય ત્યાંથી માડીને મોહનીય કર્મના સ્થિતિઘાતાદિ વિરમે પણ શેષ કર્મના પ્રવર્તે લોભની તે ઘટાડેલી સ્થિતિને ઉદય ઉદીરણા વડે વેદતો સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી જાય. તેને અનંતર સમયે ઉદીરણા વિચ્છેદ જાય તેથી ફક્ત ઉદય વડે જ છેલ્લા સમય સુધી તેને વેદે. તે ચરમ સમયે પાત્ર જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ, યશ કીર્તિ, ઉચ્ચ ગોત્ર અને પાત્ર અંતરાય એ સોળ પ્રકૃતિનો બંધ વ્યવચ્છેદ થાય અને મોહનીય કર્મની ઉદય સત્તાનો વ્યવચ્છેદ થાય.

પુરિસં કોહે કોહં, માણે માણં ચ લુહરૂ માયાણ।

માયં ચ લુહરૂ લોહે, લોહં સુહુમંપિ તો હણરૂ ॥૮૧॥

પુરિસં=પુરુષવેદને.

કોહે=સંજવલન કોધમાં.

કોહં=કોધને.

માણે=સંજવલન માનમાં

માણં=માનને.

લુહરૂ=સંક્રમાવે,

માયાણ=સંજવલન માયામાં.

માયં=માયાને

લોહે=સંજવલન લોભમાં.

લોહં=લોભને.

સુહુમંપિ=સૂક્ષ્મ પણ.

તો=તે પછી.

હણરૂ=હણુ છે.

અર્થ:-પુરુષવેદને સંજવલન કોધમાં, કોધને સંજવલન માનમાં અને માનને સંજવલન માયામાં સંક્રમાવે. માયાને સંજવલન લોભમાં સંક્રમાવે તે પછી સૂક્ષ્મ લોભને પણ હણુ છે. ॥૮૧॥

વિવેચન:-પુરુષવેદને પ્રથમ બંધ ઉદય ઉદીરણાદિ છદ થયે થકે ગુણસંક્રમે કરીને સંજવલન કોધ માંહે સંક્રમાવે. કોધને પણ બંધાદિકને વ્યુચ્છેદે સંજવલન માન માંહે સંક્રમાવે. માનને પણ બંધાદિકને વ્યુચ્છેદે સંજવન માયા માંહે તે લુહરૂ સંક્રમાવે-નાંખે. માયાને પણ બંધાદિકને વ્યુચ્છેદે સંજવલન લોભ માંહે સંક્રમાવે નાંખે. ત્યારપછી તે લોભને બંધ ઉદય ઉદીરણાને વ્યુચ્છેદે અતિ સૂક્ષ્મ થયેલો સત્તારૂપ જે લોભ તેને પણ હણુ-સત્તાથી ટાળે. સૂક્ષ્મસંપરાયને અંતે મોહનીયને મૂળથી ટાળે. ॥૮૧॥

સ્ત્રીણકસાયદુચરિમે, નિદં પયલં ચ હણઙ્ છઠમત્યો ।

૮

૫

આવરણસંતરાણ, છઠમત્યો ચરમસમયંમિ ॥૮૨॥

સ્ત્રીણકસાયદુચરિમે=ક્ષીણુમોહ

ગુણુસ્થાનના દ્વિચરમ સમયે.

નિદં પયલં ચ=નિદ્રા અને
પ્રયજાને.

હણઙ્=નાશ કરે છે.

છઠમત્યો=છઠ્ઠમસ્થ.

આવરણ=પાંચ જ્ઞાનાવરણ અને
ચાર દર્શનાવરણને

અંતરાણ=પાંચ અંતરાયને.

ચરમસમયંમિ=ચરમ (છેલ્લા)
સમયે.

અર્થ:-છઠ્ઠમસ્થ ક્ષીણુમોહ ગુણુસ્થાનના દ્વિચરમ (ઉપાન્ત્ય) સમયે નિદ્રા અને પ્રયજાને ક્ષય કરે અને છેલ્લે સમયે નવ આવરણ અને પાંચ અંતરાયને ક્ષય કરે છે. ॥ ૮૨ ॥

વિવેચન:-એમ જે ક્ષીણુકપાય થયાં તેને મોહનીય ટાળી શેષ કર્મના સ્થિતિઘાતાદિક પૂર્વલી પરે ક્ષીણુમોહના સંખ્યાતા ભાગ જાય ત્યાં લગે પ્રવર્તે. એક સંખ્યાતમો ભાગ બાકી રહે ત્યારે પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ, પાંચ અંતરાય અને નિદ્રાદિક, એ ભાગ પ્રકૃતિની સ્થિતિ સર્વાઅપવર્તનાએ અપવર્તીને ક્ષીણુકપાયના અદ્વા સરખી કરે. નિદ્રાદિકની સ્થિતિ પસમયે ઊણી કરે. તે ક્ષીણુમોહનો કાળ હજી અંતર્સુદૂર્તના છે, ત્યાંથી માંડીને તે પ્રકૃતિના સ્થિતિઘાતાદિક વિરામ પામે; શેષ પ્રકૃતિના હોય. નિદ્રાદિક હીન એ ભાગ (૧૬) પ્રકૃતિ ઉદય ઉદીરણાએ કરીને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં લગે વેદે. તે પછી ઉદીરણા નિવર્તે. ત્યારે આવલિકા માત્ર કેવળ ઉદયે જ કરીને ક્ષીણુકપાયના દ્વિચરમ સમય લગે વેદે.

૧ સ્વરૂપસનાની અપેક્ષાએ સમય ન્યૂન અને કર્મપણાની અપેક્ષાએ તો તુલ્ય.

છેલ્લા સમય થકી અગાઉનો સમય તે દ્વિચરમ સમય કહીએ. તે દ્વિચરમ સમયે નિદ્રાદ્વિક સ્વરૂપસત્તાપેક્ષાએ ક્ષય થાય અને ચરમ સમયે પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાય, એ ૧૪ પ્રકૃતિનો ક્ષય કરે. તદનંતર સમયે જ કેવલ જ્ઞાન, કેવલદર્શન પામે. સયોગિ કેવલી થાય. ત્યાં જવન્ય અંત-મુહૂર્ત્ત અને ઉત્કૃષ્ટપણે નવ વરસે ઉણી પૂર્વ કોડિ રહે. ત્યાર પછી જે કેવળીને વેદનીયાદિ અને આયુઃ કર્મની વર્ગણા અધિકી ઓછી-વિષમ હોય તે સમ કરવાને કાળે સમુદ્ઘાત કરે, તે સમુદ્ઘાત આઠ સમયનો હોય. પ્રથમ સમયે આત્મપ્રદેશનો અર્થઃ ઉર્ધ્વ લોકાન્ત લગે ૬૦ કરે ૧, ખીજે સમયે પૂર્વાપર લોકાન્ત લગે કપાટ કરે ૨, ત્રીજે સમયે દક્ષિણોત્તર લોકાન્ત લગે આત્મ-પ્રદેશ વિસ્તારીને મંથાનરૂપ કરે ૩, ચોથે સમયે અંતર પૂરીને સમગ્ર લોકવ્યાપી થાય ૪, પાંચમે સમયે આંતરા સંહરે ૫, છઠ્ઠે સમયે મંથાન સંહરે ૬, સાતમે સમયે કપાટ સંહરે ૭, અને આઠમે સમયે ૬૦ પણ સંહરીને શરીરસ્થ થાય ૮, ત્યાં પહેલે અને આઠમે સમયે ઔદારિક કાયયોગી હોય. ખીજે, છઠ્ઠે અને સાતમે સમયે ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગી હોય. ત્રીજે, ચોથે અને પાંચમે સમયે કેવળ કર્મણ કાયયોગી હોય; એ ત્રણ સમય અણાહારી હોય. ઇત્યાદિક ઇહાં ઘણા વિચાર છે, તે વિસ્તારના ભય થકી લખ્યો નથી. એ કેવલી સમુદ્ઘાત સર્વ કેવળી ન કરે, કેટલા કરે.

યતઃ-યઃ પળમાસાધિકાયુષ્કો, લમતે કેવલં ધ્રુવમ્ ।

કરોન્યસૌ સમુદ્ઘાતમન્યે કુર્વન્તિ વા ન વા* ॥ ૧ ॥

અંતમુહૂર્ત્તાયુ થાકતે જ કેવલી સમુદ્ઘાત કરે હવે તે સયોગી કેવળી ભવોપગ્રાહી કર્મ ક્ષય કરવાને માટે લેશ્યાતીત

*જે છ માસથી અધિકે શેષ આયુષ્યવાળા કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે તે સમુદ્ઘાત નિશ્ચયે કરે, ખીજા કરે અથવા ન પણ કરે.

(અત્યંત અપ્રકંપ, પરમ નિર્જરાનું કારણભૂત) ધ્યાન પડિવળવા વાંછતા યોગનિરોધ કરવા માંડે ત્યાં પ્રથમ બાહર કાયયોગે કરીને બાહર મનોયોગ રૂંધે તે પછી તે વડે બાહર વચનયોગ રૂંધે. ત્યારપછી સૂક્ષ્મ કાયયોગે કરીને બાહર કાય-યોગ રૂંધે, તેણે કરીને સૂક્ષ્મ મનોયોગ રૂંધે અને તે પછી તે વડે જ સૂક્ષ્મ વાગ્યોગ રૂંધે તે પછી સૂક્ષ્મ કાયયાગ રૂંધેતો થકો સૂક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતિ નામનું ત્રીજું શુક્લધ્યાન ધ્યાવે. તેના સામર્થ્ય થકી વદનોદરાદિક વિવર પૂરવે કરીને દેહનો ત્રીજો ભાગ સંકુચીને તાવત પ્રદેશી થાય. તે ધ્યાને વર્તેતો થકો સ્થિતિઘાતાદિકે કરીને આયુ વિના ત્રણ કર્મ સયોગિ કેવળીના ચરમ સમય લગે અપવર્તે. ચરમ સમયે સર્વ કર્મ અયોગ્યવસ્થાની સ્થિતિ સમાન સ્થિતિનાં થાય, પણ જે કર્મનો અયોગિ અવસ્થાએ ઉદય નથી તેની સ્થિતિ એક સમયે ઉણી કરે. તે સયોગીને ચરમ સમયે અનેરૂં વેદનીય ૧, ઔદારિક ૨, તૈજસ ૩, કાર્મણ ૪, છ સંસ્થાન ૧૦, પ્રથમ સંઘયણ ૧૧, ઔદારિકોપાંગ ૧૨, વર્ણચતુષ્ક ૧૬, અગુરુલધુ ૧૭, ઉપ-ઘાત ૧૮, પરાઘાત ૧૯, ઉચ્છ્વાસ ૨૦, સ્થિર ૨૧, અસ્થિર ૨૨, વિહાયોગતિદ્વિક ૨૪, પ્રત્યેક ૨૫, શુભ ૨૬, અશુભ ૨૭, હુસ્વર ૨૮, સુસ્વર ૨૯, અને નિર્માણ ૩૦, એ ત્રીશની ઉદય ઉદ્દીરણા યજે. તદનંતર સમયે અયોગી કેવળી થાય, તેના કાળ પાંચ હ્રસ્વ [અ-ઇ-ઉ-ઋ-લ્] અક્ષર ઉચ્ચાર પ્રમાણ અંતર્મુહૂર્ત માત્ર હોય. તે અયોગ્યસ્થાવર્તી એમ સૂક્ષ્મક્રિય ધ્યાન પૂર્ણ કરીને વ્યુપરતક્રિય નામે ચોથું શુક્લધ્યાન ધ્યાવે. એમ એ સ્થિતિઘાતાદિ રહિત ઉદયવંત કર્મને સ્થિતિ ક્ષયે કરીને અનુભવતો થકો ક્ષય કરે અને અનુદયવંત કર્મને વેદમાન પ્રકૃતિ માંહે સ્તિબુદ્ધ સંક્રમે કરીને સંક્રમાવતો અને વેદમાન પ્રકૃતિરૂપ પણે વેદતો થકો અયોગ્યવસ્થાના દ્વિચરમ સમય લગે જાય. ॥ ૮૨ ॥

क्षपकश्रेणिक्रमोऽयम्

ततः सिद्धयति	१४ गुणठाणे
क्षपयति १४८	
१२ प्रकृतीः	
७३ प्रकृतीः	

ज्ञानाव० ५ दर्शनाव० ४ अंतराय ५ प १४

निद्राद्वयं २	१२ गुण०
संज्वलनलोभं १	१० गुण०
संज्वलनमायां १	
संज्वलनमानं १	
संज्वलनक्रोधं १	
पुरुषवेदं १	
हास्यादिषट्कं ६	
स्त्रीवेदं १	
नपुंसकवेदं १	
षकेंद्रियादि १६ प्र० ॥	९ गुण०

अप्रत्या० क्रो. मा.मा.लो४प्रत्या.क्रो मा.मा.लो८

देवनारकतिर्यगायूंषि ३	४५।६।७गु०
सम्यक्त्वमोहनीयं ३	
मिश्रमोहनीयं २	
मिथ्यात्वं १	

अनन्तानुबंधिक्रोधमानमायालोभान् ४

દેવગદ્સહગયાઓ, દુચરમસમયમવિઅંમિ સ્વીઅંતિ :
સવિવાગેઅરનામા, નીઆગોઅંપિ તત્થેવ ॥૮૩॥

દેવગદ્સહગયાઓ=દેવગતિ
સાથે બંધ છે જેનો
એવી (દશ પ્રકૃતિ).
દુચરમસમયમવિચિન્નિ=બે છે.
દ્વા સમય છે જેના
એવા ભવ્ય જીવને વિષે.
સ્વીઅંતિ=ક્ષય પામે છે.

સવિવાગેઅરનામા=વિપાકીની પ્ર-
તિપક્ષી નામ કર્મની
(૪૫) પ્રકૃતિઓ,
નીઆગોઅંપિ=નીચ ગોત્ર અને
વેદનીય.
તત્થેવ=ત્યાંજ.

અર્થ:-બે છેલ્લા સમય છે (બાકી) જેને એવા (દ્વિચરમ) ભવ્ય જીવને વિષે દેવગતિ સાથે બંધ છે જેનો એવી દશ પ્રકૃતિ ક્ષય પામે છે. વિપાકરહિત નામકર્મની (૪૫) પ્રકૃતિ, નીચગોત્ર તથા એક વેદનીય ત્યાં જ ક્ષય પામે છે. ॥ ૮૩ ॥

વિવેચન:-દેવગતિ સંઘાતે એકાંતે જ બંધ છે જેનો તે દેવગતિ સહગત પ્રકૃતિ ૧૦ છે, તે આ પ્રમાણે-વૈકિય ૧, આહારક શરીર ૨, વૈકિય ૩, આહારક બંધન ૪, વૈકિય ૫, આહારક સંઘાતન ૬, વૈકિય ૭, આહારકોપાંગ ૮, દેવગતિ ૯ અને દેવાનુપૂર્વી એ દશ પ્રકૃતિ ભવ્ય મોક્ષગામીને દ્વિચરમ સમયે ક્ષય જાય. તથા તેજ સમયે જે નવ પ્રકૃતિ વિપાકે વર્તે છે. તે ટાળી બાકી નામકર્મની અનુદયવાંત ૪૫ પ્રકૃતિ છે, તે આ પ્રમાણે-ઔદારિક ૧, તૈજસ ૨, કાર્મણ શરીર ૩. એજ ત્રણનાં બંધન ૬, એજ ત્રણનાં સંઘાતન ૯, છ સંસ્થાન ૧૫, છ સંઘયણ ૨૧ ઔદારિકોપાંગ ૨૨, વર્ણ ચતુષ્ક ૨૬, મનુષ્યાનુપૂર્વી ૨૭, પરાઘાત ૨૮, ઉપઘાત ૨૯, અગુરુલધુ ૩૦, બે વિહાયોગતિ ૩૨, પ્રત્યેક ૩૩, પર્યાપ્તિ ૩૪, ઉચ્છ્વાસ ૩૫, સ્થિર ૩૬, અસ્થિર ૩૭ શુભ ૩૮, અશુભ ૩૯, સુસ્વર ૪૦, દુઃસ્વર ૪૧, દુર્ભાગ ૪૨, અનાદેય ૪૩, અયશકીર્તિ ૪૪ અને નિર્માણ ૪૫, એવં (૪૫)

પીસ્તાળીશ ક્ષય પામે. તથા નીચૈર્ગોત્ર ૧ અને અપિ શબ્દ થકી અનેરું એ માંહેલું એક વેદનીય ૨. એ ૧૦. ૪૫ અને ૨ એમ સર્વ મળી (૫૭) સત્તાવન પ્રકૃતિ દ્વિચરમ સમયે ક્ષય ગય-તેની સત્તા યજે. ॥ ૮૩ ॥

અન્નચર વેયળીઅં, મણુઆડઅમુચ્ચગોઅનવનામે ।

વેણ્ઠ અંજોગિજિળો, ઉક્કોસજહન્નમિકારા ॥૮૪॥

અન્નચરવેયળીઅં=એમાંથી એક
વેદનીય.

મણુઆડઅં=મનુષ્યાયુ.

ઉચ્ચ ગોઅ=ઉચ્ચ ગોત્ર.

નવ નામે=નામકર્મની નવ
પ્રકૃતિઓ.

વેણ્ઠ=વેદ.

અંજોગિજિળો=અયોગિ કેવળી.

ઉક્કોસ=ઉત્કૃષ્ટ.

જહન્ન=જઘન્ય.

મિકારા=અગ્યાર પ્રકૃતિ.

અર્થ:—આકી રહેલ એક વેદનીય, મનુષ્યાયુ, ઉચ્ચગોત્ર. અને નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ અયોગિ જિન ઉત્કૃષ્ટપણે વેદ. અને જઘન્ય અગ્યાર પ્રકૃતિ વેદ. ॥ ૮૪ ॥

વિવેચન:—હવે દ્વિચરમ સમયે ક્ષય ગયું જે વેદનીય તે થકી અનેરું એક વેદનીય ૧, મનુષ્યાયુ: ૨, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૩ અને નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ ૧૨, એ ૧૨, આર પ્રકૃતિ અયોગિ કેવળી ઉત્કૃષ્ટપણે તીર્થંકર હોય તે વેદ. જઘન્ય થકી સામાન્ય કેવળી હોય તે તીર્થંકર નામ વિના અગ્યાર વેદ. ॥ ૮૪ ॥

મણુઅગડ્ઝાહતસવાયરં ચ, પજ્જત્તસુભગમાહ્ઝજં ।

જસર્કિત્તી તિત્થયરં, નામસ્સ હવંતિ નવ ણઆ ॥૮૫॥

મણુઅગદ્ જાદ્=મનુષ્ય ગતિ,
 પંચેન્દ્રિય જાતિ.
 ત્રસવાયરં=ત્રસનામ, બાદરનામ
 પર્ણજત્ત સુભગં=પર્યાપ્તનામ,
 સુભગ નામ.
 આદૃજ્જં=આદેય નામ.

જસકિત્તી=યશઃકીર્તિ નામ.
 તિત્થયરં=તીર્થંકર નામ
 નામસ્સ=નામકર્મની.
 હવંતિ=હોય છે.
 નવ=નવ પ્રકૃતિઓ
 પયા=એ.

અર્થઃ—મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસનામ, બાદરનામ, પર્યાપ્તનામ, સુભગનામ, આદેયનામ, યશઃકીર્તિ નામ અને તીર્થંકર નામ એ નવ પ્રકૃતિઓ નામકર્મની હોય છે. ॥ ૮૫ ॥

વિવેચનઃ—નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ તે કંઈ? તે કહે છે—મનુષ્ય ગતિ ૧, પંચેન્દ્રિય જાતિ ૨, ત્રસનામ ૩, બાદર નામ ૪, પર્યાપ્ત નામ ૫, સુભગ નામ ૬, આદેય નામ ૭, યશઃકીર્તિ નામ ૮, અને તીર્થંકર નામ ૯, એ નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ હોય. ॥ ૮૫ ॥

મતાંતર ગાથા.

તત્ત્વાણુપુવ્વિસહિઆ, તેરસ ભવસિદ્ધિઅસ્સ ચરમંસિ ।
 સંતંસગમુક્કોસં, જહન્નયં વારસ હવંતિ ॥ ૮૬ ॥

તત્ત્વાણુપુવ્વિસહિઆ=ત્રીજી
 (મનુષ્યની) આનુપૂર્વી સહિત
 તેરસ=તેર પ્રકૃતિઓ.
 ભવસિદ્ધિઅસ્સ=તદ્ભવ મોક્ષ
 ગામીને.

સંતંસગં=સત્તા કર્મ પ્રકૃતિ.
 મુક્કોસં=ઉત્કૃષ્ટ.
 જહન્નયં=જઘન્ય.
 વારસ=બાર.
 હવંતિ=હોય છે.

અર્થઃ—મનુષ્યાનુપૂર્વી સહિત તેર સત્તા કર્મ પ્રકૃતિઓ તદ્ભવ મોક્ષગામીને અયોગિને છેલ્લે સમયે ઉત્કૃષ્ટ હોય અને જઘન્ય બાર હોય. ॥ ૮૬ ॥

વિવેચન:-હવે ઘણાં વળી મતાન્તર છે તે કહે છે.-ત્રીજી આનુપૂર્વી^૧ તે મનુષ્યાનુપૂર્વી^૨ તેણે સહિત પૂર્વોક્ત બાર પ્રકૃતિ એટલે એ સર્વ મળી ૧૩ પ્રકૃતિ ભવસિદ્ધિ-તદભવમુક્તિગામી અયોગિને ચરમ સમયે ઉત્કૃષ્ટપણે સત્તા કર્મ હોય અને જવન્ય થકી તીર્થ^૩ કર નામ વિના બાર હોય. ॥ ૮૬ ॥

માણુઅગદ્સહગયાઓ, મદસ્તિત્તવિવાગજિઅવિવાગાઓ ।

ચોઅણિઅન્નયરુચ્ચં ચરમ^૧સમયંમિ સ્વીઅંતિ ॥ ૮૭ ॥

માણુઅગદ્સહગયાઓ=મનુષ્યગતિ
સાથે ઉદય છે જેનો એવી
મદસ્તિત્તવિવાગ=ભવવિપાકી,
ક્ષેત્રવિપાકી,
જિઅવિવાગાઓ=જીવવિપાકી.

વેયણિયન્નચર=એક વેદનીય.
રુચ્ચં=ઉચ્ચ ગોત્ર
ચરમસમયંમિ=છેલ્લા સમયે.
[ચરમ મવિયસ્સ=ચરમ સમયે
ભવ્ય સિદ્ધિકર્મની]
સ્વીઅંતિ=ક્ષય પામે છે.

અર્થ:-મનુષ્યગતિ સાથે ઉદય છે જેનો એવી અગ્યાર પ્રકૃતિ તે-ભવવિપાકી (મનુષ્યાયુ) ક્ષેત્રવિપાકી (મનુષ્યાપૂર્વી^૧) અને જીવવિપાકી (નામકર્મની નવ) પ્રકૃતિઓ તથા એક વેદનીય અને ઉચ્ચગોત્ર ભવ્યસિદ્ધિકર્મે છેલ્લા સમયે ક્ષય પામે છે.

વિવેચન:-તે એમ શા માટે કહે છે તેના હેતુ કહે છે-મનુષ્યગતિ સાથે જ જેનો ઉદય છે તે મનુષ્યગતિ સહગતા ૧૧ પ્રકૃતિ છે, તે આ પ્રમાણે-ભવવિપાકી તે મનુષ્યાયુ: ૧, ક્ષેત્ર વિપાકી તે મનુષ્યાનુપૂર્વી^૨ ૨ અને જીવવિપાકી તે નામકર્મની નવ પૂર્વે કહી તે એવં ૧૧, બે માંહેલું અને ૩ એક વેદનીય ચર અને ઉચ્ચગોત્ર ૧૩, ઉત્કૃષ્ટ પદે એ ૧૩ પ્રકૃતિ અને જવન્ય તીર્થ^૩ કર નામ વિના ૧૨ પ્રકૃતિ ચરમ સમયે ક્ષય જાય, ઘણાં

+ ચરમમવિયસ્સ ઇતિ પાઠાન્તરે.

મનુષ્યાનુપૂર્વીં તે મનુષ્યગતિ સહગત છે તે માટે ૧૩ પ્રકૃતિ સાથે ક્ષય જાય એમ મતાંતરે કહ્યું અને અનેરા કહે છે કે, મનુષ્યા-પૂર્વીંની ઉદયના અભાવ થકી દ્વિચરમ સમયે જ સત્તા વ્યુચ્છેદ થાય. ઉદયવતીને સ્તિષ્ઠકસંક્રમ ન હોય તે માટે સ્વસ્વરૂપે ચરમ સમયે જ સત્તા વ્યુચ્છેદ હોય. અને આનુપૂર્વીં ૪ ક્ષેત્રવિપાકી માટે ભવાંતરાલગતિએ જ તેનો ઉદય હોય તે માટે ભવસ્થ જીવને આનુપૂર્વીંનો ઉદય ન હોય અને ઉદય વિના તો અયોગ્યવસ્થાને દ્વિચરમ સમયે જ વ્યુચ્છેદ થાય. અયોગિ અવસ્થાએ જેનો ઉદય હોય તેનો જ ચરમ સમયે સત્તાથી વિચ્છેદ થાય. અને જેનો ઉદય ન હોય તે દ્વિચરમ સમયે જ ક્ષય જાય, ઇતિ રહસ્યં. ॥ ૮૭ ॥

અહસુઙ્ગઅસયલજગસિહર-મરુઅનિરુવમસહાવસિદ્ધિસુહં ।
અનિહણમઘ્વાવાહં, તિરયણસારં અણુહવંતિ ॥ ૮૮ ॥

અહ=હવે-કર્મક્ષય થયા પછી
સુઙ્ગઅ સયલ જગસિહરં=એકાંત
શુદ્ધ, સંપૂર્ણ અને સાંસારિક
સુખના શિખર તુલ્ય
અરુઅ નિરુવમ=રોગરહિત,
ઉપમા રહિત.
સહાવસિદ્ધિસુહં=સ્વાભાવિક

મોક્ષસુખ,
અનિહણં=અનંત-નાશરહિત,
અઘ્વાવાહં=આધારહિત,
તિરયણસારં=જ્ઞાન, દર્શન અને
ચારિત્રરૂપ ત્રણ રત્નના સારભૂત
અણુહવંતિ=અનુભવે છે.

અર્થ:-કર્મક્ષય થયા પછી એકાંત-શુદ્ધ, સંપૂર્ણ, સાંસારિક-સુખના શિખર તુલ્ય, રોગરહિત, ઉપમારહિત, સ્વાભાવિક, નાશરહિત, આધાર (પીડા) રહિત અને ત્રણ રત્નના સારભૂત મોક્ષસુખને અનુભવે છે. ॥ ૮૮ ॥

વિવેચન:-હવે તે સકલ કર્મક્ષયના અનંતર સમયે જ શુદ્ધિ તે એકાંત શુદ્ધ રાગ-દ્રેષાદિ દોષ રહિત માટે, સકલ-સંપૂર્ણ, સાંસારિક સુખના શિખરભૂત-સર્વોત્તમ-સર્વથી અધિક માટે, રોગ-

રહિત-રોગ તો શરીરને હોય તે શરીર જ ત્યાં નથી તે માટે,
તેના સરખું સંસાર માંહે કાંઈ નથી કે જેની ઉપમા દબાએ તે
માટે નિરૂપમ, તે પણ સ્વભાવ જ-સહજનું છે, પણ સાંસારિક
મુખની પરે કૃત્રિમ નહીં એવું, અનિધન તે જેનો છેડો નથી
એવું, રાગદ્વેષાદિક જે મુખના બાધક છે તેનો સર્વથા ક્ષય થવા
થકી અવ્યાબાધ અને ત્રણ રતન જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર તેના
આરાધનનું સાર-રૂપભૂત એવું સિદ્ધિમુખ તે પ્રત્યે તે સિદ્ધ
ભગવંત અનુભવે છે. ॥ ૮૮ ॥

ઉપસંહાર

દુરહિગમ-નિરુણ-પરમત્થ-રુદ્ધરબહુભંગદિટ્ટિવાયાઓ ।

અત્થા અણુસરિયઞ્ચ, વંધોદયસંતકમ્માણં ॥ ૮૯ ॥

દુરહિગમ=દુઃખે જાણી શકાય એવા.	છે જેને વિષે એવા દ્રષ્ટિવાદ સૂત્રથકી
નિરુણ=સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય.	અત્થા=વિશેષ અર્થો.
પરમત્થ=યથાસ્થિત અર્થવાળા.	અણુસરિયઞ્ચ=જાણવા.
રુદ્ધર=આનંદકારી.	વંધોદયસંતકમ્માણં=બંધ, ઉદય અને સત્તા કર્મના.
બહુભંગદિટ્ટિવાયાઓ=બહુ ભાંગા	

અર્થ:-દુઃખે જાણી શકાય એવા, સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય, યથા-
સ્થિત અર્થવાળા, આનંદકારી અને બહુ ભાંગા છે જેને વિષે
એવા દ્રષ્ટિવાદ સૂત્ર થકી બંધ, ઉદય અને સત્તાકર્મના વિશેષ
અર્થો જાણવા. ॥ ૮૯ ॥

ત્રિવેચન:-વિશેષે જાણવા વાંછતાને આચાર્ય ભગવાન કહે
છે-દુરહિગમ તે ગાંભીર્ય, નિરુણ-સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય, ઉત્કૃષ્ટ
યથાસ્થિત અર્થ છે જ્યાં, રુચિર-સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મતરાર્થ જાણવામાં
કુશળ પડિતજનોને આહુલાદકારી, બહુ-વણા ભાંગા-વિકલ્પ

છે જેને વિષે બહુ ભંગ એવું જે દ્રષ્ટિવાદનામા બારમું અંગ
તે થકી-છલાં જે અર્થ ન કહ્યા હોય તે ત્યાંથી વિસ્તારે અર્થ
ઉદય સત્તાવંત કર્મપ્રકૃતિના હોય તે અતુસરવા-જાણવા ॥૮૯॥

જો જત્થ અપહિપુત્તો, અત્થો અપ્પાગમેણ વદ્ધોત્તિ ।
તં સ્વમિઝ્ઞણ વહુસુઆ, પુરેઝ્ઞણં પરિકહંતુ ॥ ૯૦ ॥

જો=જે

જત્થ=જ્યાં.

અપહિપુત્તો=અપૂર્ણ.

અત્થો=અર્થ.

અપ્પાગમેણ=અદ્યપશ્રુત એવા મેં.

વદ્ધો=રચ્યો.

તં=તે.

સ્વમિઝ્ઞણ=અમીને.

વહુસુઆ=બહુશ્રુતો-દ્રષ્ટિવાદને
જાણનારા.

પુરેઝ્ઞણં=(તે તે અર્થની ગાથા)
મેળવીને.

પરિકહંતુ=રૂંડે પ્રકારે પ્રતિપા-
દન કરે.

અર્થ:-અદ્યપશ્રુત એવા મેં જ્યાં જે અપૂર્ણ અર્થ રચ્યો
હોય તે ક્ષમા કરીને બહુશ્રુતો (તે તે અર્થની ગાથા) મેળવીને
રૂંડે પ્રકારે પ્રતિપાદન કરે. ॥ ૯૦ ॥

વિવેચન:-હવે આચાર્ય પોતાનું માન રહિતપણું દેખાડે
છે. એ સપ્તતિકા ગ્રંથને વિષે જે જ્યાં અર્થ ઉદય સત્તાને વિષે
અર્થ અપરિપૂર્ણ-અધુરો અદ્ય આગમવંત-અદ્યપશાસ્ત્રના જાણ
એવા મેં રચ્યો હોય તે મારા અપરિપૂર્ણ અર્થ કહેવારૂપ અપ-
રાધને અમીને બહુશ્રુત-બહુ સિદ્ધાન્તના જાણ ગીતાર્થ હોય તેણે
ઉણો અધુરો અર્થ પૂરીને (છલાં કવીશ્વરે પોતાનો ગર્વ ટાળ્યો)
તત્પ્રતિપાદિકા ગાથા ગ્રંથ માંહે પ્રક્ષેપીને શિષ્ય આગળ-શ્રોતા-
જન આગળ પરિ-સામસ્ત્યપણે-પૂર્ણ અર્થ કહેવો. ॥ ૯૦ ॥

ગાહગ્ગં સયરીણ, ચંદમહત્તરમયાણુસારીણ ।

ટીગાઈ નિઅમિઆણં, ઇગૂણા હોઈ નડઈઓ ॥૧૧॥

ગાહગ્ગં સયરીણ=સીત્તેર ગાથા
વડે,
ચંદમહત્તરમયાણુસારીણ=ચંદ્ર-
મહત્તરાચાર્યના મતને અનુસ-
રવાવાળી,

ટીગાઈ=ટીકાએ,
નિઅમિઆણં=રચેલી.
ઇગૂણાનડઈઓ=નેવાશી,
હોઈ=હોય.

અર્થ:ચંદ્રમહત્તરાચાર્યના મતને અનુસરવાવાળી સિત્તેર ગાથાવડે આ ગ્રંથ રચાયેલ છે (તેમાં) ટીકાકારે રચેલી નવી ગાથાઓ ઉમેરતાં નેવાશી થાય છે. ॥ ૯૧ ॥

વિવેચન:-એ સમ્પતિકા ગ્રંથકર્તા ચંદ્રમહત્તર (?) આચાર્યે તે પૂર્વે (૭૦) સિત્તેર જ ગાથા કરી હતી, તે માટે જ સમ્પતિકા એવું ગ્રંથનું નામ થયું ત્યાર પછી ટીકાકર્તાએ ગ્રંથ દુર્બોધ બોણીને જે જાત્યં ઇત્યાદિ ગાથામાં જણાવ્યા મુજબ ગ્રંથકર્તાની આજ્ઞા થકી જ જ્યાં જોઇએ ત્યાં તેટલી ભાષ્યની ગાથાઓ લેખવીને મુખોધ કીધો, ત્યારે તે ટીકાએ નિયંત્રી-સાંકલી ગાથાઓ મળીને એ સમ્પતિકાની ગાથા એક ઊણી નેઊ નેવ્યાસી (૮૯) છે. ઇત્યર્થ. ॥ ૯૧ ॥

इति श्रीसप्ततिकाख्यः षष्ठः कर्मग्रंथः संपूर्णः ॥ तत्समाप्तौ च
समाप्तं कर्मग्रंथपट्टकं महार्थं । पूर्वगताम्नायनिबद्धं ॥

इति परिसमाप्तौ । એટલે એ સમ્પતિકા નામે છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ સંપૂર્ણ થયો, તે સંપૂર્ણ થયે છતે એ છ કર્મગ્રંથ મહા અર્થવાંત.

સંપૂર્ણ થયા. ત્યાં ધુરિલા પાંચ કર્મગ્રંથ તથાગચ્છાધિરાજ
ભદ્રારકે શ્રોદેવેન્દ્રસૂરીશ્વરે રચ્યા છે, અને છઠ્ઠો સત્સતિકા નામે
કર્મગ્રંથ તે પૂર્વધર પૂર્વાચાર્યે કીધો છે.

ઇતિ શ્રી કર્મગ્રંથસ્તબ્ધકાર્થઃ સંપૂર્ણઃ પં૦ જીવવિજયગણિ
વિવરણિતઃ ॥ ૮૭૦, સૂત્ર સર્વ મળી ગ્રંથાગ્રં ૮૦૦૦ માનં.

અથ સ્તુત્વકાર્થકર્તા ગ્રંથપ્રશસ્તિમાહ-ધાર્યા ॥

મંદધિયાં દુર્વોધો જિનમતવિદુષાં સુવુદ્ધિવૃદ્ધિકરઃ ।

અતિગહનાર્થો જીયાત્, કર્મગ્રંથાભિવગ્રંથઃ ॥૧॥

શ્રીમત્તપગણનાયક, -પૂજ્યશ્રીવિજયદેવસૂરીનાં ।

પટ્ટપાગ્નિરિવય આસં—શ્રીવિજયસિંહાચાર્યાઃ ॥૨॥

તેષાં મુખ્યાઃ શિષ્યાઃ, પંડિતગજવિજયસંજિતાઃ ધ્યાતાઃ ।

પંડિતગુણવિજયાચાર્યાસ્તેષાં શિષ્યાઃ શુભાભિધ્યાઃ ॥૩॥

તેષાં સતીર્થ્યમાજો, બુદ્ધહિતવિજયાભિધ્યા જગદ્વિદિતાઃ ।

તત્પદપંકજમધુક્ર-ન્નિમા બુદ્ધજ્ઞાનવિજયાદ્વાઃ ॥૪॥

તચ્છિષ્યેણ સ્વપરાવબોધકૃતયે વિનિર્મિતઃ સ્તબુકઃ ।

બુદ્ધજીવવિજયનામ્ના, કર્મગ્રંથાભિવગ્રંથે ॥૫॥

શ્રીમદ્વિક્રમનૃપતઃ, સંવત્તિ ગુણગગનધૃતિમિતે (૧૮૦૩) વર્ષે ।

વિજયદશમ્યાં જાતા, કર્મગ્રંથસ્તબુકપૂર્તિઃ ॥૬॥

ગંભીરાર્થે ગ્રંથે, મતિમાંઘ્યાદ્વા પ્રમાદતો મયકા ।

યદલીકમત્ર લિખિતં, સંશોધ્યં તત્કૃપાવદ્ધિઃ ॥૭॥

इति श्रीप्रशस्तिः लेखकपाठकयोः शुभं भूयात् ॥ पंडित

श्रीजीवविजयगणिविनेय पं० श्री मोहनविजयगणिशिष्यमुनिदयावि-
जय-नेमिविजयाम्यां लिखितः ॥

પરિશિષ્ટ-૧

નામકર્મના બંધસ્થાન, ઉદયસ્થાન અને
સત્તાસ્થાન તથા તેના ભાંગા અંગે ૬૨
માર્ગાણાને વિષે સમજાવતી.

લેખક :- કપૂરચંદ રણછોડદાસ વારૈયા-પાલિતાણા

૧ નરકગતિ:-નરકગતિમાં ૨૯ અને ૩૦ એમ બે બંધસ્થાન હોય છે. શેષ બંધસ્થાનકે તથાસ્વભાવે જ નરકના જીવે બાંધતાં નથી. ત્યાં પર્વા. પં. તિર્થંચ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ૪૬૦૮ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ૪૬૦૮ એમ કુલ ૨૯ના બંધના ૯૨૧૬ ભાંગા, અને તિર્થંચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૪૬૦૮ અને જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતા ભાંગા ૮ એમ ૩૦ના બંધે કુલ ૪૬૧૬ ભાંગા, એમ નરકગતિમાં બંને બંધસ્થાનના મળી ૧૩૮૮૨ ભાંગા હોય છે. નરકગતિમાં મોતાના પાંચે ઉદયસ્થાનકે એકેક ઉદય ભાંગો હોવાથી કુલ ૫ ઉદયભાંગા હોય છે. અને સત્તાસ્થાનકે ૯૨-૮૯-૮૮ એમ ત્રણ હોય છે. જિનનામ અને આહારકદિકની સત્તાવાળો જીવ નરકમાં બંધ નહીં. માટે હરની સત્તા જોમને હોતી નથી.

૨ તિર્થંચગતિ:-તિર્થંચગતિમાં ૨૩ આદિ પ્રથમના ૭ બંધસ્થાનકે હોય છે. ત્યાં જિનનામનો બંધ તિર્થંચો તથાસ્વભાવે કરતા નથી. માટે જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯ ના બંધના ૮, જિનનામ સહિત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધના ૮ તથા સંયમનો અભાવ હોવાથી આહારકદિક સહિત ૩૦ નો ૧ તથા ૩૧ અને ૧ ના બંધનો એકેક મળી કુલ ૧૯ ભાંગા વર્જીને શેષ ૧૩૯૨૬ ભાંગા બાંધે છે. ઉદયસ્થાન ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ એમ કુલ નવ ઉદયસ્થાન હોય છે. ત્યાં ઉદય પ્રસંગે બતાવેલ એકેન્દ્રિયાદિ સર્વ તિર્થંચોના કુલ ૫૦૭૦ ઉદયભાંગા હોય છે. અને સત્તાસ્થાન ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એ પાંચ હોય છે. જિનનામની સત્તાનો અભાવ હોવાથી અને ક્ષપક-ઐશ્વરીનો અભાવ હોવાથી શેષ સત્તાસ્થાનો ઘટતા નથી.

૩ મનુષ્યગતિ—મનુષ્યગતિમાં આઠે બંધસ્થાન હોય છે, પરંતુ જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ ના બંધસ્થાનના ૮ ભાંગા હોતા નથી. કારણ કે તે દેવો અને નારકો જ બાંધે છે. તેથી શેષ ૧૩૯૩૭ બંધભાંગા હોય છે. ૨૪ વર્ણ શેષ ૧૧ ઉદયસ્થાન હોય છે. ત્યાં સામાન્ય ઉદયસ્થાન પ્રસંગે બતાવેલ કુલ મનુષ્યના ૨૬૫૨ ઉદયભાંગા હોય. મનુષ્યને મનુષ્યદિકની સત્તા અવશ્ય હોવાથી શેષ ૧૧ સત્તાસ્થાન હોય છે, પણ ૭૮૫ હોતું નથી

૪ દેવગતિ:—દેવગતિમાં ૨૫, ૨૬, ૨૯ અને ૩૦ એમ ચાર બંધસ્થાન હોય છે ત્યાં ૨૯ અને ૩૦ના બંધે નરકગતિમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ૧૩૮૩૨ બંધભાંગા અને ૨૫ના બંધે બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેકના ૮ ભાંગા તથા ૨૬ના બંધના ૧૬ ભાંગા મળી કુલ ચારે બંધસ્થાનકે મળી ૧૩૮૫૬ ભાંગા હોય. તથા દેવતાના દરેક ઉદયસ્થાનકે મળી ઉદયભાંગા ૬૪ હોય છે અને ૯૩, ૯૨, ૮૯ અને ૮૮ એમ ચાર સત્તાસ્થાન હોય છે.

ગતિમાર્ગણા સમાપ્ત.

૫ એકેન્દ્રિય:—એકેન્દ્રિયમાં ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯, અને ૩૦ એમ પાંચ બંધસ્થાન હોય છે. ત્યાં ૨૩ના બંધે ૪, ૨૫ના બંધે ૨૫, ૨૬ના બંધે ૧૬, ૨૯ના બંધે જિનનામ સહિત દેવપ્રાયોગ્યના ૮ ભાંગા મળી ૯૨૪૦ અને ૩૦ ના બંધે જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્યના ૮ ભાંગા અને આહારકદ્રિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્યનો ૧, એમ નવ ભાંગા વર્ણ ૪૬૩૨ ભાંગા હોય એમ પાંચે બંધસ્થાનકે મળી કુલ ૧૩૯૧૭ બંધભાંગા હોય. ઉદયસ્થાન સામાન્ય ઉદયપ્રસંગે બતાવેલ ૨૧ આદિ પાંચ હોય અને સર્વ મલી ૪૨ ઉદયભાંગા હોય. તથા તિર્યચગતિમાં જણાવ્યા મુજબ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય.

૬-૭-૮ વિકલેન્દ્રિય:—વિકલેન્દ્રિયની ત્રણે માર્ગણામાં એકેન્દ્રિય માર્ગણામાં બતાવ્યા પ્રમાણે ૨૩ વગેરે પાંચ બંધસ્થાનના ૧૩૯૧૭ બંધભાંગા તથા પોતપોતાના ૨૧ આદિ ૭ ઉદયસ્થાને એકેન્દ્રિયાદિ દરેકના ૨૨, ૨૨ ભાંગા હોય અને સત્તાસ્થાન પણ તિર્યચગતિમાં જણાવ્યા મુજબ પાંચ હોય છે.

૯ પંચેન્દ્રિય:-પંચેન્દ્રિયમાં બંધસ્થાન આઠે આઠ, બ ધલાંગા ૧૩-૬૪૫. અને ૨૪ વર્ણ ૧૧ ઉદયસ્થાન હોય છે. અને એકેન્દ્રિયના ૪૨ તથા વિકલેન્દ્રિયના ૬૬ એમ કુલ ૧૦૮ લાંગા વર્ણ શેષ ૭૬૮૩ ઉદયલાંગા હોય અને સત્તાસ્થાન ૧૨ હોય છે.

ઇન્દ્રિય માર્ગાણા સમાપ્ત

૧૦ પૃથ્વીકાય:-પૃથ્વીકાયમાં એકેન્દ્રિયમાં જણાવ્યા મુજબ બંધ-સ્થાન પાચ, બંધલાંગા ૧૩૯૧૭ હોય તથા ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬ અને ૨૭ એ પાંચ ઉદયસ્થાન હોય છે. ત્યાં ૨૧ના ઉદયે પાંચ લાંગા અને ૨૪ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક યશ અને અયશના બે, અને બાદર અપર્યાપ્ત પ્રત્યેક અયશનો એક, અને સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્તના પ્રત્યેકના એ એમ ૫ લાંગા, તથા ૨૫ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક યશ અને અય-શના બે, સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત પ્રત્યેક અયશનો એક એમ ત્રણ, તથા ૨૬ ના ઉદયે ઉચ્છ્વાસ સહિત કરતાં ૨૫ ના ઉદયમા બતાવેલ ૩ લાંગા અને આતપ નાખવાથી બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક યશ અને અયશ સાથે બે લાંગા, ઉદ્યોત નાખવાથી બે લાંગા એમ ૭ લાંગા, તથા ૨૭ના ઉદયે ઉપર જણાવ્યા મુજબ ૨ આતપના અને ૨ ઉદ્યોતના એમ ૪ ઉદયલાંગા હોય. એમ અનુક્રમે ૫-૫-૩-૭-૪ મળી કુલ ૨૪ ઉદયલાંગા હોય. સત્તાસ્થાન ઉપર મુજબ પાંચ હોય છે

૧૧ અગ્નિકાય:-અગ્નિકાયમાં એકેન્દ્રિયમાં જણાવ્યા મુજબ બંધસ્થાન પાંચ અને બંધલાંગા ૧૩૯૧૭ હોય. અને ૨૧ આદિ પાંચ ઉદયસ્થાન હોય. ત્યાં પૃથ્વીકાયમાં બતાવ્યા મુજબ ૨૧ના પાંચ, ૨૪ના પાચ, ૨૫ના ત્રણ અને ૨૬ ના આતપ વિનાના પાચ અને ૨૭માં ઉદ્યોતના બે એમ કુલ ૨૦ ઉદયલાંગા અને ૯૨ આદિ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય છે.

૧૨ તેઉકાય-તેઉકાયમાં ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૬ અને ૩૦ એ પાંચ બંધસ્થાન હોય છે. ત્યાં તેઉકાય તિર્થંચ પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે છે માટે દરેક બંધસ્થાને તિર્થંચપ્રાયોગ્ય જ બ ધલાંગા લેવા. તે આ પ્રમાણે-૨૩ ના બંધે ૪, ૨૫ના બંધે અપર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૧ લાંગા વર્ણ શેષ ૨૪, ૨૬ ના બંધે ૧૬, ૨૬ ના બંધે પંચેન્દ્રિય તિર્થંચના ૪૬૦૮ અને વિકલેન્દ્રિયના ૨૪ મળી કુલ ૪૬૩૨ અને તે જ પ્રમાણે ૩૦ ના બંધે પણ ૪૬૩૨ એમ કુલ ૯૩૦૮ બંધલાંગા હોય છે. ઉદયસ્થાન ૨૧, ૨૪.

૨૫, ૨૬ એમ ચાર હોય. ત્યાં ૨૧ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્ત યજ્ઞ વર્ણ શેષ ૪ લાંગા તથા ૨૪ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક, અને સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત પ્રત્યેક, બાદર અપર્યાપ્ત પ્રત્યેક અને સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત પ્રત્યેકના અયજ્ઞ સાથેના ૪ લાંગા તથા ૨૫ના ઉદયના બાદર પ્રત્યેક અયજ્ઞ અને સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત પ્રત્યેક અયજ્ઞ એ બે લાંગા તથા ઉચ્છવાસ સહિત ૨૬ના ઉદયે પણ એજ બે, એમ કુલ ૧૨ ઉદયલાંગા અને ૯૨ વગેરે પાંચ સત્તા-સ્થાન હોય છે.

૧૩ વાઉકાય-તેઉકાય પ્રમાણે બંધસ્થાન પાંચ. બંધલાંગા ૯૩૦૮ હોય છે. તથા તેઉકાયમા બતાવ્યા પ્રમાણે ૨૧ આદિ ચાર ઉદયસ્થાને મળી કુલ ૧૨ ઉદયલાંગા હોય. અને તે ઉપરાત વૈક્રિય કરતાં વાઉકાયને ૨૪, ૨૫ અને ૨૬ના ઉદયે એકેક ઉદયલાંગા હોવાથી $૧૨+૩=૧૫$ ઉદય લાંગા થાય છે. ૯૨ આદિ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૧૪ વનસ્પતિકાય:-વનસ્પતિકાયમાં બંધસ્થાન પાંચ હોય છે. એકેન્દ્રિયમા બતાવ્યા મુજબ બંધલાંગા ૧૩૯૧૭ હોય છે. તથા ૨૧ થી ૨૭ પાંચ ઉદયસ્થાનો હોય છે અને ત્યાં ૨૧ ના ઉદયે ૫, તથા ૨૪ના ઉદયે વૈક્રિય વાઉકાયનો ૧ અને સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત પ્રત્યેક અયજ્ઞ અને સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત પ્રત્યેક અયજ્ઞ એ ત્રણ વર્ણ શેષ ૮, ૨૫ના ઉદયે પણ પરાઘાત સહિત સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત પ્રત્યેક અયજ્ઞ અને વૈક્રિય વાઉકાય એ બે વર્ણ પાંચ તથા ૨૬ ના ઉદયે ૨૫ના ઉદયમા બતાવેલા ૨, તથા આતપના ઉદયવાળા બે, એ ચાર વર્ણ શેષ ૯ તથા ૨૭ના ઉદયે ઉદ્યોતના ૪ એમ $૫+૮+૫+૪$ મળી કુલ ૩૧ ઉદયલાંગા હોય તથા ૯૨ આદિ પાંચ સત્તા-સ્થાન હોય છે.

૧૫ ત્રસકાય:-ત્રસકાયમા બંધસ્થાન ૮, બંધલાંગા ૧૩૯૪૫ હોય છે. ૨૪ વિના શેષ ૧૧ ઉદયસ્થાન તથા એકેન્દ્રિયના ૪૨ લાંગા વર્ણ ૭૭૪૯ ઉદયલાંગા હોય અને ૯૩ વગેરે બાર સત્તાસ્થાન હોય છે.

કાયમાર્ગણા સમાપ્ત

૧૬ મનોયોગ-મનોયોગમાં સર્વ બંધસ્થાન તથા સર્વ બંધલાંગા હોય. ઉદયસ્થાન ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ એમ છ હોય. કેમ કે

સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત હવને ૪ મનોયોગ થટી શકે છે. માટે શેષ ઉદ્યસ્થાનો હોતા નથી. ૨૫ આદિ ઉદ્યસ્થાનોનું જે ગ્રહણ કરેલ છે તે વૈક્રિય મનુષ્ય તથા તિર્થંચો તથા આહારક મનુષ્યના ઉત્તર શરીરની અપેક્ષાએ અપર્યાપ્ત હોવા છતાં મૂળ શરીરની અપેક્ષાએ પર્યાપ્ત જ ગણાય છે. માટે મનોયોગ હોય છે. ૨૫ના ઉદ્યે વૈક્રિય તિર્થંચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, આહારકનો ૧ એમ કુલ ૧૭, ૨૭ ના ઉદ્યે પણ ઉપરોક્ત ૧૭ તથા અદ્વાવીશના ઉદ્યે વૈક્રિય તિર્થંચના ૧૬, મનુષ્યના ૯, આહારકના ૨ કુલ ૨૭, ૨૯ ના ઉદ્યે નારકીનો ૧ અને સ્વર સહિત દેવતાના ૮ પૂર્વોક્ત ૨૭ કુલ ૩૬. ૩૦ના ઉદ્યે વૈક્રિય તિર્થંચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યનો ૧, આહારકનો ૧, દેવતાના ૮ અને સામાન્ય તિર્થંચના સ્વર સહિત ૧૧૫૨, મનુષ્યના ૧૧૫૨ એમ કુલ ૨૩૨૨ તથા ૩૧ના ઉદ્યે તિર્થંચના ૧૧૫૨, તીર્થંકર દેવલીનો ૧ એમ ૧૧૫૩ એમ કુલ ૩૫૭૨ ભાંગા હોય છે. તથા ૭૮, ૯ અને ૮ વળે શેષ સત્તાસ્થાન હોય છે. ૭૮નું સત્તાસ્થાન તેઉકાય-વાયુકાયમાં અને ત્યાથી આવેલ શરીર પર્યાપ્તિએ અપર્યાપ્તાને કેટલાએક કાળ સુધી હોય છે અને તે વખતે મનોયોગ હોતો નથી.

૧૭ વચનયોગ:—વચનયોગમાં અંધસ્થાન તથા અંધભાંગા સર્વ હોય છે અને ઉદ્યસ્થાન તથા ઉદ્યભાંગા પણ મનોયોગમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જ હોય છે પરંતુ વિશેષતા એ છે કે—સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિયને મનોયોગનો અભાવ હોવા છતાં વચનયોગ હોય છે માટે સ્વર સહિત ૩૦ ના ઉદ્યે વિકલેન્દ્રિયના મળીને ૧૨ અને ૩૧ના ઉદ્યના ૧૨ એમ ૨૪ ભાંગા પૂર્વોક્ત મનોયોગમાં બતાવેલ ૩૫૭૨ ભાંગામાં ઉમેરતાં કુલ ૩૫૯૬ ઉદ્યભાંગા થાય છે. તથા ઉપર પ્રમાણે સત્તાસ્થાન ૯ હોય છે.

૧૮ કાયયોગ:—કાયયોગમાં સર્વ અંધસ્થાન તથા સર્વ અંધભાંગા હોય છે. તથા અયોગી (૧૪ મા) ગુણુસ્થાને યોગનો અભાવ હોવાથી તે સંઅંધી બે ઉદ્યસ્થાન અને ઉદ્યભાંગા ૨ છોડી ૨૦ આદિ ૧૦ ઉદ્યસ્થાન અને ૭૭૮૯ ઉદ્યભાંગા અને ૯ અને ૮ એ બે સત્તાસ્થાન છોડી ૯૩ આદિ ૧૦ સત્તાસ્થાન હોય છે.

યોગ માર્ગણા સમાપ્ત

૧૯ પુરુષવેદ.—પુરુષવેદમાં બંધસ્થાન તથા બંધલાંગા બધાય હોય છે. અને દેવલીને જ સંભવતાં ૨૦, ૮ અને ૯ તથા એકેન્દ્રિયમાં પુરુષવેદનો અભાવ હોવાથી તેમાં જ સંભવતું ૨૪તું ઉદ્યસ્થાન એમ ચાર ઉદ્યસ્થાન વર્ણ ૨૧તું અને ૨૫ થી ૩૧ પર્યાં ૮ ઉદ્યસ્થાનો હોય. એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય અને નારડીમાં પુરુષવેદનો અભાવ હોવાથી તેના કુલ ૧૧૩ અને દેવલીમાં જ સંભવતા ૮ લાંગા એમ સર્વ મળી ૧૨૧ લાંગા વિના ૭૬૭૦ ઉદ્યલાંગા હોય છે તથા સત્તાસ્થાન ૯૩ વગેરે પ્રથમના ૧૦ હોય છે.

૨૦ સ્ત્રીવેદ —સ્ત્રીવેદમાં પણ સર્વ બંધસ્થાન અને બંધલાંગા હોય છે અને પુરુષવેદમાં કલા પ્રમાણે ઉદ્યસ્થાન ૮ તથા પુરુષવેદમાં વર્ણ ૧૦૧ લાંગા ઉપરાંત સ્ત્રીવેદીને આહારકનો અભાવ હોવાથી તત્સંબંધી ૭ એમ ૧૨૮ લાંગા બાદ કરતાં ૭૬૬૩ લાંગા હોય છે અને ૯૩ આદિ ૧૦ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૨૧ નપુંસકવેદ —નપુંસકવેદમાં બંધસ્થાન તથા બંધલાંગા સર્વ હોય છે અને દેવલીને સંભવતા ૨૦, ૯, ૮ એ ત્રણ ઉદ્યસ્થાન વિના શેષ ૯ હોય છે. દેવતામાં નપુંસકવેદ ન હોવાથી તેઓના ૬૪ અને દેવલીના ૮ એમ ૭૨ લાંગા સિવાયના ૭૭૧૯ લાંગા હોય અને ૯૩ આદિ ૧૦ સત્તાસ્થાન હોય.

વેદ માર્ગાણા સમાપ્ત

૨૨ થી ૨૫ ચાર કપાય.—ચારે કપાયમાં ૮ બંધસ્થાન અને ૧૦૯૮૭ બંધલાંગા અને દેવલીને જ સંભવતાં ૨૦, ૯ અને ૮ રહિત શેષ ૯ ઉદ્યસ્થાન તથા દેવલીના ૮ લાંગા વિના ૭૭૮૩ ઉદ્યલાંગા હોય છે અને ૯૩ આદિ ૧૦ સત્તાસ્થાન હોય છે.

કપાય માર્ગાણા સમાપ્ત

૨૬ થી ૨૮ મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનમાં ૨૮ વગેરે પાંચ બંધસ્થાન હોય છે તિર્થંચ અને નરકપ્રાયોગ્ય બંધનો અભાવ હોવાથી ૨૩ આદિ બંધસ્થાનો ઘટતા નથી. અને ૨૯ આદિના બંધને વિશે પણ મનુષ્ય અને દેવ પ્રાયોગ્ય જ લાંગા ઘટે છે. ૨૮ના બંધે દેવ

પ્રાયોગ્ય ૮, ૨૯ના બંધે જિનનામ સહિત દેવપ્રાયોગ્ય બાંધતાં મનુષ્યોને ૮, મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતા દેવતાના ૮ એમ કુલ ૧૬, જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધના ૮ દેવ-નારકને હોય છે. ૩૦ના બંધે આહારકદિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૧ એમ કુલ ૯, એકત્રીશના બંધનો ૧ અને એકના બંધનો ૧ એમ કુલ સર્વ મલી ૩૫ બંધલાંગા હોય છે, તથા ૨૪ વિના ૨૧ થી ૩૧ પર્યંત આઠ ઉદયસ્થાન હોય છે, ત્યાં એકેન્દ્રિય-વિકલેન્દ્રિયમાં, લખ્ધિ અપર્યાપ્ત મનુષ્ય-તિર્યચોમાં અને દેવલીમાં મતિ-જ્ઞાનનો અભાવ હોવાથી અનુક્રમે ૪૨, ૬૬, ૪, ૮ એમ કુલ ૧૨૦ લાંગા વળી શેષ ૭૬૭૧ ઉદયલાંગા હોય છે. સત્તાસ્થાન ૮૬ અને ૭૮ વળી ૯૩ થી ૭૫ પર્યંત આઠ હોય છે. ૮૬ અને ૭૮નું સત્તાસ્થાન સમ્યગ્દ-ષ્ટિને હોતું નથી. તેથી ગણ્યું નથી. શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન પણ એ જ પ્રમાણે હોય છે,

૨૯ મન.પર્યવજ્ઞાન.— મન:પર્યવજ્ઞાનમાં બંધસ્થાન ૨૮ આદિ પાંચ હોય છે. ત્યાં ૨૯ના બંધે ૮, જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતા ૮ તથા આહારકદિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૧, ૩૧ના બંધનો ૧ અને એકના બંધનો ૧ એમ કુલ ૧૯ બંધલાંગા હોય છે. અને એ જીવો દેવગતિ પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે છે. માટે ખીજા ભાંગા ઘટતા નથી. તથા ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ એ પાંચ ઉદયસ્થાન હોય છે. ત્યાં પ્રથમના ચાર ઉદયસ્થાન આહારક તથા વૈક્રિય મનુષ્યને આશ્રયીને હોય છે અને ૩૦નું ઉદયસ્થાન આહારક તથા વૈક્રિય મનુષ્યોને તથા સામાન્ય મનુષ્યોને પણ ઘટે છે. ૩૦ના ઉદયના સામાન્ય મનુષ્યના ૬ સંઘયણ, ૬ સંસ્થાન, ૨ વિહાયોગતિ અને ૨ સ્વર સાથે ગુણતા ૬×૬×૨×૨=૧૪૪ લાંગા થાય છે. આહારકના ૭ તથા વૈક્રિયના ૭ એમ સર્વ મળી ૧૫૮ ઉદયલાંગા હોય છે તથા મતિજ્ઞાનમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ૮ સત્તા-સ્થાન હોય છે.

૩૦ દેવલજ્ઞાન.—દેવલજ્ઞાનમાં બંધસ્થાન તથા બંધલાંગા હોતા નથી. તથા ૨૪, ૨૫ વળી શેષ ૧૦ ઉદયસ્થાન અને દેવલીના ૬૨ ઉદયલાંગા હોય છે, તથા ૮૦. ૭૯, ૭૬, ૭૫, ૯ અને ૮ એ ૭ સત્તા-સ્થાન હોય છે.

૩૧-૩૨ મતિઅજ્ઞાન ને શ્રુતઅજ્ઞાનમાં પ્રથમના ૬ બંધસ્થાન તિર્યચગતિમાં જણાવ્યા મુજબ ૧૩૯૨૬ બંધલાંગા હોય છે, અને ૨૧ થી ૩૧ પર્યંત ૯ ઉદયસ્થાન હોય છે. તથા ઉદયલાંગા આહારકના ૭ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ઉદ્યોત સહિતના ૩ તથા કેવલીના ૮ એમ ૧૮ વર્ણ શેષ ૭૭૭૩ ઉદયલાંગા હોય છે. ૯૩ વર્ણ બાકીના ૯૨, ૮૮, ૮૯, ૮૬. ૮૦ અને ૭૮ એ છ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૩૩ વિભંગજ્ઞાન - વિભંગજ્ઞાનમાં તિર્યચગતિમાં બતાવ્યા પ્રમાણે અંધસ્થાન ૬ અને બંધલાંગા ૧૩૯૨૬ હોય છે. તથા ૨૧ થી ૩૧ પર્યંત ૨૪ વર્ણ ૮ ઉદયસ્થાન હોય છે તથા એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, લઘ્વિ અપર્યાપ્ત તિર્યચ મનુષ્યમાં અને કેવલીમાં વિભંગજ્ઞાન ન હોવાથી તત્પ્રાયોગ્ય ૧૨૦ તેમજ આહારકના ૭, ઉદ્યોત સહિત વૈક્રિય મનુષ્યના ૩ એવં ૧૩૦ વિના શેષ ૭૬૬૧ ઉદયલાંગા હોય છે, વળી અહિં મૂલ શરીરની અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં વિભંગજ્ઞાન કેટલાક આચાર્યો માનતા નથી માટે તે મતે ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ એ ૬ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૩૦ તથા ૩૧ ના ઉદયે પચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨ અને ૧૧૫૨, તથા ૩૦ ના ઉદયે સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨ તથા ઉદ્યોત સહિતના ૩ વર્ણ શેષ વૈક્રિય મનુષ્યના ૩૨, વૈક્રિય તિર્યચના ૫૬, દેવતાના ૬૪, નારકીના ૫ એમ સર્વ મળી ૩૬૧૩ ઉદયલાંગા પાણુ હોય છે તથા ૯૨, ૮૯ અને ૮૮ એમ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય છે.

જ્ઞાન-અજ્ઞાન માર્ગણા સમાપ્ત

૩૪-૩૫ સામાયિક અને છેદોપસ્થાપનીય-આ બે ચારિત્રમાં મનઃપર્યવજ્ઞાનમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ૨૮ આદિ પાંચ બંધસ્થાન અને ૧૯ બંધલાંગા, ઉદયસ્થાન ૫ અને ઉદયલાંગા ૧૫૮ તથા સત્તાસ્થાન ૮ હોય છે

૩૬ પરિહારવિશુદ્ધિ - પરિહારવિશુદ્ધિમાં ૨૮ આદિ ચાર બંધસ્થાન અને ૧ ના બંધનો એક લાંગો વર્ણ મનઃપર્યવજ્ઞાનમાં બતાવ્યા મુજબ દેવપ્રાયોગ્ય ૧૮ બંધલાંગા હોય છે આ જીવો અતિવિશુદ્ધિવાળા હોવાથી વૈક્રિય તથા આહારક શરીર કરતા નથી. તેમજ પ્રથમ સંધયણ વાળા હોય છે માટે ૩૦નું ૧ ઉદયસ્થાન અને છ સંસ્થાન, બે વિહાયો

ગતિ અને એ સ્વરના મળી $૬ \times ૨ \times ૨ = ૨૪$ ઉદયભાંગા હોય છે તથા ૯૩ વજેરે પ્રથમના ચાર સત્તાસ્થાન હોય છે.

૩૭ સૂક્ષ્મસંયરાય:-સૂક્ષ્મસપરાય ચારિત્રમા ૧ નું બંધસ્થાન, બંધભાગો ૧ તથા ૩૦ નું ૧ ઉદયસ્થાન હોય છે અને પ્રથમના ત્રણ સઘયણ, ૬ સંસ્થાન, ૨ વિહાયોગતિ અને એ સ્વર સાથે $૩ \times ૬ \times ૨ \times ૨ = ૭૨$ ઉદયભાંગા હોય છે. તથા ૮૬ અને ૭૮ વર્ણ પ્રથમના ૮ સત્તાસ્થાન હોય છે

૩૮ યથાખ્યાત:-આ ચારિત્રમાં બંધસ્થાન તથા બંધભાંગા હોતા નથી તથા ૨૪, ૨૫ વર્ણ ૧૦ ઉદયસ્થાન, ત્યાં ૨૦ ના ઉદયે ૧, ૨૧ ના ઉદયે ૧, ૨૬ ના ઉદયે ૬, ૨૭ ના ઉદયે ૧, ૨૮ ના ઉદયે ૧૨, ૨૯ ના ઉદયે ૧૩, ૩૦ ના ઉદયે ૭૩, ૩૧ ના ઉદયે ૧, ૮ અને ૯ ના ઉદયે ૧-૧ એમ સર્વ મલી ૧૧૦ ઉદયભાંગા હોય, તથા ૮૬ અને ૭૮ વર્ણ ૧૦ સત્તાસ્થાન હોય છે

૩૯ દેશવિરતિ:-દેશવિરતિમા ૨૮ અને ૨૯ એ બે બંધસ્થાન, ત્યાં ૨૮ ના બંધના ૮, અને ૨૯ ના બંધના પણ ૮ એમ ૧૬ બંધભાંગા હોય છે તથા ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, એમ ૭ ઉદયસ્થાનો બંધ છે, ત્યાં સ્વર સહિત ૩૦ ના ઉદયે તિર્યચના ૧૪૪, ઉદ્યોત સહિત ૩૧ ના ઉદયે તિર્યચના ૧૪૪, વૈક્રિય તિર્યચના ૭ અને ઉદ્યોત સહિત વૈક્રિય-મનુષ્યના ૪, અને સામાન્ય મનુષ્યના ૩૦ ના ઉદયના ૧૪૪ કેમ કે દેશવિરતિને સર્વ શુભપ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે. એમ ૪૪૩ ઉદયભાંગા હોય છે, તથા ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪ સત્તાસ્થાન હોય છે

૪૦ અવિરતિ:-અહિ ૨૩ આદિ ૬ બંધસ્થાન અને ૩૧ બંધનો ૧ અને ૧ ના બંધનો ૧, અને આહારકટ્ટિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦ ના બંધનો ૧ એમ કુલ ૩ વર્ણ શેષ ૧૩૯૪૨ બંધભાંગા હોય છે. ૨૧ આદિ ૯ ઉદયસ્થાન હોય છે, તથા મતિઅજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ૭૭૭૩ ઉદય ભાંગા હોય છે તથા ૯૩ આદિ એટલે કે-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એ ૭ સત્તાસ્થાન હોય છે.

સંયમમાર્ગણા સમાપ્ત

૪૧ અચક્ષુદર્શન:-અચક્ષુદર્શનમા બંધસ્થાન અને બંધલાંગા સર્વે હોય છે. અને ૨૧ આદિ ૯ ઉદયસ્થાન હોય છે, તથા દેવલીના ૮ લાંગા વિના ૭૭૮૩ ઉદયલાંગા હોય છે, અને ૯૩ વગેરે પ્રથમના ૧૦ સત્તા-સ્થાન હોય છે

૪૨ ચક્ષુદર્શન:-ચક્ષુદર્શનમા બંધસ્થાન તથા બંધલાંગા સર્વે હોય છે. અને ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ એ ૭ ઉદયસ્થાન હોય છે. ૨૫ ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યંચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, આહાર-કનો ૧ એવં કુલ ૧૭, ૨૭ ના ઉદયે ૨૫ ના ઉદયમાં જણાવેલા ૧૭ તથા ૨૭ ના ઉદયમાં ધન્દ્રિયપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત હોવાથી દેવતાના ૮, નાર-કનો ૧ એવં ૨૬, તથા ૨૮ ના ઉદયે તિર્યંચના ૫૭૬, મનુષ્યના ૫૭૬, ચૌરિદ્રિયના ૨, વૈક્રિય તિર્યંચના ૧૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૯, આહારકના ૨, નારકીનો ૧, દેવતાના ૧૬ એવં ૧૧૯૮, તથા ૨૯ ના ઉદયે તિર્યંચના ૧૧૫૨, મનુષ્યના ૫૭૬, વૈક્રિય તિર્યંચના ૧૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૯, આહારકના ૨, ચૌરિદ્રિયના ૪, નારકનો ૧ અને દેવતાના ૧૬ એવં ૧૭૭૬, ૩૦ ના ઉદયના તિર્યંચના ૧૭૨૮, મનુષ્યના ૧૧૫૨, ચૌરિ-દ્રિયના ૬, વૈક્રિય તિર્યંચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યનો ૧, આહારક મનુષ્યનો ૧, દેવતાના ૮ એવં ૨૯૦૪ અને ૩૧ ના ઉદયે તિર્યંચના ૧૧૫૨, ચૌરિદ્રિયના ૪ એવં ૧૧૫૬ એમ છ જે ઉદયસ્થાને થઈને ૭૭૭૭ ઉદયલાંગા થાય છે વળી કેટલાએક આચાર્યોના મતે સર્વ પંચે-સ્તાએ પર્યાપ્તા જીવોને જ ચક્ષુદર્શનનો ઉદય માનેલ છે. તો તેમના મતે આદિના પાંચ ઉદયસ્થાનોમાં મૂળ શરીરની અપેક્ષાએ પર્યાપ્ત એવા વૈક્રિ-તિર્યંચ, મનુષ્ય તથા આહારકના લાંગા લેવા, પરંતુ બાકીના અપર્યાપ્ત જીવોના લાંગા લેવા નહીં. તેથી લાંગાની સંખ્યા નીચે પ્રમાણે આવશે. ૨૫ ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યંચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ અને આહારકનો ૧ એવં ૧૭, એ જ પ્રમાણે ૨૭ ના ઉદયના ૧૭, ૨૮ ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યંચના ૧૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૯, આહારકના ૨, એવં ૨૭ તથા ૨૯ ના ઉદયે ઉપર પ્રમાણે ૨૭ તથા નારકનો ૧, સ્વરસહિત દેવતાના ૮, એવં ૩૬. ૩૦ ના ઉદયે સ્વરસહિત તિર્યંચના ૧૧૫૨, ચૌરિદ્રિયના ૪, મનુષ્યના ૧૧૫૨, દેવતાના ૮, વૈક્રિય તિર્યંચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યનો ૧, અને આહાર-કનો ૧ એમ ૨૩૨૬ એવં સર્વ મલી ૩૫૭૯ ઉદયલાંગા થાય. એમ જે રીતે લાંગા લખવા છતાં કર્મગ્રંથમા તેમજ યંત્રપૂર્વક કર્માદિ વિચારમાં આપેલ કોટાની સંખ્યા બરોબર મળતી નથી. વળી દેવ-નારકને ૨૫ ના

ઉદ્યે અને મનુષ્ય-તિર્યંચોને ૨૬ ના ઉદ્ય બાદ ચક્ષુદર્શનનો સંભવ લાગે છે માટે તે રીતિએ ગણીએ તો ૨૬ સહિત કુલ ૭ ઉદ્યસ્થાન થાય અને ૭+૭=૧૪ ઉદ્યભાંગા થાય. યંત્રમાં ૮૬, ૭૮, ૮ અને ૬ વર્ણ શેષ ૮ સત્તાસ્થાન લખેલ છે. પરંતુ અમારી સમજ પ્રમાણે ૮૬ નું સત્તાસ્થાન ઘટવું જોઈએ, માટે ૬ સત્તાસ્થાન હોવા જોઈએ. તત્ત્વ કેવલીગમ્ય

૪૩ અવાંચદર્શનમાર્ગણા:-અવધિજ્ઞાન પ્રમાણે.

૪૪ કેવલદર્શન માર્ગણા:-કેવલજ્ઞાન પ્રમાણે.

દર્શનમાર્ગણા સમાપ્ત

૪૫-૪૬-૪૭-કૃષ્ણ, નીલ અને કાપોતલેશ્યા:-આ ત્રણ માર્ગણામાં ૨૩ આદિ ૬ બંધસ્થાન હોય છે. ત્યાં આહારકદ્રિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધનો ૧ લાગો ટાળી ૬ બંધસ્થાનના શેષ ૧૩૯૪૨ બંધભાંગા હોય છે, ૨૧ આદિ ૬ ઉદ્યસ્થાન હોય અને કેવલીના ૮ ભાગા વર્ણ શેષ ૭૭૮૩ ઉદ્યભાંગા હોય પરંતુ આ લેશ્યાઓને ૪ ગુણસ્થાન માનીએ તો તે દષ્ટિએ આહારકના ૭ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ઉદ્યોતવાળા ૩ એ ૧૦ ભાંગા ન ઘટે. માટે ૭૭૭૩ ઉદ્યભાંગા પણ ઘટે, અને ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એ ૬ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૪૮ તેજોલેશ્યા:-તેજોલેશ્યા માર્ગણામાં ૨૫ થી ૩૧ પર્યાંત ૭ બંધસ્થાન હોય, કારણ કે આ જીવો અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા નથી, માટે ૨૩ નું બંધસ્થાનક ઘટવું નથી અને આ જીવો નરકાદિ ૬ પ્રકૃતિઓ બાંધતા નથી માટે તત્પ્રાયોગ્ય ભાંગા બાદ કરતાં દરેક બંધસ્થાને નીચે પ્રમાણે ભાંગા હોય. ૨૫ના બંધે બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્યના ૮ તથા ૨૬ ના બંધના ૧૬, ૨૮ ના બંધના દેવ પ્રાયોગ્ય ૮, ૨૯ના બંધે વિકલેન્દ્રિયના ૨૪ ભાંગા વિના ૯૨૨૪ અને ૩૦ના બંધે પણ વિકલેન્દ્રિયના ૨૪ વિના ભાંગા ૪૬૧૭ અને ૩૧ના બંધનો ૧ એમ સર્વ મલી ૧૩૮૭૪ બંધભાંગા હોય છે. ત્યાં ૨૧ વગેરે ૬ ઉદ્યસ્થાન હોય. ત્યાં નારકને, વિકલેન્દ્રિયને અને કેવલીને આ લેશ્યાનો અભાવ હોવાથી અનુક્રમે ૫, ૬૬ અને ૮ એમ કુલ ૭૯ ભાંગા ન ઘટે અને લઘિવ અપર્યાપ્તામાં પણ તેજોલેશ્યા ન હોવાથી ૨૧ તથા ૨૬ના ઉદ્યે અપર્યાપ્ત તિર્યંચ અને મનુષ્યના ૨+૨=૪ અને તેજોલેશ્યાવંત દેવતા મરીને એકેન્દ્રિયમાં ઉપજે તો બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક નામકર્મના

ઉત્પવાળા એકેન્દ્રિયમાં કરણ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં ૨૧ તથા ૨૪ ના ઉદયે બાહર પર્યાપ્ત યશ-અયશના ૨ ભાંગા મળી કુલ એકેન્દ્રિયના ૪ ભાંગા તેજ્જલેશ્યામા ઘટે બાકીના ૩૮ ભાંગામા ન ઘટે માટે ઉપરોક્ત ૭૯+૪+ ૩૮=૧૨૧ ભાંગા બાદ કરી શેષ ૭૬૭૦ ઉદયભાંગા ઘટે છે અને ૯૩ આદિ પ્રથમના ૬ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૪૯ પદ્મલેશ્યા:-પદ્મલેશ્યા માર્ગણામાં નરકાદિ બાર પ્રકૃતિના બધનો અભાવ હોવાથી તે જીવો એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, નારક અને લઙ્ગિય અપર્યાપ્ત મનુષ્ય અને તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય સર્વથા બંધ કરતા નથી, માટે ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ એ ચાર બંધસ્થાન હોય છે. ત્યાં ૨૮ના બંધે દેવ પ્રાયોગ્ય ૮, ૨૯ના બંધે વિકલેન્દ્રિયના ૨૪ વિના ૯૨૨૪ અને ૩૦ ના બંધે વિકલેન્દ્રિયના ૨૪ વિના શેષ ૪૬૧૭ તથા ૩૧ ના બંધે ૧ એમ સર્વ મત્તી ૧૩૮૫૦ બંધભાગા હોય છે. તથા ૨૪ વર્ણ ૨૧ થી ૩૧ પર્યાપ્ત ૮ ઉદયસ્થાન હોય. આ લેશ્યાનો એકેન્દ્રિયમાં સર્વથા અભાવ હોવાથી તેજ્જલેશ્યામા ગણેલ એકેન્દ્રિયના ૪ ભાગા વધારે બાદ કરતાં તેજ્જલેશ્યા પ્રમાણે ૭૬૬૬ ઉદયભાંગા હોય અને ૯૩ આદિ પ્રથમના ૬ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૫૦ શુક્લલેશ્યા -શુક્લલેશ્યા માર્ગણામા નરકાદિત્રિક અને તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય બંધનો અભાવ હોવાથી ૨૮ આદિ પાચ બંધસ્થાન હોય. ત્યાં ૨૮ના બંધે દેવ પ્રાયોગ્ય ૮, ૨૯ના બંધે જિનનામ સહિત દેવપ્રાયોગ્ય ૮ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૮ એમ ૪૬૧૬ તથા જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ ના બંધ ના ૮ અને આહારકદ્રિક સહિત ૩૦ ના બંધનો ૧ એમ ૯, ૩૧ તથા ૧ ના બંધનો ૧-૧ એમ પાચે બંધસ્થાનકે થઈને કુલ ૪૬૩૫ બંધભાંગા હોય છે. તથા ઉદયસ્થાન ૨૦, ૨૧ અને ૨૫ થી ૩૧ પર્યાપ્ત નવ ઉદયસ્થાન હોય ત્યાં પદ્મલેશ્યામા જણાવેલ ૭૬૬૬ ઉદય ભાંગા ઉપરાંત ૯ અને ૮ના ઉત્પના વર્ણને કેવલીના બાકીના ૬ ભાંગા પણ અત્રે ઘટતા હોવાથી કુલ ૭૬૭૨ ઉદયભાગા થાય. સત્તાસ્થાન ૯૩ આદિ પ્રથમના ૫ તથા ૮૦, ૭૨, ૭૬ અને ૭૫ એમ કુલ નવ હોય.

લેશ્યા માર્ગણા સમાપ્ત.

૫૧ ભવ્ય માર્ગણા - બ ધસ્થાન, બંધભાગા, ઉદ્યમ્થાન ઉદ્યભાગા તથા સત્તામ્થાન સર્વ ઘટે છે. કંઈ વિશેષતા નથી.

૫૨ અભવ્ય માર્ગણા - તિર્યચગતિમા બતાવ્યા પ્રમાણે ૨૩ આદિ ૬ બંધસ્થાન અને ૧૩૯૨૬ બંધભાગા, તથા ૨૧ આદિ નવ ઉદ્યસ્થાન હોય અને કેવડીના ૮, આહારકના ૭, તથા ઉદ્યોત સહિત વૈક્રિય મનુષ્યના ૩ એમ ૧૮ ભાગા વિના શેષ ૭૭૭૩ ઉદ્યભાગા હોય અને ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એમ ૪ સત્તાસ્થાન હોય.

ભવ્ય માર્ગણા સમાપ્ત.

૫૩ ઉપશમસમ્યક્ત્વ - ઉપશમ સમ્યક્ત્વ માર્ગણામાં અવધિજ્ઞાનમાં બતાવ્યા મુજબ ૨૮ આદિ પાંચ બંધસ્થાન અને ૩૫ બંધભાગા હોય છે, તથા ૨૧, ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ એ સાત ઉદ્યસ્થાન હોય છે. જો કે કોઈકામા ૩૬નું ઉદ્યમ્થાન ગણેલ છે, પરંતુ તેનો સંભવ જણાતો નથી. વળી ૨૧, ૨૫ અને ૨૭ નો ઉદ્ય સપ્તતિથિ ચૂલ્હીકારના મતે ઉપશમશ્રેણિમા કાળ કરી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ સહિત દેવમાં ગણેલાને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં ઘટી શકે છે પણ અન્યને ઘટતું નથી. માટે ૨૧ના ઉદ્યે દેવતાના ૮, ૨૫ ના ઉદ્યે પણ તેના ૮, ૨૭ ના ઉદ્યે ૮, ૨૮ ના ઉદ્યે ૧૬, ૨૯ ના ઉદ્યે ૧૬, અને ૩૦ના ઉદ્યે ૮, એમ દેવતાના ૬૪ અને નારડીને ૨૯ ના ઉદ્યનો ૧, મનુષ્યને ૩૦ ના ઉદ્યના ૧૧૫૨ તેમજ ઉદ્યોતના અનુદ્યવાળા ૩૦ ના ઉદ્યના તિર્યચના ૧૧૫૨ અને ૩૧ ના ૧૧૫૨ એમ કુલ ૩૫૨૧ ઉદ્યભાગા હોય મનુષ્ય, તિર્યચ અને નારકને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં આ સમ્યક્ત્વ હોતું જ નથી એથી તેમના અપર્યાપ્તાવસ્થાના ભાગાઓ ગણેલ નથી વળી યંત્રમાં ૧૭૬૬ ભાગા જણાવેલ છે, તે ટોચપણુ હિસાબે બધેએસતાં આવતાં નથી પછી તો બહુશ્રુત જાણે અને સત્તામ્થાન ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪ હોય છે

તા. ક.

ઉપશમ સમ્યક્ત્વમા ઉત્તરવૈક્રિયશરીર દેવો બતાવના નથી અને ઉદ્યોતનો ઉદ્ય ઉત્તરવૈક્રિય શરીરમાં જ હોય એવો પણ એક મત છે માટે તે આચાર્ય મહારાજનેના મતે દેવતાના ૬૪ને બદલે ૪૦ ઉદ્યભાગા આવે એટલે કુલ ૩૫૯૭ ઉદ્યભાગા પણ હોય અને શતક ચૂલ્હીના મતે દેવોને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં ઉપશમ સમ્યક્ત્વ ન માને તો માત્ર દેવતાના

૨૯ના ઉદ્યના સ્વરવાળા ૮ ભાગા જ આવે. તેમજ દેવોને ઉત્તરવૈદિક્ય શરીર અર્ધભાસ રહી શકે છે એટલે શરીર બનાવતાં ઉપશમ સમ્યક્ત્વ ના હોય પરંતુ ઉદ્યોત સહિત ૩૦નો ઉદ્ય ૧૫ દિવસ સુધી રહી શકે એટલે તે વખતે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામે તો ૩૦ ના ઉદ્યના આઠ એમ કુલ દેવના ૧૬ ભાગા પણ આવે એટલે ઉપશમ સમ્યક્ત્વમાં કુલ ચાર રીતે ઉદ્યભાગા ઘટી શકે

(૫ પુખ્તરાજી અમીચંદ્ર સૂચિત)

૫૪ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ-ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ માર્ગણામા અવધિ-જ્ઞાનમા બતાવ્યા મુજબ ૨૮ આદિ પાચ બંધસ્થાન અને ૩૫ બંધભાંગા હોય છે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વી પ્રથમ સંઘયણી હોય છે અને ૨૪ વિના બાકીના શેષ સર્વ ઉદ્યસ્થાનો હોય છે. તેમા ભાગા દેવતાના ૬૪, વૈદિક્ય મનુષ્યના ૩૫, આહારક મનુષ્યના ૭, કેવલીના ૮, સામાન્ય મનુષ્યના ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીને પહેલું સંઘયણ હોવાથી ભાગાઓને ૬ સંઘયણ સાથે ગુણુવા, નહિ. ૨૧ ના ૮, ૨૬ ના ૪૮, ૨૮ ના ૯૬, ૨૯ના ૯૬, ૩૦ના ૧૯૨ એમ સામાન્ય મનુષ્યના કુલ ૪૪૦, નારકીના ૫ અને તિર્થંચના ૨૧ ના ઉદ્યના ૮, ૨૬ ના ઉદ્યના ૮, ૨૮ ના ઉદ્યના ૮, ૨૯ ના ઉદ્યના ૧૬, ૩૦ના ઉદ્યના ૧૬ અને ૩૧ ના ઉદ્યના ૮ એમ ત્રાસદ, એ પ્રમાણે કુલ ૬૨૩ ઉદ્યભાગા હોય. વળી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીને પાચ ભવની વિવક્ષા ગણીએ તો તેથી પણ અધિક ઉદ્યભાંગા થાય અને સત્તાસ્થાન ૮૬ તથા ૭૮ વર્ણ શેષ ૧૦ હોય છે.

૫૫ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ-આ માર્ગણામાં ૨૮ થી ૩૧ પર્યં-તના ૪ બંધસ્થાન હોય ત્યાં ૨૮ના બંધે દેવપ્રાયોગ્યના ૮, ૨૯ ના બંધે મનુષ્ય પ્રાયોગ્યના ૮, અને જિનનામ સહિત દેવપ્રાયોગ્યના ૮ એવં ૧૬, અને ૩૦ ના બંધે જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્યના ૮, આહારકદ્વિક્ સહિત દેવપ્રાયોગ્યનો ૧ એવં ૯, ૩૧ના બંધનો ૧ એમ સર્વ મલી ૩૪ બંધભાગા હોય તથા ૨૪ વર્ણ ૨૧ થી ૩૧ પર્યં તના ૮ ઉદ્યસ્થાન હોય. ત્યાં ૯, ૮ તેમજ ૨૦ નો ઉદ્ય કેવલીને જ હોવાથી અહીં ઘટતા નથી, અને ૨૪ નો ઉદ્ય માત્ર એકેન્દ્રિયમાં જ હોય છે અને તેમાં ક્ષાયો-પશમિક સમ્યક્ત્વ હોતુ નથી માટે એ ૪ વિના શેષ ૮ ઉદ્યસ્થાન હોય છે એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય અને કેવલીને તેમજ લઘ્વિ અપર્યાપ્ત મનુષ્ય-તિર્થંચોને આ સમ્યક્ત્વ હોતુ નથી, માટે તેમાં સંભવતા અનુક્રમે ૪૨, ૪૩,

૬૬, ૮ અને ૪ એવ ૧૨૦ લાગા બાદ કરતાં શેષ ૭૬૭૧ ઉદયલાંગા હોય અને ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૫૬, ૫૭, ૫૮ મિશ્ર, સાસ્વાદન અને મિથ્યાત્વ-આ ત્રણે માર્ગણા પોતપોતાના ગુણુ-સ્થાન પ્રમાણે ૪ જાણવી.

સૂચકત્વ માર્ગણા સમાપ્ત

૫૯ સંજી માર્ગણા - સંજી માર્ગણામાં બંધસ્થાન ૮, બંધ-લાંગા ૧૩૯૪૫ અને કેવલીને સંજીમાં ગણીએ તો ૨૪ વર્ણને ૧૧ ઉદય-સ્થાન અને કેવલીને સંજીમાં ન ગણીએ તો ૨૦, ૯ ૮ અને ૨૪ વર્ણને ઉદયસ્થાન હોય છે, ત્યાં પ્રથમ મતે એકેન્દ્રિયના ૪૨, વિકલેન્દ્રિયના ૬૬ એવં ૧૦૮ વિના ૭૬૮૩ ઉદયલાંગા હોય. અને બીજા મતે એ ૪ ૧૦૮ ઉપરાંત કેવલીના ૮ લાગા બાદ કરતા ૭૬૭૫ ઉદયલાંગા હોય. અને સત્તાસ્થાન ૧૨, અથવા ૯ અને ૮ વર્ણ શેષ ૧૦ હોય છે.

૬૦ અસંજી માર્ગણા.-અસંજી માર્ગણા માંહે તિર્યગ્ગતિ અમાણે બંધસ્થાન ૬, બંધલાંગા ૧૩૯૨૬ અને ૨૧ વગેરે ૯ ઉદયસ્થાન હોય. ત્યાં ૨૧ ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૫, વિકલેન્દ્રિયના ૯, સંમૂર્ઝિમ અપ-ર્ચાપ્ત મનુષ્યનો ૧, અને અસંજી તિર્યગ્ અપર્ચાપ્તનો ૧, પર્ચાપ્તના યશ-અયશ સાથે ૨ એમ કુલ ૧૮. ૨૪ ના ઉદયે ૧૧, ૨૫ ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૭, ૨૬ ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૧૩, વિકલેન્દ્રિયના ૯, સંમૂર્ઝિમ મનુષ્યનો ૧ અને અપર્ચાપ્ત અસંજી તિર્યગ્નો ૧, પર્ચાપ્ત અસંજી તિર્યગ્નો ૨, એમ કુલ ૨૬ ૨૭ ના ઉદયના એકેન્દ્રિયના ૬, ૨૮ ના ઉદયના વિકલેન્દ્રિયના ૬, અસંજીના ૨, એમ કુલ ૮, ૨૯ ના ઉદયના વિકલેન્દ્રિયના ૧૨, અસંજી તિર્યગ્નો ૪, એમ કુલ ૧૬, ૩૦ ના ઉદયે ૫. તિર્યગ્નો ૬, અને વિકલેન્દ્રિયના ૧૮=૨૪ ૩૧ ના ઉદયે વિકલેન્દ્રિયના ૧૨ અને અસંજી તિર્યગ્નો ૪ એમ કુલ ૧૬ એમ સર્વ મલી કુલ ૧૩૨ ઉદય લાંગા હોય. અહીં અસંજીને યશ અને સુસ્વર સિવાય કોઈ પણ શુભ પ્રકૃતિનો ઉદય માનેલ નથી તે અપેક્ષાએ ઉદયલાંગા છે. અન્યથા તિર્યગ્ગતિના લાંગામાંથી વૈ. તિર્યગ્નો ૫૬ લાગા બાદ કરી અને સંમૂર્ઝિમ મનુષ્યના ૨૧ તથા ૨૬ ના ઉદયના ૧, ૧ એમ ૨ લાંગા ઉમેરીએ તો કુલ ૫૦૧૬ ઉદયલાંગા પણ હોય છે. સત્તાસ્થાન ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એમ પાંચ હોય છે.

સંજી માર્ગણા સમાપ્ત

૬૧ આહારી માર્ગણા:-આહારી માર્ગણામા બંધસ્થાન તથા બંધભાગા સર્વ હોય છે. તથા ૨૦, ૨૧, ૯ અને ૮ વર્ણ એમ ૮ ઉદ્યસ્થાન હોય છે. જેમકે ઉપરોક્ત ૪ ઉદ્યસ્થાનો વિગ્રહગતિમાં, દેવલી સમુદ્ધાતમા અને અયોગી ગુણસ્થાનકે હોય છે. ત્યાં હવને આહારીપાણું સંભવતુ નથી તથા અણાહારી માર્ગણામાં યત્નાવેલ ૪૫ ભાગા વિના શેષ ૭૭૪૬ ઉદ્યભાગા હોય. અને ૯૩ આદિ પ્રથમના ૧૦ સનાસ્થાન હોય છે.

૬૨ અણાહારી માર્ગણા -અણાહારી માર્ગણામા બંધસ્થાન ૨૩ આદિ ૭ હોય છે ત્યાં નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ ના બંધનો ૧, આહારકદ્રિક સહિત ૩૦ ના બંધનો ૧ અને ૩૧ ના બંધનો ૧, અને અપ્રાયોગ્ય ૧ એમ ૪ ભાગા વર્ણને શેષ ૧૩૯૪૧ બંધભાગા હોય છે અને વિગ્રહ-ગતિમા ૨૧ તુ તેમજ દેવલી સમુદ્ધાતમાં પણ ૨૧ અને ૨૦, ૯, ૮નું એમ દેવલીને ૪ ઉદ્યસ્થાન હોય છે ત્યાં ૨૧ ના ઉદ્યના ૪૨, અને ૨૦, ૯, ૮ ના ઉદ્યનો એકેક એમ ૪૫ ઉદ્યભાગા હોય તથા સનાસ્થાન બધાય-૧૨ હોય છે

આહારી માર્ગણા સમાપ્ત

આ પ્રમાણે ૬૨ માર્ગણાને વિષે નામકર્મના બંધસ્થાન, ઉદ્યસ્થાન અને સનાસ્થાન તથા તેના ભાગા અંગે સમજુતી સમાપ્ત થઈ

शुद्धिपत्रक

पृष्ठ	पंक्ति	शुद्ध	अशुद्ध
२	७	अवास्थित	अवस्थित
७	२७	मच्छं	मिच्छं
२१	१६	निद	निहा
४०	१०	उवरिभेसु	उवरिमेसु
४२	५	इत्था °	इत्थी °
४३	८	अथिरछकं	अथिरछके
४६	५	मिच्छत्तठिईइ	मिच्छत्तठिईइ
५३	८	विंति	वति
६०	७	विगघ	विगघं
७१	६	जिट्टठिइ	जिट्टठिई
८०	२	दुत्तीस	दुत्तीसं
८०	२	अवध	अवधं
८१	२	वत्तीसं	वत्तीसं
८२	१२	समचपर °	समचउपर °
१२६	२१	° थुलिअरा	° थूलिअरा
१६२	६	एयडीओ	पयडीओ
२०६	२१	पगुणा	एगूणा
२१६	४	उक्कास	उक्कोस
२१८	२३	इक्का	इक्कां
२३२	१८	पण्णवोसा	पण्णवीसा
२६४	१८	एगंमि	इक्कंमि
२७३	१४	सन्ना	सन्नी
३३५	२	° पच	° पंच
३८६	२५	पञ्चमे	पंचमे

